

Karen Sundt

Kjærlighedens Forvildelser

Arbejderroman

Etterord ved Ane Haukebø Aasland

bokselskap.no
Oslo 2024

bokselskap.no, Oslo 2024

Karen Sundt: *Kjærlighedens Forvildelser*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1895 (Kristiania/Olsens Boghandel).

Digitaliseringen er basert på fil fra Nasjonalbiblioteket (nb.no),

tilrettelagt av Ane Haukebø Aasland.

ISBN: 978-82-8319-753-2 (bokselskap.no),

978-82-8319-754-9 (epub), 978-82-8319-755-6 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

---

Karen Sundt

Kjærlighedens Forvildelser

Arbejderroman

Nasjonalbiblioteket
Depotbiblioteket

Kristiania.
Forlagt af Olfens Boghandel
1895.

Første Kapitel. Mor og Datter

«Blir du aldrig færdig Marie? Nu er det sent paa Kvelden, og du véd at, du selv maa bringe Strygetøiet.»

Den talende var en ældre Kvinde, der laa tilsengs. – Ordene kom fremklagende og stødvis. Ansigtifarven var gusten, og der gik nervøse Rykninger gennem hendes Legeme, hun saa elendig ud.

Den tiltalte var en ung, Pige med friske stærke Former. Hun stod ved det eneste Vindu, foran et Strygebret, ivrig optaget med at glatte en fin Mansjetskjorte. Nu vendte hun de store, udtryksfulde, lidt trodsige Øine mod Moren, og svarede i en saar Tone:

«Sent er det jo ikke. Klokken er ikke mer end 7. Det er bare for dig som er syg, at Tiden gaar Sneglegang. Her i denne store Byen er det ikke saa nøie med Tiden. Kvelden og Natten er ofte liksaa god som Dagen, det mærker en straks en kommer lidt ud. Men jeg er jo lidet ude» ... [4] – Hun sukkede tungt inden hun tilføiede i en lettere Tone: «Nu er jeg straks færdig, og du ved, jeg springer snart hen til Overlærer Thoresen.»

«Ja naar du bare vil skynde dig ... du er altid saa længe, det er saa ondt for mig at være alene.»

Røsten blev mere og mere ynksom, og det runkne Ansigtet saa end mere gustent og runkent ud.

Det gav et Sæt i den unge Pige, hun satte Strygejernet haardt fra sig, og de sorte Øienbryn trak sig sammen; mens Læben bævede, som vilde hun briste i Graad.

«Aa gid! Jeg er da aldrig længe borte. ... Jeg sidder herinde hos dig Dag ud og Dag ind. Naar er vel jeg ude paa Morro, eller noget sligt?»

«Nei, jeg véd det Barn, du har det trist; men nu slipper du snart Mor, saa faar du se om, du vil faa det saa meget bedre. Kanske jeg endda kan bli savnet ... Gud alene

ved, hvordan jeg har slidt disse Aar, for at holde det sammen. ... Men det er nu det samme, du behøver ikke vide noget om alt, hvad jeg har lidt.»

Men nu brast den unge Pige i Graad, kastede Strygetøiet og styrtede sig higtende ned over Moren.

«Tys Barn, du ødelægger mig, slig du farer i Vei. ... Nu, faar jeg straks et af mine Anfald, hvis du holder paa slig. Jeg taaler det ikke; Gud nei! ... Gaa bort og fortset med Strygningen, at du dog engang kan bli færdig ... dette blir [5]jo aldrig noget. Herregud, hvor vrangt det er gaat med Vasken, siden jeg blev liggende.»

«Det skal du ikke si Mor, jeg gjør jo det bedste, jeg kan», svarte Marie med graadkvalt Stemme. «Det véd jeg», kom det heftigt, næsten utaalmodigt tilbage. Hun strøg Datteren over Haaret – «Vær nu snil Pige og fortsatt med dit Arbeide, ellers blir Mor værre.»

Marie reiste sig med en vis Anstrengelse, tørrede Øinene og gik med langsomme slæbende Skridt tilbake til Strygebrettet.

Den Syge blev siddende opreist i Sengen og saa sig om i Værelset med et forvildet Blik. Hun saa ud ei alene til at lide legemlig, men var vistnok ogsaa sjælssyk. Hendes magre lidelsesfulde Træk bar Spor af fordums Skjønhet og man fik Indtryk af, at det ei saa meget var Alder og Sygdom – som tunge Sorger, der havde ældet hende.

I sine friske Dage havde hun været faamælt og alvorlig. Aldrig talte hun om Fortiden, det eneste var, at hun af og til, naar hun var i lidt likere Humør, kunde komme med en Ytring som denne:

«Jeg har ikke altid set ud som nu, Marie, jeg var ogsaa ung og vakker, engang.»

Marie kom til at huske paa dette, mens hun fuldendte Strygningen.

«Stakkars Mor, hun har vist lidt meget i sine Dage. Gud ved hvad det kan være, som hun har maattet gjennemgaa, hun vil jo aldrig si noget. Fortiden er for hende som en lukket Bog.»

[6] Uvilkaarlig gik den unge Piges Tanker langt tilbake ... det var et Billede, hun havde gjemt siden den Gang, hun var Barn; hun vidste i Grunden ikke, enten det var Drøm eller Virkelighet.

Det var Havet hun saa ... Havet med fraadende Bølgedrag, der rullede ind mod en sandet Strand ... og en mørk stor Mand, der holdt hende leende i sine Arme ud mod de solbelyste gyngende Bølger. Det stod saa levende for hendes Sjæl dette Billede.

Men engang, da hun spurte Moren svarede denne afvisende og med en stram Mine:

«Det er noget, du har drømt, du har aldrig været andetsteds end her i Kristiania, og din Far kan du ikke huske.»

Noget i Morens Væsen og Maade at svare paa, forbød al videre Udfritten. Men Barnet gjemte trolig, hvad hun, kaldte sin første Barndomserindring. Kanske den bevaredes end dybere og helligere, fordi den var omgivet med et hemmelighedsfuldt Slør.

Da hun blev voksen Pige, forstod hun godt, at der var noget, som ikke maatte nævnes, og at dette noget kastede en lang mørk Skygge over Morens Liv. ... Hun skjønte at alt hvad der vedrørte Fortiden og Fa'ren var ensbetydende for Moren med en tung Lidelseshistorie, og derfor blev det fortiet. Det var sagt hende engang for alle, at hendes Far var blit borte paa Sjøen for mange Aar siden, og dermed maatte hun slaa sig til Rø.

[7] Men nu var Strygetøiet færdig, og Marie begyndte at lægge det ned i en stor Kurv.

«Lad mig faa se hvordan du har greiet Strygningen», kom det svagt bort fra Sengen.

Marie bragte modstræbende en Skjorte hen til Moren – et dødssygt Menneske bry sig med sligt – tænkte hun uvillig.

«Brystet er altfor stivt», sa Moren i en misfornøiet Tone, «er de saa allesammen?»

«Nei, jeg tror ikke det.» – Hun tog Skjorten og la den til de andre ned i Kurven.

«La mig faa se Fru Smiths Kappe», ytrede den virkelystne Kvinde, der havde arbeidet saa længe hun kunde. De siste Dage, hun var oven Senge, havde hun siddet som den ordinerende og ledende paa en Stol foran Vaskebaljen og Strygebrettet, der udgjorde, en Del af den Verden, hvori hun bevægede sig. Men nu var det forbi. Med skjælvende Fingre tog hun Fru Smiths pene, hvide Morgenkappe, og rettede forsigtig ved Strimlerne.

«Du har ikke været heldig med Pibningen. Saksen har været for lidet varm.»

Marie svarede intet. I Grunden var hun saa vant til Morens Klynk og Grin, at det oftest gik ind det ene Øre og ud det andet. Og nu var hun bare fornøiet over at være færdig og glædede sig til at komme ud en liden Tur i den friske Vaarluft; thi Ungdomssindet vil aldrig længe kunne fornægte sig selv.

«Mor», sa hun lidt forlegen, «ikveld blir du ^[8] ikke alene, her kommer nogen og vil sidde hos dig mens jeg er ude.»

«Gud, jeg vil ingen ha ... ikke et Menneske ... Du skal laase Døren og ta Nøglen med, saa kan ingen komme ind. Du ved, at jeg altid blir værre, naar her har været nogen. Hvem er det som kommer?»

«Aa, det er bare den snille Kaféjomfruen i Hovedbygningen ...»

«Jomfru Jansen. ... Gud hun! ... Jeg vil ikke se hende for mine Øine.»

Moderen gispede liksom efter Veiret, og gjorde en afværgende Bevægelse med Haanden.

«Kjære Mor, bliv ikke saa heftig. Jomfru Jansen ved, at du er syg og har ofte spurt hvordan det staar til; men jeg har aldrig turdet si det til dig; for du tar alting saa ilde op. Men da hun tilfældigvis fik høre at jeg skulde gaa med Strygetøy ved Halvottetiden ikveld, saa bød hun sig til at sidde her saalænge. Det er jo bare venligt.»

«Sludder! hvad behøver du. ...»

Den syge fik ikke Tid til at fuldende Sætningen; thi i samme Øieblik lød en let Banken paa Døren, og efter Maries rolige: «Kom» tren^{k1} en noget ældre, trivelig Dame ind i Værelset. Efter et lidet Nik til Marie, gik hun lige bort til Sengen.

«God Aften, Madam Svensen. Hvorledes staar til? Undskyld jeg er saa fri at se ind ... Jeg ser ofte til syge.»

Hun var jo folkevant Jomfru Jansen, uden at ^[9] la sig genere tog hun Plads paa en Stol indved Sengen. Hun tænkte sig til, at disse Folk var trængende, og da hun var godhjertet, vilde hun gjerne yde dem lidt Hjælp.

Den syge sa ingenting – bøiede ikke Hodet til en Hilsen, men bare stirrede paa Jomfru Jansen, som saa hun et Gjenfærd. Saa vendte hun bort de store brune Øine og hendes Træk antog et eget smerteligt Udtryk.

«Verden er liden», sa hun om lidt – «Menneskene mødes paa mange Maader ... Herre gud, jeg tænkte aldrig, at faa se eller høre noget fra den Kant.» Saa brød hun skarpt af og spurte ganske ligefrem:

«Er De en Datter af Madam Jansen i Newlunghavn?»

«Ja, kjendte De Mor?».

«Jeg ... kjendte ... hende.»

«Er De kanske fra Newlunghavn, De ogsaa?»

«Jeg har været der.»

«Hm, saavidt jeg ved har jeg aldrig kjendt nogen Madam Svensen ... men Deres Ansigt synes mig bekjendt. ... Det syntes jeg ogsaa ifjor, straks De var flyttet hid til Akersgaden. Jeg la ofte Mærke til, at De stod udenfor Kafeen og læste og læste liksom opigjen Navnet mit paa Skiltet.»

«Ja, det var Jansen. ... Jansen, jeg læste.»

Marie stod i Reisedragt midt paa Gulvet. Hun var falden i den dybeste Forundring. Skulde Jomfru Jansen eller nogen inden dennes Slægt staa i ^[10] Forbindelse med Morens dunkle Fortid? Hun lovede ved sig selv, at hun vilde spørre herom, ved første givne Leilighed.

Men nu strakte Moren ud de visne, magre Fingre og sa i en befalende Tone:

«Hvorlænge vil du bli staaende der Marie? Gaa nu straks med tøiet.»

Marie maatte adlyde, skjøndt denne Gang lidt modstræbende; thi hun vilde gjerne hørt lidt mere af Samtalen mellem Moren og Jomfru Jansen. Hun slog Døren i efter sig, og Jomfru Jansen blev alene med den syge.

Det triste Bagværelse, der var fattigt udstyret og vendte ud mod en trang Gaard i Akersgaden, syntes endnu mørkere og uhyggeligere i den dæmpede Aftens belysning. Den syges Stønnen og tunge Aandedrag hørtes næsten uhyggeligt, og den Pause, der var oppstaaet, følte trykkende. Men vi forlader nu, for en Stund Jomfru Jansen og den syge Kvinde, mens vi følger Marie paa hendes Aftenvandring.

Med en let vuggende Bevægelse i Hofterne ilede den unge vakre Pige opover Akersgaden. I 20 aarsalderen er man let Modtagelig for alle nye Indtryk, og Marie

glemte Trykket, der hvilede over Hjemmet for de friske Luftpust udenfra. Om end tarvelig, saa var hun dog net og ordentlig klædt og gjorde Indtryk af at tilhøre Mellemklassen. Den raske Gang gjød Farve i hendes Kinder, og det var ikke frit for andet, end at de unge Herrer vendte sig for at se efter den mørkøiede Skjønhed, der syntes for mange ^[11] et godt Bytte. Det skortede heller ikke paa nærgaaende Blikke og Ord, men Marie var uimodtagelig for sligt, og viste dristig fra sig alle frække Tilnærmelser.

Om hun under andre Omstændigheder vilde vist sig fuldt saa utilgjengelig er uvist; men nu optraadte hun som forlovet Pige.

Sammen med en Veninde, der tjente som Stupige hos Overlærer Thoresen, havde hun første Gang truffet sin Hjertenskær paa Klingenberg. Det var en ung Skomagervend ved Navn Jakob Holm. Han var udgaat fra et fattigt Arbejderhjem og havde aldrig kjendt til andet enn Livets Skyggesider. Paa sit Haandværk havde han flakket om baade Danmark og Sverig og stedse levet paa «glade Svendes» Vis. Der var intet holdbart ved hans karakter, han var drikfældig og brutal, samt lidt fræk i sin Optræden, – en ægte «Kristianiagut» af den mest gedigne Rase. Men Marie holdt inderlig af ham og var svag nok til at bære over med hans Feil. Hun mente, at naar de var blit gifte, saa vilde hun stille Huset pent og hyggeligt, og ved kjærlig Omgang søge at vænne hans Sind bort fra Kammeratlivet og Drikken. Hun vidste ikke, at Hangen til Drik havde han arvet fra Far'en, en forfyldt Malersvend, og at han saa at sige var redningsløs fortabt, som et Offer for Arvelighedsloven.

Marie var dog klog nok til at holde sin Forbindelse skjult for Moren; med det gode vilde hun aldrig vinde dennes Samtykke, og hun vilde nødig lægge ^[12] Sten paa Byrden for sin syge Mor og forbitre dennes siste Levedage. Men hun holdt meget af sin Mor og havde levet tæt ind til denne, fra hun var ganske liden. Det havde bare været de to, saa langt hun kunde mindes tilbage. Ingen tredie hverken i Glæden eller i Sorgen.

Det gjorde hende inderlig ondt, at hun nu havde noget skjult for denne Mor. Værst var det, naar hun skulde ha sine Stævnemøder med Jakob, da maatte hun oftest finde paa en Nødløgn.

Hun trøstede sig med, at det var gjort i en god Hensigt for at spare den syge for en unødig Bekymring.

Hvis denne atter frisknede til, da var det jo selvsagt, at Forholdet maatte aabenbares.

Hin Vaarkveld, da vor Fortælling begynder, gik hun i spændt Forventning op Akersgaden og forbi Stortingsbygningen. Sorgen over den syge Mor og alle tyngende Tanker var som strøgne væk; thi hun vidste, at hun vilde møde «Kjæresten» sin.

Hun gik fort op Nedre Voldgade med Kappen og noget Smaatteri til Fru Smith, derfra i strykende Fart ned Toldbodgaden, til Overlærer Thoresen, for at aflevere Kurven.

Hun maatte vente en Stund paa Pengene, da Fruen havde Fremmede.

Liksom paa Gløder blev hun siddende inde i det trange Pigeværelse og vilde ikke ta imod den Aftensmad, som Stupigen bød hende.

[13] Hun aandede først lettet, da hun atter stod nede i Portrummet. Her vilde hun træffe sin Jakob, og derpaa var det aftalt, at de skulde spadsere sammen en kort Tur og saa havne i en eller anden Kafé, det fik ikke hjælpe om hun blev lidt længe; nu sad jo Jomfru Jansen hos Moren.

– Hun speidede omkring i det mørke Portrum; men der var ingen at se. Hun gik udenfor paa Gaden og saa i alle Retninger uden at opdage den kjære Skikkelse. Hun følte som et Sting i Hjertet, mens hun blev staaende en Stund i en afventende Stilling og læste Inskriptionen paa den gamle Gaard: «Gud være med os».

Mon Jakob var bleven træt af at vente og var gaaet? Nei, det trodde hun ikke, han pleiede altid spadsere op og ned, indtil hun kom ... eller var han kanhænde drukken?

Den unge Pige sukkede tungt, mens hun skred tversover næste Kvartal til Raadhusgaden.

Her gik hun opover mod en Kafe & Restaurant, hvor hun vidste, at Jakob vankede – hun havde flere Gange været med ham derinde. Lyden af høirøstede Stemmer, Latter og Skvalder, trængte ud til hende. Hun blev staaende en Stund, uden at nogen kom ud – til at gaa ind var hun altfor blyg. – Det var vist ingen anden Raad end, at gaa hjem, og bære Skuffelsen for sig selv. Naar hun bare vidste, hvad det var, som havde hindret Jakob i at møde frem ... Hun var lige ved at dreie om Hjørnet ved Akersgaden, da nogen kom fort opover, efter hende ...

«Godaften Jomfru Svendsen», lød en snøvlende [14] Stemme lige bag, hun vendte sig og saa, at det var en Bundtmagersvend, en Kammerat af Jakob.

«Godaften Markussen», svarte hun tilbage.

«Jeg skulde hilse fra Jakob og si, at han har Overarbeide.»

«Naa saa, ... Tak skal De ha Markussen. Træffer De ham senere ikvæld saa faar De hilse.»

«Tak, det kan hænde, at jeg driver indom Værkstedet, inden jeg gaar hjem.» Han hilste med den lurvede Skyggelue, inden han atter seilede nedover Raadhusgaden til Restauranten. Han havde ikke saa lidet paa; men det vedkom jo ikke Marie. Hun var bare glad over, at det var Arbeide, der havde hindret Jakob fra at møde hende.

Aa, hun vidste ikke at han sad nede i Restauranten og drak med Kameraterne, at han havde set hende udenfor og vilde for enhver Pris undgaa hende ikvæld.

Naar han var pengebeslaaet, foretrak han som oftest Drikken og Kammeratlivet fremfor «Kjæresten sin.»

Forresten vilde han ikke miste hende. Han vidste, at hun var flink og driftig og kunde kanske bli ham til Nytte i Fremtiden. Som de fleste forfyldte og daarlige Subjekter, var han adskillig egennyttig ... Saa skulde han jo ha en «Kjæreste», han som andre. Det var meget likere end at holde til med «Pigerne» nede i Vika og Vaterland, som han før havde brugt. Siden han traf Marie, brød han sig ikke en Døit [15] om nogen anden. Hun var saa snil og god, og dertil en nydelig, frisk og uskyldig Pige.

Imidlertid skyndte Marie sig hjem, uden at ænse be forelskede Blikke, som enkelte forbigaaende Herrer tilkastede hende.

Kun da hun nærmede sig Stortingsbygningen, saa hun længselsfuld ned mod Studenterlunden, hvor Træerne stod i sit fulde Maiskrud. «Deilig at ta en Tur derned» – – men hun gjorde det ikke.

I Portrummet til den gamle Gaard i Akersgaden, hørte hun en vild Sang. Det var en Sypige, der bodde i et Kammer inde i Gaarden, som sang en af disse Sange, der var yndede og gjængse i 60-Aarene, netop ved den Tid, vor Fortælling begynder. Marie nynnede med:

«Stundom häns det väl när ingen hör mig
Enkla sången tränger ur mitt brost,

Det ar känslorna som da forför mig,
Så jag vågar höja upp min röst.

Og derefter, blev Melodien trukken ud i en lang vilter Tone. Ikveld stemte den godt med Maries Sind.

Da hun kom ind i sit hjem, anpusten efter den hurtige Gange og med friske røde Kinder, mødte der hende en stor Overraskelse. Lampen var tændt; thi uagtet det var en lys Foraarskveld, var det mørkt i det lille Rum indmod Gaarden.

Bordet stod dækket med en ren Dug og flere kolde Sager paa smaa Assjetter, og indved Sengen sad Jomfru Jansens og strikkede paa en graa Uldstrømpe. [16] Men Moren var støttet op Med Puder, og det fortvilede Udtryk i de store brune Øinene var vegen Pladsen for et mildere, roligere Blik. Havde da Jomfru Jansen virket Underværker?

«Undskyld Marie», begyndte denne, «med Deres Mors Tilladelse tillod jeg mig at rydde op og stelle lidt paa Bordet. Jeg har varmet Havresuppe til den syge og kogt The til os to.»

«Tak,» sa Marie, dybt rørt. Her var da mange snille Mennesker i Verden; men hvordan Moren med engang var blit saa optøet, det forstod hun mindst af alt.

«Er du bedre ikveld Mor?» spurgte hun.

«Jeg er lidt lettere, men meget, meget træt ... Giv mig en Kop The og en eneste Fiskekage med Brød, saa vil jeg se, om jeg kan faa lidt ned.» Hun spiste og drak med god Smag, og saa la hun sig tilbage mellem Puderne, vendte Hodet mod Væggen, som vilde hun sove, eller være uforstyrret.

Men Jomfru Jansen og den unge Pige blev siddende henne ved Bordet i hviskende Samtale. Marie likte godt sin nye Gjæst, uagtet denne saa ud som et stærkt karsligt Fruentimmer, med et bydende Væsen, der indgød Respekt.

«Er De og Mor bekjendte?» spurte Marie i en forlegen Tone og med et skjælende Blik bortimod Sengen.

«Nei.»

«Jeg synes det lod saa.»

[17] «Hun har engang kjendt min Mor,» kom det igjen koldt og afvisende.

Men Marie lod sig ikke saa let afvise; thi hendes Nysgjerrighed var engang bleven vakt.

«Kjender De noget til Mors Fortid», kom det igjen i en bestemt spørgende Form.

«Kjære hvor De spør» ... Tonen var saa hvas og isnende kold, at Pigen blev rent betuttet.

Jomfru Jansen reiste sig.

«Jeg faar gaa nu ... Det haster ellers ikke for min Del, jeg har en Pige til at passe Forretningen. Men De er kanske træt. ... Undskyld jeg kom ind, jeg pleier besøge syge og – trængende. Ja, jeg ved jo forresten ikke, om De regner Dem for Trængende.»

Den hovne, sikre Tone, hvori Ordene udtaltes, saarede Marie.

«Det er som enhver vil ta det, Jomfru Jansen,», svarte hun stille og ydmygt. Jeg har beholdt tre af Mors gamle Kunder, større Vask aarker jeg ikke. Saa har vi lidt ugentligt af «Byen» og Doktor og Medicin kommer vi let til; thi Mor er indskreven som Medlem af «Arbeidersamfundets Sygekasse». Vi har det jo ikke saa værst. Der er nok de, som har det langt værre ... Men ... stakkars Mor, hun har vist seet bedre Dage.»

Jomfru Jansen gik hurtigt ud, fulgt af Marie. I Kjøkkenet stansede hun.

«Hvilken Sygdom er det?»

«Mavekræft og et Hjerteonde.»

[18] «Har Doktoren sagt, at hun snart maa dø?»

«Han har sagt, at hun nok kan leve en Stund men det kan ogsaa komme til at gaa noksaa fort. Især er Hjerteondet vanskelig; hun maa vogte sig for al mulig Sindsbevægelse.»

«Hm! – Ved hun selv, at hun maa dø?»

«Hun ved, det er Kræft. Den Sygdom har ligget til vor Familie. Mor siger, det er en gammel Arv.»

«Ja, hvis jeg kan være Dem til nogen Hjelp i denne tunge Tid, saa faar De komme over. Jeg er vant til Syge.»

«Det skjønner jeg. Tak skal De ha.»

«Godnat. ...»

Marie gik tankefuld ind; der, var kommet over hende et eget drømmende Udtryk. Hun glemte rent Jakob. Hvor meget hun dog havde oplevet ikvæld. Denne Jansen, denne fremmede Kvinde, syntes at staa i meget nær Berørelse med Moren. Hvordan hang dog dette sammen?

Andet Kapitel. Tunge Timer

Løvfald og Løvspræt er forunderlige og alvorfulde Tider.

Der ligger noget eget i Luften, noget gjærende, brydende eller æggende, noget, der tærer paa Livssaften og bringer alle Spirer enten til at dø eller til at modnes. De, der lider af en langvarig Sygdom, gaar med Stormskridt Opløsningen imøde netop ved disse Tider af Aaret.

Marie sad tæt indtil sin Mor og støttede dennes trætte Hode. Det var henimod Morgenstunden og Lampen brændte med et mat Skin.

«Du var saa bra igaar?»

«Men inat er jeg meget værre – jeg lider frygtelig. Aa, denne tunge Pust ... Disse Smerter ... Barn! Du faar gi mig et Par af de sidste Piller, som Doktoren ordinerte – sa han ikke, jeg kunde ta indtil fire ...?»

«Han sa, at Du blot maatte ta' dem i Nødsfald.»

[20] «Det er Nødsfald nu ... jeg kan ikke udholde disse Smerter ... aa! ... denne Tyngsel, det knuger som en Sten over Brystet.»

Datteren gav hende modstræbende de forlangte Piller. «Lad mig faa fire. ... saa tak, nu blir jeg vist lettere.»

«Skal jeg springe over efter Jomfru Jansen?»

«Nei, ikke nu. ... hun er Skyld i, at jeg er blit værre»

«Hun, Mor?»

«Ja, hun. Jeg taaler aldrig at bli saa bevæget.»

«Men du var rolig igaarkveld.» Ja, tilslut. ... da hun havde. ... faat ... lære mig at naar vi skal dø, saa bør vi tilgi og glemme. ... Hun tog i Grunden paa mig, syge Menneske, med bløde Hænder ... Hun mente det vist godt.»

«Det synes jeg ogsaa.»

«Ja, men alligevel er jeg blit værre».

«Det var du blit alligevel ... Men sig mig, hvorfra kjender du Jomfru Jansen? Jeg troede hun var en fremmed for os.»

Med en afværgende Bevægelse: «Gud, Barn, spør mig ikke. Du maa da kunne forstaa, at jeg ikke kan svare dig nu.»

Marie græd og snufsede; men saa sa Moren i en saar Tone:

«Du skal ikke græde, Marie. Jeg kan ikke faa [21] dø i Fred for Graaten din. Du maa heller ønske saa inderlig, at Mor din snart maa faa hvile. Herregud! Jeg er saa træt, saa træt af at leve. Jeg er færdig med Verden, og Verden er for længe siden færdig med mig.»

Marie vendte sig bort for at skjule de frembrydende Taarer. Den Syge vred sig en Stund i Smerter; men efterhaanden blev hun roligere og sank udmattet om paa Puderne som i en Søvnøs. Kun en Gang aabnede hun Øinene, saa ud i Rummet og sa: «Gudskelov!. ... Gud er Kærlighed! ...» Saa sank hun atter hen i samme Døs indtil udover Aftenen, da hun sluknede efter en let Kamp.

Jomfru Jansen, der var bleven hentet ind i sidste Øieblik, stod rolig og taareløs som en fremmed og dækkede den døde med et Lagen. «Se saa, nu sover hun godt. ... Nu, Marie, maa De bare takke Gud, fordi Deres Mor har faaet Lov at slippe. Hun levede hverken sig selv eller andre til nogen Glæde.»

«Det har De let for at si, Jomfru Jansen; men jeg bare tænker paa, at jeg vist ikke var saa snil og overbærende med Mor, som jeg burde ... Jeg blev saa tidt utaalmodig, naar hun havde sine Smerter. ... og saa synes jeg aldrig, jeg havde Frihed nok ... Nu er det forbi, nu skal ikke Mor være i Veien ...»

Hun kastede sig ned paa en Stol opøst i Graat.

[22] Jomfru Jansen søgte at trøste hende. «De skal ikke ta det saa tungt, det nytter jo ikke. Deres Mor er saamen vel faren, det er intet at sørge for.»

«Men at jeg skulde gi' hende disse Piller ... Det er vist den stærke Medicinen, der er Skyld i, at hun døde.»

«Tal nu ikke sligt Tul. Det maatte jo Doktoren skjønne. Pillerne virkede bare beroligende som et Sovemiddel. Havde Deres Mor været ved fuld Bevidsthed, saa havde hun følt sine Smerter lige ind i Døden. ... nu sov hun roligt og stille hen. Det er meget at være taknemmelig for ... Kom du, saa gaar vi over til mig. Her kan De ikke bli».

Marie sa' ingenting. Viljeløs og grædende fulgte hun Jomfru Jansen skraa over Gaarden og ind i den lille Leilighed ligefor, hvor der var indredet Kafe.

Her fik hun hvile paa en Sofa, og snart slumrede hun fast og tungt, overanstrengt og udvaaget som hun maatte være.

Næste Morgen var hun bedre og saa kvikkere ud.

Da hun kom til Ro i Sindet, maatte hun jo være enig med Jomfru Jansen, at hendes Mors Bortgang var en ren Glædesdød, en sand Lettelse.

Saa tænkte hun paa Jakob. Fra nu af var han hendes alt, hendes eneste; hvor langt værre, om hun havde mistet ham!

Hun antog, at han intet vilde ha imod, at hun havde tat Plads i Jansens Delikatesse. Den var ^[23] hende buden, og Tilbudet syntes godt, langt bedre end at være paa egen Haand og drive med Vask.

Det gik fort med at faa pakket Moren bort.

Det var en Fattigbegravelse.

Der gjordes ikke stor Stas af den ukjendte, ensomme Enke. Men det var sprudlende Vaarliv med Knopper og Spirer overalt, den Dagen, da man bar Madam Svensen ud fra Kapellet paa den gamle Kirkegaard og ned til hendes sidste Leie.

Det var ikke mange Kranse, som dækkede den simple, sorte Kiste. Madam Svensen havde faa Bekjendte og kun et Par enkelte, der mindedes hende og Datteren i dennes Sorg.

Der var heller intet Ligfølge, kun Marie og Jomfru Jansen fulgte et Stykke bagefter Kisten. Marie gik i sin brune Kjole og graa Jakke. Hun havde ikke Raad til at koste Sørgetøi, og hendes eneste sorte Kjole stod hos Pantelaaneren. Men Jomfru Jansen havde sagt, at det behøvede ikke være anderledes. Alle ydre Tegn paa Sorg ansaa hun for overflødige og noget stort Tul. Den døde sov lige godt, om Marie saa aldrig bar en sort Traad.

Præsten forrettede to andre Begravelser næsten samtidig. Han gik frem til Madam Svensens Grav, fulgt af Klokkeren. De tre Skuffer Jord faldt dumpt og hult ned paa Kisten, og Præsten fremsagde den brugelige Formular med kold, forretningsmæssig Stemme. Han gjorde kun sin Pligt, han vidste, at denne unge Pige ikke havde Midler til at bekoste nogen Ligtale, og den døde fik derfor ikke mere end ^[24] de faa Ord, der er enslydende for rig som for fattig. –

Saa sang man Salmen:

«Fra Striden i Verden til Freden,
Fra Hvilen i Graven til Glæden.»

I den sidste Tone blev Ordene trukket langt ud, mens Solstraalerne fór legende og ligesom spottende ind mellem de lyse, duftende Birke, og en enkelt Fugl kvadrede her og der i Trætoppene.

Nu var Begravelsen slut, og Marie gik stille og sørgmodig, nedad Grusgangen mellem Alléen, ved Jomfru Jansens Arm.

Tæt ved Kirkegaardsporten stod en ung, mørk Mand, halvt i Skjul bag et Træ.

Han kom frem og tog til Skyggeluen.

Marie fór sammen.

«Gud, Jakob, er det du ...? Hvor artig af dig at ville møde mig her! Men hvorfor kom du ikke ind i Kapellet og fulgte med til Graven?»

«Nei, da. ...»

«Vidste du om Begravelsen?»

«Nei, saamen, jeg kom tilfældigvis her forbi. Jeg gaar i Byen idag, skal jeg si dig.»

Nu først la Marie Mærke til, at den unge Mand var beruset. Forresten saa han godt ud. Han var stærkt bygget og havde et kjækt, aabent Ansigt med ualmindelige smukke, lidt forfløine Øine og en mørk, velpleiet Mustasje.

«Jeg er blit altfor fuld», sa han oprigtig.

^[25] Marie havde sluppet Jomfru Jansens Arm og ladet denne passere forbi ud Kirkegaardsporten.

«Jeg tror, jeg ... hik, hik ... jeg vil lægge mig lidt ... her» sa Jakob, idet han gjorde Mine til at slænge sig ned i det bløde, vaarlignfriske Græs; men Marie trak ham forfærdet i Armen.

«Nei da, Jakob, gaa heller hjem.»

«Det kan jeg ogsaa gjøre ... men ... her maatte det være deiligt at faa sove.»

«Huf da, Jakob!»

Hun tog ham i Haanden og vilde dra ham med sig.

Han lo med en hul Latter og gjorde en Overhaling,^{k2} mens han stemte op med en høi Tone:

«Tycker du, att grafven ar för djup,
nå, välan, saa tag dig da en sup.»

«Hys da, Jakob, for Guds Skyld ...»

«Dito en, dito två, dito tre,
saa dör du nöjdare ... nöjdare.

Hik, hik ... hik ...»

Han slog ud med den høire Haand med en høitidelig Mine.

Imidlertid var de kommet udenfor Kirkegaarden – Jakob halv viljeløs.

«Gaa nu hjem, Jakob, er du snil Gut.»

«Ja ... og imorgen Kveld kommer jeg op til dig ... du tjener jo i Jansas Kafé? ...»

«Javist. Kom imorgen efter Arbeidstid.»

«Ha, ha ... tror du, jeg arbeider imorgen?»

«Du bør ikke skofte», sa Marie alvorlig bedende.

[26] «Hys da! ...»

Han rev sig læs og slingrede tvers over Gaden. Marie saa efter ham en Stund, saa gik hun hen til Jomfru Jansen, der ventede ved et Hjørne.

«Kjender du den Fyren?»

«Ja, det ... er Skomagersvend Jakob Holm», kom det noget forlegent igjen.

«Men Gud, Barn, hvorfra kjender du den Fyren?»

Jomfru Jansen sa du til Marie nu, da hun havde tat hende i Huset.

«Det er Kjæresten min», svarte Marie undselig. Hun fandt det meget uheldigt, at Jakob just skulde være fuld.

«Det er vel aldrig sandt?»

«Jo, hvorfor ikke? Vi har været forlovet et Aars Tid».

«Kjendte din Mor noget til Forholdet?»

«N – e – i.»

«Ja, den Gutten faar du ikke ha noget med, hvis du vil bli hos mig; det er en daarlig Kar.»

«Kjender De ham?»

«Ja, jeg har set ham saa meget, at jeg ved, det er en af de ægte Fyllefanter; en af de, der skifter og gaar i Byen ugevis ad Gangen. Han har ofte været inde hos mig og kjøbt øl i kurvevis i Selskab med nogle Gauker af værste Slaget ... og saa har jeg set ham paa Tomterne og Løkkerne sidde og drikke med tvilsomme Kvindfolk og Lazaroner ...»

[27] Jomfru Jansen talte sagte. Hun havde Takt nok til at huske, at de var paa Gaden.

I en hviskende Tone tilføiede hun:

«Naar jeg vilde være en ordentlig Pige, saa vilde jeg vist ikke inklade mig med en saa'n Fyr».

Marie var som fortumlet, vidste ikke, hvad hun skulde si, stakkar. Hun havde saa liden Livserfaring og Omgangsvet. Hun kunde blot stamme:

«Jakob er en flink Arbeider, naar han vil, og han drikker ikke mer end andre».

«Det er en daarlig Trøst, at han ikke drikker mer end andre», svarte Jomfru Jansen isnende koldt.

De var imidlertid kommen hjem.

Det var en almindelig Delikatesseforretning af de gammeldagse pene med Udsalg af Fisteboller etc. samt Servering med Kaffe, The og Chokolade. Udenfor til Gaden stod bare malet paa Glasruden i Døren: «*Delikatesse.*»

Men inde i Portrummet var et Skilt, hvor der Stod:
Cecilie Jansens Kafé.

Det var her Madam Svensen altid var stanset for at læse Navnet op og op igjen.

Fra Portrummet kom man ind i et Værelse med Sofa og rundt Bord, hvor der serveredes til de Kunder, der ønskede Kaffe. Her var noksaa hyggeligt udstyret med Billeder i Træsnit paa Væggene, og det hele havde et ordentligt, heller lidt smaastadsmæssigt Præg. Jomfru Jansen havde ogsaa sine visse Kunder, der hyggede sig hos hende.

[28] Udenfor dette Værelse laa Butiken med Udgang til Gaden og bagenfor, ind mod Gaarden, var Kjøkenet og Soveværelset med Vinduer ud til en Veranda. Inde i det halvmørke, triste Soveruøm laa Marie paa Sofaen og døsede med en Bog, mens Jomfru Jansen drev i Kjøkkenet og Mina – den faste Pige – passede Butiken. – Marie var ikke blit opfordret til at gjøre noget. Kanske skulde hun spares paa Morens Begravelsesdag ... og kanske var Jomfru Jansen saa sint paa Grund af Forholdet til Jakob, at hun ikke vilde ha mere med hende.

Ja, det fik nu bli det samme – hun aarkedede ikke tænke ... var altfor træt ... bare laa der i Søvnørske og drømte ... langt ud ... og imens lød Klirren af Stentøi og Jomfru Jansens skarpe Stemme afbrydende og æggende ind til hende. Det var leden mod Kvelden, da Jomfru Jansen kom ind med et Bret med to Kopper og opskaaret Smørrebrød.

«Du, Marie, nu skal vi spise lidt. ... jeg tænker du er sulten, Barn ...»

«Aa, nei da. ...»

«Jo, saa vil vi ta os lidt Ro ... holde et Slags Gravøl over din Mor ... Jeg har git Pigerne Besked og sagt, at jeg er optat for en Stund, saa sidder vi her for os selv ...»

Marie svarte ikke; men efter Maaltidet sa Jomfru Jansen, idet hun tog et Strikketøi:

«Nu, Marie, nu skal du faa høre den gamle Historie, den om din Mor.»

[29] «Om Mor. ... aa Gud!»

«Ja, du kan ha godt af at høre den, saa kan du se, hvad et ulykkeligt Ægteskab har at bety. Og kanske du kan lære at fare forsigtigere frem, at du ikke skal bli Arvtager til den gamle Synd og Forbrydelse.»

Marie gyste. ... Hvad i Alverden kunde det være? Jomfru Jansen Hostede let, og saa begyndte hun igjen:

«Naar jeg har advaret dig for dit Forhold til den unge Haandværker, saa kanske du synes, det er mig uvedkommende; men der er saamen ingen, – der har større Grund end jeg, og ingen, der staar dig nærmere. Ja, du har jo rigtignok en Bror.»

«En Bror? Aa, Gud, det har jeg aldrig vidst. Hvor er han?»

«Her i Byen.»

«Aa Gud! Hvorfor var han ikke hjemme hos Mor?»

«Nei, ser du, det ene er en Følge af det andet.»

Dyb Stilhed.

Marie saa næsten angst paa Jomfru Jansen. «Hvem – – hvem er De?»

Jomfru Jansen drog Pusten tungt og dybt inden hun aarkede at svare: «Jeg er Datter til den Enkemadam Jansen, der la sig ind med din Far.»

«Jeg forstaar ikke dette.»

[30] «Nei, Gud give, du aldrig maa komme til at forstaa en slig Ondskab, en slig mørkets Hemmelighed – en slig himmelskrigende Synd! Det er Ting, som jeg ikke engang kan eller vil si dig lige ud. Barnet, som du endda er.» Marie holdt næsten Pusten.

«Aa jo, si det bare. ... Var det Far, som var slem imod Mor?»

«Din Far og min Mor isammen.»

«Og derfor snakkede aldrig Mor om min Far?»

«Derfor snakkede hun aldrig om ham. Hun var en vanæret Kvinde og en æreløs Hustru.»

«Stakkars Mor!»

Et Suk; – efterpaa dyb, lydløs Stilhed.

Men ude fra Kjøkkenet lød Raslen med Kopper blandet med Stemmer fra Butiken, indimellem Latter og Annas Stemme, der trallede en Dansetakt.

Men nu talte Jomfru Jansen igjen:

«Jeg har bestandig søgt at vandre ærlig frem, at ikke nogen Plet skulde falde paa mig ... *jeg* ... Barn efter en saa'n Mor! ...»

Tredje Kapitel. Forældrenes Synder

Marie Svensen sad med et spændt Udtryk i de store talende Øine, mens Cecilie Jansen begyndte sin Fortælling.

«Du er altsaa ikke Kristianiabarn; det var ude ved Kysten, at du saa Dagens Lys.»

Marie tænkte straks paa sin Barndomsdrøm om Havet.

«Din Far og Mor bodde i Nevlunghavn – en liden Søhavn mellem Langesund og Kragerø. Din Far hed Bertrand Brun og var første Gang gift med en stout Bondejente fra Sannikedal. Dengang fór han stadig tilsjøs; men saa døde Forældrene hans, og efter dem overtog Bertrand, der var eneste Sønnen, et lidet Jordstykke med tilliggende Hus, som var bygd' lige ned i Strandstenene i den vesle Havnen. Huset var gammelt og havde tilhørt Bertrands Bedstefar, der havde været Lods; en gammel ^[32] Lodsslægt, skal jeg sige dig, disse Nevlunghavn og Kragerø-Brun'er.

Din Fars første Hustru døde tidlig og efterlod en liden Gut: din Bror eller Halvbror, som jeg ret nu nævnte.

Men din Far var ikke længe Enkemand. Næsten ligesaa snart, som han fik Ansættelse i Lodsvæsenets Tjeneste, giftede han sig med din Mor, der hed Kristiane Svensen og var en forældreløs Tjenestepige fra Kragerøkanten. Hun var et bra Kvindfolk paa sit Vis. Holdt et pent Hus og stelte godt om lille Erling, – Stedsønnen hendes –; men hun passede vist aldrig for Far din. Der var mange derhjemme, som sa: «Kristiane er ikke Kone for Brun.»

Jeg husker det jo ikke; men jeg har hørt det fortælle.

Din Far var varmbloedig og lidenskabelig, din Mor kold og træg. Hun fik fra først af megen Kjærlighed fra Manden sin, sagdes der; men de sa ogsaa, som kjendte til Forholdet, at hun intet kunde gi igjen. Derfor kunde vist din Far med skjellig Grund si: «Det er Orden i Huset hjemme: men ingen Trivsel, og jeg kan si, jeg har ingen Kone, men bare en Tjenestepige til at styre for mig og Gutten.»

Marie kom ihu sin Mors underlig forskræmte Væsen og graadtunge, ulykkelige Udseende. Ofte var hun vaagnet op af Søvn i vilde Skrik ... Hvad var det for en Mare, der tyngede hendes Liv? Nu vilde det bli opklaret.

[33] «Mor din passede ikke paa Manden sin, ellers havde hun kanhænde beholdt ham ... Det noget ødslige, triste Liv i Havnen hugede hende ikke. Hun klagede støt over, at hun længtede ... og saa tog hun lille Erling med og reiste ind til en Søster i Kragerø og gav sig til der i ugesvis ad Gangen. Imidlertid gik Brun hjemme i Uhyggen og stullede alene og fandt paa meget Fanteri.

Jeg skal si dig, Barnet mit, Mor din havde, som saa mange andre, giftet sig i ren Vetløshed, bare for at bli gift, uden nærmere at kjende den Mand, som hun bandt sig til, og uden at vide, hvad hun gik ind i; thi hun, som de fleste andre, skjønte ikke, hvad der er i et Ægteskab, og derfor maatte det gaa, som det gik.

Det, der begyndte i Letsind, uden Tanke eller Forstaaelse, det endte som en stor Forbrydelse. ...

Der staar Støk af dette, ogsaa for os Barna, for har du ikke hørt det gamle Gudsord, at «Fædrenes Synder skal hjemsøges paa Børnene».

Derfor sier jeg til dig, du Marie: Gift dig ikke for fort, uden at du ved, hvad et Ægteskab er; se først at vinde lidt Livserfaring, og bind dig for alting ikke til en Mand, som du ikke kjender. Er Manden drikfældig, saa blir Forholdet saa meget værre. Aa, her træffer saa mange Ting, du ved det ikke!

Nu var Far din en ædruelig Mand, men endda blev det frygtelig galt. ... Det er ikke min Mening at ville kaste nogensomhelst [34] Skygge paa din, Mor, men jeg maa jo si, som det er. Det var ikke din Far, som havde hele Skylden, om han end tog det paa en gal Vis. Kanhænde din Mor indsaa dette paa det sidste. Ialfald sa hun til mig, den Stund, vi sad alene: – Jeg kunde nok ogsaa tat det anderledes, men der er ikke andet end at be. ... at be om Naade for Syndens Skyld, og det har jeg gjort».

«Stakkars Mor», sa Marie bevæget.

Jomfru Jansen drog Pusten tungt, inden hun fortsatte:

«Det er saa ondt, saa ondt aa, jeg tror næsten ikke, jeg kan si det. Barnet mit. ... men det maa nu til, siden jeg engang er begyndt ...»

«Aa, si det bare», bad Marie. «Var det andet end at Far blev skilt fra Mor for en anden Kvindes Skyld, var det andet?»

«Ja, det var meget, meget værre! ...»

«Men saa si det da, bare si det», bad Marie næsten aandeløst, og Jomfru Jansen fortsatte: «Det var efter Fars Død, at min Mor bestemte sig for at flytte til Porsgrund med os Barna. Far blev paa Sjøen med en Englandsfarer. Jeg husker endda den Nat, da han blev borte. Mor laa i Halvssøvne og kjendte noget som en kold Pust og en isnende Haand, der tog hende over den venstre Arm. Om Morgenen sa hun: «Nu er Far død; kom hid Børn, skal I se!» Og vi saa tydelig paa hendes Arm Mærkerne efter fem blaa Dødningefingre. [35] Det var Far, som havde været hjemme i sin sidste Stund.

Far efterlod ikke meget, saa Mor syntes, at hun ikke kunde lægge sig paa Ladsiden. Derfor raadede hendes Bror, der var Skibstømmermand i Porsgrund, hende til at flytte did. Der var Anledning til at holde et simpelt Logihus for Styrmandsgutter om Vinteren og saa Dansesal ved Siden. Vistnok var der to Sale før – det var «Gjeita» og «Makrellen» –; men i de Aar gik den Slags Bedrift som varmt Brød, særlig naar Sjøgutterne var hjemme.

Det var rart at reise fra Nevlunghavn, som var Hjemstedet vort. Jeg var dengang i 12-Aars Alderen, Josefine, der døde samme Aar som Mor, var noget yngre, og Franciska, der blev gift med den tyske Skibskaptein, var bare en liden Jentunge ... Men dette kommer nu forresten ikke Sagen ved, det skal du kanske faa høre lidt om senere.

Der var ingenting mellem Mor og Bertrand Brun, Far din, saalænge hun bodde i Nevlunghavn; men da hun kom til Porsgrund, saa skulde Brun baade stadig og støt indom til Madam Jansen fra Havnen, naar han var oppe i Frierfjorden som Lods med de indgaaende Skibe. Det var jo Hilsninger at ta med baade frem og tilbage, og Brun blev altid vel modtat af Mor. Saa kom det som af sig selv, at der udspandt sig et Forhold mellem dem, og Brun fik som et Hjem hos Madam Jansen i Porsgrund – et [36] Hjem, hvor han kunde glæde sig og more sig og glemme sine Sorger. ...»

Men nu brød Marie pludselig af:

«Hvordan saa Far ud?»

«Han var en vakker Mand, høi og mørk, med krøllet sort Haar og overmaade livlige, udtryksfulde Øine. Erling ligner ham, men er ikke fuldt saa velbygget ...»

«Jeg tror, jeg husker Far ...»

«Det kan du vel næppe; du kunde ikke være mer end 3 Aar gammel, knapt saa kanske.»

«Jo, jeg husker en mørk Mand, der holdt mig i sine Arme, ud mod Havet ...»

«Ja, kanske», svarte Jomfru Jansen og smilte vemodig, «en Del husker saa langt tilbage ... Men hvor var det nu, jeg slap? ... Ja, det var det ... Min Mor var dengang en overmaade vakker Kone, omendskjøndt hun var over de 40. Hun havde beholdt sin Ungdomsfriskhed og var munter, saa hun endda kunde delta med de unge. Det sagdes, at hun ikke holdt noget pent Hus, og Fortroligheden Imellem hende og din Far blev efterhaanden altfor stor og Gjenstand for Sladder i den lille By. Det rygtedes snart til Nevlunghavn; de andre Lodse bar Bud, og Forholdet mellem dine Forældre blev, som, en kunde vente det. Din Far flyttede ind i Stuen, mens din Mor holdt til i Kammerset med dig og Erling. De var ikke Ægtefolk mere, de havde separeret sig selv.

Men saa kom der en Tid, da din Far blev saa [37] Blid og snild med Konen sin. Han vilde flytte ind til hende i Kammerset igjen; men det afslog hun ... vilde helst være alene med Barna. Nu, saa blev det med det da. Men en Dag vilde Brun ha Konen med til Porsgrund; han havde Erinde did, sa han, og de skulde reise med den store Lodsbaaden. Alt dette var nu overlagt mellem din Far og min Mor. Det er saart at si; men jeg faar fortælle, som det var.

Din Mor, stakkar, vilde gjerne ud lidt, og hun afslog ikke at gjøre Turen med til Porsgrund. Det var nu sjelden, hun var nogensteds ude med Manden sin, og kanske hun kunde faa Anledning til at luske ud lidt, hvordan det hang sammen med ham og min Mor, om Rygterne var sande eller ei?

Det bar da afsted til Porsgrund, ud Havnen og op Langesundsfjorden i Magsvær, og de tog ind til Mor.

Kristiane Brun – din Mor – blev vel modtat, og hun mærkede vist intet paa de to meget omtalte ... din Far og min Mor, skjønner du. Der var ikke Dans den Kveld; men derimod var der nogle Sjøgutter inde næsten hele Tiden. Der vankede meget Traktement med Vin og Øl og Brændevin. Din Mor maatte ogsaa drikke med. Maden var fed, hun havde godt af en Snaps, sa de og saa nødte de paa hende, der var lidet vant til at drikke, indtil hun blev døddrukken ...»

«Gud ... Mor? ...

[38] «Ja, Barn, det er den rene Sandhed for Gud, ellers vilde jeg ikke si det ... Og saa ...»

«Og, saa?» spurgte Marie hurtigt, næsten aandeløst.

«Saa. ... saa fik de hende i Seng med en af Sjøgutterne, der var betalt til dette Brug, og fik Vidner til at gaa ind i Værelset og se. ... og dette var Skilsmissesag; forstaar du ...»

«Fy, for raat», raabte Marie, «stakkars stakkars Mor – nu skjønner jeg hende først!»

Jomfru Jansen var blit paafaldende bleg og vred sig i Stolen, der hun sad. Kanske skulde hun ikke fortalt dette.

«Du faar ingen foragte, Barn», sa hun i en bestemt Tone.

«Det gjør jeg ikke. Gud bevare mig fra at dømme de, der er døde og borte; men likevel ...»

Lang Stilhed.

Saa sa Marie:

«Men hvordan gik det saa?»

«Ja, det er snart fortalt. – Din Far giftede sig med min Mor, da den lovlige Tid var gaat.»

«Hvor blev der saa af Mor?»

«Hun reiste for en kort Tid til en Bror, hun havde i Knardalsstranden – et Sted mellem Porsgrund og Skien. Hun havde blot dig. Erling fulgte med Brun hjem til Mor.

Du skjønner, at din Far var tre Gange gift og at Erling var Søn efter den første Kone?»

«Javist, jeg forstaar det.»

[39] «Din Mor antog sit Pigenavn Svensen og reiste saa til Kristiania for at lære fransk Strygning og dermed søge sin Underholdning.

Din Mor drev det vist godt i det første, og saa fik hun jo lidt Penge af Brun, men det blev heller ikke, hvad hun skulde ha, for Boet blev fejl-agtig opgjort, efter hvad der sagdes og din Mor blev aldrig Menneske mer. Jeg kjendte hende ikke mer, vidste ikke, hvem hun var, før jeg kom ind til hende paa det sidste.»

Marie brast i Graat.

«Tag det nu ikke slig. Barn, tag det heller til Advarsel, derfor har jeg fortalt det. Hvad tror du ikke, jeg har følt over denne Sag? ... Hvor har ikke jeg skammet mig ... Men Gud være lovet, der er blit strød Sand over dette ogsaa.»

«Hvor blev der saa af Far?» spurgte Marie med bævende Stemme.

«Han blev ikke lykkelig i sit Ægteskab med min Mor. – – – Brun hadde Mor altid mistænkt forat hun holdt sig oppe med Sjøfolkene, der vankede i Huset, og da han engang troede at komme over hende, kunde han ikke bære det, thi han holdt overmaade meget af Mor. Saa gik han tilsjøs med en Skude, der just laa klar til at seile, og han lod aldrig høre fra sig siden.»

«Kanske han lever endda ...»

«Nei, det tror jeg ikke; det blev siden fortalt med fuld Sikkerhed, at han var død i London ... [40] Forresten er det slet ikke godt at vide. Her tales nu saa meget rart. Det var saaledes de, der mange Aar etter vilde ha set ham i Langesund som Matros med et engelsk Skib.»

Marie sukkede tungt.

«Tænk om Far levede endda og kom tilbage?»

Men nu begyndte Jomfru Jansen i en roligere Tone:

«Jeg var nu aldrig som de andre hjemme – ikke var jeg saa vakker – ikke letsindig heller, jeg var som én for mig selv. Mor fandt det bedst, at jeg kom ud, og straks jeg var konfirmeret fik jeg Tjeneste hos Kjøbmand Birch i Skien. Det var snille Folk, Fruen især. Gud velsigne hende. ... hun ligger nu i sin Grav ... Af hende fik jeg min Opdragelse, og kom til at se Livet fra den rette Kant, – har aldrig set det anderledes siden ... Men Gudskelov, Forholdene derhjemme blev ogsaa bedre. Det var mellem 50- og 60-Aarene, at der gik en alvorlig religiøs Vækkelse over Byerne i Skiensfjorden, og Mor blev paavirket eller, som det kalles, vakt ... Jeg husker det saa godt. Det var en Foraarskveld, jeg kom hjem i Besøg. Jeg gik Veien langs Elven, ud fra Skien ... en vakker Vei, kan du tro, mellem frodige Agre og Enge, lidt Skog,

Bekkeheld og smaa rødmalte Husbygninger ind imellem Skogen. Ja, slig, var det i min Tid ... og er vel saa endnu; men did kommer jeg aldrig mer. ...»

[41] Hun sad en Stund som greben af Mindernes Magt.

«Mor bodde paa Braaten, lidt ovenfor Osebakken paa den anden Side Borgaasen, der luder tungt udover. Da jeg kom nær Huset, hørte jeg Salmetoner fra Haven. Det var Mor, som sad inde i Syrinlysthuset og sang en af de gamle, gribende Salmer om Synden, der blir skjult og dækket til af Guds Barmhjertighed.

Hun kom ud imod mig. Der laa en underlig Mildhed og et helt forandret Udtryk over de fine, vakre Træk.

«Nu er Porten blit aabnet for mig. Barn, nu har jeg faat Fred med Gud ... nu er jeg omvendt», sagde hun med taarefyldt Blik.

Senere paa Kvelden var der Opbyggelse, hjemme –. Det var en ung Prædikant, der talte i høie Toner om Synden og om Helvede som Syndens visse Løn.

Der laa Tyngsel og Tryk i Luften; det kjendtes, som om en, ikke kunde faa aande. ...

Gjennem den lille Forsamling gik der en lønlig Bæven, og der lod hule, tunge Sukke, mens Kvinderne sad med bøiede Hoder og halv lukte Øine.

Kun et eneste Øieblik føltes som en frisk Luftstrøm i Stuen, og det var, da en høi Kvinde med talende Træk reiste sig og istemte en af Brorsons bekjendte skjønne Salmer.

Siden var der aldrig mere Dans, men oftere Opbyggelse, i Mors Stue. Hun holdt nok Logihus; [42] det var hun i Grunden nødt til for at kunne leve; men hun havde altid et anstændigt Hus.

Min Søster, Franciska, var en stor Skjønhed. Hun blev gift med en Kaptein Brabant fra Stettin, som hvert Aar kom med en Rok til Skien for at laste ved Fru Cappelens Værft.

Det saa mest ud, som om Franciska havde arvet Mors gamle Synd – for efter et Par Aar fik vi høre, at hun havde rømt bort fra sin Mand og drat afgaarde med en Skuespiller eller Sanger, hvad han nu var ... Det tog svært paa Mor, kan du tro. Og nu ved jeg heller ingenting om hende ...»

Det hørtes som et tungt, smerteligt Suk:

«Aa, jeg tænker paa Franciska ved Nat og ved Dag, og ser hende for mig med de mørke Øine og sorte Lokker ... Hun var en deilig Pige, var hun. Aa, Gud, maatte jeg endda faa møde hende igjen og række hende en reddende Haand! Umuligt kunde det jo ikke være ... men ... Gud ved om hun lever og hvor hun færdes ... Dog, Haabet har jeg ikke opgitt.»

Dyb Stilhed. ...

«Erling Brun, din Fars Søn efter første Ægteskab, reiste til Amerika i en ung Alder. Men nu er han kommen tilbage og driver her i Kristiania som første Tjener i Hotel «Stjernen» – Iste Klasses Hotel. Han kommer hid paa Søndag, saa du vil faa Anledning til at se ham.

Efter min Mors Død fandt jeg paa at drage ^[43] ind til Kristiania og begynde en Kaféforretning – og Vorherre har hidtil været med mig, saa det har greiet sig godt.

Jeg har forsøgt at vandre, varsomt og forsigtigt og tat mig iagt for Mandfolkene, omendskjønt du ikke maa tro andet, end at jeg ogsaa har havt mine Fristelser ...

Jeg er nu i 30 Aars Alderen; men engang var jeg 20, og da saa jeg bedre ud end som nu ...

Ja, ja, det er underligt, med den Skjæbnen; det sies, at én ikke vil kunne fly den. Jeg ved ikke jeg ... lidt maa en jo kunne gjøre selv ogsaa.»

Jomfru Jansen reiste sig med et Suk og gik ud i Kjøkkenet. Fortællingen var endt.

Men Marie sad igjen og tænkte, indtil hun blev rent arg.

Sludder og Væv! Hvad vedkom dette gamle Tøvet hende og Jakob Holm – – ikke Spor.

Jomfru Jansen skulde saamen ikke opnaa at skille hende fra «Kjæresten», nei, aldrig i Evighed!

*

Det var Lørdagskveld med mange Kunder i Butiken og i Kaféen. Marie havde det travlt. Det var jo uvant Sjou for hende.

Hun listede sig kun ud i Portrummet et Øieblik for at tale med Jakob. Hun vidste, han vilde komme, og hadde gaat som paa Gløder hele Kvelden. Ind turde hun ikke

be ham om at komme. Det, fik [44] være til en anden Gang. Jomfru Jansen gik der saa arg, at én gjerne kunde skjære sig, paa hende. Men Jakob stod ude i Portrummet og ventede med et iltet Sinne.

«Du blir saa længe, Marie ... næste Gang gaar jeg sandt for Dyden lige ind med det samme. Men kom nu, saa gaar vi ind, og jeg tar' i en Øl.»

«Nei», sa Marie, mildt afværgende. «Jeg har slet ikke Tid til at snakke med dig i Kveld. Du faar, undskyldte, jeg kan ikke.»

«Hvad er det for snak», sa Jakob i en misfornøiet Tone, «Jaja, som du vil, Marie; men her venter jeg ikke mer som en Nar, det sier jeg dig. Jeg har længe nok staat og hængt efter dig som en sulten Bikje. Nu skal det være slut.»

«Ja, ja. Gutten min, vær bare ikke sint! Kan du ikke heller se ind imorgen?»

«Nei, imorgen, kan jeg ikke.»

«Hvorfor ikke?»

«Det blir det samme – – jeg kan ikke, hører du. ...»

Han betænkte sig lidt, inden han fortsatte.

«Jeg skal en Tur i Grefsenaasen med nogle Gauker»

«Men paa Mandag?»

«Hm – – du bad mig komme ikveld.»

«Men jeg har det saa travlt ikveld, hører du.»

«Sludder ... er du ræd Jansa? ... Jaja, Marie, jeg, skal komme Mandag, men det blir sidste Gang, hvis du ikke da kan ta imod mig.»

[45] «Vær nu ikke sint, Gutten min.»

«Nei, jeg er ikke sint.»

— — — —

Om en Stund slentrede Jakob Holm nedad Gaden og ind i en bekjendt Kafé, som bar det betegnende Navn «Faldgruben».

Men Marie gik ind igjen som en Drømmende. Hun var ikke sig selv lig hele Kvelden. Godt var det dog, at Jomfru Jansen ikke var blit opmærksom paa Jakob. Pigerne havde set ham. De hviskede og fniste; men Marie lod sig ikke mærke.

Fjerde Kapitel. «Helgesens Salon» i Vaterland

Det var Søndag og ualmindelig fint Veir.

Der laa Helligdagspræg og Vaarsus over Hovedstaden.

Det var Fridag, og Folk vilde ud, ud af de kvalme Stuer og trange Værksteder.

Ogsaa i 60-Aarene var ældre og unge sams om at fornøie sig, om end Forlystelsessteder og Nydelsessygen langtfra var tilsnittet i den europoeiske Storstadsstil, som i vore Dage. Men ogsaa da lød i Kor: «Paa Landet – paa Landet!» Og der valfartedes i Flok og i Følge af Fædre, Mødre og Barn – Damer og Herrer ... Jenter belæsset med store Kurve, ikke til det «gamle norske» og nutidsmæssige Bygdø, men til Mellemalderens mere beskedent tilspidsende «Ladegaardsø», hvor Oskarshal var Maalet og Glanspunktet.

Saa var der ogsaa et raabarket og et tarveligere Publikum, der heller holdt til i Byen, hvor de gik ^[47] paa Klingenberg og i Sangerbuler, Rasmussalen og Knudsesalen, disse Forgængere for den moderne Tids Aflæggere: Varietéer samt Foreninger med de mere velklingende Navne og de mere ærbare Dansemoroer, Fester og Udflugter.

Hver Tidsalder nyder Livet i Tidens Aand; men det nyere er ofte bare en Gjenganger af det gamle, dog med lidt mere Udvikling eller Kultur over den gamle gjækkende Benrangel, der endda griner os imøde fra Krogene med sine lange Skygger ...

Men det var i «Jansas Kafe»!

Der var det ikke Fridag, knapt nok Søndag. Der havde gaaet ud og ind med Kunder støt, helt til den sene Middag, og nu stod Marie Svensen og den anden Pige i Kjøkkenet og drev med Opvaskning og Kaffelagning, saa at Sveden randt.

Aldrig Hvil, tænkte Marie med en let Tilnærmelse til et Suk. Akkurat som hjemme hos Mor ... aldrig paa Ladegaardøen – sjelden paa Klingenberg – ikke at tale om

Rasmussalen ... Aa, nei, nei, det blir ikke Udlov ikveld heller!

Bare saa sandt jeg kunde komme ned over Raadstugaden en Stund, saa fik jeg kanske træffe Jakob. ...

Hun fik ikke Tid til at tænke Sætningen tilende; thi «Gamla», som Pigerne allerede den Gang benævnedes Jomfru Jansen, stak Hodet ud af Kammersdøren.

«Nu faar I drive paa med Kaffen, og la den endelig bli stærk; jeg har faat fremmede. Du, Marie [48] faar stelle paa dig et Gran og straks komme ind til os i «Privaten».

Marie slap Opvasken og gik ind i Soverummet ... Latter og høirettet Snak som af en Herrestemme lød fra «Privaten». ... Hvem kunde det være? Var det Erling, hendes Bror, som Jomfru Jansen havde talt om igaar?

Med rystende Hænder og grulig nervøs gjorde Marie Toilette. Hun kunde aldrig faa Haaret til at sidde fint nok.

Men endelig var hun da færdig og drog et Lettelsens Suk. Saa gik hun ind i Værelset ved Siden af Butiken. Henne ved Vinduet sad en fremmed Dame i mørk Kjole og en tæt Linlærredskrave om Halsen, som det brugtes dengang. Det lyse, fyldige Haar var opsat i Nakken i en stor Knude. Nu vendte hun et rødkindet, friskt Ansigt om mod Marie, men snudde det straks tilbage igjen mod Vinduet.

Men borte i Sofaen, røgende paa en Cigar og med Benene skjødesløst slængt over hinanden, sad en mørkladen Mandsperson i flotte lyse Klær, og med en noget kry Mine. Han saa, knotet og halvdannet ud som en, der vil synes at være mere, end han er. Haaret var krøllet nedover Panden, som derved blev lav og bred. Øinene rigtig et Par Skøiersøine. Marie slog Øinene ned, da han saa hende med et af sine mest knusende Blikke.

Uh – og saa lugtede det saa usømmeligt af [49] Pomade og «nyslaaet Hø». Det kjendtes rent kvalmt ...

Nu præsenterede Jomfru Jansen: «Dette, Erling, er din Halvsøster, lille Marie.»

Den fremmede Mandsperson havde reist sig og nærmede sig Marie med udstrakte Hænder.

«Goddag, Marie, saa du er min Søster. Jeg husker dig fra du laa i Vuggen ... jeg er en god Del eldre ser du ... Men nu er du sku ikke liden», vedblev han og mønstrede

den unge Pige med et kritisk Blik.

Marie trak sig sky tilbage ...

«Det er din Bror, Erling Brun, Marie – en Søn efter din Far af første Ægteskab», fortsatte Jomfru Jansen.

«Jeg forstaar», sa Marie – – disse nye Forhold berørte hende pinlig.

«Vi glemmer at præsentere», sa Erling med et Blik paa Damen ved Vinduet, der nu havde vendt sig helt om.

«Frøken Ragnhild Lindbu ... min Halvsøster Frøken Marie Brun.»

«Om Forladelse, jeg heder Marie Svensen ... jeg er heller ikke nogen Frøken.» Den unge Pige svarte i en beskeden Tone. «Brun er du sgu, enten du vil bære Fars Navn eller ikke. Hvor i Alverden kan du falde paa at ville kalde dig Svensen?» spurte Erling og fixerede Søsteren ordentlig.

[50] «Det var Mors Pigenavn», svarte Marie med Selvfølelse.

«Mor kaldte sig Svensen, efterat hun var blit skilt fra Far, og jeg vil kalde mig som Mor. ... indtil jeg blir gift.»

Marie skjælv i Stemmen og var paafaldende bleg. – Der indtraadte en trykkende Pause, der kun afbrøtes av Erling Brun, der plistrede en Visestump, mens han gav sig til at bese Billederne paa Væggen.

Jomfru Jansen kræmte let; men Marie gik straks ud.

Om en Stund kom hun ind med et pent udstyret Kaffebret; kun Sukkerskaalen manglede. Jomfru Jansens kritiske Øine opdagede straks dette, og hun gik hen til den store gammeldagse Hjørneskjænk for at afbøde den følelige Mangel. Hun laasede op Dørene, og ligesom ved et Tilfælde slog hun ogsaa ned Klaffen – – – kanske var det af Forfængelighed for at vise Skabets Herlighed; det bugnede næsten af finfint gammelt kjøbenhavnsk og kinesisk Porselæn, mens digre blanke Sølvskjeer lo til hinanden i sine afpassede Rum ved den øverste Hylde.

I samme Øieblik som Sukkerskaalen skulde tages ned, ringede det ved Butikdøren og nogen kom ind ... Marie vilde gaa; men ved Skjæbnens Værk kom Jomfru Jansen hende i Forkjøbet.

Saasnart Jomfruen var gaaet ud, reiste Erling Brun sig fra sin trygge Sofaplads og gik med lurende Skridt og gridske Øine bort til Skabet.

[51] «Dette er alle Jansas Herligheder», sa han i en haanlig Tone; «men sandt at si har hun ikke mere Ret til alt dette end du og jeg, Marie; for der er mange Ting, som Far har ført hjem. Blandt andet den store Kaffekande deroppe – – den er af ægte Sevres Porsellæn lige fra Frankrig. De har intet saa fint i Hotellet; det er bare i gamle Kjøbenhavnshuse, de har Sevresporsellæn. Den Kande har jeg gaat og lurte paa i over to Aar; men tror du Gamla vil bli af med den?»

Uagtet Maries vel beføiede Advarsler, steg han dristig op paa Skabets lidt vinglete, løse Klaf for at ta Kanden ned og nærmere vise den frem. I samme nu naadde Lyden af et frygteligt Brag samt et Fald og Singlen af Stentøi i Forening med et tredobbelt Rædselsskrik Jomfru Jansens Øre ude i Butiken.

«Kors i Jesu Navn, hvad var dette?» raabte hun og sprang ind, uden at gi sig Tid til at veksle Penge med Kunden.

Fra den modsatte Kant kom Anna fra Kjøkkenet og inde i den lille Stue mødte de indtrædende et skrækindjagende Syn.

Marie, Ragnhild Lindbu og Ulykkesfuglen Erling Brun fløi om hinanden blege som Spøgelser, ligesom for at søge den Udgang, der var stoppet.

Paa Gulvet laa den øvre Del af Hjørneskjænken og til høire og venstre de knuste Skarr og Braat af det dyrebare gamle Porselænet.

Kokkepigen trak sig sky tilbage til Kjøkkenets [52] Regioner; Jomfru Jansen slog Hænderne sammen i vild Sorg.

Hun fik ikke Maal for sig – bare saa og saa paa Ødelæggelsens Vederstyggelighed, mens Erling paa en saa lempelig Maade som mulig gav en Forklaring paa det forefaldne.

«Godt, at jeg ikke blev slaaet ihjel», stammede han, «det var saa vidt, at Ragnhild og Marie fik trukket mig tilside.»

«Men alt Tabet, du har foraarsaget mig, regner du for ingenting, din Knebel, du er», sa Jomfru Jansen, der nu havde faaet Munden op.

«Ja, ved Gud, Cecilie, jeg er hjertelig bedrøvet. ...»

«Bedrøvet. ... sier du bedrøvet; det er da Gud det mindste.»

«Jeg vil gjerne erstatte dig Tabet.»

«Det kan du ikke. Alt dette var gammelt Arvegods. – – Aa, Herregud, nu er da dette ogsaa væk, de sidste Erindringer efter Mor!»

Tonen lød saar og bitter.

Imidlertid havde Erling ved Hjælp af Marie og Ragnhild faaet Skjænken paa ret Kjøl igjen. Og nu sopede de Braattene sammen for at bære dem ud.

«Kast det ikke bort», sa Jomfru Jansen, «noget maa vel kunne limes.» De pillede sammen det, som var værd at gjemme. Nogle Kopper var blit helt uskadte.

Jomfru Jansen ryddede op og sopede Gulvet. Hun var en stærk Kvinde, der altid fandt sig ^[53] i Skjæbnens Slag; der skulde meget til for at bøie hende. Men Humøret var naturligvis væk og Kaffen blev pligtstyldigst drukket i Taushed.

«Vi vil gaa os en Tur», sa Erling. «Du kan vel bli med os, Marie?»

«Ja, hvis jeg faar Lov saa.»

Men nu tog Jomfru Jansen en resolut Beslutning.

«Jeg gaar med, jeg ogsaa» sa, hun, «det vil adsprede mig lidt; jeg er saa daarlig efter denne Ulykke.

«Aa, kald det ikke Ulykke – det er et alt for stærkt Ord; værre Ting kunde ske», mente Ragnhild Lindbu.

«Jeg ved ikke noget værre, som kunde hændt mig», sa Jomfru Jansen og gik ud sammen med Marie.

De to Damer kom snart ind igjen i Yttertøi og nu blev Spørgsmaalet, hvor de skulde ta Veien hen.

Jomfru Jansen foreslog en Tur til Ladegaardsøen.

«Nei, det er saa almindeligt og saa kjedeligt,» mente Erling, der hadde en grovkornet Smag. «Vi gaar heller ud til «Solli»^[1] – – det er en deilig Tur derud og Stedet koseligt.»

Ragnhild Lindbu hadde den meste Tid forholdt sig taus. Men nu vendte hun sine milde blaa Øine ^[54] mod Erling og sa i en inderlig, næsten bønfoldende Tone:

«Aa, kjære, lad os heller gaa ud over Oslo. Jeg vil saa gjerne se St. Halvards Gade.»

«Hvorfor?» spurte Erling, halv nysgjerrig, halv udfordrende.

Deres Blikke mødtes i det samme og Ragnhild slog straks Øinene ned.

«Der har boet en gammel Faster ... af Mor ... og jeg vil saa gjerne se den Gaden.»

Stemmen lod temmelig usikker.

Erling Brun stod taus. Dette var besynderligt. Saa sa Jomfru Jansen:

«Ja, lad os gaa den Vei – det blir jo lige meget, naar vi bare kommer ud. Forresten har ogsaa jeg Lyst til at gaa ud i Gamlebyen; det er saa længe siden, jeg var paa den Kant.»

«Antaget!» raabte Erling med et lyst Smil. Han havde faat en prægtig Ide. Der kunde gjøres Pokkers meget ud af den Turen.

Saa bar det afsted; ud Storgaden og opover Aakebergveien til St. Halvardsgade, hvor de gammeldagse, uanselige Huse med de store Tage, næsten lige ned til Vindusposterne, gjorde et kjendt og et Kjært Indtryk paa disse Mennesker, der alle var opvokset under mindre Forhold, langt fra Hovedstaden.

Efterhaanden sakkede Jomfru Jansen og Marie noksaa meget agterud, mens Erling og Ragnhild gik fort opover Gaden.

«Det er paa en Maade Kjæresten hans,» sa ^[55] Jomfru Jansen til Marie, «en kjæk Pige og grulig rig – – hun er en Kaksedatter fra Oplandene, skal jeg si dig. Hun er nede i Hotellet for at lære Husholdning; der er hun og Erling blit kjendte.»

Marie syntes ikke, det var noget at svare paa, det interesserede hende svært lidet.

«Hvordan liker du Bror'en din?» spurte Jomfru Jansen.

«Ved ikke, jeg.»

«Nei, stakkar ... Bekjendtskabet er jo saa nyt. Dette skrekkelige Uheld rystede os alle. ... og har gjort det grulig uhyggelig idag ... Forresten er jeg nu lidt bedre. En maa finde sig i saa meget i Verden.»¹²

«Den dumme Erling, hvad skulde han op paa Klaffen?»

«Ja, si nu det ...»

Imidlertid havde Magnhild Lindbu stukket Haanden fortrolig ind under Erlings Arm.

«Her er Nr. 24», sa hun sagte og bævende. «Ja, hvorledes det? Er det Huset, hvor din Faster bodde?»

«Langtifra, nogen Faster af mig har aldrig boet her.»

«Du sa det? ...»

«Jeg sa det ... Erling ...»

Ja.»

«Her, fra Nr. 24, har de averteret, at de vil ta imod en Kvinde, der venter sin Nedkomst.»

Det gav et Sæt i Erling.

[56] «Hvad vedkommer dette dig?»

«Mer end du ved. Jeg gaar hid imorgen.»

«Du?»

«Jeg.»

Dyb Stilhed.

De gik nogle Skridt opover.

«Ragnhild?»

«Ja.»

«Jeg elsker dig ... og ved du hvad, vi to, vi gifter os, saa er her ingen Skade skeet.»

Erling talte i en alvorlig Tone, og han saa troværdig ud.

«Umuligt», kom det tonløst fra Ragnhilds Læber, «fra Barn af er jeg fæstet til en rig Gaardmand hjemme. Fars og Mors Løfte kan ikke gøres om ingenting.»

«Men tre Menneskers Livslykke vil du ofre,» sa Erling haardt og slog bort den lille Haand, der hidtil havde hvilt paa hans arm.

Ragnhild brast i Graad.

«Hys da, husk hvor vi er, og skjem dig ikke rent ud.»

«Du maa da kunne forstaa ...»

«Jeg forstaar ingenting», afbrød Erling, hvast. «Jeg vil bare, at vi to skal gifte os; men naar du ikke vil, saa har vi intet mer at snakke om. Kom, saa gaar vi nedover til de andre.»

Nede i Bakken mødte de Cecilie Jansen og Marie.

Stemningen var lei og temmelig trykket. Det ^[57] undgik ikke Jomfru Jansens skarpe Øine, at Ragnhild Lindbu saa forgrædt og ulykkelig ud.

Da de naaede saa langt som til Grønlands Torv, vilde Erling skraa tvers over til Elvegaden.

«Kom, vi gaar ind etsteds, hvor jeg er kjendt, og tar os en Øl eller en Kaffe.»

«Det kunde være bra», sa Jomfru Jansen, «jeg er saa træt; men intet sjofelt Sted, Erling, saa vidt du ved det.»

«Aa, Stedet er bra nok, naar du ikke er ene Dame.

De gik til de naadde Rødfyldgaden, saa videre opover til Hjørnet af Store Vognmandsgade (nu Karl den 12tes Gade), og de var nu i det berygtede Vaterland.

«Hvor fører du os hen, Erling?» spurte Jomfru Jansen urolig.

«Aa, bare la mig raa; du skal komme lige uskadt hjem, og lidt Moro maa du unde os.»

De to andre Damer forholdt sig begge tause; men Marie var meget nyfigen og nysgjerrig. Saa langt nede i Vaterland hadde hun aldrig været. – Det var «Helgesens Salon», som Erling vilde besøge. ...

«Helgesens Salon» var en af de i 60-Aarene saa berygtede Sangerindekneiper i Vaterland. Det var en høist uanselig Træhybel ligeoverfor det bekjendte Hus, hvor Karl den 12te i sin Tid laa indkvarteret.

Denne Sangerkneipe stod i nær Forbindelse med Bordelvæsenet og stemplede Vaterland netop ved den [58] Tid, da vor Fortælling begynder. De gamle lave Huse i Rødfyld- og Store Vognmandsgade fortæller endnu Historier fra gamle Dage, da disse faldefærdige Hybler indbragte sine Eiere mere i Indtægt, end de større Forretningsgaarde i Byens sæntrum; thi her florerede just Prostitutionen, der var blit en frodig Udvekst af den forargerlige Trafik fra Sangerbulerne.

Det var danske Piger af mere eller mindre tvilsomt Rygte, der kom op fra «Danmarks Vang og Vænge» for at slaa sig ned hos Kneipeværterne i Vaterland, hvor de blev fast engageret, og gjorde oftest slig Lykke, at de efter et halvt Aars Tid kunde reise hjem med en liden Formue.

«Hvor er det, du fører os hen, Gut?» spurte Jomfru Jansen, halvt i Angst, da de nærmede sig «Helgesens Salon», hvorfra Musik og høirøstede Stemmer lød ud til dem i den frie Luft.

«Vi er jo i Vaterland, er vi ikke?»

«Jovist, Cecilie, er du i Vaterland for engangs Skyld ... kom nu, saa gaar vi ind.»

Selv gamle Jomfru Jansen var lidt nysgjerrig efter at se, hvordan det gik for sig hernede, og nu var jo Erling med, saa havde det vel ingen Fare. Rart forresten, at hun aldrig før havde været i Vaterland. Nei, hun var jo ikke vidfarende.

Hun gik dristig ind i Sangerbulen, mens Fortroppen dannedes af Erling og de to andre Damer.

En kvalm Luft af Tobakrsøg, Os og Drikkevarer slog dem imøde, og derinde i det forholdsvis [59] trange Rum var der overfyldt af et tvilsomt Publikum, der spillede Øinene vidt op, da de tre anstændig udseende Damer viste sig i Døraabningen. Især var det Jomfru Jansen, der gav et værdigt og matroneagtigt Indtryk.

I det lave, tilrøgede Lokale sad Publikum i en Halvcirkel paa Træ- og Pindestole. Det var Fabrikjenter og fjonge Tjenestepiger, der lo og fjasede noksaa frit med slibrige Herrer eller raabarkede Sjøgutter, der stak sig frem blandt Mængden med sit friskere Væsen og sine begede Næver.

I Krogene, mere for sig selv og noget sky, dukkede der op en eller anden landlig Uskyldighed af en Tjenestepige, der nylig var kommen til Byen, og som nu havde forvildet sig herved i Selskab med et Par Veninder; lejlighedsvis havde de slaat

Følge med et Par flotte Handelsbetjente, men allesammen gav Indtryk af, at de ikke hørte til Stamgæsterne.

Til den faste Stok hørte derimod Bordelpigerne, der optraadte i flotte Antræk med Fløiel og Silke og udstyret med en Mængde Ringe, Armbaand og øredobber af mere eller mindre ægte Kvalitet. De havde gjerne om sig en Skare med blaserede Don Juan'er, som gjorde sin Opvartning med Smil og nærgaaende Spas.

Der blev drukket tæt, mens Opvartere løb om hinanden med Flasker og klirrende Glas. Til den kvindelige Betjening skortede det ikke paa søde Ord, ledsaget af glødende Blikke.

[60] Men ind imellem Sangnumrene, vekslende med Bravoraab og Haandklap, lød raa Lattersalver, Eder og uanstændig Snak.

Man kunde her træffe Mænd inden alle Samfundsklasser, – nogle var komne blot for at more sig en Kveldstund og se denne Side af Folkelivet; men de fleste var mer eller mindre mærket af det letsindige Liv, de førte.

Da Erling med de tre Damer traadte ind i «Salonen», var det netop Primadonna'en, den bekjendte Thea Rubach, der var fremme paa Tribunen. Til Akkompagnement paa Piano sang hun med skarp Stemme og paafaldende dansk Akcent en af Datidens Elskovsviser, der gik med Omkvædet:

«Nu vil jeg hvile i Pigernes Favn;
thi der har jeg fundet den tryggeste Havn.»

Thea Rubach udtalte paa dansk Vis «g» slig, at det blev «Pijerne», og det lød overordentlig pikant.

Jomfru Jansen skvat tilbage og vilde gaa ud igjen; blev hindret af Erling, der altid havde sin største Fornøielse af at ærgre hende. «Denne Gang skal sku Gamla i Vinden», tænkte han.

Han søgte og fandt nogle ledige Stole i umiddelbar Nærhed af Tribunen og indbød sine Damer til at ta Plads.

«Huf!» sagde Jomfru Jansen sagte til Marie. «Jeg begriber ikke Erling, at han skulde føre os ind i dette grusomme Hul ... Jeg synes det er, som skulde jeg være kommen i Helvede.»

[61] «Ja, her er rigtignok væmmeligt,» svarte Marie, skjønt hun i sin Alder og med de faa Erfaringer, hun havde gjort, langt fra følte det saa stærkt som Jomfru Jansen. Nu blev hun ogsaa optagen med nøie at iagttå nogle muntre, flotte Damer i Nærheden, der gjorde megen Lykke blandt det stærkere Kjøn.

Marie syntes, det maatte være noksaa behageligt at gaa saa flot klædt og føre sig slig. Hun saa ikke de blege, gustne Kinder, der gjemtes bag Sminken, og hun forstod ikke Klangene i den nervøse, hule Latter. ...

Men – Ragnhild Lindbu sad stille og fortænkt: hun havde saa nok med sig selv og sin egen tvilsomme Livslykke.

Af og til kastede hun stjaalne Øiekaft over til Erling, der neppe værdigede hende et Blik ... Hun var ætstor, Ragnhild Lindbu; ikke kunde hun overvinde Bondekryheden, og heller ikke vilde hun gjøre sin Far og Mor imod. ... men Gud alene vidste, hvor høit hun elskede denne Mand, der nu sad der saa kold som Is. ... Han var en tarvelig Mand, tiltrods for sin flotte Optræden; men men ... hun blev varm om Hjertet, naar hun tænkte paa, hvor hun holdt af ham. ...

Gud! Havde han ikke tat hendes Ære, hendes Fred, hendes Livslykke, hendes alt ...

Men nu blev Selskabets Opmærksomhed tiltrukken af tre Sangerinder, der sang efter Tur, hvoraf den ene skraalede en bekjendt tysk Vise:

[62] «Lebe wohl mein kleine Madchen
und vergiss meine nicht.»

Derpaa gik en af de skjønnere rundt i Salen med Tallerkenen for at modta den skyldige Tribut.

«Det er en skjændig Trafik», sa Jomfru Jansen halvhøit, «rent ødelæggende for Ungdommen – – Naar jeg ser paa disse Kvinder ... de er jo halvnakne, de skulde piskes ud af Landet, det sier jeg rent ud. Fy! hvilken Skam for et kristent Samfund at ville taale sligt, og det paa en hellig Søndag.»

«Det er en af Glædens Boliger her», sa Erling med et eget Øiekast over til Ragnhild Lindbu. Denne mødte hans Blik, men slog straks Øinene ned.

«Jeg synes, du burde skamme dig, Erling; jeg trodde du vilde være en ordentlig Kar.»

«Jovist, til Passelighed», kom det igjen med et flanagtigt^{k3} Smil.

«Ja, du bør ikke gaa paa slige Kneiper; de er næsten lige saa ilde, som visse berygtede Huse.»

Nu afbrødes Samtalen ved et Slagsmaal lige i Nærheden. Det var, om en af Damerne Slaget stod; det gik saa vidt, at den ene af Parterne brugte Kniven og den anden fik et blaat Øie, mens det regnede ned med de sjofleste Skjældsord, som: «Reis til H. ... din Slusk du er» o.l., indtil Værten kom og satte alle tre udenfor Døren.

Erlings Damefølge havde flokket sig tættere sammen.

«Min Gud, her er en ikke sikker paa Livet», [63]ytrede Jomfru Jansen skrækslagen, «vi vil gaa saa fort, vi kan.»

«Hys da, ikke saa høit ... jovist skal vi snart gaa, men vi faar først drikke Vinen, som jeg har revet i.»

Dermed skjænkede han i Glassene.

Paa Tribunen viste sig nu en fyldig, mørkøiet Skjønhed med smægtende Blikke.

Hun hilsedes straks med Bravoraab. Den noget trivelige Figur gav Anelse om, at hun var kommen forbi den første Ungdom. Men Sminken og de vanlige Tilstelninger ved det lette Kostume skjulte Alderen og dækkede over de første Rynker. Med en svag, lidet fremtrædende Stemme sang hun en Drikkeviser om «Olympens Guder», derpaa kom en letfærdig Ælskovssang om «Horats og Lydia». De noget svulstige Vers endte med hint glade Omkvæd:

«Da – da var jeg Romas lykkeligste Pige.»

Akcenten var norsk, kun med en let Tilnærmelse til det danske.

Men fra det Øieblik, denne Kvinde viste sig paa Tribunen, sad Jomfru Jansen som forstenet.

Hvor havde hun seet dette Ansigt før? ... Det var uforklarligt ... forunderligt! ... Disse Træk ... denne Røst. ... kaldte hende tilbage til en længst svunden Tid. ... til Ungdomsdagene i Porsgrund. ... Det var som hørte hun Morens Røst, naar denne sang sine Salmer. ... og hun [64]saa en vakker, ung, mørkøiet Pige, der gik omkring med Sang og trillende Latter ... det var Franciska.

Hun glemte sine Omgivelser – saa ikke mer de sjofle Mænd og Kvinder; det var bare en eneste, som eksisterede for hende, og denne ene antog mer og mer hendes Søster Franciskas Træk. ... Men umuligt! Det kunde ikke være hende! ... Hvordan skulde vel hun kunde være kommen hid paa dette Sted?

Nu foreslog Erling Brun, at de skulde gaa; – det var intet at høre paa denne Sangerinden ... Men nu vilde Jomfru Jansen sidde en Stund.

Er hun slaat om nu? tænkte Erling; hun sad jo som forhekset ved Sangen og Sangerinden.

Men nu var Nummeret tilende, og Sangerinden i sin halvnøgne Skikkelse kom ned i Salonen for at samle ind de smaa Bidrag paa den aabne Tallerken.

«Blir De syg?» spurte Marie Jomfru Jansen.

«Nei – – jeg er ikke syg; men saa besynderlig beklemt og angst ... Det er kanske Tobaksrøgen og den kvalme Luften herinde.»

«Vi vil gaa udenfor i den friske Luft.»

«Nei, nei! La os vente lidt bare!» Sangerinden kom nærmere, smilende, leflende, fulgt af Publikums letfærdige Latter og Skjæmt. Hun stod tæt ved Erling Brun.

«Et Par Skilling for Sangen, unge Herre.»

Hun bøiede sig fremover med bølgende Barm og et frækt Smil om de fyldige Læber; men for tilbage som stukken af en Slange, da hun fik det første Glimt af Erlings brune Øine.

[65] Hun gav sig neppe Tid til at ta imod de Skillinger, han vilde slænge i Tallerkenen, eller høre paa hans smigrende Ord ... hun vilde bare komme sig væk, liksom ræd denne Stemme, som hun vidste, hun kjendte fra før af: – men hvorfra – hvorfra?

Hun vilde vende sig til de nærmest siddende, da Jomfru Jansen med engang fór op lig en afsindig. ...

«Hvad er det, Cecilie? Hvad vil du?» spurte Erling forfærdet; «kom, det er bedst vi gaar.»

Han søgte forgjæves at bringe hende til Ro.

Hun havde kjendt Sangerinden paa Maalet, der endnu havde bevaret en Del af sin gamle Friskhed. Nu vidste hun, at hendes Anelse var sand; denne arme Kvinde var ingen anden end *Franciska*.

Inden Erling kunde hindre hende, greb hun Sangerinden haardt ved Armen.

«For Guds Skyld, hvem er De?»

Neppe havde de to kvinder set hinanden ind i Øinene, inden de begge for tilbage, blegnende, bævende. ...

Med Hænderne dækket for Ansigtet og med høit bølgende Barm styrtede Sagerinden op paa Tribunen og ind ad en Sidedør.

Jomfru Jansen vilde fare efter, men Erling holdt hende tilbage.

«Er du blit rent ruskende gal, Cecilie; ser du ikke, hvordan Folk glør paa os! ...»

«Er De syg eller hvad er det?» hviskede Marie. Hun begyndte saa smaat at tro, at det var Skrækken ^[66] over Porselænskabet i Forening med den kvalme, trykkende Luft i Salonen, der havde forvirret Jomfru Jansens Forstand.

«Lad mig bare komme frem. ... det er min. ... min ...», raabte Jomfru Jansen aandeløst. Hun vilde rive sig løs fra Erling og fare efter Sangerinden gjennem Mængden, der havde flokket sig tæt sammen om det lille Selskab.

«Luft! Luft!» skreg hun. Det kjendtes som vilde hun kvæles. Og inden Erling kunde faa hende ud, sank hun med et Hvin besvimet om i hans Arme. Det blev et voldsomt Opstyr blandt Publikum. Nogle skreg paa Vand, og der lød en Summen af Stemmer som i et Hvepsebol.

«Hvad er hændt?» raabte en.

«En Kvinde er besvimet.»

«Aa, ikke andet.»

«Hun kjendte vist Sangerinden», sa en tredie.

«Kanskje en Familieroman ...»

«Kan hænde Sangerinden var hendes Datter!»

«Ja, hvem ved?»

Slig gik det fra Mund til Mund, mens Erling løftede Jomfru Jansen op paa sine stærke Arme og bar hende ud paa Gaden. Ragnhild og Marie fulgte skjælvende og skrækslagne.

Fjerde Kapitel. Forsvunden!

[13](#)

Da Jomfru Jansen atter kom til Sans og Samling, laa hun paa Sengen i det velkjendte Kammer indenfor Butiken i Akersgaden, mens de to Søsken, Marie Svensen og Erling Brun, stod bøiet over hende.

«Gud, hvad var det?» raabte hun og saa sig forvildet omkring. «Var det en fæl Drøm? Eller hvad?»

«Du har været syg», svarte Erling i en afgjørende Tone, mens han flyttede Lampen lidt bort, at ikke det stærke Skjær skulde falde den halv bevidste Kvinde lige lukt i Øinene.

«Syg! ... Nei, syg er jeg ikke», og Jomfru Jansen reiste sig fort op i Sengen; «men det er noget saa ondt, saa ondt!» Og hun tog sig i det samme for Hjertet. «Ja, nu husker jeg det; den ulyksalige Sangerbule i Vaterland, hvor du førte mig hen, og saa Kvinden, jeg saa dernede.»

[68] «Ja, hvad i Himlens Navn var det vel med hende?» spurgte Erling, paa engang nysgjerrig og ærgerlig.

«Hvad det var? ... Jeg sa det jo. Hun er min Søster Franciska. Aa, den ulykkelige!»[14](#) Og Jomfru Jansen skjulte Ansigtet i Hænderne og brast ud i en saar Graad.

Marie, der nylig havde hørt den gamle Familiehistorie, følte sig underlig berørt.

«Kanske De har tat feil», sa hun beroligende.

«Nei, jeg tog ikke feil ... jeg er saa sikker, saa sikker! ... Jeg kjendte Stemmen, og jeg kjendte hende!»

«Ja, om nu saa var», sa Erling i en rolig Tone, «saa er det intet at gjøre ved. Franciska er sunken saa dybt, at hun ikke mere staar til at redde.»

«Og saa skulde jeg la min arme Søster gaa tilgrunde, uden saa meget som at gjøre et Forsøg paa at redde hende. Nei, slig Istap er jeg ikke ... Men saa hedder ogsaa jeg Jansen, og du er en Brun, det blir stor Forskjel.»

Erling dreiede sig flot paa Hælen og var lige nær ved at ville plistre en Sangstump, men tog sig i det samme.

Som om Jansen skulde være ærligere end Brun! Ikke det bitteste Gran, tænkte han.

«Hvad vil du gjøre?» spurgte han høit.

«Gaa ned imorgen og se at faa Tag i min arme Søster. Jeg vil ta imod hende ligesom Vorherre tog imod den forlorne Søn. Kanske var det ^[69] en underlig Guds Styrelse, at jeg kom ind paa det fæle Sted.»

Erling fandt det ikke Umagen værd at svare, skjælede blot hen til Marie, der var sunken sammen i en Stol henne i Ovnsroen.

«Det blir rigtignok meget at overta; en stor Tilvækst til Husholdningen», fortsatte Jomfru Jansen, med et megetsigende Sideblik til Marie. «Men kanskje Gud har udseet mig og mit Hus som en Redningsplanke for Familien, og da vil jeg vist ikke unddra mig.»

«Du holder for mange Piger.»

«Ja, nu siden Marie er kommen, er vi for mange. Anna skal reise næste Maaned.»

Marie tænkte, at hun ikke længe skulde bli i Veien. Det blev vist ikke noget hyggeligt Liv, hun fik hos Jomfru Jansen. Hun vilde nok heller se sig om et andet Sted.

«Jeg har jo Renterne af de Penge, jeg arvede efter Mor», vedblev Jomfru Jansen, «med Forretningen gaar det ikke rart. Neimen om det gjør ...» Med et Blik hen til Marie: «Du sidder saa ledig; de unge Piger nu for Tiden maa drives frem. Stel til lidt The og Aftensmad. Du kan da begribe, jeg maa have lidt at styrke mig paa.»

«Er De bedre nu?»

«Ja, Gudskelov, nu er det over. Det har været en rar Dag; først Porselænet og saa dette med Franciska.»

Erling vilde gi Samtalen en anden Retning.

[70] «Du tar det paa en feilagtig Maade», mente han.

«Hvilket? Med Marie?»

«Nei, hende tænkte jeg ikke paa. Jeg mente med Hensyn til Forretningen. Paa den Maade vil det aldrig kunne gaa. Du skulde drive med Øludstjænkning, holde ordentlig Restauration.»

«Nei, ikke for nogen Pris; dertil hader jeg Drikken altfor meget ...»

«Du vilde, naturligvis holde et ordentligt Hus, det forstaar jeg saa godt.»

«Aa, det blir saamen det samme. Du kan kalde det ordentligt saa meget du vil. Jeg ved ikke, hvad du vil kalde det, naar Arbeideren sidder i Restaurationerne og ødelægger sine surt fortjente Skillinger, mens Hustru og Børn saa omtrent sulter?»

Erling trak paa Skuldrene.

«Derfor kan ikke de enkelte Restauratører gjøres ansvarlige. Arbeideren har sin egen fri Villie. Naar han ikke selv besidder, hvad de fine Herskaber kalder Ambition, saa gaar han i Hundene, enten han saa sidder hos dig og drikker Øl eller ikke. Alt, hvad du har at gjøre, er at holde et nogenlunde anstændigt Hus og lukke Forretningen Kl. 12 hver Kveld.»

«Ja, nogenlunde anstændigt, det er Ordet. Nei, Gutten min, slig vil ikke jeg drive det. Jeg vil ingen ødelægge, ikke bidra til mine Medmenneskers Ruin. At andre gjør dette, er ingen Undskyldning for mig. – Men jeg har alligevel saa smaat tænkt paa en Forandring. Jeg vil drive mere paa med Kafe og mindre Delikatesse. Du skal se, at slig en [71] Kafeforretning uden berusende Drikke er en Fremtidssag i vor Hovedstad. Jeg vil slette paa Skiltet til Gaden: «Kafe. The, Kaffe, Chokolade,» – ingen berusende Drikke. Jeg tror, det vil lønne sig.»¹⁵

Jomfru Jansen havde talt sig varm, og saa stort ud i Fremtiden. Hun var en stærk Kvinde, hun følte sig ganske bra nu med Undtagelse af lidt Mathed og en vis beklemmt Følelse.

«Vil du ikke bli en Stund?» sa hun til Erling, da denne reiste sig for at gaa. «Jeg var svært bedrøvet og sint paa dig for Porsellenet; men det er over nu. Ragnhild Lindbu sa sandt, da hun mente at værre Ting kunde hænde.»

«Ingen kjender Dagen, før Solen gaar ned» sa Erling Brun. Han kom pludselig ihu Ragnhild Lindbus betuttete og forpinte Ydre den Stund, da de skiltes. Tænk, om

hun allerede i Aften havde iverksat sin Plan og var gaat ... alene ud i Verden for at sætte sit eget og – hans Barn ind i Livet ... og hvad? ... Hvad vilde saa videre hænde?

Han tog sin Hat og gik fort ud. ... kunde ikke stanse ... de havde Brug for ham i Hotellet.

Fridagen var forløben.

*

Næste Dags Eftermiddag henimod 6-Tiden tog Jomfru Jansen Hat og Schawl og gik ud, efter at [72] ha git sine Ordre til Pigerne. Til Marie sa hun ingenting; men denne vidste altfor godt, hvorhen Turen skulde gaa. Dog, dette ofrede hun ikke lange Betragtninger. Hun var altfor optagen med at overveie, om Jakob virkelig vilde komme ikveld, og om hun i saa Fald udenvidere skulde be ham ind i Kammeret og la ham sidde der til «Jansa» kom hjem. Dermed vilde hun jo vise, at hun havde «Næseben» nok til slet ikke at bry sig om nogen tredies Indblanden i hendes ømmeste Forhold.

Netop som hun stod bag Disken og funderede paa dette, gik Butikdøren op og en liden halvgammel Mand gjorde sin Indtrædelse.

Det var en underlig Person, saa grim, at Marie næsten gyste.

Hodet, der var altfor stort, sad paa et Par brede, uformelige Skuldre, og mens Figuren var liden og byttingagtig, stak han frem et Par store Fødder, ligesom Armene ogsaa var lange med grove, svære Hænder.

Det hele gjorde Indtryk af noget forfærdelig ubehjælpeligt. Med Munden gjorde han underlige Fagter og Næsen var altfor stor; men bag de tætte, buskede Bryn glimtede frem et Par dybe blaa, underlig sjæfulde Øine, slig at en næsten kunde bli øm om Hjertet ved at se ind i dem!

«Nei, er det ikke Literat Møller! Hvor artigt!» sa Anna, der i det samme kom vimsende ind med et Fad friske Koteletter. «Hvor artigt af Dem at ville titte indom. Nu er det da rigtig længe siden.»

[73] «Ja, jeg har hat noksaa travlt med min nye Digtsamling.»

«Saa – – det skal bli klassisk at faa læse Deres Digte.»

Møller lo med en rar, pibende Latter.

«Ja, Jomfru Anna, jeg haaber, De vil finde mine Digte klassiske. Jeg skal ha den Fornøielse at forære Dem et Eksemplar. Men la mig nu faa en Kaffe med lidt Tilbehør.»

«Det skal De faa. Værsgo gaa ind i 'Privaten'». ⁿ⁶

«Nei tak, jeg foretrækker at nyde Damernes Selskab.»

«Men nu skal jeg snart reise, er det ikke vemodigt?» spurte Anna og søgte at gi sin Stemme en sørgelig Klang.

«Herregud, er det sandt?» sa Møller, der havde tat Plads ved et lidet Bord.

«Javist er det den rene Gudsens Sandhed. Her ser De min Efterfølgerske.»

Anna gjorde Mine til at ville præsentere Marie, men denne vendte Ansigtet bort.

«Ærbødigste Tjener, høistærede Jomfru!» sa Møller og reiste sig med et lidet Tilsprang til et Buk.

«Literat Møller bor lige over Gaden i 2den Etage, og besøger os ofte. Du maa da ha set Møller før, du, som har boet her i Akersgaden saapas længe, Marie?»

«Ikke det jeg ved», svarte Marie i en ligegyldig ^[74] Tone. Hun gabede af Kjedsomhed over Dvergens dumme Komplimenter og Annas Latter og flaue Talemaader, der gjerne endte eller begyndte med hendes yndlingsudtryk: «Nei, hvor det er klassisk!»

Omsider havde Møller drukket sin Kaffe – med mange ømme Blikke over til Marie, som han, i Parenthes bemærket, allerede beundrede som en stor Skjønhed; thi den lille Mand var, tiltrods for sin uheldige Legemsbygning, overmaade let tilgjengelig og let fængelig ligeoverfor det smukke Kjøen.

«Jomfru», sa han, idet han nærmede sig Marie, der sky og ræd trak sig længer ind bag Disken ... «Ærbødigste Tjener! Vil Høistærede tillade mig at deklamere et overmaade skjønt Digt?»

Og saa begyndte han med Haanden paa Hjertet og med pibende Stemme at fremsi nogle Strofer af Tegnens Digt om Aksel:

«O, Axel, svär
I döden, att du har mig kär?
Du svär! Hvi skulle jag då klaga?
Det skönaste utaf sin saga
Har lifvet förbehållt din mö;
Får hon ej vid ditt hjärta dö?»

En ny indtrædende Kunde afbrød heldigvis Deklamationen; men Kunden var snart ekspederet, og Møller begyndte atter sin Kurtise ligeoverfor den «smukke Kaféjomfru», som han kaldte Marie.

«De ser Jomfru, at jeg ikke er blottet for Aand ... Hvad er vel Livet uden Poesi? Et Intet ... Og hvad vilde Livet være uden Kærlighed? ^[75] Uden Kvinden? Intet uden en Ørk. Jeg er fuldstændig enig med Digteren, naar han kvæder:

Vorherre var i godt Humør,
den Gang han Kvinden skabte.»

Denne Strofe sang han og gjorde frygtelige Gebærder med Læberne, mens Øinene lyste med en forunderlig Ild.

Marie trak sig helt ind i Krogen og ønskede bare, at Jakob vilde komme. Men Anna lo og syntes at more sig kostelig.

«Aa gid, hvor De er klassisk, Hr. Literat», læspede hun i sin brede Kristianiadialekt. Imidlertid kom der flere Kunder, og Møller var nødt til at trække sig tilbage. ... Han gik bukkende og smygende for de høistærede Damer, mens Anna lo og neiede gratiøst.

«Uf, hvilken Ækling», sa Marie, da hun atter var blit alene med Anna. «Jeg forstaar ikke, at du kunde ta imod hans væmmelige Komplimenter. Han gjorde jo formelig Kur. Og slig en Vanskabning!»

«Han gjør Kur til alle Damer», sa Anna leende; «han er en stor Kvindeelsker; men fra min Side maa du da kunne forstaa, at det bare gik ud paa Moro. Nu tror jeg forresten, han vil legge sin Elsk paa dig; jeg saa det saa godt paa Øinene hans. Vi Kaféjomfruer er aldrig nøie, ved du.»

«Fy, for en væmmelig en! ... Isch. ... Men hvem er han?» spurgte Marie i en haanlig Tone. «Stakkaren! ... Jeg synes, han gik solid klædt og skulde ligesom føre sig fint.»

[76] «Ja, han er rig, skal jeg si dig, har arvet meget efter en Tante, en fin Frue, for han skal nok være af svært stor Familie. Klog er han ogsaa ... Tænk, han kalder sig Literat og gir sig af med at skrive Digte og Fortællinger til Bladene!»

«Ja, det er jeg likegla', sa Marie; «en slig Ækling vil jeg intet ha med.»

«Jeg synes du spurte, jeg ... Forresten har han jo slet ikke buden sig til dig. ... Kanhænde du kan komme til at si som Ræven om Rognebærene,» slængte Anna af sig, idet hun gik syngende og trallende ind i Sideværelset, mens Marie blev igjen med nogle Kunder, og var forfærdelig harm. — — — — —

Men Jomfru Jansen gik alene i de trange Gader og mellem de lave Træhuse nede i det gamle Vaterland, indtil hun endelig fandt frem til «Helgesens Salon».

Her gik hun ind; men ikke ad Hovedindgangen, hvorfra Musikens Toner lød gjækkende, spottende og sanseberusende. Hun skyndte sig ind gennem Porten og stolprede sig opad en lang, smal, mørk Gang til en Dør, hvorfra der trængte en Lysstribe ud. Her bankede hun paa og kom ind i et Kjøkken.

Hun bad en Pige, som hun tilfældigvis traf paa, om at faa Verten i Tale, og en førloaden, rødkindet Kneipevært kom straks ud.

«Hvad ønsker De?»

«Er der en norsk Sangerinde her? ...»

«Aa» ... (idet han gjenkjendte Jomfru Jansen). [77] De er den Dame, som besvimedede igaar. Er De i Slægt med Frøken Hein kanske?»

Koldt afvisende: «Er hun her nu?»

«Nei da, nei ... Hun er gaat sin Vei. Hvorhen? Se, det maa Guderne vide. For mig er Tabet uopretteligt; thi hun trak Herrer til Forretningen ... Hun var i Klasse 1 blandt Husets Trækdukker, skjønt Stemmen ikke var saa rar. ... For Pokker, hvor er hun blit af den lille?» snøvlede Værten med forfyldt Stemme.

Jomfru Jansen skiftede Farve.

«Jeg synes hun var lidt op i Aarene», kom det igjen sagte, bævende.

«Gjør ingenting, Frue. De smaa Jentungerne har Midler nok til at bevare Ungdommen og Skjønheden.»

Jomfru Jansen trak sig uvilkaarlig tilbage gysende og skjælvende.

«Saa, De har slet ingen Anelse om, hvor denne ... Frøken Hein, som De kalder hende, har tat Veien hen?»

«Neigu om jeg har, nei ...» Han braasnudde og forsvandt gjennem en Sidedør.

Jomfru Jansen gik hjemover med en underlig Klemmel for Brystet. Det følte mest som var hun nær indpaa Graaten. I Gaderne var der en Færdsel og et Mylder uden Lige. Men Jomfru Jansen var som blind og døv for al denne Stimmel; hun gik som en drømmende, bare fort, fort opover for snart at komme hjem. I Farten stødte hun ofte mod de ^[78] forbigaaende Herrer, og sansede sig først ved det brugelige «Om Forladelse!»

«Aa, jeg bér!»

Herregud, tænkte hun; altsaa blev Franciska som revet væk i samme Nu, som jeg var kommen hende nær.

Men Cecilie Jansen var et energisk Fruentimmer, der aldrig vilde slippe Taget, forinden det ganske glippede ... Det maatte vel kunne gaa an at melde Sagen til Politiet? ... Da kunde den ulykkelige Søster kanhænde endda bli gjenfunden.

Femte Kapitel. Modbør

Indenfor «Jansas» Butik, i det «Allerhelligste», sad Marie og Jakob Holm i fortrolig Samtale.

Marie havde stelt det saa hyggeligt, som hun forstod. Hængelampen var tændt, og paa Bordet stod et Bræt med to fyldte Kaffekoppe og en «Lommelærke». Jakob havde spleiset med en Kammerat i Løbet af Eftermiddagen til to Halvpægle med ægte, gammelt fransk Brændevin, og nu skulde den lille Skvætten, der var blit tilbage, gaa til en «Doktor», som Marie skulde faa Lov at destillere.

Selv var hun ræd det «stærke», stakkars Pige, altfor ræd, mente Jakob; hun holdt sig bare til den rene «Mokka» med Hvedeboller. I Grunden følte hun sig utilpas ... maatte rent overvinde sig selv for at se glad ud ... Det kom over hende som et Stygvær ved Tanken om, hvad Jomfru Jansen vel vilde si, naar hun nu snart kom hjem og fik træffe Jakob Holm i god Ro herinde ...

[80] Gud ved nu, hvordan det vil gaa? fortsatte Marie sin Tankegang. Men det fik ikke hjælpe; hun fik bare slaa sig vrang og uvorren ligeoverfor denne «Jansa»; thi bryde med Jakob, det havde hun Greie paa, at hun ikke vilde ...

«Skaal, Marie», sa Jakob og stødte Kaffekoppen sin mod hendes. «Jeg synes, du ser saa svært betænkt ud. Finder du dig ikke tilpas i Konditionen?»

«Aa jo», svarte Marie undvigende. «Men her er svært meget at gjøre. Folk gaar ud og ind i et Sæt. Jeg er ikke vant til saa mange fremmede. Jeg blir, hvad de kalder for – nervøs ...

Jakob betragtede opmærksomt den unge Pige. Han kunde nok se, at der var lidt i Veien. Han var ikke fuld ikveld, – havde bare ganske lidt paa, slig at han var i godt Humør; thi liksom mange andre forfyldte Subjekter var Jakob slap og daarlig, naar han var ganske ædru, og da stod ogsaa gjerne Humøret ved Frysepunktet.

Jakob la en 12-Skilling paa Bordet.

«En øl, Jenta mi!»

«Det tør jeg ikke, Jakob. Vi holder ikke Udskjækning.»

«Men jeg har vel Lov til at rive i en Øl, naar vi er ene to. Hvad vi gjør, behøver du jo ikke plapre ud til Kreti og Pleti.»

«Det blir det samme. Jeg tør ikke Jakob. Du kjender ikke Jomfru Jansen.»

«Fy, for Pokker, er hun slig en Hurpe? Ja, gamle Kvindfolk, de skulde hænges.»

[81] «Hys da, Jakob», sa Marie stille og bedende.

Hun havde hørt Jomfru Jansens Stemme ude i Kjøkkenet.

I samme Øieblik blev Døren slaat op paa vid Gab, og den værdige Dame kom feiende ind i Værelset.

«Naa, det maa jeg si», sa hun med et glubsk Blik til Marie. «Saa du holder Selskab; det er flot!»

«Det er bare – Holm ... Kjæresten min ... som er kommen indom en Stund», svarte Marie i en sagtmødig Tone.

«Jasaa, Frøkenen er altsaa forlovet ... Var det med din Mors Samtykke, om jeg tør spørge?»

Marie sad med Graaten i Halsen.

«Vi blev. ... forlovet ... straks før ... Mor døde ...» stammede hun tonløst med et angstfuldt Blik henimod Jakob, der havde reist sig med en mørk, uheldsvanger Mine.

«Jeg vil intet Kjærestend ha», sa Jomfru Jansen i en afgjørende Tone. «Og De, min flotte Mosjø, De stikker øieblikkelig 'Lærken' i Lommen; de er vel Eiermanden, Marie farer vel ikke med sligt?»

Marie stod høirød af Skam. Jakob trak Øienbrynene sammen.

«Og du, Marie», fortsatte Jomfru Jansen i samme Dur, «Du tar straks Kaffe brettet ud. Hvis nogen kom ind og saa sligt Søl, da vilde Forretningen komme i Vanry; der skal ikke mer til.»

[82] «Kaffen er sandt for Dyden betalt, det skal jeg la Dem vide, for Pokker», raabte Jakob med dirrende Stemme og slog Næven i Bordet i et rykende Sinne, slig at

Kopperne dansede.

Marie greb Jakob ved Armen og saa ham ind i Øinene med bedende Blikke ... Aa, hvor hun var angst; men Jomfru Jansen tog det ganske rolig.

«Er De fuld eller gal, Mand; hvordan tar De paa Vei? Vil De kanske, jeg skal hente en Konstabel?»

Jakob skubbede lidt paa sig.

«Konstabel? Sa De Konstabel? Ha, ha!» Han lo fult. «Jagu sa jeg Smør, ja! Konstablen kjenner mig og jagu kjenner jeg Konstablen!»

«Ja, nu faar De forholde Dem rolig og si Farvel til Marie. I mit Hus kommer De ikke mer. Jeg vil ikke ha den Slags Folk indom mine Døre. Saa faar du se at faa Holm ud Kjøkkenveien, du Marie. I gaar ikke mellem Butiken, det er saa meget du ved det.»

Dermed gik Jomfru Jansen ud af Værelset samme Vei, som hun var kommen.

«Hørte du, hvad hun sa?» raabte Jakob med indædt Harm. «I gaar ikke mellem Butiken», efterabede han ... «og saa sa hun 'den Slags Folk' ... Herregud! Som om en ærlig Haandværker ikke skulde være liksaa god, som denne 'Jansa'. ... Men jeg bøier mig aldrig for noget Menneske, og nu undres jeg paa, om du vil bøie dig, du Marie?»

«Nei», svarte Marie bestemt. «Jeg sier straks [83] op Konditionen. Naar hun vil forby mig at tale med Kjæresten min, saa kan jeg ikke bli.»

«Det er rigtig! Du er i Grunden en kjæk Pige, Maia mi» ... Og Jakob drog hende ømt ind til sig ... Marie følte sig stolt og glad. Ved denne Mands Arm syntes hun gjerne, at hun kunde trodse den hele, vide Verden.

«Gud hjelpe mig, hvis du sviger mig, Marie», sa Jakob med mild Stemme. Ja, da ...» Han gjorde liksom et Snit over Halsen og hikkede stygt; «da forsvinder jeg med engang.»

«Huf da, Jakob, tal ikke saa stygt; du ved da at jeg er din.»

«Det ved jeg ikke saa sikkert ... Kvinderne er ikke til at stole paa.»

«Jo da, Jakob, paa mig kan du stole.»

«Er det sikkert det? Tak, Vennen min!» – – –

De stod et Øieblik og saa hinanden ind i Øinene ... Jakob var en kjæk Fyr; kun saa han lidt Don Juan-agtig ud, og det var et svagt, sanseligt Træk om de tykke Læber, der misklædte ham; men Marie saa det ikke, hun var aldeles skudt. Jakob havde fanget hende med en eneste Gang.

De gik ud mellem Kjøkkengangen. Mina var ude, saa de undgik alle nysgjerrige Blikke.

Men i Butiken stod Kunderne sammenstuvet, rædde, med griske, nysgjerrige Blikke. De var blit opmærksomme paa Larmen og de høirøstede Stemmer fra Sideværelset.

[84] Jomfru Jansen gik bag Disken med en ligegyldig Mine og ekspederede, som om intet skulde være i Veien. Dette var en privat Affære, som ingen skulde faa Tæften af. Hun havde aldrig været udsat for Sladder, og vilde vogte sin Tunge ogsaa nu ... Men hvor hun beklagede den arme Marie, der var falden i Hænderne paa en slig Slusk!

I samme Øieblik kom Marie springende ind fra Gaden.

«Jeg skulde ha to Øl og saa var det Pant for Flaskerne», sa hun aandeløst og kastede 1 Mark paa Disken. «Det er til en, der venter ude.»

Hun maatte vente noksaa længe, inden Jomfru Jansen med en Ergerlig Mine leverede Øllet og vekslede Pengene. Men Marie sprang atter ud, glad og let om Hjertet, til den, der ventede.

Jakob drak omtrent en halv Øl i Portrummet, mens Marie var inde i Kammerset og i rygende Fart fik slængt paa sig Hat og Jakke. Om en Stund gik hun og Kjæresten hurtigt og i hviskende Samtale opover Gaden til Hammersborg, hvor Jakob logerede.

*

«Synes du det passer sig at fare afgaarde med en slig Fyllefant», sa Jomfru Jansen, da Marie kom hjem sent paa Kvelden. «Du havde desuden ikke Udlov ikveld.»

«Det ved jeg, men naar jeg ikke faar snakke med Jakob her, saa ...»

«Du maa skamme dig noget, som du bærer dig [85] ad. Hvad tror du din Mor vilde si, om hun kunde se op?»

«Det blir vist Dem det samme», sa Marie med flammende Øine. «Desuden har jeg intet ondt gjort». Hun havde pludselig faat Munden op. Det var Jakob, der havde indgydt hende Mod ... «Det er liksaa godt at si Dem, at jeg ikke vil bli her ... Det er jo akkurat som om jeg skulde være paa Naaden ... Jeg vil gaa i Byen straks imorgen for at høre mig om efter Kondition.»

Jomfru Jansen braasnudde der hun stod og stirrede den unge Pige Hast og alvorligt ind i Øinene.

«Du gjør naturligvis som du vil. – Jeg har jo intet at si i den Sag, saafremt du ikke vil ta imod et godt Raad af én, der er ældre og mere erfaren end du. ... Jeg tog dig i Huset i en god Mening; men jeg ser nok, at jeg ikke har nogen Tak for, hvad jeg har gjort. ... Det blir nu akkurat det samme. ... Stakkar, du gjør værst imod dig selv, som gir dig hen til en Mand, der ikke vil kunne forsørge dig et Aar, langt mindre hele Livet ...

Jomfru Jansen sa ikke mer; hun gik ud i Kjøkkenet og slog Døren haardt i.

Sjette Kapitel. En Mor

Solen var gaat ned bag de fjerne Aase og der laa over Byen en mystisk Taage. I Udkanterne hvilte der et hjemligt, godsligt Præg over de enkle Træhuse og større Gaarde, hvor alle Leieboerne kjendte hinanden. Hvor Gemytligheden forplantede sig til Barneflokkene, der dengang som nu lekte i Gaardsrummene, mens de sang sine smaa søde Kjærlighedsviser om «Skjøn Ridder» og «Nordlandsfrieriet». Det lød fra Børnene i rene Akkorder, spottende ud til de mange voksne Mennesker:

«Aa naa er jeg saa inderlig gla ...
inderlig gla, –
for naa har jeg faat den, jeg vil ha ...
den, jeg vil ha.»

Der laa Længsel i Luften. Hæggen duftede. Syringen stod i Knop. Birkelsvet var saa friskt og grønt og Smaafuglene for kvidrende og lokkende ud ^[87] og ind mellem Grenene. Men langt bort i det fjerne, der, hvor Aaserne blaanede, der galte Gjøken.
...

I Byens Udkanter var det dengang som nu. Det var Vaarglimt udover den duftende Skog og over de grønne Marker. Men Vaarskjæret laa kanske tættere ned over Byen; thi Udkanterne var endda ikke trukket saa langt væk.

I St. Halvarsgade var det som den Dag idag. Samme frie Udsigten mod Ekeberg og de frodige Græsmarker med Lier og lidt Kratskog nedenunder Berget.

Det er sent ... Klokken har slaat de 12 Slag ... og saa ... det ene, høitidsfulde, der bebuder Midnat.

Det er stilt i Gaden, – Folkefærdslen er ophørt ... kun en enkelt én kommer fra Byen, en eller anden Nattevandrer, der søger til sit Hjem ... Men oppe under Ekeberg er der endda Liv, – det er som et Ekko af Latter og Stemmer, der trænger ud i Luften. Det er den kaade Ungdom eller nogle Gauker, der holder til deroppe; thi nu er Vaaren kommen eller Sommeren med Frihed og Frihedstrang. Nu heder det: «Farvel du kvalme Stuekrog», og der viser sig liden Lyst til Arbeide. Der ses

hele Natten dunkle Skygger af Folk, der svæver over Engene eller dukker op hist og her mellem Buskene. I 60-Aarene var det som nu fuldt op af husvilde og Friluftsmennesker, der priste den naturskønne nordiske Sommernat.

Men ind under et Træ ned mod St. Halvardsgade [88] sad en enlig Kvinde med en Bylt, som hun holdt tæt trykket ind mod sit Bryst. ... Og fra Bylten lød der som dæmpede Kluk liksom fra et Barn.

«Tys, tys, du lille Pipen min», hviskede den unge Mor, idet hun byssede og sagte vuggede den lille, mens hun passede nøie paa, at der var saavidt Luftrum mellem Tørklæderne, at Spædbarnet, der gjemtes indenfor, kunde faa aande.

Nu drog hun Tørklædet tilside slig, at der gløttede frem et bitte lidet Barneansigt med en yndig liden Mund og de yndigste smaa Barneøine, en kunde tænke sig. Moren la den lille til Brystet, mens hun dækkede godt over og saa sig sky og forsigtig om til alle Sider.

Den vesle Gutten sov snart og drog Aanden i korte, lette Drag, som slige smaa pleier at gjøre. Den unge Mor vuggede ham i sine Arme og nynnede en gammel Barnevis, hun havde kunnet længe:

«Sov sødt. Barnlille,
Lig rolig og stille,
Saa sødelig sov.
Som Fuglen i Skov,
Som Blomsterne blunde i Enge.
Gud Fader har sagt:
Staa Engle paa Vagt,
Hvor mine de smaa er i Senge.»

Javist! Staa Engle paa Vagt!. ... Det kunde nok trænges, for hun kunde ikke være Mor, hun ...

[89] Det gik som et Stik igjennem hende; det følte saa ondt, saa ondt, idet hun klemte den lille tæt indtil Brystet, saa hun næsten blev red, han skulde vaagne.

Hun havde baaret ham under Hjertet ... hun havde skjænket ham Livet ... og han var hendes første og vilde bli hendes siste Kjærlighedspant ... Men han var ogsaa hendes Smertesbarn, for om en liden Tid maatte hun friste at rive Moderhjertet ud af Brystet og kaste den lille spæde Tingen fra sig, ud i den vide Verden. Men ...

«staa Engle paa Vagt ... staa Engle paa Vagt» ... Aa! ... der kom en Taare ... der kom flere, mens hun foldede Hænderne over den vesle Bylten, der gjemte hendes egen gode Gut.

Hun var en høi, byrg og velklædt Kvindeskikkelse. Læseren vil ikke ha vanskelig for i hende at gjenkjende Ragnhild Lindbu, skjøndt det friske, rødmussede Ansigt er blit blegt og noget tyndere, mens Øinene brænder som i Feberhede. Underligt alt, hvad én skal gjennomgaa, sa hun til sig selv; men det er «Lagnaden», sa altid hu Mor.

Dagen efter Spadserturen og Besøget i «Helgesens Salon» i Selskab med Erling Brun og øvrige, havde Ragnhild Lindbu gjort Alvor af sin ligefremme Hentydning til Erling. Hun var reist ud i St. Halvardsgade til de to gamle Folk, der averterede, at de vilde ta imod en Kvinde, der ventede sin Nedkomst.

Her havde hun da været omtrent 1 Maanedes ^[90] Tid og havt rigtig god Forpleining. Hun vilde endda, at de gamle Folkene skulde tat Barnet hendes til Opfostring, men det kunde de ikke indlade sig paa. I Hotellet vidste de ikke andet, end at Ragnhild var reist hjem til Lindbu for et kort Besøg, og de skulde heller aldrig faa vide mere. Med Erling Brun havde hun ikke talt siden hin skjebnesvangre Søndag ... og det var vistnok for siste Gang; thi hun vilde aldrig se ham mere i denne Verden ... Hun elskede Erling, elskede saa det brandt og sved ... Aa, dette Aar, i Hotel «Nordstjernen», hvor det havde været deilig! ... Hun var sendt til Byen af Forældrene, som det ofte brugtes i hine Dage, for at lære Husholdning i et af de finere Hoteller. Til Høsten skulde hun saa hjem for at holde Bryllup med Arne Granli, med hvem hun havde været forlovet næsten fra hun var et Barn. Hun var blit vant til at betragte sig som Arnes Brud, – det var et rent Vaneforhold. Han var en ganske pen Bondegut af hendes egen Alder. De havde gaat paa samme Skole og staa sammen paa Kirkegulvet, og at de engang skulde bli Mand og Hustru, det var en afgjort Sag. De mislikte ikke hinanden – nei da! Men de elskede heller ikke. ... og heller aldrig havde de elsket nogen anden. Men saa kom Ragnhild til Hotellet i Kristiania. Hun kom ud ... kom til at leve et friskere Liv, som af sig selv udspandt der sig et inderligt Forhold mellem hende og den unge, kvikke Opvarter, ^[91] der var saa ganske forskjellig fra Bondegutterne hjemme ... Med hele sin Sjel gav hun sig hen til Erling. ... Aa, Gud, hvor letsindig hun dog havde handlet; thi hun vidste godt, at hun, den rige Bondedatter af den gamle gjæve Ætten, hun kunde aldrig gifte sig med en simpel Hotel tjener ... nei, var det likt sig det.

Erling var en bra Gut. Straks han blev vidende om, at hun var i Omstændigheder, havde han sagt, at han vilde ta hende til Hustru, og han havde sagt, at han holdt af hende. Men det blev akkurat det samme, – hun kunde ikke for sit Liv. Hvad vilde de si hjemme i Bygden? Og hvad vilde Far og Mor si? ... Aa, hun huskede godt den Gang, da den næst ældste af hendes Søstre var løben bort med Tjenestegutten. Hvilken Skam! Hvilken Tort! – Aa, Gud, Far og Mor havde ikke været sig selv lige helt siden den Dagen. ... Og saa skulde hun gjøre det samme – hun, der nu var den siste af Lindbudsøstrene! Nei, da fik hun heller selv lide for sin syndige Elskov. Hun vidste godt, at det var sandt, hvad Erling havde sagt, at hun kom til at ofre tre – ja, kanhænde fire Menneskers Livslykke, for hvad vilde der vel bli af Gutten hendes? Alene i Verden uden Far, uden Mor?

Og den rige Bondegutten, som skulde føre hende til Alteret? Kunde hun vel gjøre ham lykkelig? Aa nei, det vilde nok bli klein Lykke ... Aa, for Liv hun vilde faa! ... Hun fik nok synge den gamle ^[92] Kjæmpevisen, som Søster hendes, der var Præstefrue, saa tidt havde smaanyttet:

«Marken har Blomster,
Skogen har Bær,
Men klagelig rinde mine Dage».

Aa, hvor hun havde været vetløs, uforsigtig! ...

Hun huskede nok! Og der kom i det samme over hende som en varm Glød ... Men hun havde dog været lykkelig, – hun havde levet for en Gangs Skyld, og hun vilde ikke ha det ugjort. Nei, nei!

Ikke ugjort for nogen Pris.

Hun liksom værgede for sig, idet hun drog et dybt Suk og saa sig omkring. Det var stilt. Sommernattens Demring laa over Naturen.

«Vi faar nok se at komme os ned til Byen, du og jeg. Guldgutten min», sa Ragnhild Lindbu. «Jeg skulde gjerne sidde her med dig. ... aa, til evig Tid; men jeg tør ikke jeg kan ikke, – min Beslutning er tat.»

Hun var nær ved at graate, da hun reiste sig og svøbte den lille tættre og varsommere ind i Plæddet. Saa tog hun op en liden Haandvadsæk, der laa ved Siden i Græsset, smøg sig derefter mellem en Hæk og gik nedad St. Halvardsgade hurtigt og bestemt, som vilde hun slaa sig uvorren og trodse alt.

Hun gik over Grønland og Storgaden opover, til hun naadde Stortorvet. Hun dreves frem som i Angst. Hun havde hidtil været heldig og ingen [93] truffet; – det var jo Nat og Færdselen stilnet af. Men likevel var hun ræd og sneg sig frem langs Husvæggene, idet hun nøie udspeidede Terrænet, og traf hun enkelte Gange dunkle Skikkelser, der sneg sig frem som hun selv, eller var det Konstablerne, der var i Anmarsch, saa passede hun straks sit Snit til at komme sig undas.

Kommen frem til Stortorvet, gjorde hun en Afstikker op mod vor Frelsers Kirke, hvor hun satte sig udmattet ned paa en Bænk og la Barnet til Brystet.

Aa, Gud, hvilken Jammer! Hvilken rædsom Stilling! –

Hun dreiede Hodet og saa opover den slumrende By ... Fik ikke Tid til videre Betænkninger; thi i samme Øieblik mødte hun et Par dristige, mørke Øine og saa en lurvet Mandsperson, der bøiede sig ned over hende.

«Naa, Jenta mi ...»

Ragnhild hørte ikke mere. Med et Angstens Skrig fór hun op og løb som en Besat over Torvet opover Grænsen med det klynkende Barn i sine Arme.

Først da hun var naaet til Hjørnet af Akersgaden, stansede hun for at dra Aande og tysse paa den lille.

«Det blir nok ikke nogen Søvn mere med dig, Pipen min, og jeg som tænkte at faa dig til at sove. ...»

Hun gik Akersgaden op, til hun kom til Jomfru [94] Jansens Delikatesseudsalg. Her gjorde hun atter en Stans. «Aa, om jeg turde, om jeg turde? Jomfru Jansen vilde vist bli en god Mor mod min lille ...»

Hun næsten skjalv ved Tanken, – listede sig stille hen til Porten og prøvede, om den var stængt, – nei, den var bare lukket indtil og gav straks efter for hendes Tryk.

I Portrummet satte hun sig ned paa en Plankeende, som tilfældigvis var bleven lagt did ... Hun tyssede paa Lillegut ... la ham til Brystet og fik stagget ham; saa gik hun stille ind i Gaarden ... Tæt ind mod Jomfru Jansens Kjøkkendør blev hun staaende stille og lyttede ... Hun kysse sin lille og vilde netop lægge ham ned foran Tærskelen, da ... hun fik Skimten af et stærkt Lysskjær fra Jomfru Jansens Soveværelse. Hun hørte Stemmer og nogen, som gik ud i Kjøkkenet. ... Hurtig som Lynet tog hun atter den lille i sine Arme og sprang gjennem Porten ud paa Gaden.

Men da hun atter stod derude, angrede det hende. – Bedst, om hun havde ladet den vesle Tingen bli der, hvor hun havde lagt ham, kanske nogen var kommen ud, saa havde de set ham og straks tat ham ind. – Men nu var det forsent, og forsent er forspildt ...

Hun havde hele Tiden tænkt paa at sætte Barnet ud, men underlig nok var hun ikke kommen ihu Jomfru Jansen forinden i siste Øieblik, da hun tilfældigvis kom opover Akersgaden. Men denne Plan [95] forekom hende aldeles udmærket. ... Aa, dette Lyset, som havde skremt hende slig ... men underligt var det jo ikke ... Var det ikke en mørkets Gjerning, det, som hun nu vilde ta sig for Herregud, en Mor, der setter ud Barnet sit! ... Som i Vildske skar hun op Grænsen og bortom Pilestrædet ... Længe blev hun gaaende som uden maal, indtil hun kom til en af de ældre Gaarde, der staa lidt indenfor Gaden med en Have foran.

Dengang var Haven vel pleiet og Huset saa solid og hyggeligt ud ... Hun blev betagen af et vist Velvære – ønskedede sig pludselig indenfor de fire Vægge ...

Hun blev staaende en Stund ... Her var ingen Folk at se. – Men Dagen var alt begyndt at gry ... det vilde ikke vare længe, inden nogen begyndte at røre paa sig.

I de store Steder begynder Færdselen tidlig og ophører først sent udover Natten.

Hun maatte skynde sig ... ta en rask Beslutning ... Den lille sov trygt mellem sine Tørklæder, – det var jo akkurat beleiligt Hurtig som Tanken fór hun gennem Haven; gav sig ikke Tid til at beundre Blomsterne, der stod skjælvende i Morgenduggen ...

I et nu var hun inde i Huset og oppe ad Trappen. Hun troede, det maatte være sikrest i 2den Etage ... Og der udenfor Entredøren la hun den lille, – efter først gjentagne Gange at ha kysset Tørkledet, der indesluttede den uskyldige.

[96] Saa gik hun ud igjen ... det kjendtes saa rart, saa tomt ...

Hun bad en stille Bøn, at Gud vilde værne om den lille deilige Guldgutten ... «Staa Engle paa Vagt» – ja, staa Engle paa Vagt! Denne Kvinde havde nu, tiltrods for sit Fald, følt det største, det reneste af alt paa Jorden, nemlig Moderkærligheden.

Hun drev nedover Byen igjen, til «Vor Frelsers Kirke». Her satte hun sig ned paa en Bænk, indtil det blev Morgen og det yrende Folkeliv begyndte. Da gik hun ned i «Heftykjældereren» og fik sig Kaffe og Smørrebrød. En Times Tid efter reiste hun

opover med Jernbanen til Eidsvold. Fra Minne tog hun videre med Dampskib opover Mjøsen, og fra Hamar bestilte hun sig Landskyds hjem til Lindbu.

Hun stundede nu bare efter at komme til Far og Mor. Der laa over hende som en Tyngsel, – kjendtes saa saart, saa saart for Bringen ... Barnet, den lille gode Gudsengelen, havde hun ikke godt for at faa ud af Tankerne ... men det maatte vel bli lettere siden, naar hun bare var vel hjemme. – – – – –

Paa Gaarden Lindbu sad de inde i Kjøkkenet og spiste Kveldverden, Tjenere og Arbeidere sammen med Husbondsfolkene, slig som Brug og Skik var dengang paa Oplandene.

«Nu kommer her Fremmed tilgaars», sa en af Jenterne.

«Det er et Kvindfolk», sa en anden.

[97] De saa en Skydskariol komme kjørende op mod Gaarden. Nu svingede den ind paa Tunet, – og nu saa de alle, hvem det var, der kom.

«Er det ikke ...» begyndte Ingebjørg Lindbu, Konen paa Gaarden. Hun hostede og tog sig igjen. «Det er jo Ragnhild! Herregud, hvad skal det bety, at hun kommer nu?»

Anders Lindbu, Manden, blinkede til hende. Hun skulde ikke si mer. Saa hun ikke, at Jenterne var blit opmærksomme og sad der med store, stirrende Øine! Om det betød noget ondt, at Ragnhild kom nu, saa skulde ingen faa vide det; de fik bære det hos sig selv ...

Saa gik han frem i Døren for at ta imod Datteren.

Ragnhild sprang ud af Kariolen, let som en Fjær og var i et nu inde i Kjøkkenet. Hele Veien havde hun stivet sig op for at se kry ud, naar hun kom hjem. Ingen maatte skjønne noenting ...

«Godkveld, Far! Godkveld, du Mor!» Saa gik hun omkring i Kjøkkenet og hilste alle med lidt fastere Haandtryk end før.

Hun havde faat Bymanerer og Bysving det Aars Tid, hun havde været i Hovedstaden. Hun talte fort og i et Sæt, og ikke bare om Aarveien.^{k4}

De trege Bønderne trak sig bort fra hende som fra noget nyt og ganske fremmed.

Der kom med hende som et friskt Luftdrag udenfra.

«Men hvorfor kommer du nu?» spurte Faren, [98] da de var vel inde i Dagligstuen, og Døren var lukket. «Det var jo først til Høsten, du skulde hjem.»

«Jeg fik Hug til at reise med det samme», svarte Ragnhild med en lidt unaturlig Latter. «Jeg er udlært i Husholdningen nu ... og saa har jeg været syg.»

«Ja, du ser klein ud ... det er vel aldrig hændt noget galt? ...» Moren braasnudde i Angst ved Døren.

«Langtifra, hvor kan I tænke saa galt? Hvad skulde vel være hændt?» Hun lo ... «Ingenting er skeet, uden at jeg længtede og vilde hjem.»

Ragnhild Lindbu var en god Bondejente, en ærlig Natur. Det gik indpaa hende at lyve slig; men hvad skulde hun vel gjøre?

Der var ingen, som svarte; men om en Stund sa Faren:

«Ja, ja, du faar være velkommen da, og se nu til, du kan faa sidde.»

Ragnhild satte sig ved Vinduet og saa ud over de frodige Marker og henover Græsvolden, hvor hun havde leket som Barn. Der kom og gik mange Slags Tanker; men tilsist kjendtes det dog trygt og godt at være kommen hjem. Og nu udspandt der sig som af sig selv en Samtale mellem hende og Faren om Aarveien, Kjendinger, – og endelig saa smaat bortover om Kjæresten hendes, han Arne, og at hun nu snart maatte begynde at lage til Bryllup.

Denne Vending i Samtalen kom over Ragnhild [99] som en Frostrid; men hun lod sig ikke mærke med, at Hjertevarmen i hende nu maatte begynde at fryse til. Tomme for Tomme.

Men saa kom Moren ind og dækkede Kveldsbordet. Datteren maatte faa sig Mad ... Hun maalte den unge Pige og fattede hende skarpt ind i Øiet, idet hun tænkte, at det nok maatte være noget i Veien likevel.

«Har du ikke tøiet dit med, Barnet mit?» spurte hun kort og bestemt.

«Nei, det staar igjen paa Hotellet.»

«I Hamar?»

«Nei, vist ikke, – i Kristiania.»

«Det var da rart.»

«Nei, det er saa ondt at fare med saa meget Tøi med Jernbanen, det ved I nok selv; det blir sendt efter som Pakgods.»

Der var ingen, som svarte noget.

«Nu, Jenta mi, faar du sætte dig indtil Bordet og ta en Kop Kaffe og en varm Vaffel; Lava holder paa med at stege flere.» – Det var Moren, som talte. Stemmen lød lidt brudt og usikker. Bordet var fint duget og de gamle Porsellenskopper var kommen frem. Ogsaa her skulde «den fede Kalv» slagtes i Anledning denne Datters Tilbagekomst. Der sad da disse tre Mennesker, Far, Mor og Datter, og snakkede op og ned om mange Ting; men ikke om det, som laa dem dybest paa Hjertet, nemlig om Grunden, hvorfor Ragnhild nu sad der hjemme blegere og hel forandret fra den Tid, [100] da hun var reist bort. Men fra denne Stund stivnede Ragnhild til som en Isklump, og hun tøede ikke op mere paa mange, mange Aar.

Hun gik tidlig til Ro, mens Moren sad indved Sengen hendes med sin kolde, tørre Mine. Anletsdragene var haarde, uden Glimt af noget, der lignede Smil ... Slig vil jeg komme til at se ud, tenkte Ragnhild. Hun laa og lyttede til Husklokkens regelmæssige dæmpede: Tik, tak – tik, tak, – og nu fik hun det til, som skulde det lyde: «Mors Lod, op igjen – op igjen, op igjen» ... og under denne Lyd sov hun ind.

Men paa Hotellet i Kristiania fik de om nogle Dage et Brev, der lød slig:

Til Velagtede Hoteleier Werner,
Hotel «Nordstjernen», Kristiania.

Undskyld! Jeg kommer ikke mere igjen. Jeg blir hjemme nu og skal giftes til Høsten med velagtede Gaardmand Arne Granlid. Om De og Hustru vil komme til Bryllup, er De velkommen. De skal nærmere faa vide Dagen. Vil De være saa god at be Deres Hustru eller en af Pigerne pakke alt mit Tøi og sende det med første afgaaende Jernbanetog med Adresse til Gaardmand Anders Olsen Lindbu.

Lindbu pr. Hamar.

Ærbødigst
Ragnhild Lindbu.

«Hvorfor mon hun reiste saa braat?» spurte Fru Werner den af Pigerne, der hjalp til med at pakke Ragnhilds Tøi.

«Aa, det kunde jeg vel kanske si lidt om, hvis jeg vilde.»

«Hvad mener du?»

«Mærkede ikke Fruen, at Ragnhild var blit paafaldende forandret i den siste Tid?»

Fruen tænkte sig om.

«Ja, jeg synes nok, hun var blit lidt rar ... Du mener vel aldrig –?» Fruen gjorde en betegnende Bevægelse med Haanden.

«Jo, netop, – det mener jeg; men husk paa, jeg har ingenting sagt.»

«Bevares, nei!» I samme Øieblik kom Erling Brun trallende opad Trappen. Han keg ind ad Døren og saa øieblikkelig, hvad Damerne havde fore.

Altsaa maatte de ha hørt fra Ragnhild. Han vidste nu, at hun ikke mere kom igjen; men han vilde ikke spørge ...

«Kanskje han der kunde vide lidt mere», sa Opvartningspigen henvendt til Fruen, da Erling var forsvundet ad næste Dør.

«Nei, det er vel aldrig muligt? Jeg trodde, Ragnhild Lindbu var en ordentlig Pige.»

«Hun som vi andre.»

«Men nu lager hun jo til Bryllup derhjemme paa Oplandene?»

[102] «Derfor kan hun meget godt først ha laget til Barsel her i Byen. Hun er hverken den første eller den siste, som sligt har hændt; men bevares, jeg har ingenting sagt.» – – – –

Erling Brun gik fra den Stund som i en Søvnørske, – maatte ta sig sammen for at ingen skulde mærke noget. – Jamen maa jeg saa, ja, tænkte han ved sig selv. Han havde for altid mistet sin første og eneste Kjærlighed, og det gik haardt ind paa ham. Saa kom der ogsaa andre Tanker. Hvad mon der var blit af «den vesle»? Ragnhild skulde vel aldrig ...? Han turde ikke tænke Tanken tilende ...

Men hans Beslutning var tat. Her i Byen vilde han ikke gaa og slite som Tjener al sin Tid. Han vilde se at komme over igjen til Amerika og lægge sig efter at tjene

Penge – bli en Mand, og saa komme tilbage til Norge og anlægge her i Hovedstaden et stort, tidsmæssigt Hotel, efter amerikansk Stil. Da kunde han muligens faa møde Ragnhild igjen, – og mon hun da vilde blaase af den flotte Hotelværten? Nei, kanske heller angre paa, at hun slog Vrag paa ham, dengang han vilde by sig til som en ærlig Frier ...

Slig byggede Erling Brun Luftslotte. Men saa kom han pludselig ihu et Ord af Ragnhild:

«Hvem ved, hvordan Lagnaden kan bli?»

Og dette Ord forfulgte ham altid siden som en Skygge ... dels fulgte der Tvil med, dels en [103] Slags Forhaabning, – det var eftersom Forholdene stillede sig ... Og imidlertid rullede Tiden hen med sine evige Bølger og lod Græsset gro over alle de store Grøp og de hule Hjertesaar.

Syvende Kapitel. Tjenestepigen

Det faldt ikke let for Marie Svensen at faa Kondition. Hun med sin ringe Livserfaring trodde, at det vilde være den mest ligefremme Sag af Verden, men hun indsaa for sent, at det var noget ganske andet.

Det spurtes baade efter Attester og Dygtighed, og de raptungede Fruer med alle sine Fordringer tog rent Modet fra den uerfarne Pige.

Rigtignok havde Jomfru Jansen givet hende Attest for Troskab og Paalidelighed samt for Lærenemhed og Villighed; men det var langtfra nok for en velrenommeret Kokke- eller Stuepige.

Endelig var hun dog i visse Henseender saa heldig at faa Kondition som Enepige hos Kontorchef Bloch i Kirkegaden.

Hun var ved godt Mod, da hun tog sine faa Effekter og flyttede ind til Blochs. Det var beleiligt, at hun kunde komme samme Dagen, hun havde fæstet ^[105] sig; thi Fru Bloch var som i Almindelighed forlegen for Tjenestepige.

Fruen mødte Marie i Entréen. Hun var en af de ældre aristokratiske Damer fra 60-Aarene, en Generalsdatter fra Fredrikshald, grulig fornem, grulig nervøs og fordringsfuld. Hendes Mand var sat paa knap Sold, efter hendes Fordringer til Livet.

Da Marie kom ind og vilde hilse, rakte Fruen blot frem to Fingre, og saa førte hun idetsamme Marie ind i Kjøkkenet.

«Her er altsaa din Verden», sa hun med et let Anstrøg af Nedladdenhed. «Vi er ikke stor Familie, det er bare Bloch og mig; det meste, vi fordrer, er ordentligt Stel; men jeg er svag og kan lidet gjøre selv. Sommersæsonen er jeg ved et Badested, og da har du alene at stille for Bloch; han er en snil Mand og forlanger ikke megen Opvartning. Kanske jeg er lidt mere pretensjøs for min Del. I Spiskammeret finder du 'Mor Winsnes' og hvad du skal bruge til Husholdningen. Du har Attest for at være snil og villig, saa gaar det nok ... Du er vel vant til at dække Bordet?»

«Ja ...», kom det lidt usikkert og nølende.

«I aften har du altsaa at koge The og dække Aftensbordet ... Vi bruger aldrig andet end Smør og Brød, Ost og lidt kolde Sager, som du vil finde i Buffeten i Spisestuen.»

«Ja, jeg haaber, jeg skal kunne stille det til Fruens Tilfredshed. Men ...» Hun blev staaende [106] med en spørgende Mine, da Fruen i det samme belavede sig til at gaa ind fra Kjøkkenet.

«Hvad er det?»

«Jeg vilde gjerne faa ordne mine Smaasager» ... med et Sideblik til Hatæsken og Vadsækken.

«Ja, det kan du vist faa Tid til. Her er et lidet Kot i Kjøkkenopgangen, hvor Pigen pleier at ha sine Klær. Du vil finde det straks udenfor Døren i Korridoren.»

Men?. ...»

Fruen blev staaende.

«Om jeg turde spørge efter ... mit Soverum? ...» Ordene sad næsten fast i Struben paa Marie.

«Gud bevares, har Jomfruen Pretensjoner? ... Naturligvis faar du finde dig i at benytte Kjøkkenet som Soverum, slig som mangfoldige andre Piger her i Byen.»

Fruen gik et Stykke fremover Gulvet og med en bydende Mine aabnede hun Døren til en Skabseng.

«Her faar Jomfruen finde sig i at sove.»

I 60-Aarene var det endda mere almindeligt end i vor Tid, at Pigerne sov i Kjøkkenet. De trange Rum med et halvt Vindu ud mod et kvalmt, halvmørkt Gaardrum har dog nu oftest afløst Kjøkkenet.

Det kvak i Marie.

Altsaa intet Rum for sig selv, – intet Sted til at modta Jakob ... Hun sa ingenting, men [107] følte sig trang om Brystet og søgte at undertrykke et Suk, mens Fruen med en værdig Dronningmine gik ind ad næste Dør, til de indre, lunere Regioner. Marie

saa sig om i Kjøkkenet. Bare en eneste Træstol foran Kjøkkenbænken, – det var den hele Bekvemmelighed.

Ak! Havde det ikke været for Jakobs Skyld, saa havde Livet hos Jomfru Jansen vistnok været langt at foretrække. Der var hun jo som Barn i Huset, men her?. ... Hun saa paa det gamle Slaguhr, – Viserne viste henimod 7 ... Med en Gang huskede hun, at Jakob vilde komme ved 9-Tiden, og til den Tid burde hun være færdig med Aftenstellet. Men nu havde hun jo ganske glemmt at spørge Fruen, til hvilken Tid Herskabet pleiede at spise.

Forsigtig bankede hun paa den Dør, ad hvilken Fruen var forsvunden. Hun bankede en og to Gange, men der lød intet Svar.

Herregud, hvor ondt det dog følte at være saa fremmed!

Endelig tog hun Mod til sig, aabnede sagte Døren og kom ind i en almindelig Spisestue med rundt Spisebord midt paa Gulvet og straabetrukne Stole omkring. I Hjørnene smaa Divaner og ved Langvæggen en Buffét. Der var ikke et Menneske ...

Marie skred langsomt og med bævende Hjerter tversover Gulvet henimod en Dør, der stod paa Klem. Hun kikkede ind mellem Dørsprækken og gled derpaa lydløst over Tærskelen ind i et lyst, triveligt ^[108] Værelse, der var kostbart møbleret efter de Tidens Brug med Sofaer, smaa Borde, Nibs, Kobberstik og Lænestole. I et Sofahjørne hvilte Fruen med en Bog i Haanden, mens et fint Blondestrikketøi laa paa Bordet.

Hun saa op, da Marie kom ind. Minen var stram og eddiksur.

«Jeg vilde bare spørre Fruen, naar her spises til Aften?» sa Marie i en ærbødig Tone.

«Jeg ringer, naar jeg ønsker noget», svarte Fruen skarpt med en Haandbevægelse henimod Bordklokken. «Forresten spiser vi ved 8-Tiden, naar min Mand kommer fra Kontoret; til den Tid faar du ha Aftensbordet istand. Jeg har jo git dig mine Ordre ...» Hun gjorde et bydende Tegn, og Marie fandt det bedst at forsvinde ...

Den stakkars Pige, der for første Gang var ude i Livet, var nær ved at graate. Hun vidste hverken frem eller tilbage. Hvad skulde hun ta sig til i det fremmede Hus, hvor hun skulde stille saagodtsom alene? Men saa tog hun sig sammen; det var jo aldrig værd at tabe Modet. Kanske kunde altsammen gaa bedre, end hun tænkte sig det til.

Da Klokken led til halvottetiden, gjorde hun op Ild paa Komfyren og satte Thekjedlen over. Mens Kjedlen kogte, stelte hun saa tilrette til Aftensbordet.

Hun tog Kopper og Tallerkener og satte noksaa ordentligt paa et Bræt for at bære ind. Saa pudsede hun Kniver, tørrede hver en Kop og lod alt bli skinnende blankt. Efterpaa skar hun saa op af en [109] kold Oksesteg og en Rul og la paa smaa Asietter, og hun passede nøie paa, at Stykkerne blev tyndt og fint skaaret, slig som hun havde set Jomfru Jansen gjøre det. Hun vilde gjerne kogt et Par Æg; men vidste ikke, hvorvidt hun turde. Derimod satte hun frem Osteklokken med et Stykke Mysost. Men nu var gode Raad dyre, – hvor skulde hun finde Dækketøiet?

Sky og angst bankede hun paa Døren til Dagligstuen. «Kom!» lød det noksaa venligt fra en fuldtonig Herrestemme. Marie skjød Hjertet op i Livet og aabnede Døren. Nu var ikke Fruen længer alene. I en af de bløde Lænestole hvilte en stout, storslagen Herre med et paafaldende mildt Ansigt.

Marie begreb straks, at dette var Kontorchefen, uagtet han saa betydelig yngre ud end Fruen. Fruen reiste sig fra Sofahjørnet.

«Hvad er det nu igjen? De Piger, de Piger, de lar en aldrig i Ro.»

«Er dette den nye Pige?» spurte Hr. Bloch og saa paa Marie med et velvilligt Smil.

«Hvad spør du efter, Emil?» bed Hustruen af.

«Det er jo noget, du ikke har nogenting med ... Men hvad staar du der og maaber efter?» kom det efterpaa til Marie i en sint Tone.

«Jeg vilde bare spørge Fruen, hvor Dækketøiet er at finde?»

«Naturligvis i Buffeten. Hvor ellers? Ved Gud, kommer du lige lukt ud af Fjeldet? Jeg trodde [110] alle maatte vide, at det daglige Dækketøi gjemmes i en af Buffétskufferne.»

«Det bruges vist ikke allesteds, og du faar huske paa, at Pigen er fremmed», vovede Manden at indvende. Han var straks bleven indtat i Pigens sagtmodige og tækkelige Ydre.

«Det er noget, du ikke behøver at legge dig i ... Og du», henvendt til Marie, «du forføier dig øieblikkelig ud og dækker Bordet. Men det er sandt! Hvad heder du? Det har jeg endda ikke faat vide.»

«Jeg heder Marie.»

Fruen for summen. «Det Navnet taaler jeg ikke; det minder om min egen lille døde Pige, der hed Marie. Hvad heder du mer?»

«Ikke mer.»

«Det var da besynderligt. Alle simple Folk har Navne en masse; men vi faar hurtig finde paa et andet Navn» ... Hun rodede op i sin Hukommelse. «Marianne? Fra nu af kalder vi dig for Marianne.»

«Ja, som Fruen vil.»

«Det var komisk», sa Husherren og brast i Latter.

Men nu blev Fruen rent i Harnisk.

«Men Gud, Emil, altid haaner du mig og mine store Sorger. Synes du dette er passende i Pigens Nærværelse?»

Marie havde Forstand nok til at forsvinde.

Et Øieblik efter aabnedes Døren ude fra Entreen [111] og Hr. Bloch kom sagte listende, som paa Tærne ind i Spiseværelset.

Marie fór sammen.

«Aa gid, er det Kontorchefen?»

«Tys, min Pige! Saa sagte, saa sagte! Jeg kom bare ind for at gi Bordet et Overblik, om noget skulde mangle. Men dette er jo rigtig fiks; er du vant til at rette an?»

«Aa, ikke noget videre», svarte Marie. Hun havde jo altid lært lidt af Jomfru Jansen og faat sine Instrukser af denne flinke Kvinde.

Hr. Bloch saa med graadige Blikke paa den vakre Pige. Hun var sku altfor sød til at bli tyraniseret af hans splittergale Furie af en Hustru.

«Du vil passe fortræffelig til at rette an ved mine Herremiddage», hviskede han og kneb Marie i Kinden.

Dybt rødmende rev Marie sig løs og vilde just forsvinde gjennem Kjøkkendøren, da Fruen viste sig høi og bred i den anden Dør ... «Gud, Emil, hvad har du med Pigen? ...» Det kom som en styrtende Regnbyge paa en solklar Dag ...

Ude i Køkkenet hørtes Fruens skarpe, gneldrende Stemme, mens Ægteemanden lod til at ta det noksaa rolig.

Fruen havde sagt, at hun selv skjænkede Theen og samtidig givet Marie Ordre til at sætte istand Soveværelset. Da alt Arbeide var endt, satte Marie ^[112] sig stille ned i Køkkenet for at overtænke sin Stilling. Mon det var sligt allesteds? Nei, det kunde da ikke være muligt! Hun havde allerede opgjort med sig selv, at hun vilde flytte om en Maaned.

Jakob kom ikke den Kvelden. Det kunde nu bli det samme, – hun var ikke paa det rene med, enten hun turde ta imod ham eller ei. Derimod kom Pigen fra 3die Etage ned for at hilse paa sin nye Kollega. Marie var taknemmelig for dette, da hun fandt, at det var altfor tidlig at gaa iseng. Det var en ældre, godslig udseende Pige.

«Har du tjent før?» lød det ligefremme Spørsmal.

«Nei da.»

«Dette er altsaa din første Kondition?»

«Ja.»

«Stakkars Barn, du er rigtig kommen lige op i det.»

«Er her saa rent ilde da?»

«Ilde er ikke det rette Ordet; her er et rent Hundehul, navngit over halve Byen. Fruen beholder aldrig en Pige mer end én Maaned, sommetider ikke saa længe.»

«Er det han eller hende?»

«Begge to, hver paa sin Vis ... Haha, har du alt mærket det? Hr. Bloch er grulig letsindig. Ingen Jente faar Lov at være i Ro for ham.»

«Mig skal han ikke komme for nær», sa Marie med et selvbevidst Nakkekast; «jeg som forlovet Pige skal nok ta mig iagt.»

^[113] «Jasaa», sa den anden nysgjerrig, «er du forlovet? Ja, det vil jeg si dig, du faar ikke Lov til at ta imod Kjæresten her. Fruen sætter ham lige lukt paa Dør ved første Synet.»

«Saa flytter jeg naturligvis straks», svarte Marie harm.

«Ja, stakkar, det faar du nok.» (I en hviskende Tone:) «Jeg skal si dig. Fruen er Morfinist, og derfor er hun blit skrullet. Hun blev sendt helt ned til Tystland for at kureres for Brugen af Morfin. Men istedetfor at bringe hende paa Hospitalet, saa sendte Doktoren den fine Frue til et Galehus. Ja, ikke mine Ord igjen, jeg vil nu ikke være i noget Sladder.»

Hun stansede for saavidt at drage Aande, inden hun fortsatte:

«Saa er det Kosten. Du har vel faat The og Smørrebrød ikveld, – kanske Paalæg med?»

«Ja.»

«Ja, det er nu bare Lokkemad det. Siden blir det Rugmelgrød til hver eneste Kveld. Og til Middagen er det ikke et Gran bedre. I Sildetiden er det bare Sildesuppe og kogt Sild med Afveksling af Grød og Velling samt Levninger af Mad, der har staat saa længe, at den er blit skjæmt. Selv spiser naturligvis Herskabet god og kraftig Mad, det kan du nok skjønne.»

«Uf, jeg synes, dette er rigtig fælt. Hvad Slags Samvittighed har de Folk, der behandler sine Tjenere slig?»

[114] «Aa, Fru Bloch og hendes Lige har saamen ingen Samvittighed. De er saa stolte, saa rent ud – hoffærdige, at de mener Tjenerne tilhører en lavere Menneskerase. Det var engang fru Bloch var meget syg; saa spurte hun gamle Provst Breien, om han ikke trodde, at hun og hendes Lige vilde faa andre og bedre Pladse i Himmelen. Det var da umuligt at tænke sig til, at hun kunde komme til samme Sted, som alle disse simple Arbeidere og Tjenestepiger, der havde staat saa langt under hende her i Verden. Men da kan du tro, gamle Provsten tog hende ordentlig afdage. Han sa hende ligefrem, at i Guds Rige kunde Tiggeren gjerne bli stillet høiere end hun, den fine Fruen! Men bevars, ikke mine Ord igjen; jeg farer aldrig med Sladder.»

«Nei da. Men skulde du ha hørt sligt Syn», sa Marie stille og forskræmt; «er det slig at være Tjener?»

«Slig er det ofte. Men Gudskelov, her er da mange gamle, snille Herskaber ogsaa.»

«Hvordan har du det?»

«Aa, jeg skulde nok ha det godt jeg. Kapteinen og Fruen er saa svært hyggelige saa. Men der er 6 Barn, saa vi har svært meget at gjøre. Fruen ligger næsten til hvert

Aar ... Men ved du hvad? Du skulde langt heller lære at sy; det tror jeg, du vilde være mere skikket for.» Hun iagttog nøie Maries fine Ydre og pene Optræden.

«Er det ikke gjerne smaat med Sypigerne?»

«Aa, det er vel forskjelligt det. En Pige som [115] du vilde vist faa meget Arbeide, og saa havde du din Frihed. En leier et lidet Rum for sig selv og er sin egen Herre. Jeg har ofte tænkt paa det samme; men nu er jeg blit for gammel.» Med et dæmpet Suk saa hun paa sine haarde halv udslidte Hænder, og tænkte paa alt sit Slid som Tjenestepige saa langt tilbage som til 50-Aarene ...

En Stund efter laa Marie og skjalv af Angst og Uro i sin lille Skabseng. De smudsige Lagen havde hun kastet paa Gulvet og følte sig overmaade ilde ved. Men saa kom hun ihu Planen, der var blit udklækket samme Kvelden ... Bli Sypige ... kanske det vilde passe. Det vilde jo ikke vare lange Stunden. Inden kort Tid skulde hun giftes med Jakob.

Ottende Kapitel. Ude i Livet

Det gik noksaa broget for Marie i den nye Konditionen. Hun gjorde vistnok sit bedste; men altid var der lidt i Veien. Dels var hun slephændt og slog Stentøiet itu, dels var Maden ikke, som den skulde være, dels var det noget andet. Fruen fik støt lidt at grine for; men Marie tog det noksaa rolig. Nu skulde hun jo snart reise; hun fik vel altid holde ud de Par Uger, som var igjen.

Det værste for hende havde jo været, at Fruen engang for alle forbød alt Kjæresterend paa Kjøkkenet, saa Marie nu som før havde været henvist til at træffe Jakob lejlighedsvis, naar og hvor hun kunde. Jakob var sint og utaalmodig; men nu var jo dette ogsaa forbi. Naar hun blev Sypige, saa fik hun det friere. Hun og Jakob skulde faa det saa bra og saa koseligt i hendes egen lille Hybel.

Hun stod netop og glædede sig ved Tanken, en Kveld, som hun vaskede op Kopper efter Aftensbordet, ^[117] da Døren i det samme gik op og Hr. Kontorchef Bloch kom farende helt ud i Kjøkkenet.

Marie likte aldrig at være alene med ham – nei, ikke et Øieblik. I Aften var Fruen gaat tidlig i Seng, fordi hun var daarlig.

«Er Theen blit kold, min Dukke?» spurte Bloch med honningsød Røst.

«Ja, nu er den kold», svarte Marie ligegyldig.

«Men saa har du kokende Vand paa Kjedlen, ikke sandt, min søde?»

Jeg skal gi dig kokende Vand jeg, tænkte Marie harm. Høit sa hun bare:

«Ja ...»

«Saa skjænker du ganske lidt paa og sætter Thekanden ind i Dagligstuen; jeg vil ha mig en 'Knegt'». ¹¹⁷

«Skal ske, Hr ...»

Marie kom ikke tilende med Ordet, – Bloch nærmede sig, og uden noget Varsel la han pludselig Armen om Pigens slanke Liv ...

«Altid lige kold, min lille deilige Rosenblomme?»

«Værsgo la mig være», raabte Marie arg og rev sig løs i et Sæt. «De faar holde Dem til Deres Kone, – mig faar De ikke.»

«Min Kone? Aa, Marie, du ved ikke, hvor ulykkelig jeg er. Du kunde gjøre mig lykkelig, du!»

«Jeg? ... Aa gid!» Den unge Pige stemte op en frisk, trillende Latter. «Nei, værsgo. De faar nok se Dem om efter en anden.»

«Aa, Marie, i Aften faar du ikke vise dig saa [118] ganske ubønhørlig. ... Jeg elsker dig, min søde Pige! ...»

Aa, ¹⁸ hvor væmmeligt! Men Marie fik knap Tid til at tænke; thi Kontorchefen havde atter nærmet sig og tog hende om Hodet for at bøie dette ind mod sig.

Pigen udstødte et rædsomt Skrik.

«Hys, er du gal ... Troldet ... tror du, jeg vil ...»

«Jeg gaar i kveld ... vil ikke bli Natten over i Huset!» skrek hun.

Kontorchefen skvat tilbage; thi nu hørtes der usikre, famlende Skridt udenfor, i Kjøkkenopgangen. Det ringede, og uagtet Kontorchefen vilde holde hende tilbage, gik Marie udendvidere hen og aabnede. Hun var glad, bare hun hørte, der kom nogen, og endda mere glad og overrasket blev hun, da det var Jakob Holm, der viste sig i Døren.

«Jeg har ventet paa dig i to Aftener, Marie», sa han og ravede ind.

«Jeg kunde ikke komme ud ...»

«Aa, jeg er likeglad, sa den, som aldrig var glad. Hvor længe skal jeg hænge slig efter dig? Hvor længe vil du bli her hos denne gælnede Frua?» Han slentrede ind mod Kjøkkenbænken, indtil han dumpede ned paa Træstolen med et svagt Tilsprang til et Suk.

«Saa ... saa seiled vi en solblank Time» brølede han og slog ud med begge Arme.

«Hys da, Jakob!» sa Marie forfærdet.

[119] Kontorchefen havde trukket sig tilbage, helt ind mod Spisestudøren, og betragtede Scenen med en Blanding af Forundring og Skræk.

«Det er Kjæresten min», sa Marie forklarende.

Men nu fik Kontorchefen Maalet igjen.

«Jasaa, saa du er forlovet med en slig Slusk, du, som vil være – en sædelig Pige. ... Ja, ja ...» kom det haanlig.

Marie vilde svare, men fik ikke Tid; thi Jakob havde nu faat Øie paa Kontorchefen. I sin Fuldskab havde han hidtil ikke lagt Mærke til nogen tredie.

«Hvem er det? – Hvem?» raabte han med vilde, stirrende Blikke, idet han reiste sig og ravede lige mod Hr. Bloch. Denne flygtede forfærdet ind mod Spisestudøren og kravlede efter Laasen.

«Kvindfolkene er aldrig at tro. ... Altsaa tar du mod ... andre ... du Marie? ... ha!»

Hr. Bloch fik op Spisestudøren; det faldt ham ind, at han burde hente Revolveren og sætte denne Bersærk paa Dør. Men i samme Nu var Jakob efter inde i Spisestuen ...

«Hvem er De?» raabte han efter Bloch.

«Hys da, Gutten min», sa Marie bleg og grædende med Vaskekluden i Haanden.
«Det er jo Kontorchefen.»

«Kontorchefen ... hvem Kontorchefen?»

«Herregud, min Husbond ... Han var ude i Kjøkkenet for at hente en Kop The ... Du ved da godt, at ingen kommer til mig.»

[120] «Ved jeg det?»

«Ja, det ved du.»

«Huf!»

«Se at komme til Sans og Samling, Gutten min, og lad os gaa ud i Kjøkkenet.»

Jakob var sunken om paa en Divan, mens Marie fortvilet ruskede op i ham.

«Her var jagu godt at sidde.»

«Men det gaar ikke an, hører du, Jakob!»

Han saa sig forvirret om.

«Hvor er jeg?»

«Herregud, du ved da, at du er kommen op til mig, – hos Bloch»

«Det er sant ... Jeg er jagu blit for fuld. Jeg var nær sovnet.»

«Er du gal ...»

I det samme gik Dagligstuen op ... paa klem ... og Fru Bloch gled ind som en skygge i sin hvide Natdragt.

«Hvem er det? ...»

«Fruen! ... Aa, Gud Naade os, Jakob», raabte Marie og vilde trække ham med ud i Køkkenet.

Fruen blev staaende i nogen Afstand fra de to.

«Hvad ser jeg!. ... Hvad vover du, din Mær!» skrek hun som en Besat, – fór lige imod Marie og gav denne en Dask under Øret med sin flade Haand. Pigen græet og værgede for sig med Vaskekluden. Men Jakob greb Fruen haardt over Haandedet.

[121] «Slaar De, – slaar De?»

Fruen ilstrek, og som en Rasende frigjorde hun sig for Jakobs Greb, men tumlede i Farten mod et lidet Bord med en Blomsterpote, slig at Bordet væltede.

Marie og Fruen skrek omkap, mens Jakob blev næsten ædru.

Nu kom Kontorchefen, opskræmt ved Larmen. Revolveren havde han ikke fundet, saa han var endda vaabenløs.

«Hvad er det for et Helvedes Leven? Blir I gale?» raabte han i Døren.

«Er det dig, Krestine? Du bør helst holde dig væk fra dette.»

Han tog sin Hustru ved Armen og førte hende lempelig ind i Soveværelset. Da han atter kom tilbage, var Marie og Jakob forduftet til Køkkenet.

«Nu er De saa god, at De straks forføier Dem ud», sa han, henvendt til Jakob.

«Ja, jeg skal gaa, – men har De Lov til at behandle Folk slig, Hr. Chef? Om vi er fattige, saa er vi ærlige. Kona Deres vaskede Marie om Ørene; men det skal hun jagu bøde for.» Jeg har set slige Kjærringer i Øinene før. Vet De, hvem jeg er. Hr. Chef?»

«Det interesserer mig ikke.»

«Jeg er Vikagut!» Han stemte op:

«Je er en fattig Gut fra Vika,
Aa Far min han er Arbesman,
Aa inte no' en ska bli rik a'
De Smuler, han fortjene kan.»

[122] «Vi opfører ingen Konserter her», sa Bloch strengt afvisende.

«Kom, lad os gaa», sa Marie. Hun fik i hast kastet om sig et Schawl, der hang ude i Kjøkkenet.

«Farvel, Hr. Kontorchef, og tak for mig.»

«Vil du virkelig gaa? – Ja, som du vil, min Pige; men du faar ikke Lønnen udbetalt; thi nu har du forbrudt dig i din Tjeneste ...»

«Har jeg forbrudt mig?» spurte Marie og saa paa Kontorchefen med sine store, brune Øine. «Aa nei, det er nok andre det.»

Hun tog Jakob ved Armen og de gik sammen nedad Kjøkkentrappen.

«Hvad var det, han sa?» spurte Jakob ...

«Ikke betale dig Lønnen? Var det saa? ... Jeg skal lære ham til at betale, jeg, – faa ham saa mjuk og lind, at jeg skal kunne tøie ham ... Ha, ha, den Tosken!»

Det var endda tidlig paa Kvelden og det yrede med Folk i Gaderne, da Marie og Jakob la Veien nedover Vika til en Kafe. Udenfor stansede Jakob.

«Er jeg fuld eller er jeg ikke fuld?»

«Du har nok drukket lidt for meget, Gutten min ...»

«For meget? ... Neigu har jeg heller drukket for lidet.»

Fylla var for en Del gaat af ham nu, da han tørnede rakt ind i Kafeen, mens Marie holdt sig lige bagefter i Kjølvandet.

Det var Fredagskvelden, og der var mange ^[123] Folk i Restaurationen. Der lød høirøstet Snak, Eder og raa Lattersalver, mens Kafejomfruen med et Slængord til hver især bragte hele og halve Øl, og fik til Gjengjæld sin Tribut af fri Spas og kjælne Øiekast. Lamperne brændte svagt, næsten osende, i Sommernatten, og en stærk Lugt af Tobaksrøg mødte Marie i Døren og gjorde hende endda trangere om Brystet, end hun allerede var. Hun svøbte Schawlet tættere om sig. Det var leit, at hun skulde være uden Hat; men det fik nu ikke hjælpe. – – –

«Her gaar vi ind», sa Jakob og banede sig Vei til et af de smaa, indre Rum.

Her traf han straks kjendte. Det var Skomagermester Swang, en Tysker af Fødsel, og en Maler ved Navn Mortensen samt en tredie, en høi, korpulent, lidt ældre Mand med rødligt Haar og Mustasjer; han saa paafaldende anløben og fordrukken ud – «en af de glade Sjæle», kaldte han sig selv. Ellers var Ivar Bratvold af god Familie, en kjødelig Bror til Assessorinde Smith. Han var en Embedsmands Søn fra Oplandene og havde studeret Jus med bedste Karakter til alle Eksamener. Men her var ogsaa hans Løbebane brudt. Som ung Mand kom han paa et Sorenskriverkontor, hvor han gjorde sig skyldig i at skrive falsk. Han maatte takke sin gode Stjerne og store Familieforbindelser, at han undgik Slaveri paa mange Aar.

Siden var han blit, hvad han nu var: et totalt Vrag i Kristiania Friluftsliv, – dette havde vistnok ikke dengang naad, et saadant Høidepunkt som nu; men det ^[124] eksisterede dog med alle sine Afskygninger. Naar Bratvold gad bestille noget, drev han et Slags Sagførerforretning i det smaa, skrev Klager, indkasserede uvisse Fordringer og mere i den Dur. Sommetider sjøkkede han omkring og gjorde ingenting. Da tog han tiltakke med det sjofleste Selskab, naar bare Vedkommende var beslaat med Mynt, saa det kunde bli «mye Fyl og mye Moro». Var det noget i Verden, som *Cand. jur.* Bratvold elskede, saa var det et godt Glas Punsch og vakre Piger.

Nu sad han ilag med disse tarvelige Fyre og udbredte sig i flotte Talemaader om en Reise i Østerdalen, hvor en af Storkaksene havde konsulert ham i en vigtig Sag. Samtalen blev afbrudt af Jakob Holm. Denne siste forlangte 4 Øl og skjænkede om i Glassene, efter at ha betalt og faat igjen paa en splinterny Dalerseddel.

«Her er Fyren, der ikke er 'barbeina' om Fredagskvelden», sa Jakob og lo, mens Bratvold skjælede stygt til Pengene, der forsvandt i Bukselommen til Jakob.

«Ja, De kan nu si saa meget De vil til Ros for den norske Oplandsbonde», mente Maler Mortensen; «jeg vil nu ikke gi ham megen Lov. Den skjønnne Dyd Gjæstfrihed er ialfald glemt, om den nogensinde har været kjendt. Nei, takke mig paa den anden Side Kjølen. Jeg har reist paa mit Haandværk hele Sverrig over, og der er det sjelden, at Gesellen er i Vaande for Husly eller en Madbit ...» Han vilde si mer, men kom ikke længer; thi ^[125] Jakob Holm reiste sig og slog sin brede Næve i Bordet slig, at Glas og Flasker dansede. En Ølflaske væltede og Indholdet flød udover Bordet.

«Hold Kjæft med Svenskefjæsket dit», skrek Jakob i. «Her har du en ægte Nordmand, som aldrig lar sig dupere af Svensken – eller svenske Nordmænd! ... Vilde ikke Svenskekongen forby Nordmændene at feire Frihedsdagen. ... At vi endda har 17de Mai – derfor takker vi Henrik Wergeland, der paany fik indstiftet Dagen.» Den talende satte sig, drog Pusten tungt; men kom sig saavidt, at han straks efter kunde stemme op med hæ, forfyldt Røst: «Sønner af Norge» osv.

Marie var bleg af Rædsel ... bare hun kunde faa Jakob ud. Men Kammeraterne tog det ganske rolig. Jakob Holm var kjendt som en af Tidens urolige Hoder, og man fandt det ikke Umagen værd at irre ham op.

«Nordmanden er for træg; han vil sig ikke amuser», sa Skomager Swang med sin tyste Dialekt.

Imidlertid kom Kafejomfruen og tørrede Bordet samt bragte friskt, varmt Vand til en Toddy.

Cand. jur. Bratvold havde med stigende Røst og megen Bevægelse deklameret af «Kjærlighed uden Strømper», mens hans glødende Blikke hele Tiden søgte Marie, der tog sig overmaade godt ud med det lyse Schawl slynget løst om de skjønt formede Skuldre. Halsens Hvidhed og Ansigtets fine Teint fremhævedes stærkt af de brune Fletninger, der var faldt ned og bølgede yppigt om Nakken.

^[126] «Vil ikke Jomfruen lave et Glas?» spurte Bratvold halv fortrolig, og hans Haand nærmede sig paa en høist foruroligere Maade Maries bueformede Albu, der var støttet mod Bordpladen.

«Vil De ta bort Deres Haand. ... værsgo! De vover ikke at røre Jenta!» skrek Jakob og slog atter Næven i Bordet, denne Gang med den Følge, at en Lommelærke med

Kognak sloges i Knas. Men nu kom Værten og viste Urostifteren ud. «Ja, lad os bare gaa», bad Marie grædende.

Men Jakob gjorde Modstand, og det varede en Stund, inden Værten fik sat ham udenfor Døren. — — — — —

Paa en Løkke ude ved Drammensveien tilbragte Jakob og Marie Natten. Marie havde aldrig før ligget ude, og det kjendtes underligt – lidt bedaarende i den skjære, lyse Sommernat. Jakob snorksov; men hun laa længe vaagen og halvfrøs i sine tynde Klær.

Hun tænkte med en vis Angst, at nu var hun hjemløs ... havde ingen i Verden at holde sig til uden Jakob og sine to Hænder. ... Hvordan vilde det vel gaa?. ... Hun saa bort paa Jakob, som laa der stærk og bred ... Hvor hun holdt af denne Gutten! Det var saa det sved og værkede i Huguen hendes, og hun drog Pusten tungt og langt. ... Bare hun turde tro ham? ... Han havde lovet at støtte hende med Penge den Tid, hun gik i Sylære, og han havde jo nu fast Arbeide; – men Drikken? ... Drikken slugte ^[127] halve Daglønnen hans. Aa, be og velsigne ham, at han vilde slutte op med at drikke, saa kunde de endda faa det godt, de to ... Hun laa i en vis pinlig Uvished ... havde ikke Hus over Hodet for det første! ... Fik se at komme sig ind etsteds. Hun tænkte og grundede, indtil det gik rundt, og hun faldt i en urolig Slummer.

Niende Kapitel. Et gammelt Sagn

Inden vi skrider længere frem i vor Fortælling, gaar vi tilbage til Fortiden, til andre Slægter og andre Begivenheder, som gennem Skjæbnens Værk kommer i nær Berørelse med enkelte Personer inden vor Fortælling.

Vi fører altsaa Læseren til Lindbu, en af Oplandenes største og gjildeste Gaarde. Den ligger høit, med fri og vakker Udsigt udover en vid Dal.

Dernede i Dalen bruser og skummer Elven, som vilde den fortælle Sagaer fra hin Tid, da hele Bygden laa som et udtørret Elveleie og da den første Nybygger kom did for at rydde Tufter til at bygge Hus.

Længst nede i Forgrunden ligger Mjøsen med Veldre og Ringsakers fagre Bygder lige imod, paa den anden Side.

Men paa Lindbu opad Haugen, hvor de gjilde røde Husbygninger blev bygd, er der plantet en tæt ^[129]Allé med Lindetræer, hvoraf Gaarden kanhænde har faat sit Navn.

Der har fra gamle Dage af været ætstore Bønder paa Lindbu. Fra umindelige Tider har Navnene Anders og Ola vekslet paa Mandssiden; men paa Kvindesiden har det været Aase samt Gurid eller Gyrid. Ved det siste Navnet har der støt heftet sig Uheld, liksom Lykken i Ægteskabet i det hele har været tynd paa Kvindesiden.

Der gaar et gammelt Sagn igjen i Ætten. Det er præget af hin underlige Overtro, der var eiendommelig for Bonden for nogle Menneskealdre siden. Den er tildels en Levning fra Hedenskabet eller den gamle Asadyrkelse. Rimeligt er det ogsaa, at den storslagne, ensomme Natur i mange af vore Bygdelag har sin Del i denne vidunderlige poetiske Tro, der i Fortiden stemplede Folket mellem de fleste af vore Fjelde og Dale.

Sagnet, der endnu lever i Lindbuætten og nu fortælles som et gammelt Eventyr, lyder slig:

Gurid og Gyrid var Døtre til Anders Buen. Om Sommeren laa de gjerne paa Sæteren.

Gyrid, den yngste, var svært glup til at spille paa Langeleik, men Gurid bare sad og lyede og var faamælt.

En sollys Søndag sad Gyrid slig og spillede mens Gurid bare lyttede til Spillet. De sad paa en liden Fjeldslette, der endnu forevises, og hvor der nu vokser frodigt med Engblomster mellem Græsset. Et lidet Stykke ovenfor er en diger Stenur, og dengang [130] som nu havde Hæggen fæstet Rødder mellem Stenene.

Gyrid la Langeleiken fra sig og gik bort til en ung Hæg for at skjære Bror sin et Emne til en Felebue. Han var nemlig flink til at spille paa Fele, han Ola. Hun var ikke før kommen tilbage, inden begge Søstrene faar høre Felelaat og den, som vakker var. De saa sig tilbage imod Stenuren, og der stod en liden blaaklædt, pen Gut og spillede – spillede saa deilig, som de aldrig før hverken havde hørt eller tænkt sig til. De bare sad og lyttede – de glemte alt, saa nær til Gutten og de vidunderlige Slaatterne hans. – – – –

Da Døtrene paa Gaarden ikke kom hjem om Kvelden, blev der stor Forstyrrelse. Man anede, at de var bergtagne og ringede med Kirkeklokkerne i tre Dage. Den tredie Dags Kveld kom der en Kvinde frem bag en Sten oppe i Uren. Det var Gyrid. Hun sprang hurtig hjem, men var tullet, og det blev hun siden al sin Tid. Hvor Søsteren Gurid var blit af, det havde hun ingen Greie paa. Det nyttede ikke at spørge om dette.

Men en Sommersøndag et Aars Tid efter, mens de fleste af Gaardens Folk var gaat til Kirke, kom Gurid ind til Mor sin i Storstuen hjemme.

Gurid bar en liden Gut paa Ryggen i en Barnelind. Moren skar i at graate; men Gurid trøstede hende. Hun havde det saa og saa godt; men hun maatte hjem, inden Kirkeklokkerne tredie Gang tog til at laate.

[131] Saa tog hun Linden af Barnet sit og sa til Moren:

«Tag den til Minde om mig; men mist den ikke. Hvis du taber den bort, da vil der bli klein Lykke blandt Kvinderne i Ætten.»

Saa bad hun hilse Skyldfolket og alle Kjendinger og tog Farvel med gamle Mor sin. Linden skal ha været fin og myg som Silke og af Farve mest som en graaspraglet

Kat. Den gik i Arv i flere Slægtled; men Tipoldemor til den siste Eier af Lindbu i ret nedstigende Linje mistede Linden ved en Ildebrand.

Gamle Folk fortæller, at det skal være efter den Linden, Gaarden har fant sit Navn. Fordum hed den bare Buen eller Bøen.

Dette gamle Sagn er nu halv uddøet og glemt. Den nuværende Eier af Gaarden, der har faat sin Uddannelse i Amerika og er en udviklet Mand, vil ikke vide noget af det gamle Tul, som han kalder det. Men forhen gik det med fuld Paalidelighed fra Slægt til Slægt og la Tungsind og Overtro ind i Ætten.

Niende Kapitel. Søstrene paa Lindbu

[19](#)

Omtrent ved Midten af dette Aarhundrede hed Eieren til Gaarden Lindbu Anders. Han havde ingen Sønner, men tre vakre Døtre: Gurid, Aase og Ragnhild.

Anders Lindbu var en ægte gammeldags Bondekakse, kry af Gaarden sin, der var stor og ualmindelig god, og arvtagen fra Far til Søn helt op mod Hedenold. Det sagdes med fuld Troværdighed, at Lindbu havde været Kongsgaard og at Lindbufolket var af Kongebyrd.

Det var om Sommeren 18 ... Der havde været stor Travlhed paa Lindbu snart et halvt Aar. Gurid, ældste Datter, skulde giftes med Præsten i Nabsognet, Hans Heidemann, og hun blev udstyret, saa det spurtes baade vidt og bredt. Den ætstore Bonden vilde ikke ha Skam af Datter sin. Der var spundet, vævet og syet saa det rent var uhørt. ^[133] Det var hele Kister fulde med nyt og fint Tøi af alle Slags.

Brylluppet skulde staa straks efter Slaataannen, og der blev kjøbt nyt Stentøi og alt, som bruges skulde. Selv det gamle Arvesølvet var ikke gjildt nok. Der maatte kostes nyt Sølvtøi. Det var bare Drikkehornet, der var en Sjeldenhed og som var gaat i Arv fra umindelige Tider, der blev fundet godt nok til at benyttes ved denne Leilighed, da Lindbubonden giftede Datter sin ind i en Embedsmandsstægt.

Det var Kvelden før Bryllupsdagen. En sur Høstvind viftede Lindetrærnes Blade, fór hen over de afslaaede Marker og bragte Veirhanen paa de store Lindbu-Udhuse til at klirre med en eiendommelig uhyggelig Lyd.

Gurid, Bruden skulde være, sneg sig stilt nedover Bakken mellem de gulnede Trær og gjorde en Bøining henimod et lidet Skogholt. Her stansede hun og saa sig halv ræd omkring med de klare blaa Øine.

Hun havde ikke staaet længe, inden en mørk Skikkelse kom opad Benstien lige bag Holtet.

Det var en Mand eller voksen Gut. Med sin hurtige Gang tegnedes han skarpt og dristigt af i Maanelyset.

Gurid stod som paa Gløder; men fik ikke Tid til Funderinger; thi inden kort Tid stod den kommende ved Siden af hende. Han var høi og skulderbred, og som han stod der lige ude i Maaneskinnet ^[134] med en udfordrende Mine og en Holdning, saa han stout og vakker ud. Men Gurid var blit paafaldende bleg, eller var det kanhænde Maanen?

Gutten rakte Haanden ud.

«God Kveld; Gurid Lindbu, og tak for sist.»

«Selv tak for sist, du Arne Findal», kom det usikkert igjen. «Saa du er ude og gaar?»

«Ja, jeg maatte snakke med dig», kom det fort og hvast igjen, «du tror vel ikke, at du slipper mig saa let?»

«Det tror jeg da vel ...» Med en hoven Latter: «Er ikke alt mellem os op- og afgjort for længe siden?»

«Aa, du vil vel ikke blaase paa det lel? Tror du, det gaar saa let at affinde sig med Barndomskæresten?»

Gurid aandede tungt.

«Hvad er det, du vil?» spurte hun

«Si dig, at det aldrig i Evighed skal bringe dig Lykke, at du sveg mig for Præsten ... Vi to har holdt af hinanden, fra vi var saa smaa, vi krøb paa Gulvet, og jeg er af gammel Bondeætt saavelsom du.»

«Jeg ved det, Arne; men ... det er vel saa beskikket ... at jeg skulde ha Præsten.»

Arne lo en tvungen Latter.

«Saa du tror, det er beskikket, du? Nei, jeg skal si dig, at den gamle Præsten vil ha Pengene dine ... og du vil gjerne bli Præstefrue ... saa er I ^[135] blit ens om ut slaa Jer sammen; det er ikke andet end som Kjøb og Salg. Fy, hvor raat!»

«Jeg vil ikke høre mer, Arne», svarte Gurid med skjælvende Mæle. Hun var nær ind paa Graaten.

«Farvel, Arne, jeg har intet mer at snakke med dig om; du behøver ikke staa slig og gi Fantord.» Hun vilde gaa. «Farvel, Gurid Lindbu», raabte Arne efter hende med skjærende Røst. «Du skal faa høre fra mig imorgen, – og aldrig skal du glemme, at du var fæstet til Findalgutten og sveg ham saa stygt. Du skal ikke faa en glad Dag i dit hele Liv, og jeg skal gi dig en Brudegave, som du vil mindes.»

Gurid hørte hvert Ord, og de trængte hende dybt ind i Sjælen. Hun gik hjem med bøiet Hoved og smøg sig stilt op paa Loftskammeret for at gaa tilsengs. Hun skjälv og frøs og var ilde ved. Hun laa og tænkte paa 'n Arne Findal, indtil Graaten tog hende, og der kom en saar Fornemmelse under Bringen ... Ja, hun havde holdt af den stoute karslige Findalgutten, det vidste hun, – de to havde hat det saa inderlig hyggelig, og det var en Tid, da hun ingen anden vilde ha. Men saa kom Præsten Heidemann og fridde hos Far og Mor, – og hun kunde ikke slaa Præstefruen ud af Tankerne ... Gud ved nu, hvor den aldrende Præsten kunde falde paa at fri til hende! Han havde første Gang set hende i et Bryllup og sa, at han lige straks havde lagt Elskhug til hende. Anden Gang traf han hende paa ^[136]Akeren hjemme, hvor hun tog Poteter op. Da raabte han til hende og spurte, om hun vilde komme til Præstegaarden og ta op Poteter? Den letlivede Bondejenten havde straks svaret ja, og slig var det kommet ...

Næste Dag stod Brudepyntningen paa Staburet. Gurid sad pyntet med Mors og Bedstemors Bringesøljer. Det var siste Dagen, hun gik i Bondeklær. Med Bondedragten og Bringesøljerne vilde hun lægge bort det gamle Livet. Præsten Heideman vilde opdra hende, havde han sagt, og hun vilde bli kry og fornem som Skriver- og Doktorfruen. Hun kneisede med Nakken ... Hun var fin og vakker, var hun.

Men i skabursdøren stod Søstrene. Det var Aase, hun var skjær og vakker, og saa den lille Ragnhild, Atpaaslængen, der holdt Mor i Skjortet og gløttede forundret frem med det lyse Barneansigt.

Saa kjørte Brudéfærden til Kirke med skarpskodde Heste ... Men da de kom paa Hjemveien og skulde bøie af ved en Korsvei, steilede den første Hesten, der kjørte Brud og Brudgom.

Der laa noget midt i Veien ... et Menneske ... en død Mand ...

Gurid bøiede sig et Øieblik ud over Vognen og satte i et skjærende Skrig. Hun havde set Liget af Arne Findal ... Han var død for egen Haand. Geværet, han havde brugt, laa ved Siden. – –

Brudéfærden tilbagelagde Veien hjemover i Taushed. Alle kjendte til Forholdet mellem Findalgutten [137] og Præstebruden; men ingen turde nævne noget af Agtelse for Præsten.

*

I et Kammer paa Lindbu laa Gurid i vild Sorg. Aa, hvad har jeg gjort – hvad har jeg gjort. Det er mig, der har dræbt ham!

Og nu stod med engang for hende hele hendes Kærlighed til Arne, og alt, hvad de to havde havt isammen.

«Jeg elsker ham endnu ... Aa, jeg vidste det ikke!» raabte hun hændervridende.

«Nu faar du ta det taalmodig, Barnet mit; det kan jo ikke bli anderledes», sa Moren mildt trøstende; «tænk paa den Mand, du nu er bunden til og gjør ikke ham ulykkelig; for saa blir det ti Gange værre.»

«Aa, la mig være i Fred, baade han og du», raabte Gurid heftig.

Moren gik ud. Hun havde sagt, hvad hun vilde.

Gurid blev alene og kom efterhaanden mere til Ro. Hun hørte Staaket fra Stuerne nedenunder, og hun tænkte paa, at det var rart, at det nu var hendes Bryllup uden at hun selv var med. Saa tænkte hun videre bortover, at hun fik ta Livet, som det var blit laget for hende. Glad blev hun vel aldrig; – men hun vilde ikke bli til et Speord i Bygden; dertil var Lindbujenten for stolt. Og Pladsen som Præstefrue vilde hun indta. Den var dyrt nok kjøbt.

[138] Saa gik hun ned og dansede med den første Gutten, der vaagede at by hende op, – og Folk undredes paa, at hun saa ud som ingenting. Hun var bare lidt blegere, og de milde blaa Øine var blit liksom kolde og hvasse.

Kun en eneste Gang tog hun Ragnhild ind til sig og hviskede: «Gud bevare dig, du lille Atpaaslængen», og der faldt en Taare paa Barnets gullokkede Hoved.

«Mor, store Søster graater idag, hun er Brud», raabte Ragnhild og sprang hen til Mor sin, der sad i den anden Stue med nogle Koner. Men Moren tyssede paa Ungen og tog hende straks ud i Kjøkkenet.

Præsten Heidemann sad i Storstukammeret og spillede Whist med nogle gamle Kakser. Han var Selskabsmand, og i 60-Aarene tillod man endda Landspræsterne

at more sig. Men Bygdens Skolemester og vittige Hode kom hen og vilde klinke med Præsten og for et Øieblik afbryde det kjedsommelige «Pas», idet han udtalte: «Skaal for den, der vandt Seir og vandt Bruden!» Præsten takkede forbindtlig tiltrods for den noget grovkornede Vits, der laa i Ordene. At Brudens første Elsker skjød sig midt i Kirkeveien, vilde vist snart bli glemt. Det syntes, som om Bruden tog den Sag ganske let; hun dansede med Bygdens sprækeste Ungkarle. Det var ingen, som saa, at hun efter siste Dans trev Søster Aase om den slanke Midje og drog hende med ud i Svalen. De stod begge og frøs i den kjølige Høstluft, mens de stirrede ud i det gulblege Maaneskin.

[139] «Det kjennes koldt», sa Aase for dog at si noget.

«Saa koldt, saa koldt, at det er, som skulde det aldrig bli Sommer mer», svarte Gurid.

Stemmen var brudt og tonløs. Hun la Hodet ind mod Søsterens Skulder og brast ud i en vild, fortærende Graat.

«Det var godt at kunne faa Luft», sa hun om lidt.

«Vi gaar nedover Veien, og saa vasker du Ansigtet dit i Bækken. Du maa ikke gaa ind, slig du ser ud», sa Aase.

«Nei, nei», hviskede Søsteren gysende, «ikke nedover Veien, der kommer jeg aldrig mer. Lad os heller gaa op paa Loftet en Stund ... Du Aase, er det ikke slig, Sagnet gaar, at der skal være klein Ægteskabslykke i Lindbuætten? Du faar passe dig du; herefter vil det gaa endda værre; thi nu har Far og Mor et Drabsmaal paa Samvittigheden.»

Men i samme Stund kaldte Far skjærende koldt nede fra Trappen.

«Er det her, I er? Kom straks ned, vi skal be tilbords.»

Ellevte Kapitel. En gaadefuld Begivenhed

Tiden stred.

I 7 Aar vekslede Sommer og Vinter, Høst og Vaar.

Der kom to Børn i Præstegaarden. Det var Trygve og liden Ingrid, der liksom tinede Mama noget op og blev som et kjært Baand mellem Forældrene.

Tiden læger alle Saar, – Magt gir Mod, og Gurid Lindbu blev med Tiden noksaa tilfreds i sin Stilling. Hun var med Aarene blit en værdig Præstekone, der ret godt havde forstaat i sin hele Maade at være paa at ta efter Sorenskriverens og Doktorens Fruer, saa hun gjorde ikke Skam af Præsten eller den fine Slægten hans. Hun var nu ogsaa, hvorom alting var, den rige Lindbudatteren, og hun skjønte til og med at føre en prægtig Landhusholdning, og havde med Agronomens Hjælp vidst at opdrive Præstegaarden til et sandt Mønsterbrug. Saa [141] Præsten havde faat sit paa det tørre og fandt sig vel i sin Stilling som Ægtemand. Hvad havde han mere at fordre? Gurid var en i alle Henseender gjild og bra Kone. Han havde ikke været Halvten saa godt tjent med en fattig Bydame, om hun maaske havde forstaat at føre sig lidt bedre og klæ sig med mere Smag, og kanhænde lagt Elskhugen noget stærkere frem i Dagen.

Kjærligheden – hvad er vel den? ... Præsten var en rolig Natur, der ret godt kunde lade sig nøie med Agtelse og Venskab. Han havde aldrig følt det Varmere. Og nu var det jo de smaa Barnefødder og den lune Barnelatter, der gjorde det saa inderlig trygt og hjemligt i den gamle graa Præstegaard.

Det var en vakker Septembereftermiddag, der førte med sig liksom Efterveer fra den svundne Sommer. Præsten og Kapellanen havde netop drukket sin Kaffe ude paa Havetrappen og vesle Trygve lekte nedenfor paa Grusgangen med Gyngehesten. Da kom Fruen seilende ud fra Dagligstuen, som det lod til, i stor Travlhed.

«Du Hans», sa hun til Præsten, «imorgen vil jeg ha op Væven min; det gaar ikke an, at Marthe sidder her og ingenting bestiller.»

«Ja, ja, Vennen min, det er jo en Sag, jeg ingenting har med», svarte Præsten i en forundret Tone.

«Men jeg har ingen Væft.^{k5} Jeg tror, jeg tar Borken og spænder for Kariolen og saa reiser jeg bortom Lindbu for at laane lidt Væft af Mor.»

[142] «Som du vil. Men skal nu dette akkurat ske idag? Jeg tænkte, du vilde høste ind Blommerne fra Nedrehaven.»

«Det kan jo Stupigen gjøre alligevel, – og vil du, saa kan jo du og Kapellanen ta en Haand i med.»

«Ja, saa inderlig gjerne», smilede den blide Kapellan Meyer. Han saa ikke nøiere efter i Sømmene og fandt i sit stille Sind, at Præsten Heidemann og Frue maatte være et ualmindelig lykkeligt Ægtepar.

Fruen forsvandt for straks efterpaa at komme tilbage i Yttertøy.

Hun kyssede sin Mand paa Panden med et «Farvel du!»

«Bliv nu ikke altfor sent. Vil du ikke ha Ola med?»

«Aa nei da, jeg er hjemme igjen ved Kveldstid.»

Men nu kom lille Trygve løbende.

«Mama, bli med til Bedstepapa Lindbu!»

«Nei, Gutten min, ikke idag», svarte Mama koldt afvisende, idet hun hurtigt gik Grusgangen ned. Den lille brættede paa Læben; men Præsten tog ham op paa Fanget.

«Du skal bli med Papa og Onkel Meyer og høste Blommer, det er langt mere Moro.»

«Aa ja – høste Blommer, Papa!» Og den lille klappede i Hænderne.

«Mama havde det svært braat med at komme Afsted til Bedstepapa idag», sa Præsten. Han vidste [143] ikke, at de gamle paa Lindbu i al Hemmelighed havde budsendt Datteren for at tale med hende i et vigtigt Anliggende.

Præsten og Kapellanen ventede ved et hyggeligt Aftensbord; men de maatte vente længe. Det var blit ganske mørkt, inden der hørtes Vognrammel ude i

Gaardsrummet, og Fru Gurids hvasse, haarde Stemme lød ude i Forstuen.

«Du blev længe», sa Præsten.

«Ja, det faldt sig saa.»

«Stod det bra til paa Lindbu?»

«Ja saa til Passelighed», kom det rolige, lidt afvisende Svar.

Præsten Heidemann saa skarpt paa sin Hustru. Det var umuligt at kunne læse noget i hendes kolde, regelmæssige Træk. Men han havde likevel en Anelse om, at ikke alting var, som det skulde og burde være. Han vilde dog ikke spørge, og saa blev der talt om alskens ligegyldige Ting under Aftensmaaltidet. Det var først efterat Stupigen havde tat ud af Bordet, og Kapellanen var gaat paa sit Værelse, at Fru Gurid sa:

«Søster Aase er reist.» Tonen klang ligegyldig.

«Reist?» gjentog Præsten.

«Ja, det vil si, der er ingen, som ved, hvor hun er blit af.»

«Altsaa en Ulykke. Jeg anede straks, at noget stod paa.»

«Det kunde du vel ikke?» Stemmen var overlegen, kold.

[144] «Jo, jeg trodde det.»

Fru Gurid nidstirrede paa sin Mand med et gennemborende Blik.

«Hvordan gik det til?» spurte han stilfærdig.

«Hun blev borte Onsdags Kvelden – rentvæk.» Gurid snappede efter Veiret.

«Naa da?»

«De vidste ikke først, hvad de skulde tro derhjemme ... men saa opdagede de, at Tjenestegutten Halvard Lien var forsvunden samtidig. Far savnede ogsaa en Pengesum, og nu forstod de alt. De la sammen en Mængde Biomstændigheder og skjøjnte, at Aase og Halvard var reist ifølge.» Fru Gurid drog Aanden tungt, inden hun fortsatte: «Jeg har nu længe kjendt til Forholdet mellem Aase og Halvard ... Stakkars Aase, hun turde ingenting si til Far og Mor; hun vidste, at de gamle aldrig vilde gi sit Minde til Forbindelsen ...»

«Saa er hun altsaa rømt bort med Kjæresten sin?»

«Ja, det er nok saa.»

«Herregud, tænk at gjøre Forældrene en slig Sorg og Skam!»

«Aa, det er nok Far og Mor, der bærer Skylden. Kunde de nu ikke git efter for denne ene Gang og gjort et af Barna sine lykkelige? Monstro, at Forældrene har Ret til slig at staa i Veien for Barnas Livslykke? Mor burde mindst af alle gjøre det. Hun giftede sig med Far bare for Gaardens Skyld; men saa har hun heller aldrig havt en glad ^[145] Dag i sit lange Ægteskab ...» Fru Gurid skjalv i Røsten. «Aase er lykkelig, – hun har faat den, hun holder af, og det er da det eneste og det største i Verden; hvad er vel alt andet?» Tonen var paafaldende myg, og der kom noget op i Øiet lig en Taare, da hun i Hast reiste sig og gik ud i Soveværelset, hvor de smaa forlængst sov i sine smaa Senge. Men Præsten blev siddende inde i Dagligstuen og dampede Røgskyer ud af sin lange Merskumspibe.

Næste Dag var det ruskende Veir. Det silregnede hele Dagen og Vinden afrystede Trærnes gulnede Blade.

Paa Præstegaarden tog Veiret haardt, saa det ulte og peb i den gamle Bygning. Men Fru Gurid havde det travelt, isærdeleshed fra den Stund, det begyndte at, skumre. Da blev hun pludselig kaldt ud af Dagligstuen til en, der endelig forlangte at faa Præstefruen i Tale.

Fru Gurid saa sig om i Kjøkkenet. Der var ingen uden Gjætergutten, der stod henne ved Døren.

«Det er en Fremmedkar, som paa Liv og Død vil snakke med Fruen.»

«Hvor er han?»

«Han staar ude bag Laaven og venter; han vil paa ingen Maade gaa ind.»

Fruen saa overrasket ud.

«Det kan ikke være mig, det man vist være en af Pigerne, han mener.»

«Nei, han sa Fruen!»

^[146] «Det var besynderligt.» Fruen aabnede Døren og saa ud i mørket og Stygværet. Hun havde ingen Lyst til at gaa ud. Bortved Laaven saa hun liksom nogen bevæge

sig.

«Du faar gaa med du da Ola», sa hun halv gysende til Gjætergutten. Hun var liksom ræd at gaa alene.

Da hun var kommen henimod Laaven, kom en mørk Skikkelse imod hende.

«God Kveld, Fru Heidemann; jeg er Halvard Lien, Kjæresten til hende Aase.»

Det kvak i Fruen; men hun havde Aandsnærværelse nok til at si Gjætergutten:

«Du kan gaa, du Ola; dette er en Mand, som har Bud til mig hjemmefra; men det er noget, du ikke behøver at si til nogen.»

«Nei, det har jeg jo intet med», svarte Ola og gik stiltfærdig ind.

Men Fru Gurid trev Halvard Lien hvast over Armen. «Hvor er Aase?»

«Lige bag huset her.»

Nu kom Aase springende frem og faldt Søsteren grædende om Halsen.

«Kjære dig, vær ikke sint, fordi vi kommer.»

«Nei da, men hvad vil I?» spurte Fru Gurid skjælvende af Kulde og Bevægelse.

«Du maa hjælpe os til at bli viet i Nat.»

«Er du gal? Det kan jeg ikke.»

«Jo, du maa.»

[147] «Jeg kan ikke; min Magt strækker ikke saa vidt; men jeg faar skjule eder til imorgen. Kom!

Og Fru Gurid førte sine Gjæster ad en Bagtrappe op til 2den Etage i den gammeldagse Præstegaard. Her gik Veien til et afsondret Gjæsteværelse, der kun sjelden benyttedes, da der gik Ord for, at det spøgede.

«Her faar I bli saalænge», sa Fru Gurid, «om en Stund kommer jeg tilbage med Mad og Lys.»

«Vi maa først snakkes ved», sa Aase alvorlig. «Du ved jo om, at Halvard og jeg har elsket hinanden i lang Tid. Det er jo for hans Skyld, at jeg har vraget alle de gjæve

Friere. Men nu vil jeg følge ham med Ære, som hans lovlige Hustru, ellers ikke.»

Hun aandede dybt, inden hun tilføjede: «Du, Gurid, faar hjælpe os at bli viet i Nat. Vi har vore Papirer i Orden, baade Halvard og jeg.»

Gurid skvat liksom tilbage.

«Det kan jeg ikke. Det er noget, Heidemann aldrig i Evighed vil indgaa paa, han med sine strenge Anskuelser. Kan I ikke bli viet der, I kommer hen?»

«Det er ikke saa godt. Jeg vil ikke reise længer med Halvard, uden som hans Kone.»

«Du faar hjælpe os», bad Halvard indtrængende. «Aase er nu saa strid paa denne Vielsen.»

«Hvor vil I hen siden?» spurte Fru Gurid.

«Vi reiser op til Østerdalen eller indimod Svenskegrænsen og ser at faa ryddet en liden Plads i Udmarken etsteds. Vil det ikke gaa her, saa vil vi se at vinde os over til Amerika til Vaaren.»

[148] Fru Gurid blev staaende i en eftertænksom Stilling.

«Ja, I bør bli ordentlig gifte, det er nok sandt det, og jeg vilde gjerne, at det skulde ske her i Nat.»

«Tak, tak, Søster!»

«Tak mig ikke fortidlig. Jeg ved jo slet ikke, om det vil kunne gaa.»

Dyb Stilhed. – Saa sa Fru Gurid:

«Nu faar I forholde Jer rolige, til jeg kommer igjen. Præstegaarden er berygtet for Spøgeri, og kanske det er et heldigt Tilfælde, som vi vil kunne benytte os af i Nat. Dette Værelse er især berømt, hverken Bispen eller Provsten tør sove her, naar de er paa Visitatsreise. Derfor vil det ikke undre nogen, om de skulde se Lys her i Kveld. Det er noget, som tidt hænder, at Aanderne tænder Lys.»

Fru Gurid faldt paa, at hun skulde lede efter en Vævskjed, og hun gik med store, stærke Skridt ind i Kapellanens Værelse for at se efter i et gammelt Vægskab, hvor hun opbevarede alskens Skrab.

Hr. Meyer, den unge Kapellan, sad ved et Talglys i det yderst tarvelige Værelse. Der var intet Vindusgardin. Regnen i Forening med Grenene af den store Ask, der stod lige udenfor Vinduet, slog ind mod Ruderne og gjorde et trist Indtryk.

Fru Gurid rodede en Stund i Skabet under Paaskud af at søge efter Vævskeem; men saa gik hun pludselig bort til Bordet og satte sig ligeoverfor Kapellanen.

«Undskyld, Hr. Meyer, De maa gjøre mig en ^[149] stor Tjeneste i Nat, – det er et Livsspørmaal. De maa ikke si nei!»

«Ikke, hvis det er noget, jeg kan.»

«De kan.»

«Nu, hvad er det saa, kjære Frue?» Tonen var fortrolig, næsten varm; men Fru Gurid syntes ikke at mærke dette. Hun fortsatte med koldt Overleg:

«Min Søster Aase er her.»

Hvad vedkommer dette mig? tænkte Kapellanen, som havde haabet, at det kom an paa en personlig Tjeneste ligeoverfor den smukke Fru Gurid. Men hun gav ikke Kapellanen Tid til at si noget.

«Min Søster ligger i Elskhug med Tjenestegutten hjemme. De er her begge to og vil vies i Nat. De maa udføre denne lille Villighed, Hr. Meyer. Papirerne er i Orden.»

Kapellanen sprang op som bidt af en Slange.

«Uden Deres Mands Tilladelse? Uden Forældrenes Samtykke?»

«Ja, i al Hemmelighed i Nat, forstaar De», svarte Fruen i den ligegyldigste Tone af Verden.

«Det tør – det kan jeg ikke, fast det er Dem, som ber mig.»

«De maa!» bad Fru Gurid indtrængende.

Kapellanen taug. Saa reiste han sig pludselig og maalte Gulvet med lange Skridt. Fru Gurid gik efter og stak sin Haand ind under hans Arm ... «De maa, – De maa ...» Hun søgte at binde ham med sine Øine ... og Kapellanen? Ja, han ^[150] beundrede denne Kvinde mere end det kanske var tilbørligt, og han lod sig bøie til at gaa ind paa hendes Planer.

«Hvordan skulde det gaa til?» spurte han lidt usikkert.

«Det er den letteste Sag af Verden», svarte Fru Gurid og trak sin Haand til sig.

«Det hele sker, naar Gubben min er falden i Søvn, – jeg gir Dem et Varsko ... De og Brudeparret gaar da til Kirke, forsynet med Staldlygten, og de er naturligvis saa dreven, at De ved, hvor snart det gaar an at spleise to Mennesker sammen paa den almindelige Vis.»

«Ja, ja, vist ved jeg; men saa behøver det heller ikke ske i Kirken, – det kan godt afgjøres her paa mit Værelse.»

«Nei, de skal vies i Kirken», sa Fru Gurid bestemt.

Kapellanen saa sig om med et uroligt Udtryk i de milde blaa Øine. Saa sa han uvist og lidt svagt:

«Men er det ikke tryggere her?»

«Ikke tryggere end at gaa bortom Kirken, naar alle i Huset sover.»

«Men om nogen vaagnede og saa Lyset?»

«Saa er det simpelthen Spøgeri, intet andet.»

«Ja, ja. Frue, De faar selv bære Ansvarer og Følgerne, – og husk paa, at det bare er for Deres Skyld, at jeg paatar mig et sligt Vovestykke.»

«Jeg skal ikke fortælle, at det er Dem, der har gjort det.»

[15] «Men – Navnene maa skrives ind i Kirkebogen, ved De.»

«Det kan godt undlades.»

Hun stod ved Døren, da Meyer holdt hende tilbage.

«Hvor er Brud og Brudgom?»

«I Spøgelsekammeret. Er det ikke godt udtænkt?»

De tilkastede hinanden et Forstaaelsens Blik.

Saa gik Fru Gurid nedover den gamle knagende Trappe. – – – –

«Hvor blir du af, Gurid? Hvad i Alverden er det, du har saa trabelt med?» spurte Præsten, da hans Hustru atter viste sig i Dagligstuen.

«Aa, det er Væven, der sætter mig Fluier i Hodet, – nu var til syvende og sist Skeden for fin.»

Hun søgte at skjule sin Uro, da hun en Stund efter satte sig hen til Bordet for at læse i «Synnøve Solbakken», der ved den Tid nylig var kommen ud.

Hun sad alene med sin Mand.

Der var kommen Bud ned fra Kapellanen med Anmodning om at faa bragt en Kop The op paa Værelset.

Han var forkjølet og led af Hodepine, havde ikke taalt Trækvinden paa Havetrappen Dagen forud.

Men Præsten Heidemann gik til Vinduet og saa ud i Haven. Regnen slog mod Ruderne, og det var saa mørkt, som det kan være en Uveirskveld i September.

«Uf, hvilket rædsomt Veir! Jeg synes formelig ^[152] jeg fryser. Kom nu, Gurid, saa gaar vi tilsengs, det er ikke noget at sidde oppe efter. De smaa sover for længe siden.»

Fru Gurid havde længe stundet efter en slig Udtalelse.

Hun gjorde en Runde omkring i Huset og saa efter, at alle havde begivet sig til Ro. Med et Lettelsens Suk slukkede hun saa Lampen i Dagligstuen og fulgte sin Mand ind i Sovekammeret.

Præsten havde et godt Sovehjerter. Det varede ikke længe, inden han snorksov, mens Fru Gurid snudde og vendte sig paa sit Leie.

Da Klokken led mod 12 og Heidemann endda sov fast, stod hun op og kastede om sig nogle Klær. Saa gik hun op i Kapellanens Værelse, hvor denne og Brudfolkene ventede i stor Spænding.

«Kunde det ikke ske her?» spurte Kapellanen med bedende Blikke.

«Nei, nei», raabte Aase og Gurid som med én Mund, «det skal være i Kirken.»

Der var ingen anden Raad for Kapellanen end at føie sig, naar det var kommen saa vidt. Modstræbende slog han Kappen over Præstekjolen, tændte Staldlygten, som

Gurid havde bragt med sig, og fulgt af Gurids Velsignelser gik de alle nedover Trappen.

«Hvor gaar I hen efterpaa?» spurte Gurid.

«Ud i den vide Verden; men naar vi bare blir gifte, saa har vi Lovens Ret til at dele baade godt og ondt.»

[153] «Men saa maa I for alting ikke si, at det er her, I har faat Kirkens Velsignelse ... Jeg turde ikke for Heidemann, – nei, ikke for mit Liv.»

«Nei, vi forstaar det saa godt. Vi er Ægtefolk for Gud og Menneskene, det er nok.»

*

Gurid sneg sig tilbage til Soveværelset og følte sig lettet, da hun fandt baade Mand og Børn i tryk Søvn. Ellers var det ogsaa stilt over hele Huset, saa hun kunde ikke tænke, at nogen vilde ane Uraad. Hun gik til Vinduet og saa henover mod Kirken. Der gik en stærk Lysning ud fra Vinduerne. Alterlysene og Kronen var vist bleven tændt. Kapellanen havde vel følt det som en egen Høitid, denne Midnatsvielse, – og Aase, hun vilde ikke staa Brud i mørket. Gurid følte sig beklemt og urolig, da hun endelig reiste sig for at gaa tilsengs. Men det var godt, at der var ingen Lyd, der naadde hendes Øre uden de sovendes dæmpede Aandedræt ... Hun laa vaagen og regnede paa Minuterne. Nu maatte bestemt Vielsen være over. Det var jo ikke rimeligt, at Kapellanen holdt nogen lang Brudetale.

I samme Øieblik skvat hun op ved Lyden af Skridt udenfor, i Kjøkkenet, og efterpaa en stærk vedholdende Banken paa Sovekammerdøren.

«Hvad er dog dette?» raabte Heidemann. Han var vaagnet i det samme. «Er nogen syg?»

De fik snart Oplysning i Sagen, da Døren [154] reves op og Per, Gaardsgutten, viste sig i Aabningen.

Han var kun halv paaklædt og bar en Haandlygte. «Far faar straks staa op!» raabte han med skjælvende Stemme; «hele Kirken er oplyst, Berthea vaagnede forst og fik se det. ... Det skinner som om Kronen skulde være tændt.» Fru Gurid hakkede Tænder af Angst, der hun laa ... Skulde de nu bli opdaget? ... Aa, den dumme Meyer, den Idioten, hvorfor havde han ikke skyndt sig mere? Hvad vilde vel

Heidemann si, naar han fik Sammenhængen at vide? Hun gruede og lukkede Øinene i Angst.

Men Præsten fór op af Sengen og hen til Vinduet.

«Nei, vil man se, er ikke hele Kirken oplyst! Det skal ogsaa være hændt engang for, i Sognepræst Stockfleths Tid, og det varslede om hans nær forestaaende Død.»

«Ja, det har Far min fortalt», svarte Per. «Præsten Stockfleth gik alene ind i, Kirken; men han bad, at de vilde se efter ham, om han skulde bli længe. Saa gik Far og Klokkeren ind med Lygte en Stund efterat Lysene i Kirken var blit stukket og da fandt de Præsten liggende besvimet foran Alteret. En Maanedes Tid efter døde han; men han fortalte aldrig til noget Menneske, hvad det var, han havde Set i Kirken.»

«Ja, ja, Per, gaa nu du ud i Kjøkkenet, saa kommer jeg straks.»

[155] «Hvad vil du gjøre?» spurte Gurid og sprang fort ud af Sengen.

Præsten var alt begyndt at klæde sig vaa.

«Naturligvis det samme som Præsten Stockfleth gjorde, iføre mig fuld Ornat og gaa til Kirken ...»

«Aa, Gud, gjør det ikke!» afbrød Gurid i sin store Vaande.

«Det er min Pligt. Jeg maa se, hvad dette har at bety ... Kanske er det Kirkerøvere, jeg har nu aldrig troet paa Spøgelser.»

«Røvere havde ikke tændt Lysene. Aa, kjære dig, Hans, gaa ikke.»

«Du maa ikke holde mig tilbage fra min Embedspligt. Gaa du bare ind paa Klædeskammeret og hent min gamle Præstekjole, og saa ind i Kontoret efter Kirkenøglen, – men skynd dig lidt!»

Halv paaklædt stansede Gurid paa Tærskelen. «Kan jeg ikke heller bede Kapellanen om at gaa?»

«Nei, hører du.»

Gurid gik; det var som om Knæerne ikke vilde bære hende, – og hun søgte at dra Tiden ud. Da hun kom tilbage, sa Præsten i en sær Tone:

«Nu er det for sent. Lysene slukedes straks, du var vel ude af Døren. Men ved du hvad? Jeg saa liksom en mørk Skikkelse snige sig fremover Gaarden og lige under Vinduerne her.»

Gurid aandede lettet. Det maatte vist være Kapellanen, der kom tilbage. Saa var altsaa alting i Orden likevel.

«Gaa nu tilsengs, Heidemann», sa hun i en ^[156]beroligende Tone. «Hvad det nu var eller ikke var, saa er det jo nu forbi.»

«Det er ikke saa ganske sikkert. Gud ved, hvad det kunde være? Jeg vil ialfald gaa op til Meyer og høre, om han skulde ha mærket noget.»

«Aa nei, gjør ikke det!» raabte Fru Gurid i stigende Angst. «Du ved, han var daarlig igaar.»

«Ja, det faar ikke hjelpe», sa Præsten og gik ud, efterladende sin Hustru badet i Angstens Sved. Om en Stund kom han tilbage og fortalte, at Kapellanen ogsaa havde set Lyset og var staaet op; men var kommen for sent, liksom Præsten.

Gudskelov, saa har han været klog nok til intet at røbe, tænkte Gurid og drog Sengklæderne over hodet. Hun lod, som var hun træt og vilde sove; men Sønnen kom ikke den Natten. Hun laa i mange Slags Tanker.

Herregud, nu havde hun da engang i sit Liv bidraget til at gjøre to Mennesker lykkelige! Det var da ogsaa noget at glæde sig over, – og der kom over hende som en hel fremmed Følelse. Det var, som om noget varmt og mygt smøg sig nedover Brystet og klemte til lige nedenunder Hjertet. Men nu vaagnede vesle Ingerid og vilde op til Mama. Med en inderlig Følelse drog hun Barnet ind til sig.

«Ja, ja, Puslingen min, naar du blir stor, da skal du vist faa Lov til at elske, – og elske hvem du vil.»

Næste Dag taltes der ikke om andet, end at der havde været Spøgelse i Præstegaarden og i ^[157]Kirken Natten før. Der var set Lys baade i Spøgelseskammeret og i Løngangen udenfor, og saa tilslut den storartede Lysning fra Kirkeruderne. Det maatte sikkert være et storartet Spil af Aanderne, en Spøgelsesligfærd, sliq som det oftere var set i Præstegaarden for mange, mange Aar siden. Rygtet om dette gik snart udenom Præstegaardens Vægge til Klokkergaarden og derfra over den halve Bygd lige indom Dørene til Lindbu; men det var ingen, der anede, hvad det var. Men under alle disse Sladderhistorier gik

Fru Gurid taus med Smil om Læben. Hun var ikke overtroisk, og man læste Vantro og Spot i hendes kolde, graa Øine.

Tolvte Kapitel. «Den skjønnne Helene.»

Vi vender nu atter tilbage til Nytiden og tænker os et Aar fremad fra den Tid, vor Fortælling begynder. Denne Gang vil vi gjøre en Afstikker ned i Vinkelgaden til et af de gamle Huse, der bortleiedes til prostituerede Kvinder, for her at gjøre Bekjendtskab med «den skjønnne Helene», en i sin Tid bekjendt Dame inden Demimondeverdenen. Det var leden langt udover Formiddagen, men Helene fulgte Skikken blandt «Pigerne» i Vika og var i Regelen sent oppe. Endnu ved 11-Tiden træffer vi hende foran Speilet i Natdragt, ifærd med at gjøre Toilette. Med engang lod hun Haanden glide slapt ned over de løsslupne, forvildede Lokker, idet hun udstødte et dæmpet, halvt fortvilet Suk ...

«Det er saa rart, naar én skal forandre sig», sa hun ved sig selv. «En ved jo, hvad én har ... aldrig hvad en faar ... Men hvad var det, vi ^[159] sang igaarkveld? Ikke Ivar Bratvold; men han, den anden, han sang: 'Tänk aldrig på dagen imorgon' osv. Vi skal bare leve for Dagen, bare bruge Øieblikket, – uden at tænke paa Fremtiden; dette har jeg bestandig gjort; men kan det altid bli saa?» – Med et sorgfuldt Udtryk hævede hun de mørke Øine opover mod det lave Tag. Hun var en Kvinde af sjelden Skjønnhed. Der laa en usædvanlig Ynde over de bløde Former, og hvert Træk var fint og regelmæssigt, som var det meislet i Marmor. Ingen skulde tro, at denne Kvinde forlængst havde overskredet Ungdommens Grænse. Og dog var det saa, at Sminken maatte skjule de første Rynker. Hun saa det med Gru, og tænkte, hvad Lodden vel vilde bli, naar hun blev gammel? I Vika fik hun ikke være, – der var kun Plads for de vakre og unge. Det blev ikke andet, end at sidde glemmt og forladt eller kanske i Armodsdøm i et smudsig Rum nede i Vaterland eller Fjerdingsgen og takke til, at hun fik Lov at varte op de andre fjonge «Pigerne».

Hun fór op som stukken af en Orm.

Nei da, saa fik hun heller idag, da det var hende tilbudt, rive sig løs fra dette Liv og bli et andet Menneske ... Men kunde hun bli en anden? ... Hun støttede Haanden mod Kinden og faldt i dybe Tanker, – tænkte paa sin nære Slægtning, der vist vilde være villig til, at ta imod hende og hjælpe hende, naar hun blev gammel. Men nei, nei, ikke lægge sig ind paa Slægten, det vilde være altfor ^[160] ilde. Og kunde vel hun

ta tiltakke med et helt igjennem tarveligt, afstængt Forhold? Hun, som i lange Tider havde levet bare for at glæde sig? Nei, nei da! Endnu følte hun, at hun kunde more sig og leve med i Verden, selv om hun blev gammel. Men det maatte jo rigtignok bli paa en hel anden Vis, end som før. Idag kunde hun bli sikret for Fremtiden. Hun kunde bli formuende, – hun kunde vinde Menneskenes Agtelse, bli Hustru og kanske Mor. Nu var det hende budt – i denne Stund – og saa aldrig mer. Skulde hun? Skulde hun ikke? Det blev til en rædsom Kamp, en Kamp som paa Liv og Død. Hun lukkede Øinene, saa aabnede hun dem atter og saa sig om i den lille Hybel, denne for hende saa fortryllende, Glædens Bolig, – kunde hun rive sig løs og drage bort for altid? Nei, hun trodde ikke, at hun kunde, saalænge hun eiede et Fnug igjen af Ungdom og Sundhed. Hun blev afvekslende bleg og rød og Barmen bølgede op og ned, mens hun tænkte paa det arbejdsløse, ledige Liv, hun hidtil havde ført, – tænkte paa Sangen og Vinen, paa denne fine Herreduften, paa de fiffige Don Juan'er og ansete Mænd, som hun tællede inden sine vidløftige Herrebekjendtskaber. Fik hun ikke ligesaa godt bli i dette saalænge hun kunde? Fik hun ikke synge: «*Tänk aldrig på dagen imorgon*»? ... Kunde hun ikke bli her mere – ja, da fik hun heller gaa fra hele Greia! Med et Slags egen Vellyst tænkte hun paa Bjørvikens svalende Dyb. Vilde ikke dette være langt bedre end at gifte [161] sig? Gifte sig hun? Kunde vel hun ta sig ud som gift Kone? ... Ha, ha! – Uvilkaarlig kom hun til at tænke paa en fòrladen Matrone, der gik og stilledede i et Hus. Nei, hun vilde ikke ... Hun stampede med Foden og kastede halv foragtelig tilside en liden blond Krølleparyk, der laa paa Bordet.

Da med engang lød der Toner fra Sideværelset.

– Hvad var det? Det var Salmetoner, dybe, gribende, inderlige. Hun havde ikke hørt disse Toner paa mange, mange Aar.

Hvem var det, som sang Salmer her i dette Hus? Pludselig mindedes hun, at i Sideværelset bodde en Vaskerkone, der havde en Datter, som havde staaet til Konfirmasjon netop Dagen før, og denne Pige var det nu, som sang op igjen Konfirmasjonssalmen.

«Den skjønnne Helene» lyttede – lyttede med taarefyldte Øine, indtil Graaten tog hende. Hun mindedes sin egen Dag, da hun stod blandt Ungdommen i den gamle Kirke i Smaabyen hist ved Elvebredden. Det var den Gangen! ... Ak, saa længe, længe siden! ... Hun huskede sin Mor, der var død som en kristelig Kvinde. Ak, der skulde meget til at bli som Mor, – det kunde hun aldrig. Men skulde det ikke gaa an at bli et agtværdigt Menneske?. ... Hun havde da ikke altid været slig som nu. Hun var da opvokset under bedre Forhold.

Der kom saa ganske uventet over hende en Følelse ^[162] af Fred og Velvære. Tænk at bli en agtbar Kvinde! At leve i et godt og et hyggeligt Hjem!

Hun lukkede atter Øinene, mens Salmetonerne vuggede og antog Karakter af alt det gode og sande i Livet ... Jo, hun vilde! Hun vilde! ... Med en eneste Gang rev hun sig løs, udslettede hvert Spor af sin tidligere Sindsbevægelse, og stod snart fiks og færdig i mørk Silke og med en sort Fløiels Mantille, der faldt blødt nedover Kjølens rige Folder. Hun tog sig godt ud med Krølleparykken, der havde forvandlet hende til en blond Skjønhed. Hun gjorde endda en Streg over de mørke Øienbryn, slig at de faldt i et blondere Skjær. At Øinene var mørke og dybe, næsten sorte, det gjorde kun hendes Skjønhed mere forhøiet, eller en Smule pikant.

Saa tog hun Vadsækken, hun havde pakket med Klær, og med en rask Beslutning aabnede hun Døren først paa Gløt for at titte ud, og da hun saa, at Entreen var fri, sneg hun sig lydløst ned Trappen og ud paa Gaden.

Saa gik det videre i strykende Fart opover Byen, til hun naadde Slotsgaden, og nu var Loddet kastet for altid. «Den skjønnne Helene» var ude af Vika og kom aldrig mere did tilbage.

Nu huskede hun først, at hun havde glemte at ta med Albummet med Fotografier af Don Juan' er og ældre Herrer. Men kanske det var bedst, at det blev liggende, hvor det var, til hendes Efterfølgerske, og at hun, Helene, lagde Fremtiden bag sig som en lukket Bog.

^[163] I 2den Etage i et af de ældre Huse i Nedre Slotsgade ringede hun paa, og stod som paa Gløder, indtil Døren blev aabnet af *Cand. jur.* Ivar Bratvold. Læsere vilde vistnok havt vanskeligt for i ham at gjenkjende Haandværkssvendenes Kammerat fra Kafeen nede i Vika. Dengang saa han daarlig, næsten slusket ud; men nu var han en flot Herre, og trods sit udlevede, lidt ældre Udseende, gjorde han et ganske godt Indtryk. Han trak Helene med ind i Entréen.

«Godmorgen, kjære! ... Tak, at du vilde komme.»

«Det var jo et Løfte ...»

«Men her er fuldt op af brudte Løfter, ved du.» Han vilde tilføiet: «særlig falder de lette for Kvinder som du», men han betænkte sig og fuldendte ikke Sætningen. Kanske vilde den falde tung og saarende. ...

Han førte hende ind i sin flotte Ungkarlejlighed. Her var det rigtig koseligt med Lænestole og en plydsbetrukken Sofa. Paa Bordet stod en vinopsat med flere Karafler og Glasse samt en Vase med Konfekt og Kager.

«Du ser, jeg har ventet.»

Han bragte hende tilstede i Sofaen og betragtede hende et Stykke paa Afstand.

«Du tar dig godt ud, rigtig nydelig ... Med de blonde Lokkerne ser du mærkelig ung ud for din Alder.» – «Det er forresten heldigt», vilde han føiet ^[164] til; men betænkte sig itide. En maatte være høist forsigtig for ikke at støde.

Men Helene havde reist sig. «I min Alder», gjentog hun i en krænket Tone. «Er jeg for gammel kanske?»

Der kom et stramt Udtryk om Læberne, der gjorde hende meget ældre.

«Langtfra, min kjære, slig mente jeg det ikke. De franske Kvinder paa 40 Aar skal være mest tiltrækkende. Ja, Forfatterne og Historieskriverne er ikke ræd for at antyde dette. Det er Formerne og Udviklingen, som staa høist ved firtiaars Alderen, ser du.»

«Bevars, jeg er endda ikke 40. Gud, nei!» Hun gyste.

«Det ved jeg altfor godt, men jeg tog bare en Gennemsnitsalder. Og lad os nu drikke og være glade. Det er jo vor Forlovelsesdag.»

Han skjænkede den skummende Champagne i Glassene, og de drak, til de blev livlige og glade. Efterpaa satte Bratvold Forlovelsesringen paa Helenes Finger, dertil føyedes endda et Guldarmaand med kostbare Stene samt Gulduhr og Kjæde. Og nu var «Den skønne Helene» paany bunden i Guldets Lenker – disse Lænker, der føles saa fristende, saa rent ud betagende for Kvinder af hendes lige.

Men hvordan var nu *Cand. jur.* Ivar Bratvold kommen til denne Herlighed, han, der nys havde været fattig som en Kirkerotte? Det er snart fortalt. Han havde arvet en rig, barnløs Onkel over i Amerika. ^[165] Han var Universalarving og Formuen temmelig betydelig.

Underlig nok, havde denne Onkel indsat ham til Enearving. Det skete af Forkærlighed for Navnet «Ivar», der var hans eget. Han havde saagodtsom opfostret denne Gutten den Tid, han var hjemme i Norge. Han havde holdt meget af Ivar, bestandig skjæmt ham bort. Han var blind for Guttens Svagheder og store

Synder. Nu havde Ivar Bratvold faat sit paa det tørre, takket være Onkelens Godhed. Han kunde leve flot saalænge det varede, og han sparede ikke. Med sine Penge skaffede han sig lettelig Adgang til det gode Selskab, og nu faldt han paa den i manges Øine ravgale Idé, at han ogsaa vilde ha en Kone. I Grunden var han led og kjed Ungkarlslivet.

Han fridde til to unge Piger. Den ene af disse havde han truffet hos sin Søster, Assessorinde Smith. Men han fik Kurven af dem begge to. Saa blev han sint – sint paa de unge Damer, sint paa Fru Smith, der tillod sig at le ad hans Giftermaalsplaner, og i Harne og Ærgrelse valgte han sig en Hustru fra Prostitutionens Haller. Det var maaske et Vovestykke; men han kjendte to Mænd, der havde gjort det samme, og de var nu begge lykkelige Ægtemænd og Fædre til kjække Børn.

Kanske det kunde gaa ham paa samme Vis ... «Den skjønnne Helene» var en deilig Kvinde; han havde længe været en af hendes varmeste Beundrere. Elske? Det kunde nu hverken han eller Helene mer. [166] Hjerterne var vel omtrent udtørret for denne renere Følelse; men sværme, det kunde de endnu. Og Ivar Bratvold glædede sig i sit stille Sind, naar han tænkte paa, hvilken Opsigt hans Hustru vilde gjøre i den fornemme Verden. Hvor hun var kommen fra? Se, det skulde ingen faa vide ... De skulde bare undres og beundre ... Ja, han skulde vise Verden, at han nok kunde kapre en smuk Hustru, – og han trodde ogsaa, at Helene vilde besidde Forstand og Takt nok til at danne sig efter de Kredse, hvor hun fra nu af skulde optræde.

«Hvor og hvad var du, før du kom derved?» spurte Bratvold med et eget Hodekast mod den Kant, hvor Vika ligger.

Helenes glødende Blikke frøs pludselig til Is.

«Den Dagen, du vil forlange Vielse, skal du faa mine Papirer, – og af Papirerne vil du faa vide det, som du og Præsten har Brug for. Jeg tror ikke, jeg skylder dig mere.»

«Men jeg vil da gjerne vide ...»

«For Pokker, Ivar Bratvold», afbrød Helene, «har du da ingen 'Fortid'?»

«Hys da. Vennen min. Eder klinger ikke godt i en Dames Mund ... Fortid? Det har jo alle Mennesker.»

«Aa, du er vel ikke saa grøn, Gutten min, du ved vel, hvad Ordet 'Fortid' vil si, naar det nævnes mellem os, som nu? Jeg spør dig ikke, hvordan du har levet, forinden vi to blev kjendte, for det blir mig akkurat det samme. Men saa skal du heller ^[167] ikke spørge. Er det ikke nok, naar jeg lover, at jeg fra idag vil være bare din alene.»

Hendes tindrende Øine blev atter glødende og vakker var hun som en solblank Dag.

Ivar Bratvold maatte smile, og der kom over ham som en varm, hidtil ukjendt Følelse, da han drog den smukke Kvinde ind til sig.

«Ja, ja. Vennen min, saa faar det være nok.»

Men atter samledes en Sky paa Helenes hvide Pande.

«Du ved jo, hvor du tog mig fra?»

«Ja, ja, men saa snakker vi ikke mere om dette. Vi to skal faa det godt sammen, skal du se.»

«Vi skal faa det godt ... men ...»

«Hvilket, Vennen min?»

«Sæt nu, om din Søster, Assessorinden, finder ud, hvem jeg er?»

Ivar Bratvold følte sig lettet. Ikke andet end det!

«Det tror jeg ikke, hun vil. Men om saa var, saa har vi Penge nok til at klare os foruden hende. Jeg skal si dig, hvad vi gjør. Straks vi er blit gifte, reiser vi til et Badested og saa til Udlandet, hvor vi blir et Aar eller to. Naar vi saa kommer hjem, er du Fru Bratvold. Du er kommen godt ind i dine nye Forhold, og den gamle Historie er glemt.»

«Ivar, det var da skrækkelig morsomt du ... Tænk at faa reise i Udlandet! Hvor skal vi saa hen?»

^[168] «Det ved jeg ikke endda. Kanske til Paris.»

Helene lo og klappede i Hænderne. Saa sprang hun op, hoppede rundt Gulvet og opførte en Slags Ballet, der havde været meget yndefuld, om hun havde baaret de til Dansen brugelige korte Skjorter. Tilslut sang hun:

«Jeg er en Fugl, du vil mig fange
med dine leflende Elskovssange.
Tara – Tarantella.»

Ivar Bratvold lo, saa han fik Taarer i Øinene.

«Du er ligefrem sød, men den Slags Præstasjoner bør du ikke opføre, uden paa Tomandshaand.»

«Tror du, jeg er dum?» Hun blinkede listigt med Øiet.

«Du fortjener en Champagne», sa Bratvold og skjænkede i Glassene.

Idetsamme kom Værtinden for at dække Bordet. Bratvold havde ladet bestille en fin og udsøgt Middag fra et Hotel. Idag skulde de være ene to for uforstyrret at kunne glæde sig sammen. Der blev udbredt som en Duft af Lykke over deres første fælles Maaltid og de var begge to i det bedste Humør.

«Imorgen gaar du ud og kjøber Udstyr, – du skal faa Penge nok», sa Ivar Bratvold med et lyst Smil til sin Tilkommende. «Saa tar vi Kongebrev og holder Bryllup næste Uge; vi har sku intet at vente efter.» – – –

Sent paa Kvelden gik Helene til sit Værelse i ^[169] Sidebygningen, hvor Bratvold havde leiet for hende, indtil Bryllupsdagen kom.

Nedenfor Trappeopgangen stod Værtinden, Madam Eriksen, i Samsnak med en Dame i Yttertøi. Det var en førladen, trivelig Skikkelse med et rødmusset, godlidende Ansigt. Helene kom lige imod hende – fór sammen, vaklede, vilde springe tilside ud ... ligeglåd hvorhen ... Madam Eriksen greb hende i Armen. «Er De syg, Frøken Helene?»

«Nei, bare lidt svimmel.»

«Jeg vil følge Dem op Trappen.»

«Nei tak, jeg gaar nok alene.»

Hun sprang hurtigt op den smale Trappe, og de hørte, at en Dør blev smækket haardt i ovenpaa.

Men Jomfru Jansen – thi hende var det – blev staaende igjen forundret og lidt nysgjerrig.

«Hvem var dog denne Dame? Denne Stemme skulde jeg kjende ... og hvor i Alverden har jeg set disse Øine? Hun minder mig paafaldende om – ja, jeg vil ikke si om hvem, for det er jo saa rent urimeligt, at saa kunde være.»

«Du kjender hende slet ikke, Cecilie», svarte Madam Eriksen bestemt afvisende. «Det er en Dame fra Landet, der er forlovet med Kandidat Bratvold, som bor hos mig.»

«Hvor vakker hun var, og saa fin! Du ved ikke, hvad hun heder?»

«Jeg ved ikke andet, end Frøken Helene. Det [170] skal være en Proprietærsdatter fra Oplandene, der har drevet som Lærerinde.»

Der blev ikke talt mer, men om en Stund gik Jomfru Jansen ud Porten. Hun havde bare som snarest været indom et Ærinde hos Madam Eriksen, der var en gammel Bekjendt. Hun grundede lidt, mens hun gik nedover Gaden. Hun kunde ikke faa denne fremmede Dame, denne Frøken Helene, eller hvad hun nu hed, ud af sine Tanker. Det var Franciskas Stemme og det var Franciskas sorte Zigeunerøine, der næsten ikke var til at ta fejl af. Figuren var ogsaa lig, men Haaret var blondt og hun saa yngre ud. Saa hed hun jo ogsaa Helene og skulde være fra Landet og til syvende og sist var hun forlovet med Kandidaten. Jomfru Jansen maatte næsten le af sin egen Indbildning. Gud, alt det Menneskene kan finde paa! Men det rareste var jo, at den fremmede Dame fik liksom ondt og vilde besvime, da hun fik se mig, tænkte hun videre. Dog, ogsaa dette kunde være en Tilfældighed. Madam Eriksen havde fortalt, at det havde flydt rigelig med Champagne oppe hos Kandidaten om Eftermiddagen. Kanske det kom sig deraf, at den unge, fine Frøken var blit svimmel.

Gud, Franciska? Hun var vistnok for altid forsvunden. Politiet havde netop i disse Dage faat opsnuset, at hun skulde være paa Reise til Sverige, under Navn af «Dronningen af Saba» – – –

Men oppe paa Kammerset i Slotsgaden laa Helene, mens Værtinden stod ved Sengen. Hun [171] syntes, hun maatte se op, hvordan det stod til med den fremmede Dame, som hun skulde varte op for i nogle Dage. Ifald hun gjorde sit bedste, vilde hun vist bli godt betalt; Kandidaten var jo saa frygtelig rig.

«Giv mig lidt mere Vand», bad Helene, «jeg er saa skrekkelig daarlig.»

«Pleier Frøkenen ha det slig?»

«Aa ja, imellem saa. I Aften kom det forresten som kastet over mig, ganske uden al Grund. Aa, denne fæle Hodepine! ... Men nu kan De godt gaa, Madam Eriksen. Naar jeg bare faar sove, saa blir jeg vist bra. Vær saa snil og sæt Vandglasset og Naftadraaperne lidt nærmere Sengen ... Saa tak!»

Hun la Hodet ned paa den kniplingsbesatte Pude, nikkede til Godnat, mens Madam Eriksen tog Lyset og gik ud.

«Det hele er som et Eventyr i 'Tusind og en Nat'», [n10](#) sa Helene til sig selv. Bare jeg var vel gift og væk fra Kristiania for en Tid; siden skal jeg meget godt spille min Fruerolle tilende.»

Trettende Kapitel. Vilde Planer!

Det var Nat til en Søndag. Marie Svensen sad oppe og strævede med en Kjole, som endelig maatte være færdig til Morgenens. En ung, fiffig Dame skulde på Tur til Ladegaardsøen og vilde på Liv og Død kokettere med den fjonge Spadsersdragten. Hun havde selv været oppe hos «Sypigen» Lørdags Kvelden og paalagt hende at gjøre, hvad hun kunde. Hun fik ikke spare sig denne ene Gangen. Og Marie sparede sig heller ikke. Hun havde tændt Lampen; thi uagtet det var lyse Sommernatten, saa var det dunkelt i det lille Kammer. Nu sad hun alene og sydde – sydde, sydde, indtil Øinene blev stive og Fingrene saare. Mens Naalen gik rapt frem og tilbage, tænkte hun på den unge Dame, der skulde bære Kjolen. Hun er af «bedre Folk» – slipper at arbejde. Det er bare os Arbeidsfolk, der skal slite og trælle for de «Store». Nu skal Frøken Berg ud og more sig i denne Kjolen; men hun tænker ikke på, hvor stor Møie og hvor mange vaagne Timer det har kostet Sypigen, at faa den istand. Hun ^[173] smilte bittert, mens hun arbeidede nervøst. Marie var Socialist, uden at vide det.

Det var leden mod Morgensiden, og hun havde nu bare igjen at sy fast nogle Knapper og saa et Næst hist og et her, saa var Kjolen færdig, og rigtig fjong var den, saa den stakkars trætte Sypige havde Grund til at være fornøiet med Nattens Værk. Men nu orkede hun ikke mere, hun dappede og sov, mens Kjolen fik Lov til at hvile i Fanget. Hun saa paafaldende daarlig ud. Der var blaa Ringe om Øinene, og Kinderne blege og indfaldne. Brystet hævede sig og sank liksom med tunge, sugende Drag. Det var, som om noget trykkede og værkede i Huguen, selv mens hun hvilte i Søvnens Arme.

Værelset var tarveligt: en Seng, to Stole, en Komode og et Bord udgjorde Bohavet. Dette kunde jo været tilstrækkeligt i et saa lidet Rum, om det hele havde været ordnet med Smag; men som det nu var, saa det uryddigt, næsten smudsig ud. Var Marie omhyggelig med sin Paaklædning, saa tog hun det ikke saa nøie med at holde Værelset i Orden. Klæder laa henslængt hist og her. Rester af Mad og uvaskede Koppe var opskabet på Komoden. Foran vinduet hang et smudsig Halvgardin, og nedenfor var der opfæstet et gammelt Schawl, der skulde gjøre Tjeneste istedetfor Rullegardin. Over dette alt andet end tiltrækkende Billede, med

den sovende Pige som Midtpunkt, kastede den osende Lampe et bleggult, uhyggeligt Skjær.

Marie bodde paa Grønland; men da Kammerset ^[174] vendte ud mod Gaardrummet, saa hun blot borte en Husvæg. Hun var gjerne ude om Søndagen; men nu sad hun der lige til Middag og ventede Jakob. Hun havde ikke set ham hele Ugen. Gud ved nu, hvad dette kunde bety? Han var vel ude paa Rummel igjen. Han var lige lei til at drikke og gaa i Byen med de værste Kristianiagutterne, – blev vel neppe likere heller. Af den Grund havde Marie stadig henskudt Tanken om Bryllup. Bedst at se Tiden an. Men i den siste Tid var hun kommen paa andre Tanker og talte ofte om at ha Bryllup. Liksaa godt at springe i det, som at krybe i det, – det blev da ikke til andet lel! Men mærkelig nok slog altid Jakob Bryllupstanken hen i Vær og Vind. Hun likte ikke dette. Hvad kunde det bety? Holdt han ikke mere af hende som før? Eller var det Friluftslivet og Kammeraterne, der holdt ham bunden? Hun vidste det ikke. Bare vidste, at hun havde det ondt, – kunde mest ikke faa det værre, end som nu. Det var denne evindelige Fattigdommen, der gnaget. Sad hun ude i Husene og sydde, saa kunde hun ikke drive det til mere Betaling end 18 Skilling Dagen, fra Kl. 8 Morgen til 8 Aften, og saa aldrig vide af en liden Fristund, nei, aldrig! Var det likt sig det? Huf! ... Rigtignok havde hun Kosten fri og Lys og Varme om Vinteren. Men alligevel? Var det noget at ofre Liv og Helse for, den Madbiten og de nødvendige Klær? Ja, Klær havde hun jo nok, for hun vilde gjerne pynte sig, Marie, – heller sulte en Dags Tid eller staa til agters med ^[175] Husleien. Hun tænkte ikke høiere, stiledede ikke efter andet end Moro og Pynt, saa langt hun kunde række ... Idag, det var Søndag, var hun saa inderlig kjed, – sidde inde her i dette usle, triste Rummet. Hun havde da rigtig ventet, at Jakob vilde komme og ta hende med ud. Huf! ... Hun slængte sig ned paa Sengekanten og sovnedede halvt ind, da der hørtes Skridt i Trappen og Kammersdøren blev aabnet forsigtig. Det var Jakob Holm, som kom.

«Sover du, Marie?»

«Nei da.» Hun fór op. «Godt, at du endelig vilde komme. Jeg har ventet saa længe. Hvorfor kom du ikke igaar Kveld?» Marie talte fort, næsten som i ét Aandedræt.

«Jeg havde ikke Tid», svarte Jakob ligegyldig og slængte sig ned i en Stol. «Men nu har du mig», og han slog ud med Haanden og sang i almindelig livlig Dansetakt:

«Hør Signelil, nu har du mig!
Kom, skal vi danse Polka!
Singfallera, Singfallera – Hurra!»

Marie slog Armene om ham og gav ham et trofast Kys.

«Du er ikke fuld nu vel?»

«Nei, vist ikke. Jeg har sovet Rusen ud.»

Marie saa paa ham. Han gik i sine Arbeidsklær: eiede forresten ikke mer. Men han var fint barberet og havde skiftet rent Linned. Dette forsømte han aldrig. Forøvrigt førte han sig godt og [176] havde bestandig samme flotte Optræden. Han gjaldt for at være en fin Haandværkssvend, – «en pen Gesel», sa man om ham den Tiden, han reiste; men med Klæderne var det ikke altid saa nøie, – det var mere Væsenet, som gjorde det.

«Hvor har du været hele Ugen?» spurte Marie.

«Ingen Eksamination, Jenta mi! Nu har du mig, og det faar være nok. Du ved, jeg liker ikke at staa til Skrifte.»

Marie tiede. Hun blev paafaldende alvorlig. Jakob mærkede det og vilde stille hende tilfreds paa sin Vis.

«I Efta skal vi ha os en Seiltur, – bare du og jeg», sa han om lidt.

«Nei, er det sandt du?» raabte Marie levende interesseret. Hun var et Øiebliks- og et Stemningsmenneske, – blev snart bedrøvet, men liksaa hurtig opkvikket igjen.

«Jagu er det sandt», svarte Jakob, «jeg har faat laant en Baad; men nu maa du skynde dig, vi maa snart afsted.»

«Vi maa vel spise lidt først?»

Marie fik det trabelt med at vimse omkring efter ingenting.

Jakob saa sig om i det utrivelige, ustelte Rummet. Herregud, de Kvindfolkene, de kan ikke saa meget som rengjøre Værelset sit til en Søndag. Fy for F...! Tænke sig at sove og bo i en slig Uorden! Nei, da er det bedre ude i det frie ... [177] Og saa skulde én gifte sig ind i sligt? Neigu om jeg gjør, nei! Høit sa han:

«Vi spiser ikke her ... du har jo ingenting stelt. Vi gaar bortover til Kaféen i Raadhusgaden, det er langt bedre. Men du faar ta med lidt Smørrebrød, saa har jeg en Lommelærke».

«Har du Penge?» spurte Marie.

«Vist har jeg Penge, spørre om sligt ...» Om en Stund ... «Jeg stamped' Klokken min igaar.»

Marie saa forfærdet op, altsaa arbeided' han ikke ... Hun sukkede; men vilde ingenting si, det nyttede jo ikke ... Hun sa bare:

«Ja, jeg har ingen Penge.» – – hun vilde, han skulde vide, at det ikke nyttede saa ganske at stole paa hende ... «Jeg har siddet oppe i hele Nat og syet færdig en Kjole til Frøken Berg, en ung fjong Dame ... Jeg bragte selv Kjolen imorges, men jeg fik ingen Penge. Jeg maa vente til i Ugen, blev det sagt.»

Det var ikke frit for andet end at Jakob følte en Smule Anger over sine stygge Tanker. Marie havde nok at staa i den Stakkaren, denne uendelige Sømmen ... Huf! Nu havde hun jo siddet oppe den udslagne Nat, var det underligt, at det kunde se ustelt ud i Værelset? ... Men ... han huskede pludselig Mor sin, hvordan hun, der var Vaske- og Rengjøringskone aldrig var saa udslidt, eller havde det saa trabelt, at hun ikke fik Tid til at skure rent ^[178] Kammerset hjemme; – men det var jo ikke alle Kvindfolk, der var ens. Marie var kanske daarlig vant hjemmefra ... og kanhænde svag.

Han saa paa hende, mens hun stod foran Speilet stærkt optat med at pynte sig, og han fandt, at hun saa bleg ud og hun havde blaa Ringe under Øinene.

Han saa op og ned paa den unge Pige, det var ogsaa noget andet, der satte ham i Forundring.

«Er du syg Marie?»

«Nei,» svarte hun undvigende, «bare lidt træt, men naar jeg kommer ud, blir jeg straks bra.»

«Ja, stakkars dig, du sidder altfor meget inde.»

Marie vilde bringe Talen hen paa noget andet ... Først vilde hun tale om Brylluppet; men kanske det var bedst at opsætte det enda en Stund. Saa sa hun bare:

«Var det ikke rart du, at jeg ikke fik de Pengene? – – jeg mener de, jeg skulde have af Frøken Berg. Men slig behandler de os, disse saakaldte 'store' Folk.»

Med sjelden Takt vidste hun at slaa ind paa Jakobs Yndlingsemne. Han drog Pusten tungt et Par Gange, inden han svarte. –

«Ja, slig behandler de sine Arbeidere. Men det vil bli anderledes. Der sidder én i Norges Storting og kjemper for Arbeiderens Ret. Det er Johan Sverdrup, som den norske Arbeider har sat ind paa Thinget, og nu strider han for, at slige Folk ^[179] som du og jeg engang skal komme til vor Ret og bli jevngode med alle de store Grosserere og Grossererfruer».

«Aa, nei du, det blir vel aldrig noget.»

Marie syntes ikke det var muligt, at hun kunde bli lig en fin Frue. Nei, var det likt sig det!»

«Ja, det vil bli, det kan du stole paa», svarte Jakob. «Her har været Mænd før, som har kjæmpet for Folkets Sag. Det var den navngjetne Markus Thrane, og en anden, der hed saa meget som Mikkelsen. De mente det godt; men de vilde for fort frem, det gik ikke ... Johan Sverdrup, han er greiere – han tar det med Ro, just som Folket vil ha det, men han er ogsaa seig, og du kan tro mig, de store Tankerne hans vil vinde frem. Ja, du Marie, den Dag vil komme, da en Haandværker, som jeg vil kunne vælges ind i Norges Storting.»

«Aa, nei vel», og Marie lo med en frisk Latter.

«Ja da, det kan du stole paa, naar han er ordentlig og ædruelig og ellers en brugelig Mand; det maa der jo til. Vi vil kanske ikke opleve det, du og jeg, Marie; men hvis vi faar en Søn, saa vil han naa længer end Far sin; det kan du være tryg for.»

Marie vendte sig bort, hun fik det med en Gang svært trabelt med at vimse om efter et Papir til at vikle om Smørrebrødet, de skulde ha med.

«Det skal jeg greie. ... se nu bare at faa Yttertøiet paa», sa Jakob pludselig, afbrydende sit ^[180] Foredrag, – det nyttede jo ikke at tale til Kvindfolkene om sligt, det var akkurat som at præke for døde Øren.

Men nu var Marie færdig og Jakob svingede hende omkring.

«Hurra nu min Pige,
Nu skal vi afsted,
Se Vinden, den blæser saa føielig med,»

sang han muntert og løftede den unge Pige paa sin stærke Arm.

Efter at ha' nydt en liden Gaffelbit nede i Raadhusgaden, styrede Jakob og Marie for fulde Seil Kursen ud Kristianiafjorden.

Det skulde bli Seiltur som dugede, mente Jakob Holm, han var ude med Kjæresten sin.

Hun var først lidt ræd for Bølgerne gik temmelig høie.

«Er det du, som er født ude ved Havkysten, paa Brunlanæs?» spurte Jakob.

«I ... Nevlunghavn», stammede Marie.

«Ja, Nevlunghavn, Jenta mi, det er en Søhavn paa Brunlanæs det; er du saa lidet inde i den norske Geografien.»

«Det ligger i Nærheden af Langesund og Kragerø, sagde Jomfru Jansen».

«Aa Jansa, hun ved det ikke.»

«Jo, hun er født der.» ...

«Ja. ... Langesund og Kragerø ligger i Vest for Nevlunghavn ved Langesundsfjorden. ... [181] det er jo sandt ... jeg har ofte ligget ude paa Langesundsfjorden og Dørget Makrel den Tid jeg var Svend hos Skomager Mortensen i Skien ... det var Moro, kan du tru, men vær nu ikke ræd.»

«Jeg er ikke ræd», sa Marie, hun blev snart vant til den hurtige Fart gjennem Bølgerne. Snart dukkede Baaden som en Maage, snart var den atter oppe paa Overfladen. Marie følte sig som i Drømme og mindedes pludselig sit Barndomsminde om Havet.

«Jeg er en øvet Seiler, maa du vide», raabte Jakob –, «jeg har færdes i Baad, fra jeg var en Næve-stor. Jeg skulde blit Sjømand, men saa maatte jeg ikke for Mor.» ... Ordene lød tungt ud i Vinden.

Men nu blev det ikke Tid eller Anledning til at prate. Jakob maatte passe Seilet og Marie maatte opøves til at hjælpe ham. Det gik raskt ud Fjorden. Moro at seile i slikt et Strøg i en Snekke! Jakob Holm sa' sandt, han var sjøvandt og flink til at sidde tilrors; slige Seilture havde været hans Yndlingsadspredelse de lange Søndage, saa langt tilbage han kunde mindes. Han morede sig bedst, naar Sjøen

gik saa høi, at det saa ud som vilde den bryde ind over Baaden. Det var just Liv det. Det var sommetider Marie satte i et lidet Skrig, men da lo bare Jakob.

«Er du saa ræd Skindet dit? ... Aa, Herregud, ^[182]jeg synes næsten det skulde kjendes godt, at ligge hernede i ... Dybet.»

«Huf da, Jakob!»

Hun tog fat i Baaden, som vilde hun berge sig. «Du lever nok dette over, skal du se.»

Og nu begyndte Jakob at skraale:

«En Sjømandsbrud har Bølgen kjær.»

De øvrige Strofer tabte sig i Vinden. «Skal vi ikke iland paa en af Øerne?» raabte Marie.

«Naar vi kommer indover igjen.»

Jakob satte atter Kursen ind Fjorden, og, nu tog det til at blæse op en rykende Kuling.

Marie var ikke mere saa ræd. Hun saa jo, at Jakob klarte Seiladsen, og saa blev hun vant til denne Dukken i Bølgerne. Det kjendtes roligt, næsten som blev hun søvnig.

Hun følte sig tryk, som laa hun hjemme i Sengen ... Om noget skulde hænde, saa havde hun Jakob med, – de vilde være sammen i Døden. Hun saa ned i Dybet som i Drømme og tænkte paa, hvordan det vel vilde kjendes, at ligge dernede og faa sig redt en Brudeseng af Tang, mens Fiskene glodde paa én med sine dumme, store Øine ... Det var en halv angst, halv nydelsesfuld Følelse, som betog hende, mens hun laa slig og døsede. Hun ønskede næsten, at denne Seilturen med Jakob aldrig maatte ta Ende.

^[183] Da de skulde indover, kom der et Skib strykende for revede Seil, og Kapteinen praiede den lille Snekken fra Hytten.

«Jeg kjender ikke Løbet og har ikke faat Lods. Jeg er ræd for at sætte Skuden ind mellem Baaderne. Kan du lodse mig ind?»

«Tør du vaage, Marie, saa gaar vi ombord?»

«Tør du – lodse Skuden?»

«Jeg, som er kjendt her i Fjorden fra Gutunge af?»

«Ja, ja, gjør som du vil for mig da. Jeg skal nok faa samlet Skjørterne op, mens jeg gaar i Leideren – og du faar hjælpe mig.»

Marie vilde gjerne ombord i Skuden, – det var noget nyt. Men hun skjønte ikke, hvor uhyre farligt det er, at borde et Skib, der kommer i Fart. Men Jakob vidste det; han havde ofte forsøgt, selv da han var Gutunge. Han vidste, det maatte gaa fort ... Saa lagde han til ... og nu bar det opover Faldrebstrappen, først Marie, saa Jakob lige i Hælene, støttende hende med den høire Arm. Det svimlede for Marie ... hun turde ikke dra Pusten af bare Skræk, og hun var glad, da hun stod paa Dækket. Saa skulde ikke Fiskene denne Gang faa glo paa hende med sine store, dumme Øine! ...

«Er De Sjømand?» spurte Kapteinen, henvendt til Jakob.

[184] «Jeg er Skomager, Hr. Kaptein; men jeg har lagt i Baad fra Gutunge af og er saavidt Sjøgut, at jeg kan være kjendt Mand i dette Farvand.»

«Ja, De bordede godt», svarte Kapteinen med en lun Latter, «men sætter De Skibet paa Grund, skal De dyre Død faa undgjælde.»

«De kan sætte mig paa Slaveriet isaafald, Hr. Kaptein.»

«Er det Deres Hustru?» spurte Kapteinen med et Sideblik til Marie.

«Kjæresten min, med Forlov.»

«En vakker Pige!»

Hun fik Lov at gaa agterud, og syntes i Grunden, at det var langt mere Moro, at seile ind Fjorden med det store Skibet end med den lille ubetydelige Snekken.

Men nu kom Kapteinen og bød hende ind i Kahytten paa et Glas Vin med Biscuit. Han fortalte hende, at Skibet hørte hjemme i Risør og kom fra England med Kul. Det interesserede ju ikke Marie; men saa sa han hende tillige en hel Del smigrende Ord paa Grund af hendes Ungdom og vakre Ansigt.

I det samme kom Baadsmanden svingende ned i Kahytten for at hente noget ud af et lidet Vægskab. Marie saa med Interesse paa den stoute, graanede Skikkelse; men slig han glodde paa hende! Hun formelig skjælv under disse mørke Øine. [111](#)

[185] «Undskyld, Kaptein, hvor er Jomfruen fra?» spurte Baadsmanden paa daarligt norsk.

Marie stammede: «Fra Kristiania.»

Baadsmanden aabnede Læberne for at tale; men lukkede dem atter, som havde han vanskelig for at si, hvad han vilde.

«Baadsmanden er ikke stiv i norsk, han er engelsk», forklarede Kapteinen. «Jeg har intet Fædreland, uden Havet», svarte den gamle og gik fort ud.

«Kjæk Fyr –, min bedste Mand», sa Kapteinen.

Marie gik straks efter ud paa Dækket. Det kom over hende som Kvalme, og hun krøb sammen i en Taugrul bag Kahytsdøren. Men hele Tiden forfulgtes hun af Baadsmandens øine. «Svært saa den gamle Manden ser paa mig», sa hun til Jakob. Hun følte sig skræmt og ilde tilmode.

Fjortende Kapitel. En trist Afslutning

Da Marie var kommen iland fra Skuden, tog hun Jakob ved Armen og sa i en fortrolig Tone:

«Hvilken deilig Eftermiddag! Og du er heller ikke fuld? Har du ingenting drukket ombord?»

«Aa jo da, men jeg er ikke blit fuld, bare i godt Humør.»

«Og vi, som ikke kom iland paa en af Øerne?»

«Det kan vi gjøre en anden Gang», svarte Jakob ligegyldig. «Nu gaar vi først ind etsteds og faar en Øl og siden i Kveld gaar jeg i Arbeidersamfundet; der er Foredrag af Kand. Larsen og efterpaa Fest. Derefter ved jeg ikke, hvor det bærer hen.»

«Kan ikke jeg bli med.»

«Det kan du vel.»

Jakob saa i Grunden helst at bli hende kvit; men kunde ikke slænge hende væk heller. Saa gik de bortover til Torvgaden, hvor der var samlet en ^[187]yrende Menneskemasse udenfor Lokalet. Jakob foreviste Samfundsbilletten og de gik ind.

Marie havde tidt været i Arbeidersamfundet, saa det var intet nyt for hende.

Da de kom ind, var Foredraget næsten tilende. Det var en ung Mand, som stod paa Talerstolen. Han blev idelig hilst med Bravo; thi det var en af Tidens mest yndede Folketalere. Det var om Arbeidernes Stilling, han talte, og han la godt ud om dette Emne. Der var dengang langt fra kommen den Fart i de politiske og sociale Spørsmaal, som nu, men Interessen var dog vakt. Folket var begyndt at røre sig, og der var fremsat Frihedskrav fra Mænd som Henrik Wergeland, Ole Vig og flere.

Jakob Holm fik blot høre Slutningen af Foredraget. Men han og de andre Løsarbeidere der nederst i Salen klappede og skreg Bravo af Hjertens Lyst til Ord som disse:

«Købmanden og Fabrikanten bruger Dampen, Bonden og Staten Svensken, – det driver den norske Arbejder ud af Landet. Skal dette vedbli, er der ingen anden Raad end at vandre ud til Amerika, hvor der venter politisk Frihed og et sorgfrit Udkomme. Tunge Tanker rører sig i Arbejderens Bryst, naar han hører, at hans udvandrede Slægt alt har Stemmeret i Amerika, mens han, der har slidt al sin Tid i Fedrelandet, behandles af Stat og Kommune som et viljeløst Barn. Hans Fordringer maa imødekommes, hvis ikke vort Land skal bli en Planteskole for Amerikas Prærier. Den stærke Tilstrømning [188] af Svensker bidrar til at nedslaa Daglønnen. De fleste af disse er Løskare og kan leve billigere end vore egne Arbeidere, der i Regelen er gifte Mænd. Lad os være norske helt ud, norske i Sind og Skind, og saa bort med alt fremmed, hvad enten saa dette kommer fra Sverige eller Tyskland. Lad os bruge norske Arbeidere, norsk Industri, norsk Maalføre! Lad os dog bli selvstendige og mere og mere frigjøre os fra alt unationalt Vesen.»

Efter Talen fulgte et dundrende Leveraab for gamle Norge.

Arbeidersamfundet har altid været en Frigjørelsesanstalt, hvor det største Demokrati har udfoldet sig, og derfor kunde ogsaa en Mand som Jakob Holm bevege sig frit ud og ind her. Forresten var Jakob en Fyr med Hode og med ikke saa ganske faa Interesser. Hang til Drik og Lediggang var hans Ulykke og største Feil, ellers kunde han blit en bra Mand.

Senere paa Kvelden sad han inde i Restaurationen sammen med Skomager Swang, Maler Andersen og flere eldre og yngre Haandverkere. Talen gik som altid ud paa Politik og Samfundsspørmaal. I 60-Aarene opimod de 70 var der overalt et gjærende, vaagnende Liv, netop som om Vaaren, naar Planterne begynder at spire, for siden at udfolde sig med sin hele Kraftfylde.

Men Marie sad stille tet ind til Jakob, undselig og forskremt. Der var bare to Damer foruden hende, og det var ikke nogen, hun kjendte. Den ene, en høi, mager Skikkelse, kastede af og til et Ord [189] med ind i Samtalen; det lod til, at hun var en Smule paavirket af Tidstankerne. Den anden var en liden en, som sad der sprutrød og lo og saa bort paa Mandfolkene, – en Nar, en Kokette, tænkte Marie og blev harm.

Talen var nu ført ind paa Arbeiderspørmaalet.

«Forholdene er bedre i Byen; paa Landsbygden ser det rent smaat ud», mente en.

«Ja, hvad har vel en Husmand saa omtrent i Dagsløn?» spurte en anden.

«4 Skilling om Vinteren, 8 om Sommeren, ikke en Døit mer.»

«Er du rent ruskende gal», raabte Jakob Holm, «Du vil da vel aldrig indbilde mig, at dette er sandt.»

«Jo, saamen. Jeg er godt kjendt med Forholdene paa Landsbygden.»

Nu hostede Maler Andersen inden han sa alvorligt og stemningsfuldt:

«Det vilde være et sandt Under, om slige Mænd kunde bevare sin Selvstændighedsfølelse, slig at de kan opdra en ung Slægt til gode Borgere i Samfundet.»

Slig fortsattes Diskussionen til langt ud over Kvelden og imidlertid sprang den ene ølflaske efter den anden. Jakob Holm var ikke pengebeslaet, men dels slog han Plader paa Kammeraterne, dels havde han Kredit i «Arbeidersamfundet.»

Da han gik ud sent paa Kvelden, var han temmelig anløben, men oprømt og oplivet; thi han [190] havde taget Del i Samtalen med Iver og Varme. Udover Grønland bar det ind i flere Restaurationer, der endda saavidt var aabne og tilslut paa «Rasmussalen», hvor Marie fik en Svingom. Tilslut stod de udenfor Maries lille Hjem.

«Ja, nu faar jeg gaa», sa Jakob; «men jeg ved ikke rigtig hvorhen.»

«Er du gælen Gut, hvad er det du sier ... Vil du ikke gaa i dit Logi.»

«Aa, jeg har ikke noget Logi, jeg har ikke arbeidet hele forrige Uge og ikke betalt Logiet paa snart to Maaneder.»

«Kjære dig» ... sa Marie med skjælvende Stemme.

«Ja, ja, det er ikke noget at snakke mere om», kom det heftig igjen. «Du faar ha Godnat og tak for idag.»

«Nei, Vennen min, slig faar du ikke Lov at gaa ... hvor vil du sove inat?»

«Sove ... sove ...» gjentog Jakob med usikker Stemme ... «Jeg skal ikke sove ...»

«Hys da, ikke saa høit, Gutten min ... du faar komme op til mig.»

Jakob betænkte sig.

«Ja, jeg er saa træt ... orker næsten ikke gaa længer ...»

Han stavrede op Trappen.

«Det blir bare denne ene Gang, ser du.»

«Hvad mener du», spurte Marie med stigende Angst ...

[191] «Mener ... jeg mener, at imorgen ... er jeg langt væk.»

Han slog ud med Armene og vilde stemme i en Sang.

«Aa gid jeg var ...

«Aa gid jeg var,» osv.

Nu var Drikken begyndt at virke.

Marie forstod det, hun tyssede paa ham; men tog det forresten ganske rolig, det nyttede ikke andet.

Da de var kommen ind i Værelset bredte hun nogle Klær ned paa Gulvet i en Krog og fik med megen Møie og efter mange Raadstagninger Jakob til at lægge sig. Nu var han aldeles overtræt og drog snart Pusten i lange Akkorder, som en tungt sovende.

«Gudskelov», hviskede Marie med et Lettelsens Suk ...

Næste Morgen kom Værten, netop som Marie holdt paa med at stille Frokost til sig selv og Jakob.

«Tror De jeg vil holde sligt et Hus, Jomfru Svensen. Det har jeg ikke Lov til.»

«Hvad mener De?»

«Aa, De forstaar mig godt Jomfru.» – Med et Sideblik til Jakob. «Har ikke den Fyren været inde hos Dem i Nat?»

«Det er Kjæresten min», oplyste Marie.

Jakob sa ingenting, han gik bare bort til Vinduet [192] og saa ud; naar han var ganske ædru, var han mærkelig spag og stille, næsten forknyt.

«Jeg er lige glad hvad det er, men slige Tøser vil jeg ikke se i Huset, her er nok af ordentlige Piger at faa. Nu har De denne Fyren løbende paa Dørene baade sent og tidlig, synes De dette er passende? Vil De holde sligt Hus, faar De reise ned i Vaterland, hos mig blir det ikke.»

Marie blegnede, skulde hun nu flytte igjen, det var anden Gang for Jakobs Skyld.

«De skylder mig ogsaa Leien for sidste Maaned», fortsatte Værten, «kan De betale idag?»

«Nei, De maa være saa snil og vente – jeg har ikke Pengene idag. Jeg skal se i næste Uge.»

«Det har De sagt før ... men det blir aldrig til noget. Hør Jomfru ... det er liksaa godt De flytter. Jeg vil ha ryddigt Hus til ikveld, det er saa vidt De ved det.»

«Ja, jeg skal gaa straks» ... sa Marie halv grædende ... «Men kan ikke disse faa Møbler faa Lov at staa, indtil jeg faar leiet et andet Sted?»

Værten betænkte sig.

«Jo, de faar staa et Par Dage.» Han smækkede Døren i og gik.

Marie kastede sig grædende ned paa en Stol ...

Jakob sa' ingenting, tog bare Hatten og vilde gaa; han saa baade sint og lei ud.

«Gaar du Jakob, vil du ikke spise først?»

«Nei Tak – – ikke her.»

«Men hvor skal jeg træffe dig igjen?»

[193] «Det kan bli ved Middagstider lige udenfor 'Faldgruben' eller i Strøget omkring Møllergaden.»

Marie blev alene. Herregud! Hun syntes Jakob var blit saa kold, hvor ganske anderledes varmhjertet havde han ikke været, den Gang hun tjente hos Kontorchefen.

Men hun fik ikke Tid til lange Funderinger, her maatte handles, hun var jo saa godt som kastet paa Gaden. Hun havde heller ingen Penge og vidste ikke, hvorvidt

Frøken Berg vilde betale hende idag. – Med ét fattede hun en rask Beslutning; hun tog sine to fine Kjoler og Vinterkaaben ned af Væggen – de fik gaa i Stampen liksaa godt først som sist, det var aldrig værd at være forlegen eller raadløs. – – –

Hun traf Jakob i Løbet af Dagen. Om Kvelden gik de paa Klingenberg, og Marie fik nu ikke mere igjen af sine Penge end 2 Mark og 12 Skilling. Jakob var temmelig anløben, da de sent paa Natten gik sammen udover Drammensveien til en Løkke, hvor de vilde tilbringe Natten.

«Aa, jeg har saa ondt i Hodet», stønnede Jakob, idet han væltede sig omkring i Græsset. Han stønnede og næsten ilskreg som et Dyr.

«Hvem er det, som kommer der?» fór han op og stirrede vildt hen for sig.

«Tys da, Gutten min, det er intet uden Grindstolperne du ser.»

«Grind ... Grind ... hvad?»

[194] «Grindstolperne, Gutten min, vær nu bare snil.»

Med mærkelig Taalmodighed tog hun Hodet hans ind til sit Bryst og lod sine bløde Fingre fare kærtegnende mellem de sorte Lokker. Dette syntes at virke beroligende, og han sov snart ind.

Næste Morgen var han ør efter Rusen og efter mange Dages Turing. Han skjalv i alle sine Lemmer som en gammel Mand; men heldigvis havde han en liden Snaps igjen paa Lommelærken, – det var saavidt han fik sig en Hjertestyrkning.

«Du skulde ikke drikke saa meget», sa Marie let gysende.

«Nei, nu skal det være slut, nu reiser jeg fra hele Greia.»

«Reiser? ...»

«Ja, jeg reiser ifølge med en Kammerat ud til en af Smaabyerne for det første.» Marie brød ud i en fortvilet Graad.

«Saa vil du altsaa reise fra mig?»

Jakob kunde aldrig taale at se Marie græde.

Han tog hende ind til sig og hviskede kjærlig: «Hys da. Vennen min, jeg er jo din, hvor jeg er, og du ved, jeg kommer igjen. Det er bare for at komme væk en Stund

fra Kammeraterne og Kristianialivet. Det blir bedre, naar jeg kommer igjen.»

«Ja, Gud give det. ...» Marie sukkede. Hvordan skulde det gaa hende, naar det kom, som maatte komme? ... skulde hun si det til Jakob?

Nei – hun kunde ikke. Hun bare sa:

[195] «Vi skulde havt Bryllup, før du reiste.»

«Aa, det kan ikke haste, før jeg kommer igjen. Jeg blir vist ikke saa længe.» ...
Stilhed ...

«Men har du Penge til at reise med?»

«Aa, Haandværkssvendene reiser uden Penge. Vi kommer frit med Dampskibet, eller ogsaa gaar vi lange Strækninger, naar ikke Dampskibet vil ta os med. Men nu snakker vi ikke mere om dette, der ikke kan bli anderledes. Her vil jeg ikke gaa arbejdsløs en Dag længer. Kom, saa gaar vi nedover til Byen.» – – – – –
– – – – –

Marie og Jakob stod sammen paa Dampskibsbryggen. Det var den siste Afskedsstund. Hun stak ham noget ind i Haanden.

«Her, Gutten min, er en Daler», hviskede hun. «Jeg var oppe hos Frøken Berg i Formiddag og fik mine Penge. Jeg sa, at jeg var saa og saa forlegen, og Fruen kom ud og betalte. Saa var det lidt et andet Sted, saa det er saa meget som en Daler.»

«Men hvad skal saa du ha?»

«Aa, det er ikke farligt med mig. Imorgen skal jeg til Fru Berentsen og sy.»

«Men saa maa du leie Værelse idag?»

«Ja, idag skal jeg leie.»

Marie fortiede, at nu havde hun intet at betale Forskudsleie med.

Hun holdt Jakob fast i Haanden, indtil Dampskibet ringede for siste Gang. Da slap han først [196] Taget for at springe ombord. Marie blev staaende igjen og saa efter ham, saalænge hun kunde skimte den kjære Skikkelse. Dampskibet var kommen helt ud paa Fjorden, da hun gik grædende opover Byen. Hun drev omkring halve Dagen for at høre efter Værelse. Tilsist orkede hun ikke mer. Hun stod en Stund paa Vaterlands Bro, hvor der var mange Folk, og hvor Trængslen stadig øgedes ved

de arbejdsløse Dagdrivere, der blev staaende for døsig at stirre over Rækværket ... disse ørkesløse Bander, som det altid har været fuldt op med, og hvis høieste Livsytring bestaar i at harselere de forbigaaende og de, der driver Varer og Kreaturer tiltorvs. Marie sluttede sig en Stund til de ørkesløse. Det føltes som en Lise at staa der og glemme det forfærdelige, hun gik imøde, bare stirre, stirre omkring sig med et aandsfravaerende, sløvt Blik.

Hun smøg sig opover Byen saa langt som til Studenterlunden. Her seg hun rent sammen paa en Bænk. Det var begyndt at regne temmelig stærkt; men hun agtede det ikke. En sælsom Angst havde betat hende. Det kom med stærke Frostilinger og afvekslende Feberhede og saa en dyb, en navnløs Smerte ... Hvor skulde hun ty hen? ... Med engang mindedes hun Cecilie Jansen. Hun styrtede opover Akersgaden – saa sig ikke omkring, bare stødte til alle, der kom hende i Veien, – godt, at hun ikke blev overkjørt. Nu var hun inde i det velkendte Gaardsrum, og syntes, hun var berget med det samme. Hun rev Kjøkkendøren op [197] men ... nu kom det over hende, som ønskede hun, at hun bare var ude igjen med det samme. ... Hun kunde alligevel ikke gaa igjen, – blev staaende ved Døren i en ydmyg Stilling, indtil Jomfru Jansen, der stod alene ved Komfyren, vendte sig om. Da foldede hun de skjælvende Hender: «For Guds Barmhjertighed, lad mig komme ind!» raabte hun, vaklede og kunde ikke mere. Jomfru Jansen tog den arme Pige ved Haanden og førte hende ind i Kammerset. Her sank den ulykkelige straks om paa Sofaen og brast ud i en voldsom Hulken.

«For ... Guds ... Kjærligheds ... Skyld – lad mig faa bli! ...» skreg hun og værgede for sig med Haanden.

Jomfru Jansen stod over hende bleg og forskremt og saa – bare saa ned paa den vaade, tilsmudsede Kjole, der bar tydelige Merker efter Friluftslivet. Var dette Marie? ... Herregud!

Jomfru Jansen gred.

«Arme, forvildede Barn – ja, du faar bli!» Hun kunde for Øieblikket ikke si mer, vilde ikke komme med Bebreidelser. – – – – –

Næste Dag laa Marie med en bitte liden, men velskabt Gut i sine Arme. Han var kommen noget for tidlig, den lille Verdensborger, og var vistnok heller ikke nogen velkommen Gjæst.

Jomfru Jansen svevede omkring taus og bleg, som havde hun set Spøgelse ved lys Dag. Og Anna, der endnu var i Kafeen, sagde vel for tyvende ^[198] Gang: «Det er klassisk – det er klassisk, Hr. Literat!» kom det med en stærk Betoning til Hr. Møller, der var kommen tvers over Gaden for at drikke sin Eftermiddagskaffe.

«Gud, hvad er det, Jomfru Anna?»

«Jeg sier ingenting – det er klassisk, Hr. Literat.»

Men Møller sad som paa Naale. Hvad kunde det vel være for en saar Barnegraad i Jomfru Jansens Hus?

Femtende Kapitel. Nye Omgivelser

Larviks Bad blev anlagt i 1846 af en af Datidens bekendte Læger; men nedlagdes atter, da denne nogle Aar senere forlod Byen. Endnu op i 60-Aarene var der dog enkelte, der besøgte det prægtige Søbad, helst de, der ønskede at ta det roligt og som vilde nyde Naturen og Luften i den underdeilige Bøgeskov, uden at bli forstyrret af al den Uro og alle de Hensyn, der i Regelen gjøres gjældende ved et større Badested.

Det var en vakker Eftermiddag, at et lidet Selskab, bestaaende af en ældre og to yngre Damer samt et Par Herrer, havde leiret sig i Skyggen af de herlige Bøge. Damerne var optat med sine Haandarbejder, mens Herrerne døsede med sine Cigarer. Foran paa Græsset var udbredt en hvid Dug med Kaffestel, mens den blanke Kjedel kogte over et Fyrfad. Det hele gjorde et behageligt og et landligt [200] Indtryk. Det var i den Tid anderledes end nu. Restaurationslivet var paa langt nær ikke saa udviklet. Jeg tror neppe, at Restaurationen i Bøgeskoven var aaben uden om Søndagene og ved visse Leiligheder. Det brugtes dengang jevnlig, at Familier tog med ud i Skoven det nødvendige Stel for selv at koge sin Kaffe. Paa denne billige og landlige Maade arrangeredes større og mindre Selskaber. Denne Vis at ta det paa var især romantisk og tiltrækkende for Ungdommen.

Men vi vender tilbage til vort Selskab, der ikke var ringere end Kandidat Bratvolds Søster, Assessorinde Smith med Søn og Datter samt *Cand. jur.* Berner, en tidligere Husven af Familien. Assessorinden var en høi, mager Dame, der lignede meget sin Bror. Forresten var hun svært aristokratisk og lidet tilgængelige for almindelige Folk. Uagtet den jevne, ligefremme Fruetitel allerede dengang for det meste havde afløst den tungvindte Endelse: *inde*, saa gjorde hun dog en bestemt Fordring paa at tituleres «Assessorinde». Hun havde været Enke i mange Aar, men levede med sine Børn paa en stor Fod. Naar de ikke reiste i Udlandet, tilbragte de gjerne Sommersæsonen ved et eller andet Badested i vort eget Land. Sandefjord var Fruens Yndlingsopholdssted; men iaar havde hun valgt Larvik for Sundhedens Skyld; thi hun og Døtrene indbildte sig at være meget svage og meget nervøse.

«Du Mama», snøvlede Sønnen og kastede den udrøgede Cigarstump i Græsset, «ved du hvad? ... [201] Tænk, Onkel Ivar og hans nydelige Frue er kommen hid til Badet. Det skal være Begyndelsen til deres Bryllupsreise.»

«Ja, nu er jo Onkel blit rig», sa den ene af Døtten haanlig.

«Det er godt det, Nina», svarte Fruen i en stilfærdig Tone, mens hun tog op en Maske i sit Striketøi. «Nu kan da Ivar leve som andre Folk. Han har bestandig gjort mig Sorg og Skam, fordi han har været saa fattig og saa simpel.»

«Og saa dum», afbrød Sønnen i en overlegen Tone, «det er skrækkelig, hvor visse Folk kan være hestedumme. Onkel Ivar kunde nu været i en helt anden Stilling.»

«Pas bare du dig selv, du er selv ung og uerfaren», svarte Moren med et let Suk og en alvorlig Matronemine. I Grunden var hun en kjærlig Sjæl og hun holdt overmaade meget af sin eneste Bror Ivar.

«Mærkeligt, at Onkel nu er gift. Hvordan saa hans Kone ud?» spurte Nina nysgjerrig.

«Hun var en stor Skjønhed; jeg har neppe nogensinde set en saa smuk Dame. Hvilken Stand, hun tilhører, var ikke godt at dømme om, for hun forholdt sig meget taus.»

«Er hun ung?» spurte den anden Datter Lene.

«Det er mig ikke muligt at afgjøre. Men I vil snart selv kunne dømme og bedømme, sladre og kritisere; for jeg bad Onkel se op i Skoven i [202] Eftermiddag med sin Frue. De kan snart være her nu.»

«Gud bevars, kommer de hid?» Og Fru Smith rettede uvilkaarlig paa sine Kappebaand, mens Nina gjorde nogle Ekstraarrangements ved Kaffebrettet.

«Gjør ingen Anstalter, – vor nye Tante er vist ikke hverken fornem eller fordringsfuld. Forresten svært ubetænksomt af dig, Leonhardt, at be dem herop i Eftermiddag; jeg skulde helst se, de ikke kom», sa den yngre Søster Lene med en træt Stemme.

«Jeg vil gjerne se min kjære Ivars Hustru», svarte Fru Smith i en godslig, halv sørgmodig Tone. «Stakkars Ivar, Gudskelov, at han nu har faat et Hjem.»

Hun havde neppe fuldendt Sætningen, forinden der hørtes Stemmer og undertrykt Latter lige i Nærheden og mellem de viftende Grene saas Skjæret af en lys Kjole. Grenene bøiedes pludselig tilside af Vinden og frem paa Skovstien, ud af Tykningen, kom Ivar Bratvold, ledsaget af en elegant Dame i lys Sommerdragt. Man saa straks, at dette var en første Rangs Skjønhed.

Der blev presenteret: «Min Søster, Assessorinden, – min Hustru, Heloise», og videre i samme Dur. Helene smilede og hilste gratiøst. Hun førte sig ganske godt, de enkelte Mangler erstattedes let ved hendes yndefulde Bevægelser. Som tidligere Sangerinde og i sin Stilling som Aktrise ved et Sommerteater i Kjøbenhavn havde hun lært at gjøre ^[203] Komplimenter. Disse var kanske vel frie og beregnet paa at indta et Publikum; men dog altid udadlelige. Hun havde jo Takt nok til at indstille sine Bevægelser med Arme og Ben, og heldigvis var Dragten adskillig til Hinder. Hun følte sig som indsnevret i et Bur. Men nu stod hun pludselig Ansigt til Ansigt med Werner – og hun kjendte med engang en af de Herrer, der havde været blandt hendes ivrigste Beundrere, mens hun kaldtes «den skjønn Helene» og endda et frækkere Navn. Hun gyste let. Mon han skulde kjende hende? Nei, det var ikke sandsynligt! Den blonde Parykken havde jo rent ud forandret hende. Og Dragten var hel forskjellig fra dengang, han saa hende. Heldigvis bar hun en af Datidens store Hatte, der skyggede for Ansigtet. Hun søgte at beherske sig og ta det med Ro. Hun var jo nu Fru Bratvold, en ærbar, ægteviet Hustru, – det kunde vist aldrig falde Hr. Werner ind, at sætte hende i Forbindelse med «den skjønn Helene». Uden at han skulde ha hørt Tale om hendes Giftermaal? Men det var ikke muligt, – hun var jo saa at si blit gift i al Hemmelighed, paa en Maade flygtet fra Vika. Ingen dernede kjendte egentlig til, hvad der var blit af hende. Desuden havde Werner nu et halvt Aars Tid været konstitueret ved et Embedskontor i Larvik, og sanledes fraværende fra Hovedstaden. Navnet var jo ogsaa blit forandret. Netop for at undgaa Gjenkjendelse og deslige ubehageligheder, havde Bratvold foreslaat, ^[204] at Helene fra nu af skulde kaldes for «Heloise», et vakkert fransk Navn, som han holdt meget af.

«Maa jeg ha den Fornøielse at presentere Tante for min bedste Ven, Hr. Fuldmægtig Werner», sa Student Smith i en høflig Tone, henvendt til «Heloise». «Ja, du Onkel Ivar, du kjender jo Werner.» De to Herrer og Fruen hilsendes med et naadigt Buk. Werner viste ikke ringeste Tegn til at ha set hende før, og hun drog et Lettelsens Suk, idet hun paa Indbydelse nedlod sig ved det improviserede Kaffe bord. Hun følte sig forresten tvungen, det var en ganske ukjendt Luft, svanger med aristokratiske Dunster. Samtalen var livlig, men hun sad der stiv og fremmed,

kunde ikke delta, saa blot hen til sin Mand, der bevægede sig saa frit og med en Slebenhed, som havde han aldrig været udenfor disse Kredse.

«De er endnu en fremmed», sa Fru Smith, henvendt til sin Svigerinde, «men jeg haaber, at De med Tiden vil finde Dem vel iblandt os.»

Helene eller «Heloise», som vi fra nu af vil kalde hende, gjorde en fortvilet Tilnærmelse til et lidet Nik. Struben var som sammensnøret, hun kunde ikke faa Ord for sig. Fru Smith og hendes Døtre var lutter Venlighed; de gjorde hende tilgode med Kaffe og Kager og tiltalte hende med høflige Talemaader.

Hun fik nu ogsaa snart Maal for sig, og til sin Mands store Lettelse gjorde hun ikke Brud paa Etiketten. Hun kunde ogsaa udtale sig beundrende [205] om den herlige Bøgeskov og dette gav Assessorinden Anledning til at spørge:

«De er fra Landet, min kjære?»

«Ja.»

«Altsaa ukjendt med Bylivet. De har kanske ikke været i Kristiania, forinden De blev gift?»

«Jo, ganske kort.»

Ivar Bratvold afbrød det kildne Emne.

«Kristiania er ikke videre behagelig i Sommersæsonen, derfor kom vi hid. Og naar vi har været her en kort Tid, saa fortsætter vi ud i Verden, lige til Paris og kanske længer.»

«I er nogle lykkelige Mennesker», læspede den pergamentgule, halvgamle Frøken Nina, der havde reist adskillig i Udlandet.

«Men er det ikke saa, Ivar, at du har etableret en Sagførerforretning», spurte Assessorinden i en ængstelig Tone. Hun vilde gjerne vide Broren i en Slags Virksomhed.

«Den besørges under min Fraværelse af min Kompagnon, Hr. Aadneby. Vi, min Hustru og jeg, tænker at være paa Reiser mindst et Par Aar. Vi besøger ogsaa Schweiz og Tyrol.»

Denne Reiseplan var kløgtig anlagt af Hr. Bratvold. Han antog, at hans Hustrus Fortid i den Tid vilde bli aldeles udslættet, aldrig komme for Dagen mere, og hun

vilde imidlertid faa Anledning til at danne sig efter de Mennesker og de Forhold, som han med sine Penge kunde kaffe Adgang til.

Ivar Bratvold samtalede fortrolig med Søsteren, [206] mens de yngre konverserede i en lettere Selskabstone. For Heloises Øren lød det blot som en Summen af Stemmer, og det hele syntes som en Drøm, hvoraf hun hvert Øieblik ventede at vaagne. Hun følte sig tung og dorsk og søgte at undertrykke en let Gaben. Hvor var dog alt dette fremmed! Her var ingen usædelig Snak, ingen Sang og Dans, ingen frække Tilmærmelser, ingen Klirren med Glas, ingen berusende Duft – intet af alt dette, som havde været saa nøye sammenknyttet med hendes tidligere Liv. Der overkom hende en stille Ro, en underlig ukjendt Fornemmelse, og hun begyndte saa smaat at kjede sig. Men nu hændte der noget, der gjorde hende urolig, bragte hende næsten til at skjælve. Det var Kandidat Werners Øine, som idelig hang ved hende; det var, som om han studerede paa, hvor han havde set dette Ansigt før. Gud, om han skulde gjenkjende hende, om hun skulde komme rent tilskamme blandt disse Folk? Der kom over hende en besynderlig beklemt Fornemmelse, som hun aldrig før havde følt. Hun var rent ud sagt bange – bange for Werners Øine ... disse Øine, der vakte saa mange pinlige Minder fra Fortiden. Hun maatte slaa Blikket ned, og hendes Mand søgte forgjæves at drage hende ind i Samtalen, mens Assessorindens Venlighed var som rent spildt.

«Lad os gaa hjem, kjære Ivar», hviskede hun.

«Er De syg?» spurte Assessorinden bekymret.

«Ikke egentlig syg – – men saa beklemt – [207] saa ilde tilpas – – det er kanske, fordi jeg fik saa lidet sove i nat.»

«Kanhende De ikke taaler Luften? De er vant til at sidde meget inde, og saa er De saa fremmed, stakkars Barn.» Assessorinden strøg hendes Haand kjærlig. Gud vidste bedst, hvordan hendes Fremtid vilde bli som Ivar Bratvolds Hustru.

«Hun er bare lidt træt og overanstrengt efter Reisen», sa Bratvold i en rolig Tone. Han forstod saa godt, at «den skjønne Helene» maatte føle sig ilde i disse Omgivelser, men det gav sig vel med Tiden.

«Du faar undskylde, Søster», sa han derpaa direkte henvendt til Fru Smith, «jeg tror, vi gaar hjem nu og heller ser til dig imorgen i dit Logis.»

Der veksledes med Komplimenter, og Heloise Bratvold følte sig sjeleglad, da hun endelig kunde vende Selskabet Ryggen.

«Hvad er det, som feiler dig?» spurte Bratvold i en misfornøiet Tone.

«Jeg er saa tret.»

«Den Trethed burde du overvundet. Det hører med til den saakaldte 'gode Tone' at kunne beherske sig. Det faar du se at venne dig til for Fremtiden. Det var uheldigt, at vi gik nu, – de vil straks faa Leilighed til at snakke og grunde over Aarsagen til dit pludselige Ildebefindende, og derfra vil de let gaa over til at tænke paa, hvem og hvad du har været – kort sagt, de vil studere over din Fortid, og dette maa saa meget som muligt undgaaes.»

[208] Heloise gik taus ved sin Mands Arm, fandt det ikke Umagen værd at svare. Hun bare tænkte paa Kandidat Werners nysgjerrige, næsten paatrængende Blikke. Det var netop, som skulde han kjende hende. Aa, hvis hun turde, hvis hun var værdig, saa vilde hun bede Forsynet spare hende, at ikke dette maatte ske. Men – var hun ikke en fræk Kvinde, et Skarn, som vilde besudle Assessorinden med sin Nærværelse? Aa, hvis denne fine, rene Dame fik vide, hvem hun havde været! Hun gyste. – – – – –

Men i Skoven sad det fine Selskab og talte om den skjønnne Dame, der nylig var gaat bort.

«Hun skal ha været Lærerinde og er fra Landet.»

«Ja, hun saa lidt bondeagtig ud», mente Nina.

«Hun var jo noget kantet; men ikke til at undres over; hun har vel aldrig færdes uden mellem almindelige Folk.»

«Og aldrig læst Knigges udmærkede 'Om Omgang med Mennesker',^{k6} supplerede *Cand. jur.* Werner med et haanligt Sideblik til Frøken Lene.

«Jeg finder, at hun er udadkelig», sa den unge Hr. Smith og tændte sin Cigar med en dybsindig Mine, «der laa i hendes hele Ydre noget overordentlig pikant, jeg vilde næsten si opøvet; men til hvad, kan jeg ikke afgjøre. Der hvilte over hende noget vist mystisk.»

«Mystisk? Gud, Leonhard, hvilket Nonsens du taler. Er hun da andet end en liden Pige fra [209] Landet?» Assessorinden lo med en hvislende Lyd, slig at en Rad 'unaturlige' Tænder kom altfor meget tilsyne. «Hun er fremmed og lidet vant, men det gir sig vel, naar hun har været en Stund iblandt os.»

«Jeg finder Deres Svigerinde rigtig charmant», bemærkede Kandidat Werner og kastede Cigarstumpen sjødesløst i Græsset. «Besynderlig nok, forekommer det mig, at jeg har set Mennesket før; men hvor maa Guderne vide! Hun ligner paafaldende en dalende Stjerne inden De. ...», han fik pludselig et stærkt Hosteanfald, «inden min Bekendtskabskreds», kom det kort og bestemt, «men det er ikke muligt; hun er mørk med ravnsorte Lokker, mens Fru Bratvold er en blond Skjønhed.»

«Her er en ubehagelig kjølig Trækvind; jeg tror vi bryder op nu», foreslog Fru Smith, der gjerne vilde give Samtalen en anden Retning.

Paa Veien nedover fik Nina – den ældste af de to Frøkener Smith – Anledning til at tilhviske Hr. Werner:

«Tror De, at vor nye Tante er ... af tvilsom Herkomst ... eller en Charlatanerinde? De talte nys saa forblommet.»

«Derom kan jeg ikke ha nogen Mening», svarte Hr. Werner. «Men hvorfra end Deres Onkel har hentet sin Hustru, saa borger hendes ydre for, at hun overalt, hvor hun kommer hen, vil vække Deltagelse – ja, kanske vinde Hjerter. For det øvrige faar vel Skjæbnen ha Lov til at raade.»

[210] «Gud, det er vel ingen Skandale?» spurte Frøken Nina i en forskræmt Tone.

«Det tror jeg neppe, at det vil bli, naar Assessorinde Smith staar som en frelsende Duenna^{k7} bag sin Svigerindes Ryg.»

«Men hvad i Himlens Navn er det da?»

Den blide Nina klinte sig tættere ind til Hr. Werner og saa ham ind i Øinene med et bedende Blik.

Werner lo sarkastisk.

«Det er intet, saa vidt jeg ved, Frøken Nina ... kun det gjængse gammeldagse, at en Mesallianse har fundet Sted ...»

«Altsaa Onkel ...»

«Gud! hvorfor netop ham. Jeg tror, at Uheldet denne Gang er paa Damens Side. Det maatte jo være en ren Ulykke, at bli gift med ... en ... Vagabond, som Ivar Bratvold».

Med disse Ord bukkede Werner koldt for Damen og fjernede sig ad en ensom Skovsti.

De to var kommen et lidet Stykke forud, og da nu Nina indhentedes af de øvrige, opdagede Fru Smith med en hemmelig Sorg, at Datteren var alene. Det var ikke bare Snak; men Virkelighed, at denne Mor vilde stifte Parti mellem den halvgamle Nina og den langt yngre *Kand. jur.* Werner.

Werner var en begavet ung Mand, der allerede havde vundet et Navn i Literaturen, han vilde gjerne længer frem, men manglede Midler, og saafremt han nu bed paa Krogen, saa var det vel Assessorindens [211] Penge, der gjorde Udslaget og bragte ham til at se lidt mildere paa den falmede Ninas tynde Skikkelse. Var det noget i Verden, som Frøken Nina afskyede, saa var det Tanken om at bli gammel Jomfru, «sidde paa Peberhougen», som en Veninde ganske logisk havde udtrykt sig. Intet i Livet stod for Nina saa attraaværdigt, som snart at kunne havne i Ægteskabets Havn. Men Herregud! det gik saa altfor smaat, inden Werner vilde la sig fange ... Nu var denne Tante kommen til, vistnok var hun jo gift og kunde ikke i bogstavelig Betydning stikke Nina ud. Men et vakkert Ansigt kan virke meget. ... Aa, hvor hun misundte denne skønne Kvinde, og Misundelsen i Ninas Bryst slog ud til et bittert Had. Hun vilde granske ... granske vilde hun og ikke hvile før hun fik udgrundet Tantens dunkle Herkomst. Da vilde det kanske lykkes at faa styrtet denne Skjønhed, der truede med saa ganske at fordunkle hendes egen ubetydelighed.

Sekstende Kapitel. Hvem var hun?

Det er atter Dag – og det en Søndag. Larvik ligger midt i Søndagsstilheden badet i Morgensolens Straaler ... Der er de, der har vaaget at sammenligne Larviks Beliggenhed med Neapels, og kan hælde, at der er en vis Lighed mellem den friske Havbugten og de smaa Bølger, der kyskes af Morgensolen og lules liksom i Blund ved Maanens bedaarende Lys. Larvik i Maaneskin er som et vakkert Huldreeventyr. Men «Heloise» Bratvold tænkte ikke paa noget af dette – agtede det ikke engang! Hun havde tilbragt en søvnløs Nat, ængstet ved Tanken om, hvordan det vel vilde gaa, hvis *Kand. jur.* Werner virkelig havde gjenkjendt hende og vilde være ondskabsfuld nok til at røbe hendes Fortid. Hun saa for sig Assessorinde Smiths strenge Ansigt og hørte sig selv bli skjældt ud for en Bedragerske.

[213] Hun havde sovet til langt udover Dagen og vaagnede ved at Kirkeklokkerne begyndte at lyde, først sagtere – derpaa slog det hele sammen til en eneste lang Tone.

«Heloise» var alene i Værelset, hendes Mand var gaat ud for længe siden. Nu stod ogsaa hun op med den temmelig rask fattede Beslutning, at hun vilde til Kirke. Tanke og Handling var ét hos denne Kvinde, hun var altid hurtig i al sin Gjøren og Laden. Dog klædte hun sig paa med Omhu og, en vis Smag; søgte at gjøre sig saa ukjendelig som mulig. Saa gik hun ud, lidt usikker i sin Gang og hele Optræden. Hvad vilde hun til Kirke? ... Hun var sig det ikke selv bevist ... Hun dreves rastløs afsted af sin egen fortærende Uro og saa tænkte hun, at indenfor de tykke Kirkemure, hvor hun ikke havde været paa ... aldrig saa længe, der kunde kanske være lidt Raad at finde? ... burde ialfald være det for en Kvinde som hun, der vilde begynde Livet paa ny.

Saa gik hun ud den brede lange Gade ved Stranden indtil hun kom til den Vig eller Indskjæring hvor Kirken ligger. Hun agtede ikke paa de smaastadsborgelige Herrer og Damer, der gik hende forbi aldeles slaat ved denne fremmede sjeldne Skjønhed, slig at den ene hviskede til den anden:

«Hvem er hun? Hvor hun er smuk?» ... Og de unge Damer saa ned paa sine Toiletter, der faldt rent igjennem ved Siden af denne Fremmedes rige, moderne Dragt; man saa straks, at hun var ^[214] fra Hovedstaden. Man gjættede frem og tilbage og Gisningen stansede altid ved en fin Dame, der var i Besøg. ... kanske. ... hos Kammerraadens?

Men Heloise gik rolig og med den hende ejendommelige vuggende Gang til hun kom helt ind i Kirken. Orgeltonerne lød imod hende, haarde, tunge, brusende; men tillige skjønne, harmonisk tiltalende; dog virkede de, i Forening med den kvalme Kirkeluft lidt irriterende paa Heloises let paavirkede Nerver.

Hun søgte sig en ensom Plads. Det var en, som – med et venligt Nik bød hende, at se med i Salmebogen; ... men hun saa ikke mere end de første Linjer af et Vers:

«Gud skal alting mage,
han mig alle Dage,
tager i sit Skjød».

Heloise vuggedes i den dybe deilige Tone og hørte blot Ordene: «Tager i sit Skjød».

Ja, hun vidste det, hun havde hørt det i sin Barndom, at deroppe i Himlen var det en, som ikke vilde støde nogen bort, selv en som hende, vilde han «ta' i sit Skjød» og støtte ... holde oppe, tiltrods for Verdens haarde Domme ... trods alt ... Forsynet deroppe, bag Himlens blaa, vilde hjælpe én, der som hun, vilde begynde paa nyt ... paa nyt ... paa nyt ... sang det gennem Salmene og Orgeltonerne. ...

Nu kom Præsten op paa Prækestolen og det blev saa stille ... saa taust, at Heloise var halveis ræd og syntes, at alle saa paa hende. Hun ^[215] dukkede ned i Kirkestolen, hvilte det skjønne Hode i de hvide vel dannede Hænder, mens Trøstens Ord kom over hende, som i dæmpede faste Taktstag. Hun forstod ikke Talen ... hørte den ikke engang. Det var kun et eneste Ord hun fæstede sig ved, det eneste der synes at passe for hende, og det var det gamle apostoliske, «at én skal glemme det, som ligger bag og række efter det, som ligger foran». Var ikke dette som myntet paa hende, der nu var revet ud fra alt det gamle og kastet ind i rent nye Forhold.

Hun følte det i Hjertet liksom en Smerte, en saar Fornemmelse ... Det kom og gik i dybe Dønninger, som noget sært, noget rart, hun ikke selv forstod at gjøre sig Rede for ... Det var som en lokkende, en kaldende Røst fra oven ... en Lokken henimod noget bedre, mens Præstens Ord lød over hende snart haarde og bebreidende, snart blide og milde og de gamle Billeder paa Kirkevæggene og over Alteret syntes

at nikke og hviske: «Det var snilt du kom hid!» Mens Heloise græd ... græd som aldrig, aldrig i sit Liv.

Gudstjenesten var slut. Heloise gik ud i Sommerglæden og Solskinnet ... Hun tog ikke den bene Vei hjem til Hotellet mellem Gaderne ... Nei, hun maatte ta' sig Tid, være for sig selv en Stund for at dulme de kjøvende, ^{k8} oprivende Tanker.

Hun havde engang i en Kirke i Kjøbenhavn set et Billede af Livsfrelseren, der sier til den utugtige ^[216] Kvinde: «Gaa bort og synd ikke mere!» ... Var ikke dette et Ord netop til en slig én som hun ... «En slig én som hun» ... Ordene kom og gik, mens hun tog Veien over Herregaardssletten op Bakken, hvor hun et Øieblik stansede og nød Udsigten, slugte Sommerluften i fulde Drag. Hendes Blik streifede det blaa Hav med de mange Seilere, der dukkede op i Horisonten. Øiet hvilede ikke længe ved dette Billede, det gled bort forbi Frøkenklosteret og Kirken og svævede helt væk fra Herregaarden med Minderne fra Grevetiden, og de dunkle Indskrifter paa de romantiske Klippespidses, som hun ikke forstod. Blikket dvælede længst ved nogle syngende og snakkende Børn, der lekede mellem Buskene. Dette var Liv, ... Liv mellem dette Øde ... Og nu kom Livet og Livsglæden med sine lokkende Toner ... sine kaldende Røster. Skulde hun ikke leve, skulde hun ikke glæde sig ... glæde sig; men kanske paa en anden Maade end før ... Hun stod som uvis og kunde ikke selv forstaa de Tanker, der bevægede hendes Sind, denne forunderlige, ukjendte Følelse af Høitid, da der i det samme lød Skridt bag hende. Hun vendte sig og var nær ved at udstøde et Skrig, da hun befandt sig Ansigt til Ansigt med *Kand. jur.* Werner.

«Ja saa»; han gjorde en dyb Kompliment, «er Fruen saa tidlig ude?»

«Aa, det er ikke tidlig ... alt over Kirketid», svarte Heloise gispende efter Veiret og ikke meget ^[217] fornøiet over dette Møde ... Herregud, hvor Verden dog er bitte liden.

«Det er som enhver tar det», svarte *Kand. Werner* og fikserede Damen med sine smaa plirende Øine; «for mig maa det kaldes tidligt, jeg er nu ude min Morgentur».

De gik et Stykke opover Bakken i Taushed. Werner tænkte, hvor har jeg dog set denne Dame før, mens hun – Damen – slog Øinene ned for hans noget nærgaaende

Blikke. Pludselig sank hun om paa en Sten lige i Veikanten, holdt det ikke ud længre, følte sig selv som en Forbryderske, der pludselig er opdaget.

«Jeg er træt» ... sa hun, «jeg maa hvile».

«Ja, denne Bakke, den er forbandet tung ... Fruen tillader vel?» ... Og uden at oppebie^{k9} Tilladelsen nedlod Werner sig ved Siden af sin smukke Ledsagerske ... Han var opsat paa at faa vide, hvorfra han kjendte hende, og dette var kanske den eneste Anledning, der nogensinde blev ham buden.

Samtalen var forresten gaaet istaa. Kandidaten hostede og vilde snakke om noget ... men hvad i Pokkers Skind og Ben skulde det bli? Da med engang indtraf der noget, der betydelig lettede Stillingen, ialfald for Hr. Werners Vedkommende. Heloise bøiede sig bagover for at følge en Fugl paa dennes Flugt opad mod den blaa Himmel, da med engang blev hendes Hode heftet fast ved en Hvidtjørnbusk, slig at ei alene Hatten, men ogsaa den blonde Krølleparyk droges tilside, og de ravnsorte [218] Lokker gled frem. Heloise blegnede og med skjælvende Haand søgte hun at bringe sit Toilette i Orden. Men Kand. Werner havde set nok, han vidste nu, hvem denne skjønnede var. Med et frekt Smil bøiede han sig ned imod hende.

«Frue, undskyld! kanske er jeg nærgaaende; men det forekommer mig, at vi to er gamle Bekjendte? ... Er De ... hm hm ... skulde De være? ... Han hviskede et eneste Ord; det kom sagte, lydløst, som et Vindpust; men hun hørte det, og hun fór sammen i vild Skrek.

«Gud i Himlen, si det ikke», raabte hun i stor Angst og værgede for sig med begge Hender.

«Ved ikke Bratvold noget», kom det fra Werners Læber med stigende Forundring.

«Han ved noget ... men ikke alt ... ikke hvad De véd.»

«De er altsaa virkelig ...»

«Tys da, nevn ikke Navnet ...» Heloise fór op som en Furie og stod over ham i en eneste truende Bevægelse og saa sig omkring i Buskene med en forskrækket Mine.

«Tag det bare rolig», svarte Werner med en overlegen kjølig Latter ... «Hvad er det dog. De er red?»

«Aa, De forstaar vel hvordan det vilde gaa, hvis Alverden fik vide hvor og hvad jeg har været. Det ved Ivar saa godt, derfor har han gi't mig et andet Navn, og vi har

faret saa dulgt frem som vel muligt».

[219] «Men hvordan gik det til, at De blev Fru Bratvold? Er De virkelig ... ordentlig gift?»

«Ja, jeg er lovlige gift, ... viet i Kirken ... Ivar Bratvold traf mig i Vika, og saa blev vi gifte.

Jeg kan ikke si mer».

«Altsaa var De der siden?. ... Ha ha. Husker De sist vi saas? ... Det var ved et Opløb og De gik bort med mig for ikke mere at komme tilbage, hvor De dengang var ... Vi to ... vi var lykkelige nogle Timer og saa?»

«Saa gik jeg til Prostitutionen, der var ingen anden Raad for mig end at leve af mit vakre Ansigt. Men vi blir gamle engang, og da Ivar Bratvold vilde ha mig til Hustru, saa ... fandt jeg det fornuftigst at si ja».

Hun talte fort, mens Barmen bølgede op og ned og var bedækket med en fin Rødme. Hun var smukkere nu end nogensinde.

«De er deilig ... deilig, som aldrig før», raabte Werner.

«Hys», hviskede Heloise, da der i det samme lød Skridt i Nærheden. ... «Nu maa jeg gaa; men De vil intet si?»

«Nei, ved den levende Gud. Hvad Nytte vilde jeg vel ha af at røbe en Kvindes Hemmelighed. Saa rent ud slet er jeg ikke».

Han trykkede hendes Haand.

«Jeg tør altsaa tro Dem?»

«Ja, ved Gud, det tør De».

-----

[220] De skiltes; men Heloise var neppe kommen et Par Skridt oppi Bakken, inden hun atter vendte tilbage.

«Werner», sa hun, «Werner», han stod der endnu paa samme Plet.

«Ja, hvad vil De?»

«Tror De, at det er muligt for en Forbryder at bli til et bedre Menneske?» ... Tonen og Holdningen var hjælpeløs.

Werner saa paa hende fra Siden af.

«Vist er det muligt ja, om bare Samfundet vil vedkjende sig ham ... men jeg skal si Fruen ... Samfundet herhjemme er sent til at ville anta sig, de faldne Subjekter ... Bedst for Forbryderen at reise langt væk, hvor ingen kjender ham».

Heloise stod stille grundende, som forstod hun ham ikke. Saa kom det langsomt spørgende:

«Samfundet? ... ja, det er vel alle Mennesker det?»

«Ja vist; alle Mennesker, og saa er det noget, der heder Samfundslove, der er mest ligesaa, slemme!»

«Samfundslove ... hvad mener De?»

«Aa, jeg mener de trange, snevre Regler, der vil stænge alle Mennesker inde i samme Rum».

«Uf, det maatte bli fælt trangt.»

«Ja, det er netop hvad det er i Samfundet, Frue ... Der er ikke Rum til et mildt Omdømme [221] over ... de, der forbryder sig imod Moralen eller Samfundsordningen».

*

Heloise gik Hoteltrappen op til de Værelser, som Sagfører Bratvold havde leiet for sig og Hustru. Hun gik ind i Forværelset, uden at banke paa og ... hvad saa hun? ... Hun saa sin Mand ... sin Ivar ... staa tæt bøiet mod en Kvinde og med Armen om dennes Midje. Ansigterne var bortvendte; men «Heloise» kjendte straks den af Opvarningspigerne i Hotellet, der vartede dem op. Saa snart Pigen fik Øie paa Fru Bratvold, rev hun sig løs af Mandens Arme og styrtede som en Besat ud af nærmeste Dør. Men Heloise fór lige imod sin Mand.

«Ivar, hvad er det ...! sligt vover du, ... en gift Mand?»

Men Bratvold lo med en høi, frivol Latter ...

«Kan sligt genere dig? ...»

Heloise veg et Skridt tilbage inden hun svarte med skjælvende Stemme og taarefyldte Øine.

«Er du ikke min Mand?»

«Aa, ta det med Ro min lille Pige», sa Ivar Bratvold ærgerlig og strøg sin Hustru om Hagen.

«Jamen tror jeg ikke du græder?. ... Tar du det saa nøie du ... du? ... Jeg gad vide hvor mange Mænd, der har drevet Spas med dig?»

Heloise orkede ikke mer' hun vilde ha Ro for [222] idag og skred mod Sovekammerdøren. Paa Tærskelen vendte hun sig og sa stille og sagtmødig:

«Det er jo forbi det Ivar, og du burde mindst af alle minde mig om Fortiden.» .....

Da Ivar Bratvold en Stund efter kom ind i Soveværelset fandt han sin Hustru i dyb Søvn. Hun havde tat af den blonde Parykken og de sorte Løkker var rullet ned over hendes allabasthvide Hals. Men paa de blege Kinder var der Spor af de Taarer, der havde afvisket Sminken. Paa Panden saaes nu tydelig de første Par Rynker og paa Bordet i et Glas Vand laa en Rad perlehvide forlorne Tænder. Om den indfaldne Mund var der kommet et eget, mismødig Træk, der gjorde hende flere Aar ældre. Ivar Bratvold smilte ...

Hun ser gammel ud nu, «den skønne Helene», jamen gjør hun det ja ... har i Grunden ikke mærket det saa godt om Kveldene; thi da er hun gjerne i Humør. Men – hvad gjør vel det? Hun har nu byttet Rolle, siden den Tid, vi først saas i Vika og hun spiller udmærket godt ... Ha, ha, hvad er vel vi Mennesker andet end Skuespillere? Livet er en forskrækkelig stor Scene, hvor vi skifter Roller efter Tid og Leilighed ... Men vort eget lille «Jeg», det vil saa gjerne stikke frem, hvor godt vi end forsmaar at spille vore paatagne Roller. Jeg er sku ræd du blir den skønne Helene, hvor fiffig du end forstaar at optræde. Du er i Grunden en stor Skøier, og du skal sku tillade mig at fjase med andre Piger ... [223] Du ved bedst af Erfaring, at vi Mennesker blir kjed af det ensartede, det er alene Forandringen, der kan fornøie ...

Slig omtrent resonerede vor Ven Ivar Bratvold, mens han ordnede sit Toilette for at gaa alene ned til Middagen.

Syttende Kapitel. Den Forladte og hendes Barn

Efter et Tidsrum af omtrent to Aar vil vi en lun solblank Eftermiddag titte indom til Marie Svensen i hendes lille Stue paa Grønlandsleret.

Hun er endda Marie Svensen; thi Jakob Holm er ikke kommen tilbage. Det har mangen Gang faldt hende tungt; hun holdt oprigtig af Jakob og havde aldrig tænkt sig til, at han vilde narre hende slig. Ikke en eneste Linje havde hun modtaget fra ham, siden han reiste, hun kunde heller ikke skrive; thi hun vidste ikke hvor han var. Gjennem en af hans fordums Kamerater havde hun hørt, at han var reist til Danmark, og det var jo mest trolig, at han var strøgen saa langt væk, siden hun intet havde hørt fra ham personlig og siden han heller ikke kom tilbage. – – – Han kom kanske aldrig mere. Aa, Gud, hvor dum hun havde været. Om hun bare havde sagt til ham et lidet Ord om sin Tilstand, [225] saa var han kanske ikke reist – eller Pligten maatte da ha draget ham hjem igjen. Hun vilde ikke tænke andet. Jakob skulde vel ikke være som en af de fine Herrerne, der finder Morro i at forføre en stakkars Jente? Rart nok forresten, at han ikke anede hendes Tilstand. Aa, Mændene kan være dumme sommetider. Eller kanske de ikke bryr sig om at mærke noget heller, den skjære Virkelighed kommer tidsnok for de fleste; thi Mændene er i Regelen saa gruelig egenkærlige og hensynsløse. Slig og mere til, tænkte Marie, naar hun syslede med sit Arbeide og af og til skottede bort til lille Ragnvald, der sov borti Sengen, eller stabbede bortover Gulvet.

Herregud! nu var Ragnvald over to Aar og ingen Papa havde han, bare en Mama til at sørge for alting. Det var saa ondt, saa ondt ...

Men Marie havde endda ikke opgitt Haabet om at se Jakob igjen. Hun havde ventet taalmodig i to Aar og vilde nok vente længer ... Naar hun havde en ledig Stund og sad med lille Ragnvald paa Fanget, saa sang hun for Barnet om Papa, der snart vilde komme, og hørte hun saa nogen udenfor, saa ventede hun ikke andet end at Døren skulde gaa op og Jakob trine ^{k10} ind. Hun forestillede sig ofte hvad han vel vilde si, naar han saa Ragnvald, der var hans eget udtrykte Billede ... men det blev Sommer, Vinter og saa atter Høst og han kom ikke!

Marie havde sluttet Sømmen og drev nu liksom Moren med Vadsk og Strygning. Hun var opøvet i dette Slags Arbeide fra Ungdommen af og havde [226] allerede skaffet sig saa mange Kunder, at hun maatte ta en liden Pige tilhjælp til at springe de nødvendige Ærinder og tilse Ragnvald, naar det trængtes. Marie havde jo ikke Raad til at holde Pigehjælp; men dette var en fattig jentunge i samme Gaarden, som var glad ved at faa en Madbid og de faa Skillinger, der faldt af. Naar nu saaledes Marie foretrak Vaskebaljen fremfor Sybordet, saa var det ei alene et ustadigt Sind, der laa til Grund: det var nærmest for lille Ragnvalds Skyld; thi hun kunde jo holde sig mere hjemme og var ikke til enhver Stund saa optat med Arbeide, som naar hun sad overlæsset med Søm. Hun havde jo ogsaa paa Grund af Forholdene mistet sine bedste Huse og efter hvad der var hændt undsaa hun sig for atter at søge disse.

I Marie Svensens Stue og Køkken saa det ud som hos en almindelig Vaskekone, kanske bare lidt mere ustelt og utriveligt, for hun havde aldrig havt det meget med at rydde op. Den klare, lidt kolde Høstdag vi tittede indom til hende, stod hun i Stuen ved Strygebrettet, mens Strygetøiet laa hist og her paa Stole. Under Loftet var der ophængt Klædessnore til Tørring af Tøi. Henne paa Sengen med det hvide Tæppe sov lille Ragnvald den uskyldiges Søv, og Jomfru Jansen, der var kommen ud med en Kurv Vasketøi og lidt god tillaget Mad, sad nu ved Vinduet og overskuede det hele med et kritisk Blik.

Jomfru Jansen var et gammeldags Ordenmenneske [227] med et skarpt Øie. Det uskurede Gulv og de uvaskede Koppe undgik ikke hendes Opmærksomhed.

«En skulde bestandig vaske op, straks efter Maaltiderne og ... om jeg saa skulde lægge mig ned og skure om Natten, saa kunde jeg ikke ha' det slig», tænkte Jomfru Jansen ... «men kanske Marie ikke orker det stakkar. Vask er vist et opslitende Arbeide. Bedre, om hun kunde komme i Huset til nogen. Hun er vist ikke skikket til at ha' eget Stel ...»

Høit sa hun:

«Du har mange Kunder nu?»

«Jamen har jeg det ja. I Alverden, jeg kunde ikke række større Vask».

«Ja, det er jo godt det».

«Ja, naar en endelig skal slite Liv og Helse af sig ... Aa, det er saa tungt at gaa saa alene ...» Hun slængte Strygejernet haardt fra sig, mens hun med en fugtig Klud

gav sig til at gnide over en Snip.

«Alene ... sa' du alene?»

«Ja, jeg gjorde det ... alene med Skammen og Slitet».

«Alting er bedre end at være gift med en slig Mand som Jakob Holm. Du maa takke din store Gud, at han reiste, inden det blev noget af med den Forbindelse».

Hint kildne Emne kom sjelden paa Bane mellem Jomfru Jansen og Marie; for de var naturligvis aldrig enige, men nu havde Marie foresat sig, at [228] hun vilde si' lige ud, at ifald Jakob kom tilbage og var villig dertil, saa vilde hun nok gifte sig med ham.

«De forstaar det ikke Jomfru Jansen ... alting er saamen bedre end at sidde med en Unge. De ved ikke hvad en Pige, som ... har et uægte Barn, faar gaa igjennem».

«Jo, Barnet mit, jeg har levet længe nok til at vide det. Men en faar sætte sig udover hvad den og den sier, naar én bare véd med sig selv, at én vandrer ærlig frem og arbejder for sit Brød paa en hæderlig Maade».

«Aa pytsan, det nytter ikke. Jeg vil heller være en fattig Arbeidsmands Kjærring end sidde ... med en Unge. Og om jeg skulde ha' det aldrig saa usselt, saa vilde det være bedre end at gaa med ... Skammen. Det er Kvinden det gaar ud over. Manden, han gaar fri han».

«Det er noget stort Tul, du snakker».

«Det er den rene Sandhed ... Skammen – Skammen –, den er ikke god at drages med».

Marie lod Strygejernet fare nervøst hen over Snipperne.

«Ja, det er jo de fleste Menneskers Mening; men det er alligevel noget Sludder, og til stor Skade for de stakkars forførte Piger».

«Ja, det er det nok».

«Ved du, hvad jeg mener?»

Marie svarte ikke.

«Bedre, at ta den første Skaden end den siste. En Pige bør aldrig, efter min Mening, gifte sig [229] med sit Barns Far, naar han er en daarlig Mand. Dette blir Aarsagen til mangfoldige ulykkelige Ægteskaber og til megen Fattigdom og Elendighed ... Den Tid vil nok komme, da flere end jeg vil indse dette, og da vil én kanske ogsaa komme til at se paa den stakkars faldne Pige med mildere Øine og dømme Forførelsen strængere end den forførte».

Jomfru Jansen havde reist sig, hun var bleven ganske veltalende.

«Aa, det blir vist aldrig noget det».

Marie sukkede. «Naar jeg tænker paa lille Ragnvald, – naar han blir saa stor, at han skjønner at han ikke er saa god som andre Børn».

«Se bare til at opdrage ham til et skikkeligt Menneske og bry dig saa ikke om, hvad en hel Del dumme uerfarne Mennesker sier og mener. Jeg for min Del mener, at du maa prise dig lykkelig, at du er Marie Svensen. Hvad tror du vel din Lod vilde bli som Jakob Holms Hustru? ... Nød og Fattigdom, Barnet mit, intet andet. Kan der tænkes en større Ulykke end at være gift med en drikkædlig Mand. Jeg kjender en slig ulykkelig Hustru. Manden er en flink Arbejder og kan tjene gode Ugepenge, naar han bare vil arbeide. Men hvad hjælper det? – – Ikke Spor. Familien sidder likevel i Armodsdøm, for Manden lægger det meste af Fortjenesten sin ned paa Restaurationerne. Den stakkars Hustru ved ikke at hjælpe sig manges Gang. Alle de pene og gode Tingene hendes er gaat i «Stampen». Hun har neppe Klær til at vise sig [230] med. Nu har Manden forresten ikke arbeidet paa et helt Aar ... og er sat paa Mangelsgaarden for Løsgjengeri og Drik ... Den stakkars Kone er saa glad hun er blit ham kvit for en Tid; for Kjærligheden, den blir naturligvis rent væk under den Slags Forhold. Det er et gammelt Ord, som sier: 'Naar Krybben er tom, saa bides Hestene', og det er sandt. Nu driver denne Kone, som du, med Vask og Strygning; men hvad skal vel det bli til med 6 Barn. Alligevel er hun bedre stillet end da hun havde Manden hjemme; for alting er nu bedre, end en slig Mand. – Dit Feiltrin er jo beklageligt nok, jeg sier ikke andet, jeg Marie; men bare se herefter at stelle dig som et skikkeligt Menneske, saa kan det nok oprettes igjen».

Marie var ærgerlig. Strygejernet for i nervøs Fart henover Brettet. «I Alverden, hvad kommer dog alt dette mig ved», tænkte hun. Høit sa' hun:

«Ja, det er jo ikke noget at snakke mere om. Jakob er jo endda ikke kommen igjen ... men om han kommer, saa vil jeg gifte mig med ham for lille Ragnvalds Skyld».

Tonen lod bestemt, næsten udfordrende, men Jomfru Jansen lo med en nervøs, unaturlig Latter.

«Ja, da gjorde du vel mod lille Ragnvald, tænke sig en slig Far! Men det sier jeg dig, Marie, fra det Øieblik du gifter dig med Jakob Holm, ophører al Hygge og Hjælp fra min Side. Jeg vil ikke støtte et Menneske, der aabenbart, med fri Villie styrter sig ud i Elendigheden».

[231] Marie kastede med Nakken.

«La' nu Jakob komme tilbage først».

Hun vimsede ud i Køkkenet efter noget Strygetø, glad over at komme væk fra det ubehagelige Emne. Det kom ofte til Rivninger mellem Jomfru Jansen og den letsindige Marie, der vilde seile sin egen Sjø og aldrig ta' imod et godt Raad. Jomfru Jansen havde gjort store Opofrelser mod Marie, hun havde aabnet sit Hus og sit Hjerte for den arme Pige, den Gang, da hver en Dør var lukket for hende; men Taknemmelighed er en sjelden Dyd og dette synes nu forlængst at være glemt.

«Aldrig ha' Fred for det gamle Troldet», mumlede Marie, mens hun stod ude i Køkkenet. Da hun atter kom ind i Stuen sad Jomfru Jansen med Ragnvald paa Fanget. Hun sang for ham sit gammeldagse «Bisselulle», mens den lille lo.

Var det noget Barn, som Jomfru Jansen havde udset til sin Yndling, saa var det Ragnvald ... hun havde selv valgt hans Navn og havde holdt ham over Daaben. Marie vilde nok han skulde hedt Jakob; men derimod protesterede «Jansa» af alle Livsens Kræfter, og denne Gang var Marie nødt til at gi' sig over. Det var allerede Skade nok, at Gutten lignede Far sin altfor meget; akkurat hans mørke Øine og Lokker ... men han havde ogsaa faat lidt af Moren, det var hendes bløde, noget ubestemte Træk om de fint formede Læber.

«Der er noget til dig, Marie», sa' Jomfru Jansen og pegede paa Bordet, hvor der laa et Brev.

[232] «Hvem kan vel skrive til mig?. ... Er det Dem, som har bragt det?»

«Ja, det er mig.»

Marie tog Brevet og brød det med bange Anelser samt en vis Uro, det kunde ikke være noget godt, som kom fra den Kant.

Hun læste først Underskriften: Deres med Høiagtelse, ærbødige:

«Wilhelm Møller ... hvem er det?» ... saa gik der pludselig et Lys op: ... «Det er aldrig han ... Literaten?»

«Jo, netop.»

«Aa gid, hvad har vel han at skrive om til mig?»

«Det vil Brevet vise dig ...» Jomfru Jansen talte med en stor indre Ro og Gleden lyste ud af hendes Øine. Hun overhørte ganske Barnet, der pludrede og smaasnakkede paa sin Vis. Men Marie læste i en ligegyldig, halv spottende Tone:

«Gode Jomfru Svensen!

Da jeg netop i disse Dage ved et Tilfælde kommer til at miste min gamle tro Husholderske, er det min hjertelige Bøn til Dem, om De vil komme og overta hendes Plads. Jeg har altid følt mig særdeles tiltalt af Deres takkelige og helt igjennem fine Ydre, og jeg er sikker paa, jeg vilde finde mig vel tilfreds med Deres Stel. Derfor borger mig Deres rolige Væsen, samt Jomfru Jansens hæderlige Omtale ... At De i mit Hus skulde finde et hyggeligt Hjem og at De i Alt kunde raade Dem ^[233] selv, derom kan De være forvissat. Jeg venter med Længsel Jomfruens ærede Svar og haaber, at mit Tilbud blir vel modtat.

Deres osv.

Wilhelm Møller.

Marie kastede Brevet paa Gulvet.

«Det skal hun saamen ... det skal hun med det første», kom det i en haanlig Tone.

«Hvad mener du?»

«Jeg mener ... at jeg ikke er gælen heller».

«Men, Marie, hvad er det du er saa ærgerlig over, du bærer dig jo rent ad som et Barn. Det er netop som om Møller skulde ha fornærmet dig. Jeg er da vis paa, at Brevet er skrevet i en fin og en høflig Tone.»

«Bevars ja ... De véd vel ogsaa hvad der staar i Brevet?» Hun vilde sagt, det er vel skrevet efter Deres Raad; men hun sa det ikke.

«Jeg ved kun, at han vil spørre dig, om du vil komme og styre hans Hus».

«Det vil jeg ikke. ... Aa gid. ... den Æklingen».

Marie gav sig atter til at stryge.

«Du skulde ikke være fuldt saa kry».

«Nei, naturligvis, jeg har ikke Lov til det, jeg ... Men det ved jeg, at jeg aldrig i Verden vil reise til denne Møller, denne stakkars Krøplingen, før skulde jeg tigge mit Brød for hver Mands Dør, eller gifte mig med Jakob ... om han saa var værre end den værste Gesel».

[234] «Du snakker rent ud syndig du, Marie, og pas dig bare, at der ikke gaar Trold i Ordene dine, det har hændt saa før. Forresten er det jo intet Frierbrev, Møller har sendt dig. Jeg tror slet ikke Møller, tænker paa at gifte sig hverken med dig eller nogen anden, dertil er han altfor fornuftig».

«Javist». Det faldt Marie ind, at hun kanske havde forivret sig. Naar alt kom til alt, saa havde jo ikke Møller fornærmet hende. Brevet var jo affattet i en overmaade pen Tone og der var ikke talt et Ord om Kjærlighed. Hun fortsatte Strygningen en liden Stund, saa sa hun i en rolig Tone:

«Vil De hilse Literaten og si saa mange Tak for Tilbudet; men jeg kan ikke komme».

Jomfru Jansen følte sig opmuntret ved den unge Piges forandrede Tonefald og hun spurte med indtrængende Stemme:

«Hvorfor kan du ikke».

«Nei ...»

«Det forekommer mig, at du staar i dit eget Lys. Du vilde faa det godt hos Møller ... Han er rig og holder et fint og et overflødigt Hus».

«Det er jeg likeglad med».

«Du skal ikke snakke saa. Du fik det bedre end som nu ... ikke saa megen Strid og Slit og langt hyggeligere.» Hun saa sig om i den halvmørke, utrivelige Stue.

«Jeg vil heller slite jeg,» sa Marie koldt ... «og saa gad jeg vide, hvor jeg skulde gjøre af Gutten min.».

[235] Hun saa bortimod Sengen med et kjærligt Blik. Den lille var sovnet i Jomfru Jansens Arme og var af denne lagt blødt tilrette mellem Puderne.

«Du fik sætte ham ud til snille Folk».

Marie havde nær sluppet Strygejernet og de mørke øinene hendes brændte som i Feber.

«Aa gid ... nei, det vil jeg da vist ikke», sa hun halvveis ræd.

«Han kunde faa det bedre end hos dig», svarte Jomfru Jansen i en hvas Tone, «her gaar han oftest for Lud og koldt Vand, og saa har ikke Barnet godt af al denne Raa dampen. Han ser paafaldende bleg og klein ud.»

«Saa tror De kanske ikke jeg er snil mod mit eget Barn?» Marie fór op i Sinne.

«Du kan vist ikke være anderledes. Men kom han til bra Folk, der vilde ta sig af ham, som deres egen, saa fik han det meget bedre.»

«Aa, De er ikke Mor De ... De forstaar ikke hvordan en Mor har det. Barnet vil jeg nu aldrig gi fra mig.»

Jomfru Jansen lagede sig til at gaa.

«Det er altsaa dit siste Ord, Marie?»

«Ja da!»

«Du vet ikke hvad du gjør ... Det er anden Gang du staar i Lyset for dig selv ... du kunde blit hos mig, saa var du sluppen fri af megen Nød og Jammer ... Se paa Anna, hvor godt hun har det. Men dig nytter det ikke at tale med. Nu kunde du ta' til Literaten og sidde som en fin Dame ^[236] i hans pene Stue, han er saamen baade en bra og en respektabel Mand, om end hans Ytre er. ... uheldigt.»

«Uheldigt?» Marie lo ... «ha, ha, sier De uheldigt. Han er styg, jeg har aldrig set noget saa fælt. Og den væmmelige Fiske skulde jeg gaa og se paa til hver Dag. Aa, gid nei.»

«Du er ligefrem dum. Jeg vilde ikke tro du kunde være saa barnagtig ... Men Jakob Holm vil du gifte dig med, straks han kommer og byr sig til?»

«Ja, det vil jeg vist ...» Marie gik hen til Bordet og rodede mellem Strygetøiet, mens hun sang med en paatagen rolig Stemme:

Arfvingar hade hon tvänne,
Kärleken arfvingar ger,

Sonen bråddes på hende,
Dottren på faderens kär.

*

Jomfru Jansen gik uden at si' Godaften og Marie lyste ikke nedover Trapperne, hun var altfor ergerlig. Hun slængte væk Fiskebollerne, «Jansa» havde bragt med, slig, at næsten Halvparten af Kraften blev nedslaat, og hun sved omtrent op Mansjetterne, hun skulde til at stryge.

Tænke sig til, at hun ikke kunde faa Lov at være i Ro ... Hun var nok Jomfru Jansen forbunden til en vis Grad; men det kunde være Maade med alt. Hun fik næsten Lyst til at skjule sig [237] etsteds, slig at ingen kunde faa opsnuset hendes Adresse.

Jomfru Jansen gik imidlertid hjemover i de folkebefærdede Gader. «Mon det altid var slig, at Utak var Verdens Løn; i hendes Lod havde det ofte faldt. Hvad Tak havde hun vel for alt hvad hun havde gjort mod Marie? Men likevel vilde hun nødig slaa Haanden af den uforstandige Pige, hun tilhørte jo Bertrand Bruns Slægt, og Jomfru Jansen syntes hun havde lidt at sone. Da hun kom frem mod Hjørnet af Stortorvet drev der en Fyr lige imod hende.

«Om Forlov ... De er Jomfru Jansen?»

«Ja ... er det Dem Monsen?»

«Det var en af de Opdagelsesbetjente, som Jomfru Jansen personlig havde henvendt sig til angaaende Fransiskas Efterspørgsel.

«Ved De noget nu?»

«Jeg skulde været oppe hos Jomfruen ... Jeg tror ikke, det nytter at søge mere ... Vi trodde jo engang, at denne Damen var reist til Stockholm; og der er gjentagne Gange, efter Deres Opfordring, blet skrevet til det svenske Politi, men der foreligger ingen Oplysninger ... Der er ingen som vét, hvor hun er blit af denne Fransiska, eller 'Dronningen af Saba', som Folk kaldte hende. – Hun er som sporeløs forsvunden».

Jomfru Jansen var gaat, ifølge med Monsen opover Gaden.

«Ja, ja. De faar komme op til mig, saa skal [238] De faa en liden Dusør for alt Bryet De har havt nu i to Aar.»

«Hm ja ... De kan nok si det ... i to Aar ... det er sjelden vi er saa uheldige, vi Snushanerne ... men dette Kvindfolket maa være sleipt som en Aal.»

Jomfru Jansen gik videre. Det var som et Sting i hendes Hjerte; thi nu syntes hun at hun rent maatte opgi Haabet, om nogensinde at finde Fransiska, uden saa var, at Skjæbnen eller Forsynet atter vilde lade hende dukke op ... Men saa gled hun vel atter væk ... udi Synden ... thi det saa livagtig ud, som at Fædrenes Synder skulde hjemses paa Børnene. Derfor var det vel ogsaa, at Marie ilede sin Undergang imøde.

Attende Kapitel. Et ubehageligt Besøg

Marie havde faat lille Ragnvald til at sove. Hun havde lagt Tøi i Vand for at vaske næste Dag og sad nu alene i det utrivelige Kjøkken, hvor det var fuldt op med Kopper og Kar. Dog kosede hun sig saa godt det lod sig gjøre med en Kop varm Kaffe. Da ringede det temmelig stærkt paa Dørklokken. Marie trodde det var nogen med Vadsketøi og gik rolig ud for at aabne; men hun skvat næsten tilbage, da hun mødte Literat Møller og Jomfru Anna paa Tærskelen.

«God Aften, Jomfru Svensen.»

«God Aften», kom det tvungent igjen.

«De faar undskylde, at vi kommer til Dem.»

«Aa, værsgo ... men det er ustelt hos mig, jeg er bestandig optat med Vask.»

«Ja, det maa være et tungt og et kjedeligt Arbeide», sa Literaten i en fortrolig Tone.

[240] «Det er som enhver tar det, jeg er nu vant til at arbeide.»

Literaten var blit staaende ved Døren; men Jomfru Anna ilede forbi Marie, lige ind i Kjøkkenet og saa sig om, undrende og nysgjerrig.

«Er det her du bor ... Gid, hvor det er klassisk ...» Hun lo med sin sædvanlige, skøieragtige Latter.

Men Marie var baade lei og ærgerlig. Var det Jomfru Jansen, som sendte hende disse Mennesker paa Halsen. Hun havde jo engang sagt fra, at hun ikke vilde ta den Konditionen. Lidt uvillig bød hun de uvelkomne Gjæster ind i Stuen. «Værsgo sid ...» De ledige Stole toges straks i Besiddelse af de nykomne; Marie derimod blev staaende foran Bordet med en uvis Holdning ... dyb Stilhed.

Møller sad og dinglede med de lange Arme og viste frem de grove Hænder. – Det altfor store Hode rotkede^{k11} frem og tilbage, og de dybe vemodsfulte Øine fór forvildet omkring i det uryddige halvmørke Værelse.

Marie havde vendt sig helt bort. Hun havde lige fra hun var et Barn havt en forfærdelig Modbydelighed, en vis Rædsel for det stygge. Og denne Dvergen? ... hun formelig afskyede ham. Hun gad ikke se ind i de ualmindelig vakre Øine, der liksom afsjælede et varmt Hjerte. ... «Gid, hvor han er fæl», – tænkte hun, «bare han nu vilde tale ... hvad vilde han egentlig?» Stilheden føltes trykkende.

[241] Nu talte han. «Hm ... hm ...» derpaa en kort, tør Hoste ... «Frøken Marie ...»

Han reiste sig ... Det var forresten heldig; for han tog sig endda uheldigere ud, naar han sad.

«Jeg er ingen Frøken», sa Marie hastig ... «jeg heder Marie Svensen.»

«Faar jeg Lov at kalde Dem Marie, tak! ...» Han nærmede sig nogle Skridt. Marie trak sig tilbage til den anden Ende af Bordet.

«Hvad er det De vil?»

«Gud, blev ikke ræd, det er bare ...»

«Gid, hvor det er klassisk ...» faldt Anna med sin friske trillende Latter.

Atter Stilhed ... Saa lod Literaten høre en Brummen, og saa atter denne korte, tørre Hoste, der var ham egen.

«Inden jeg gaar over til et alvorligere Emne, vil jeg faa Lov at deklamere et overmaade vakkert Digt ... det kan paa en Maade passe paa Dem Marie, og hedder Blåsippa ...»

«Blåsippa, hvad er det?»

«En Blaaklokke ... en Blomst», sa Jomfru Anna leende.

«Ja», forklarede Literaten i en begeistret Tone, «det er en 'Blaaveis', en af Vaarens første og yndigste Blomster. Digtet er svensk. –»

«Lad det heller bli norsk ...» sa Marie, hun var i Grunden glad over, at det varede en Stund, inden Literaten fremkom med sit egentlige Ærinde, saa fik hun Tid til at summe sig.

[242] «Jeg forstaar. Jomfru Marie», sa' Hr. Møller ... De er en norsk Kvinde ... De har ... lidt Interesse ... for ... *Fædrelandet*.»

«Aa, det er ikke saa *lidt* det», svarte Marie med en haanlig Betoning og et lynende Blik til Jomfru Anna. «Jeg er ikke saa dum heller, jeg har lært af *Kjæresten* min, han Jakob Holm, som er meget inde i Politik og Samfundsspørsmaal.»

«Altsaa er du 'politisk' ... I al Verden! Aa, hvor det er klassisk, ha, ha!»

«Hum ... hum», det kom som en hul Grynt fra Møllers spidse Læber, han gjorde nogle forfærdelige Fagter, slog ud med de lange Arme og syntes høist ubehagelig berørt.

«Hum ... hum ... nu var det Digtet ... det har intet med Politiken at gjøre ... Digteren kan gjerne for alt det være norsk ... Men de forstaar, mine Damer ... det svenske Sproget, ja selv vort eget Landsmaal er saa overmaade ordrigt, at en lettere kan faa Udløb for sine ... sine inderste Følelse i dette, end i det tørre Bogsprog.»

Han havde talt sig varm, der var kommen en fin Rødme op i de blege Kinder, og Øinene lyste Skjæfuldt.

«Kanske De er Forfatteren?» spurte Anna næsvist.

«Derom taler historien intet, Jomfru Anna ... men hør nu, hør. ...»

Stilhed ...

[243] Møller søgte at indta en imponerende Stilling, inden han med pibende Stemme og grusomme Fagter begyndte at deklamere:

Lilla sippa sof ännu,
Slut ditt ögas himmel,
Tids nog vaknar också du
Upp til livvets hvimmel.

«Solen kyste mig så ömt».
Vill du kanskje svare:
Ack, det har du endast drömt
Det var villa bara.

Än är luften icke varm,
Sof ännu, du lilla!
Isen om din moders barm
Ligger än så stilla.

Kalla drivvor, rimig kvist,
Möta här ditt öga,
Svikna löften, sorg och tvist,
Solsken fins här föga.

Sof til solen mera varm
Spränger isens pansar,
Och til bäcken med sitt larm
Utför backen danser.

Hum ... hum ... Literaten satte sig ned og tørrede Sveden af Panden ... han havde aabenbart anstrængt sig for at gjøre sine Sager godt.

Dyb Stilhed, der kun afbrødes af Annas Yndlingsudtryk ... «Klassisk ... klassisk!»

[244] Marie vendte Ansigtet bort og sa' ingenting. Heldigt eller uheldigt ringede det idet samme paa Dørklokken. Det var nogen, der bragte Vadskeøi.

«De faar undskylde, Hr. Møller», sa' Marie, da hun atter kom ind, «jeg har faat nogle Kunder at ekspedere, – om De kunde fatte Dem i Korthed – hvis det er noget De vil.»

«Det er snart gjort. Jomfru Marie», svarte Møller, han havde pludselig faat Luft ... «Det er bare, at' De ikke maa si nei, til det, som jeg vovede at skrive om i Brevet. Jeg trenger i Øieblikket en Husholderske og vilde saa svært gjerne ha' Dem. De skulde faa det saa godt hos mig.»

«Men jeg kan virkelig ikke.»

«Er det rent umuligt?» spurte Møller med et smægtende Blik.

«Ganske, det sa' jeg jo ogsaa til Jomfru Jansen; har hun ikke baaret Bud, siden De kommer selv?» Tonen lød hvas.

«Jo, men jeg trodde De endda kunde være at formaa til at komme, naar jeg selv ... frembar ... min Anmodning.»

Marie lo haanlig og denne Gang maalte hun den lille Dvergen med et skarpt udfordrende Blik. Hun syntes, hun var ham overlegen.

«Hvorfor vil De saa gjerne ha' mig? Her er da Kvindemennesker nok, foruden mig ... Kan ikke Anna?»

Anna lo med en gjækkende Latter.

«Jeg er ikke blit spurt.»

[245] Literaten hostede.

«Jeg tror at ... De ... vil være skikket til at styre mit Hus ...»

«Jeg tror netop det modsatte», afbrød Marie.

«Desuden vilde det ikke hjælpe Dem stort, om jeg kom, det kunde bare bli for en ganske kort Tid. Jeg venter *Kjæresten min*» ... med særlig Vægt paa Ordet ... «og naar han kommer, saa blir det straks Bryllup.» Literaten veg et Skridt tilbage.

«Jasaa, saa De er saa vist, forlovet.»

«Det har jeg været i flere Aar. Jeg trodde De kjendte til det gjennem Jomfru Jansen?»

«Jeg har nok hørt det ... men ... var det ikke bedst for Dem selv, om De lod den Plan fare?»

«Dermed har vel De intet at gjøre.» Tonen var saa harm, at den straks bragte Literaten til Taushed.

«Har Du hørt fra Jakob Holm?» spurte nu Anna.

«Nei, men han kan komme, naar det skal være ...»

«Aa, er det, ikke anderledes ... ja, da er jeg ræd, du kommer til at vente længe?» Anna lo spottende.

Men Møller nærmede sig den unge Pige og sa' ien alvorlig, næsten inderlig Tone: «De forstaar vel, at jeg langt fra vil fornærme Dem med mit Tilbud. Det er et høfligt Spørsmål, om De [246] vil indta' min forrige Husholderskes Plads. Vil De ikke – saa er det ikke videre. Men jeg tænkte det kunde være bra for Dem selv, at slippe alt Slitet og Omsorgen for det daglige Brød, ved nu at komme i et godt og ordentligt Hus. Hos mig skulde De ikke lide nogen Overlast.» Han vilde gjøre en liden Bøining med Overkroppen. ... et Slags Buk; men snublede i det samme i noget paa Gulvet, saa han nær havde tabt Balansen.

Marie lo haanlig af den ubehjælpelige Figur; men Anna syntes, at dette var altfor kryt. En liden Nedsætning fortjente saamen Marie. Saa sendte Anna et skarpt

Øiekast bort til Sengen, hvor den «vesle» laa i dyb Søvn.

«Det er for den uheldige lille der, at hun ikke vil. De forstaar nok, Hr. Literat?»

Men Møller rødmede som en ung Pige og vendte sig bort.

«Du skulde ikke være fuldt saa vigtig, Anna ... du ved ikke hvordan det kan gaa dig selv. Vi har alle set Vuggen; men ingen Graven, skal jeg si dig» svarte Marie.

Anna hørte til med Undren, det var svært saa Marie havde faat Mod til at snakke. Hun var ikke længer den forknytte, tilbageholdne Pige, der skulde tjene i «Jansas Delikatesse». Anna kjendte ikke til, hvordan Skjæbnen og tunge Sorger tjener til at udvikle og opdrage et Menneske, baade til det gode og onde.

[247] Marie gik ud i Kjøkkenet og smækkede Døren haardt i. Hun havde ikke Stunder til længre at opholde sig med disse Mennesker.

Anna og Literaten blev siddende igjen alene. «Det skulde De ikke sagt, Jomfru Anna», mente han i sit stille Sind, men han var for fin og undselig til at ville si det.

Literat Møller var en Bogorm, og han var en dannet Mand. Naar han sværmede for smukke Damer, saa var det ikke i nogen upassende Mening, han var blyg som en Jomfru. – Havde den vakre Marie Svendsen end tændt en Glød i hans Hjerter, saa vidste han godt, at det aldrig kunde bli til mere. Men det gjorde ham ondt for den fattige unge Pige, og han vilde gjerne gjøre noget for hende, bli hende til Hjælp og Støtte i Livet. Han havde ofte talt med sin gamle Veninde, Jomfru Jansen, om den stakkars Pige, og da nu netop hans Husholderske skulde flytte, saa la' disse to – Møller og Jomfru Jansen – i Forening den Plan, at Marie skulde finde et Hjem og Tilflugtssted i førstnævntes Hus, og kanske derved befries fra at indgaa i nærmere Forhold til den fordrukne Jakob Holm. Vi ser nu, at denne kløgtig udtænkte Plan var strandet.

«Det er bedst vi gaar», sa' Jomfru Anna.

«Ja, det nytter ikke andet. Det er enkelte, der ikke vil ta' imod den Redning, der bydes dem.»

«Nei, det er vist saa». Anna saa sig om i Stuen, hvor der denne Aften var mere end almindelig ustelt, det saa ud som havde der ikke været ryddet [248] op i ugevis. Tøi laa slængt ud over Bord og Stole, baade hist og her. – «Kan De forstaa, hvorledes

nogen kan leve i sligt. Sandt at si, Hr. Literat, tror jeg De er liksaa godt tjent med ikke at faa Marie.»

De havde imidlertid nærmet sig Døren og kom snart ud i den mørke Gang.

«Hvilket Egyptisk mørke. Se Dem for i Trappen, Hr. Literat. Meget uopmærksomt af Marie ikke at lyse Folk ud. Men det ligner aldeles hende.»

Anna havde neppe udtalt de skjebnesvangre Ord, inden der lød et ... Brag ... et dumpt Rædselsskrik, og hun vidste, at Literaten var styrtet ned over Trappen. Bare han ikke havde slaat sig rent ihjel.

«Aa, det er klassisk ... klassisk», raabte hun og stansede midt i Trappen, at se ud i mørket, henimod et lidet bitte Lysglimt nede fra Gangen af. Faldet havde naturligvis vakt Opmærksomhed i Huset. Marie kom straks ud med Lampen. «Faldt han udfor Trappen nu», spurte hun i en harm Tone. «Hvad vilde han ogsaa her? Slige fine Folk er ikke kjendte i Fattigfolks Hybler. Nu kan han faa to Pukler paa Ryggen istedetfor en.»

«Du er rigtig styg Marie; men bi lidt, du gaar det nok endda værre, end du hidtil har havt det ... Det ser ud, som du har glemt den Kvelden, du kom til Jomfru Jansen.»

Anna ænsede ikke Maries bitre Svar; i en Fart var hun nedover Trappen, ivrig efter at se, hvordan det var gaat hendes Ledsager. Der var en aaben ^[249] Kjælderlem eller Luge i Gulvet lige ved siste Trappeafsats, det var derfra den dunkle Lysstraale var trængt op. Men Anna saa ikke Literaten nogensteds, derimod hørte hun hørøstede Stemmer fra Kjælderen.

«Han er nok reist ned gennem Gluggen», sa' én blandt de, der havde samlet sig i Gangen.

«Hvem var det.»

«En, der bringer Tøi til Strygejomfruen.»

Anna stod som paa Gløder. Men Stillingen var altfor komisk, og hun var nær ved at briste i Latter. Da kom idet samme Literaten tilsyne fra Kjældergluggen i en ynkelig Forfatning, og i Hælene paa ham kom en Jente med en Lampe.

«I Alverden kan de ikke lyse Folk ned Trappen.»

«Hvem er det.»

«Nogen der kom fra Strygeomfruen.»

«Aa, den Strygeomfrua er gælen.»

Men Anna gik bort med Møller, der aandede dybt og tørrede af sine vaade Klær ...

«Slog de Dem?»

«Aa nei, ikke videre ...» Stemmen skjalv.

«Han dumpede ned midt i et Kar med Saltlage», sa' den Jente, der holdt Lampen.

«Ha, ha, ha ...» rungende Latter.

«Det er jo en Dværg;» de kom helt indpaa Møller og glodde paa ham med gridske, nysgjerrige Blikke.

«Men han er saa flot ... Fik du vasket dig, nu da, Tosken?»

[250] «Lad os gaa», bad Møller, og klyngede sig halvveis ræd ind til Anna.

De gik, efterfulgt af Latter og raa Spøg.

«Er det Kjæresten hans, den lange?» raabte nogen i Døren. Mens de bortilende sneg sig væk, tæt indmod Husvæggen, indtil de kom ud paa Gaden. De talte ikke meget ... Tilbagetoget var altfor tragisk ... Møller havde tabt. Han havde spillet en ynkelig Rolle, og uagtet en ældre Mand, var han nær ind paa Graaden.

Det var ikke første Gang, han maatte lide for sin Legemsbygning Skyld ... Han var styg, han vidste det altfor godt. Men var han da sin egen Skaber? ... Var det ikke ubarmhjertigt, at ringeagte ham, fordi om hans Ydre maatte indgyde en vis Modbydelighed? Var det en Feil, at han saa slig ud? ... Saa man bare paa hans Pukkel, og glemte rent hans Begavelse og store kjærlige Hjerte? Selv de, der ikke kjendte ham, var det retfærdigt, at de behandlede ham slig?

Han saa bort fra Færdselen paa Gaden, opimod den stjerneklare Himmel ... Han elskede Marie Svensen ... elskede ... men det skulde ingen faa vide. Om hun var kommen i hans Hus, saa vilde han skjult det, saavidt som Kjærligheden kan skjules ... Han vilde aldrig nærmet sig hende paa nogen fortrolig Maade. Nei da ... Hans Kjærlighed var jo af aandig Natur. Han vilde bare set op til hende som til et høiere Væsen – og hjulpet hende opover Slitet og Arbeidet. Nu var dette vistnok nægtet

ham ... [251] men han var ikke fyldt med Hevnfølelse; tvertimod lovede han sig selv, at han aldrig vilde tabe den stakkars Pige ganske afsyne, om han siden i Livet kunde bli hende til Hjælp.

De var naaet helt frem til Akersgaden, da han vaagnede af sine Betragtninger ved Annas trillende Latter.

«Aa gid, hvilken Scene ... Et Syn for Guder, Hr. Literat. Aa, det er klassisk! Godt, De ikke slog Dem ihjæl.»

«Saa havde det hele været forbi», tænkte Møller med en naturlig Bitterhed.

Nittende Kapitel. En Overraskelse

Det var en Høstkveld.

Regnen høljede ned. Det var koldt, saa Folk la frisk væk i Ovn.

Marie Svensen stod ved Strygebrettet, hun havde havt en ualmindelig stor Vask denne Uge – hun maatte stri for at faa den fra sig og var glad, naar lille Ragnvald sov. Ikveld havde hun næsten klaret hele Strygningen, og det kjendtes som en Lette endelig engang at bli' færdig. Hun var sandt at si' træt af alt dette Strævet.

Det ringede ... én, ... to Gange temmelig haardt.

Hun satte Strygejernet fra sig og gik for at aabne. Det var vel nogen som kom for at hente Strygetøi.

I det samme Døren blev lukket op, kom en høi mørk Mand fort ind, mest liksom han var ræd for at nogen udenfor skulde faa se ham.

[253] «Marie!»

«Aa gid, Jakob, er det dig?»

«Ja ... det er mig», kom det igjen med lavt sagtfærdigt Mæle.

«Kom ind Gutten min, ind i Stuen ... Aa, som jeg har ventet dig i disse Aar.»

Jakob svarte ikke, han fulgte Marie mekanisk og sank om paa en Stol. Det kom som et Lettelsens Suk fra hans Læber:

«Se, saa!»

«Er du træt?»

«Ja gu er jeg træt – ja, jeg har været ude i hele Dag; men nu er jeg da blit ædru.»

Nu først tog Marie Jakob rigtig i Øiesyn. Han var usselt klædt som Geseller^{k12} pleier at være, og han saa bleg og daarlig ud. – Han var blet gammel og saa mere

forfyldt og udlevet ud end den Gang han reiste. Marie spurgte ikke, hvordan han havde havt det, det kunde hun jo se. Hun sukkede.

«Kom du idag?»

«Nei, det er et Par Dage siden.»

«Hvor fik du vide mit Logi?»

«Af en Kamerat,»

Dyb, tung Stilhed. ...

«Sæt dig hen til Bordet, saa skal du faa lidt at spise.»

«Ja tak, jeg er sulten. Men jeg har ingen Penge, jeg har rumlet dem bort alle sammen. ... 'Alles ist væk'», ⁿ¹² sa' han paa sin flotte Svendemaner, og slog ud med Haanden.

[254] «Jeg har jo altid lidt Mad», sa' Marie stille.

«Hvad driver du med nu?»

«Vask og Strygning.»

«Det er tungt Arbeide.»

«Det er bedre end Søm.»

«Ja, ja Marie, nu er jeg hjemme, nu skal jeg straks søge Arbeid' og saa skal jeg hjælpe dig.»

«Tak, Gutten min, men saa man du ikke drikke saa meget», fik Marie Mod til at si'.

«Aa pyt san, jeg drikker ikke mere end andre ... Igaar maatte jeg spleise, og drikke et Glas med nogle Kjendte jeg traf – – straks jeg var kommen, ser du. Jeg vilde gaat lige op til dig, og da havde jeg rigtig mange Penge; men saa traf jeg disse Fyrene i Storgaden ... Men kom nu med den Maden, du lovede mig.»

I det samme vaagnede Ragnvald og begyndte at smaasutre.

Jakob saa overrasket paa Barnet; men Marie tog ham rakt i sine Arme og bar ham hen til Bordet.

«Helse paa Papa», sa' hun.

«Papa!» Jakob fór op ... Men Marie lagde Barnet i hans Arm, og mens Barnet græd og blev ræd den fremmede Mand, kom det til en Forklaring mellem de Forlovede. Dette skete dog mere ved Blikke og gjensidig Forstaaelse end ved Ord, og det var da især Barnet, der dannede Baandet mellem de to. Saa var det ogsaa dette, at Jakob liksom havde været nødt til at ty sig op til Marie; hun stod ham jo nærmest. Det var senhøstes, og [255] lidt koldt at ligge ude, og han var uden Penge og for det første arbejdsløs.

Marie tog det skrigende Barn ud af Faderens Arme.

«Han kjender dig ikke endnu.» ... Hun tyssede paa den lille, der straks tiede, da han følte sig tryk i Mamas Fang.

«Se paa ham», sa' Marie og dansede med den lille, der nu lo og var noksaa fornøiet.
«Han er dig op ad Dage.»

«Ja, er du saa sikker paa det?» ... Der var kommet et tvilende Udtryk i Jakobs store, talende Øine, da han nærmede sig Marie, og hviskede hende noget i Øret. ... Hun fór op som truffen af et Slag; men svarte straks i en frimodig Tone:

«Er du gal, Jakob, tror du da virkelig ...? Hun fuldendte ikke Sætningen; men snappede liksom efter Veiret, inden hun tilføjede i en inderligere Tone:

«Aa nei, Gutten min, din er jeg, og din vil jeg være, vær sikker om det ... Jeg har ikke været paa en eneste Morro, siden du var hjemme.»

«Ikke paa Rasmussalen^{k13} en Gang?»

«Nei, ikke en Gang der, og forinden du reiste, ved du da godt, hvor jeg var? Var jeg nogensteds, uden med dig?»

Hun havde talt sig ivrig, og der var kommet en dyb Rødme op i de ellers saa blege Kinder. Jakob betragtede hende nøie og undredes over, hvor mager og daarlig hun saa ud. Kanske havde hun [256] lidt ondt for hans Skyld. Denne Mand var let at paavirke baade til godt og ondt, og naar han nu saa paa Marie, var det en Streng, der rørtes i hans Hjerte, og han følte sig underlig hendragen til Marie og Barnet.

«Hvad hedder Gutten – vor?» spurgte han i en blød, lidt usikker Tone.

«Ragnvald.»

«Saa ... altsaa kaldte du ham ikke op efter mig?»

«Han er ikke opkaldt efter nogen», kom det freidig igjen; det var da svært, saa Jakob var jaloux ... «Jomfru Jansen vilde endelig han skulde hedde Ragnvald. Hun syntes det var et saa vakkert Navn. Ved ikke, hvor hun har det fra; men Navnet skjemmer da ingen. Jeg lod hende kalde Gutten, hvad hun vilde. Hun holdt ham over Daaben, og han blev født i hendes Hus. Hun var svært snil mod os begge den Gang.»

Og nu fortalte Marie om alt, hvad hun havde gennemgaaet den Dagen, da Jakob var reist, og hvordan hun tilsidst var tyet hen til Jomfru Jansen, som det eneste Menneske, hun kunde holde sig til.

«Ja, det var jo vakkert gjort af hende, at hun vilde ta' imod dig. Men du skulde været mere fortrolig mod mig'»

«Saa var du kanske ikke reist?» Tonen lød glad, næsten forventningsfuld.

«Ja, det tror jeg nok jeg var; men jeg var kanske kommen før tilbage. – Saa havde jeg ogsaa ^[257] arbeidet med mere Lyst og Mod, naar jeg havde havt Gutten at tænke paa.»

«Ja, Gutten! din og min Gut, du Jakob!» Stemmen var varm og inderlig.

«Min Gut! ...» Jakob lo til den lille, og vilde ta' ham.

«Og saa faar vi gifte os du Jakob», sa Marie, hun syntes hun fik benytte sig af Øieblikket og den gode Stemning, der laa i Luften. «Gifte os du, for Guttens Skyld.»

«Ja, ja, for Guttens Skyld, det er saa, jeg ogsaa mener.»

Marie følte sig skuffet og saaret – altsaa bare for Guttens Skyld. Om Gutten ikke havde været, saa var det kanske aldrig blit noget Bryllup ... Herregud! ... slige er Mændene. Hun ytrede dog ikke dette, turde ikke for sit Liv. Hun vidste jo ikke, hvordan Jakob vilde ta' det. Saa sa hun bare i en lidt mismodig Tone:

«Det er tungt for en Pige at gaa med et Barn. – Skammen og Foragten vil saa let følge, selv om en stræber efter at vandre ærlig frem. Men det er endda værre for Barnet, naar det voxer til, og faar vide, at det ikke er saa god som de andre Børn.»

Jakob slog Næven i Bordet, saa lille Ragnvald satte i at skrige.

«Det skal min Gut aldrig komme ud for, du Marie, nei gu, om han skal, nei!»

Marie tyssede paa Gutten som strax blev rolig.

«Nu maa du gaa til Papa», sa' hun.

[258] «Papa», svarte den lille.

«Ja, jeg har lært ham at si Papa, hører du. Og, du Jakob, naar skal vi saa ha' Bryllup?» Jakob synes at betænke sig.

«Det haster vel ikke saa, ved jeg?»

«Jo, nu haster det. Hør, Vennen min, du har vel ikke Arbeid'?»

«Nei, det kan du da vide! Jeg er jo kommen i disse Dage.»

«Ja, ja; Men du faar gaa til Præsten og forlange Lysning, gjerne imorgen den Dag, og si som det er, at vi har et Barn sammen. Saa kan du faa Lov til at bo her hos mig, indtil du faar Arbeid, og da kan vi ha' Bryllup, for da kan vi ha' det som Folk.

«Ja, vi skal vel ha' lidt Stel vi og.»

«Ja, det er greit», svarte Marie med Selvfølelse. Hun havde ikke været saa glad paa aldrig saa længe. Hun bad Jakob passe Gutten og gik ned i Kjøkkenet for at stille lidt ekstra Aftensmad. Det var for hende som en Fest – – der laa Høitid i Luften og over alt hvad hun foretog sig.

Men Jakob blev siddende alene i den uryddelige Stue. Han lekte for den lille, dansede om i Stuen med ham og fik ham tilslut til at bli ret fortrolig og pludrede paa sin egen barnlige Vis.

Men det gik haardt paa Jakob at forsone sig med disse Bryllupstanker. Havde det ikke været for den lilles Skyld, saa vilde han sandt for Dyden heller [259] stullet alene. Men det vilde jo være Synd for Gutten om Skammen skulde træffe ham – –

Han saa sig om i det utrivelige Værelse. «At ikke Marie kan rydde lidt op. I Alverden! – hvordan skal det gaa naar hun blir gift?» – –

I det samme kom Marie, hun havde i en Fart været over hos Kjøbmanden for at gjøre nogle Indkjøb, og nu gav hun sig til at rydde op i Stuen.

«Du faar ikke se dig altfor meget om, det er leit, at her skulde træffe til at være saa ustelt. Jeg véd du er en pertentlig Fyr. Men det falder saa meget af med denne Vasken. Det er ikke greit at være saa alene, kan du tro. Naar vi blir gifte, saa skal

jeg stelle pent for dig og Gutten, skal du se. Vi skal faa det saa triveligt, du tror det ikke.»

Jakob svarte ikke noget, han sad og byssede Gutten, indtil denne sovned i Armen hans. Saa blev Barnet lagt bortpaa Sengen og Jakob ruslede om i Stue og Kjøkken og snakkede med Marie om et og andet. Om det end ikke var saa triveligt i Huset, saa var det bedre end at ligge ude. Han skjønte jo, at Marie var et stærkt Kvindfolk, flink til at arbeide og tjene Penge, og det vilde jo være godt for en Kar som han, der oftest gik og sjokkede paa Fylla.

«Du vil vel ikke opgi Vasken, naar vi blir gifte», sa' han.

«Nei, det kan du da vide, jeg ikke vil. Jeg vil vist stræve liksaa meget, naar jeg blir Kone, og kanske endda mere; for da har jeg jo noget at slite for. [260] Det er ikke bare mig alene. Vi er to, – to om alting, det er saa deiligt, du Jakob.»

Nu var Bordet dækket – og det tog sig noksaa godt ud. Marie havde spenderet den eneste Dug hun eiede. Den var noget stoppet, men skinnende ren og hvid, for var det nogenting, Marie Svensen forstod sig paa, saa var det Klædesvask. Det var forresten ikke alene Dugen, som laa der til Pryd; men det var storartet Opdækning med Pølse, Ost, opskaaret salt Kjød og flere lækre Sager. Der var ogsaa en Flaske øl og en Pæglflaske^{k14} med Kognak samt stærk god Kaffe. Det hele Arrangement var meget tillokkende for Jakob og fristede hans glubende Appetit. Sandt at si havde han ikke spist noget hele Dagen.

Men i Maries Pung havde denne Tilstelning gjort et temmelig dybt Indhug; men saa var det jo ogsaa en sjelden Anledning, at hun havde faat Kjæresten sin hjem. Nu sad disse to Mennesker og drak en «Doktor» sammen og var glade. Jakob fortalte om sine Reiser og om alle sine Genvordigheder som Svend.

«Bedst at komme hjem igjen til dig – og Gutten», saa sluttete han og gik bort til Sengen og kyssede den lille.

Men Marie saa med et eget kjærligt Blik paa denne udlevede blege Skikkelse i de paafaldende daarlige, halv forrevne Klæder. Nu skulde han faa et godt Hjem. Hun vilde bli for ham en rigtig bra, snil Kone, og vænne ham af med at gaa i [261] Byen. – Heller vilde hun kjøbe til ham en halv Flaske og dito Øl, som han kunde drikke hjemme liksom i Kveld, saa kanske hun dermed holdt ham borte fra daarlige Kamerater og Restaurationerne.

«Nu maa du ikke vække Gutten vor», sa' hun og gik bort til Sengen, hvor Jakob endda stod bøiet over den lille. Han vendte sig i det samme, slog Armen omkring Kjæresten sin og kyssede hende.

«Vi to kan faa det godt sammen», sa' han for første Gang paa flere Aar. Var det den lille svartlokkede Gutten, der atter havde bøiet hans Hjerter imod den halvt forglemte Pige.

-- «Ja, vi skal ha' det godt», samstemte hun, det var nu ialfald hendes fulde Hjertens Mening. – «Og véd du hvad, Vennen min?» med et Blik paa hans daarlige Klæder. «Jeg har nogle Penge staaende i Banken, som, jeg har holdt paa at samle, til du skulde komme. Imorgen gaar jeg og tar dem ud, saa skal du faa dem til en Dress, saa du kan se lidt bedre ud, naar du skal omkring og høre efter Arbeid og til Præsten og forlange Lysning; for det ved du, at du først faar gjøre.»

«Ja, jeg skal gjøre det.» – Og denne Gang la' han ikke til: «for Guttens Skyld». Men han trak Marie ned paa Fanget, hun la' sit Hode ind mod hans Skulder og slig blev de siddende en Stund i kjærlig og fortrolig Hvisken, det var jo nu saa længe siden sist. – – – – –

De tænkte vist, som saa mange andre, at Kjærligheden [262] er det eneste, som det er værdt at leve for. Men saa gik de siden ind i Ægteskabet og la' Kjærligheden tilbage mellem Livets Strid og Møie. Det gaar saa med mange fler.

*

Jakob Holm gik noksaa kry i Byen med sin nye Dress og hørte efter Arbeid. Om et Par Uger fik han Plads hos Skomager Sahlsgaard, paa et af de største og bedste Værksteder i Byen. Da Jakob var en bra Arbejder kunde han tjene gode Ugepenge. Han forholdt sig ogsaa mærkelig rolig; gik hjem til Marie hver Kveld og undgik Drikken og Kameratslivet.

Marie var sjæleglad og trodde, det skulde vare ved. Hun havde kanske ikke saa ganske Rede paa, eller havde hun glemt det, at Jakob pleiede drikke i Turevis. Naar først han begyndte paa et Værksted, var han bra; men gik en Tid hen, saa begyndte han at sluntre undaf ved at gaa i Byen og drikke Smaasnapser, eller sidde inde hos en Kamerat og drikke en halv Dags Tid. – Og saa tilslut blev han ligeglad med Arbeidet og rumlede i ugevis uden at vise sig paa Værkstedet. Efterpaa kom da en Slappelsens Tid, hvor han bare laa etsteds og døsede. Inden han blev kjendt med Marie, var det gjerne i en eller anden Restauration, hvor han var tilvens med en af Pigerne, eller ogsaa ude, saalænge det var Sommer.

Marie vidste ikke i sin Uerfarenhed, at der [263] skulde intet til, bare en ren ubetydelighed, for at faa Jakob bort fra Arbeidet og ud paa Rangel, ellers havde hun kanhænde været mere forsigtig.

Forresten stelte hun bra, ryddede op i Huset saa godt hun kunde, lagede ordentlig Mad, og købte gjerne en Øl og et Par Pægle Brændevin, til Jakob skulde komme hjem om Kvelden. Da fik hun ham gjerne i Humør, og de to havde det hyggeligt sammen. Hun tænkte aldrig paa, om det ikke skulde være bedre at overtale ham til at gaa ind i en Afholdsforening og derved søge at holde ham borte fra stærke Drikke.

Saa kom endelig Bryllupsdagen – efter et Par Maaneders Forløb. De blev viet i Grønlands Kirke en Søndag, og Præsten talte vakkert over de Ord, «at vi skal hjælpe hinanden med at bære Byrderne», og om «Kærligheden, der skal skjule Syndernes Mangfoldighed.» Marie hørte nøie efter og fældte nogle Taarer. Det var godt talt af Præsten, og disse Ord skulde jo være hende til Trøst og Veiledning i hendes nye Stilling. Men Jakob, der aldrig havde bryd sig stort med Religionen, stod der kold og stiv og bare stundede efter at det hele var forbi. Det var efter hans Begreber noget stort Tul. Og da Præsten spurte, om de havde «beraad sig med Gud og med Slægtninge», da var han for sin Del nærved at svare: «Nei» ... Nogen Slægtninge havde hverken han eller Marie, saa vidt han vidste om, og neimen om han trodde, at nogen af dem et eneste Øieblik havde tænkt paa at «beraa sig med [264] Gud», – og det var vist faa Ægtefolk, som gjorde dette. Saa stod de jo der og talte aabenbar Usandhed ligeoverfor Præsten. Var ikke det en vitterlig Synd – eller en Samfundsløgn af første Slags? Thi det var jo noget, som alle gjorde sig skyldig i. Nei, han trodde nok, den Tid vilde komme, da det blev tilladt at ta' borgerlig Vielse, for hver som vilde. Det maatte jo være meget bedre, saa slap en da at staa der og lyve i Kirken, hvor han og mangfoldige andre af hans Lige, aldrig kom, uden ved Konfirmasjonen og saa Bryllupsdagen.

Hjemme hos sig selv holdt de et lidet Bryllup. Der var købt ind Mad og Drikkevarer i Mængde. Jakob havde indbudt nogle faa Venner, og Marie paa sin Side havde buden Mor Jensens to Døtre, der bodde i samme Gaarden, samt Jomfru Anna. – Det var jo en Selvfølge, at Jomfru Jansen ikke vilde komme. Hun indskrænkede sig til at sende en stor Kage, de kunde skjære op til Kaffen.

Saa var det en Konvolut, som Anna overrakte Marie med et fint Smil. Da den blev aabnet ved Kaffebordet viste det sig, at den indeholdt en 5-Dalersseddel og et

Bryllupsdigt fra Literat Møller. Verset blev, straks oplæst og var «saa og saa deiligt, – klassisk» – for at bruge Jomfru Annas Ord. Det lød slig:

«Med Tro til Seil og haab til Anker,
Og Snekken fuld af Kjærlighed,
Styr gennem Livets Skjær og Banker,
Til Havnen vinker Dem sin Fred.»

[265] «Er det en Ven af dig, du Marie?» spurte Jakob lidt forundret.

«Nei langtfra, det er en Bekjendt af Jomfru Jansen, han er skrækkelig styg, rigtig væmmelig, saa jeg bestandig har havt ham til Nar.»

«Det er for Jomfru Jansens Skyld, han viser Marie denne Ære ... det er en fin Mand og en stor Digter. Han kaldes for Literat ...» forklarede Anna.

«De maa hilse og si saa mange Tak, Jomfru. Pengene var især kjærkomne», bemærkede Jakob.

Men Gina Jensen gav sig til at le og hviske til Anna: Var det den Dvergen, der faldt ned gennem Kjælderlugen den Kvelden, da han ifølge med Jomfru Anna havde «besørget Strygetøi» til Marie?

Historien blev nu fortalt til stor Morskab for Selskabet. Og Marie var ikke den siste til at le og gjøre sig lystig over den arme Literat. Kun Jomfru Anna syntes tilsidst, at det gik for vidt. Var dette Takken Literaten skulde ha for sin Opmærksomhed? – Hun saa ned paa disse sjofle Mennesker. Var dette Selskab for hende, disse udsjaakede Jomfruer Jensen, Døtre af en Torvkone?

Hun tænkte halv paa at gaa, da Lithograf Hansen, en Reisekamerat af Jakob, tog frem en Violin og spillede op en «Rheinlænder». Nu vilde Jomfru Anna bli for at faa sig en Svingom. Stuen var jo ikke stor, de kunde blot danse to Par ad Gangen; men saa var det jo heller ikke fler Damer end Bruden, Anna og de to Jomfruer Jensen [266] – samt gamle Mor Jensen, som kom ind fra Kjøkkenet, hvor hun gjorde Tjeneste for Dagen som et Slags Kokkekone.

Jakob Holm dansede første Dans med Jomfru Anna, mens gamle Skomager Swang tog Bruden op.

Efterpaa spilledes den «tyske Polka», og nu var det Mor Jensen og Murer Olsen, samt Gina Jensen og Skomager Berentsen. ... Gina Jensen var den flotteste af de to

Søstre; hun havde ogsaa i snart to Aar staaet i en Modebutik paa Grønland.

Imidlertid bødes der flittig om med fransk Brændevin samt øl. Selskabet blev muntert og Jomfru Anna tænkte ikke mere paa at gaa. Hun laante noksaa villig Øre til Lithografens Komplimenter og lidt flaaue Kurtise, idet hun slog om sig med sit Yndlingsudtryk.

«Nei, hvor det er klassisk.»

Efter at der var beværtet med Vin og Smaakager til Damerne, samt Punsch i behørig Mængde til Herrerne, holdt Skomagermester Swang en Tale for Brudeparret og saa sang han med megen Stemning den bekjendte gamle Sang:

«Vorherre var i godt Humør,
den Gang han Kvinden skabte.»

Talen og Sangen vakte megen Munterhed og høstede stærkt Bifald blandt det smukke Kjøn.

«Nei, jeg gad vidst, hvordan Mændene skulde klare sig alene; det er nok Kvindfolkene, som faar ta' de tyngste Tag lel», mente Mor Jensen.

Efter Aftensmaden, der bestod af Oksesteg ^[267] med Øl og Dram, blev Stemningen mere belivet. Det var de stærke «Doktore», der særlig bidrog til at gjøre Munterheden almindelig. Dog snakkedes der ogsaa om alvorligere Emner.

«Det er underligt med Lykkens Hjul, hvor høist forskjellig det dreies», sa' Skomager Swang med forfyldt, halv tysk Dialekt. «Skomagermester Sahlsgaard og jeg arbeidede begge som Svende og vandrede sammen paa vor Fod gjennem halve Tyskland; og nu sidder han som en af Byens rigeste og mest ansete Haandværksmestere, mens jeg aldrig har kunnet drive det mere end til det middelmaadige eller fra Haand og til Mund. Dog har jeg arbeidet og slidt liksaa fuldt, ja kanske vel saa meget som ham. Hvad kan vel være Grunden til dette ulige Forhold?»

«Det er Kapitalen som er ulige fordelt. Kapitalens uretfærdige Fordeling er Samfundets største Ulykke», mente Jakob Holm, der var blit Socialist paa sine Reiser i Tyskland. Han glemte, at i nævnte Tilfælde var det Skomager Swangs Hang til at drikke Smaasnapse, som havde været den væsentligste Hindring for hans økonomiske Velfærd, medens den mere velhavende Skomager Sahlsgaard, altid havde været en ædruelig Mand.

Men nu raabte Lithograf Hansen med hæs Røst:

«Ja, det er Kapitalen, ned med Kapitalisterne.»

«Det er ikke min Udtalelse», svarte Skomager Swang. «I er Socialister, mine Herrer, – men I tar grundig' feil. Kapital og Kapitalister vil her bli, saa [268] længe Verden staar ... Naar jeg med alt mit Slit er og blir en fattig Mand, saa er det ikke Samfundets Skyld. Kanske jeg ikke har forstaat at greie mig, at snu mig saa godt gjennom Verden som visse Folk, der er blit rige. En maa krybe og smyge for de store, skal jeg si Dem saa at si smigre for Kapitalen – og aldrig gi' Mynt ud til Unytte. Jeg er nu adskillig rundhaandet jeg. Og saa er det en Styrelse over os, som ...»

Længere kom han ikke i sin Tale.

Jakob Holm og Lithografen for mod ham med knyttede Næver.

«Ned med Kapitalen sier jeg ... Ned med Kapitalisterne og Skam faa' hver den, der ikke er enig.» De næsten brølede Ordene ud, den ene i Munden paa den anden, mens Damerne trak sig sky og rædde tilbage.

«Jeg stiller mig paa Mesterens Parti», raabte Skomager Berentsen. Med engang var det hele et Virvar og der opstod et storartet Slagsmaal. Det kom til et voldsomt Haandgemæng mellem Jakob Holm og Skomager Swang, mens Skomager Berentsen og Lithograf Hansen stredes voldsomt i Ord og den ene skjældte den anden Huden fuld. Under dette Spektakel væltedes Borde og Stole. Kopper og Glas gik i Knas, mens Kvinderne skreg. Marie nærmede sig Jakob og vilde tale ham tilrette. «Til Helvede, din Tøs, hvad har jeg vel med dig, hold dig væk eller ...» Marie blev ræd og trak sig skyndsomt tilbage. Imidlertid havde Folk samlet [269] sig udenfor, og to Konstabler var kommen tilstede. De skyndte sig ind i Stuen ifølge med Værten for at kalde til Orden. De fleste af Bryllupsgjæsterne forduftede.

«Aa, det er klassisk ... klassisk», raabte Anna, hun fór ud som en Vind med Reisetøiet i Haanden.

Det lykkedes de to Konstabler at frelse gamle Swang fra den langt yngre og kraftigere Kollegas Overgreb. Han førtes ud af Konstablerne truende og skjældende med et blaat Øie og sin fine Søndagsfrakke itureven. – Og Jakob, han vidste, at han vilde faa en Mulkt, men hvad brød han sig derom?

«Jeg gir F...n i Konstablerne», skreg han og vilde fare ud lige i Hælene paa de Bortilende; men Marie holdt ham tilbage.

«Gaa ikke Jakob, gaa ikke.»

«Slip mig for F...n, Hvad bryr jeg mig om dig. Reis til H ... om du vil.» Han stødte hende raat fra sig.

Marie græd og hulkede, næsten som i Krampe, medens Jakob ravede og vilde ud, bare ud.

«Hvor er Hatten min?» skreg han, «ja jeg gaar sandt for Dyden uden Hat.»

Men nu kom Værten Marie til Hjælp.

«Er De gal Holm? Hvordan er det De bærer Dem? De kan ikke gaa ud nu; det er jo sent paa Natten. Vær nu rolig og se at komme tilsengs.»

Værten var en stærk Fyr, han brød sig ikke [270] om Jakobs Brummen og Modstand – bare greb ham ved Skuldren og kastede ham ned paa Sengen, og selv tog han Post ved Sengestolpen, indtil Jakob endelig efter megen Vrøvl var falden i Søvn. – Men Marie samlede sammen Potteskaarene og bar ud, og saa ryddede hun nogenlunde op i Værelset. – Derpaa kastede hun sig ned paa Sengen ved Siden af den snorkende Jakob. Hun var bare glad, at lille Ragnvald var i Sikkerhed hos Mor Jensen der havde lovet at ta' sig af ham for Natten. – Og nu laa Marie og græd over sin forspildte Bryllupsdagsglæde. Men saa trøstede hun sig ved, at imorgen, naar Jakob blev ædru, saa vilde han nok angre sine Ukvemsord mod hende, og da fik de holde Andendagsbryllup alene. Hun vidste ikke, at Jakob nu var kommen ud paa en frygtelig Rangel. Han vilde gaa i Byen, ei alene denne Uge, men ogsaa næste, indtil han mistede Arbeidet og kom til at staa arbejdsløs, naar den kolde mørke Vinter stundede til.

Tyvende Kapitel. I Syden

Tre Aar er gaat. I denne Tid har Rentenist Bratvold, som han nu kaldte sig, stadig været paa Reiser med sin Hustru. Heloise er blit gammel og træt og længes efter Ro – – efter Hjemmets Fred, som hun saa lidet har kjendt. Men det ustadige omflakkende Liv i de større europæiske Byer, syntes at behage Rentenist Bratvold, deri laa netop den Afveksling, som passede for hans Natur. Uden at bekymre sig om sin egen eller Hustruens Fremtid øser han ud store Summer. Penge har for ham intet Værd, og han tænker ikke paa, hvordan det vil gaa, naar Formuen er forbrugt. Han lever blot for Dagen, vil bare mere sig og nyde Livet, slig som han altid har gjort. Det varede ikke længe, inden han med sin ustadige Karakter og sit Hang til at leve et letsindigt Ungkarlsliv, blev hjertelig kjed Ægteskabet. Den Kvinde, der engang havde tilfredsstillet ^[272] ham, hun blev tilsist intet for ham. «Hvorfor giftede jeg mig?» derom havde han spurt sig selv hundrede Gange. «Det var sku dumt af mig, det dummeste, jeg endnu har gjort.» Men saa tog han Situationen som den var, forsømte sin Hustru aldeles og glemte rent, at de to var reist ud sammen paa Bryllupsreise. Helene – eller Heloise var ældet betydelig, og hun saa alvorlig og livstræt ud. «I Grunden udslidt inden jeg lærte hende at kjende. Jeg fik blot Vraget af den tidligere yndefulde Dame ... Nu er hun et fuldstændigt Intet. ... Hører med Rette til 'Intetkjønnet'. Men saa faar en ta' sig lidt Regres», tænkte Ivar Bratvold, og denne tog han da til Gavns. Han vandt og tabte afvekslende ved Spillebordene. Han bortødslede store Summer til Sydens bedaarende Kvinder. Og imidlertid var Hustruen alene med sit Barn, henvist til sig selv. Hun saa paa det brogede vekslende Liv med ligegyldige Blikke. Mændene, som hun før havde erobret, gik hende isnende kolde forbi, og hun brød sig ikke mere om det. Hun var blet en ældre Kvinde, der ikke mere brugte Sminke eller Paryk og heller ikke var saa omsorgsfuld med sit Toilette. Hun besøgte Kirker og Klostre, gjorde vel mod fattige og syge, og glædede sig i sit Barn, den lille toaarige Ester. Hun havde ingen anden at leve for. Og hun vilde stræbe efter at opdra dette Barn til at bli en bedre Kvinde, end hun selv havde været. Til sin Opdragergjerning, som i det hele tat, til at leve Livet til Ende, vilde hun søge Trøst og Støtte i ^[273] Religionen. – – Hendes Ægteskab var ulykkeligt. Bratvold var ikke den, han havde vist sig at være fra først af. Men hun kunde vel ikke vente det anderledes hun

... En Kvinde, som hun, maatte vel lide for sin Ungdomssynd. Godt likevel, at hun var blit gift, derfor takkede hun Gud til hver eneste Dag. Hendes Ægteskab havde bidraget til at føre hende ind i et nyt Livsspor, det havde bragt hende ind paa andre Tanker og gjort hende til et helt nyt Menneske. Men nu længtede hun efter at slutte dette evige Reiseliv, baade for sit eget og for Barnets Skyld. ... Hun bad Ivar om Lov til at faa komme hjem ... «Skal vi ikke nu reise tilbage til Norge»; – men han var døv for hendes Bønner. Denne Manden, der var reist ud for hendes Skyld og vilde holde sig ude en Tid for at hendes Fortid skulde glemmes af Folk derhjemme, han reiste nu bare for sin egen Skyld, for selv at nyde Livet og sætte Penge til. Og saaledes gik det til, at «den skjønne Helene» ganske forsvandt fra Horisonten hjemme og efterhaanden fuldstændig glemtes.

De var i Rom.

Det var Foraar – en blød, varm Vaar. I det solrige Syden begynder Foraaret tidlig. Mod Slutningen af Marts er der alt saa varmt, at én maa søge til Skyggen.

Rentenist Bratvold tænkte alt saa smaat paa at reise til Schweiz, og havde vist allerede iværksat sin Plan, om ikke den smukke Grevinde Ferano, [274] havde holdt ham fangen i sine Garn. Det var Guldets der drog hende til denne Nordbo, hvis Ydre ikke var skikket til at bedaare nogen. Det var atter Pengenes Magt, der gjorde Udslaget; thi Ferano var meget fattig.

Midt i Rom, i et høit firetages Hus, hvis smaa Vindusruder skuer grættent ned paa det smale Fortoug, vil vi finde Fru Heloise Bratvold og hendes Barn.

Det er i en tarvelig møbleret Leilighed, hvorfra al Luksus er udelukket, og hvor en kun finder de nødvendigste Møbler. Rentenisten, der optræder saa flot for sit eget Vedkommende, ser sig nødt til at spare for Hustru og Barn.¹¹³ Paa et Omraade maatte der jo knibes, og der gik for meget ud til Spillehusene og Elskerinderne. For ham selv gjorde det lidet til Sagen, om Privatboligen var rent ud sagt kummerlig. Han var meget lidet hjemme og for «den skjønne Helene» maa den jo være god nok.

En vakker Vaardag træffer vi Heloise foran Vinduet i den lille Stue ivrig beskæftiget med at pynte en Barnehat. I hendes umiddelbare Nærhed i en noksaa tarvelig Barneseng, hviler den lille i Søvnens Arme. Det er en liden mørk Ting, født under Sydens Sol, og hun syntes allerede nu Træk for Træk at have arvet sin

Moders Skjønhed, fra den Tid, da denne befandt sig i Barndommens og Ungdommens bedaarende Vaar.

Heloise har ikke set sin Mand hele den foregaaende Dag og Nat; men hun er ikke angst, føler [275] det tvertimod som en Lettelse, naar han er borte. Naar han kommer hjem, er han oftest brutal og lader det ikke mangle paa saarende Hentydninger vedrørende Heloises tabte Skjønhed og daarlige Fortid. Men hun gir ikke Lige for Lige, hun har vendt sig til at betragte dette som en velfortjent Revselse for tidlige Synder.

Hun fór sammen, da hun pludselig hørte Ivar Bratvolds Trin udenfor. Døren sloges op paa vid Gab og han kom pludselig ind. Han har ikke forandret sig meget i disse tre Aar. Det er det samme udlevede, lidt fordrukne Ydre; men nu var han flot antrukken og han saa kry og hovmodig ud.

Han kastede sig træt ned i en Stol og lod Blikket fare kritisk hen over Værelset, indtil det stansede ved Hustruen, der endnu sad foran Vinduet bleg og stilfærdig optat med sit Haandarbeide. Hun havde aldrig forekommet ham saa gammel og falmet som idag. Haaret var temmelig graat. – Trækkene stive og liksom staalsatte af hendes hærdede Villiekraft. Teinten var paafaldende graa og gusten, nu da Sminken var væk.

Men saa kom ogsaa Ivar Bratvold fra et privat Møde med en romersk Skjønhed, som han havde truffet i en af Spillehulerne, kanske det var derfor, at Forandringen med Hustruen netop nu blev ham saa paafaldende.

«Pokker heller ... øh øh ...» han hostede, gik hen til Hjørneskabet, tog ud en Flaske Vin og tømte omtrent Halvparten i ét Drag.

[276] «En maa stive sig op, ser du», sa' han med et underligt dulgt Blik paa sin Hustru.

Heloise saa op. Nu først la' hun Mærke til, at Manden saa nervøs og urolig ud ... Noget maatte staa paa, kanske havde han tabt en større Pengesum i Spil; men hun vilde ikke spørge. Hun bare gjentog Ordene:

«Stive sig op? ...»

«Ja, sandt for Dyden, maa en ikke det ja; det ved vel du bedst.» Han lo; men Latteren kom lidt tvungen.

«Jeg skal duellere, ser du.» Tonen skulde være ligegyldig.

«Duellere? ...» Heloise saa op forundret.

«Duellere ja, jeg sa' duellere.»

«Jeg forstaar ... men ...»

Heloise lod de fint formede Hænder hvile i Skjødet og et Bundt med Kniplinger og Silkebaand rullede ned paa Gulvet, uden at hun ænsede det.

«Grev de Ferano har udfordret mig paa Pistoler ... det er for ... for Konens Skyld, han er skinsyg, ser du, han tror, at der er noget imellem os.»

Tonen skulde være rolig; men den klang unaturlig, som om Talerens Hals var sammensnøret.

Heloise sa' ingenting, bare sukkede. Hun havde længe vidst, at der bestod et Forhold mellem hendes Mand og den skjønne Grevinde Ferano; men hun havde intet sagt, hun var jo en forurettet, en bedragen Hustru. Hun maatte taale, at hendes Mand [277] mere og mere gled fra hende, kanske var hun ingen bedre Skjæbne værd. Nu sa' hun bare:

«Tar du imod Udfordringen?»

«Naturligvis, det er jo en Æressag, forstaar du.»

«Jeg forstaar vist intet af sligt.»

Hun havde i den siste Tid set lidet af Livet. Hendes Mand havde holdt hende omtrent indestængt. Hun følte dette med en vis indædt Bitterhed.

Der indtraadte en dyb Stilhed, under hvilken Rentenisten tømte det siste af Vinflasken. Saa sa' han:

«Det er paa Pistoler, jamen er det saa ja.» Det var, som følte han et Slags Lettelse ved at kunne tale ud om dette. Han pleiede ikke ellers være saa aabenmundet mod sin arme Hustru.

«Du er ingen Idrætsmand», sa' hun.

«Jo da, jeg har været det. Jeg har endda ikke glemt Brugen af Skydevaaben ... Var ikke jeg en af de første, der stiftede et Skytterlag paa Oplandene?» ...

«Det er Forskjel.»

Bratvold svarte ikke, gik bare hen til Skabet og tog frem et Par nye Pistoler. Han havde kjøbt disse for ikke at være vaabenløs paa Reisen, nu kom de uventet i Brug.

«Du kan ikke gjætte, hvem der skal være min Sekundant?» spurte han sin Hustru; han talte saa sorgløst, som skulde han gaa i et lystigt Lag.

«Nei ...»

[278] «Nei, du gjætter det sku aldrig. Det er *Kand. jur* Werner. Han kalder sig nu Literat og er gift med min Søsterdatter, Nina Smith, eller rettere med hendes Penge. Ha, ha, er det ikke mærkeligt, hvordan Menneskene kan forvilde sig paa Kjærlighedsstien?»

Han blev staaende foran sin Hustru, som ventede han et Svar. Hendes Taushed og rolige, uforandrede Mine irriterede ham.

«Ved du hvad, Heloise», sa' han i en lidt heftigere Tone. «Det er sku din Skyld dette.»

«Min Skyld?»

«Ja saamen er det saa ja; for du har aldrig været Kone for mig.»

«Har jeg ikke? ...»

«Nei, ikke som jeg vilde. Du er blit paafaldende gammel og styg, havde jeg nær sagt, og kold ... kold som Is. Der er ikke mere tilbage af 'den skønne Helene'. Du lever bare for Barnet og for Religionen».

Men nu reiste Heloise sig med straalende Øine og et ungdommeligt friskt Smil om de indfaldne Læber. Det var over hende som en Luftning fra en høiere Verden.

«Ja, du har Ret, Ivar, jeg lever for Religionen, og derfor er jeg lykkelig, tiltrods for, at jeg har tabt dig.»

Ivar Bratvold lo spottende.

«Ha, ha, saa er 'den skønne Helene' blet [279] omvendt. Dine gamle Tilbedere vilde vel neppe gjenkjende dig.»

Stilhed ... Saa spurte Heloise, som for at gi' Samtalen en anden Retning.

«Naar kom Literat Werner til Rom?»

«For en Uge siden», svarte Ivar Bratvold i den ligegyldigste Tone af Verden. Han havde netop til Hensigt at vise sin Hustru Ringeagt ved at undlade at presentere hende for disse Slægtninge. Saa skred han mod Døren for at gaa.

«Duellen skal finde Sted om en Time. Jeg maa gaa.»

Heloise nærmede sig og vilde række Haanden ud.

«Farvel Ivar.»

«Farvel ... Du tænker kanske ikke at se mig mere, du Troldet, og du er glad for dette?»

«Nei, Ivar, saa slet er jeg ikke. ...» Hun vilde sagt mer, men kunde ikke.

«Ja, ja,» sa' Bratvold, «jeg er kanske den gladeste af os to. Nu har jeg nydt Livet i fulde Drag. Nu ved jeg hvad det er at leve, og nu vil jeg gjerne gaa bort fra altsammen. Hvad er vi Mennesker andet end Materie. Nei, ikke en Døit mere.»

Han aabnede Døren og smat ud; men Heloise raabte efter ham:

«Ivar ... Ivar! lad mig faa tale mere med dig.» Det var, som angrede hun, at hun ikke havde faat sagt ham, hvad der laa hende paa Hjerte. Han var jo dog hendes Barns Fader. ^[280] Men Ivar Bratvold skyndte sig mellem Korridoren uden at ville se sig tilbage. Saa gik Heloise ind i Stuen, lukkede Vinduet op og bøiede sig ud ad dette, saa hun kunde se Skyggen af sin Mand, da han dreiede om næste Gadehjørne.

Hun gik langsomt tilbage til Bordet, tog op Kniplingerne og den lille yndige Barnehat, der var faldt paa Gulvet. Hun dreiede Hatten tankeløst om i Haanden ... Var det noget i Verden, som Heloise Bratvold interesserede sig for, saa var det for at smykke sit Barn; men i denne Stund voldte dette hende ingen Glæde.

Hun kaldte paa den italienske Barnepige og overgav den lille i hendes Hænder. Saa tog hun paa sig Reisetøi og gik ud. Det blev hende for kvalmt inde. Men hvor hun skulde ta' Veien se det vidste hun ikke. Hun drev længe om i Roms Gader uden noget Maal. Da kom hun forbi St. Peterskirken og gik ind ad den aabne Kirkedør for her at søge Ro og Tilflugt.

Enogtyvende Kapitel. Verdens Domme

Heloise stod hensunken i Betragtninger foran Høialteret i Peterskirken. Saa sneg hun sig sagte mellem de mægtige Søilerader til en ensom Plads under et Madonnabillede, der var opstillet i en Nische. Her sank hun ned i stille Bøn for sin Mand, sit Barn og – sig selv – hun, den ulykkelige, der var en falden Mands Hustru ... Hun saa ikke, at hun straks var blet bemærket af et Selskab, bestaaende af to Herrer og en Dame; de havde passeret hende forbi et Par Gange og hun var straks bleven gjenkjendt som Ivar Bratvolds Hustru. Nu stod Selskabet foran et herligt Maleri, men Beskuelsen af dette hindrede dem ikke i at tale om den Dame, de nylig var gaat forbi ... Endnu kunde de skimte Folderne af hendes sorte Kjole mellem de lyse Marmorsøiler, hvor hun hvilede i Bøn til Gud.

«Besynderligt, at ikke Onkel Ivar har presenteret os for sin Hustru», sa' Damen, der ikke var nogen ringere end Fru Nina Werner, f. Smith.

[282] «Ja, du kan saa si», svarte hendes Mand i en let Tone.

«Aa, det er vel ikke noget mærkeligt i det. Fruen er vel ikke presentabel ... Hutemigtu, tænke sig til, at gifte sig med en slig en.» Det var Maler Gramstad, som talte; han var en høi, mager Mand med et markeret Ansigt.

«Hvad Slags Dame er ... Tante?» spurte Fru Werner. Hun havde forgjæves grundet og spurt sin Mand. Han havde holdt sit Løfte til Heloise og været taus som Graven.

«Hvem er hun ... egentlig?» Fru Werner gjentog Spørsmaalet med Ængstelse i Tone og Blik.

Maler Gramstad veg et Skridt tilbage.

«Ved De det ikke?»

«Nei, vi ved intet, uden at hun skal være fra Landet, og ha drevet som Lærerinde.»

«Ha, ha, hvilken fint udtænkt Løgn. En deilig Lærerinde, har hun været ...»

«Hvem er hun da? ... hvad er det?»

«Deres Mand ved det godt, Frue.»

«Min Mand?» Fruen betragtede Werner skarpt, han stod der, som det syntes, ubehagelig berørt.

«Er det noget at rippe op de gamle Historier, du Gramstad?»

«Du er saa hemmelighedsfuld, Werner. Jeg vil da ved Gud gjerne vide, hvem hun er, denne Dame, der har trængt sig ind i vor Familie», kom det heftigt fra Fruens Læber.

[283] «Men De synes at ha' meget lidet med hende, Frue, og det er godt for en Dame som Dem. Jeg skal si Dem, hun har tilhørt ... *Demimonden*.»

Fru Werner fór sammen i Rædsel og udstødte et lidet Skrig.

«Og det har du ikke sagt mig, Werner.» Det Blik hun tilkastede sin Mand var alt andet end fredeligt.

«Jeg var ikke ganske sikker ... og desuden ... øh, øh ...» Stemmen tabte sig i en kort, gryntende Lyd, mens han tilkastede sin Ven, Hr. Gramstad, et bebreidende Blik ... «Der er jo intet i Veien for at tro, at Fru Bratvold kan ha' forbedret sig», tilføiede han, «se, der sidder hun jo tilsyneladende hensunken ... i Bøn. – Men, Død og Plage, jeg glemmer rent, at jeg skal sekundere Ivar Bratvold ved Duellen. Jeg faar ta' en Vogn ...» Han saa paa sit Uhr. «Jeg er nok sent ude ... Farvel saalænge! Vi mødes senere i Hotellet.» Som en Vind fór han ud af Kirken.

Men Fru Werner skjælede stygt hen mod den mørke Kvindeskikkelse bag Seilen.

«Hvilken Skjændsel! Og denne Dame er blit forestillet for min Mor ... min fine, dydige Mor ... Aa, at Onkel turde vove sligt. Lad os, gaa, Hr. Gramstad, jeg holder ikke ud at indaande samme Luft, som dette Skarn.» Med hævet Hoved og en majestætisk Mine skred Fru Werner ned Kirkegangen.

[284] Da Heloise Bratvold langt udover Kvelden med Spænding og Angst vendte tilbage til det Hus, hvor hun for Tiden bodde, mødtes hun paa Tærskelen af en barmhjertig Søster. Denne kom hende ydmygt imøde, tællende paa sin Rosenkrans.

«Deres Mand bragtes døende hjem. Kuglen var trængt gjennem Hodet ... nu har han netop udaandet», sa' hun i sin bløde italienske Dialekt, som Heloise med en mærkelig Evne til at ta' efter, saa godt kunde forstaa.

Heloise blegnede, vaklede og maatte støtte sig mod Væggen.

«Deres Mand var Protestant, Frue?»

«Ja ...» Svaret kom ubestemt. Bratvold havde været en Tviler, – der ikke af egen Drift havde tilhørt noget Kirkesamfund.

«Han fik ikke den siste Olie», sa' den barmhjertige Søster med underlig, klagende Stemme, «og ... der skal vel heller ikke læses Sjælemesser over hans Støv?»

Der laa en vis Dom i disse Ord. Fru Bratvold tog sig sammen og svarede med stor Bestemthed:

«Jo, det skal der, ifald det gaar an. Jeg vil straks tale med en Præst.»

*

Saa snart Bratvold var begravet, reiste Fru Bratvold hjem til Kristiania med sin lille Pige. Hun [285] søgte i en Adressebog efter Fru Smiths Adresse; havde jo nu ingen anden eller nærmere at ty til. Med blandede Følelser ringede hun paa Entréklokken i tredje Etage i det Hus i Universitetsgaden, hvor hendes Svigerinde bodde. En Pige kom ud.

«Jeg ved ikke om Fruen tar imod nu ...»

«Har De Kort?»

Heloise rakte frem et Visitkort. – Pigen tog det og gik ind. Om en lang Stund kom nogen ud. Det var den halvgamle Lenes tynde Skikkelse. Heloise vilde straks gaa frem og hilse, men fór sammen som skræmt ved Lenes strænge Blik og Ord.

«Vi kjender Dem nu. De har intet med Mama at tale. Er De i Nød eller sligt, faar De skrive.»

Hun vilde lukke Entredøren ... Heloise stod udenfor, fik ikke engang Lov at komme en Fodsbred indenfor Døren. Hun foldede Hænderne, bedende og i Angst.

«Hvad har jeg gjort?»

«Ved De ikke, hvordan De har levet?» kom det overraskende fra Frøken Lenes tynde Læber, og Entrédøren blev smækket haardt i.

Fru Bratvold stod en Stund i bitre Tanker, saa gik hun stille nedad Trappen og ud paa Gaden. Altsaa vidste de, at hun var en ... hun fuldendte ikke Ordet. Men de kunde da aldrig gi' hende Skylden for Ivar Bratvolds ulykkelige Endeligt? Det var jo ham selv, der havde kastet sig ud [286] i det vilde Liv, han førte. Ja, ja, hun fik se Tiden an, – vente – haabe ... Kanske de endda kunde faa se, at hun ikke mere var den, hun før havde været. Imidlertid huskede hun enkelte Strofer af en Salme, hun nys havde været med at synge i en Kirke:

«Er lukt for mig hver Dør paa Jord?

Min Sjæl vær ei forsagt.

Vær trøstig, Herren lever!»

Toogtyvende Kapitel. Paa Landsbygden

Dagene gaar.

Det blir Sommer og Vinter, Vaar og Høst, mens mange Aar glider hen som en Strøm.

Anders Lindbu og Ingebjørg har forlængst fundet Hvile paa Furnes Kirkegaard, og Lindbu er blit overtat af Arne Granlid og Hustruen Ragnhild, der har løst ud de andre Arvinger.

Ragnhild Lindbu er blit en førleden^{k15}, eldre Matrone. Hun er endda vakker med jevne glatte Ansigtsdrag og en paafaldende Flegma og Ro i sit hele Væsen. Det ser ud, som om denne Kvinde bare lever for at spise og drikke og døde Tiden hen. At ta' mod Gjæster eller farte Bygden rundt i Selskaber og høre efter Bygdesladder, dette var det ubetydelige eller det intet, hvormed denne Bondekone søgte at fylde sit tomme Liv. Hun har aldrig havt synderlig Interesse for Arbeide, og hendes Ægteskab [288] er barnløst. I den senere Tid mener hun dog selv, at hun har sat sig et høiere Maal; thi hun er nu med i Fattigpleien i Bygden, hun strikker Strømper til Missionen og reiser flittig ind til Hamar, hvor hun tar Del i Symøder og alle mulige eller «umulige» Basarer. Hun deltager i dette, uden Spor af religiøst Alvor, bare for at komme ud blandt Folk. Noget maatte jo denne Kvinde ha' at udfylde Tilværelsen med. Som vi ved, giftede hun sig uden Kjærlighed. Det var Forholdet til Erling Brun, der havde forbitret hele hendes Liv, og udvisket de rene Følelser, hun engang havde næret for den Gutten, hun havde været forlovet med fra Barn af. Hun giftede sig med Arne Granliden bare af Pligt og for at gjøre sine bondearistokratiske Forældre tillags. Følgerne af denne Forsyndelse mod Kærligheden kunde ikke udebli. Mand og Hustru gik snart hver sine Veie og søgte Trøst hver paa sin Vis. Arne Granlid fandt ud, at Ragnhild ikke mere var den samme som før. Det var da svært saa forandret hun var blit den Tiden, hun havde været i Kristiania! Og naar Ragnhild, der var blit saa besynderlig kold og ligegyldig for sine Omgivelser, gik og tænkte og grundede paa noget, naar hun overhovedet gad tænke ... saa var det gjerne, om Erling Brun nogensinde vilde komme tilbage fra Amerika? – – Og saa dette tunge ... pinlige, hvad der var blet af hendes og Erlings lille Gut, som hun

havde været letsindig nok til at sætte ud i Kristiania, saa godt som paa Gaden, hin [289] skjebnesvangre Morgenstund ... Hun havde aldrig hørt noget til den lille siden – aldrig talt om ham til nogen og Tanken om ham endtes gjerne med et Sting i Hjertet, inden hun skjød den langt bort ... Efterpaa kastede hun sig igjen ned paa Sengen for at sove, døde Uroen og Sorgen væk. Verst var det i den første Tid efterat hun var blit gift, da ønskede hun tidt, at hun kunde faa sove for aldrig at vaagne mere. Men dette blev da ogsaa bedre med Tiden, og hun tog Livet mere roligt. ...

Forresten var det gaat svært til agters for Ægtefolkene. De skjøttede begge to lidet om Gaardsstellet. De gik bare op i Selskabelighed, hver paa sin Kant.

«En lever bare en Gang» var gjerne Mandens Valgsprog, og Ragnhild mente omtrent det samme. De havde jo ingen Børn: til hvem skulde de saa spare? Maatte det bare rekke ud Levetiden deres. Gods og Guld kan saa ingen faa med sig i Graven likevel. Men det var de, som spaadde, at det vilde ende med, at Lindbufolket vilde komme til at sidde som Husmænd under sin egen Gaard. Det har gaat flere slig paa Oplandene. Granliden, der var en stor og en gjild Gaard, var allerede solgt for flere Aar siden, og den overtog Arne uden Gjæld, bare med et knapt Føderaad til Mor sin. Aasen i Veldre, som de ogsaa eiede, var gaat samme Vei. Og hvordan vilde det vel bli med Lindbu?. ...

Arne Lindbu, som han nu kaldtes for, fór ofte i Byveien, brugte mange Penge og kom altid beruset [290] hjem. Han levede som en af de flotteste Kaksebønder i Syttiaarene. Dertil strak hverken Gaardsdriften eller Pengene hans. – – –

Det er en vakker Sommerdag. Ragnhild sidder ved Vinduet i Dagligstuen og ser ned over Jorderne mod Mjøsen paa den anden Side. Hun aabner Vinduet og lytter aandfraværende til Brumunelven, der skummer og bruser i det fjerne.

Idetsamme kommer en Vogn forspændt med en svart Hest svingende ind paa Gaarden. Det er Manden, han Arne Lindbu, der kommer fra Hamar, hvor han har turet ^{k16} i etpar Dage. Han er en liden mager Mand med noget vist lurende og fult i sin hele Optræden. Uden at ville se ind til Stuevinduet, sniger han sig op paa Loftet, hvor han har sit eget Kammer, mens Ragnhild holder til nede i Stuen. Hun liker ikke at omgaaes med fulde Mandfolk og har for længe siden separeret sig fra den Manden, for hvem hun har tabt hvert Fnug af Kjærlighed.

«Er han nu fuld igjen, Svinet», sier hun med en haanlig Latter og et Nakkekast. Forresten er det hende akkurat det samme, naar hun bare ikke blir bryd med at ha ham inde i Stuen. Det er blit Tjenestejentens og ikke hendes Sag at varte ham op.

Hun har forlængst stelt det til paa den Vis. Med en knusende ligegyldig Mine ser hun Tjenestegutten gaa ned i Kjælderen for at tappe et Par Flasker Øl til Husbond.

«Det er svært saa tørst Husbond er idag», sier [291] Gutten henvendt til Gaardskaren og med et skjælende Øiekast indad Vinduet, hvor Mor enda sidder. Men Mor slaar Vinduet op paa vid Gab.

«Du Knut, du faar spænde for gamle Borken, jeg vil reise bortom Præstegaarden og se til Søster mi, hun er klein nu».

«Jasaa, er Præstefrua syg?» spør Gaardskaren.

«Ja, hun har været daarlig en Stund».

Vinduet blev slaat i, og Ragnhild, der længe havde siddet pyntet i sin bedste blaa Værkenskjole, fik bare paa sig en Jakke, og et hvidt Skout paa Hodet, saa var hun færdig. Med en rolig Mine og uden saameget som at gløtte op mod Kammerset, der Manden holdt til, satte hun sig tilrette i Kariolen og tog Tømmerne for at være sin egen Kjørekar.

Da hun svingede ned mellem Aleen, forbi den vesle Bækken, hvor en af Jenterne laa og skurede Kjørrel, ¹⁷traf det sig slig, at Husmandskjærringen fra Skogspladsen netop gik hende forbi. Hun hilste paa Bøndernes vanlige Mande:

«Goddag, Tak for sist».

Ragnhild nikkede paa Hodet med en bondekry Mine, saa lod hun Hesten holde et Øieblik. «Hvordan gaar det med Ulden, du lovte at spinde? Jeg faar vel snart et Par færdige Nøster».

«Ja, det faar vel snart bli nu».

Ragnhild kjørte videre i smaat Trav, mens Kjærringen gik ned til Bækken for at slaa af en Prat med den Jenten, der var dernede.

«Goddag Siri, skurer du Kjørrel».

[292] «Gjør saa».

«Hm» ... med et lunt Blik bort mod Kariolen, der rullede henad Bygdeveien.

«Hu Mor snakked' om Uldgarnet, jeg holder paa med».

«Ja, hun trenger det snart til en ny Væv».

«Skal hun væve sjøl? spurgte den anden nysgjerrig.

«Nei da. Mor Aasen skal ned og sidde trut i Vevstolen».

«Haa, haa» lo Husmannskjærringen indfult. «Ja, jeg sier ikke noget, kommer ikke mig ved. Husk paa Siri, at det ikke er mig, som har sagt noenting. Men Gud forsyne mig, er det ikke rart lel. «Jo da», sa Katta, hu gjekk i Smørret. «Det er ikke nu som i gamle Anders Lindbus og Ingebjørgs Tider. Var det likt sig det? Den Gang blev alt Arbeidet gjort paa Gaarden, og Kjærringen sjøl sad i Vevstolen, naar ikke Jenterne fik Tider. Jamen gjorde hun saa ja. Men nye Folk, nye Skikke. Det ses paa alle Ting det. Jamen gjør det saa. ...»

Hun skottede ned over Jorderne med en kritisk Mine.

«Her gror snart ikke mere Græs paa Lindbu. Og saa klein en Aaker ses ikke paa lang Leid. Ja, ja san, de gamle skulde se op nu. Marken er udmagret. Her blir jo aldrig tat op ny Jord, som er verd at snakke om, enda de har Huset fuldt af Tienere. [293] Ja, ja san, det er Stel det, jamen er det saa».

«Ja, det er jo ikke noe rart det», svarte Jenten, «Husbond bestiller jo ingenting, uden bare drikker, og Mor er lei af sig og træt altsammen, det er ikke at undres over».

«Nei, kanskje det. Skiller forresten ikke mig, husk paa, at jeg ingenting har sagt».

Hun lagede sig til at gaa, men oppe ved Vejkanten, stansede hun et Øieblik.

«Du Siri» ... hm, hm. «Det gaar vel an at faa et Spand Rugmel og nogle Poteter, om ikke Mor er hjemme?»

«Ja, det gjør det vel. Mor laaser aldrig for noenting ved du».

«Nu, saa gaar jeg op paa Gaarden da».

«Ja, gaa du bare, du faar snakke med Stupigen, saa faar du nok det du vil ha, hun er aldrig nøie, ser du».

Men Ragnhild Lindbu kjørte videre den lange Veien, ud af sit eget Sogn til den fjernt beliggende Præstegaard. Det var en deilig Sommerdag og Engen stod frodig. Overalt var det vel dyrket Ager og Eng. Ragnhild saa det med et Slags hemmelig

Gru ... «Der gror snart ikke mere Græs paa Lindbu» som de sier i Bygden, saa god Gaard, som det engang var.»

Men saa slog hun Tanken væk – – – helt væk ... Hun tog Livet mageligt, Ragnhild Lindbu. Hun havde git sig rent over fra den Gang, da hun [294] tabte sit Barn ... og sin Livslykke ... Hun havde ikke orket at arbeide siden ...

Da hun kom til Præstegaarden saa hun med en vis Vemod indover de smilende, vel oparbejdede Agre og Enge. Ja, Søster Gurid havde været en flink Kone, hun vidste det. Men saa havde ikke Gurids Liv været saa rent tomt heller, hun havde da Barn, hun kunde glæde sig i, og en Mand, hun kunde agte og se op til, om hun end ikke elskede ham. – Ragnhild sukked'. Hvad havde vel hun at leve for?

I Præstegaardens Dagligstue, foran et aabent Vindu, sad en Dame med et Haandarbeide. Det var Ingrid, Præstens Datter, der alt var op imod de 30. Trygve, Broderen var Mediciner og praktiserede i en Smaaby. Nu var han kommen hjem et Par Dage for at se til sin dødssyge Mor.

Ingrid Heidemann var en ganske vakker Dame med lyst Haar og milde blaa Øine. Der var over hende noget særdeles fint og takkeligt. Men hun var paa langt nær ikke saa smuk som Moren. Hun var i Grunden mere lig Faren og Farfolket. Selv som gammel Kone, var det mange som sa, at Fru Heidemann var vakrere og mere indtagende end Datteren. Hun havde ogsaa holdt sig mærkelig godt, lige til sin siste Sygdom. Nu var hun klein. Det var Nyre- og Hjertesygdom som hun led af.

«Du Far, der kommer Moster Lindbu», sa Ingrid, da hun saa Kariolen med Ragnhild holde udenfor.

Præsten reiste sig fra Sofaen, hvor han havde [295] siddet en Stund i Ro med Tobakspiben og en Kop Kaffe. Han har ikke forandret sig meget siden sist vi saa ham. Kun er han bleven mere korpulent og hans joviale Ansigt noget trindere. Haaret er heller ikke synderlig graat. Han er af det Slags Mennesker, som hverken Aarene eller Sorgerne tar synderlig paa. Ellers har han jo havt det godt disse Aar. Livet er for ham gledet sorgløst og umærkeligt hen. Det værste som har rammet ham er Fruens Sygdom, men selv om Mor skulde falde fra, som nu er meget rimeligt, saa har han Ingrid til at stelle og hygge om sig. Hun er en god Datter og en kjærlig Sjæl. Heller ikke ser det ud til andet, end at hun vil bli hjemme. Hun har ikke Herretække; selv Kapellanen foretrak Moren, der kunde ta Hjerterne med Storm, tiltrods for sin Alder og sin isnende Kulde.

Hun var lige til det siste som en af de pragtfulde Blomster, alle maa beundre, uagtet de mangler Duft.

Præsten gik ud for at ta imod sin Svigerinde og be Gaardsgutten spænde fra Kariolen og sætte ind Hesten.

«Godt, at du kom», sa han, da de brugelige Hilsninger var vekslet.

«Du sendte Bud».

«Ja, Gurid er meget klein. Jeg tror ikke hun gjør det længe».

«Hm, er hun blit saa daarlig? Og jeg som intet havde hørt, før du sendte Bud. Kan jeg gaa ind til hende?»

[296] «Du faar vente saa skal jeg først si hende, at du er her. Du faar sidde saalænge og ta en Kop Kaffe. ... Ingrid», tilføiede han henvendt til Datteren, «du maa stelle lidt ind til Moster».

Ingrid la straks Haandarbeidet bort for at gaa ud i Kjøkkenet og sørge for en liden Forfriskning. Om en Stund kom hun ind igjen og dækkede det runde Spisebord med varm Kaffe og flere Slags hjemmebagte Kager.

Trygve havde imidlertid vist sig. Han hilste Moster Ragnhild med stor Hjertelighed. Det var en vakker yngre Mand, der lignede paafaldende Moren, kun var Ansigtsudtrykket langt mere belivet. Men slig omtrent maatte Gurid ha smilet, inden hun havde havt den store Kjærlighedssorgen, der bragte Hjertet hendes til at fryse som Is, for aldrig siden at tø ganske op.

«Hvordan staar til med Morbror?» spurte Doktoren i en høist interesseret Tone.

«Aa jo Tak, han slænger igjennem».

«Du faar hilse. Jeg ser ellers bort, før jeg reiser».

«Ja, det gjør du vel».

Den unge Læge havde mange Gange sat godt tilbords paa Lindbu, og det var ikke frit for andet, end at han likte at ta et Glas sammen med Morbror Arne. Han havde jo lært at *leve* i Hovedstaden. Mens Kaffen blev serveret, samtalte han og Mosteren i en paafaldende let Tone. De forhandlede Bygdenyt og det Slags Emner; men Præsten og [297] Ingrid forholdt sig hele Tiden meget tause. De fandt nok Samtalen

og Themaet mindre passende i et Hus, hvor en af de nærmeste laa og saagodtsom droges med Døden. Præsten saa et Par Gange bebreidende fra den ene til den anden, og han søgte forgjæves at opdage et eneste Træk af Bevægelse eller et Glimt af Sorg i Ragnhild Lindbus stive Ansigt. Den tykke Dundre af en Bondekone saa rolig og ligeglad ud, som ellers.

«Jeg faar undskylde Trygve. ... han er alt for let», tænkte Præsten, men det er høist upassende af Ragnhild, at komme slig til Søsterens Dødsseng ... Hun er uopdragen og dum, er hun. Der har aldrig været den Finhed og de Ævner i hende, som i min prægtige Gurid».

Treogtyvende Kapitel. En god Afslutning

Nu var Kaffeslaberaset forbi til stor Lettelse for Ingrid, og Præsten foreslog, at de skulde gaa ind til den syge, han og Ragnhild alene. Gurid var jo meget svag og taalte ikke mange om sig med en Gang. De gik ind i det stille, koselige Sovekammer, hvor Luften var frisk og alting velstelt. Den syge manglede ingen Bekvemmelighed, alle bar hende paa Hænderne. Hun laa borti Sengen med blege, gustne Træk og var blit mærkelig mager paa det sidste. Det var ikke mere den trivelige, kjække Fru Gurid.

Da Præsten og Ragnhild kom ind slog hun Øinene op. Ragnhild gik bort til Sengen og tog Søsterens klamme, visne Haand.

«Hvordan staar det til?»

«Aa, det er ikke rart nu. Det kan du nok se.»

Præsten satte en Stol til sin Svigerinde, saa gik han ud af Værelset med en egen Taktfølelse; tænkte, at Søstrene kanske helst vilde være ene to. [k18](#)

[299] «Det var snilt du kom», sa Gurid, «det er længe siden jeg saa dig nu.

«Jeg vidste ikke du var saa daarlig», sa Ragnhild, «ellers var jeg kommen før». Tonen var ualmindelig hjertelig; den lød næsten angerfuld. Søsterens dødelige Udseende havde ikke undladt at gjøre Indtryk.

«Ja, ja, det er snart forbi med mig. ... Værst blir det for min gamle Mand». ... hun hostede ... «Giv mig mine Draaber, de staar der henne paa Bordet».

Ragnhild tællede Draaber i en Ske og rakte den syge.

«Jeg har ogsaa mit at angre paa, det maa du tro Ragnhild ... det er især en Ting, som jeg ikke tør si til noget Menneske, ikke engang til min snille gamle Mand. Det er en Hemmelighed, der faar gaa i Graven med mig. Ifald jeg gjorde galt, saa faar jeg be Gud om Tilgivelse, der er ingen anden Raad».

Der kom op i hendes Øine et forunderlig mildt Udtryk, det saa ikke ud, som om hun skulde være pint af nogen smertelig Erindring. «Det var nu den Gang», sa hun ... «det er saa længe, længe siden, ... ingen ved noget om det, uden Kapellan Meyer og han er langt væk helt op i Nordland», Tonen lød ualmindelig mild ... og det haarde Træk om Læben vekslede med et Smil.

Ragnhild kunde intet svare, hun forstod ikke [300] hvad Søsteren mente, trodde næsten, at hun talte i Vildelse. Men nu begyndte hun igjen: «Rart, du Ragnhild, at vi aldrig skulde faa høre til hu Aase og han Halvard Lien ... Hvor mon de kan være? Ja, de kan jo være døde ... det er jo nu mange Aar siden ... de ... reiste ud i Verden sammen ... Ingrid var bitte liden den Gang – og du, Atpaaslængen, som vi kaldte dig, var heller ikke voksen».

Hun hostede ... Det anstrængte hende at tale.

«Bry dig ikke med at snakke saa meget», sa Ragnhild. «Det nytter ikke at sørge for de, der er borte».

Dyb Stilhed .....

Om en Stund sa Fru Gurid. «Hvordan har du det, Ragnhild. Jeg har altid troet, at du ikke var lykkelig».

Dette kom altfor pludselig. Ragnhild havde aldrig vovet at fortælle Søsteren noget om Forholdet til Erling Brun. Hun slog Øiet ned og svarte: «Jeg har jo havt megen Sorg. ... for. ... de smaa.» Stemmen lød unaturlig. «De smaa?. ...»

«Du¹¹⁴ ved jo de 6 dødfødte Fostre. ... Du ved ikke hvordan det er, ikke at kunne føde et lævende Barn til Verden. Det er som en Straf. ...»

Stilhed ...

«Du har din Mand».

«Han er saa fæl til at drikke».

«Ja, det er jo tungt ... Men mon du selv [301] er saa ganske uden Skyld. ... Du kunde kanske være lidt mere Kone for din Mand, han var slet ikke saa slem til at drikke, inden han blev gift ... Jeg tror han var ganske bra den Gang».

Ragnhilds Ansigt stivnede med en Gang til. Havde nu Gurid gjort det saa meget bedre? Ja, det havde hun kanhænde. «Jeg har ikke kunnet være anderledes», sa

hun koldt. «Her er noget, der kaldes for 'Lagnaden' eller Skjæbnen, som de fine sier. Ulykkelige Ægteskaber har nu ligget til Lindbuætten. Husker du det gamle Sagnet, det om Barnelinden?»

«Det er da bare Overtro».

«Kan saa være, men det er underligt med det.

Det er som der ligger en Straf ... en Forbandelse over Ætten. Noget der gaar igjen fra Forældre til Børn. Husk paa Mor, hun var ogsaa ulykkelig».

Fru Gurid sa intet, bare trak Pusten tungt og saa paa Søsteren.

Saa var hun altsaa ulykkelig ... det maatte være noget tungt, noget som hun ikke vilde si, rart nok, hun og Granlidguten havde da været forlovet fra Børn af ... Skulde nogen anden være kommen imellem? Fru Gurid rakte Haanden ud mod Søsteren:

«Du faar ha Farvel da Ragnhild og Tak for naa».

«Jeg ser snart bortom igjen».

«Ja tak, jeg orker ikke tale mere idag. Du faar leve vel da – – – se at ta Livet [302] fornuftig, du faar arbeide Sorgen væk. Det har jeg gjort; det hjælper saamæn ikke at gi sig over».

Hun nikkede venlig til Søsteren, da denne gik ud.

Søstrene saas ikke mere. Ottedagsdagen efter laa Fru Gurid paa sit siste.

De var samlet om hendes Dødsleie Mand og Børn. Præsten havde talt varme Ord om Livet og Døden og det store Øjensyn histoppe.

Der var Stilhed i Værelset ... den afbrødes kun af og til af Ingrid's dæmpede Hulken.
...

Aftensolen skinnede ind gjennem det eneste Vindu og kastede en sælsom Glans over den syges blege, lidelsesfulde Træk, mens den lekede og spillede mellem Asketræets Grene udenfor.

Den syge aabnede Øinene.

«Du Hans ...»

Hun talte bare til Manden, det var som Børnene var rent borte. Præsten bøiede sig ned over Sengen.

«Tak for alt. ...»

«Du skal ha Tak, Vennen min».

«Vi fik det bedre, end jeg tænkte». Tonen lød ualmindelig mild, det var som om al Skarphed og Kulde var borte.

Præsten svarte ikke, men to store Taarer trillede ned over hans rynkne Kind.

«Kan du tilgi mig Hans?»

«Jeg har intet at tilgi ... Du har været en gjild og en bra Kone».

[303] «Aa, jeg har vist havt mine Feil».

«Det har vi alle».

«Men det er noget». ... hun hostede. ...

Præsten støttede hende under Hodet og tyssede de blege Læber.

«Kanske du aldrig faar vide noget om det, uden du skulde træffe Aase. ... Men du vil tilgi mig engang ... hjemme hos Gud».

«Det vil jeg vist, Gurid» svarte Præsten i en kjærlig Tone. Han forstod ikke sin Hustru, trodde næsten hun laa i Feberfantasier. Stilhed.

«Du Ingrid!» – Nu talte hun første Gang til Barna.

Den grædende Pige kom bort til Sengen.

«Vær snil mod din Far».

«Ja. ...» Svaret kom dæmpet, graadtungt ... ..

«Trygve!»

«Ja, Mor!»

Den livlige unge Mand var blit alvorlig.

«Bliv en Mand. ... som Far din. ... Farvel da, Børn! Vi ses hjemme hos Gud!»

Men Præsten sad stille og tankefuld ved sin Hustrus Leie. Hun havde sagt til sin eneste Søn: «Bliv lig Far din. Altsaa satte hun Faren høit, agtede ham som sin bedste Ven. – Og var ikke dette mere end Kjærlighed? ... Ja, naar alt kom til alt, saa havde de levet lykkelig sammen. Findalguttens Forbandelse havde været magtesløs.

[304] «Ja, Gud ske Tak for alle Ting», hviskede Præsten stille. Han blev siddende hos Hustruen Natten over. – – – –

Da det led frem paa Morgenstunden, da Solen randt i Øst, og Fuglene begyndte at kvidre i Trætoppene, da havde Fru Gurid udstridt sin sidste, tunge Kamp.

De satte et Kors over hendes Gravhøi, hvorpaa der stod under Navn og Dato disse simple, men betydningsfulde Ord:

«Hav Tak fra Mand og Børn».

Men de gamle Folk i Bygden begyndte at undres. Saa havde kanhænde Gurid Lindbu været lykkelig alligevel.

Fireogtyvende Kapitel. «Ham, og dog ikke ham.»

Det havde været trabelt paa Lindbu i flere Uger. De store Stuer var rengjorte, Sengklær luftede og rene Gardiner ophængt baade for Senge og for Vinduer. Og i det ene Hjørne af Stuen havde Ragnhild pyntet et nydeligt Toiletbord, slig som hun havde set det i Præstegaarden. Der var ogsaa sat ind en Barneseng og i Kammerset, lige ved Siden, var det en mindre Seng som til en fremvoksen Gut eller Pige.

Sagen var den, at der ventedes Sommergjæster til Lindbu. De havde averteret i Aviserne med den Følge, at Avertissementet var blit bemærket af Overlærer Thoresen fra Kristiania med Familie.

Overlæreren havde før været en Sommer i Gudbrandsdalen, og havde tænkt at reise did ogsaa dette Aar; men saa fik han tilfældigvis se i «Morgenbladet» dette lovende Avertissementet:

«Paa den smukt og ualmindelig sundt beliggende Gaard Lindbu, 1 Mil fra Hamar, modtages Sommergjæster paa billige og gode Konditioner». [306] Forandring fornøier og Thoresens bestemte sig for dette Sted. Det var især Fruen, der fandt det bekvemt, da det ikke laa saa langt undaf Hamar.

Ragnhild Lindbu og Frøken Ingrid Heidemann sad begge ved Vinduet i Storstuen paa Lindbu og ventede med et Slags Spænding de kommende Gjæster. Ragnhild havde budsendt Søsterdatteren for at denne kunde være tilstede, naar de fremmede kom, hun vidste bedst hvordan slige fine Bymennesker vilde ha det. Ragnhild havde jo ogsaa været i Byen engang, men det var nu saa længe siden, at hun mest havde glemt Skikkene. Nu sad hun med en vis indre Angst og grundede over, hvordan vel disse ukjendte Byfolk vilde finde sig tilrette i Landsensstel. Hun vidste ikke, hvoraf det kom, men det var som en indre Uro over hende, en beklemt Følelse, som hun ikke kunde bli Herre over. Kanske kom det sig af Overanstrengelse, eller var det det tunge Veiret? Det var Graaveir med Smaaregn. Skodden hang tungt ned over Fjeldet, helt til Hangenholen, en liden Plads ovunder Lien. Men aabnede én Vinduet, saa kjendtes Luften frisk. De lysgrønne Hængebjørke nede ved Bækkemundingen saa vakrere og finere ud end igaar. Der

var sendt Hest og Vogn ned til Stranden efter de fremmede. De skulde komme fra Hamar med et mindre Dampskib, som dengang fór opover Mjøsen for at anløbe de smaa Stoppesteder.

Ragnhild Lindbu saa for fjerde eller kanske sjette Gang paa Klokken.

[307] «'Letvindt'¹⁵ er sen idag», sa hun.

«Der er kanske mange Passagerer og Varer, som skal losses her og der», svarte Ingrid, «men nu tror jeg nok, at de kommer!»

Ingrid havde opdaget en Vogn langt nede i Veien. Begge Damer fulgte nu denne med Øinene, indtil den kom nærmere og dreiede op ved Lindealeen. «Ja, det er dem, du Moster», sa Ingrid. Hun blev siddende i god Ro, men Ragnhild fór ud i Kjøkkenet for at beordre Pigerne til at sætte over Kaffekedlen, den var forresten kogt for længe siden og skulde liksom bare varmes.

«Kanske det havde været mere passende, om jeg havde stelt til en liden Middag?» sa Ragnhild med et tvilende Blik bortimod Søsterdatteren.

«Jeg tror ikke det», svarte denne. «De har vist spist paa Dampskibet op ifra Eidsvold, én pleier gjøre det, ved du. Og om ikke Thoresens har fulgt Skikken, saa har du et saa vel dækket Kaffebord, at en Middag vilde være overflødig».

«Ja, du forstaar det bedst.»

«Aa, du forstaar det vist liksaa godt; men nu faar vi ud og ta imod dem.»

Vognen holdt udenfor, mens de to Damer gik ud paa Verandaen eller Svalgangen, der var bygget langs med Husets Fasade.

Ragnhild tittede nysgjerrig ned mod Vognen; det var jo rart at se Byfremmede paa Lindbu. Men Ingrid Heidemann var mere Dame, hun beherskede fuldstændig Situationen.

[308] «Du faar be Morbror komme ned; det vilde være leit, om ikke han var tilstede ved Kaffebordet.»

Ragnhild svarte ikke, men hun tænkte: han. Tosken, hvad skal han ned?

Hun havde i Aarenes Løb fattet et indædt Had til sin Mand. Hun skyldte ham for sin forspildte Livslykke. Bedre ikke at ha nogen Mand, tænkte hun.

De Reisende var imidlertid kommen ud af Vognen og op paa Verandaen. Det var Mand og Hustru og to Børn, en Gut og en Pige.

Fru Thoresen hilste med en nedladende Mine. Det var en korpulent, meget pyntet Kvindeskikkelse. Hun pustede og stønnede under sin elegante, noget tunge Reisedragt.

Overlæreren saa mere folkelig ud. Han var høi og mager med store Briller, og hele Holdningen gjorde straks Indtryk af «Bogormen» eller den studerede Mand. Han hilste Værtinden venlig.

«Formodentlig Fru Lindbu?»

«Jo ...» Saa skottede han bort til den yngre Dame, der ikke var blit presenteret. Ingrid stod der beskeden, lidt i Baggrunden, i sin simple Sørgedragt, der klædte hende saa godt. De saa straks, at hun var en fin Dame.

«Det er min Søsterdatter, Frøken Heidemann, en Datter af vor Nabopræst», sa Ragnhild Lindbu.

Fruen smilte og hilste straks Ingrid med et venligt Haandtryk. Hun følte liksom mere Respekt for det Hus, hun var kommen i. Altsaa havde denne Bondekone en Søster, der var gift med en ^[309]Præst? ... Hm ... ja, de er formodentlig Storbønder paa Lindbu!

De var kommen ind i Stuen, og Ingrid hjalp Fruen af med Reisetøiet. Ragnhild puslede med noget henne ved Bordet, mens Thoresen i en Fart slængte af sig Overfrakken. Nu fik han Øie paa de to Børn, der var kommen ind bagefter, og stod for sig selv. Pigen holdt sin runde Straahat i Haanden. Det var et nydeligt Barn. Hun saa næsten sydlandsk ud med de paafaldende mørke Øine og sorte Lokker, der rullede ned over Skuldrene. Klædedragten var altfor flot til at reise paa Landet med ... Frøken Heidemann følte sig straks liltrukken af denne Pige.

«Ja, hun er ikke vor», sa Overlæreren. «Det er Ester Bratvold, en Legekammerat til Gutten vor, som har faat Lov at bli med os.»

Ester neiede gratiøst. Hun saa næsten ud som en voksen Dame.

«Og dette er Harald, vor eneste Søn.» Det var Fru Thoresen som talte. Tonen var inderlig.

Harald Thoresen var en stor, stærk Gut med brunt lokket Haar. Neppe havde han nærmet sig Mor Lindbu for at hilse, forinden denne fór tilbage som skræmt ... og det var godt, at det hvide Skautet dækkede hendes tiltagende Bleghed ... Hun tog modstræbende og sjælvende Guttens Haand i sin. Hvad var dog dette? Var det ikke livagtig, som skulde hun se ind i Erling Bruns Skøierøine? Det var hans lokkede Hode ... og ... hans Træk ^[310] – kun barnlige og blødere. Hvad kunde dog denne paafaldende Lighed bety? En Tilfældighed eller ... eller? ... Hun orkede ikke tænke videre, vendte Hodet helt og gav sig til nervøst at ordne Kopperne for at skjænke Kaffe ved et Sidebord. Hun hørte som i Drømme, at Ingrid bød de fremmede tilbords. Hun hørte dem le og snakke.

Overlærer Thoresen henvendte sig til Ingrid.

«De er kanske en Brordatter af Amtmand Heidemann i Smaalenene?»

«Ja, kender De Onkel?»

«Han er min specielle Ungdomsven.»

«Det var da morsomt. Det vil interessere Papa. De faar komme over til Præstegaarden og besøge os.»

«Det vil være mig en Fornøjelse, Frøken.»

«Har Frøkenen Sorg?» spurte Fru Thoresen i en læspende, deltagende Tone.

«Ja, Mama døde for 14 Dage siden.»

«Kondolerer ...»

Ragnhild Lindbu opfangede bare en Summen af Stemmer, uden ret at skjønne Ordene. Det svimlede for hende, mens hun anstrængte sig med at by Kaffen om. Hun var glad, da hun atter kunde komme bort til Sidebordet. Her slængte hun sig træt ned i en Gyngestol.

«Skal ikke Fru Lindbu ta en Kop med?» lød Fru Thoresens lidt skarpe Stemme.

«Nei tak, jeg vil nok ikke gjøre mig saa simpel.»

^[311] Mor Lindbu fulgte i alt Bygdeskikken. Hun vilde anset det som en stor Uopdragenhed, om hun som Konen i Huset havde siddet tilbords med Gjæsterne.

Men nu kom Manden «sjøl». Han havde pyntet sig for Anledningen og saa noksaapen ud. Arne Lindbu tog det gjerne i Turevis med at drikke. Naar han havde sine nøgterhedsperioder, var han en beleven og en koselig Mand.

Han hilste Ingrid venlig og hun præsenterede ham for Gjæsterne. Præstegaardsbørnene havde altid holdt meget af Onkelen.

Arne Lindbu tog ganske ligefrem Plads ved Bordet og fik sig en Kaffekop. Snart udspandt sig en livlig Samtale om mange Ting. Der taltes om Politik, Dagens Nyheder, Byens og Landsens Skikke. Indimellem lun Latter lød Arnes Yndlingsudraab: «Haa, haa, du vil ikke blaase paa det», «Jamen er det repeterligt, ja» osv.

Han var folkevant. Manden paa Gaarden. Han generede sig ikke.

Men Ragnhild sad som paa glødende Kul. Hun syntes, at dette Maaltid aldrig vilde ta Ende. De tog sig ogsaa god Tid, og hun turde ikke se bort til Bordet – paa denne Gutten. Hvem var han? ... Hvordan skulde hun faa det at vide?

Hun tog sig for Panden – tænkte, tænkte ... bare studerede ... indtil Stuen gik rundt og hun hørte de Talende liksom langt borte. Da reiste hun ^[312] sig og vaklede hen mod Døren. «Undskyld», sa hun, «jeg fik ... saa ondt i Hodet.»

Døren sloges haardt i, mens de andre blev siddende igjen i stille Undren.

«Er Deres Kone daarlig?» spurte Fru Thoresen, henvendt til Manden.

«Aa nei, slet ikke. Det er bare af og til lidt Sus for Ørene og Blodstigning til Hodet.»

«Ja, det er saamen slemt nok det.»

«Aa, det pleier snart gaa over ... Ingrid, se ud du, hvordan det er.»

Frøken Heidemann gik ud, men kom snart tilbage med den Besked, at Moster laa inde paa Sengen og bare vilde ha det roligt.

Maaltidet var nu endt.

Fru Thoresen og Frøken Heidemann tog Plads ved Vinduet, mens Mændene blev siddende igjen i Sofaen med deres Piber.

Børnene skubbede paa sig, hviskede sammen og syntes lidt utaalmodige.

«Far, vi kan vel gaa ud lidt, du?» sa Harald.

«Ja, det kan Dere vel.»

De tog sine Hatte.

«Vær bare forsigtig og gaa ikke for langt væk», klynkede Fru Thoresen.

«Aa, de er jo store Børn.»

«Men husk paa, de er fremmed her.»

«Aa, det har ingen Fare», sa Arne Lindbu, «de kan gaa, hvor de vil; her er hverken Orm eller andet Fanteri paa Lindbu.»

[313] Børnene sprang fort ud.

Imidlertid havde Fru Thoresen havt god Anledning til at se sig om i Stuen. Det var svært saa fint de havde det, til at være paa Landet. Det var hvide, propre Gardiner for de tre Fag Vinduer. Nøddetræs Møbler, flot arrangeret, og i Hjørnet et Piano, der stod opslaat med Nodehefte. Paa Væggen hang et Maleri af Tidemann – «Brudéfærden i Hardanger» – samt Billeder af Kongen og Dronningen.

Fruen gjorde ingen Anmærkninger – kanske Frøken Heidemann ikke vilde ta det bra op. Hun saa ud af Vinduet og fandt Udsigten henrivende.

«Folk kan ha det godt paa Landet, og saa roligt», sa hun.

«Ja, det er nu forskjelligt det», mente Ingrid. «Her skrives og tales saa meget om Farerne i de store Byer og om al den hjemløse Ungdom; men det er slet ikke saa sikkert paa Landet heller. Her er megen Drik og Letsind og Fristelse for de unge. Men det er jo den Fordel paa Landet, at ingen er ganske hjemløs, og det er noget stort ved at eie et Hjem, om det saa bare er en fattig Husmandshytte.»

«Har De aldrig været i Byen, Frøken?»

«Nei, men jeg har en ældre Bror, som er Læge. Han har levet meget med og fortalt mig om Livet» ... Hun brød skarpt af. «Ynder Fruen Musik?»

Hun ventede ikke paa Svar, men gik til Pianoet, slog først an nogle bløde Akkorder og spillede med stor Færdighed en Sonate. Fruen faldt i Beundring; hun havde minst ventet at finde den Slags Underholdning [314] paa Lindbu. Havde bare tænkt at faa komme ind i en almindelig Bondestue.

«De spiller godt, Frøken.»

«Aa, det er vel ikke saa rart. ... men jeg har tat megen Undervisning.»

«Her paa Landet?» Ingrid lo.

«Bevares, ikke af nogen Kunstner, men af en musikalsk Lærerinde. De maa ikke tro, vi ligger saa rent i Dødvandet her.» Stemmen var skarp.

«Nei, kjære Dem da.»

Stilhed. ...

Ingrid vilde helst afbryde dette Emne. Hun saa ud af Vinduet paa de to Børn. De havde længe tumlet sig i vild Lek og nu sprang de omkap ned Alléen.

«Pigen er vakker, og saa paafaldende mørk – næsten sydlandsk», sa Ingrid.

«Hun er født i Syden», svarte Fruen. «Ellers er Forældrene norske. Faren var Overrettsagfører og en rig Mand. Moren er en takkelig og en bra Dame. Hendes Slægt kjender jeg ikke. Manden døde i Syden, mens Ester var ganske liden – og saa kom Fruen hjem igjen til Norge, og har nok drevet med lidt forskjelligt for at sutinere,^{k19} for Formuen var smeltet betydelig sammen. Nu har hun i flere Aar havt en Broderi- og Garnhandel i samme Gaard, hvor vi bor, i Kirkegaden. Deraf kommer det sig, at vi er blit kjendt. Harald og Ester er mest som uadskillelige – og da vi skulde paa Landet, [315] forestog jeg at ta hende med. Pigen vokser for stærkt og er blodfattig; hun vil ha godt af Landluften.»

«Ja, jeg ser hun er meget bleg; men rigtig sød. ... Og Gutten er deres eneste. Fru Thoresen?»

«Ja – jeg har aldrig havt flere.» – – – – –

Imidlertid gik Børnene langs Bækken længer og længer væk. De var nyfigne efter at se, hvordan det saa ud i de fremmede Omgivelser, og uden at tænke videre over, hvor det bar hen, fulgte de Bækkens Løb opover mod Skogholtet. Regnen var ophørt. Skodden var lettet, og det saa ud til at bli rigtig fint Veir. Kveldsolen gløttede frem i Vest, bag Trætoppene, og i det fjerne lod en Aftenklokke. Børnene kom tilsist helt op i Skogen og satte sig varme og forpustede ned paa en mosgroet Sten, under en Hængebjørk.

«Her er det deiligt», sa Ester og viftede sig med Straahatten, som hun havde tat af.

«Ja, det er vist, her er vakkert i Skogen», sa Harald og rystede det lokkede Hode. «Men det er ikke noget at sidde her efter. Ved du hvad, du Ester, det maatte være Morro at ligge dernede ved Bækken og fiske Smaaørret.»

«Smaaørret? Tror du der er Smaaørret, du?»

«Ja, det ved jeg vel.»

«Aa gid, lad os straks gaa derned; det maa være løierligt at fiske.»

[316] «Du snakker du; du ved da, at vi ikke har noget Snøre.»

I samme Øieblik lød en let Raslen i Krattet og en sortsmusket Mandsperson med et fult Ansigt kom luskende frem. Han havde hele Tiden set Børnene og hørt deres Samtale, uden at være set.

De fór begge op af Stenen, og Ester skvat nogle Skridt tilbage; hun blev ræd denne lurvede Personen; men Harald blev freidig staaende. Det passede sig ikke for en Gut at bli ræd. «Kom, lad os gaa, Harald», hviskede Ester, idet hun listede sig lidt nærmere.

«Na, det haster vel ikke, lille Frøken?» sa den fremmede med en sød, indsmigrende Stemme. «Dere talte om et Fiskesnøre?»

«Ja, kanskje du har et at laane os?»

«Ja, jeg har det», svarte Fyren med et lurende Blik. «Jeg har flere rigtig fine. Du kan bli med og faa et, du Gut. Jeg har dem bort i Holtet her. Jentungen kan vente saalænge.»

Haralds Øine straaledede.

«Jeg kan gjerne betale dig for Snøret.»

«Ja, ja, kom nu bare og se at finde et rigtig fint et.»

Det lød som om Fyren havde Hastværk.

«Bliv ikke længe», raabte Ester, da hun saa Harald forsvinde mellem Krattet. Hun havde ikke Lyst til at bli med, vilde helst vente, hvor hun var. Hun likte ikke, at Harald gik nogensteds med denne lurvede Personen, men det nyttede vist ikke at si [317] noget. Halvveis ræd slang hun sig ned paa den mosgrodde Stenen ... og hun ventede – ventede, indtil hun blev lei og træt, – men Harald kom ikke. ... Engang

syntes hun, at der lød et Raab, et Skrig, og det var som Haralds Stemme; men saa blev alt stilt igjen, og hun hørte bare Maaltrostens vakre Toner i Trætoppene, mens Solstraalerne gled længer og længer væk mellem Skogen. Den lille Pige blev alvorlig ræd; hun raabte paa Harald alt hvad hun orkede, men der kom intet Svar. ... Saa sprang hun hjem og fortalte, hvad der var hændt, og der blev stor Opstuds paa Lindbu. Hvor kunde Gutten være blit af? Efter Esters Beskrivelse maatte det nærmest være en Tater, der havde lokket ham afsted, og da kunde det være i Mist, ^{k20} hvad der var blit af ham. De syntes allesammen, at dette var leit, og saa tænke sig til, den første Aften, de var kommen hid! Der sendtes straks Folk ud i alle Retninger for at lede efter Gutten, og Fru Thoresen var rent utrøstelig. Ingrid Heidemann stræbte af al Magt at tale hende tilrette ... Gutten maatte da findes etsteds! Kanske var det en af Husmændene under Hangenholen, der havde tat ham med sig. Der var jo ingen, som nu havde set Taterer i Bygden.

Men da det led langt ud paa Natten, og de, der var sendt ud for at søge, kom hjem uden Resultat, da blev det for Alvor Forskrækkelse. Fru Thoresen var nær ved at gaa fra Vettet.

[318] Men inde i Dagligstuen, i den store gamle Sengen, laa Ragnhild Lindbu alene. Hun hørte Støien, men vidste ikke, hvad det var, for det var ingen, der huskede at gaa ind til hende og fortælle om den Ulykke, der var sket.

Ragnhild laa og hørte paa alle disse Stemmer, der lød snart inde i Huset, snart ude paa Gaarden. Hun hørte Døre, som sloges op og i, og stadig nogen, som kom og gik. Men hende lod de da i Ro – Gudskelov! Hun vilde ingen se – hun var altfor lei af sig. En og anden Gang reiste hun sig paa Albuen for at lytte efter. Var det de fremmede, som førte al denne Uro med sig? Gud give, de aldrig var kommen i Huset! Det var Præstens og Doktorens Skyld; de trodde begge, at hun kunde ha godt af denne Forandring og af lidt Anstrengelse. Hun blev altfor magelig og Blodet steg hende stærkt til Hodet. De fleste af Naboerne havde jo Sommergjæster. Hun kunde da ogsaa prøve. – – – – –

Snart opfangede Ragnhilds skarpe Øre en saar Barnegraad. Var det Gutten, som graad? Nei, det trodde hun ikke. ... Var nu denne Gutten Thoresens Søn ... eller? ... Spørsmaalet kom igjen og atter igjen. Hun havde tat frem et lidet Fotografi af Erling Brun, fra dennes Guttedage. Ingen uden hun havde nogensinde set dette Billede, hun havde gjemt det som en Helligdom i alle disse Aar. Ikveld havde hun det oppe og betragtede det [319] – og jamen syntes hun ikke det var, som skulde det være denne Gutten – denne Harald Thoresen, som de kaldte ham!

Hun holdt sig for Panden – hun trodde, hun skulde bli gal. Hun sukkede og bad til Gud, at han vilde gi hende Oplysning i Sagen. Imorgen vilde hun spørre Fru Thoresen om Guttens Alder og om han var hendes Søn. Men der maatte gaaes forsigtig tilværks. Hun maatte se at luske noget ud. ...

Thoresens maatte ingenting ane. Kanske tog hun feil i sin grulige Angst. Der er mange, som ligner hverandre. I næste Øieblik lo hun af sin egen Uro ... Hvad havde hun at ængste sig over? Ifald Gutten var den, hun tænkte, saa vidste hun nu, at han havde det godt, og hvad var det saa mer at bry sig med?

Hun lukkede Øinene for at sove. Det var blit mere stilt i Huset. Kun hørte hun af og til en Lyd som af en fjern Hulken – det kom som fra Føderaadshuset, hvor Storstuen og de fineste Værelser var indredet.

Med engang gik Døren op og Frøken Heidemann kom ind.

«Moster, jeg faar si dig det: her er sket en stor Ulykke ...»

Ragnhild hørte ligegyldig efter. «Hvad er det?» spurte hun langsomt.

«Overlærerens lille Gut, denne Harald, er kommen rent bort.»

[320] Ragnhild fór op.

«Bort ... bort! ... Hvad sier du?»

«Ja, det er ganske uforklarligt.» Og nu fortalte hun de nærmere Omstændigheder ved dette Barns Forsvinden. Dunkelheden i Værelset forhindrede hende i at se det ubeskrivelige Indtryk, som hendes Fortælling gjorde paa Tanten. Denne pleiede i Regelen ha let for at ta Livet roligt. Men i Aften var det anderledes.

Neppe var Beretningen tilende, inden hun brast ud i en voldsom Graad, mens hun fortvilet vred sine Hænder.

«Aa Gud, at dette skulde hænde!. ... Aa, Herregud!»

«Du faar ikke ta det slig», sa Ingrid forundret. «Det er jo svært ondt, men det er jo ingen af vore.»

«Det ved du ikke», vilde Ragnhild ha sagt; men godt var det, at hun sansede sig itide. «Hvordan tar Fru Thoresen det?» spurte hun da hun kom mere til Besindelse. «Er det som en Mor?»

«Det kan du da vide, stakkar, – hun er rent utrøstelig.»

«Ja, jeg mente bare, det er ikke alle, som er lige ømme.»

«Aa jo da, en Mor er det altid. For hun er Mor hun, ser du.»

«Ja, det er netop dette.»

[321] Ragnhild la sig stille tilbage i Puderne. Hun var glad, hun ikke havde sagt mere. Ingen maatte vide noget om hendes Anelse. Men hun lovet ved sig selv, at hun vilde benytte Anledningen og se at faa lusket noget ud af Fru Thoresen.

Femogtyvende Kapitel. En skjebnesvanger Ulykke

Det var Nat. Ingrid sov i samme Værelse som Tanten. Hun hvilte allerede forlængst i Søvnens Arme og havde glemt Dagens Uro og Forskrækkelse. Men Ragnhild laa længe og snudde og vendte sig paa sit Leie. Aa, denne Gutten, hvor var han blit af og hvem var han? Derom vilde hun vist aldrig komme til Vished. For hun turde jo ingenting si; men rart at tænke paa, at – hendes eget Barn kanske havde været hende nær, uden at hun selv eller nogen anden vidste det. – I samme øieblik lød der en sagte Støi som af en Dør, der blev aabnet. Ragnhild vendte sig og saa i Skjæret af den lyse Sommernat en mørk mandlig Skikkelse, der stod lidt indenfor Dørkarmen. Hun vilde skrike; men Rædselen betog hende slig, at Stemmen svigtede. Hun turde ikke se bort, – ventede hvert Minut, at denne mørke Manden skulde kaste sig over hende, gribe hende i Struben og bare klemme til. ... [323] Hun laa i Koldsved og la Dynen op over Hodet ... Da hun om en Stund vovede at gløtte op igjen, var den mørke Skikkelsen borte ... Hvem kunde det ha været og hvad vilde han? Kanske havde det bare været en styg Drøm. Hun var jo saa opreven og nervøs nu. Hun vilde ikke forstyrre Ingrid i Søvn, men gik stille ud og saa efter, om Gangdøren var igjen. Den var aflaaet med Slaa. I Farten la hun ikke Mærke til, at det lave Vindu lige ved Siden stod aabent. Alt var stilt, ikke en Lyd hørtes, og Ragnhild smuttede rolig ind i Sengen igjen.

Hun havde sovet en god Stund. Det gryede allerede mod Morgenstunden, da hun atter vaagnede efter en tung Drøm. Hvad var nu dette igjen? ... Det var en stærk Lysning paa Væggen – hele Stuen var lys. Hun samlede sig ikke med det samme. Et andet Menneske vilde vel fare ud af Sengen med en eneste Gang; men hun var dorsk og langtænkt af sig. Hun fik dog ikke Tid til lange Betænkninger. Hun hørte Døre slaaes haardt i og op, og der var mange Røster ude paa Gaardspladsen. I samme Øieblik bankede nogen paa Vinduet og der raabtes: «Brand, Brand!»

I et Nu var Ragnhild oppe og vækkede Ingrid. Rædselsslagne gik de to Kvinder til Vinduet. «Herre Jesus, er det i Huset? ... Hvor – hvor er det? Snart saa de, at det var Udhusbygningerne, der brændte. Disse var bygget paa den aabne Slette udenfor Gaardspladsen. Mange Folk var kommen [324] til, og kanske vilde de bli

Herre over Ilden, ialfald havde det ingen Fare for Vaaningshusene. Ragnhild saa tankefuld ud mod Brandstedet. Luerne slog høit op mod den blaagraa Himmel med den mørke Granskog til Baggrund. Udenfor routede nogle Kjør imellem Grynt af Grise – de havde faat Kreaturerne ud. Heldigvis laa det meste af Fæet paa Sæteren, og de havde ikke meget Hø og Halm inde ved Sommertide.

«Hvordan mon denne Ilden kan være kommen op?» spurte Ingrid.

«Ja, si det! Den maa bestemt være paasat. Her vanker nu saa mange Slags Folk.»

Ragnhild tænkte paa Haralds Forsvinden; kanske stod disse to Begivenheder i nær Forbindelse!

«Det er godt, at Brandstedet ligger saa langt afveien», sa Ingrid.

«Ja, – de gamle Udhusbygninger laa lige i Flugt med Husene her. De brændte ogsaa ned, og dengang var det jeg, som satte Ild paa.»

«Du, Moster?»

«Ja, jeg ... Jeg var dengang en 8 Aars Jentunge og havde aldrig set en Brand før. Jeg havde Lyst til at se, hvordan det saa ud, naar det brændte, og en Eftermiddag, Mor var gaat et Erind ned i Dalen, tog jeg Tændstikker og gik ud i Laden og tændte paa den tørre Halmen, som laa der. Det var en stekende hed Sommerdag, og der havde været lang Tørke. Det brændte som Knust ... Aa, jeg husker det saa godt. Det var første Gang, jeg fik ^[325] Ris af Far. ...» Ragnhild fældte et Par Taarer. «Dengang saa det stygt ud for Husene her men de klarte sig lel.»

Hun saa sig om i Stuen. Alt det gamle Skrabet var flyttet herind dengang, da de fik de nye Møblerne til Storstuen. Det var især et Roskab, ^[k21] der var mærkeligt, og paa de mørke, grønmalte Vægge var der mange Slags lysere Forsiringer med Englehoder og hele Bibelsprog og Vers, indsirklet i Sløifer med Testoner ... Herregud, til denne Stuen knyttedes Lindbuættens bedste Minder. Her var de alle fødte fra Slægt til Slægt, og her havde Fædrene udaandet sine siste Sukke. Denne Stuen maatte set likedan ud dengang, da den navngjetne Barnelinden kom tilgaards. – – –

Ragnhild saa atter ud af Vinduet og bemærkede at de snart vilde bli Herre over Ilden. Luen var jo allerede dæmpet. Men om Morgen, da der skulde sees nærmere efter, saa var stabursdøren opbrudt, og der var foregaaet et storartet Tyveri. Ei alene en Mængde Madvarer savnedes; men det var et Par store Væve og

flere udmærkede Klædesplag, blandt andet Ragnhilds kostbare Forværkskaabe. ^{k22}
Og i Stuen var Gulduret til Ragnhild, der laa paa Bordet foran Sengen, ogsaa væk.

Alle mente nu, at Tyvene hørte til et Taterfølge, og at det var de samme, der havde stjaalet Gutten. Men hvorfor de havde tat den store Gutten, og hvordan de havde faat ham med sig, det kunde nu ingen udgrunde.

[326] «Harald er let at lokke, og svært nysgjerrig og nyfigen efter at ville se alt», mente Fru Thoresen og hendes Mand holdt med hende.

Guttens Signalement blev opgit i de oplandske Aviser, og der blev foretaget alle mulige og «umulige» Efterspørgsler, men den eftersøgte var og blev som spurløst forsvunden.

Thoresens var fra først af rent utrøstelige; men siden syntes de, at ta det med mere Ro. Det kunde jo ikke bli anderledes. De havde selv ingensomhelst Skyld.

Det var den Dagen de skulde reise. Efter hvad der var forefaldt blev de ikke Sæsonen ud.

Fru Thoresen sad indved Vinduet i Storstuen med Strikketøiet og lille Ester ved Siden, bøiet over en Bog. Hun saa kun et Øieblik op for at si', vist for 10de Gang: «Aa, jeg er saa glad –, jeg skal hjem igjen til Kristiania nu, Fru Thoresen.»

Siden Lekekammeratens Forsvinden var det muntre Pigebarn blit alvorlig som et gammelt Menneske og saa ræd, at hun aldrig turde gaa udenom Døren uden at nogen var med.

Huf, hun syntes formelig, at der lurede sorte Øine bag hver en busk og ved den underlige Raslen af Vinden mellem Træerne, saa var det vist en styg Mand, der kom frem.

Nu kom Ragnhild ind og satte fra sig nogle Kopper paa Bordet. Ifølge Landsens Skik, saa skulde de reisende nyde noget, inden de tog i Langveien. Hun saa sig om i Stuen.

[327] «Overlæreren er ikke kommen fra Præstegaarden endda?»

«Nei, men nu maa han vel snart være her.»

«Oh, oh». Ragnhild hostede ... Hun kunde ikke faa frem hvad hun vilde si. Om Harald havde hun ingenting faat spurgt ... Vidste ikke hvordan hun skulde lægge

sine Ord. Fru Thoresen maatte jo ingenting ane, og ... denne Kone udgav jo Harald for sin egen Søn ... kanske var han det ogsaa? ... Men ... denne forunderlige Lighed med Erling Brun, den havde Ragnhild ikke saa let for at glemme. Hun stod en Stund ved Bordet som for at ordne noget, saa sa' hun liksom i en let Tone:

«Hvor gammel var ... denne Gutten deres?»

Fru Thoresen fór sammen. Hun taalte neppe at de nævnede Haralds Navn. Men det kunde jo denne Bondekone ikke forstaa, hun saa saa haard ud.

Svaret kom langsomt: «12 Aar.»

Ragnhild regnede efter. «Det passede akkurat», tænkte hun.

«Har De aldrig havt flere Børn, Frue?»

«Nei ...» det lød mest som et Suk.

Ragnhild Lindbu gik bort til Hjørneskabet og tog noget ud ... saa vendte hun sig helt om mod Fru Thoresen og sa i en tilsyneladende ligegyldig Tone:

«Jeg har engang været i Kristiania; men det ^[328] er saa længe siden. Der er naturligvis store Forandringer?»

«Ja, Kristiania gaar fremad med Stormskridt for hvert Aar. Det blir snart en europæisk Storstad.»

«Hvor bor Fruen?»

«I Kirkegaden.»

«Og der har de boet i mange Aar kanske siden Harald blev født?»

Fru Thoresen fór sammen, atter Harald ... Gutten ... dette, hun ikke taalte høre.

«Nei, vi bodde engang i ... Tolbodgaden.»

Ragnhild taug. «Pilestrædet» turde ikke nævnes.

De to Kvinder saa paa hinanden og Ragnhild slængte sig et Øieblik ned i Gyngestolen.

«Har De aldrig havt Børn, Fru Lindbu?»

Spørsmaalet kom uventet; mon Fru Thoresen skulde ane noget?

«Jeg har havt 6 dødfødte ...», svarte Ragnhild rolig.

«Stakkar ... altsaa intet levende Barn?»

«Det ved jeg ... ikke.»

Høit og med stigende Overraskelse:

«Ved De ikke det?» ... Derpaa dyb Stilhed.

Men Ragnhild tog sig sammen, kanske havde hun været uforsigtig. Der var jo intet Menneske der maatte vide noget. Saa sa' hun:

«Jeg lider ondt for disse dødfødtes Skyld, – de kommer for mig om Natten ... De kom ikke i kristen Jord.»

[329] «Ikke i kristen Jord?»

«Nei, hører De. De havde ikke Liv nogen av dem, og saa syntes Manden det blev det samme, om vi la dem i Haven, under et af Lindetræerne. Men de burde helst været i kristen Jord.»

Fru Thoresen gyste, mens hun saa paa denne høie Kvindeskikkelse med de stive Træk.

Nu kom Overlæreren og Præsten kjørende. Ragnhild vilde gaa ud af Stuen, og Fru Thoresen fik kuns Tid til at si' inden Afskeden:

«Om nu ... Gutten vor ... Herregud, jeg nævner Navnet saa nødig, det er saa ondt ... saa ondt ... om han nu skulde komme hid igjen til Lindbu, om noget saa uventet glædeligt skulde ske, vil De saa ta' Dem af ham saalænge, Fru Lindbu?»

«Ja, det kan De være rolig for.» Stemmen var varm, næsten hjertelig. Men den fine Kristianiafruen saa ikke Taaren paa Bondekonens Kind, da Døren i det samme blev smækket uventet hardt i.

Seksogtyvende Kapitel. Fantekjærringen

Over to Aar er gaat, uden at nogen har spurgt det mindste til den forsvundne Gutten.

Der er ofte kommen Breve og Spurlag fra Byen, fra Overlærer Thoresen; men Ragnhild Lindbu ved intet at svare.

Det er leden indmod Jul; det er koldt og mørkt. Der ligger Snetykke over Bygden og detⁿ¹⁶ tar alt til at skumre, uagtet det er tidlig paa Dagen. Henad den bene Landeveien, der fører op imellem Brumundalen, gik et eldre skindmagert Kvindfolk, indhyllet i en tæt Kaabe. Om Hodet havde hun tullet et stort Uldtørklæde, og nedenunder dette saaes enkelte graasprængte Haartotter at stritte frem. Ansigtet saa rynket og gustent ud; men de lyse Øinene tindrede med en eiendommelig næsten feberagtig Glans. Med sin knoklede Haand greb hun fastere om Knortekjæppen og søgte at gaa lidt hurtigere.

[331] «Det gjælder at komme fort afsted, om jeg ikke skal bli liggende her og dø paa Landeveien», sa' hun til sig selv.

Sneen var imidlertid begyndt at falde tæt, mens et og andet Vindstød fór bortover Sletterne og hvirvlede den omkring. Stormen tog mere og mere til, eftersom det begyndte at mørkne. Sneen føg sammen i store Fønner. Veien holdt paa at forsvinde og havde ikke den gamle Kjærringen været saa vel kjendt og havt Skogen til begge Sider, saa havde hun umulig kunnet finde frem.

Nu skimtede hun Lys lige ret foran, mod Nordøst, og hun gik efter Lysstriben.

«Det er godt, nu er jeg snart bjerget», sa' hun til sig selv; hun vidste at det var Lindbu, den store Gaarden der lige foran. Hun stønnede tungt, bøiede Ryggen og holdt fastere i Kjeppen; det holdt haardt at vinde sig op Lindbubakken frem gjennem Alléen, Pusten holdt mest paa at gaa fra hende. Paa Gaardspladsen blev hun staaende og saa ind mod det oplyste Kjøkkenvindu.

«Herregud! her har jeg nok været før; men ... der er grod Græs over Tunet paa Lindbu siden den Gang. Ja, ja saa, det gaar saa underlig til i Verden ...»

Inde i det store Kjøkken sad man midt opi Slagtningen til Jul. Ragnhild var ogsaa med. Hun sad med et stort hvidt Forklæde foran Slagtertrouget og stoppede Pølser ... Da blev Kjøkkendøren aabnet med en hastig Bevægelse. Alle, saa op; [332] der kom som et friskt Luftpust af Snestormen ind' med Fattigkjærringen, som sneg sig langsomt fremom Døren.

Hun bankede Sneen af sig.

«Gud hjælpe mig til Husly inat. Mor Lindbu gir mig vel en liden Plads etsteds?»

Der var noget i Stemmen, der syntes Ragnhild bekjendt.

«Kommer du langveis fra idag, i sligt Hundeveir?» spurte hun saa.

«Ja, Gud bære mig, jeg har nok gaat helt fra Vangsmysten jeg.»

«Du sier ikke det vel?»

«Jomen gjør jeg saa, ja.»

Øinene til denne Kjærringen for liksom dansende i Hodet hele Kjøkkenet rundt, indtil de stansede ved Ragnhild Lindbus Ansigt og hang fast ved dette.

Ragnhild havde aldrig været meget om at huse Omstreifere; men i den siste Tid var hun blit mere medgjørlig ligeoverfor disse. Det kunde kanske hende, at nogen blandt dem kunde vide lidt Besked om Harald. Hun gav Budeien Befaling til at følge Kjærringen over i Bryggerhuskammerset og legge godt i Ovn.

«Aa nei, ikke der. Lad mig bli her en Stund, jeg er saa daarlig», sa' Kjærringen.

Hun gik helt hen til Bordet, hvor Ragnhild sad med Stopningen af de fineste Pølserne, og idet hun bøiede sig tet over Trouget, hviskede hun:

[333] «Jeg fryser saa ... la' mig faa gaa ind i Stuen en Stund».

Tørklædet var gleden ned og viste et magert – indfaldent Ansigt, der mindede Ragnhild paafaldende om Mor hendes.

Uvilkaarlig reiste hun sig, tørrede Hinderne og gik ind i Stuen med den fremmede Kjærringen.

Lampen var tændt; men der var ellers ingen derinde. Fattigkjærringen sank om paa en Stol lige ved Døren. Først slengte hun dog af sig Kaaben og liksom gjemte denne

bagom paa Stolryggen. Ragnhild stod undrende og saa til, hvordan dette fremmede Menneske med en eiendommelig Interesse lod Blikket glide henover de gamle gjilde Væggene med sine malede Inskriptioner og Billeder.

«Herregud – at jeg endda skulde faa se dette igjen», hviskede den fremmede Kvinde, mens Taarerne trillede nedover de runkne Kinder. «Aa, hvor rart, det er at komme igjen, der en har færdes som Barn; ... men nu er altsammen anderledes; det er bare denne Stuen som er igjen».

Ragnhild gik tæt ind til hende og spurte med underlig trangt Mæle:

«Hvem er du?»

«Kjender du mig ikke ... Aa nei, det kan saa være, det. Du var bare Barnet, den Gang jeg reiste og jeg er blit saa svært forandret ...»

«Men hvem er du, si det fort», raabte Ragnhild næsten ude af sig selv; en frygtelig Anelse var kommen op i hendes Sind.

[334] Fattigkjærringen rystede af Kulde eller en dulgt indre Bevægelse, da hun svarte:

«Jeg er Søster din ... hu Aase».

«Nei, du sier ikke det vel, det er vel aldrig sandt?»

«Saa sandt, som du ser mig for Øinene dine, og saa vist, som jeg ønsker at bli salig ...»

Ragnhild tvilte ikke mere, hun saa, at det var Mors udtrykte Billede den Gang, da denne laa paa det siste ... Med en vis Rædsel betragede hun Søsterens elendige Ydre og de lasede, usle Klær.

«Hvordan er du kommen ud i sligen Elendighed?» spurte hun.

«Aa, giv mig først lidt varmt at drikke?» bad Aase med skjælvende Mæle.

«Ja, det glemmer jeg rent», svarte Ragnhild. Hun sprang ud og kom snart ind igjen med en Skaal varm Melk. Drikken gjorde godt, og nu fortalte Aase under mange Afbrydelser, at efter Halvard Liens Død havde hun git sig ud paa Fantestien. Det var en ung vakker Tater, der havde fristet hende til at reise – og det frie Liv havde i Begyndelsen tiltalt hende; men da hun blev eldre og sygelig var hun ikke skikket til at vandre mere ilag med de store Følger. Hun og Aasmund blev som oftest alene og

tilslut blev han lei dette og slem mod hende. For hendes Skyld gik han ofte glip af en fed Steg og et Kup, som blev de andre rigelig tildel. Nu havde han forladt hende paa Vangsmynen for at opsøge et stort Følge, som han vidste vilde ^[335] drage nordover. Til hende havde han sagt: «Du er ikke af 'Blodet', du er ikke mere skikket for os, skral som du er. Det er bedst for dig, at gaa tilbage til dit Folk. Mig er du hverken til Nytte eller Glæde mer». Dermed gik han udendvidere bort og forsvandt i nærmeste Skogen.

Aase stod alene paa Landeveien i Sne og Uføre, og vidste først ikke hvor hun skulde ty sig, hen; men saa faldt det hende ind, at hun vilde gaa hjem til Lindbu og dø.

Hun vidste, at Ragnhild var gift med Arne Granliden og bodde paa Fædrengaarden. Hun vidste ogsaa, at Gurid Heidemann var død. Fantefølgerne ved god Besked om Bygdeforholdene de. – Ragnhild hørte stille efter, det var da en fæl Historie. Tænke sig til alt hvad Søsteren maatte ha' lidt.

«Men sig mig», spurte hun. «Var du nu ordentlig gift med Halvard Lien?. ... Aa, jeg husker nok den Gangen du var reist, hvor ulykkelige Far og Mor blev».

«Snak ikke om det», svarte Aase smertelig bevæget.

«Jeg har faat lide mere end nok for min Synd. Mens Halvard levede var det aldrig uden Fattigdom og begge de smaa døde i Difterit ...» Hun drog Pusten tungt. «Men gifte var vi lel. Det var Gurid som hjalp os til dette. Kapellanen viede os midt om Natten uden at nogen fik vide det».

Ragnhild saa forundret op inden hun sa:

^[336] «Ja, her er meget rart i Verden. Kanske det var den Løgner, Gurid havde paa Samvittigheden i sin siste Stund».

Saa huskede hun pludselig de gamle Historier om Spøgeriet i Præstegaarden og Lysningen fra Kirkevinduene. Her var altsaa Opløsningen paa den Gaaden. Det maatte vist ha' været den Natten, da Aase blev viet.

«Ja, der er intet gravet saa dybt ned i Mørket, at det ikke kommer op igjen», tænkte hun, mens hun vadskede og byttede rent Tøi paa sin dødsyge Søster. Efterpaa fik hun lagt hende borti den store Omhængssengen. Det var rigtig bra, at Arne ikke var hjemme, han var reist ned til Kristiania og kom vist ikke hjem før mellem Jul og Nytaar. Men Tjenerne de undredes over, at der blev gjort saa megen Stas paa denne Fattigkjærring. Budeieb kjendte jo til, at en af Lindbujenterne

skulde være rømt fra Hjemmet med en «simpel» Kar for mange Aar siden. Kanske det nu var hende, som var kommen igjen? Til nogen Vished om dette kom de dog aldrig; thi Ragnhild var taus som Graven.

Aase laa imidlertid bleg og stille borti Sengen til Far og Mor.

«Gudskelov, nu ligger jeg saa godt», sukkede hun. «Jeg kom da hjem engang til det kjære gamle Lindbu. Nu er det glemmt, alt det onde jeg har slidt; for nu faar jeg da dø i Fred».

Ragnhild tænkte, at det onde hun havde slidt var jo hendes egen Skyld. Men rart var det ^[337]forresten, at ulykkelig Kjærlighed liksom skulde ligge Lindbudøtrene til; kanske var det saa, at den gamle Forbandelse, der laa over Ætten, endda ikke var blit løst?

Næste Morgen da Ragnhild gik og ryddede op i Stuen, kom hun til at se bort paa Kaaben, som Søsteren havde hængt fra sig over Stolryggen.

Store Gud – hvad saa hun – det var jo hendes Kaabe; den samme, som hun havde mistet den Sommernatten, da der havde været Brand og Indbrud paa Lindbu. Hun sprang straks bortil Sengen til Søsteren, som laa der mat og klein.

«Den Kaaben, du, hvor har du faat den fra?»

«Aa, kjære dig, vær ikke sint».

«Er det dig, som har tat den?»

«Nei, Gud trøste og bære dig, det har jeg ikke. Det var Følget mit, som gjorde Indbrud her for to Aar siden».

Ragnhild aandede lettet, vilde nødig anse Søsteren som en Tyv.

«Men, her kom en Gut bort med det samme?»

Hun talte hvast og fort, syntes næsten, som kunde hun høre sin egen Stemme.

«Ja, Mand min, han Asmund, tog denne Gutten med sig. Men det er jo ikke Sønnen din?»

Nei ... men hvorfor tog de ham?»

«Aa, det var af flere Grunde det ... Det er godt at ha' en med i Følget, som ikke er af 'Blodet'. Disse lyslette Bondebarn faar saa ustyrtelig mye, naar en sender dem ned for at [338] tigge ... og lyve ... Folk har mere Medlidenhed med dem end med de stygge, svarte Taterungerne».

Ragnhild gyste. Gud hvilket Liv. Høit sa' hun: «Kan vi ikke faa ham igjen?»

«Det er vel Uraad det. ... nu er Følget trukket nordover. Men jeg tror ikke, at han blir længe, han tommer vist paa at rømme».

Ragnhild aandede lettere. Gudskelov!

«Ja, han finder sig vel ikke i Livet?»

«Aa, jeg ved ikke, jeg. Gutten er vilter af sig. Det første syntes han nok det var Morro at fare slig om fra Bygd til Bygd. Fantelivet er et frit Liv, skal jeg si dig ... Det er ikke bare stygt heller ... Men nu er det kommen noget mellem denne fremmede Gutten og en ung Tater af den ægte Rase. De elsker begge to én Jente».

Ranghild fór sammen. «Den unge Gutten?»

«Aa snak, en kan nok elske i 14–15-Aars Alderen ...

Men Tatergutten har truet Harald paa Livet og om han ikke alt er rømt, saa vil han vist snart se sit Snit til at komme undaf».

Ragnhild var blit bleg: hun stod og holdt sig i Bordpladen. Det gik formelig rundt for hende ...

Aase saa det.

«Hvad vedkommer denne Gutten dig?»

«Ingenting; men jeg synes det vilde være saa ondt, om han skulde komme til noget. Forældrene bodde her den Sommeren».

«Aa, han ser vel Anledning til at stikke af». [339] – – «Men si mig, du Ragnhild, sa' Søsteren og saa op med et hvast Blik, «er nu du lykkelig? Du har jo elsket fra 10-Aars Alderen og fik den du holdt af, og I var begge to rige».

Det var godt, at Ragnhild slap at svare; en Blodstrøm fra Søsterens Læber farvede i det samme Aaklædet rosenrødt. Hun havde talt for meget og sank nu hen i en dødelig Afmagt.

*

Otte Dage efter gik der et Ligfølge ud fra Lindbu. Det var lidet og simpelt. Bare saa vidt, at den fattige Kvinde kunde komme ordentlig i Jorden. Ragnhild vilde ikke ha' det anderledes for Folkesnakkets Skyld. Ingen vidste hvem denne Kvinde var, uden Præsten Heidemann, der havde bragt Forsoningens Budskab til den syge, og nu talte Fredens Ord ved hendes Grav. Rimen hang i Trærnes Blade som tusinde Diamanter, og der faldt en let Snedrys mellem Skogen, den Dagen, da den engang saa stolte og fagre Aase Lindbu bragtes til sit siste Hvilested.

Seksogtyvende Kapitel. Gaaden løses

[n17](#)

Det sprat i Bjørkelien. Nedover de bratte Fjeldsider dansede Smaabækkene løste af Vinterisen. Det var Vaarbrud i Naturen, Vaarbrud i Luften, mens de silrende Bække paa en rastløs Maade nærmede sig det sorte Fjeldvand, der laa som et stort blankt Øie mellem Gran-, Furu- og Bjørkeskog.

Det havde været ualmindelig stræng og lang Vinter; men nu var Kræfterne løste. Storelven var vokset sig mægtig under de siste Dages Regn; den brusede og skummede lig en vilter Fos, inden den kastede sig ud i den store Mjøs.

Det var klarnet op. Solen skinnede vakkert, og der laa en forunderlig Friskhed og Jubel over hele Naturen. Mellem alle Smaabuskene fløi Fuglene ud og ind, det ene Par gladere og lystigere end det andet. Somme sang og slog sine Triller, andre havde det trabelt med at bygge sine Reder. Men ^[341] nede i Lierne og ved Skogranden spirede Vaarens første Blomster. Mellem den vaade Mos, der hvor Sneen nys var smeltet og hvor der endda laa smaa Klatter igjen, hist oppe mellem Træstammerne, der formelig yrede og blaanede det af den lille fine Blaaveisen.

Ned fra Fjeldet, ad den slibrige Skogsti, kom et Par gaaende, det var en Gut og en Jente. De var begge to halvvoksne og kunde vel saa omtrent være jevnaldrende. Gutten var mørkladen med lokket viltet Haar og et Par inderlig godlidende, skøieragtige Øine. En kunde straks se, at han var af skikkelige Folk, hun derimod saa ud som en fuldblods Taterjente. Men hun var vakker med de smaa fine Træk og de svarte Øinene, hvori der liksom ikke var nogen Bund. Hun lignede det svarte Fjeldvandet, der laa bundløst midt i Skogensomheden, hun mindede om Skogen, Fjeldet og Sæteren, hvor hun var født og opvoksen. Der var over hende noget betagende, lokkende, lekende liksom et Huldreeventyr. Hun var et ægte Naturens og Skovens Barn.

Gutten mente nok ogsaa, at hun var sød i al sin Vildhed og utæmmede Skjønhed. Han saa paa hende med milde, kjærlige Øine.

«Hvor skal vi nu hen, du Solida?»

«Ved ikke, Gutten min», svarte hun med en frisk trillende Latter. «Vi skal vel vandre videre ud i den store Verden ... og for det første skal vi gaa alene. Var det ikke saa, vi blev ens om?»

[342] «Jo. ...» kom det langsomt fra Guttens Læber.

Pigens Ansigt formørkedes, de vilde Øinene gnistrede næsten.

«Er du alt kjed det frie Livet», spurte hun ... «Vil du kanske gaa fra mig? tilbage til dit eget Folk». Hun knyttede de smaa brune Hænder.

«Det har jeg ikke tænkt paa», svarte Gutten.

«Nei, det nytter dig heller ikke; jeg vil passe paa dig Nat og Dag, skal jeg si dig, for min er du og min skal du være». – Uagtet denne Pige ikke var stort mere end et Barn, kom der op i de svarte Øinene hendes en frygtelig Vildskab, da hun pludselig stansede og slog Armene om Guttens Hals og hviskede ham noget i Øret.

«Nei – – det vil jeg ikke, er du gælen, Solida?»

Pigen lo med en raa Latter.

«Men jeg vil det, du Harald, og tror du ikke jeg er liksaa stærk som du?»

Stilhed; mens de gik videre.

Harald Thoresen, thi ham var det, trak sig et lidet Stykke væk fra Pigen; det var Stunder, da han næsten var ræd dette vilde Skovens Barn, der vilde forføre ham til det som var ondt. Til andre Tider kunde han næsten føle Modbydelighed for denne raa utæmmede Taterunge. Men vakker var hun, og det var hendes Skjønhed, der havde fængslet Haralds varme Guttehjerte.

Harald Thoresen havde nu paa tredie Aaret [343] Været blandt Taterne. Det frie ubundne Liv i Skog og Mark og høit oppe paa Sætrene havde mangan Gang fængslet hans Guttenatur. Men saa var der ogsaa meget stygt at se og meget ondt at lære, og havde det ikke været for Solidas Skyld, saa havde vel Harald forlængst set sig Udvei til at rømme bort. Men denne Jentungen havde fra først af rent forhekset ham, hun havde kaglet ham slig med sine Kunster, at han rent havde glemt Hjemmet og sin kjære Lekekammerat, den lille Ester. Ester var ogsaa mørkøiet og ganske vakker; men hvad var vel hun mod Solida? Gutten var nu i sit 15de Aar – og der var tændt i hans Hjerte en Lidenskabs-ild, som vanskelig kunde slukkes ... Men saa var det en eldre Tatergut, der vilde ha' Solida til Kjæreste. Solida affeiede han

Gullik. Den lyse Gutten, han vilde hun ha'. Det blev til et bittert Fiendskab mellem de to Rivaler, og Harald var nødt til at fly, om han vilde berge Livet. Saa rømte han fra Leiren en Nat, mens de andre sov, og Solida fulgte ham. Nu havde de vandret ene to, i omtrent en Maanedes Tid og var kommen ned til Hedemarken.

De gik langs Elven, med Skogliden paa den anden Side, da Solida pludselig sa:

«Jeg er træt, jeg vil hvile».

«Ja, det er vist bra at ligge her i Moset, under Bjørkene».

«Det var saa jeg tænkte ... og naar vi saa [344] er udhvilt, saa faar vi ind paa Gaardene og tigge os Mad».

«Det faar du gjøre, Solida».

Var det nogetting, som Harald væmmedes ved, saa var det ved at gaa og tigge. Han havde ofte været nødt dertil, han vandrede med det store Følget. De vilde gjerne sende ham afgaarde, det var jo dertil de vilde bruge ham. Afsted maatte han, enten han saa vilde eller ikke. Gaa ud og tigge i lasede Filler og lyve og si, at Far hans laa dødssyg og Mor sad igjen i en Hytte opi Fjeldet etsteds med saa og saa mange Unger. Uf, hvor det dog var fælt dette. Men han gjorde gjerne gode Affærer, for Folk fattede straks Medlidenhed med den vakre tækkelige Gutten og de gav ham meget. Af den Grund var han Følget til Nytte, og de vilde nødvendig miste ham.

Harald og Solida hvilte en Stund paa det bløde Mos mellem de nys udsprungne Blaaveis; mens Solstraalerne gløttede varmende og smilende ned mellem Bjørkestammerne. – Inden de sov ind, hørte de en Gjøk i nærmeste Træ.

«Det er en Ønskegjøk, du», sa' Solida

«Nu vil jeg ønske, at jeg maa beholde dig til jeg Dør ...» Hun smøg sig tættere ind til ham', men Harald trak sig sky tilbage. Han var mest ræd hende, naar hun begyndte sli. Der var noget truende, stikkende i Øinene hendes, som han ikke likte. Denne vilde Taterungen i al sin bedaarende Skjønhed var mest som en Tigerkat. Hun kunde [345] vist være istand til at dræbe ham, om han nogengang fandt paa at ville reise fra hende. Og det var jo uvist, om han vilde bli i dette Livet bestandig. I den siste Tid havde han tænkt paa lidt af hvert. Det var ikke frit for andet end, at han angrede, at han ikke var rømt alene bort fra Følget. Solida hang over ham som en Borre, som han aldrig kunde bli kvit. Uagtet han til sine Tider elskede hende med den 14-aarige Guttens hele Lidenskab, saa var det dog ogsaa

andre Tanker og Længsler, der drog. Solida saa det med mistænksomme, hadefulde Blikke, og hun passede ham mest som en Fange.

Hun sov ... de var begge trætte, de havde jo gaat langt den Dagen; men Harald var først vaagnet. Han sad paa Mosset og stirrede ud i det Fjerne. Der over paa den anden Side Elven, laa der en vakker Bygd med rødmalte Bondegaarde og ved Skogranden oppe paa Hviderne skimtedes de smaa Husmandsstuer i Solskinnet. Børnenes glade Raab led over til Harald.

Midt paa Sletten laa Præstegaarden og lige imod Kirken. Nu begyndte Klokkerne just at kime til Høimesse, det var altsaa Søndag. – – – Harald gned Øinene. Solen gjorde ondt ... «Det er Søndag», tænkte han, og med et dumpt Suk saa han ned paa sine daarlige Klæder ... Saa fulgte han Udsigten videre. Lige ved Elvebredden laa en bred Vei, og der var fuldt af kjørende og gaaende, der vilde til Kirken. Ligedan var det ^[346] længre opover Dalen; paa alle Stier og Veie var det yrende fuldt af Kirkefolk.

Der kom over Gutten en underlig Længsel ...

Han tænkte paa sit gode Hjem og paa Far og Mor, der vistnok maatte ha' mangan tung Time for hans Skyld. Han fik det næsten, som vilde han løbe langt bort ... til Folk. Han reiste sig og blev staaende uvis, uden at ville se paa den sovende Pige ved Siden ... Da styrtede en mørk Skikkelse frem bag Skogholtet og han hørte en Stemme lige tæt ved, der raabte:

«Endelig fandt jeg dig, din Hund.»

Harald vilde løbe; men blev i det samme greben bag fra af Tater-Guttens kraftige Næver.

«Saa det er du, der har stjaalet Jenta. Vidste det nok; men det skal du undgjælde for».

Harald søgte af al Magt at rive sig løs fra Gulliks kraftige Tag, og i det samme vaagnede Solida. Med et vildt Skrig fór hun op, og styrtede sig som en Tiger mellem de kjæpende.

Det blev en Kamp næsten paa Liv og Død. Solida skreg og søgte forgjæves at skille de to Gutter. Tater-Gullik var voksen Kar, han var naturligvis den stærkere og havde alle Kort paa Haanden, som en berømt Slaaskjæmpe.

«Nu skal du» (en frygtelig Ed), «nu skal du ud med Jenta eller jeg dræber dig, din Bikjunge».

Harald laa paa Marken med Tater-Gulliks Knæ paa sit Bryst.

Han gispede efter Veiret.

[347] «Ja, ta' hende bare ... og la' mig faa leve», stønnede han.

Men nu vaagnede Solida i sin hele Vildskab, hun saa ud som en Hyene.

«Sa' du, at han kunde ta' mig?» raabte hun, «sa' du det? Det skal du ha' igjen, du er altsaa ikke gla' i Solida mer. Derfor skal du dø».

Hun tog den blinkende Kniv, der laa i Mosset ved Siden. Hun havde nylig fravristet Haralds Fiende dette Vaaben. I sit Raseri vilde hun nu selv bruge det. Hun vilde dræbe Harald, det vilde hun ... Der var Kræfter i denne vilde 16-aars Pige, med sikker Haand stødte hun til og traf Harald lige under den venstre Skulder. Han udsødte et frygtelig Skrig af Rædsel og Smerte og tabte i det samme Bevidstheden.

Da Harald Thoresen atter kom til sig selv hvilede han paa en blød Sofa mellem Puder og en Dame med et mildt venligt Ansigt stod bøiet over ham og badede hans Hode og Ansigt med koldt Vand.

«Jo, det er ham, du Papa», sa' Damen med en blød dannet Stemme, der nu klang aldeles fremmed for Haralds Øren. «Jeg kjender saa godt disse Øinene' igjen, du».

En Herre reiste sig fra sin Plads etsteds borti Værelset og nærmede sig Sofaen.

«Hvad hedder du. Gutten min?» spurte han.

«Harald Thoresen», kom det langsomt igjen.

[348] «Nu, kan du se, Papa ... Gudskelov!»

«Ja, Gud er god». Det var Manden, der talte.

Men Harald saa sig forvirret omkring i det hyggelige Værelse og paa de to fine pene Menneskene, der stod over ham. Hvor var han? Dette maatte være en Drøm, og han ventede hvert Øieblik at vaagne etsteds ude i Skogen. Han vilde vende sig; men følte i det samme en stikkende Smerte i Skuldren og mindedes med ét Kampen med Tater-Gullik.

«Hvor er jeg?» spurte han. «Kanske det likevel ikke var nogen Drøm.

«Du er i R... Præstegaard, hos Præsten Heidemann», svarte den venlige Dame. «Du husker mig kanskje ikke igjen? Jeg var paa Lindbu, den Dagen, da du blev borte».

«Nei, jeg husker Dem ikke ...»

Gutten lod Øinene fare rundt i Værelset. Godt, at han nu var kommen til Folk. Det var vist bedst, at bli kvit Solida alligevel ... Aa, saa vild og fæl, som hun kunde være; det var jo hende, som brugte Kniven. Han huskede pludselig den hele Scene og gyste.

«Jeg er saa svært mat ... og saa fryser jeg liksom».

«Ja, du har faat et stygt Saar under Skuldren, og har havt ikke saa lidet Blodtab, ser det ud for» ...

«Ja ... de stak mig med Kniven».

«Hvem?»

«En af Følget».

[349] «Var det Taterne, som lokkede dig med sig, den Gangen?»

«Ja»

«Stakkars Gut. Du har vist havt det ondt?»

«Aa, sommetider var det Morro ogsaa; men det er nogle fæle Folk, disse Taterne».

«Ja, [n18](#) Gudskelov, du er kommen fra dem nu».

Harald svarte ikke, – han orkede liksom ikke at faa Ord for sig. Øienlaagene faldt uvilkaarlig igjen, og han blev liggende som i en Søvnørske.

*

Det var et Par Dage efter. Ingrid Heidemann stelte med Haralds saarede Skulder. Hun la' friskt Plaster og Bandage om Saaret, slig som Doktoren havde anvist hende, da Døren til Kammerset i det samme sloges op, og Ragnhild Lindbu viste sig i Aabningen.

Ingrid saa op.

«Goddag, Moster, er det du, som er ude og gaar?»

«Goddag og tak for sist», Ragnhild drog Pusten tungt inden hun fortsatte. – «Jeg maatte bort og se om det forholdt sig, som Folk sier, at denne Gutten er kommen igjen. Nu ser jeg, det er sandt; men at I ikke' budsendte mig?» Ragnhilds Stemme var varmere end ellers og den lød liksom let bebrejdende.

Ingrid saa op lidt forundret. Svært saa Moster tog sig nær af denne Sagen.

[350] «Vi har havt det saa trabelt og saa meget at tænke paa», undskyldte hun. «Doktoren maatte straks hentes, for Gutten var rigtig syg, stakkar ... Nu er han jo noget bedre; men det er et stygt Saar, han har faat i Slagsmaal med en Tater. Kniven har vist været rusten ... Kom hid skal du se».

Ragnhild nærmede sig med et deltagende Blik paa Guttens blege Ansigt ... dette Ansigt, der mindede saa levende om han, hun aldrig vilde nævne.

Harald var vokset siden siste Gang, hun saa ham – han var blit mere opløben, var spinklere og magrere; men Trækkene var endda de samme.

Neppe havde Ragnhild nærmet sig Sofaen, hvor Gutten laa, inden hun skvat tilbage blegnende, gispende efter Veiret, for straks efter at synke udmattet om paa nærmeste Stol, mens hun holdt Øinene stivt heftet ved et eneste Punkt.

«Blir du syg, Moster?» spurte Ingrid i en halv undrende, halv ængstelig Tone. «Saaret er da ikke saa stygt ved jeg, at en netop behøver daane ved at se det».

Men Ragnhild havde ikke engang set Saaret. Hun saa bare et stort Modermærke paa Guttens venstre Skulder, og dette var nok ... nu vidste hun hvem denne Gutten var; men ingen uden hun vidste det, og ingen anden skulde heller faa det at vide. Hun samlede sig og sa' i en tilsyneladende rolig Tone:

«Der er en Del, der ikke taaler at se Blod og Saar».

[351] Ingrid gad ikke engang svare, saa uvillig blev hun. Hun syntes ikke det passede sig for en Bondekone, at være saa nervøs; men Moster havde nu altid havt det med at være overspændt og ta' Livet anderledes end andre.

Der blev ikke talt mere. Ragnhild gik straks ud i Stuen og blev siddende i ligegyldig Samtale med Præsten. Der taltes om Aarsvæksten og om mange Ting; men ikke om

det, som laa Ragnhild paa Hjertet. Det var nu ogsaa skjult og en Gaade for alle. Kun engang sa' hun:

«Han skal vel tilbage til ... Thoresens denne Gutten?»

«Vist skal han det», svarte Præsten, «jeg har alt skrevet ned til Faren i den Anledning. Rimeligvis kommer han selv for at hente Sønnen».

«Øh, øh», Ragnhild fik det med en forunderlig tør Hoste. «Bare han ikke er blit rent fordærvet, der hvor han har været?» Hun huskede hvad Søster Aase havde fortalt om Kærlighedsforholdet til den unge Taterpige.

«Det tror jeg ikke han er», svarte Præsten. «Blikket er rent og klart; han ser god og uskyldig ud, og selv om han har faat en Del Unoder, saa er han endda saa ung, at de let vil kunne plukkes ud af ham».

Der taltes ikke mere om dette. Om en Stund reiste Ragnhild hjem til Lindbu. – Den gamle noget forfaldne Gaarden forekom hende endda tristere end før. Hun havde faat en stor Oplysning den [352] siste Dagen, og Forholdet til Manden og til Hjemmet blev endda tungere. «Livet er ikke værd at leve til Ende engang», sa' hun til sig selv. «Bedst at gaa lige luk i Elven; men ... det tør jeg ikke ... hutemigt!».

Den samme Kvelden, da Ingrid kom ind til Harald, sad han opret i Sofaen med et underligt forskremt Blik.

«Aa, jeg blev saa ræd, saa, jeg laa i Søvn og saa vaagnede jeg med ét ... og der hvor De nu staar, der stod en Kone og saa paa mig, bare saa, ikke snakkede ... Jeg vidste ikke hvad jeg skulde tænke – jeg blev rent skræmt. Jeg synes endda jeg ser de store rædde Øinene hendes».

«Var det ikke den Konen, der var inde her i Eftermiddag?» spurte Ingrid forundret, «hun vilde gaa ind igjen for at hente et Tørklæde».

«Jo ... det var vist hende. ... men jeg blev saa ræd ... synes jeg ikke det var den gamle stygge Taterkjærringen, der var med i Følget en Stund».

Ingrid klappede Gutten paa Hodet.

«Moster Lindbu er saa rar, hun men hun vil da intet Menneske noget ondt ... Det er bare du, som har Feber, Gutten min; det er godt, at du nu snart kommer hjem til din Mor, saa vil du glemme alt det, som er stygt og ondt».

«Ja, jeg tror det! Men ... Moster Lindbu, hvem er det?»

«Det er min egen snille Moster og den Kone, [353] som du skulde bod hos, dengang du skræmte Vettet fra os alle, ved at bli væk paa den Maade.»

«Jasaa, var det hende; men hun saa paa mig ... saa underligt ...»

«Ganske tilfældig det, Gutten min. Hun er liksaa glad som vi, at du er kommen til Folk.»

Syvogtyvende Kapitel. Fra Samfundets Kroge

Det er en sen Vinterkvæld. Stjernerne skinner ned fra den klare, kolde Vinterhimmel og Gaderne er belagte med et let glat Rimføre. Gaslygterne ser næsten grætnede ud, især i Smaagaderne ude i Udkanterne, hvor Passagen er tyndere, og hvor Folk piler afsted, frysende i Rimen og Snoen.

Det er nede i Elvegaden. Fra et mørkt smudsigt Portrum, kommer der en Kone springende ud paa Fortouget, fulgt i Hælene af en fremvoksen Pige. Inde fra Gaardrummet kunde høres en raa Mandsstemme der skriger ud:

«Saa til Helvede med dig, du dit fordømmelige Asen!»

Konen stønner tungt og vrider Hænderne, hun staar lige ved en Gaslygte og ser sig forvildet omkring. Gaden er ikke meget befærdet ved den Tid, og de enkelte Forbigaaende synes slet ikke at lægge Mærke til den arme Kvinde. Hun fryser og skjælver i sine tynde usle Klær. Kjolen hænger om hende ^[355] næsten i Laser. Støvlerne er ikke andet end et Par Filler.

Det blege udtærede Ansigt er mørkt og smudsigt Haaret uredt. Den lille Pige ser lidt bedre ud. Hendes Kjole er da idetmindste hel, om end Skoene er itu, og det lille magre Ansigtet er da renvasket.

«Aa Mama, han vil dræbe os», raaber hun, «saa du ikke, at han havde faat fat i den store Kniven?»

«Jo», kom det tonløst igjen. «Det var jo derfor, jeg blev saa ræd.»

«Men Mama, hvorfor glemmer du ikke Knivene, naar han er fuld?»

«Det hjælper ikke stort» ... svarte Moren med et fortvilet Suk ... «saa er det andre Ting, han faar Tag i. Aa, jeg holder det ikke ud mere ... At vi fryser og sulter er ingenting imod alt det andre jeg maa gennemgaa ... for han Jakob er jo stok fuld og gælen nu ...»

«Men hvor skal vi hen nu, Mama? Huttemigtu det er saa koldt!»

«Aa, det er ikke stort likere inde ... Vi har jo hverken Kul eller Ved ... Jeg tror, vi gaar i Akerselva med en eneste Gang.»

«Aa, nei vel, det gjør vi ikke», svarte den lille Pige afværgende – «det kan bli bedre siden.»

Der levede Haab i Barnehjertet, Haab om lysere og bedre Dage, tiltrods for at hun aldrig hadde kjendt stort andet end Nød og Elendighed ...

«Bedre siden? –» Moren vendte de store brune Øinene opad mod Gaslygten og derfra ud i den rimtunge ^[356] Luft ... Hun vidste ingen Udvei. Her kunde hun ikke bli staaende, og ind turde hun ikke gaa ... Aa ... hun knyttede Haanden krampagtig ...

«Nu kommer snart Konstablen», hviskede den lille Jentunge.

«Ja lad ham det ... Aa jeg vil drikke mig fuld, eller stjæle, saa faar jeg nok Logi, der er bedre end i Kulden og ... Svineriet inde hos ham ...» Hun pegede op mod Gaarden ... Ordene var mer end haabløse, og Stemmen var hul den, den hadde forlængst mistet sin Klang.

I denne elendige Kvindeskikkelse vilde Læseren ha vanskelig for at gjenkjende Marie Holm. Hun var dybt nede nu. Fattigdom og Smuds var kommen langt indom Døren til hendes Hjem, og hun hadde forlængst tabt Mod og Lyst til at kjæmpe mod disse Fiender. Hun hadde helt overgit sig i Elendigheden. Hun og Børnene, det var nu tre, to Gutter og en Pige, hadde saa mangen Gang vidst hvad det er at fryse og sulte. De hadde ikke ordentlige Klær nogen af dem. De hadde mangen Gang ikke Hus over Hode ... og nu bodde de i en fugtig mørk Hybel, hvor der næsten ikke fandtes Møbler; thi alt, hvad de eiede fra bedre Dage, var gaat til Pantelaaneren. Marie hadde drevet med Vask saa længe hun kunde; men nu var det forbi. Hun hadde hverken Plads eller Anledning til at vaske hjemme. Ud i Arbeide kunde hun jo gaa en enkelt Gang; men hun orkede næsten ikke, udslidt og syg som hun ofte var ... Nu var det jo blit lysere; ^[357] thi Gutterne var saa vidt store, at hun hadde faat dem ud som Visergutter ... Og var det altfor ondt, saa maatte Gunda i Veien og tigge. Den Gang, de bodde paa Ekeberg, da Barna var smaa, da sendte hun dem mangen Gang i Veien alle tre, og var hjerteglad, naar de kom hjem med en Brødbid og lidt Mad i de smaa Blikspand. Aarsagen og Ophavet til al denne Nød var Jakobs Hang til Drik og Lediggang, der mere og mere hadde tiltat.

Stundevist kunde han være mere ædruelig; da arbejdede han flittig og kom hjem til Marie med Ugelønnen. Naar han var edru, saa var han stilfærdig og snil, saa Kone og Barn havde det nok saa godt, ialfald led de ingen Overlast. Disse enkelte Uger eller Dage, naar «Papa var snil», var Lyspunktet i denne Families sørgelige Liv. Men efterhaanden blev disse sjældnere; thi Drik og Arbejdsudygtighed fik mere og mere Overtaget med den ulykkelige Mand, og naar han var fuld var han saa han mishandlede Kone og Barn og holdt et «Lurveleven» slig, at Politiet ofte var blit tilkaldt.

Mangen Lørdagskvæld havde Marie siddet og ventet, uden Penge til at købe Mad for til sig og Barna. Og hørte hun saa tilsist, langt udover Natten, ravende Trin i Trappen ... saa vidste hun at Jakob kom hjem fuld og «gælen», ... uden Penge, eller ialfald med meget lidet tilbage af Ugelønnen ... Hele Beløbet, eller ialfald det meste af dette, var slængt ned i Bolaget eller i Restaurationerne. Slig havde nu Marie Holm levet i 12 Aar, [358] og det var blit værre Aar for Aar. Sommetider kunde Jakob være rent væk en 14 Dages Tid, og det følte hun næsten som en Lettelse. Hin Kvæld, da hun stod udenfor sit elendige Hjem, havde hun næsten ikke smagt Mad hele Dagen og Gutterne hendes var gaat tilsengs uden Aftensmad. Det «vesle», hun havde faat af Gutterne forrige Lørdag, og et Par Kroner, hun selv havde fortjent, en Rengjøringsdag hos Jomfru Jansen, var gaat til Husleien; thi ellers var de blit kastet paa Gaden.

«Du Gunda», sa den ulykkelige Mor, efter nok et uroligt Blik op mod Gaslygten, «gaa du ind Barn ... Papa sover nu ... og desuden vil han ikke gjøre dig noget.»

«Men du Mama?»

«Jeg gaar bortom Jomfru Jansen og ber om lidt Kvældsmad ... Du ved, jeg vilde gaa, netop som Papa kom?»

«Men kan jeg ikke bli med da?»

«Nei, sier jeg, gaa ind du! Gutterne er jo inde, du har intet at være ræd for ... det er bare mig han er saa slem imod.»

«Aa, var det ligt sig det, slog han ikke mig?»

«Ja, nu tier du bare, og gaar ind hører du», raabte Moren, idet hun gik nogle Skridt nedover Gaden.

Gunda stod en Stund i Portrummet, inden hun sprang grædende og sutrende opover Trappen.

Med hurtige Skridt la Marie Holm i Veien udover Grønland, hvor Frøken Jansen, som hun nu [359] kaldtes, drev en Melke- og Delikatessehandel. Kaféforretningenⁿ¹⁹ havde hun for længe siden opgivet. Marie frøs i sine usle Klær og drog Tørklædet tættere om sig. Paa Vaterlands Bro blev hun staaende, tvilraadig og saa ned i Dybet ... Hun havde staaet der for for mange Aar siden ... Hun var ulykkelig den Gang; men ikveld var hun tigange værre faren; thi nu var hun en Drankers Hustru. Det var mange som passerede Broen ogsaa denne Kveld. Udenfor en Butik paa den anden Side stod der fuldt af Folk og tittede ind ad de oplyste Vinduer. Marie blev ogsaa staaende blandt Dagdriverne, inden hun gik videre. Det føltes næsten som om hun for et Øieblik kunde slaa Sorgen væk, mens hun stod der mellem disse forskjellige Mennesker, der vistnok havde sine Tyngsler at bære, saa vel som hun.

Hun traf gamle Jomfru Jansen i Køkkenet iferd med at stille istand til Aftensbordet. Det saa ud som havde hun lidt trabelt; men hun hilste Marie venlig.

«Nu kom du rigtig, som du skulde være budsendt, vi har netop snakket om dig, jeg og en anden. Jeg har fremmede ser du. Kom nu og gaa ind.»

«Aa, nei da, var det likt sig det. Jeg ser ikke saan ud, jeg.»

«Aa, du faar være bra nok. Det er en, som staar dig nærmere end jeg. Jeg har akkurat fortalt ham om den Nøden, du er i.»

Marie trak sig sky tilbage helt til Døren.

[360] «Hvem er det, som er inde. ... er det ... han Møller?»

«Nei, da, det er en anden, hører du. Men kom nu bare ind.»

Hun trak den modstræbende Marie med ind i Stuen. Derinde var det lyst og triveligt, ganske forskjelligt fra hvad Marie Holm var vant til. Der kom over hende som en varm Følelse af Tryghed og Velvære, slig som Fattigfolk ofte føler det, naar de kommer ind i et godt, lunt Hus. Samtidig var hun betagen af en vis Skyhed, og turde næsten ikke se bort mod Sofaen, hvor der sad en gammel Gubbe i Sjømandsdragt.

«Her har vi Marie», sa Jomfru Jansen og trak idetsamme den skjælvende modstræbende Kvinde hen mod det propre, hviddugede Bord.

Der indtraadte et Øiebliks Stilhed, indtil den hvidhaarede Gubben reiste sig og kom lige tæt hen til Marie, der var sunken om paa en Stol. Med ham kom der som en underlig, klam Duft fra Sjøen ... Marie følte sig rent kvalm og kunde ikke faa Ord for sig. Hvem var denne gamle Manden? Jomfru Jansen havde jo sagt, at han stod hende nær. Men han talte jo i en fremmed halv udenlandsk Dialekt.

«Ja saa, saa du er Marie?» sa han ... «det havde jeg ikke tænkt. Herregud, at jeg skulde faa dig slig igjen» ...

Marie Holm sank rent sammen. Det summede hende i Ørene ... Faa mig slig igjen, var det saa [361] han sa ... Hun forstod ham ikke. Hvad havde vel han med hende ... hun den fattige Kone? Med et sky undselig Blik saa hun ned paa sine daarlige Klær ... Aa, at Jomfru Jansen skulde faa hende til at gaa ind i Stuen. Hun vilde jo bare op og be saa inderlig vakkert om lidt Mad til sig og de forsultne Ungerne. Men nu sad hun der som fastnaglet til Stolen, gjennemboret af den gamle Mandens Øiekast. Han sa ingenting mer; men Marie saa med Forundring, at to store Taarer trillede ned ad den veirbidte Kind og forsvandt i det hvide Skjægget hans. Jomfru Jansen kom atter ind fra Kjøkkenet og nu talte hun: «Det er Far din, du Marie; det er han gamle Bertrand Brun, du ved jeg fortalte dig om.»

Det kom saa uventet, næsten som et Slag. Marie Holm udstødte et Skrig.

«Herregud! ... Far, Far ... kan det være sandt?»

«Ja, det er nok altfor sandt, Barnet mit», svarte Gubben med et Suk. «Frøken Jansen har fortalt om hvordan du har det ... Stakkars Barn! ... Jeg havde jo aldrig kjendt dig.»

«Aa, nei da, saan som jeg ser ud ...» Der kom Taarer i Maries mørke Øine. Det var underligt for Brun at se hende. Netop som hun nu saa ud, mindede hun om Bruns ulykkelige, forstødte Hustru ... men derom vilde han ingenting si, han sa bare:

«Det er saa rart, naar jeg tænker paa, da du [362] var liden ... da jeg havde dig paa Fanget mit» ... Den gamle Mandens haarde Stemme var blit blød og graadkvalt.

«Jeg husker det», sa Marie livlig, hun glemte i dette Øieblik al sin Nød og Sorg. Det er da rart at træffe Far sin igjen likevel.

«Nei Marie», svarte han, «det ⁿ²⁰ er ikke muligt, du var saa liden, den Gang.»

«Jo, saamæn, jeg husker det; du holdt mig ud imod Bølgerne, der slog op mod Stranden.»

«Tænke sig til, at du husker saa langt tilbage»

«Ja, jeg sa det tidt til Mor.»

Den gamle Mand fór sammen, da Datteren hentydede til Hustruen, og der indtraadte en dyb trykkende Stilhed. Marie mærkede straks, at hun havde gjort galt og lovte med sig selv, at hun ikke vilde nævne Morens Navn; det var jo ikke til nogen Nytte at rippe op den gamle Historie. Den var jo glemt og bortdød med Moren og gamle Madam Jansen.

«Sæt dig nu ind til Bordet og drik en Kop The med os, du Marie», sa Jomfru Jansen.

«Aa nei da, jeg ser ikke saan ud.»

«Det gjør ingenting.»

Men den gamle Dame kastede om hende et stort Schawl, som for at skjule den lasede Kjole.

Under Maaltidet fortalte Gubben, at han nu var over otti Aar og vilde slutte Sjøen, for at bosætte sig i en liden By i England, hvor han havde mange Venner og trivedes bedst. Han laa nu i Kristiania med et engelsk Dampskib, og dette skulde bli ^[363] hans siste Reis. For et Par Dage siden paa en Tur opi Byen, var han dreven indom til «Frøkenen» her, for at drikke et Glas Melk og havde i hende gjenfundet en gammel Bekjendt, eller Slægtning paa en Maade. Marie vidste jo om, at han havde været gift med «Frøken» Jansens Mor.

De havde talt meget om Marie, og ikvæld, da han atter var kommen indom, var de enige om at budsende hende. Men saa kom hun af sig selv ved Skjæbnens underlige Førelse.

«Aa, det var ikke saa rart det, jeg kommer jo her dagstøt», mente Marie.

Stilhed ...

Saa sa den gamle Sjøulken:

«Jeg har vist set dig engang før, Barnet mit.»

«Mig?»

«Ja, vist. Det er forresten mange Aar siden; det var dengang jeg fór med Fortuna af Risør. Det var en Skomagersvend, ikke bedre end jeg mindes, som bordede Skuden sammen med Kjæresten sin, – en ung fiks Pige, som jeg straks trodde var Datter min – – jeg drog Kjendsel paa de store brune Øinene hendes. Du saa bedre ud dengang end nu.»

«Ja, det var nok saa det ...»

Stilhed ...

«Jeg og Jakob Holm var ude paa en Seiltur dengang, og gik ombord i Skuden ude paa Fjorden.» ... Marie tørrede en Taare af Øiet ved dette halv forglemte Minde ...
«Aa, Herregud, den Gang var alting ganske anderledes end som nu. Ja, ja san ^[364] – – det gaar saa rart til i Verden, og det er saa meget et Menneske skal prøve, jamen er det saa.»

Jomfru Jansen tænkte, at det onde som Marie led, det var ganske selvforskyldt; men hun nænnede ikke at si det. Marie fortsatte:

«Nu husker jeg det, du Far ... ja jeg faar vel si du? ... Du var altsaa den Baadsmanden, der kom ned i Kahytten, mens jeg sad der. Jeg husker endnu, hvordan du saa paa mig og spurte, hvorfra jeg var.»

«Ja, Barnet mit, den Baadsmanden – det var nok mig det ...»

«Herregud!»

Graadtung Stilhed, der afbrødes af Jomfru Jansen.

«Han har vel været slem imod dig igjen, han Jakob, ellers var du vel ikke kommen hid ikvæld?»

«Han var fuld og gælen.»

«Ja, det er han jo støt. – Han arbeider vel ikke nu.»

«Nei da, han har ikke havt Arbeid paa lange Tider.»

«Ja, du skal ikke mere tilbage til den Slusken. Han skal da ind paa Arbeidsanstalten, om nogen skal der, han som ikke sørger hverken for Kjærring

eller Unger. Jeg har længe gaat og tænkt paa dette, og nu har Far din og jeg snakket alvorlig sammen.»

«Aa nei. De sier vel ikke det vel? De vil vel ikke sætte Jakob paa 'Mangelsgaarden'?»

«Du maa takke til, at han kommer væk, det [365] er bedst for dig og for ham ogsaa. De lider saamæn ingen Nød paa Mangelsgaarden, de faar baade Mad og Renslighed og Varme. Det er bare, de maa arbeide og holde sig fra Drikken, og det har nu saa'n Fyr som Jakob Holm bare godt af.»

Imidlertid var Aftensmaaltidet endt, og Gubben reiste sig.

«Ja, jeg faar nok ombord igjen nu jeg. Jeg har git 'Frøkenen' her nogle Penge til dig, du Marie.»

Den arme Kvinde havde nærmet sig Faren og rakte for første Gang Haanden ud imod ham.

«Tak!»

Dyb Stilhed, mens Faren holdt den visne udslidte Haanden.

«God Nat Barnet mit», sa han dybt bevæget. ... «vi blir liggende her nogle Dage, og jeg ser opom igjen og hører, hvordan det er gaat ... Forresten vil jeg si, at jeg som Far din, raar saa meget, at du skal fra den Manden ... Vil du ikke det, saa faar du ha det saa godt, hverken jeg eller Frøkenen her vil støtte dig, uden at du vil gjøre som vi vil.»

Han gik fort ud af Døren, Jomfru Jansen fulgte ham ud. Om en Stund kom hun ind igjen.

«Nu skal du bli her inat.»

«Aa, nei, jeg maa da hjem til Barna mine.»

«Barna klarer sig nok for en Nats Skyld. Imorgen tidlig, før Frokost har du dem alle tre her, de véd jo hvor du er.»

Det kjendtes godt for Marie, at ligge i en god [366] varm Seng; det var længe siden nu, hjemme var det jo bare Filler og Smuds. Men Søvnens vilde ikke indfinde sig. Hun laa og tænkte langt tilbage paa Ungdomsdagene, hun og Jakob havde da havt

mangen en god Stund sammen den Gang. Men kanske der var Sandhed i det gamle Ordet, at «naar Krybben er tom, saa bides Hestene.» – Nu vidste hun ialfald hvordan det er at bli en Drinkers Hustru. Det er vist det tungeste af alt i Livet ...

Tænk, at hun rent følte det som en Lettelse at Jakob skulde væk og paa «Mangelsgaarden». Saa fik hun ta sig sammen og arbeide for sig og Barna. Jomfru Jansen og han, som kaldte sig Far hendes, vilde jo hjælpe, saa hun og Barna enda kunde bli lig «Folk».

Slig omtrent laa hun og tænkte; men forresten var Marie Holm bleven stor og forhærdet under alt hvad hun havde lidt.

Jomfru Jansen afbrød Maries Tankegang.

«Var det ikke underligt at se Far din?»

«Jomen var det saa, det var rigtig løierligt; men saa pen en Mand, som Far er.»

«Det har han altid været.»

«Og saa stout og stærk.»

«Bevars ja, han er en ren Kjæmpe. Han tilhører en gammel kraftig Slægt; tænk, over de otti og enda kunne fare tilsjöss! Det var i gamle Dage Folk blev saa hærdede, sligt høres ikke ofte nutildags.»

Hun var i godt Humor Jomfru Jansen, endelig skulde det da lykkes hende at faa skilt Marie fra den elendige ^[367] Manden. Hun haabede, at denne Gang skulde det gaa i Laas ... Hun forstod nok, at Marie var saa sliten og svag nu, at hun vilde gi sig over med en eneste Gang. «Heller vil jeg ta hende og alle tre Ungerne i Huset end la hende leve længer med den Manden – – væk skal han – – paa Mangelsgaarden med ham, saa sandt som jeg heder Cicilie Jansen, der skal bli en Greie med dette imorgen den Dag.» Hun sa dog ikke dette høit, der var et andet Emne at snakke om, mens hun gik og, smaasullede og klædte sig af.

«Du kan tro, at jeg blev overrasket ved at træffe Bertrand Brun. Vi trodde jo, at han var død for mange, mange Aar siden. Ja, det gaar rart til i Livet. Han kom uforvarende herind for at ta et Glas Melk. Vi kom til at snakke sammen og saa kjendte han mig straks paa Mor. Jeg skal jo ligne hende.»

«Hvordan har Far det?» spurgte Marie.

«Han har det vist bra. Nu vil han slutte med at fare, som du hørte. Han vil bo i England sier han, her synes han ikke, han har noget at gjøre. Men det er da likevel en underlig Længsel, der bestandig har draget ham til Hjemlandet.»

«Han spurgte ikke noget om ... Mor; hvordan hun havde det paa det siste?»

«Jo, ganske lidt. Forresten vilde jeg nødig rippe op den gamle Historie. Det gjorde et stærkt Indtryk paa ham, at se dig» ...

«Ja, det maatte det vel gjøre, slig jeg ser ud.»

«Ja, det var nu vel ikke saa ganske af den [368] Grund; men han er nu Far han alligevel, hvor meget der end kan være kommen imellem og ... naar han nu har været oppe hos os imorgen, saa ser du ham aldrig mer i denne Verden, du Marie.»

Dyb Stilhed – – – – –

Jomfru Jansens siste Ord havde bragt Marie til at tænke alvorligt ... ja det var vist bare som et Glimt hun havde set af Faren, engang og saa ikke mer ... Uvilkaarlig mindedes hun det noget sorgtunge Udtryk, der hvilte over Farens milde Oldingeansigt. Hun saa ligesom i Drømme, det hvide Hode og den noget ludende Skikkelse.

Den halv udslidte, haardføre Arbeiderkvinde drog et langt Suk. Hun følte noget af Barnets Længsel og Savn og som et Fnug af Barnets Kjærlighed, der rørte sig i Hjertedybet.

– – – – –

Ned mod Fæstningsbryggen gik en gammel Mand i dystre grublende Tanker ...

«Saa fik jeg da endelig træffe ... Kristianes Barn ... hun, den lille Marie ... min eneste Datter ... men hvorledes traf jeg hende igjen? Aa, jeg vil ikke engang tænke paa, hvordan hun saa ud ... Og det er min Skyld altsammen ... Jeg har jo aldrig været Far for hende ... Straffen for min Synd, den har rammet hende ... Gad vide hvad der er blit af Erling? Han er jo nu i Amerika, og han ser jeg vel aldrig mere. Det er snart for en Far at miste sine Børn – det er [369] saart paa sine gamle Dage, at staa ensom som et gammelt uddøet Træ ... Men ... hvad skal jeg si? Her er jo en Gjengjældelse og det er Straffen for hvad jeg gjorde mod Kristiane, som nu kommer igjen ... Hun fik vel Pengene mine, hun Cicilie Jansen? ... Han følte efter i Brystlommen. Ja, det gjorde hun. Nu kan hun stille det bra for Marie ... saa fik jeg

enda gjort noget godt ... Jeg gaar ikke derop mere ... jeg orker ikke se dem igjen. hverken Marie eller den anden ... Hun ... Cicilie er jo min siste Hustru op ad Dage. Herregud! har jeg set Skygger fra den anden Side Graven ikvæld?»

Han stavrede videre i sine tunge Tanker. Gaslygterne lyste og flimrede i Blæsten; men Himlen var mørk. Stjernene var forsvundne. Det saa ud som vilde det blæse op til en Snestorm.

Næste Morgen fandtes nede ved Fæstningsbryggen Liget af en gammel Mand. I den døde gjenkjendtes straks Baadsmanden ombord i et af de engelske Dampskibe, en Olding, der var agtet og afholdt af sine Over- og Sideordnede. Der var ingen som trodde at her forelaa et Selvmord. Det formodedes, at den gamle Mand var gaat feil i mørket, da han skulde passere over Landgangsbroen. Muligt er det ogsaa, at denne Formodning kan være den rigtige.

Otteogtyvende Kapitel. En bitter Frugt

Det var en vaad, kold Dag i Oktober ... Vinden for mellem Gaderne og hvirvlede Resterne af det afblegede Løv i vanvittig Dans ... Ude i Storgaden lige mod Mangelsgaarden paa den anden Side Fortouget stod en fremvoksen Gut i en afventende Stilling og hvilede sig snart paa det ene, snart paa det andet Ben, medens han mellem Tænderne sagte blistrede en Gadevise. Han var renslig og ordentlig klædt; og hele hans Ydre tydede paa, at han tilhørte Arbejderklassen. Forøvrigt var det en kvik Fyr, og han saa ualmindelig godt ud. Det var i hans lyse freidige Gutteansigt noget særdeles aabent og tiltalende. ...

«Hva er det du staar der efter Get?» sa en Kammerat, en liden velklædt en med Opstoppennæse og rødligt Haar – – «er det Far din, du ser efter ... jeg ved du har ham derinde» ... Han gjorde en foragtelig Bevægelse mod Mangelsgaarden ^[371] og lo overmodig; men Arne Holm svarte ikke – – bare blistrede ud sin Visestump og saa ligegyldig ud i Veir og Vind ...

«Kom Get, saa gaar vi herind og jeg river i en Øl og et Par Cigarer ... jeg har Penge, jeg san ...»

«Nei», svarte Arne Holm i en ligegyldig Tone ... «jeg ¹²¹ kan ikke ... jeg skal gaa et Erind og staar her og venter paa nogen.»

Kammeraten lo, og med et Par Slængord, som ikke den anden agtede paa eller brød sig om, gik han videre.

Arne Holm blev staaende og saa og saa, indtil Mangelsgaardens Flok passerede forbi med en Opsynsmand i Spidsen. Det var Mænd med forskellige Fysionomier, nogle gamle graahaarede med raa, næsten dyriske Træk ... en Del saa godt som unge Gutter med blege udlevede Ansigter ... De gik to og to; men blandt de bagerste, længst borte fra Opsynsmanden, kom en lidt ældre Mand i samme Dragt som de øvrige, blaa Busserulle og Vadmelsbenklær ... Han var bøiet i Ryggen, Haaret graasprængt og i det brede forfyldte Ansigtet med den lille graa Mustasche, var der ved Siden af det brutale Udtryk kommen et Træk af Sløvhed og Ligegladhed. En fik straks den Idé, at han saa ældre ud end han i Virkeligheden

var, og en vilde i denne Mand ha Vanskelighed for at kunne gjenkjende Jakob Holm, som engang var en noksaa staut Kristianiagut. Han havde jo været fri Kar og vandret paa sin Fod gjennem Tyskland og Danmark ... Men nu? ... Han [372] formelig sugede Luften ind, mens han gik her som en Slave mellem ligestillede og arbeidede paa Gaderne her og der. Men det var nu slik Slag altsammen. Livet var ikke værd at spille en Tanke engang, – nei men om det var ... Det faldt ham aldrig ind, at det var Drikken, der havde gjort ham til den, han var bleven, og at hans ulykkelige Skjæbne saaledes var hel selvforskyldt ...

Han la ikke Mærke til den fremvoksne Gutten, der sneg sig tvers over Gaden lige hen til ham. Det saa jo ud som vilde han bare skraa over Gaden; men idet samme han nærmede sig Holm, stak han denne i al Hemmelighed noget i Haanden. Det var en Snap Tobak og nogle Øre, vel indsvøbt i et Stykke Papir ...

«Far», hviskede Gutten

Jakob Holm saa idet samme til Siden.

«Hvad skal jeg med dette Tullet her? og hvad vil du mig? ... Det er den Helvedes Kjærringens og Ungernes Skyld, at jeg er, hvor jeg nu er.»

Dette blev sagt halv sagte i Forbigaaende. Jakob Holm maatte gaa videre med de andre; men Sønnen blev staaende midt i Gaden og skraaede først over, da der kom to Vogne i fuld Fart fra hver sin Kant. Der var kommen noget forfærdelig bittert og tungt ind i den ellers saa freidige Guttens Sind.

Stakkars Far! ... han havde sagt, at det var Mor og Ungernes Skyld, at han var, hvor han nu var ... Var det kanske sandt? ... Arne var en voksen Gut at regne for, og en ualmindelig snil og [373] dybtænkt Gut var han ogsaa. Han havde altid følt Medynk med sin ulykkelige Far og tænkte mangan Gang, at Mor nok kunde baaret mere over med Faren og stelt det hyggeligere i Hjemmet, saa kunde kanske meget ha været anderledes ... Han lovede med sig selv, at han vilde arbeide sig frem til en Mand, om han saa siden kunde bli sin gamle Far til Hjælp og Støtte. Drikken, som han saa godt skjønte havde været Farens Ulykke, skyede han allerede nu som sin værste Fende. Han var kommen i Lære hos en Snedker og viste sig som en paalidelig og bra Gut, som Mesteren gjorde meget af.

Denne Dag var han netop paa Veien hjemover til Middag, og som han gik opover Gaderne med Hænderne i Bukselommerne og Luen lidt paa Siden over det lokkede Guttehode, saa mindede han paafaldende om Jakob Holm, slik som denne havde

set ud i sine bedre Dage. Kun var Sønnen lysere og havde et fredigere, mere aabent Blik end Faren nogensinde havde eiet. Denne Gutten kunde se sig glad paa Livet og paa Menneskene. Og i Søndagsskolen havde han lært hvad Forældrene havde forsømt at bibringe ham eller aldrig havde kjendt, nemlig Agtelse for og en dyb Kjærlighed til Kristendommen ...

Da han kom op i Voldgaden svingede han ind Porttummet til den lille Leilighed mod Gaarden, hvor Madam Holm bodde. Ved Jomfru Jansens Retledning og ved Hjælp af de Penge, som Bertrand Brun havde efterladt, var Marie kommen sig nogenlunde op igjen. Hun drev atter med Vask og Strygning, ^[374] og nu da hun var bleven kvit den forfyldte Manden og bare havde Børnene at leve for, havde hun tat sig sammen og der var kommen over hende som en ny Livslyst. Men ... der er intet fuldkomment under Solen. Marie Holm havde megen Glæde af Arne; men han var ogsaa den eneste; thi Ragnvald, den ældste Gutten hendes, synes at have arvet altfor meget af Farens ulykkelige Hang til Drik og Lediggang ... Han havde nylig staaet ud sin Lære hos en Bogbinder og var nu indtraadt i Svendenes Række. Der holdtes for ham et dundrende Svendelag med Sang og Bægerklang, og om Morgenen maatte han kjøres døddrukken. Siden var han blit almindelig kjendt blandt Kammeraterne som en stor Skøiergut med et vildt uroligt Hode ...

Det saa noksaa triveligt ud i Madam Holms Kjøkken og lille Stue. Arne gik lige ind og satte sig til Bordet, hvor Maden ventede.

«Du Mor, jeg har truffet Far idag», sa han om lidt.

«Jasaa», kom det hvast ... «aa, ja, han har det nu som han selv har stelt det til, han kunde ogsaa havt det bedre.»

Arne tænkte paa Farens Ord: «Det er Kjærringen og Ungernes Skyld, at jeg er her;» men han vilde ikke si dette til Moren. Han spiste en Stund i Taushed, saa sa han:

«Oppe hos os var der en Snedkersvend, som var saa svær til at drikke, det sies at det skal være Konen hans, som har faat ham bra.»

^[375] «Kjærringen?» Marie vendte sig helt om fra Strygebrettet og saa paa Sønnen med det hvasse, skarpe Blik, der var blet hende egent i de siste Aar. Hun syntes, at Sønnens Ord klang mest som en Bebreidelse mod hende. Havde kanhænde hun ikke gjort nok for Manden sin? Dette ytrede hun dog ikke noget om, gad ikke engang svare; thi Gutten talte vel som han havde Vet til. Men Arne fortsatte paa sin freidige Maner:

«Ja, det sies der. Det skulde være Konen, som var saa snil imod ham og stelte det saa inderlig fint og pent hjemme.»

Madam Holm slang Strygejernet fra sig paa Brettet.

«Havde hun noget at stille det fint med, naar Manden var saa ilde til at drikke?» spurgte hun. «Ja, ja, godt for hende det da.»

Arne sad en Stund uvis inden han svarte:

«Jeg ved ikke det; men hun var vist bestandig snil mod Olsen, stakkar.»

Arne sad der med en Følelse, som havde han vaaget sig ud paa en glat Is. Det var ikke godt at snakke med Moren om slige Ting.

Madam Holm saa op i et iltert Sinne.

«Du mener, at ikke jeg var snil mod Far din kanske, og at det er derfor det gik som det gik?»

«Aa nei da Mor, det sa jeg jo ikke ... der skal vist meget til at kunne bære over med en Mand, som drikker, men det er dette, som der sies, at Madam ^[376] Olsen har gjort, og nu skal Manden hendes værre snil.»

«Saa har vel Madam Olsen havt mere at greie sig med end de fleste andre Kjærringer. Det er ikke alle Mænd, der er like leie heller.»

Der kom et isnende koldt, næsten ondt Udtryk op i Marie Holms Øine, men hun fortsatte: «Du skulde ikke snakke om det du ikke forstaar, du Arne. Du kan ikke ha Greie paa, hvordan det er for en Kone, naar Manden gaar og ødelægger hele Ugelønnen sin, foruden at han den meste Del af Aaret er uden Arbeid. Ja, du burde jo kunne skjønne det, men jeg hører, at du ikke gør det ... Der kan nok ingen si, hvad en Mor maa slite for ondt med en forfyldt Mand og en to, tre forsultne Unger ... En orker ikke arbeide. – En taber rent Modet til alt. Det er bare i Stampen med det, en har, saa det blir værre Dag for Dag ... Huttemigtu for Liv én kan faa ...» Hun sukkede uvilkaarlig, kanske mest ved Følelsen af, at hun kunde havt det bedre hun og ... «Men det sier jeg», fortsatte hun i en inderligere Tone. «Det blir ikke bra her i Landet forinden Brændevinet og alle de stygge Fyllesjaperne kommer væk. De skulde rives til Grunden alle Sjapperne, skulde de, saa fik Fyllefanterne slaa sig tiltaals.»

«Aa du Mor, der blir nu aldrig noget af det.»

«Nei, det er vel at tvile for det, Gutten min. Brændevinet er altfor kjært til at de vil af med det. Men tænk, hvor dumme de er. Blev det mindre Brændevinsdrik, saa blev det ogsaa mindre Fattigbyrder, [377] og ikke nogen kanske, som kom paa Slaveriet eller Mangelsgaarden heller. Det er forresten rart du, det sies nu, at Venstre skal gjøre saa meget for Arbejderne, men der gjøres enda ganske lidet for at indskrænke Brændevinsdrikken, der jamen er Arbejderens værste Fiende.»

Arne, som havde siddet der stille og fortænkt, blev med engang livlig.

«Jamen har du Ret Mor. Hvis jeg var saapas en Mand at jeg raadde noget, saa skulde der sættes en Stopper for Brændevinsdrikken, det er sikkert det.»

Marie lo.

«Saapas til Kar blir du nu aldrig, at du raar noget for det.»

Arne syntes ikke selv, at det var rimeligt. Men han levede i en Overgangstid, da mange Slags Tanker blir vakt i Ungdommens Sind, og han gik der med Forhaabning om at vinde frem til noget stort i Livet. Det var saa mangan en Fattigmandssøn, som naadde frem, hvorfor da ikke ogsaa han?

Han sad og tænkte paa dette, mens han spiste sig mæt paa den tarvelige Maden, da Døren idet samme sloges op og Ragnvald, hans ældre Bror kom ravende ind i Stuen.

«Det er Blaamandag idag», skreg han i, «vi skulde ta os en 'Hurrablei', og saa blev det for mye Fyl.»

Det var uhyggeligt at høre den unge Gutten snakke slig; det var som en sørgelig Arv efter Far hans.

[378] «Skal du ikke spise, jeg har deilig Grynsaad med salt Kjød og Flesk», sa Marie, hun saa angst, næsten fortvilet paa den ældste Sønnen; det var som vilde hun si: se her er ogsaa et Offer for Brændevinet.

Men Ragnvald ravede hid og did i Stuen.

«Spise? Tror Dere jeg kan spise? Nei, jeg vil sove nu.»

Han slang sig bortpaa Sengen og sovned snart ind.

Madam Holm og den yngste Sønnen forholdt sig hele Tiden tause, bare saa med talende, tungsindige Blikke bort mod Sengen, hvor Ragnvald laa. – – Det var en vakker Gut, en ægte Type af Kristianiagutten; men han var mørkere end Arne og savnede dennes lyse, freidige Blik og aabne Aasyn. Han saa ud til lidt af hvert denne Gutten, uagtet han var ung og nylig indtraadt i Dagdrivernes Klasse. Moren la Mærke til, at han var uden Vest ... altsaa havde han «stampet» Vesten sin. Herregud! det var saa ligt Jakob dette ... Det saa ud til, at den ældste Gutten, som Marie havde født til Verden med saa megen Smerte ... og for hvis Skyld, hun engang havde følt Livet saa tungt, fremdeles skulde skjænke hende en bitter Skaal. ...

Arne reiste sig fra Bordet.

«Saa gaar jeg da Mor. Du faar la Ragnvald sove saalænge han vil, og se til, at du kan holde ham hjemme til jeg kommer. Jeg gaar lige hjem ikveld. [379] Hvis det kniber, saa faar du heller købe til ham en Flaske øl, saa blir han kanske siddende i Ro.»

Marie nikkede til Svar, hun var ikke god for at si noget, Graaden vilde ta hende ... Herregud! det var rent mærkeligt, hvor snil han Arne var, og saa omtænksom. Det var vist, fordi han havde holdt sig til Vorherre fra han var liden Gut af; men det havde hun ingen Del i ...

Arne la fra sig en halvkrones Penger paa Strygebrettet, saa gik han fort ud; han taalte aldrig at se Moren græde, var i Grunden for ømhjertet af sig; en bra Gut var han, og han vilde gjerne, om han kunde, hjælpe Forældrene sine.

*

I en ny Gaard i Hegdehaugsveien, hvor Overlærer Thoresen nu bodde, laa en ung Jente og skurede Gangen og Trappen. Tiltrods for dette Arbeide – det var en kold uhyggelig Høstdag – hørte hun aabenbart til de glade; thi mens hun af al Magt holdt paa at skrubbe Trappen, nynnede hun ganske høit en vilter, løssluppen Varietsmelodi ... Læseren har truffet denne Pige engang før. Det er Gunda Holm, Jakobs og Maries yngste Barn. Hun er nu konfirmeret, og Jomfru Jansen, der er kjendt omkring i Byen i mange fine Huse, og saaledes ogsaa hos Overlærer Thoresen, har skaffet Gunda en Plads der, som Maanedes- eller Hjælpepige. Hendes Arbeide bestaar i at gaa Kokkepigen tilhaande, rende Grinder og skure Trapperne. Men hun har hidtil vist sig saa glemsom og ulærvillig, at det bare er af [380] ren

Medlidenhed med Pigebarnet og af Hensyn til Jomfru Jansen, naar Fru Thoresen enda har beholdt hende i Huset.

Hun ligner Moren i dennes Ungdom. Det er det samme stridige, lidt ustadige Gemyt, og hun har Morens Haar og vakre Øine; men Ansigtet er livligere, næsten lidt frækt, og hun har i sin hele Optræden en umiskjendelig Lighed med Gadetøsen. Som hun ligger der og bruger Skurebørsten, mens hun synger i Takt med sin høie klare Stemme, kommer der en ung Herre ud fra Entreen i 2den Etage. Det er vor Ven Harald Thoresen, der flittig studerer Theologi. Forresten føler han ved Siden af sine Studier en afgjort Interesse for de lavere Klassers Kaar. Han viser en dyb Medfølelse for alle forlorne og faldne Subjekter ved Tanken om, hvad han selv nu kunde været, om han ikke itide ved en høiere Styrelse var reven ud af Taterfølget. Den høie mørke Mand med det fortænkte, noget tungsindige Drag om Læberne, der staar i paafaldende Modsætning til de kvikke Øine, stanser en Stund udenfor Entredøren og lytter til Gundas Sang. Nu er hun færdig og kommer opover Trappen med Skurebøtten. Harald stanser hende, han har altid følt en vis Interesse for denne Pige. Han tror, hun hører til de ulykkelige, der let er udsat for Fristelse og Fald, og vil gjerne redde hende, derfor har han ogsaa bedt Moren om at beholde hende, saafremt Pigebarnet ikke skulde vise sig altfor umulig.

«Du er glad i Sang, Gunda», sier han i den [381] venlige Tone, der er ham egen. Gunda ved saa godt, at hun har en Beskytter i Studenten; og desuden ... hun forstaar det ikke ... men der er noget forunderligt ved ham – noget i Øinene tror hun, som minder om hendes yngste Bror, han Arne. Hun staar stille med Skurebøtten i Haanden, lidt undselig.

«Ja, jeg liker Sang.»

«Ja, Sangen er de glade Hjerters Tale», svarte Harald; men disse Ord var noget, der naturligvis laa langt udenfor Gundas Forstaaelsesevne. Hun svarte ikke paa dette; men sa bare:

«Nu skal jeg flytte Hr. Thoresen». Med det samme saa hun paa ham med en hoven, udfordrende Mine.

«Har Mama sagt dig op?»

«Bevares nei. Frua har intet sagt, og heller ikke Kokka; men jeg vil nok ikke bli længer.»

«Hvor vil du hen?»

Gunda satte Skurebøtten fra sig, inden hun svarte:

«Jeg vil ikke skure mer ... Jeg skal være Blomsterpige paa Florasalen i. ... Jeg skal faa en flot Kjole og begynde imorgenkveld. ...»

Harald fór sammen. – – –

«Men kan du reise herfra saa straks?»

«Det kan jeg vel ... de er vist glad jeg reiser ... jeg er jo rent umulig; de faar nok én igjen som er meget flinkere.»

«Stakkars Barn!» Harald fik ikke sagt mer; thi Fru Thoresen viste sig i Entredøren:

[382] «Hvad staar du der efter Gunda? – – Gaa straks om til Kjøkkentrappen.»

Gunda skjelede til Fruen med sine mørke Øine, og uden at svare fór hun som en Vind nedad Trappen, mens Harald gik ind i Stuen med sin Mor.

«Hun vil jo reise?»

«Vil hun det, naa Gudskelov havde jeg saa nær sagt. Jeg er glad jeg blir hende kvit, der blir saa aldrig noget af hende likevel.»

Harald Thoresen slængte sig et Øieblik ned. i Sofaen og kastede Bogpakken paa nærmeste Bord.

«Hun vil bli Blomsterpige paa Florasalen ...»

«Ja det passer vist langt bedre. Hun er en vidtløftig Pige, uagtet sin unge Alder; det er det værste med hende.»

«Men hun vil komme rent ud i Elendigheden, naar hun kommer paa den Salen. Du tror ikke hvor farligt det er.»

«Jeg kan ikke gjøre noget ved den Sag, Harald, det maa du vel kunne indse. Pigen har en daarlig Opdragelse og et daarligt Hjem, det ses paa alle Ting det. Jeg har nylig faat høre, at Faren er paa Mangelsgaarden. Den Slags Folk skulde én aldrig ta i Huset, det nytter saamen ikke at tænke paa at ville redde dem ... Men gaa nu du ud, der du skal hen, du Harald, og læg dig aldrig opi mine huslige Affærer, det passer sig ikke. Jeg har lenge nok baaret over med denne væmmelige Jentungen, og naar hun nu selv vil reise, saa har jo jeg ingen Skyld.»

[383] Harald gik stille ud. Han turde ikke modsige Moren. Det nyttede heller ikke at tale til hende om, hvor dybt han følte for de faldne og ulykkelige. Hun med sin aristokratiske Tankegang vilde jo aldrig kunne forstaa ham i dette, men bare anta, at det var barokke Ideer, der var udsundet i hans ungdommelige Hjerne, eller ogsaa en daarlig Efterslæt fra Friluftslivet mellem Taterne. Til sin store Sorg havde Fru Thoresen mer end engang troet at opdage nogle farlige frisindede Symptoner hos Sønnen og en, efter hendes Mening, høist uheldig Tilbøielighed til at ville blande sig mellem Masserne og omgaas de, som hun kaldte «simple» Folk. Hun kunde bare haabe, at denne ungdommelige Raptus hos Harald vilde forvindes med de modnere Aar, og tabe sig, naar han saa, hvor ganske umuligt det er at ville forsøge paa, at dra nogen op af Rendestenen, eller slaa en blank Mynt af en Kobberskilling. Det ene af disse Ting var lige saa ugjærligt som det andet, efter Fru Thoresens Anskuelse.

Niogtyvende Kapitel. To Kvinder

Det var Jul og saa langt leden som til over Nytaarstide. Vinteren var faldt ind med Snø og varig Kulde, slig at Fattigfolk gik og frøs og svøbte sig tættere i de tynde Klær. I Byens Gader var det som vanlig mest bare Holkeføre med litetgranne Snedryss. Men kom én udenfor Byen eller bare saa langt som op i Udkanterne, saa var det straks klingende Vinterføre med blegt iskoldt Maaneskin om Kveldene, der kastede lange Skygger ud over de ubebyggede Tomter og Løkker; mens Ungdommen omkring i de lune Stuer gik og stundede i Længsel og Glæde efter at komme udom Husdøren og ud af alle indstængte Forhold.

Det var en slig Maaneskinskveld. Det yrede med Folk i Byens Gader; men opover Pilestrædet indhyllet i en god varm Kaabe gik vor gamle Veninde Cicilie Jansen; hun skulde helt op i Hægdehaugsveien, [385] for at se til en syg. Hun havde haft flere Visitter at aflægge denne Kveld og flere Smaaerinder at udrette, derfor havde hun imod Sædvane undladt at ta med Sporvogn. Hun var kommen op i Pilestrædet, hvor Folkestimlen var noget aftat og der var mere stilt. Det saa hyggeligt ud i de oplyste to og treetages Gaarde. Fleresteds i tredie Etage var det ikke Rullegardiner for Vinduerne og Lampeskjæret faldt blødt ned paa Gaden. Etsteds høstede de vistnok Juletræ. Jomfru Jansen stansede en Stund som i Andagt, for at lye efter de fuldtonige Mands og Kvinderøster indimellem et Barnekor, der sang den gamle Julesalme: «Her kommer dine arme smaa». I samme Øieblik passerede to forbi, det var en ung Herre og en Dame, flot antrukne og i livlig interesseret Samtale. Jomfru Jansen fik blot i Forbigaaende ved Skinnet af Gaslygten se et Glimt af Damens Ansigt; men dette Glimtet var nok. Det viste hende ei alene, at Damen var ung og smuk; men disse mørke Øine, dette ovale Ansigt, denne slanke Skikkelse mindede pludselig om en, som Jomfru Jansen aldrig kunde glemme, om end Sporet for evig syntes at være tabt. Dog, hvad havde hun med disse fremmede Mennesker. Denne fine Dame kunde jo umulig være Franciska, eller nogen som stod denne nær; om end disse brændende mørke Øine ved Gaslygtens Skjær paa en høist foruroligende Maade havde mindet om den ulykkelige, forvildede Søster.

Som ved et Tilfælde kom Jomfru Jansen til at gaa lige efter disse Fremmede.

[386] Hun kom dem liksom tættere ind paa Livet ved idelig at trænges fremad paa det smale Fortoug. Saaledes gik det til, at hun fik følge dem opover Edvard Storms Gade til Holbergs Plads og videre op Welhavens Gade. Hun hørte dem tale og hun fordoblede sine Skridt for at følge tæt i Sporet. Hun behøvede i Grunden ikke skynde paa Gangen; thi de unge gik langsomt. De gav sig god Tid og syntes at nyde Aftenen og Konversationen. Damen hang fast ved Herrens Arm, og sa med dæmpet Stemme; men dog høit nok til at Jomfru Jansen kunde opfange hvert Ord:

«Saa du er ikke enig med Mama i, at jeg vil ha nogen Skade af at læse: «En Historie om den store By?». ...

«Umuligt Vennen min. Historien er en sand og virkelig Skildring af Livet, som dette arter sig, netop i vor By; men den er ikke fint gjengivet; den gaar altfor meget tilbunds i Sagen. Det er dette, som Folk kalder for usædeligt. Dog er Bogen nu paa alles Læber og i de flestes Hænder, saavidt som den har kunnet naa.»

«Og den danner et Led i Udviklingen og er et Stykke Kulturhistorie, ikke sandt, du Harald?. ...»

Kand. theol. Harald Thoresen trykkede sin Forlovedes Arm tættere ind til sig.

«Jo vist; ialfald er det en Bog til at faa Forstand af.»

«Ja, det synes jeg og», svarte Frøken Bratvold ivrig. «Aa, du Harald, naar jeg læser sligt [387] saa tænker jeg bestandig, at jeg har været altfor lidet ude. Jeg er saa dum paa de Ting. Jeg har i Grunden aldrig vidst nogenting, og enda skal vi to snart giftes. ...»

Kand. Thoresen svarte ikke ... han havde nu i et Aar været offentlig forlovet med sin Barndomskæreste Ester Bratvold; men han tænkte ofte, at de ikke var rigtig lykkelige. Ester havde liksom ikke nok i sin Forlovede, og hun var saa vidt forskjellig fra de almindelige unge Damer, som de færdedes mellem i det daglige Liv.

Hun var en stærk Natur, der bestandig gik og higede efter at udvikles, være med, bli til noget, som hun udtrykte sig. Derfor var hun vel ogsaa Venstre- og Fremskridtskvinde med Liv og Sjæl. Hun gik paa Foredrag i Arbeidersamfundet og havde nys ladet sig indskrive i en Forening, der kaldtes: «Fremtidskvindens Klub», og som virkede for alle mulige «gale Ting», efter de konservatives Mening.

Fru Bratvold, der var meget religiøs, saa paa Datterens Færd med hemmelig Angst, og var altid ræd, hun skulde komme ud paa vilde Veie. Hendes Forlovede frygtede ikke dette nær saa meget som Moderen. Han var selv en udviklet Mand, der tog adskillig Del i Tidens Spørsaal, tiltrods for Thelogien. Men det var noget andet, som foruroligede ham, og det var Esters tiltagende Kulde ligeoverfor hans Person ... hun havde faat for meget at tænke paa, og han var ikke længer hendes Alt ...

De gik i Taushed. Samtalen var gaat aldeles [388] istaa; mens Jomfru Jansen fremdeles fulgte Skridt for Skridt. Hun var ikke Darwinist, den gamle Jomfru, hun vidste slet intet om, hvad enkelte lærer med Hensyn til Arternes Udvikling. Heller ikke vidste hun noget om Sjælevandringen, eller Troen paa, at Mennesket kan fremstaa i en anden og fornyet Skikkelse. Men ... hun var overrasket, og mange Slags Tanker var blit vakt. Hun havde hørt den unge Dame tale ... og denne Stemme, om end en temmelig udpræget Kristianiadialekt, saa mindede den dog i Klang og i noget ubeskriveligt noget, om ... den ulykkelige Franciskas Røst i dennes bedre Dage.

Halv ubevidst, næsten som en Drømmende fulgte Jomfru Jansen disse to ukjendte Mennesker op Hegdehaugsveien, hvor de pludselig tog af tilhøre og stansede udenfor et lidet toetages Hus, der laa indenfor en Have ... Ud fra første Etage, hvor hele Leiligheden var oplyst, lod Sang og dybe Akkorder fra et Piano ...

«Ish ... nu holder Mama et af disse væmmelige Vennemøder igjen.» Damen stampede utaalmodig med Foden i den frosne Mark.

«Vær nu snil Pige, Ester», sa den unge Mand beroligende, «vi gaar naturligvis ind og tar Del i det vakre, lille Møde ...»

«Ja, du, som vordende Præst.»

«Og du ... en vordende Præstefrue? ...»

«Ja, da saa ... ish.» Stemmen lød trodsig. «Jeg trodde jeg skulde faa megen Tid iaften til at [389] læse 'Historien om den store By' ... og siden efter har vi Møde i Kvindeklubben.»

Jomfru Jansen hørte atter denne Stemme ... men nu var det slet ingen Lighed mellem denne og Søsterens ... og hun maatte i næste Øieblik le ad sin egen ophidsede Fantasi ... Disse to unge var jo hende fuldstændig uvedkommende. Efter det ydre at dømme, maatte de tilhøre Kristiania finere Cirkler. Hun forstod nu ogsaa saa meget som, at det var to Mennesker, Mor og Datter, der gik hver sine

Veie. Men det havde jo hun intet med. Hun sa det til sig selv mangfoldige Gange, og vidste ikke hvoraf det kom, at hun blev staaende derude i Kulden, udenfor Havestakitet, efter at de to unge var forsvundet bag Hushjørnet.

Var det Sangen derinde hun lyede efter?

Den unge Dame havde vist sagt: «Det er Mama som synger». ...

Gamle Jomfru Jansen vidste ikke hvad hun tænkte; mens hun stod der og lyede til de bløde smeltende Akkorder, der trængte ud i den kolde Vinterluft og saa kom mellem Tonerne, forunderlig stilt, disse Ord:

«Jeg er et lidet Lam
Min Frelser bar min Synd og Skam.» o. s. v.

Indtil det hele tabte sig i en lang, vibrerende Tone.

Jomfru Jansen trak Kaaben tættere om sig og gik tilbage, nedover Hegdehaugsveien til Huset, hvor hun agtede at besøge en syg Veninde.

-----

[390] Da Jomfru Jansen senere udover Kvelden gik nedover Byen til sit Hjem i Raadhusgaden, hvor hun paavirket af Tidens Retning og Tanker havde begyndt med en «Maadeholdskafe», en af de første i sit Slags i Hovedstaden, da kom hun tilfældigvis forbi en bekjendt Restaurant og Kafe. Lige udenfor i den stærke Lysning fra Gassen, mødte hun en ung Pige i elegant Pelsværkskaabe og med en liden flot Hat, der fuldstændig skulde svare til Kaaben. Jomfru Jansen saa et Øieblik ind i et blegt, frækt Ansigt, inden Pigen forsvandt i Indgangen til Kassen. De to Kvinder studsede ... Den unge fór skræmt tilbage, mens Jomfru Jansen vilde gribe hende i Armen, tale ... skringe noget ud ... men saa blev hun med et borte, ... væk ... Nogle forbigaaende stødte idetsamme den gamle Dame haardt tilbage, hun stod da ogsaa midt i Veien paa Fortouget ... Saa gik hun stille videre sin vante Vei hjemover; men der var kommen et Sting i Hjertet, et fornyet Alvor over hende; thi denne Gang vidste hun, at hun ikke tog Feil.

Pigen, som hun havde set forsvinde i Døren til Kassen var ingen anden end Marie Holms Datter, Gunda ... Hun havde rigtignok længe hørt Snak om, at den unge Pige skulde være kommen ud paa Afveie og neppe stod til at redde; men nu havde hun selv faat Vished i Sagen. Det frække Blik og den flotte Dragt var talende Vidner og tolkede bedre end mange Ord den faldne Piges sørgelige Livshistorie.

Trettiende Kapitel. I Sygehuset

Derinde i Salen for Kvindeafdelingen gik Kandidat Thoresen fra Seng til Seng. Han vilde bringe Trøstens og Fredens Ord til de mange syge. Uagtet han havde faat sin meste Opdragelse i et aristokratisk Hjem, saa var han Menneske- og Folkeven og de fattige og smaa laa ham varmt paa Hjertet. Den unge Mand gjorde meget godt med sine smaa Midler, og han hørte til de, om hvem det med Sandhed kunde siges, at «den venstre Haand ikke vidste hvad den høire gjorde». Han var Lærer ved en af Byens høiere Skoler, men sin meste Fritid benyttede han til flittig at studere Folkelivet, samt de ubemidlede Klassers Kaar og alt hvad dermed stod i Forbindelse. Han tog ofte Del i Folkemøder og den Slags Sammenkomster, som den Gang var i sin første Opblomstren. Som ægte Demokrat sang han af Hjertet med Folkevennen Ole Vig:

[392] «Jeg elsker Bonden i Kofte gran
Og Fatigmanden, hvis Seng er Straa
Og alle Magter,
Som ei foragter,
De simple Smaa.»

Og da han var Theolog og gjennemtrængt med en levende barnlig Kristendom, saa siger det sig selv, at han ei alene havde Hjertelag for Folkets timelige, men ogsaa for dets aandelig Nød, og hans største Bestræbelse gik ud paa, at række en Haand til de faldne, som han mødte paa sin Livsvei.

I dette vakre Formaal blev han trolig støttet af sin tilkommende Svigermor, Enkefru Bratvold. De to besøgte i Forening mangt et fattigt, ulykkeligt Hjem, og de søgte saavidt som de kunde, at oppreise de faldne Kvinder, som de fik Anledning til at naa. Dette var saa at sige blit en Hjertesag for Fru Bratvold. Den lille letlivede Ester forstod hverken sin Mor eller sin Forlovede i disse ædle Livsmaal. Det hele blev hende for snævert og syntes altfor lidet mærkbart. Hun var en egoistisk verdslig Natur, der kun arbeidede i sin egen Interesse, for selv at naa frem til noget stort, og under Bestræbelsen herfor levede hun et Slags Skyggeliv paa Tidens Friheds- og Frigjørelsesidéer ... Hun sang Fædrelandssange, besøgte Folkemøder

sammen med Harald, gik endog saa vidt som til at holde Taler i Kvindeklubben, og havde Johan Sverdrups og Bjørnsons Buster^{k23} opstillet i sit Værelse; paa den Vis syntes hun at kjæmpe for Tidens nyvakte Idealer, og hun rak netop saa [393] langt som mange andre af hendes samtidige. Leve for noget virkeligt, eller følge sin Forlovede paa Sygebesøg og Vandringer ud i Byens Udkanter til Lazaronerne og de dybest sunkne, se det kunde den lille frisindede Dame hverken gjøre eller rigtig forstaa. Tendensen laa enten for høit eller for lavt for hende, hun vidste det ikke selv. Men derfor gik Harald ogsaa den Dag alene ud til Byens Sygehus som stedvanlig, naar ikke Svigermama kunde være med. Det var længere Tid siden han havde været herude, og i en alvorlig Stemning gik han fra den ene Sygeseng til den anden, saa langt han rak og tænkte paa sin eiendommelige Maade, at syge og «fattige har vi altid iblandt os» ...

Tilslut kom han til en Seng, hvor der hvilte en ung Kvinde ... Hun var bleg og mager. Trækkene slappe næsten, udlevede. De store mørke Øine traadte frem af sine Huler, Næsen var spids og skarp. Ansigtstudtrykket træt og tungt. Pleiersken havde sagt, at denne Kvinde havde ligget her længe, grundet paa Tilbagefald efter en hard og alvorlig Sygdom.

«Hvorledes staar til, stakkars Pige?» spurte Harald og bøiede sig deltagende ned mod den syge.

«Doktoren sier, jeg er bedre», kom det langsomme, næsten ligegyldige Svar.

«Saa vil De kanske snart kunne udskrives som frisk?»

«Ja desværre». Tonen var ei alene bitter, men forfærdelig saar og haabløs, og de brune Øine stirrede [394] fortvilet ud i Rummet. Harald tog undrende Plads ved Sygesengen.

«De vil altsaa ... ikke gjerne bli bra igjen, er det saa?»

«Ja, det er saa, for jeg har ingenting at stunde til ... Jeg vilde være bedst faren om jeg ... døde ...»

Der opstod en dyb, tung Stilhed ... Harald undredes ... og han overtænkte hvad han vel skulde svare paa dette. Stakkars Barn, saa ung og saa livstræt. Men nu talte hun atter med en tonløs mismodig Stemme; ingen uden han maatte høre det, derfor lød det hviskende, men alligevel saa saart og saa tungt ud i Rummet:

«Præsten har ofte været her og talt til mig Gudsord, og nu synes jeg det maatte være bedst at – dø; ... jeg har faat Fred med Gud ... Hvis jeg lever, saa vil jeg atter komme ud i Elendigheden.»

«Men det behøver De da ikke.»

«Aa, det er let gjort for én som mig.»

Harald blev siddende i dybe Tanker og undredes over, hvor han havde set dette Ansigt før – det forekom ham mærkelig bekjendt. Men paa sine Samaritanvandring omkring i Byen traf han jo saa mange, at det ikke var godt at mindes hver enkelt, dog var han vis paa, at han havde truffet denne Pige før ...

«Hvordan har De levet ... inden De kom hid? spurte han venlig og interesseret.

[395] «Aa, det var daarligt det ... jeg er en stakkars falden Kvinde ...»

«Stakkars Pige, i en saa ung Alder?»

«Aa, jeg ser vel ikke ung ud mere! de sier jeg har tabt mig svært i det siste». Stemmen lød atter halvveis bitter, halvveis spottende og haard. «Jeg selv synes sommetider at jeg er saa svært gammel saa ... det er nu længe siden jeg begyndte som Blomsterpige i Florasalen. Den Gang faldt jeg for første Gang, og siden gik det stadig nedover ... En Herre leiede Værelse til mig nede i Karl 12tes Gade og kostede paa mig Sangundervisning. Jeg skulde bli Sangerinde ved Varietéen. Og jeg sang jo ogsaa en Vinter ... men saa mistede jeg Stemmen ved en Forkjølelse ... Siden tjente jeg i en Kafe, hvor jeg blev Trækdukke for Herrerne ... Saa blev jeg syg og kom hid, og det blev Enden ... eller jeg ved ikke mere nu ...» Hun saa mørkt, næsten trøstesløst ud i Rummet.

«Giv mig et Glas Vand er De snil ... jeg orker ikke tale mer.»

Harald Thoresen rakte hende Vandglasset. «Nei, stakkars Barn, De har talt altfor meget. De behøver heller ikke si mer, jeg kjender saa godt Deres Livshistorie ... den er desværre meget almindelig. Jeg har saa tidt hørt fortælle lignende.»

Den unge Pige tog et Par dybe Slurk af Vandglasset og aandede liksom lettet, saa vendte hun sig atter mod Harald ...

[396] «Kandidaten vil altsaa ikke kjende mig mer», der fór som et Smil over de blege Træk ...

«Nei, jeg ... kjender Dem ikke.»

Harald ledte forgjæves om i sin Hukommelse.

«Naa, nei det er ikke til at undres, jeg er nok blit svært forandret siden den Tid ...
Jamen er jeg saa ...»

Hun sukkede, mens Harald saa deltagende ind i det unge Ansigt, der var tydelig mærket af det lastefulde Liv, hun havde ført. Imidlertid rodede den syge noget frem bag Hovedpuden; det var en liden tarvelig indbunden Bog med gyldne Bogstaver udenpaa Bindet. Hun rakte den ud imod Harald.

«Denne kjendes vel Kandidaten ved?»

Harald tog undrende og med en hurtig Bevægelse Bogen i Haanden. Det viste sig at være: «Morgen- og Aftenvagter», og indeni Bogen stod Harald Thoresens Navn skreven med en usikker, stiv Guttehaandskrift. Den unge Mand fór sammen, der gik liksom op for ham et Lys. Med dyb Bevægelse saa han nu den unge Pige ind i Ansigtet.

«Herregud, De skulde vel ikke være ...»

Han blev afbrudt af Pigen, der svarte hurtig og med megen Livlighed:

«Jo, Hr. Kandidat, jeg er Gunda Holm, der engang tjente som Maanedspige hos Deres Mor. Den Gang gav De mig denne lille Bogen, og jeg har trolig gjemt den som et Minde om Dem. Men her paa Sygehuset er den blit mig til Trøst og Glæde [397] ... jeg har tidt læst i den, kan De tro ... og saa ... saa har jeg tænkt over mit eget Liv.»

Kandidaten foldede stille Hænderne.

«Tak ske Gud», sa han med dyb inderlig Røst, han var dybt bevæget. Det stod saa levende for hans Erindring den Dag, da Pigen skurede Trappen hos hans Mor, og hvordan han dengang havde advaret hende, for hvad hun vilde kaste sig ud i. Nu var det altsaa gaat slig, som han tænkte ... Ja, ja, saa gaar det oftest, i Livet. Der var dog nu indtraadt et Omslag, og Pigen var stærkt inde paa Forbedringens Vei ... Gudskelov for dette ...

Men Harald forstod saa meget som, at det nyvakte Liv var overmaade svagt, og skulde det vokse sig frem da trængte det overmaade megen Støtte og Pleie.

«Har du intet Hjem mere?» spurte han Gunda, efter en lang Stilhed. «Du er altsaa Datter til Jakob Holm, og din Mor ... hun var vist Vadskekone?»

«Ja, Mor, hun driver enda med Vask. Men det er ikke saa rart hjemme ... Far, ser De ... han er saa svær til at drikke ...» Dyb tung Stilhed, inden Pigen fortsatte: «Han har nu to Gange været paa Mangelsgaarden; første Gang da vi var Fremvokstringer, det var nok Frøken Jansen, en gammel Bekjendt af Mor, som fik ham ind ... Da han kom ud igjen, saa kom han tilbage til Mor og lovede at være snil; men han blev den samme igjen. Bare Fyld og Elendighed ikke andet ... og slig gik det flere Aar ... indtil han blev syg af Dilla midt ^[398] paa Gaden og kom paa Sygehuset ... og derfra gik Veien til Arbejdsanstalten igjen. Da var vi blit voksne, jeg og Brødrene mine. Det var ved den Tid, jeg tjente hos Deres Mor.»

Harald tænkte, at det slet ikke var underligt, om Barn, der opvoksede under slige Forhold, kom ud paa Afveie.

«De har altsaa et Par Brødre?» spurte han.

«Ja, – Ragnvald den ældste af os, er lig Far ... Men Arne er svært snil ... han har nu staaet ud som Snedker og hjælper Mor.»

Det var mærkeligt med hvilken Ro og Ligegyldighed den unge Pige kunde tale om disse sørgelige Forhold. Harald Thoresen gyste.

«Hvorfor kan De ikke gaa hjem?» spurte han i en bedrøvet Tone.

«Nei – – det vil jeg ikke nu. Der faar bli af mig hvad der kan; men hjem vil jeg ikke.»

«Hvorfor ikke?»

«Nei, ... det er saa væmmeligt hjemme.»

«Er det saa rent smaat for Deres Mor?»

«Ikke nu, siden hun faar Hjælp af han Arne; og hun driver vist enda med Vask ... Det har været bedre helt siden den Gangen, da Frøken Jansen første Gang fik Far ind paa «Manglen». Hun hjalp os ogsaa til at faa igjen, det vi havde hos Pantelaaneren og leiede ordentligt Logi for Mor, slig, at hun kunde komme til med Vasken igjen ... nei da, det er ikke værst hjemme nu ... men likevel vil jeg ikke hjem.» Om en Stund la hun til i en ^[399] sagtfærdig Tone: «Han Arne er saa sint paa mig saa!»

Der indtraadte en øieblikkelig Stilhed. Harald Thoresen skjønte godt, at den faldne Pige skammede sig for at gaa hjem; hun havde enda en Gnist af Æresfølelse tilbage. Og kanske ikke Hjemmet vilde være det rette Sted for hende ... de forstod vel neppe der at ta hende paa rette Maade, vilde kanske omgaas hende feilagtig, slig at hun snart vilde gaa bort igjen og falde tilbage i Synden. Dette maatte for enhver Pris undgaaes. De svage Længsler mod det gode, den spæde Livsgnist, der var bleven vakt i den unge Kvindes Sjæl maatte skjøttes og værnes om; det gik ikke an at overlade hende til sig selv. Om en Stund sa han:

«Vilde De gjerne blive anderledes?»

«Ja, det vil jeg vist; ... men hvor skal jeg hen, hvordan skal jeg begynde? Om jeg vil søge Kondition, naar jeg kommer ud herfra, saa er det svært vanskelig at faa nogen. Hvem vil vel ta ind i Huset en slig en som jeg har været.» Stemmen lød saar og bitter.

«Jeg kjænder én som vil ta imod Dem», svarte Harald i en hjertelig Tone.

«Ja, det véd jeg, det har Præsten sagt mig saa mange Gange. Vorherre støder ingen bort; men Menneskene, de vil saa nødig tilgi en saan én, som jeg.»

«Det skal De ikke si. Jeg véd en snil, kristelig Frue, som gjerne vil ta sig af Dem og Deres Lige. Naar jeg nu fortæller hende, hvordan De har det, [400] saa vil hun straks gaa herved og sidde her og tale fortrolig og venlig med Dem slig som jeg nu. Og naar De blir frisk, saa vil hun se at skaffe Dem Arbeide et eller andet Steds – og indtil De faar noget, vil hun gi Dem et Hjem i sit Hus, naar De bare vil være snil og vende om fra Deres tidligere Liv.»

Gunda saa pludselig op med et livligt Blik og spurte saa i en hurtig Tone:

«Hvad heder den Damen?»

«Fru Bratvold; hun er vel kjendt af de fattige og lidende, og meget formaaende inden de kristne Kredse i Hovedstaden. Hun lever bare for at gjøre godt og vil være imod Dem som en Mor. Det kommer kun an paa Dem selv, om De herefter vil bli en snil Pige.»

Gunda laa en Stund stille, saa sa hun:

«Jeg vil gjerne bli snil jeg ... Jeg var ofte saa træt af det Livet jeg var kommen i, at De tror det ikke, for det er i Grunden saa væmmeligt saa ... men det er næsten umuligt at reise sig for den, der engang er faldt.»

«Ja, det tror jeg gjerne stakkars Barn. Men nu kan der bli Raad for Dem ogsaa. Se nu bare at være ved godt Mod, saa De snart kan bli ganske frisk. Jeg kommer igjen om nogle Dage og da har jeg kanske med mig den snille Damen jeg talte om ... Farvel da!» Thoresen rakte Haanden ud mod den syge Kvinde, idet han reiste sig for at gaa.

«Farvel og mange Tak», sa Gunda venlig; ^[401] hendes Blik var i de siste Øieblikke blit paafaldende mildt og roligt. Men Harald Thoresen gik ud med en varm Følelse i sit kjække, mandige Hjerte; thi han kom pludselig ihu de betydningsfulde Ord, som Vorherre vil si til sine: «Hvad I har gjort mod en af disse mindste, det har I gjort mod mig».

Enogtrettiende Kapitel. Lidt om, at Jakob var kommen ud

Familien Holm bodde paa Kampen. Huset, hvori de bebodde Kvistlejligheden, laa høit, lige udi Dagen og Solen med en vakker Udsigt nedover mod Byen. Det var forøvrigt mest bare Moren og Arne som holdt til her. Jakob og eldste Sønnen, han Ragnvald gik mest arbejdsløse om i Byen og sjokkede. Idag var det Søndag og de var hjemme, og imod Sædvane ædrue, begge to. Jakob laa borti Sengen og døsede, mens Ragnvald havde kastet sig ned paa Bænken. De røgte begge paa korte Snaddepiber. De var daarlig klædte, og i sit hele Ydre og Optræden lignede de mere Lazaroner end almindelige Arbeidsfolk. Arne derimod saa pen ud, han var ordentlig antrukket og som han sad der ved Vinduet og saa ud i Haven, i Sollyset og derfra videre længere nedover mod Byen, langt, langt ud – – – saa gjorde hans aabne lyse Blik og vakre ungdommelige Ansigt et særdeles tiltalende Indtryk. – – Han ^[403] var en ordentlig flink Gut, der higede efter at bli til noget i Verden. Nu var han naad saa langt som til Snedkersvend; men Maalet han havde sat sig og som han higede efter med hele sit freidige Ungdomsmod, var intet mindre end at bli Bygmester, det var det, som han drømte om, baade Nat og Dag. Men det var ikke godt at naa frem, det skulde meget til, han havde jo ikke hverken Raad eller Anledning til at lære mere end sit simple Haandværk. Det var at stri og arbeide baade sent og tidlig; thi Mor behøvede mest alle Pengene hans, det var ikke mere end saa han rak at holde Klæderne paa sig selv. Det blev mangan Gang trist nok, og Fremtiden laa mørk foran den unge Gutten, han kunde jo under de nuværende Forhold aldrig tænke paa, at faa noget for sig selv, og i Hjemmet var det oftest saa lidet hyggeligt, at han nok kunde faa Lyst til, naar Tiden kom, at danne sig et eget smukt og venligt Hjem. Det var underligt med den Gutten, uagtet han saagodtsom aldrig havde kjendt andet end Livets Skyggesider, saa havde han liksom en medfødt Sans for det, som er rent og vakkert, og lige fra de tidligste Barsedage af, saa var han kjendt af alle som en ualmindelig pen og godlidende Gut. – – –

De tre Mænd havde hidtil forholdt sig tause hin Søndagseftermiddag, som vi titter indom i deres Hjem. Arne higede og længtede vidt udover, mod Fremtidens Dage. Jakob og Ragnvald, de to fordrukne Lazaroner, tænkte vist paa ingenting – – uden

det skulde være, hvorfra de skulde faa noget til ^[404] Fyld. De laa nu og dovnede sig; for idag drak de jo ikke. Ragnvald var rigtignok Bogbindersvend, men det var mest bare Navnet han havde. Han fulgte trolig i Faderens Spor hvad Drik og Lediggang angik. Marie kom ind fra Kjøkkenet og satte Kaffekedlen og nogle Kopper fra sig paa Bordet. Det var ved Eftasverdstid. Hun var blit en ældre udslidt og udtrællet Arbeidskvinde. Hun gik i Skjørt og Nattrøie, og Haaret var ustelt, bare tullet ind i en halvren Kappe. Om Søndagen var hun gjerne saa sliten og træt efter Ugen, at hun ikke orkede klæ sig, og det var jo det samme; hun gik saa ikke ud likevel ... Af den fordums saa kjække og vakre Marie Svendsen var der intet mer tilbage. Hun var bleven mager og Gangen ludende. Haaret var graanet og Panden forfærdelig furet. Der stod præget som en hel Livshistorie om Slid og tunge Sorger.

«Kom nu Gutter, før Kaffen blir kold», sa hun, efter at ha sat frem Brød og Smør, samt lidt simpelt Paalæg.

De tre Mænd kom frem til Bordet.

«Skal det nu være Kaffe», sa Jakob, mens han blinkede fult til Marie. «Du har ikke lidt til en' Doktor'?»

«Jo, der er vist et Par Snapse igjen paa Halvflasken inde i Skabet.»

Hun gik bort til Pidestallen og tog ud en Halvflaske med en liden Skvæt Kognak.

«Du er sandt for Dyden snil likevel», sa Jakob med et bredt Smil.

^[405] «Ja, Mor er nu Mor hun, hvordan det saa bærer ivei», svarte Ragnvald indsmigrende. Han havde altid været Maries Øiesten, tiltrods for sine Feil, og uagtet hun sjelden fik af ham saa meget som et Øre. Men han var hendes ældste; det var for hans Skyld, hun fra først af havde slidt og stridt, og hans tidlige Barndom havde været den lyseste Tid i hendes tunge ægteskabelige Liv. Da de to andre Børn kom til, blev det værre og mere smaat og fattigt.

Jakob var i de senere Aar bleven snillere og meget spagfærdig. Forresten lod Familien ham nu gaa og sjokke som han selv vilde, det nyttede ikke andet. Og siden Arne var blit voksen og der var kommen liksom mere Velstand og et bedre Stel i Hjemmet, saa fandt han sig bedre der, de Stunder han gad være i Ro. Marie var ogsaa snillere og mere taalmodig med ham nu. Naar han kom hjem, efter at ha drevet i Byen en 14 Dages Tid, saa kjøbte hun gjerne et Par Halvflasker til ham, tiltrods for den yngste Sønnens Protest; thi han Arne likte aldrig, at der var stærke Sager i Huset. Men ved dette Kneb kunde Marie bevæge Jakob til at bli inde nogle

Dage ad Gangen, og efterpaa forhørte han sig om Arbeide; thi det kom endnu over ham de Rider, da han vilde gjøre noget, og han kom sig enda ind paa et Skomagerværksted her og der, helst i Byens Udkanter; for Jakob Holm var kjendt som en bra Arbeider, naar han bare vilde. I slige Tider kom han tidlig hjem til Marie om Lørdagskvelden ^[406] med det meste af de Penge han havde tjent, og han var rigtig snil ... men saa bar det atter ud i Fylla og Elendigheden igjen.

Han var blit paafaldende gammel han Jakob, det var med ham som med Hustruen, Ungdommen var henveiret under et bevæget og ulykkeligt Liv, under Sliten og Fattigdommen. Han saa daarlig ud med det graa filtrede Haar og Skjægget, der for det meste var ubarberet. Ragnvald derimod saa lidet Granne likere ud nu; thi han havde det tilfældigvis med en Arbeidsrid.

«Arbeider du nu?» spurgte Faren og saa tvers over Bordet, mens de fuldente sit Maaltid.

«Javist, gjør jeg saa ja», svarte Sønnen med en vis Selvfølelse. Han lignede Faren og var en ægte Kristianiagut, som denne. «Forresten har jeg tænkt at reise», fortsatte han, «naar jeg bare kan faa betalt saa meget i 'Foreningen', at jeg faar noe Støtte.»ⁿ²²

«Hvad Slags Støtte faar du? Det blir bare en Reisebog det», svarte Madam Holm.

«Du faar aldrig indbetalt din Kontingent du», sa Arne, – «du skofter altfor ofte fra Arbeidet.»

«Skofter sier du, naar det ikke er skikkeligt Arbeid, saa er jeg nødt til det. Tror du, jeg vil la mig dupere? Nei Gu, om jeg vil, nei. Jeg skal si hvordan det er, jeg. Ialfald er det saa i vort Fag, og slig er det i andre Fag ogsaa. Fremmede, som kommer herhen fra Smaabyen, de kan faa Arbeid ^[407] nok, selv om det ikke er noe for Kristianiagutten, saan er det.»

«Det er saa sandt som det er sagt», sa Jakob, «har ikke jeg ofte erfaret det samme».

De to Mænd satte rent ud af Betragtning, at det var deres egen Hang til Dagdriveri og Fyld, som gjorde Udslaget, til at de ofte havde vanskelig for at faa stadigt og ordentligt Arbeide, og at andre blev foretrukket fremfor dem. Arne tænkte dette; men han sa det ikke. Moren derimod lo, og sa mest som i Spøg med en Stemme, der var blit raa og rusten:

«Nei Fyllefanterne, de faar sjelden Arbeid' de.»

«Sludder og Væv ... Fyllefanter, du!» sa Ragnvald i en hoven, efterabende Tone, inden han tog sig en ny «Doktor».

«Nei, sandt for Dyden, tar han ikke al Kognakken», sa Jakob med en raa Latter, «det er F. ... mig det stiveste ...»

«Du har nok faat din Part du», mente Ragnvald.

«Ja, ja Marie», sa Jakob halv indsmigrende, halv bedende, «imorgen kjøber du en Halvflaske til mig, saa skal jeg forsøge at komme tidlig hjem, og være snil», han blinkede listig med Øiet.

Naar Jakob talte i den Toneart, blev hans huustru mærkelig optøet. «Blodet er aldrig saa tyndt, det er tykkere end Vand», sies det som et gammelt Ord, og Jakobs Maade at tale og være paa, naar han var snil og i Godlaget, var for den stakkars [408] Marie som et gjækkende Minde fra de lysere Ungdomsdage.

«Ja, jeg skal se, om jeg kan faa saa mange Penge», svarte hun blidt.

«Aa, saa mange Penge maa du vel kunne faa», svarte Jakob med et hemmeligt Sideblik til han Arne, det var denne Sønnen han havde at stole paa Pengeveien, og derfor turde han ikke være slem eller bruge sig, naar Arne var tilstede. Han var i Grunden stolt af denne Gutten.

«Yngste Sønnen min er en bra Kar», sa han ofte til Kammeraterne, «der blir en Mand af ham.»

Men Arne sad paafaldende stille i Farens og Brorens Nærværelse. I Samtalen tog han ingen Del, og mens han drak sin Kaffe, tænkte han paa at ta sig en Tur nedover Byen. Det var saa ondt at høre, at han Far og Ragnvald aldrig kunde være foruden det stærke, og Mor, hun skulde ikke støtte dem i denne syndige Uvanen. Samtalen var imidlertid gaat liksom istaa; men nu begyndte Jakob i en høist interesseret Tone:

«Har Dere hørt noe til Streiken?»

«Streiker de nu?» spurgte Marie nysgjerrig.

«Ja, de streiker ved Aasholt Brug.»

«Nei, du sier ikke det vel – har der været mye Leven?»

«Ikke enda, men imorgen blir det vist noget ...» han blinkede fult over til Ragnvald.

«Jeg tænker, vi gaar did imorgen Kveld jeg, Gut, [409] først tar vi os en 'Hurrablei' inde hos gamle Mor Persen; som holder Restauration derude.»

«Aa nei, Jakob, gjør ikke det», raabte Marie forskrækket. «Jeg skulde jo kjøbe en Halvflaske, og du lovede at komme tidlig hjem.»

Skjøndt denne Kvinde udtrykkelig havde sagt, at hvis Tiden kom, saa vilde hun være med og stemme for Forbudslov, saa holdt hun altid frem Halvflasken, som et Slags Lokkemiddel for at holde Jakob hjemme.

«Jeg kan vel komme tidlig hjem for det», svarte Jakob rolig. «Moroen derude skal begynde Kl. 7.»

«Hvad er det for Morro?» spurgte Marie urolig. «De vil vel gjøre Kvalm.»

«Jeg ved ikke jeg.»

«Du bør ikke gaa derud, Far», sa Arne alvorligt, «det er jo ikke til nogen Nytte, du er jo ikke med blandt de streikende, du.»

«Nei vist ikke, men jeg er med blandt de, der vil, at Arbeiderne skal ha sin Ret.»

«Det er en anden Sag Far, det vil jeg med. Men vi behøver ikke derfor ta Del i Opløb og sligt, det gjør heller ingen bra Arbeider; han vil bare kjæmpe for sin Ret paa en retsindig Maade. Jeg har nok hørt lidt jeg og. Der var jo fælt til Leven derude igaarkvæld – – og det skal nok bli værre imorgen. Det er jo sagt af flere, at der ikke skal bli en hel Rude igjen i den store Aasholt Gaarden.»

«Det er da fælt ogsaa», sa Marie.

«Det er bare rigtig det», sa Ragnvald; han var Rabulist liksom Faren, «de store fortjener det ikke [410] bedre. Ved Dere hvorfor Aasholt har sat Arbeidslønnen ned?»

«Jeg ved det», sa Jakob Holm – «og det er Skam, er det. De fleste af Arbeiderne ved Aasholt Brug er Venstremænd, og naar nu Lønningen blir afknappet, saa mister de den Stemmeretten, der er bygget paa saa usikre Vilkaar ... Høiremanden Aasholt vil frata sine brave Arbeidere Borgerretten: men det skal sandt for Dyden komme ham dyrt til at staa.» – – Jakob talte med hæs Røst, og der var kommen en hektisk Rødme op i de hule Kinder.

«Skammeligt», raabte Ragnvald med knyttet Næve, «nu gjælder det for Arbeideren at vise, at han ikke længer er umyndig, og hvem som kan det, bør støtte sine Kammerater.»

Arne tænkte, at det vist blev en klein Støtte, om slige Folk som Jakob og Ragnvald kom derud, de vilde bare lage Spetaklet og Virvaret, samt gi Politiet lidt mere at bestille. Høit sa han:

«Jeg er enig i, at Arbeideren strængt bør holde paa sin Ret; men der maa *handles*, ellers nytter det ikke. Ved Stenkast og Pibekonsert vindes der ingenting.»

«Aa nei, vist ikke nei ... det mener nu du, som er ... 'Skrubrekker'^{k24} saa omtrent.»

«Det er jeg ikke, du Ragnvald, vi har aldrig streiket hos os.»

«Aa nei, du vilde vel heller ikke streike, du.» ^[411] – – Ragnvald talte i en haanlig Tone og maalte Broren op og ned med en udfordrende Mine.

«Aa Herregud! bliv nu ikke uforligte», bad Madam Holm engstelig og saa bønfoldende hen til sin yngste Søn. Denne skjønnte Morens Mening, og fandt det ogsaa selv bedst at forsvinde. Med en rolig Holdning tog han sin Hat nedad Knaggen og gik ud, – for at skjære nedover til Byen.

«Tosken», sa Ragnvald i en overmodig Tone ... «han^{u23} skjønner ingenting; han er jo aldrig ude.»

Jakob Holm havde ikke blandet sig i denne Strid, han sad med den største Ro og karvede Skraatobak til Piben. Om en Stund begyndte han saa atter at snakke om Streiken, og foreslog Ragnvald, at de to skulde ta en Tur opover til Sagene og indom til «Mor Persen», for at høre hvordan det var gaat Kvelden før. Ragnvald ledte i Lommen og fandt til sin store Glæde, at han var nogenlunde beslaaet med Mynt. Han var ikke blit «barbeina» Lørdagskvelden, saa det gik an at faa «mye» Øl og «mye» Morro.

Marie saa, at det ikke nyttede at komme med Indsigelser, hun bad dem bare, at de vilde komme tidlig hjem, og dette lovede de begge inden de gik.

— — — — —

Da Arne sent udover Kvelden kom tilbage til det lille Hjemmet paa Kampen, var Moren gaat tilsengs.

[412] «Du Mor», sa Arne med glædestraalende Blikke, «tænk, nu er Gunda kommen ind paa en bedre Vei.»

«Jasaa?» det kom i en spørgende, halv tvilraadig Tone.

«Ja jeg har hørt det af en Pige, der kjender hende. Hun har været syg og ligget paa Hospitalet, og nu, efterat hun er kommen ud, er der en kristelig Frue, der har tat sig af hende.»

«Jasaa? ... at ikke Gunda kommer hjem.»

«Aa, hun kommer nok, skal du se, ... Hun tjener nu hos Grosserer Hartvig paa Drammensveien, det skal være snille Folk, og hun skal ha det saa grulig godt.»

«Ja, ja Gutten min, det er jo bare bra det.»

Der indtraadte en dyb Stilhed, mens Madam Holm laa og tænkte paa, at hun kanske enda kunde faa Glæde af Datteren.

Men nu forandrede Arne Samtaleemnet.

«Tror du ikke, Far og han Ragnvald kommer hjem til Natten?»

«Ved ikke jeg, Gutten min. Om de ikke kommer, er det jo ikke noget underligt i det, de er jo saa tidt borte.»

Hun talte i en sløv Tone, som om noget, der faldt af sig selv.

«Du skulde ikke kjøbe saa mange Halvflasker til han Far», mente Arne.

Madam Holm fór op ...

[413] «Kjøber jeg saa mange da?»

«Jeg synes det er altfor mange. Du skulde ingen kjøbe. Det er jo du, som vil være med og stemme for Forbudslov, naar den engang kommer paa Tale?»

«Ja, det har du Ret i, naar den engang kommer paa Tale, saa vil vist jeg være en af de første, der stemmer for en saan Lov – – hvis Kvinderne faar Ret til det, at si! Men saalænge her er Bolag og Udsalg af Brændevin, saa vil Jakob og han Ragnvald drikke, det er intet at gjøre ved den Sag ... og saa er det bedre de tar sig en Snaps hjemme, end sidde paa Bolagene, ^{k25} hvor de træffer sammen med Kammerater, der bare forfører dem til det, som er ondt.»

«De sidder jo paa Bolagene likevel, enten saa du kjøber noget eller ikke.»

«Ja desværre, det gjør de nok ... men jeg har da mangen Gang, især i den senere Tid, faat Jakob til at stanse hjemme paa den Maaden, og saa har det hændt, at han har forhørt sig om Arbeid, og er bleven rolig en Stund.»

«Det var han kanske bleven likevel. Jeg liker nu slet ikke at se Brændevin i Huset.»

Arne snakkede om denne Sag med et Alvor, som skulde han være en ældre Mand.

«Aa, de kan nok raa med de Draaberne, de faar hjemme», mente Marie halv ærgerlig, «ti nu stille med dette Tullet, det nytter saa ikke likevel at resonere; og nu vil jeg sove.»

[414] Hun vendte Hodet mod Væggen, mens Arne klædte sig af for at gaa tilhvile i Sengebenken under Vinduet, som han saa mangen Gang havde delt med sin ældre Broder. Han laa længe vaagen og saa sig om i det halvdunkle Værelse. Han kunde saavidt skimte Skyggerne og Omridsene af de Billeder rundt om paa Væggene, som han havde malet og tegnet. De dannede Værelsets Pryd, uagtet de var overmaade tarvelige og høist mangelfulde. Og de var Arnes Stolthed, og udgjorde hans største Skat; thi var det noget, denne evnerige Gutten havde Lyst og Anlæg for, saa var det for at bruge Pensel og Blyant. Det var som et medfødt Talent hos ham. Men hvorledes skulde han fan lære mere? ... Aa, han sukkede tungt den unge Gutten; var det nogenting i Livet, som han hadede, saa var det Drikken. Hvis ikke han Far og han Ragnvald drak, saa behøvede han ikke gi Mor alle sine Penge og han kunde komme ind paa Tegneskolen og lære noget. Rigtignok havde han faat Friplads i en Aftenskole, han besøgte flittig Arbeiderakademiets Forelæsninger; det var ogsaa en, som nylig havde sagt, at han var lykkelig, som var Kristianiagut, i Smaabyen var det enda mindre Udvikling for den ubemidlede ... men likevel ... det var langt fra nok for Arne. Han laa længe og tænkte ... inden han faldt i en urolig Slummer. – –

Gamle «Jansa» hun gik der tidt og undredes og tænkte, hvor rart det dog gaar til i Verden. Det ser jo sommetider ud som om et daarligt Træ [415] kan frembringe en god Spire, eller som om daarlige Forældre og et daarligt Hjem kan fostre en bra Gut, og saa det Stik modsatte. Men dette var Fænomener paa det sjælelige Livs Omraade eller kanske enda dybere, som hun ikke forstod at udgrunde.

Toogtrettiende Kapitel. Opløbet

Solen kastede sin siste Straaleglans nedover Maridalsveien og hen over Elven med de store Fabrikbygninger paa den anden Side ...

Det var stilt omkring Aasholdt Brug. Arbejderne streikede. Det saa ud som kunde de ikke bli forligte med Arbeidsherren, der paa en høist uventet Maade havde nedsat Arbeidslønnen, netop nu, da Arbeiderne kunde faa Del i borgerlig og politisk Frihed ifølge de nye vedtagne Stemmeretsregler.

Fra Beierbroen opover, langs Elven ligger et af Kristiania Arbeiderkvarterer. – Her er man som i en anden Verden, langt væk fra den moderne Storby. Med en vis Undren betragter man de gamle Arbeiderboliger og smaa Huse, der har ligget der lunt og roligt i mange Slægtled, trodsende Tidens ^[417]Forandringer. Langt nede ved Elven i umiddelbar Nærhed af Aasholt Brug ligger Brugseierens Privatbolig. Det er ingen Villa i moderne Stil, men en stor, tung Træbygning med høit Tag og en Række med fortløbende Vinduer til alle Sider. Inde i den hyggelige, fint udstyrede Spisestue sidder Familien samlet om et veldækket og solid Aftensbord.

De har fremmede. ^{k26} Det er de gode gamle Omgangsvenner: Overlærer Thoresen med Frue, samt Kandidaten og dennes Forlovede, der ganske uventet er blit inviteret ud denne Kveld. Gad vide af hvilken Grund? saa tænker den lidt frisindede Ester Bratvold; paa Lørdag var her Pibekonsert, og det er jo at frygte for, at de misfornøiede Arbeidere vil gjenta Optøyerne. Kanske Brugseieren med Frue er for feige til at de tør være alene ... De vil samle fremmede om sig i denne farlige Tid. Den frisindede Ester Bratvold har aldrig før været nærværende under slige Optøier, og hun er onskabsfuld nok til at ønske, at det maatte bli noget i Kveld; men dette vogter hun sig naturligvis vel for at si. Hun nyder Aftensmaden i Taushed, eller slænger et Par ligegyldige Ord til Husets eneste Datter, en forvænt og meget hoven ung Pige, som Ester afskyr. Hun ser sig om i Værelset, der er udstyret med al den Luksus, der brugtes i Kjøbmandshuse ved den Tid – og imidlertid fryser, og sulter den nøgne Armoden lige i Nærheden, Herregud! hvor det dog er ulige fordelt i denne Verden.

[418] Den store kostbare Hængelampe var tændt og i Forening med det matte, synkende Dagslys udenfor, vilde Belysningen ha gjort et trygt og et behageligt Indtryk, om ikke Luften derinde havde været svanger med tunge Dunster ... Fruen følte kanske dette bedst og anede at noget vilde ske; thi hun gav en af Pigerne Ordre til at rulle Gardinerne ned; men det blev kun med det ene, da Snorene paa det andet tilfældigvis var kommen i Uorden.

Til den varme, flotte Aftensanretning blev der skjænket flittigt i Vinglassene. Brugseieren var en god Vært og en jevn hyggelig Selskabsmand. Forresten var det en liden korpulent Herre med et ægte Bulldogfjæs. Den medfødte Raahed og Brutalitet søgte han at skjule under et paataget slebent Ydre. Hans naturlige Egenskaber kom blot tilsyne ligeover for de Undergivne. Som mange af hans Lige fra de eldre Tider af, havde han arbeidet sig op fra simpel Visergut. Dette var jo rosværdigt og burde kun ha glædet de demokratiske Sjæle, hvis han ikke som moden Mand var gaat over i de konservatives Leir og da blev han værre end mangelen født Aristokrat til at behandle sine Undergivne hensynsløst. Fruen, som sad foran Bordet tyk og bred, havde i sin Tid tjent som Pige hos Brugseier Weldt; men det havde hun forlængst glemt nu, da hun var blit en rig, statelig Frue. Hun havde nok ogsaa glemt alt hvad hun havde slidt i sit Ægteskabs første Aar, hvordan hun den Gang maatte ta i alt muligt; thi hele den nuværende Formue skyldtes jo disse Folks [419] ihærdige Arbeide, Virkelyst og Sparsomhed fra den Tid, de var unge. «Jeg gad vide hvad de vil, disse Arbeidere?» ytrede Brugseieren, idet han paany fyldte Glassene. «Det er knappe Tider for en Arbeidsherre, det er noget alle ved. Jeg har vovet at slaa ned Arbeidslønnen nogle faa Øre, og deraf kommer hele dette Spetakkel ... Jeg faar indskrænke mig, det føler jeg hver Dag og saa faar mine Arbeidere finde sig i det samme; men – det vil de ikke». ... Han gjorde en betegnende Gestus med Haanden.

Ester Bratvold betragtede med et megetsigende Blik det kostbart dækkede Bord og al Luxussen i Værelset. Hun tænkte: Gad vide hvilke Indskrænkninger der vel foregaar i dette Hus? De er ifald ikke synlige.

«Jeg synes Arbeiderne har det saa godt, som de kan», sa Overlærer Thoresen, mens han førte den delikate Steg til sine Læber, «naar jeg tænker paa i gamle Dage, da var «*simple*» Folk ikke nær saa fordringsfulde. Den Gang kjendte de ikke noget til Arbeidstreiker eller 'Foreninger' med de mange Navne; men det var nu ogsaa inden Venstrepartiets Opkomst. Johan Sverdrup og disse radikale, hvad gjør de vel andet end at sætte ondt Blod i Arbeiderne?»

«Det skal De s'ku ha sagt. ... saa kommer De til mig og vrøvler om Andel i Arbeidets Nettoafkastning og slikt Sludder, som en og anden kan ha læst om i et socialistisk Skrift. ... Jeg ... [420] skulde gi ... Arbeideren Del i den Smule Overskud af de Indtægter, der falder i min Lod. Ja, det skulde bli deilige Greier det, ha, ha ...». Tonen og Latteren var hoven.

«Og¹²⁴ slige Fordringer vil de komme med, det er jo rent ud skjændigt,» suplerede den fine Frue. –

«Det er Stemmerettens Udvidelse, der sætter dem Blaar i Øinene,» bemærkede Husets Søn, en lang Laban, der flød paa Farens Penge, uden at gidde bestille synderlig. En af den unge Herres Hovedinteresser bestod i, at forføre Arbeidernes vakre Døtre.

«Jørgen har Ret,» svarte Brugseieren, «det er Stemmeretten. Det er flere blandt mine Arbeidere, som ikke faar Del i hvad de kalder 'Borgerrettighed', naar jeg nu har vovet at nedsætte Arbeidslønnen. Fra min Side er ikke Nedsættelsen gjort af den Grund – – langtifra; men det er dette, som de Æsler tror, og deraf kommer hele Staaket.»

«Stemmeret» – raabte Overlæreren i en haansk Tone – «Ja denne Udvidelsen, den er jo en af Venstreregeringens første Meritter. Dog maa vi takke Gud, – at, den er saapas moderat, som den er. Radikalerne med de rødeste Jaabækianere vil jo intet mindre end almindelig Stemmeret.»

Damerne lo.

«Ja, da skulde det se ud.»

Ja, jeg gad vidst hvordan det vilde bli, naar Masserne, alle disse raabarkede kom til at stemme. De fleste forstaar ikke engang hvad høire og venstre [421] er; de er med og skriker paa Frihed ... og de ved ikke, at det bare er Levebrødspolitikere som vil bruge dem, for gjennem dem, at komme til Magten.»

«Ja, Venstre, de vil op paa Madbjerget de, liksaa vel som høire.»

«Fuldt saa vel, Far.»

«Ja, jeg gad undres hvordan det vil gaa, hvis alle disse 'raabarkede' kommer til Magten,» sa Husets Frue (den forhenværende Tjenestepige). «Det blev vel som i

Frankrig det. Jeg har nylig læst en Bog om den franske Revolution. Det er gyselige Skildringer.»

Ester Bratvold brændte af indre Harme. Hun havde hidtil fundet det mest passende ikke at blande sig i Samtalen; men nu svarte hun med flammende Øine:

«Den franske Revolution, er den største Begivenhed i Historien, Frue! Vi havde ikke havt vor Grundlov af 17de Mai eller den Velstand i Landet og den Folkefrihed, som enhver norsk Mand og Kvinde bør være med at hylde, om ikke den franske Revolution havde fundet Sted. Dette tror jeg er noget, som alle bør vide og glæde sig i.» Den kjække unge Pige slog Øinene rødmende ned, hun havde talt sig varm.

Der var ingen som svarte, og der indtraadte en øieblikkelig Pause. At Frøken Bratvold var paavirket af Tidens radikale Ideer var noget som alle vidste, og derfor var hun ogsaa lidet yndet inden den Omgangskreds, som hun for sin Forlovedes Skyld af og til var nødt til at færdes sammen med.

[422] Kandidaten havde hidtil fulgt Esters Eksempel og forholdt sig taus; men nu tog han Ordet efter en let Hoste:

«Jeg vil ikke indlade mig paa Politik; dertil er jeg ikke kompetent; heller ikke er jeg med paa alle 'Venstres' Planer. Men som Theolog og Menneskeven er jeg godt kjendt i vore Arbejderkvartere og jeg ved, at der er Armod i mangt et Hjem. Vistnok er Drikken Skyld i meget, men langt fra i alt. Der er saa mangen brav Arbejder, der sliter hele Livet ud igjennem, uden at række mere end fra Haand og til Mund. Jeg gad vide, hvordan en Familie med en 5, 6 Barn skal kunne hjælpe sig med en Indtægt paa ca. 2 Kr. Dagen, i mange Tilfælde ikke saameget engang? Støder Sygdom til, saa er det rent forbi.»

Den unge Mand saa alvorlig ud, han havde lagt Kniv og Gaffel tilside for ikke at spise mer. Ester betragtede ham med en vis Stolthed. Det var kjækt gjort af Harald, at han turde si disse Mennesker Sandheden. Fra Moren derimod fik han et knusende Blik. «Bastard», – hvislede hun sagte mellem Tænderne slig at ingen hørte det – «og slige Øglunger opfostrer en ved sin egen Barm. Fy for al Landsens Ulykke!» Hun havde nok altid vidst at Harald var frisindet; men at han skulde lade det komme til orde i et fint, dannet Selskab som nu, det havde hun ikke tænkt. Hun maatte formelig ta sig sammen for at skjule sin indædte Harme mod Søn og Svigerdatter. Høit sa hun:

[423] «Bevares, 2 Kroner Dagen, det maa da være bra for en Arbeidsmand.»

«Jeg gad vide, hvordan vi skulde hjælpe os med en Indtægt af 2 Kroner?» kom Svaret roligt tilbage.

«Men du faar huske paa, at vi har større Fordringer til Livet.»

«Ja ... vi er forvente fra Vuggen af. Men Arbeiderne er ogsaa Mennesker de. De tar de tyngste Byrder i Samfundet, og enda skal de ha det daarligst ...»

«Ja, Arbeiderne de er Underlaget, hvorpaa hele Samfundsbygningen hviler» ... vovede Ester at si.

«Frøken, jeg synes virkelig ...

«Ester!» ...

«Aa ja» ...

Kandidaten tilkastede sin Forlovede et skarpt Blik og afbrød alle forundrede Udraab og hendes videre Indblanding i Samtalen ved atter at ta Ordet:

«Arbeideren trænger lidt af Livets Glæder han og ... Han trænger at komme ud og more sig en Gang imellem, men det kan han ha lidet Raad til for 2 Kr. Dagen, det er knap nok til Hus og Mad. Det blir svært lidet til Klær og Fornøielser ... – Jeg er slet ikke med paa nogen Rabalderpolitik – men en Fabriklov, Foreninger med Sygekasser og mere sligt, det maa saamen til, og *det* er Reformer som snart vil være i Opsejling.»

[424] Stilhed.

Det var haanlige Blikke Kandidaten mødte, men ingen vovede at si ham imod; thi der stod Respekt af den vordende Præst. Brugseieren tænkte i sit stille Sind, at i hans unge Dage havde Arbeidslønnen været meget lavere og enda havde han svinget sig op paa Høiderne af Samfundet. Han tænkte ikke paa, at han meget snart var naad frem til Formand etc. ... og at han bestandig havde vidst at snu sig gennem Verden – – jo, dette sidste vidste han rigtignok og saa la han til: «Enhver bør være sin egen Lykkes Smed.» Men gamle Overlæreren sad rent som paa Gløder under denne Pause og var sjæleglad, da Maaltidet blev hævet. Nu forduftede Selskabet ind i den anden Stue, hvor der var dækket et fint Desertbord og Samtalen tog en anden Vending. Det var bare Brugseieren, der nynnede saa smaat, halv med sig selv, den gamle Sungen af Jørgen Hattemager: «Og har man nok saa lidt Forstand, vil man politisere.» Det var triveligt forresten. Lampen var tændt og

kastede i Forening med det dæmrende Aftenskjær, der faldt ind mellem Glasdøren til Balkonen, et blødt Skjær over Værelsets fine Tepper og Tapet.

Da lød med engang en dump Summen som af mange Stemmer, en forunderlig Støi, der kom nærmere og nærmere.

«Hvad er det, hvad er det?» skreg man i Munden paa hinanden, og stirrede hen for sig med angstfulde, urolige Blikke. – – Det lød ei – «som en [425] Susen i Kornet Sommerdag»; – men som en Brusen, en Larm, der i Forening med Tungheden i Luften og Misstemningen i Gemytterne bebudede noget storslagent eller rædselsfuldt. – – Nu lød en hvislende Tone som af en Pibe.

«De kommer, de kommer!» Damerne søgte Skjul bag Portierene og i Krogene. – Brugseieren knyttede Haanden krampagtig, mens Sønnen sa:

«Jeg skal lære dem, de Slyngler!»

Fru Thoresen listede sig hen til sin Mand og hviskede:

«Skulde det ikke være bedst, at se sig hjemover saa fort som muligt?»

«Nei, er du forstyrret? Vi kunde resikere at komme midt opi Opløbet ... Massen vil snart kringsætte Huset. Vi faar bie lidt». Thoresen, var sunken ned i en blød Lænestol, hvor han rolig afventede Situationen.

«Politiet er varslet i Tilfælde af, at noget skulde ske; de patrullerer her i Nærheden og vil straks komme tilstede», sa Brugseieren i en nogenlunde rolig Tone. – – «Faren er ikke overhængende, Pøbelhoben vil snart splittes».

– – – «De kommer for at hævde sin Ret, Gudskelov!» tænkte Ester; men hun sa det ikke. Hun stod rolig midt paa Gulvet med lysende Øine, hun gjemte sig ikke undaf for sligt. Haand i Haand med sin Forlovede gik hun hen mod Glasdøren og saa [426] ud. – – – Det saa ud til at være mange, ... Flerheden var kanske Dagdrivere og slige, der benytter sig af den stags Optøier bare for Morro Skyld – eller for at være med og gjøre Kvalm uden nogen real Hensigt. Det saaes ogsaa i Flokken enkelte Kvinder og Børn, og Gadegutten var talrig repræsenteret. Han kunde da ialfald ta Del i Skraalet. Men der saaes ogsaa gamle graaskjæggede Mænd og Arbeidere, der vel var slidte; men dog hæderlige at se til. – Ind i mellem Piben og Hujen var det en som sang:

«Vi vil ha Revolusjon»

Og saa lød det i Kor:

«Vi vil ha vor Ret ... ned med Brugseieren. ... frem med ham ... frem!»

De var nu naad frem til Pladsen udenfor Balkonen, og i samme Øieblik susede en Sten ind mellem Spisestuevinduet. ... Damerne skreg og sprang omkring, skjælvende og blege som Spøgelse, uvisse hvor de skulde søge Skjul.

Fruen havde i tide ladet alle Lamperne slukke, det var lyst nok i den dæmrende Sommerkvæld.

«Er det paa den Maade I vel søge jer Ret, Godtfolk», sa Brugseieren haanlig. I det samme for en Sten lige forbi ham og faldt ned paa Pianoet. Politiet var imidlertid kommen tilstede og søgte ved Hjælp af sine Køller at adsprede Hoben. «De bør gaa ud og tale til dem, Hr. Brugseier!» opfordrede Kandidaten.

«Nei, det ... vil jeg ikke».

[427] «Vil De tillade mig, at søge at kalde til Orden?»

«Ja gjerne for mig, men opstil ingen Betingelser, for jeg indgaar ikke paa noget».

Uden at værdige noget Svar gik Kandidaten tiltrods for Morens Skrig og Advarsler dristig ud paa Balkonen – – – han var ikke alene. Ester gik med og stillede sig uræd ved hans Side. – Hun tog sig godt ud i den lyse Kjole og Baretten med hvid Fjær over det mørke lokkede Hoved. Hun maatte indta Hjerterne. – – –

Det var mange blandt de ældre Arbeidere, der kjendte Kandidaten. Det var jo den vakre unge Mand, der færdedes saa meget i Udkanterne og besøgte fattige og syge.

Der indtraadte en øieblikkelig Ro, Stenregnen ophørte, og de forreste i Skaren udbragte et rungende Leve for Kandidaten, men indimellem Hoben lød der Hvislen af Piber, og af og til kom en Sten susende mellem Luften. Thoresen stod uforfærdet og talte med høi, stigende Stemme:

«Brave norske Arbeidere! I vil ha Jer Ret? ... (Ja, ja ... Hys, hys) I vil faa eders Ret; thi Sandhed og Retfærdighed vil altid seire. Den Bevægelse, som nu er oppe, er en folkelig Bevægelse henimod Løsningen af store Reforme: saa som høiere Lønninger og friere Forhold for vore brave Arbeidere.» (Bravo, Bravo ... hør, hør.) Det gik som en Storm gjennem Hoben, mens den unge Mand fortsatte med stigende Røst:

«Samfundet er sammensat af mange forskellige ^[428] Individder – en Arbejder tjener Samfundet lige saa godt som Embedsmanden. (Bravo – – – bravo). Det er af Betydning for det heles Trivsel, at Arbeidernes Kaar forbedres ...» Lydelige Bravoraab, næsten overdøvende Skrig og Leveraab afbrød Taleren. Nu var Theologen uklog nok til at ta en Reservation. «Vi ved», fortsatte han, «at meget iblandt os ikke er saa godt, som det skulde og burde være; baade Grundloven og de andre Love har Mangler; Arbeidsherrerne tar ofte Feil. Men ét er det, at nedrive, et andet at opbygge ... (Hør, hør ... hys, en enkelt Pibe ...) Husk paa Venner, at skal I faa jer Ret, da maa I kjæmpe som hæderlige Mænd – og ta Sagen med Ro ... (Hys! – og en forbitret Mumlen lød mellem Hoben. – –) Gjennemⁿ²⁵ Oprør og Tvedragt, ved at sætte haardt mod haardt, vandt aldrig nogen frem ...»

Kandidaten kom ikke længer – der lød en øredøvende Larm af mange Stemmer: «Ned med ham, ned med ham» indimellem hørtes Pibernes Hvislen og Susen af en Regn med Stene. – – – Det var saa vidt Kandidaten og hans Forlovede fik reddet sig gennem Balkondøren.

«Nu kan du se, hvad én udretter ligeover for en slig Pøbel», sa Fru Thoresen i en hoverende Tone, da Sønnen var kommen ind i et Bagværelse mod Gaarden, hvor Damerne havde søgt hen. I Spisestuen saa det sørgeligt ud, Vindusruderne var slaat ind, og den store Hængelampe laa paa Gulvet, knust ved et vel rettet Stenkast.

^[429] «Jeg er naturligvis enig i, at Arbeiderne handler galt, ja kanske værst imod sig selv, ved at gaa frem paa denne Maade», sa Kandidaten med Eftertryk. «Heldigvis er de fleste, som deltar i slige Opløb bare Løsgjængere og Dagdrivere, der staar helt udenfor Sagen. Men mellem Flokken ser jeg ogsaa enkelte brave Arbeidere, som jeg godt kjender ... og som kjender mig, blandt flere en graaskjægget Gubbe, som jeg tidt besøgte forrige Vinter, mens han laa syg.» – Den unge Mand gik atter ud i Stuen for at se hvilken Vending det vilde ta ... Brugseieren og Sønnen var tyet ind i Kontoret, de stolede helt paa Politiet, og blandede sig ikke i Sagen; det vilde da heller ikke nytte.

Politiet fór frem som rasende Mennesker med sine Køller. Det kom til Haandgemæng med mange, og mellem Larmen tonede det ud i den stille Luft: «Ned med Kapitalisterne!» – «Ned med Aasholt, frem med ham ...» «Ned med Politiet – vi er frie Mænd!» – Og saa et rungende: «Leveⁿ²⁶ Johan Sverdrup!» – «Leve den norske Folkefrihed» – «Leve Venstregeringen!»

Den voldsomme Scene var endt. Der blev rydop inde i Stuerne hos Brugseieren, og man satte Lemmer ind for de ituslaaede Vinduer. Men ret nedenfor Balkonen, paa Pladsen havde der samlet sig en liden Gruppe. Brugseieren vilde ud og jage væk, kanske stod de Uslinger der og raadslog om nye Planer? Kandidat Thoresen kom ham i Forkjøbet.

[430] «Lad mig gaa, Hr. Brugseier. Jeg tror det er nogen, der er kommen tilskade ...»

Saa var det ogsaa.

Dernede laa en ældre, lurvet Person, omgiven af en Skare nysgjerrige; det var Kjærringer og Unger samt en Del Mænd, der samsnakkede meget ivrigt.

«Han er vist død?»

«Han rører sig ikke Get!»

«Aa, du da!»

«Hjernen er slaat ind, se hvor han bløder ... ish!»

«Var ¹²⁷ det i Hode Stenen traf?»

«Ja, ja!»

Fulgt i Hælene af Ester trængte Kandidaten sig længer ind i Hoben, lige mod den saarede. En ung Mand, der saa ud som en Arbeider, stod bøiet over den ulykkelige, og vaskede det blødende Hoved med Vand.

«Det nytter ikke, du Ragnvald, han rører sig ikke, du faar se at faa kjørt ham paa Hospitalet.»

«Er det Deres Far?» spurte Thoresen i en venlig Tone til den unge Mand.

«Ja, ja!» Der laa ikke Sorg, men et Slags Forlegenhed i den unge Mands Tone og Optræden. Det lod som vidste han ikke ret, hvordan han skulde ta Situationen; han stod der stille og fortænkt med nedslagne Øine.

«Deres Far kan ikke bli liggende her», sa Thoresen.

«Nei vist ikke. – –»

Thoresen bøiede sig nedover den Saarede.

[431] «Dette er Efterspillet», sukkede han ... «stakkars Mand!» Høit sa han:

«Jeg skal sørge for Hest og lukket Vogn ... Men hvem er denne Mand? Er det nogen af de streikende?»

«Nei, det er en Skomager fra Kampen – – Holm hed han.»

«Holm, vel ikke Jakob Holm?»

«Jovist.»

Kandidaten vidste nu, at dette var Far til den stakkars syge Pige, han havde truffet i Byens Sygehus, og som Fru Bratvold senere havde tat sig af med moderlig Omhu.

«Det er Gundas Far, du Ester,»¹²⁸ sa han halv hviskende.

«Nei, ja saa du ... ja jeg tror ikke Gunda vil ta sig stort af det, hun er saa rar saaledes.»

Kandidaten vendte sig atter til Ragnvald.

«Hvad vilde Deres Far her? Det var jo noget, han ikke havde med.»

«Vist ikke – men han maatte da bli med og streike: Leve for Friheden vel.»

«Men nu er han Døden nær, det var slemt, det skulde hænde.»

«Aa, den Veien skal vi alle, sa Kjærringen» Det lød næsten forvorpent i den unge menneskevenlige Theologs Øren, og han vendte sig bort for at skjule sin Smerte og Uvilje. Efterpaa tog han den unge Arbeider nøiere i Øiesyn, og saa snart, at Drik og Udsvævelser havde mærket den hele Person. Det var vel dette Livet, der havde afstumpet de indre, bedre Følelser.

Treogtrettiende Kapitel. Skjæbnesvangert

Nedover mod Byen fra Rigshospitalet kom en ældre Kvinde ifølge med en ung vakker Fyr. Det var Marie Holm og Arne. Begge saa fortænkte og nedslagne ud; thi de havde netop været oppe og faat vide, at Jakob Holm var udaandet Natten forud.

«Saa skulde jeg aldrig træffe han Jakob mere», sa Marie halv hviskende og med graadkvalt Røst. Hun havde ikke set Manden sin, siden Søndagseftermiddag, da han gik ud ifølge med den ældste Sønnen for at ta Del i Opøierne ved Streiken.

«Det¹²⁹ var som noget ondt bar mig fore,» fortsatte hun i samme hviskende Tone. «Svært ondt at vi ikke skulde faa vide, at han havde fordærvet sig, forinden det var for sent ...»

«Vi kunde saa ikke gjort noget alligevel. Han havde vist ikke kjendt os engang.»

[433] De gik tause en Stund. Arne var opfyldt med mange stags Tanker. Det faldt ham ind, at de kanske kunde været snillere mod Faren end de havde været. Det er saa underligt, naar Skilsmissen kommer, saa har én altid lidt at angre paa.

Marie brød først Tausheden.

«Det er rart, han Ragnvald ikke har været hjemme ... Herregud! han er da den eneste, der kan si os hvordan Far kom til den Skaden. Løse Rygter er ikke nogen Ting at tro.»

«Det er ikke løse Rygter, det som staar i Aviserne vel ... han Ragnvald er da ingen Ting at stole paa; Streiken er enda ikke forbi, han gaar vel deroppe og rumler og holder Leven. Kanske Politiet har faat Tag i ham, for alt det.»

«Aa, han kommer ikke længre end i Fyllearresten, og der har han været saa mange Gange, saa han kunde da komme hjem vel ...»

«Ja vist, kunde han; men jeg synes Du maatte være vant til, at Ragnvald rumler i Ugevis ad Gangen og er værre end den værste Lazaron. Hjem og Arbeide er intet

for ham, det er bare noget han tar sig til, naar han slet ikke har Udsigt til mere Fyld ... Han har vist ikke tat sig saa stort nær af Fars ulykkelige Endeligt.»

«Det er jo ikke noget at snakke om, du Arne; han er da Bror din, lel.»

«Jeg sier jo ikke uden det, som er sandt ...»

De var naad saa langt som til Trefoldighedskirken; her satte de sig ned paa en Bænk for at ^[434] hvile. Marie sukkede tungt og tørrede Øinene med et sammenfoldet Lommetørklæde, som hun holdt i Haanden.

«Jeg faar da ha en Krans til Jakobs Kiste,» sa hun om lidt; «det blir vel ikke mange Kranse eller stort Følge han faar ...» Hun taug pludselig. Graaden vilde liksom ta hende. Arne svarte ikke, syntes ikke han kunde si nogenting til dette. Det havde jo ingen Betydning, enten saa Far fik noget Ligfølge eller ikke. For Skikkens Skyld og for at vise, at de dog vilde være som «Folk», saa havde Arne tænkt, at han vilde betale Præsten lidt mere end det reglementerede for Jordpaakastelsen. «Saa skulde da Far faa Ligtale lel.» Han haabede, at Præsten vilde være human nok til ikke direkte, at hentyde til Fars elendige Liv og sørgelige Endeligt. I sin Almindelighed kunde der likevel bli Stof nok til en god Ligtale ... Men han undredes, om Præsten vilde ha Takt og Humanitet nok til at indse dette og mindes Frelserens Ord til den faldne: Den som er ren, kaste den første Sten ...

Slig sad Arne og grundede og hverken han eller Moren la Mærke til, at lige tæt ved, paa næste Bænk sad en Herre og en Dame og betragtede dem med stor Opmærksomhed.

«Det er bestemt hende,» sa Herren, han saa over Lorgnetten, skarpt bort paa Marie ... «jeg ^[430] synes nok, jeg drar Kjændselse paa hende ... hm ... hm, det er forfærdelig hvor hun er blit gammel.»

«Ja, stakkars Madam Holm, hun har lidt ^[435] meget» ... svarte Damen. «De har vel hørt dette siste, at Manden er kommen slemt tilskade ved Optøierne i Mandags?»

«Ja, jeg læste det i Avisen igaar – det var Skomager Jakob Holm, den Arbeider, der fik en Sten i Hodet og blev baaren bevistløs bort?»

«Ja vist ... Hjernen skulde jo være knust.»

«Kanske er han død, nu?»

«Ja, Gud give det, havde jeg saa nær sagt, for den stakkars Konen vilde det være den nemmeste Maade at bli ham kvit paa ... Den væmmelige Fyren skulde nok gaa ud og ind paa Mangelsgaarden, som om han hørte hjemme der.»

«Var han der flere Gange?»

«Ja, det var han vist.»

«Bevares! ... hm, hm.» –

«Ja, det er klassisk, Hr. Literat!» Damen lo med en lidt unaturlig Latter ...

Imidlertid sad Marie og Arne i stille grublende Tanker. Det føltes saa godt, at hvile en Stund i den friske Luft; de havde intet hørt af den hviskende Samtale, der førtes i deres umiddelbare Nærhed ... heller ikke saa de bort mod den Kant, hvor de fremmede sad, de var som sløve for alt udenom ...

«Den unge Manden er vel ... en Søn af Madam Holm?» spurgte nu Herren.

«Ja, det er den yngste, en bra Gut skal det være, det er ham som mest opholder Familien.»

Herregud! hvor Tiden gaar ... jeg har ikke set Ma ... Madam Holm siden ...» han fuldendte ^[436] ikke Sætningen, «siden hendes Pignedage,» kom det omsider, med et lidet Suk.

«Ikke det ... Ja, jeg har da set hende hos 'Jansen'; men nu er det rigtig nok saa længe siden, at jeg knapt vilde kjende hende igjen.»

I dette Øieblik reiste Marie og Arne sig op fra sine Pladse for at gaa videre ...

«Øh, øh,» Herren paa næste Bænk hostede.

«Fru Gunstad, jeg vil ... vil nok tale med Madam Holm.»

Inden Fru Gunstad kunde faa Tid til at svare, var Herren allerede oppe af Bænken og nærmede sig vore Venner. Det var en ubehjælpelig Mandsling, i hvem Læseren, let vil gjenkjende Literat Møller. Han var blit en ærværdig Olding med hvidt Hode og han saa bøiet og sygelig ud; men fra Ungdommen havde han beholdt de blide sjæfulde Øine, der nu gjorde et langt mere vindende Indtryk end nogensinde før ... Han saa næsten barnlig ud, den gamle.

«Marie ... Madam Holm!» raabte Fru Gunstad, lige i Ryggen paa førstnævnte.

Marie og Arne vendte sig begge om og stod pludselig Ansigt til Ansigt med Literat Møller og Fru Anna Gunstad. Arne hilste stivt paa disse fint antrukne Mennesker, som han ikke kjendte; det maatte vel være nogen af Mors Kunder fra den Tiden, hun drev mere med Vask. Marie gjenkjendte straks Dværgen og var nær ved at udstøde et Overraskelsens Udraab, dog gjorde den lille Vanskabning langt fra [437] det modbydelige Indtryk paa hende nu, som for de mange Aar tilbage. Hun saa Livet fra en anden Kant og betragtede Dværgen næsten med Velvillie. Det var da rigtig rart at hun skulde faa møde ham just idag.

«Du kjender mig vel Marie?» spurgte Fru Gunstad.

«Ja, det er jo Anna, ... denne Damen er ... 'Jomfru Anna,' som jeg var sammen med hos 'Jansen', da vi begge var unge,» sa Marie forklarende til Sønnen – – og dette er Literat Møller, som jeg har fortalt Dig om.»

«Naa, saa naa.»

«Jeg tænker vi tar Plads igjen. Madam Holm, øh ... øh ...» hostede Literaten, «jeg taaler lidet at staa.»

Stemmen lød svag og pibende, han var alvorlig stemt og sa ikke mere «høistærede» som før. Tiderne havde forandret sig.

De tog atter Plads. Den Gang som nu var det et roligt Sted oppe ved Trefoldighedskirken. Der kunde en da faa Lov at sidde uforstyrret lange Stunder ad Gangen. Vore Venner saa sig om; det var bare en Herre og en gammel Dame, samt en Tjenestepige med en Kurv, der havde tat Plads paa de nærmeste Bænke.

«Ja, Du ved jo, at jeg er blit gift med Gaardeier Gunstad i Akersgaden?» spurgte Anna med megen Selvfølelse ... hun var uforandret, kun noget ældre og fyldigere; hun saa ud til at ha gode [438] Dage, ta sig Livet let, som én sier. Menneskets Lod er forskjellig, tænkte Marie. Høit sa hun: «Ja, det har jeg hørt, det er jo flere Aar siden.»

«Ja, jeg har alt tre kjække Gutter ... er det ikke klassisk, du Marie ... Jeg har det saa godt, saa'n snil Mand.» Hun talte fort og med Tilsprang til en let Latter. Stemmen lød som en Sang, just som i gamle Dage, og hun havde enda ikke glemt sit Yndlingsudraab: «Det er klassisk ...»

«Fru Gunstad ofrer enda paa 'Klassikkens' Alter», sa Literaten smilende. «Jeg bor hos hende. Heldigvis fik hennes Mand den heldige Idé at kjøbe den gamle Gaarden

i Akersgaden, hvor jeg har boet saa længe ... Fruen og jeg er ude vor sædvanlige Morgentur. Jeg kan lidet gaa alene; og saa er Fruen snil og følger mig, gamle Mand.»

Stilhed. ... Arne tænkte: «Hvad vedkommer vel dette Sludder os?» – Med en vis Medlidenhed betragtede han Dvergens halvgamle, ynkelige Skikkelse. ... mens Moren tænkte, at Møller ikke var nær saa munter som før; hun vilde netop si at nu fik de nok gaa videre, da Literaten udbrød i en alvorlig Tone:

«Hum ... hum. ... Jeg har hørt om den Ulykke, som har rammet Deres Mand, Madam Holm.»

«Ja, det har De vel ... det har jo staaet i Bladene ... han er død i Nat, han Jakob.»

«Nei er han død», raabte Fru Gudstad og tilføiede lidt tankeløst: «Ja, det er jo bare godt. Du maa være inderlig glad, du Marie.»

[439] Arne fór sammen, men Marie svarte hvast:

«Aa, det var nu Manden min likevel, og han var da snil sommetider lel ...»

Anna tænkte: Ja det var nok «sometider» det; men Marie tilføiede med Inderlighed i Stemmen:

«Jakob og jeg, vi havde det godt isammen mange Gange.»

Anna gad ikke svare; men Literaten der var poetisk anlagt, saa paa denne Kone med dyb Følelse. Hvor underligt, nu, da det hele var forbi, saa glemte hun alt det onde, hun havde slidt, og mindedes bare de faa gode Stunder, hun havde havt i sit Samliv med Jakob. Efter en liden trykkende Pause sa han i en venlig Tone:

«Og dette er Deres Søn, Madam Holm? ...» Det var bare for at gi Samtalen en anden Retning for Madam Holm havde jo forestillet Arne.

«Ja, det er den yngste Gutten min», svarte Marie, «det er ham jeg har at stole paa i Verden.»

«Hvad er Deres Søn?»

«Snedker ...»

«Jasaa.»

«Literaten skulde se hvor flink han er til at tegne. Han vil saa gjerne frem i Verden; men det blir ikke til noget, for han maa gi Mor alle Pengene sine ... og nu blir det ham, som maa koste Far sin i Jorden.»

Arne skubbede paa Moren ... Sludder, var nu dette noget at snakke om. ...

Men Literaten tænkte: Stakkars Gut! Han saa deltagende bort paa denne unge Mand, som saa paafaldende [440] lignede Mor sin i dennes fagreste Dage ... Nu var der ikke mere tilbage af Marie Svensen end de store brune Øine. ... Rart forresten, at én kunde kjende hende; men der maatte da enda være Træk fra fordums Tid, hvor umuligt det end kunde synes ... Literaten blev blød om Hjertet, mens han fik det med en hul, tør Hoste.

Arne reiste sig, lidt uvillig stemt mod disse fremmede, fine Folk; det var da til Ingenting at sidde her længer.

«Vi faar gaa nu, Mor», sa han.

De fjernede sig stille, med nedslagne Blikke, efter ha vekslet Haandtryk med Literaten. Ligeoverfor Fru Gunstad var Afskeden kjølig.

Dette Møde med Literaten og den tidligere Veninde, havde vakt mange Minder hos Marie Holm. Sist hun saa Literaten, da var hun en ung, kjæk Pige ... og han var en væmmelig yngre Herre, hun ikke kunde taale. ... Herregud, hvor meget der dog laa mellem dengang og saa nu. ... Med et tungt Suk gik Marie hjemover ifølge med Gutten sin.

Paa Veien udover Grønland kom de forbi den tidligere Rasmussal (nu Østre Arbeidersamfund). Hun saa indad Vinduerne og huskede paa, hvor mangan Dans hun havde danset derinde, da hun var en fjong Pige ... Saa kom Tanken paa Jakob ... han var jo med hende da, og han var en kjæk, staut Kar paa den Tiden, uanset Drikken. ... Der kom over hende som en saar, sugende Fornemmelse for Brystet og hun tog uvilkaarlig Forklædet op mod Øinene ...

[441] «Ja, jasan ...»¹³¹ kom det langt og tungt.

«Hvad er det Mor?» spurgte Arne.

«Aa, jeg tænkte bare paa Far din, den Gang, han var ung ...»

Arne svarte ikke ... de gik begge to tause mellem Massen af de ligegyldige Forbigaaende, der hverken kjendte eller spildte en Tanke paa de to ...

Literaten og Fru Gunstad gik ned Akersgaden.

De to mindede levende om Livets Modsætninger, saaledes som de gik der sammen. Det var nok af de, der smilende vendte sig for at se efter den store velnærede Frueskikkelse og den lille Puslingen ved Siden. «Hum, hum,» kom det pibende fra Literatens svage Bryst, «humm det skulde De ikke ha sagt Fru Gunstad, det lød saa haardt og unaturligt.»

«Hvilket? ...»

«Aa, De husker det nok. Det, De sa til Madam Holm, at det bare var godt, at Mandes hendes døde.»

«Aa, det var ikke farligt, det sier en da saa mangen Gange.»

«Ikke under slige Omstændigheder. De faar huske paa, at Holm døde ved et Ulykkestilfælde. Jeg synes det lød næsten hjærteløst.»

«Ja, det faar Marie finde sig i at høre af andre end af mig. Frøken Jansen har sagt det mange Gange hun. Forresten er jo Marie Skyld i sin hele Ulykke, hun skulde ikke ha giftet sig med den væmmelige Fisken. Se nu paa mig, hvordan ^[442] jeg har det. Slig kunde Marie kanske ogsaa siddet som en fin Frue, hvem véd?» ...

Hun saa ned paa Dværgeren med et megetsigende blik ... ja, der gives jo de der gifter sig med en Dværg ... det har én stundom hørt ... men nei, uh ... for Børnenes Skyld burde ikke sligt ske ... tænk om en skulde bli Mor til en Dværgereslægt. Ush, hvor væmmeligt. Møller havde aldeles overhørt Fru Gunstads siste Ytring, heller ikke fulgte han hendes Tankegang. Han sa bare i en stilfærdig Tone:

«Det nytter jo ikke, at bebreide *Marie* nogenting, – det er bare ondt. Forresten er jeg enig i, at det var en daarlig Mand, hun havde.»

«Rent en Slusk, en Samfundsfjende skulde det være. Men han ligger nu paa sine Gjærninger.»

«Det kan De ha Ret i ... Gjengjældelsen udeblir aldrig. Som én lever skal en dø – – hedder det i et gammelt Ord og det hænder sig oftest saa.»

De var imidlertid kommen hjem. Møller, der var meget svag følte sig altfor træt og anpusten til lige med det samme at kunne gaa op i tredie Etage. Han fulgte med Fru Gunstad ind i dennes vakre, trivelige Hjem, for at ta en Kop Kaffe. Den forhenværende Kafejomfru havde ikke glemt at servere ...

De sad ene ved Kaffeboardet, da Fruen begyndte: «Hr. Møller, De som er en udviklet Mand, hvad tror De om Arvelighed?»

«Om ... om Arv ... hvad mener De Høistærede?»

[443] «Bare simpelt hen om det ikke er farligt for de vordende Børn at gaa hen og gifte sig med en ...» hun havde nær sagt Van- – Vanskabning; men sansede sig itide heldigvis ... «jeg mener med en Drukkenbolt ... Hang til Drik kan vist ligge i Blodet. Jeg kjender en hel Slægt der er henfalden til Drik.»

«Ja, det er sikkert saa Synden, dens Straf og dens Følger vil altid gaa i Arv, det tror jo de ulærde, bibelæsende Folk, der ikke som jeg og andre gaar dybere tilbunds og bygger op en Arvelighedstheori. Drukkenkab er jo en af de Synder, der særlig vil arvtages.»

«Ja, det viser sig ... Maries eldste Søn er liksom Faren en ren Fyllefant ... Datteren er en letsindig Pige. Det er den daarlige Arv og den slette Opdragelse, Hr. Literat.»

«Ja, det er sørgeligt. Men den yngste Gutten, er jo bra.»

«Ja, han er den eneste af hele Slægten. Far til Jakob Holm skulde være et ulykkeligt Subjekt. Og der var nok ogsaa en liden 'Aber' med Maries Herkomst, jeg mærkede det ofte, paa Jomfru Jansen, skjønt denne aldrig vilde si noget.»

«Altsaa en ulykkelig udlevet, haabløs Slægt,» sa Literaten tankefuld, «men kanske denne ene friske Spire, denne Arne eller hvad han nu heder, kan gi Slægten ny Livskraft eller Levedygtighed, hvem ved?»

Fru Gunstad forstod ikke dette, uagtet hun vilde være saa uhyre klog. Hun sa bare: [432](#)

[444] «Ja, det er svært, naar én Kvinde kaster sig slig væk i et Ægteskab.» – –

«Deri gir jeg Dem Ret, Høistærede. Kvinden vil derved tabe sin Rettighed til at være Menneske. Hun blir bare 'Mandinde' og et Trældyr – en Slave. Men dette hænder sjeldnere i vor Tid, Frue, thi det er, som De ved, en af Nutidens Bestræbelser, at uddanne Kvinden til et selvstændigt Væsen, der kan staa paa egne Ben uden at hun behøver, at kaste sig ind i Ægteskabet som i en Nødhavn.»
Literaten stønnede, han var træt af at tale saa meget.

«Ja ... men dette gjælder jo de bedre Ægteskabe» svarte Fruen ivrig, «det er jo bare de, der kan være 'Nødhavnen' ... at gifte sig med en fordrukken Mand er ingen

Redningsplanke, det viser bare at Kvinden er letsindig. ...»

«Eller forblindet af Kjærlighed ... At Kærligheden fører et Menneske, især en Kvinde, ind paa Forvildelsens Sti, det har jo ofte hændt; men det vil bli sjeldnere i Nutiden, naar Kvinden udvikles til at se Livet ikke paa Vrangen, men fra den rette Kant. Naar det kommer saa vidt, saa vil Fordringen stilles: En ren Mand og en ren Kvinde ... Tro De mig, ærede Frue, slig vil det gaa. ... hum».

Literaten sluttede sin Tale med et Grynt; men Anna kunde intet svare uden sit gamle vante Udtryk: «Det er klassisk, Hr. Literat», og Samtalen gik istaa. Literaten havde udfyldt sin Tid ved at holde et alvorligt Foredrag for en Dame; dette var blet hans ^[445]Ydlingsbeskjæftigelse nu, da han var blet en gammel Mand og hans Kurtise ligeoverfor det smukke Kjøen maatte ophøre, som en Dyd af Nødvendighed. ... Han kyssede Fru Gunstads fremrakte Haand og gik lidt tungsindig op i sin egen Leilighed, hvor en femtiaarig Enke bragte ham den nødvendige Opvartning. Sin Middag spiste han hos Gunstad. ... Med en egen Følelse indaandede han den trykkende Luft i den stive, gammeldagse Stue, hvor saa godt som hele Bohavet var Arvegods fra hans Tante paa Mødreneside. Fru Kammeraadinde Blunch, der var kommen op fra Danmark paa sine gamle Dage ... Literaten nedlod sig i et Øieblik i den gamle Fløyelsbetrukne, aristokratiske Lænestol, der var stillet foran Marmorkonsolen ... Skjæbnen var en underlig, uudgrundelig Indretning; den havde foraarsaget, at Barnepigen havde sluppet ham ned, da han var en liden én, hvorved han var blit en Krøbling ... Paa Grund av denne Ulukke var han forevist til at leve alene hele Livet ud igjennem, indtil han tilslut var blit en træt, ensom gammel Mand ... Han faldt isøvn i Lænestolen og drømte sig selv som, en høi, kraftig Skikkelse og ved sin Arm holdt han en ung smuk Pige med paafaldende store, brune Øine. ... Han vaagnede og saa sig om i Stuen. Var det Virkelighed. ... Gud, nei, hviskede han, med hæs, pibende Røst. Vanvid er det, bare Vanvid. ... Er det da Vanvid eller Indbildning, at jeg idag har gjenset den eneste Kvinde, som jeg nogensinde har elsket ... Han tog sig for ^[446]Hjertet ... «Elsket» skreg han ud, det lød klagende, mest som en Fugls Pip paa den kolde taagede Vintermorgen. Men Literaten var en Mand. Straks efterpaa tog han sig sammen, røgte sin Pibe som ingenting, mens han syslede med megen Iver og Interesse med en Del Papirer og Dokumenter.

*

Et Aarstid efter, døde Literat Møller af Hjerteslag. Hans Læge havde længe forudsagt ham dette Endeligt. Da Testamentet blev aabnet fandtes det, at foruden

et Legat til trængende Enker inden Kristiania By, der skulde bære hans Tantes Navn: «Kammerraadinde Blunchs Legat», og en større Sum til Fru Gunstad, havde han testamenteret sin hele, ikke ubetydelige Formue til Madam Holms yngste Søn, Arne. Fru Gunstad regnede efter, at Testamentet var affattet, i denne netop Dagen efter hint skjebnesvangre Møde med Madam Holm og Sønnen hendes. «Det er klassisk,» tænkte hun saa, «havde^{u33} ikke dette Møde fundet Sted, saa kanhænde jeg, eller en af mine Gutter var blit den lykkelige Arvtager.»

Fireogtrentiende Kapitel. Tabt og funden

Inden vi skrider længer frem i vor Fortælling gaar vi et Aar tilbage. Kort efter hin Tid, da Jakob Holm var død og bragt til sit siste Hvilested. Denne Begivenhed havde ikke bragt nogen anden Forandring inden den holmske Familie end, at den fordrukne Mand og Far var kommen rent væk. Familieforsøger havde han jo ikke været paa mange Aar. Nu som før var det Arne, som holdt Hjemmet oppe. Marie var som oftest altfor daarlig til at hun kunde ta imod Vask, og den snille Gutten hendes vilde ikke at Mor skulde slite sig rent ud.

En Dag i Middagsstunden kom Ragnvald hjem, han havde ikke været hjemme mer end en Gang siden Farens Død. Gud ved, hvordan han levede, Marie forstod det ikke og sad ofte i stor Bekymring for denne Gutten. Hun viste godt, at han vilde ha enda ^[448] vanskeligere for at faa Arbeide nu, siden han havde deltat i Optøierne under Streiken.

Ragnvald kom langsomt slængende indom Døren. Marie var alene; Arne spiste gjerne i Byen, da det var for lang en Vei at gaa hjem.

Madam Holm fór sammen, da Sønnen kom ind. I sine daarlige Klær, med de halv udslidte Støvler og det blege udtærede Ansigt, saa han næsten ud som en Skygge af Jakob.

«I Jesu Navn er det dig Gut,» raabte Moren med saar, hjerteskærende Røst.

Ragnvald smilte godslig, han var ædru den Dagen.

«Vist er det mig. Skræmte jeg dig, Mor?»

«Nei, men jeg er saa svag og jeg hørte ikke da Du kom ... Du er saa sjelden hjemme ...»

«Ja, jeg har jo ingenting at gjøre hjemme.» Stemmen var mat, og han saa ud som skulde han staa der og fryse og skjælve. Moren saa paa ham med dyb Bekymring.

«Har Du spist, Gutten min?»

«Nei da, jeg har ikke spist. Jeg har ikke havt Penge idag.»

Han slængte sig ned paa Bænken, mens Moren uden at si mere begyndte at stelle istand lidt Mad.

«Hvor var Du inat?» spurgte hun saa.

«Oppe ved Teglværket.»

Marie sukkede.

«Du kunde jo kommet hjem. Gutten min. Du skulde ikke ligge saa ude.»

[449] «Vi havde Morro, deroppe,» sa Ragnvald, uden at ænse Morens siste Ydring. «Vi spleisede til Øl og to Halvflasker og saa havde vi Jenter med os.» Der gik et sanseligt Drag over den unge Mands Ansigt.

«Du burde ikke søge saa daarligt Selskab, eller drikke saa meget, Gutten min, du er jo sammen med de værste i Byen. Hvorfor kan du ikke vænne dig til at leve ordentlig, du som saa mange andre? Her er saa mangen fordrukken Mand, som blir til et bra Menneske. Jeg kunde regne op mange jeg; men det nytter ikke ... Du kommer i Ulykke liksom Far. Tænk paa, hvordan han tilsist blev et Offer for sin Synd, og han havde det i Grunden slemt hele Livet ud igjennem, han Jakob.»

«Sludder. ... la nu Far være i Fred, der han er.»

«Det gjør jeg ogsaa, Ragnvald. Jeg snakker aldrig ondt om Far, taaler heller ingen anden gjør det. Jeg sier ikke uden det, som sandt er, og jeg vil gjerne advare dig.»

«Det nytter sgu ikke ... saalænge jeg er her ...»

Det lød næsten som et Suk. Han ledte i Lommen efter et Papir med nogle Smuler fin Tobak, saa begyndte han langsomt at stoppe Snadden sin og rive en Fyrstikke.

«Har du ikke mer Tobak?»

«Det er vist nok», kom det i en sløv Tone.

«Jeg skal kjøbe en Pakke.»

«Det behøves ikke.»

[450] Lang, tung Stilhed, saa sa endelig Ragnvald:

«Mor, nu reiser jeg.»

Marie blev staaende og stirre paa Sønnen med sine store brune Øine.

«Reiser ... jaaa?»

«Ja, hører du.»

«Naar bestemte du det?»

«Aa, jeg har jo længe tænkt at reise. Men nu hørte jeg igaar af en Kammerat, at han vil til Skien, der skal være meget Arbeide i et nyt Bogbinderi, – jeg bestemte mig da til, at bli med ham, det er ingenting at gaa her efter.»

Marie følte sig lettet; hun havde intet imod denne Reiseplan; naar Ragnvald kom ud af Kristianialivet, saa kunde han kanske enda bli noget til Kar. «Naar reiser du?» spurgte hun.

«Ikvæld.»

«Gaar her Dampskib ikvæld?»

«Ja, her gaar et Dampskib vesterover.»

«Jasaa.» Hun stod en Stund tvilraadig, inden hun tilføiede:

«Ja, saa faar du stanse inde saalænge, til, han Arne kommer, saa har vel han nogle Penge; du faar ikke reise pengeløs.»

Det var noget ligt et dybt indgrod Had, der flammede op i Ragnvalds mørke Øine, da han svarte:

«Ja, han Arne vil nok gjerne hjælpe mig til at komme langt væk, han skammer sig over at ha en saan Bror som mig.»

[451] «Det gjør han ikke, det er bare naar du er i daarligt Selskab.»

Ragnvald svarte ikke, han bare fortsatte:

«Jeg traf han Arne i Storgata i gaar, og neigu var han ikke den, der vilde se til den Kant, jeg gik. Jeg tænkte, jeg skulde flaat ham for nogle Øre – –» han fuldendte ikke Sætningen, men satte i en drøi Ed.

«Jeg blev hjulpen, uden han Arne, jeg.»

«Var du alene?»

«Nei, jeg var ifølge med to andre.»

«Ja, det er som jeg sier, det er de forfylgte Fyrene, du slaar Følge med, som han Arne ikke vil ha noget med.»

«Ha ha», kom det igjen med en haansk, hoverende Latter.

«Men nu faar du stanse inde ikvæld», gjentog Marie, «kanske det er siste Kvælden.»

«Kan gjerne være det, for jeg kommer visst ikke hjem igjen paa lange Tider.»

«Det er ikke sikkert, det blir saa længe Arbeid i Skien.»

«Saa skjærer jeg sandt for dyden ned til Danmark ... Det er bra at komme lidt ut ...» Han reiste sig i Bænken. «Jeg tror jeg tar en Tur nedover til Byen likevel.»

Marie afværgende og i en ængstelig Tone:

«Aa, nei da, gjør ikke det, Gutten min, saa kommer du ikke igjen. ... Vær nu snil og stans hjemme, saa faar jeg heller gaa ud og kjøbe en Halvflaske til dig.»

[452] Ragnvald ivrig: «Ja, gjør det, du Gamla, saa skal jeg bli hjemme. Det kan jo være bra at hvile til ikvæld. ... Men kom nu med Maden, du lovte mig, jeg er sandt for Dyden sulten.»

Marie satte Mad frem paa Bordet; under denne Samtale havde hun rent glemt hele Stellet. Saa gik hun bort til Arnes Komode og aabnede den øverste Skuffe, hvor hun hurtig fandt frem en Portmonnæ, som hun stak til sig, efter at ha tallet efter Indholdet.

«Har du Penge?» spurgte Ragnvald.

«Ja ... det er rigtignok han Arnes; men det blir jo det samme.»

Hun ordnede sig lidt, inden hun gik, glattede Haaret foran Speilet og mere i den Dur.

«Nu maa du ikke gaa nogensteds», kom det advarende til Sønnen.

«Nei, nu gaar jeg intetsteds.» .....

Samme Aften fulgte Arne med Ragnvald paa Dampskibsbryggen. Han havde stukket Penge i Lommen til at købe Billet for til Broren, og Marie, hun havde med moderlig Omhu smurt en Del godt Smørrebrød med Paalæg, som Sønnen skulde ha til Niste underveis.

«Hvordan tror du vel, du havde klaret dig uden Penge til Billet?» spurgte Arne, mens de gik nedover.

«Aa, du er vel ikke saa grøn, at du ikke skulde vide det; jeg havde vel faat tigge mig til en Friplads ombord ... Og saa har Kammeraten min en Del Penge.»

[453] De gik videre i Taushed. Arne syntes at Broren var kommen langt ned nu. Han sørgede oprigtig over denne Bror, der skulde ud i Verden med saa liden Æresfølelse og Moralitet til Støtte. Men Ragnvald saa med en vis indædt Harmepaa Brorens pene Klær og bedre Udseende. «Han var rigtig flot til at være Svend, han Arne, godt at han ikke skulde ha Flossen ogsaa.»

De var kommen noget tidlig paa Bryggen; men Ragnvald traf straks Kammeraten sin, en lidt anløben Bogbindersvend, der straks foreslog at de skulde gaa ind i en nærliggende Kafé og vente saalænge. Forslaget blev antaget og Arne fulgte ogsaa med, da han ikke vilde tabe Broren af Syne. – –

Da de atter kom ned paa Bryggen stod der en ældre Kone paa en lidt afsides Plads og saa sig omkring blandt Mængden med søgende Blikke. Det var Madam Holm, hun vilde enda en Gang ta Farvel med Ragnvald. Hun havde allerede staat en Stund og forgjæves set op og ned ad Bryggen. Hvor kunde Gutterne være? Men nu fik hun Øie paa Arne og straks efter kom Ragnvald med Kammeraten sin. Hun gik nogle Skridt opover for at møde.

«Mor, er det du?»¹³⁴ raabte Ragnvald overrasket, da han pludselig stødte paa Moren mellem Mængden.

«Ja, jeg maatte enda en Gang se dig, Gutten min» ... svarte Madam Holm med saar Røst, det var som om Graaden vilde frem ... «Ish, er da væmmeligt, hvor én blir stødt og puffet fra [454] alle Kanter, lad os gaa lidt tilside ... Her Gutten min, er 5 kroner, vil ikke du skal reise ganske pengeløs, og dette er lidt, jeg har sparet fra Vasken.»

Arne stod tæt ved, han vidste, at Mor havde gnuret disse Pænge sammen til et Par nye Støvler; for var det nogenting, som Madam Holm satte Pris paa, var det godt ordentligt Skotøi. Nu fik dog Pengene stryge med; thi det var hendes ældste, der

skulde ud i Verden, og han kunde være saa forfalden, som han være vilde, saa betragtede Madam Holm ham med en Mors Kjærlighed. Underligt forresten, hid havde hun ogsaa fulgt Jakob den Gang, da han skulde afsted; hun stod omtrent paa samme Sted og holdt Ragnvald fast i Haanden, liksom hun en gang havde gjort med Jakob. ...

Ogsaa nu blev *den kjære* reven fra hende, da Dampskibklokken ringte – – ogsaa nu stod Marie igjen, saa længe hun kunde øine Dampskibet, og hun saa og saa, om hun kunde opfange bare et Glimt af den kjendte Skikkelse, saa tørrede hun Øinene med det hvide, sammenfoldede Lommetørklæde, inden hun gik fort opover mod Arne. – – – – –

Da de kom hjem til Kampen, var det én som stod udenfor og ventede ...

Aa, jeg trodde aldri Dere var kommen ... Jeg har vænted saa længe i Melkebutikken. Det er godt at Fruen gav mig Udlov til imorgen Kveld, hun gjorde det gjerne da hun hørte, jeg vilde hjem og besøge Mor.»

[455] Det var Gunda Holm, som talte. Stemmen lød frisk og ren, næsten som i Barneaarene.

«Det var da snilt, at du engang vilde komme hjem, da Gunda,» sa Moren.

«Vist vilde jeg det.»

De gik alle tre ind i Stuen. Broren tog Søsteren nøie i Øiesyn. Hun var kommen sig bra efter Sygdommen og saa godt ud nu. Klædedragten var solid og takkelig; men uden Spor af Pynt eller Behagsyge. Det var godt at se, at her var skeet en stor Forandring, det var ikke mere den letsindige, forfængelige Gunda Holm. Hun saa sig glad overrasket om i Stuen. Hvor her var triveligt. Efter Jakobs Død, var Familien flyttet ned i 2den Etage og Madam Holm bestræbte sig for at ha det rent og pent, for var det nogen Ting, Arne satte Pris paa, saa var det et hyggeligt Hjem.

«Han Arne har godt Arbeide nu,» sa hun forklarende til Gunda, «og saa er han saa snil og strævsom saa ...»

Der blev intet hentydet til Jakobs sørgelige Endeligt. Gunda sa bare:

«Dere er alene nu?»

«Ja, nu er vi ganske alene, han Arne og jeg. Ragnvald reiste ikvæld.»

«Er Ragnvald reist?»

«Ja ...» Madam Holm orkede ikke mer, hun gik fort ud i Kjøkkenet, Graaden vilde ta hende; dette var saa rent formeget paa en Dag. Hun satte over Kaffekjedlen og gav sig til at stege Vafler; det [456] var det eneste hun havde at by paa, de havde brugt saa mange Penge den Dagen, at de ikke havde Raad til at kjøbe noenting. – – Stakkars Arne, Mor vidste godt, at han holdt paa med at samle nogle Penge til at kjøbe Bøger for; men idag var de blit skuslet bort ...

Imidlertid sad Gunda inde og samsnakkede med Broren. Hun fortalte om sit tidligere Liv, om sin Sygdom og at en kristelig Dame, en Fru Bratvold, havde tat sig af hende, da hun blev frisk. Nu havde hun Plads som Tjenestepige i et pent Hus, hos kristelige snille Mennesker; der var rigtignok meget at bestille; men én har bare godt af at arbeide ...

I førstningen faldt det lidt stridt ... men nu var det bedre ... og hun fandt sig godt i de nye Forholde ...

«Det er saa underligt,» saa sluttete hun, «naar Vorherre faar Tag i én, saa blir en hel forandret ...»

Arne tænkte, at Gunda vistnok var kommen ind under en god og en heldig Indflydelse ... disse Folk hun var kommen til havde ialfald faat Skik paa Gadetøsen – – hun førte sig pent og talte et pent Sprog ...

«Hun vendte de store brune Øine mod Broren.

«Jeg var saa træt, du ...»

«Træt?»

«Ja ... træt ... af alle Livets Skuffelser ... nu har jeg faat det roligt ...»

[457] Hun saa ud af Vinduet nedover mod Byen og sa:

«Hvilken trivelig Udsigt, du Arne.»

«Ja, her er pent, og saa frisk og godt – det er bedst at bo i Udkanterne.»

«Ja, det er det vist – – og det er svært saa de begynder at bygge ...» Hun smilte, «Du vil jo bli Bygmester, du?»

«Ja, hvis jeg bare naar frem.»

«Vist naar du frem, Gut, ... du vil bli en af de, der er med og bygger det nye Kristiania.» Stemmen var varm og freidig, næsten som dengang, da hun var en liden Jentunge og sa til Mor sin: «Det kan bli bedre siden.»

Lang Stilhed ... saa spurgte Arne:

«Hvem er den Damen, der tog sig saa af dig og som skal gjøre saa meget godt?»

«Det er Enke efter en Overretssagfører, det er alt hvad nogen véd. Hun taler aldrig om sin Slægt og har vist heller ingen. Men hun er sød, kan du tro, og har vist været vakker, da hun var ung. Nu lever hun bare for at gjøre godt mod slige, som jeg har været.»

Saa begyndte Gunda at synge en aandelig Sang. Hun vuggede frem og tilbage med det lille mørke Hode, og Øinene saa stort ud i Rummet, mens hun med Foredrag sang Slutningsstrofen til hvert Vers:

«Rum, Rum, end Rum, O, skynd dig gaa just nu!»

[458] Nu var det noget af den gamle Gunda; thi den lette Melodi mindede om en verdslig Gadevise.

«Er du meget ude?» spurgte Broren.

«Ude? – – Ja men er jeg saa, det er ikke saa værst med Friheden, der jeg tjener ... Jeg har Udlov hver anden Søndag og saa nogle Kvelde i Ugen.»

«Men da kunde du jo godt kommet hjem før?»

«Jeg har saa liden Tid til at gaa nogensteds. Det er saa mange Møder. Det har ikke været mindre end tre Landture i Sommer, foruden The-, Kaffefester og Basarer. Fru Bratvold har ogsaa været med og vi har havt det saa *godt*. Vi synger, taler og ber til Gud.»

Arne kunde intet direkte svare til dette. Han vilde ogsaa gjerne holde sig til Vorherre; men hans religiøse Liv havde udviklet sig i mere Stilhed. Det var en Plantning, der var spiret i hans Barnesjæl og som trivedes bedst i Skyggen.

Saa vidt som han forstod at gi' sine Tanker Luft, sa han saa omtrent dette til Søsteren.

«Men du trænger Næring, du trænger Luft og Sol,» svarte Søsteren i en modbevisende Tone.

Arne sa' ingenting, det var en underlig klemt Følelse, der overkom ham.

«Jeg skal si dig noget jeg,» sa Søsteren med en vigtig Mine; hun var i sin hele Optræden som et Ekko af Fru Bratvold, som hun saa op til og næsten forgudede, «jeg skal si dig, kristelig vakt har [459] du nu aldrig været, det er i det høieste, en religiøs Paavirkning, som du er kommen ind under.» – –

Arne havde ingenting at svare ... Han synes ikke dette var noget, som Søsteren kunde dømme om. Hun kunde da ikke se ind i hans Hjerte, hun vidste ikke hvormegen Glæde han havde havt af det, han hørte som Barn i Søndagsskolen, og hvordan Kirken enda var ham kjær; men han var intet Hængehode, og han likte ikke, naar Folk brugte Religionen som et ydre paahængt Klædesplag. Han syntes ikke om den Vending, som Samtalen havde tat og fandt ud, at Gunda var blit svært kry og indbildsk den korte Tid, hun havde været et *skikkeligt* Menneske. Han saa ikke dybt i Tingen, han Arne, og havde ingen videre Menneskekundskab. At en Pige, som Gunda, selv naar hun var kommen ind under Religionens Indflydelse, ikke vilde ha nok med det stille huslige Liv, men maatte ud mellem Masserne, i Støien og Uroen, se dette overtænkte ikke Broren saa nøie ... Kjendte heller ikke til, at Livet paa de fleste store Omraader, religiøst, som socialt, er at ligne med et Karnevalsoptog, hvor Masken, for manges Vedkommende, først vil falde i Dødsstunden ... Det var ogsaa, i de Aar som vor Fortælling nu omhandler, blit en Brydnings- og Overgangstid, hvor Familielivet traadte helt i Baggrunden, medens Samfundet eller det almene, blev det ene vigtige hvorom saa godt som hele Livsnerven pulserede. – For Gundas Vedkommende, da vilde der indtræde en Krise, en Reaktion. Efterpaa vilde hun føres ind i [460] Stilheden, ind i Familielivet og da vilde først Kristenkjærligheden virkelig slaa Rod i hendes urolige Aand. Arne tænkte ikke saa dybt over Sagen; men uvilkaarlig faldt det ham ind, hvad han havde læst i sin Bibel, at der er de, som Vorherre ikke vil kjendes ved, naar de engang vil fremstille sig for ham. Tro hvem dette kunde være? ... Det er klart, at det ikke alene er Gudsfor nægterne, eller de rent verdslige ... Skulde det være slige, der fortaber sig i Støien og Larmen, i Kristenlivets ydre Skin, mens Margen og Kraften blir væk? – – – Idet samme kom Madam Holm med Kaffekjedlen og et Fad med Vafler og afbrød Arnes Tankegang ... Godt var det jo, at Gunda nu var kommen tilbage til Faderhuset, som det forlorne Barn, derom kunde der vist ikke være mer' end en Mening.

Femogtrettiende Kapitel. Den nye Kapellan

«Han er jo kommen nu, den nye Kapellanen?»

«Det skal være en svær Kar til at præke» ...

Slig gik det fra Mund til Mund i den Bygden paa Hedemarken, hvor den alderstegne Heidemann enda sad i sit Embede, som Sognepræst.

Det var vor Ven Harald Thoresen, der var blit ansat som Kapellan i R... og en vakker Sommerssødag skulde han holde sin Indtrædelses-prædiken.

I Præstegaarden var det trabelt, og megen Tilstelning som brugeligt paa Landet, ved slige Leiligheder. Der var indbudt til Middag flere af Bygdens Kakser, foruden Sorenskriveren og Doktoren. Og saa var det den lille vakre Frøken Ester Bratvold, Kapellanens Forlovede og hendes Mor, der var paa Besøg i Præstegaarden ... Den ligefremme stille ^[462] Frøken Ingrid Heidemann var lidt sky ligeoverfor disse fremmede Bydamer; de havde bragt med sig ind i Huset en ukjendt Duft, en Luftning fra Udenverdenen og Kulturlivet i den store By, som den gamle Præstedatter aldrig havde kjendt. Hun havde jo aldrig været udenfor sin Bygd. Hvor den lille Ester Bratvold dog beklagede hende. Tænk, aldrig befattet sig med noget, uden den gamle og Husstellet i Præstegaarden ... ikke interessere sig for andet end Søm og Strømpestriking, i det høieste et fint Broderi eller Hækletøi og saa læse ... *en Roman*. Var dette Liv? ... Ish, hvor væmmeligt, maatte hun ikke gaa rent tilgrunde? ... Det var ikke frit for andet end at Frøken Bratvold ringeagtede eller langt oversaa Præstegaardens gamle Datter. Ja, Ingrid Heidemann, som Læseren vil huske fra hun laa i Vuggen, hun var nu blit gammel med enkelte graa Haar, medens hun de mange Aar, efter Morens Død, var gaat ud og ind i Præstegaardens ødslige Stuer ... og bare havde havt sin gamle Far og *Musikken* at glædes ved. Men dette var hende nok; hun hørte heldigvis ikke til de urolige, higende Sjæle, og hun havde vist aldrig sunget med Bjørnson: «Undres mig paa hvad jeg faar at se over de høie Fjelle ...» Hun havde altid været en god og en lydige Datter, der levede tæt indtil sin Far og sin Bygd, andet eftertragtede hun ikke.

Denne Søndagmorgen gik hun stilt, næsten lydløst ind i Farens Soveværelse ... Oldingen var ^[463] enda ikke staaet op, han drak nu stadig sin Kaffe paa Sengen. Ingrid tog Plads foran Bordet og talte med den gamle Mand, om Middagen, de forskjellige Retter o.s.v. samt om Gjæsterne, der skulde komme. Hun var glad, at Overlærer Thoresen og Frue ikke var kommen, de havde meldt Forfald gjennem et høfligt Brev. Gamle Præsten var gjæstfrit anlagt og overmaade rask og rørig, tiltrods for at han var langt oppi de sytti. Han svarte Datteren ingenting, han forstod godt, at hun for sin Del havde mere end nok med de to Bydamer, der vist var adskillig fordringsfulde. Præsten var klog nok til at gi Samtalen en anden Vending og sa:

«Underlig du, at just *han* skulde bli Kapellan her?»¹³⁵

«Ja, hvorfor det Far?» svarte Ingrid aandsfraværende.

«Aa, du forstaar mig vel? Du husker vel, liksaa godt som jeg, siste Gang, da Harald Thoresen var her i Præstegaarden, det var jo efter at vi havde fundet ham saaret og bevistløs nede ved Elven, da Taterne havde forladt ham ... Og du, du var jo paa Lindbu, den Dagen, da, han som Gut blev stjaalet af Taterne.»

«Ja, du har Ret Far,» svarte Ingrid tankefuld, «det er rart nok, hvordan det kan føie sig her i Livet.»

«Aa, ikke saa rart kan hænde ... hvert Menneskes Liv er en Roman, ser du. Her er oftere Romaner i det virkelige Liv end de, der blir nedtegnet.»

^[464] Ingrid tenkte, at der aldrig havde været ringeste Romantik i hendes Liv ... alt var gaat sin jevne regelmessige Gang, som naar man trekker op et Uhr. Kanske den gamle Mand gjettede hendes Tanter; thi han sukkede uvilkaarlig og saa kjærlig medlidende bort paa Datteren, som vilde han si: «Stakkars Ingrid!» Denne afbrød Faderens tunge Tankegang ved at si:

«Hvordan liker du ham saa?»

«Min nye Kapellan, mener du?»

«Ja, hvem anden?»

«Aa,¹³⁶ jo, saamen ... han skal være en dygtig Predikant, sies det. Men for mig er han noget for alvorlig pietistisk, og det skal ogsaa være Forældrenes Mening, derfor tror jeg heller ikke, de er kommen hid til i dag ... Vi eldre Præster og Lærere har tat

det paa en hel anden Vis. Vi er mere menneskelige, men derfor kan vi staa Guddommen lige nær. Jeg for min Del har nu altid holdt mig til Pauli Ord: 'Alt er mig nyttigt; men jeg maa ikke la' mig beherske af noget.' Paa den Maade har jeg kunnet glede mig med Menneskene, og tat Del ogsaa i Selskabslivet ...»

Oldingen havde talt sig varm – han drak sin siste Kaffesturk, inden han fortsatte: «Forresten er vist Thoresen en meget bra Mand, som Menneske skal han tilhøre en friere Retning, og de fattige og forlorne skal ligge ham varmt paa Hjertet. Jeg haaber, han vil bli min Efterfølger i Embedet, naar jeg om nogle Aar vil ta Afsked.»

[465] «Da skal du og jeg i al Stilhed trække os tilbage til 'Alders Hvile'», ⁴³⁷ sa Ingrid, hun mente til en Gaard høiere oppe i Sognet, som Præsten for mange Aar siden havde kjøbt og givet dette betegnende Navn.

«Ja, svarte den gamle med et Suk, «der vil jeg bo, naar min Arbeidstid er tilende, og der skal du bo, naar jeg er vandret bort.»

«Da vil det bli en anden Skik her i Præstegaarden, du Far. Jeg mener hvis Thoresen blir din Efterfølger ... Hans Tilkommende, er en Fremskridtskvinde. Hun vil nok sætte Huset og hele Bygden paa Ende, kan du tro. Hun taler bare om nye 'Reformer', om at 'slaa Hul paa Væggen, at Lyset og Luften kan trænge ind i de gamle stængte Rum' og mere i den Tur, som jeg hverken forstaar eller kan være med paa.»

«Du liker ikke den unge Dame?»

«Aa jeg ved ikke. Hun er for overmodig og alt for lidet kvindelig og huslig. Da jeg saa hende som Barn, var hun rigtig sød; men som voksen Dame, er hun langtfra ... noget for mig ...» Ingrid gik ud, hun maatte passe nøie paa i Køkenet; thi nu skulde der tænkes paa, til hvilken Time den svære dobbelte Gjødkalvesteg skulde sættes ind i Ovnene, og det var snart paa Tide at begynde med Tillavningen af Karamelpuddingen ...

Men oppe i Privatkontoret gik en høi mørk Mand og maalte Gulvet med lange Skridt, det var Harald Thoresen. Blikket var blødt, næsten tilsløret, [466] thi Stunden var alvorlig, mens han i Tankerne beredte sig paa for første Gang at tale til sin nye Menighed. Paa Bordet laa Bibelen opslaat, og den unge Mand havde nylig været hensunken i stille Bøn. En og anden Gang saa han ud af Vinduet ... over til den anden Side Elven ... og der kom op i ham et dunkelt Minde om den Dag da han hvilte der paa Grønsværet – – – sammen med den unge Taterpige – og hvordan

hun siden stak ham med Kniven ... Hvor mon hun nu var, den Stakkar, han havde rent glemte hende, lige til nu, da han ved en underlig Førelse var kommen som ung Præst til denne Bygden ... Da bankede det med ét paa Døren ... Thoresen fór sammen, hvem var det som kom og forstyrrede ham? ... Han nølede lidt, inden han gav Vedkommende Tilladelse til at træde ind ... Var det kanske et Bud fra Præsten? ... Nei, det kunde kun være én, der vovede at forstyrre ham i en saadan Stund. Halv uvillig udtalte han det brugelige: «Kom», og Ester Bratvold stak snart efter sit mørke Lokkehode indad Døren.

«Kanske jeg forstyrrer?» spurgte hun stilfærdig, da hun la Mærke til sin Forlovedes alvorlige Mine.

Harald svarte ikke direkte.

«Er det nogenting du vil, saa faar du, fatte dig lidt i Korthed; du forstaar, at jeg er optat med min vigtige Gjerning idag».

«Jeg trodde du studerede din Præken igaar?»

«Det gjorde jeg ... men i en saadan Stund ^[467] som nu, er det meget andet, som kalder til Alvor ... Det er et særegent Kald at gaa ind som Guds Tjener til en Menighed ...»

Haralds dybe Stemme lod som en høitidsfuld Gravrøst, mens de mørke Øine lyste ... Det livlige, lidt skøieragtige Udtryk var ikke mere det fremherskende naar han nu betragtede sin Tilkommende. Ester syntes formelig, det føltes uhyggeligt ... og hun blev staaende sky og fortænkt hende ved Døren; men hun var en Kvinde, der formaadde at beherske en Situation, og hun svarte i en livlig Tone:

«Guds Tjener, sier du?»

«Ja», kom det lidt forundret.

«Er ikke det et feilagtig Udtryk. Jeg trodde du skulde være en 'Ordets' og en Menighedens 'Tjener'». [138](#)

Harald saa op – overrasket. «Det blir vist det samme.»

«Ja, lad os ikke disputere ... naar bare I Præster ikke vilde være saa ... saa inderlig tørre, saa rent ophøiet over det almene.»

«Hvad mener du?»

«Jeg mener naturligvis, at I mere end før bør søge at gaa ind i de rent menneskelige Forhold med eders Prækener. I skulde slet ikke præke. ... præke er i Grunden et kjedsommeligt Ord. I skuldes tale ... tale til mig, til hver enkelt, til den husvilde Mand og den fattige Kvinde ... men det er dette som I ikke gjør. I præker bare Theologi.»

[468] Efterhaanden som Ester talte, antog Harald Thoresens bløde fine Træk et strængt, isnende koldt Præg. Han slog Armene overkors og svarte næsten haardt og temmelig overmodigt:

«Det er noget du ikke forstaar, lille Ester.»

Ester blev slaat ved Overmodet og Kulden. Hun sa med en liden Haanlatter:

«Tror du ikke det? ... Ja, ja ... men naar I saa bare ikke vilde lyve ... og spille Komedie.» Der laa en forfærdelig Bitterhed i Tonen.

«Spille Komedie?»

Harald traadte sin Forlovede et Skridt nærmere.

«Ja, hvad er det vel andet, eller hvad vil du kalde det, naar I ved Konfirmationen vil tvinge alle til at aflægge Løftet ... og naar Ægtefolk skal svare 'ja' til Spørsmaalet, om de har beraad sig med Gud, enten de saa har gjort det eller ikke ... Og naar I ta'r Penge, for at holde smukke Ligtaler ...»

I dyb Taushed veg den vordende Præst, nogle Skridt tilbage; men han følte det som et Sting i Hjertet og vidste at nu var der kommen en dyb Kløft mellem ham og hans Forlovede. Kom hun da for at udfordre ham? Han havde nok længe vidst, at hun nærede barokke Ideer, men slig havde hun da aldrig talt ... Og hun skulde være opdragen, af en kristelig Mor? ... Han forstod det ikke. Fru Bratvold havde vistnok givet Datteren altfor megen Frihed? Hun var kommen for dybt ud i Kvinde- og Fremskridts-Bevægelsen. Og hun ... hun skulde [469] bli hans Hustru og Præstefrue paa Landet. Han formelig gyste; han kunde kun haabe, at hendes Idealer vilde bli glemte og gjemte for altid, naar hun blev gift ... Høit sa han:

«Men hvad vil du mig? Er det for at si mig disse ubehageligheder, at du er kommen?»

«Nei, ikke egentlig det ... det skulde jo forresten ikke være ubehageligheder, det som er den rene Sandhed ... men jeg kom nu bare for at tale med nogen ... Naa

Gud, her er saa trist! ...»

«Ja ja; men idag faar du la mig ha Ro, jeg er optat ...»

«Optat, ... sa du optat? ... Ja det er med dig selv og dit eget, du er optat ... Slig vil det bestandig bli, mens jeg vil gaa her alene ...» Stemmen lød hul og tung. «Du Harald» – fortsatte hun – «det er jo du, som vil agere Frihedsmand?»

«Ja – – jeg tror ikke, jeg elsker Tvangen –» det kom lidt usikkert. – –

«Ja, ja kanskje ikke ... men det som du og Mama driver med, at besøge syge og fattige og opreise de faldne, det er intet helt Frigjørelsesarbeide.»

«Ikke det?» –

«Ja kanskje aandeligt – – men her er meget, meget mere at gjøre. ...» Hun slog ud med Haanden. «Det er Kvinderne og Arbeiderne, hvad har du gjort for os?»

«Jeg vil gjerne være med og hjelpe Arbeiderne ^[470] til sin Ret ... Men jeg vil staa paa Lovens og Kristendommens Grund.»

«Hm, saa blev det Tvang alligevel ... for Lovene skal jeg si dig, de indeholder mange Tvangsinstitutioner ... Og Kvinderne da – – Kvinderne? Ja vi, vi skal gaa tilgrunde?» ...

Hun sprang fort ud for at skjule sine frembrydende Taarer.

Harald Thoresen kaldte hende ikke tilbage. Han fortsatte sin Vandring op og ned ad Gulvet, og nu var hans Skridt og hele Holdning urolig. Han begyndte at tænke, at Ester og han i Grunden passede lidet for hinanden, og at slige lange og tidlige Barneforlovelser i de fleste Tilfælde var uheldige og noget stort Tul ... Men bryde med Ester kunde han ikke, dertil var Forholdet bleven for gammelt. Hvad vilde vel Fru Bratvold og deres hele fælles Bekjendtskabskreds si til et sligt Skridt fra hans Side? ... Nei, det gik ikke an ... Den dæmpede Røst, der stundom hviskede om tabt Livslykke og et ulykkeligt Ægteskab, søgte han at dysse til Ro i Overbevisningen om, at Vorherre nok var den, der kunde lage alt til det bedste ... Han saa ikke, at Ester, der engang havde elsket ham saa høit, nu var gleden rent fra ham og op i noget helt andet. Han havde kun en dunkel smertelig Følelse af, at ogsaa han gik sine egne Veie og pinte baade sig selv og hende ved i det ydre at ville holde fast ved et Baand, der i indre Henseende forlængst var bleven løst ... Nede i Præstegaardens store Stue, sad Fru ^[471] «Heloise» Bratvold med en ny Prækensamling i Haanden;

pludselig, som ved en indre Indskydelse slog hun om mod Titelbladet og her læste hun, paa første Side: «Heloise Bratvold ...» Hendes Træk formørkedes og hun slog hurtig Bogen i. «Uh» ... «Heloise ...» det er godt at ingen kalder mig slig, det er jo en Løgn ... og «Helene» var bare som et Slængord ... Men hvad heder jeg? ... Aa hvilken Løgn ... Er da hele Livet bare sammenkjedet af Bedrag? ... Og jeg ... jeg som vil leve ... kristeligt? ...» Hun sukede dybt. Hun saa enda ganske godt ud, var bleven forladt og friskere, end i sit ægteskabs første Aar; men Haaret var næsten ganske hvidt, saa det var umuligt at kunne afgjøre den oprindelige Farve.

Nu kom Ester ind.

«Mama, Aa gid, hvor her er kjedeligt.»

«Ja, her er ikke meget triveligt, det kan du ha Ret i Barn. Vi er jo for det meste alene. Præstefrøkenen er bestandig optat med Husvæsenet, og vi to har intet at ta' os til ...»

«Nei Mama, du har ingen Syge at besøge. ... ingen 'Møder' og jeg ... ja jeg min stakkar ... Kjæresten min, han gaar rent op i sin Theologi.»

«Ja, det faar du ikke undres over.»

Fru Bratvold var bekymret over, at hendes Datter ikke eiede Spor af religiøs Følelse ... hun ^[472] var jo saa godt som Fritænkter, og derfor gik de to Kvinder, Mor og Datter, hver sine Veie. Men Fru Bratvold var klog nok til aldrig ligefrem at ytre noget om dette. Hun vidste, at det ikke vilde føre til noget, uden at skille hende enda længer fra Datteren, og tiltrods for de forskellige Interesser, saa havde der altid været et kjærligt Forhold mellem Mor og Barn.

«Mama», sa Ester, «ved du hvad, («*hvis*», med et vist Eftertryk), «*hvis* jeg blir Præstefru her, saa vil jeg slaa Væggen ud til Præstegaardens lumre Stuer ... og du Mama, du kan bli her og holde Basarer og 'Møder' ude i Sognet.»

Fru Bratvold fandt Ideen ganske god. Her kunde bli et stort Arbeidsfelt, og det var jo engang hendes Livsmaal med gode Gjæringer at sone sit tidligere Syndeliv ...

Men Ester fortsatte:

«Og du Mama, saa vil jeg holde Foredrag om Sport.»

«Om Sport?»

«Javist, for ser du nu blir Sport meget yndet. I Byen er enda Skøiteløbet det mest gjængse; men heroppe maa det bli Skisport. ... Bondejenterne, de har længe løbet paa Ski ad de vide Strækninger, Gaard og Grænd imellem, oppe i Heierne. Der er en Bygd i Bergens Stift, hvor Mand og Kvinde maa bruge Skierne for at naa frem til Kirken ved Vintertide.»

[473] Fru Bratvold smilede. ... Ester var sød, mens hun stod der i sin lyse Sommerdragt og med det lokkede, mørke Hode.

«Ved du hvad jeg vil si, du Mama?»

«Nei ...»

«At Skisport er en Fremtidssag ... noget nationalt, som ogsaa vil bli helt optat af Byfolk. Du skal se, det vil bli saa. Det ene vil følge af det andet, – Udviklingen gaar sin jevne Gang; men her er mange, der ikke vil forstaa dette.»

I samme Øieblik kom Præstefrøkenen, fulgt af en Pige, ind i Stuen for at dække Bordet. Gjæsterne skulde ifølge Landsens Skik gjøres tilgode med en varm Frokost, forinden de begav sig til Kirke ... Frøken Ingrid gik bare op i Madstræv ... hun var en ren Modsætning til de aandsvakte Damer, der var blet hendes Gjæster. Disse tænkte med en vis Ironi, at den eneste Afveksling paa Landet oftest bestaar i at spise. ...

Kapellanen undlod at komme ned og deltage i Maaltidet. Han, der i næste Øieblik skulde ud og tale til – Menneskene vilde ikke la sig forstyrre af Mennesker. ... Men hans Forlovede sad og ærgrede sig. «Hvilken Egoist, hvilken Tørpind, hvilken Vriompeis», tænkte hun, mens der kom noget over hende som en Frostrid.

Seksogtrentiende Kapitel. I Rædsel

Det var fuldt af Folk paa alle Kirkeveie hin Søndagsmorgen.

Alle, som kunde det, vilde ud og høre den nye Kapellan.

Pastor Heidemann havde aldrig været nogen Stortaler, og den forrige Kapellan havde heller ikke tilfredsstillet de mest billige Fordringer i saa Henseende.

Man var saaledes ikke videre godt vant der i Sognet.

Den store Skare af Kirkefolk gik denne Søndag med forventninger om, at den nye Pastoren, som de havde hørt skulde være aandsvakt og en bra Mand, idag vilde si noget, der gik til Hjertet og passede for hver især i den trange Bygden. Ragnhild Lindbo var ogsaa mellem Kirkefolket. Hun var nu en ældre Enke.

[475] I mange Maader havde hun følt det som en Lettelse, at det ulykkelige Ægteskab ændelig var opløst. Hun havde været fri i flere Aar ... Erling Brun, hendes Ungdomselsker, han kom jo aldrig igjen; og for sit tabte Barn bar hun stedse en dyb og en uovervindelig Hjertesorg. Dette havde røvet hende al hendes Energi og Arbeidslyst og tidlig gjort hende til en gammel livstræt Kone. At hendes Fædrengaard, paa Grund af hendes liden Arbeidsdygtighed og Virkelyst var blit saa forgjældet, at den snart ikke stod til at redde, det var noget, hun meget lidet bekymrede sig om. Det fik gaa som det kunde ... «Det hænger vel ihob saalænge til det engang ramler ... Verden er saa bare en Jammerdal alligevel», var gjerne hendes Valgsprog. ...

Idag var hun i Kirkeveien. Det var længe siden, hun sist fór den Veien, og saa fik det nu engang bære til. Da hun naadde frem, gik hun stille og andagtsfuld ind i det ærværdige gamle Gudshus og tog Plads mellem Mængden. Hun kom sjelden i Præstegaarden og havde ingen Rede paa, hvem det var, der var blet Kapellan hos Gamlepræsten. Vidste bare, det var en ny Mand og skulde være en Stortaler. Hun anede minst, hvem hun skulde faa se, medens hun med alle øvrige saa op mod Alteret i spændt Forventning. ...

Der stod den unge Præsten og messede:

«Herren være med eder!» ... og Koret svarede skjælvende og uharmonisk:

«Og med din Aand!»

[476] Ragnhild Lindbu hørte ikke mere, saa ikke mere. Hun fik ondt. Den lueforgyldte Altertavle ... Disken og Kalken paa Alterbordet ... – Gallerier og Billeder, ja hele Menigheden gik rundt for hendes Syn. Men Ungepræsten, som han stod der i fuld Ornat, antog i hendes Øine Erling Bruns Træk og Skikkelse. Med et hvinende Skrig, der gav Gjenlyd mellem de hvælvede Buer, sank Ragnhild Lindbu om i den nærmest siddendes Arme.

Der blev stor Forvirring. Flere reiste sig. En Bænk, en Stol, eller hvad det nu kunde være, ramlede.

Der raabtes paa Vand fra flere Kanter.

Enkelte opskræmte, der ikke forstod Ophavet til dette Staak, strømmede hurtigt ud af Kirken. De trodde, det var en Ulykke, som stod paa, og det var nær ved at bli Panik eller et almindeligt Virvar.

Men saa gik Præsten frem i Kordøren og raabte: «Stille Venner! ... Stille! det er ingen Fare; bare en som er blit syg ...»

I det samme istemte Klokkeren og Sangkoret en Salme ... mens Orgelet slog ind med sine dybe Akkorder. Det blev snart Ro; men Stemningen blandt Menigheden var trykket. Det gik som en Hvisken, et stille Brus, gennem Forsamlingen, da Klokkeren og et Par Mand bar Ragnhild Lindbu besvimet ud i Sakristiet ...

Hun slog Øinene op ... En Kone badede hendes Tindinger med Vand, og Harald Thoresen stod bøiet over hende.

[477] «Gudsfred kjære Kone,» sa han med dæmpet, mild Røst, ... han vilde sige mer, men blev afbrudt af Ragnhild, der værgede for sig med begge Hænder⁴³⁹ ...

«Lad mig bare komme hjem, fort ... hjem hjem!»

«Vi vil hjælpe Dem ind i Præstegaarden, De er jo en Slægtning ...» Det var Præsten som talte; men atter blev han afbrudt:

«Nei, nei ... ikke der ...» Ragnhild forvred Ansigtet som i Smerte, slog Hænderne for Øinene og brast i Graad.

«Stakkars Kone, hun er vist meget syg ...» Med en betegnende Bevægelse til Medhjælperen: «Er Forstanden klar?»

«Saavidt jeg ved.»

Imidlertid var nogen sprunget ud og havde sørget for, at Lindbuehesten blev forspændt, og Ragnhild kjørtes bort ...

Præsten blev igjen i underlige Tanker ... denne Scene, der havde grebet ham stærkt bidrog til at lægge Alvor og dyb Følelse i hans Præken ...

Fra den Dag var Ragnhild Lindbu syg – syg paa Sjæl og Legeme. Hun laa den meste Tid tilsengs og gad ikke arbeide eller ta sig til med nogenting. Doktoren blev hentet; han erklærede Ondet for Nervøsitet, som nok kunde overvindes gjennem en stærk Villiekraft; nogen egentlig Sygdom kunde han ikke opdage, at det var. Han anbefalede Adspredelse og et virksomt Liv.

[478] Men Ragnhild Lindbu kunde ikke ta sig sammen ... Hun kom altid tilbage til samme Tanke:

Skulde det være muligt, at den nye Kapellan var hendes eget Barn, som hun havde baaret under Hjertet og født til Verden i al Hemmelighed? Var han, eller var han det ikke? Hun pintes stadig af disse Tvil ... Hun huskede altfor godt Modermærket, hun havde set paa Harald Thoresens Skulder, den Gang han var en Gut og laa syg i Præstegaarden ... Men kanske det hele likevel var Selvbedrag, en Indbildning eller Foster af hendes syge Hjerne? Var hun gal, eller holdt hun paa, at bli det. Hun vidste det ikke; men hun bare ønskede, at hun maatte faa dø. ...

*

De store Bygninger paa Lindbu, der engang havde været en Pryd for Bygden, laa der forfaldne og malingbare. En stærk Vestenvind fór hvinende om Hushjørnet, rystede de gamle Gavle og raslede i Veirhanen paa Ladebygningen. I de store Lindetræer i Haven havde en Hubro sit Tilhold. Mellem Vindens Susen lød dens uhyggelige Klæ...hvidt! ... klæhvidt!

Det var i en slig Stund, at Harald Thoresen og Frøken Heidemann kom til Lindbu, for at høre til Konens Befindende.

«Huf» sa Frøken Ingrid gysende ... «jeg [479] synes dette er fælt, ... hvorfor skyder I ikke Hubroen dernede i Lindetræet?»

«Ingen kan faa den fat ... den varsler Lig skal jeg si Dem, Frøken,» svarte Stuepigen. «Den var her akkurat for fire Aar siden, kort forinden Husbond døde.»

De blev vist ind i Storstuen, hvor en øde Lugt slog imod dem.

De tog Plads et Øieblik, og med en eiendommelig vemodig Følelse mindedes Harald den Dagen, da han sist havde været her. Stuen var aldeles uforandret i det hele Arrangement. Det saa ud, som om ikke en Stol havde været flyttet. Pigen kom ind igjen med den Besked, at «Mor» ikke var nogensteds at finde. En Jente havde set hende gaa ned mod Fjøset netop i dette Øieblik, men nu var hun der ikke ...

De fik ikke Tid til at svare. Stuepigen havde ladet Døren aaben efter sig, og ind fór en overmaade stor Hund i voldsom Gjøen. Stupigen vilde jage den ud ...

«Fy Pasop, vær rolig ...»

Men Hunden blev værre, den tudede, bed Stupigen i Skjørtet og vilde trække hende henimod Døren.

«Noget maa være paafærde,» sa Harald Thoresen. «Tror Dere, at Mor ...»

«Jeg tror ingenting; men slige Dyr er kloge.»

«Gud i Himlen, lad os straks gaa ud ... og ^[480] se, hvad det kan være,» raabte Ingrid skrækslagen.

En rædsom Tanke havde grebet hende.

De gik ud ... og Hunden sprang gjønde foran dem, indtil de naadde Brønden bag Fjøset. Her stansede den tudende og fór atter bort til Stupigen – den saa paa hende, liksom bedende med sine store vandagtige Øine.

«Store Gud, vi maa sokne i Brønden», raabte Ingrid hændervridende ...

Flere af Tjenerne var nu kommen til, og alle stod stive og maalløse af Rædsel.

Gaardsgutten kom med et Reb og om et Par Minutter havde man trukket den ulykkelige Ragnhild Lindbu op af Brønden. Heldigvis var Brønden ikke meget dyb og ikke særdeles vandholdig ved denne Tid af Aaret.

Ragnhild blev baaren ind i Huset ... Hun saa ud som en død; men de haabede, at Livet enda hang i hende.

Oplivelsesmidler blev forsøgt, og om en Stund slog hun Øinene op. Ingrid gjorde Øine til Kapellanen, at han skulde fjerne sig; kanske vilde ikke Moster taale, at se nogen fremmed just nu.

«Hvorfor kunde I ikke la mig faa dø»? sa hun i en hjertesaar Tone. «Jeg har ingenting at leve efter, en ensom Stakkar, som jeg er.» ...

Ingrid forsøgte at tale hende tilrette og blev paa Lindbu til næste Dag; men Kapellanen reiste hjem ... Denne Kvinde hørte til hans Menighed, [481] var en af hans Faar; men hvordan skulde det lykkes ham at faa Tag i en slig søndret og ulykkelig Menneskesjæl? ... Han lovede sig selv, at han snart vilde reise bortom Lindbu igjen ... Mor Lindbus Maade at være paa havde ogsaa vakt hans Nysgjerrighed. Hun maatte bestemt bære paa en mørk, knugende Hemmelighed ...

Men Dagen etter at Ulykken var hændt, stod Ragnhild Lindbu op og gav sig med Iver til at stelle i Huset, som hun ikke havde gjort paa meget længe. Dog var der over hende en forunderlig Uro eller en nervøs Hast, og hun skjælv i Mælet, da hun sa til Ingrid:

«Du kan reise hjem til din Far nu – jeg trenger ingen ... og den Bykaren, den Kapellanen han behøver ikke komme her mere ...»

Hun tog en Melkeringe ned af Hylden og gik ud i Kjøkkenet med sin sedvanlige kolde, stive Holdning.

Der var ingen der vovede at hentyde til Gaarsdagens Begivenhed. Ragnhild var akkurat som før, bare lidt blegere og mere skarp i Stemmen ...

Syvogtrettiende Kapitel. Høit paa Straa

Det er en deilig Sommersøndag mindst et Par Aar efter de Begivenheder, vi behandlede i forrige Kapitel.

Paa et af de smaa Dampskibe, der gaar til Bygdø, finder vi et muntert Selskab. Det er en ung, smuk Mand i lys Sommerdress samt to andre Herrer og tre Damer, en gammel og to ganske unge, meget vakre og pyntede ...

Selskabet sidder i livlig – af og til lidt hviskende Samtale paa det overfyldte Dampskibsdæk ... Herrerne røger sine Cigarer, og imellem klinger de unge Pigers trillende Latter, mens de nyder den friske Søluft og ser ind mod Byen og Fæstningen, der danner et udmærket smukt Prospekt.

Selskabet tar iland ved «Rodeløkken» (et bekjendt Forlystelsessted ved Bygdø). Dengang som nu er dette en stille Plet midt i Skovens Ensomhed, ^[483] hvor der kommer færre Mennesker, og hvor en er sikker paa at kunne ha det lidt mere for sig selv.

«Nei du, Mor, la mig ta Kurven, den er for tung for dig», sa den unge Mand i den lyse Sommerdressen, da de skulde stige iland.

Den aldrende Dame slap øieblikkelig Taget og overlod Kurven villig til Sønnen.

Kanske Læseren vil ha adskillig Vanskelighed for i disse Mennesker at gjenkjende Madam Holm og hendes Søn Arne; det er jo under svært forandrede Omstændigheder, at vi ser dem igjen. Madam Holm er nu pyntet i en flot lys Kjole og en fin Kaabe samt en liden fjong Tylshat, der sidder paa tre Haar over en stor Løsflette, som danner en moderne Frisur. En kan i dette Tilfælde med Sandhed si, at Tiderne forandrer sig; thi det er ikke mere den Marie Holm, der bodde i Elvegaden og gik i Laser og Filler, uden at eie Mad til Munden. Heller ikke er det den tarvelige Madam Holm paa Kampen, der sprang sine Ærinder i Skjørt og Trøie og med et Par nedtraadte Sko.

Familien er nu blet velhavende, takket være Literat Møllers Testamente. De bor paa Grünerløkken, hvor Arne har leiet en pen Leilighed paa to Værelser, Entre og

Kjøkken. Arne er fremdeles en ordentlig og paapasselig Fyr; han ser vel efter, at der ikke bruges mere end Renterne af den lille Kapital, og han er arbeidsom og driftig; han skofter knap en Arbejdsdag, og har nu lært saa meget eller uddannet sig saa vidt, at han kan realisere sin yndlingstanke, [484] at være med og bygge «det nye Kristiania». Han er glad i at samle Kundskaber: det rent tekniske er jo hans Hovedfag, men han læser ogsaa meget og tar ivrig Del i Politiken og alle de Spørsaal, der er kommen op i Tiden. Han er Frihedsmand med Liv og Sjæl. Det er med en vis Stolthed, at han regner sig til Arbejdernes Klasse – – og til det store Arbejderparti, som i de Aar stærkt begyndte at røre sine Kræfter.

Hans Mor derimod er adskillig naragtig. De gode Dage har gjort hende magelig og korpulent. Hun ser ud som en gammel Matrone og vil svært nødig mindes om sin tidligere Armod, eller om alt sit gamle Slit. Af den Grund undgaar hun saa meget som mulig alle Sammenstød med Fru Anna Gunstad og Frøken Jansen; thi det er ikke frit, at disse minder hende, med en vis Ironi, om hendes Fortid. Men et Par Gange om Sommeren og hver julaften kører hun ud til Byens Kirkegaard; her besøger hun to Grave, det er Jakob Holms og Literat Møllers. Den sist nevntes Hvilested er prydet med et Monument, som Arne Holm pligtskyldig har ladet reise, og her fælder den tidligere Marie Svensen et Par Taknemlighedstaarer, efter at hun skyndsomt har lagt en Krans ned paa Jakob Holms Grav. ... Hun vil ikke engang huske alt det onde, hun sled med Jakob; men om Literaten sier hun med et lidet Suk: «Herregud, det er da ham vi skylder alt, hvad vi har.»

Hun og Arne er fremdeles ene to. Gunda kommer sjelden hjem, hun holder sig fremdeles til de [485] religiøse Folk; hendes Mor og Arne er altfor verdslige efter hendes nuværende Opfatning. Til Ragnvald har de heldigvis intet hørt, siden han reiste; de antar, at han er strøgen ud af Landet. ...

Madam Holm er blet mærkværdig kvik og livlig paa sine gamle Dage; hun er ofte ude paa Fornøielsesture. «Det er godt at komme lidt ud», sier hun, og derfor vil hun ogsaa bli med til Bygdø hin vakre Sommersøndag, hvormed vi begyndte vort Kapitel. ...

Arne havde helst reist alene med sin Forlovede, Frøken Østmo, ældste Datter til Kjøbmand Østmo i Storgaden ... Men Moren var opsat paa at bli med, og den gamle Nar er ikke god at slippe. Nu maa Arne slæbe ei alene paa den tunge Nistekurv, men ogsaa paa Moren, der hænger sig pustende og stønnende ved hans Arm op den tunge Bakke. Med en vis Misundelse ser han Antonia Østmo i ivrig Samtale med Musiker, tidligere Handelsagent Eckhart. Lidt længere tilbage kommer

Handelsfuldmægtig Østmo og Frøken Vik, en ung, livlig Forretningsdame, der ler, saa hendes trillende Pigelatter gir rungende Gjenklang i Skogen.

«Isch, hvor det er ærgerligt», tænkte Arne, han gad neppe svare Moren paa alle hendes dumme Talemaader og Udgydelser; han vilde jo helst mere sig med de unge, og vidste ikke hvad slige gamle Mennesker vilde ud efter. ... femtiaarige Kjærringer mellem Ungdommen, uh, hvor væmmeligt.

Han var glad, da de endelig var kommen tilstæde paa et lidet Bakkeheld lige i Skogens Udkant. ...

[486] Arne bestilte Kaffe, og nu kom Nistekurven frem. Det var Madam Holm, der havde hele Æren for denne. Hun bredte en skinnende hvid Dug paa Bordet foran Bænkene og tog frem de lækre Smørrebrød samt et godt Flaskefor; det saa ud til, at hun vilde betænke Selskabet rigelig.

Da Kaffen var drukken, under megen Latter og Spøg, sa hun:

«Jeg har ogsaa en Dessert, men kanske Selskabet vil vente til i Kveld Jeg ved ikke? ...» Hun saa uvis spørgende henimod Sønnen.

«Hvad er det, du har?» spurgte Arne.

«Rumpudding.»

«Rumpudding, det er charmant ... De er virkelig opfindsom, bedste Frue,» ytrede den forhenværende Handelsagent i en galant Tone ...

«Men den passer ikke efter Kaffen.»

«Nei kanske det, saa gjemmer vi den til Aftenstid,» svarte Madam Holm i en lidt skuffet, misfornøiet Tone.

«Med Fruens Tilladelse, saa tar vi en liden Bid nu,» raabte flere Stemmer i Kor.

Hr. Eckhardts hvide Tænder løb formelig i Vand.

«Charmant, charmant,» raabte han ... «Rumpudding er min Livret, Fruen kunde ikke træffe det beleiligere.»

Marie følte sig smigret, hun fik i en Fart Puddingen op af Kurven og serverede den i smaa lækre Portioner. Hun havde ingen Saus, den lod sig [487] ikke godt transportere; de fik bruge Kognak og Sukker, det skulde være høist moderne.

«Nei, ved du hvad Mor, det er til Plumpudding, de bruger Kognak eller Rumsaus,» indvendte Arne.

«Aa jagu gaar det akkurat ud paa ét, Gutten min ... Rumpudding eller Plumpudding.»ⁿ⁴⁰

«Det er som Smør og Uld i en Pose, men – – charmant Frue, charmant,» sa Hr. Eckhardt og viste atter sine hvide Tænder. – – Han lignede næsten en vel dresseret Puddelhund, som han sad der med sit mørke krusede Hoved og den lyse Modedragt, der sluttede altfor tæt om hans tykke Person.

De unge Damer sad der sørgelig forpint af Latter; men Arne var alvorlig, – han likte ikke, at hans Mor blev til Nar for Selskabet. Den Puddingen skulde hun ikke tat med. Han vidste paa Forhaand, at Moren ikke var nogen stor Mester i den høiere Kogekunst, og han fandt Puddingen betænkelig stærk ... Han la mærke til, at de unge Damer og Hr. Østmo indtog blot et Par Skefuld, selv kunde han slet ikke med den, den virkede, rent ud sagt, berusende.

«Aa gid! – – tænk Pudding midt paa klare Eftermiddagen hi, hi,» fniste Frøken Vik med Armen om Venindens Liv.

«Tys da Ellen, husk vi er paa Landtur, og at alting passer ...»

«Ja, nu skal vi slaa Gjækken løs, Smaapiger», ^[488] mente den vordende Musikdirektør ... med et bredt Smil; han havde hørt den siste Del af Samtalen.

«Hvor meget Rum har du brugt?» hviskede Arne halv sagte til Moren.

«Aa,» svarte denne ganske høit, «jeg tog jagu en Helflaske. Den vesle Draaben, som Kogebogen anviste, den kunde ikke bli til nogenting. Ja, der havde vel smagt 'Fugl' af den, som en sier, vist ikke mer heller.»

Damerne formaadde ikke at holde Lattermusklerne stive. De var forlængst sluttet med at spise, mens Arne med en vis Skræk og indre Harme saa til, hvordan hans Mor og Hr. Eckhardt indtog betænkelig store Skeer af den farlige Ret. Han syntes allerede den begyndte at virke ... I Hast fik han Puddingen transporteret ned i Kurven.

«Vi faar gjemme Resten til ikvæld,» sa han i en undskyldende Tone. Hans alvorlige Mine, i Modsætning til Selskabets Munterhed, gjorde et komisk Indtryk. De unge Damer lo fremdeles med de parfumerede Lommetørklæder for Munden.

«Det var en heldig Idé, at Fru Holm tog med den Puddingen, ellers havde vi ingen Morro faat,» sa Frøken Vik fnisende.

«Er det Puddingen I ler af?» spurgte Madam, Holm, «var den ikke god?»

«Udmærket ... udmærket,» svartes der i Kor, kun Arne forblev taus.

«Ja, det er rart med de unge Piger, de kan le af alting. Jeg husker nok fra den Tid, jeg var ung, jamen gjør jeg saa.»

[489] «Ved De hvad Frue;» raabte den vordende Musiker. «Deres charmante Pudding fortjener et Glas Sherry efterpaa.»

«Ja, Sherry, lad os faa en Sherry,» raabte Damerne, der var blit muntre.

Arne var den, der skulde fylde Glassene, og han skjænkede kun en ganske liden Draabe i Morens Glas ... Mærkelig hvor dog Moren var ustadig – – før havde hun ivret adskillig for Afskaffelse af stærke Drikke og flere Reformere i lignende Retning; men nu kunde hun godt ta' et Glas med, og drak altid for meget, naar hun var ude i Selskab.

«Skal det nu være Sherry?» sa hun med et ubehageligt Smil.

Arne rynkede Panden, Damerne lo og fniste. Men den forhenværende Handelsagent reiste sig med en flot Mine og slog til Lyd paa Glasset:

«Jeg foreslaar, at vi drikker Damernes Skaal og den vil vi henvende til Festens Dronning, Fru Holm ...» med en let Bøining henimod denne Dame. Marie rødmede, saa gammel hun var. Tænk, at bli kaldt Frue, det var jamen «*grepa*» – «han skulde se op nu, han Jakob.»

Eks-Handelsfuldmægtigen eller den vordende Musikdirektør fortsatte i en høi Tone:

«Hvad er Kvinden?» – atter et dybt Buk for Madam Holm mens den unge Østmo skraalte i:

«Lad dadle Kvinderne hvo vil ...»

«Hys da Gut ... Hvad er altsaa Kvinden? [490] Svaret ligger nær. Hun er Sjælen i vort Liv, Solskinnet paa vor Vei. (Bravo, Bravo). Kvinden glatter Rynkerne i vor Pande, fjerner Sorgen fra vort Bryst, og hvem forstaar vel dette som en Hustru og Mor? ...

(Pause) ... Naar jeg nu vil udbringe et Leve for den norske Kvinde, saa bøier jeg mig for vor høistærede Værtinde, Fru Holm!»

«Hurra, Hurra, Hurra!» ... det gav Gjenlyd mellem Træerne.

Arne saa sig om, halvveis ræd, han var i al sin Færd en forsigtig Kar.

«Hys da, I faar ikke støie saa», sa han.

Skjønt de sad i Baggrunden, saa var dog allerede flere paa de nærmeste Bænke blit opmærksomme.

«Aa, det gjør ingenting, en slig vakker Sommerdag har én vel Lov til at være i Stemning.»

«Javist, men én faar ikke overdrive.»

«Ja, ja», sa Hr. Echhardt, «næste Gang faar Selskabet gjøre mig den Ære i min Ungkarlshybel ... saa skal jeg ta i en 'Knækkenbeiner'.»

Damerne lo.

«Knægt – Knægt, hvad sier De?» udbød Madam Holm leende. «Nu har jeg aldrig hørt sligt før.»

«Knækkebrød – sa han Knækkebrød?» spurte en af Herrerne. Selskabet var nu blit forøget med to Damer og en Herre fra Grunerløkken.

«Knækbrød! Ha, ha, ha!» raabte Echhardt og slog sig paa Knæet. «Blir I gale? Ja, da maatte ^[491] sandt for Dyden Herrerne spleise til Rakørret og en Akeviter, ellers vilde knap nok Knækbrødet krybe ned.»

«Han mener 'Knækkenbeiner'», ^[41] forklarede Arne Holm, «det er svensk Banko med Æggedosis.»

Arne vilde ikke ha en Døit mere Fyld for Øieblikket og foreslog Selskabet en Tur rundt Øen. Forslaget vandt Bifald. En Stund efterpaa befandt Selskabet sig paa Vandring. De slog sig sammen to og to og forduftede hurtigt mellem de høie Træstammer. Arne Holm gik med sin Forlovede ved Armen i fortrolig, hviskende Samtale, da han i det samme mellem Træerne opfangede et hastigt Glimt af Moren i Følge med Hr. Eckhardt.

«Uh, den væmmelige Fisken! Jeg tror formelig han gjør Kur til Mor; det har jeg ogsaa mærket før.»

«Det er da bare for Spøg det», svarte Antonie Ostmo i en mild, undskyldende Tone.

Hun var en yndig Pigeskikkelse, ikke egentlig saa vakker, men takkelig og hjertensgod.

«Mor er saa rar hun; du faar undskylde hende», sa hendes Forlovede.

«Aa, kjære dig da, det skal jo være Morro altsammen, naar En er saa'n ude». Hun talte almindelig Kristianiadialekt; men Stemmen var ren og sølvklar. «Du faar nok heller undskylde os, som kom til at le saa'n.»

«Aa, det var da ikke noget rart; det var uheldigt med den Puddingen.»

«Aa du da, – det var jo bare Moro.»

[492] Arne svarte ikke direkte. Om lidt sa han i en undskyldende, halv bedende Tone:

«Mor er lidet vant til at være sammen med Folk, stakkar. Hun har siddet meget inde. Det er mange Aar siden hun var ude.»

«Ja, kjære dig, er det noget at snakke om ...»

Pause ...

Arne trykkede sin Forlovedes Arm.

«Du faar være snil mod Mor; hun har lidt meget ondt – og hun er saa inderlig god.»

«Ja, vist vil jeg være snil mod din Mor, det kan du da vide.» Stemmen var freidig.

«Ja, jeg haaber Dere vil 'stems', naar du nu snart blir min lille Kone. Da vil jeg faa et bedre Stel, og du kan være tryg for, at Mor villig overgir Huset til dig.»

De tog Plads paa Grønsværet i øm, kjærlig Hvisken. Mellem de høie Løvtrær tittede de opad mod den blaa Himmel. Af og til lød der Fuglekvidder, ellers var det stilt og ensomt omkring dem. De var kommen midt ind i Skovens Ensomhed. De hørte kun paa Afstand Dampskibspiben og enkelte bløde, Zitrende Toner fra Musikinstrumenter, og saa Vognrammel og glade Stemmer fra de omkringliggende Veie og Stier

«Men ... uh! ... Hvad er det dog? Skal En da aldrig kunne faa Ro?»

– – Det raslede mellem de nærmeste Grene og – med en Gang dukkede Madam Holm op lige foran dem.

«Er Dere her! ... Aa gid – – aa gid!» ...

[493] Uden at si mer slængte hun sig ned ved Arnes Side og brast ud i en fortvilet, hjerteskerende Hulken.

«Aa, jeg skulde ikke reist ud idag ... Aa gid, at dette skulde hænde mig!»

«Hvad er det Mor?» spurgte Arne i en ængstelig Tone, «er du blit syg?»

«Aa nei da, det havde ingenting været.»

«Men hvad er det da, som er saa ondt, kan ikke vi hjælpe dig?»

«Nei, ... ingen kan hjælpe mig, jeg har ledt og ledt, og nu er jeg saa træt.» Det lød som et Barns Klagen.

«Er det nogetting De har mistet?» spurgte Frøken Østmo.

«Ja, det skal være vist det, jeg har nok mistet, jeg.»

«Hvad har du mistet Mor?» spurgte Arne; «si det, kanske vi kan finde det igjen. Er det Broschen eller Uhret dit?»

«Nei, det er ikke saa vel.»

«Men Herregud, saa si da hvad det er.»

«Jeg kan, jeg tør næsten ikke ... Det ... er Løsfletten min!»

Arne og Antonie lo i Kor ...

«Og det ler I af?» raabte Marie forbitret.

«Jagu ler vi ja. Hvad vil du med sligt Tul?»

«Hvordan kunde De miste den?» spurgte Antonie.

«Det ved jeg ikke ... jeg havde saa svært faa [494] Haarnaale imorges; men jeg trodde den skulde sidde likevel.»

«Hvor tror du, at du har mistet den?»

«Ved ikke det.»

«Var det os eller Fletten, du ledte efter nu?»

«Aa, det var jamen Fletten.»

«Ja, nu skal jeg lede, men jeg tror neppe det nytter; nogen har vel fundet den. Du faar købe en ny en imorgen.»

«Det er ikke samme Sagen det; den har jeg ikke nu. Aa, jeg kan ikke vise mig for Folk saan' som jeg ser ud.»

Arne maatte rigtig tænke, at Moren engang havde set værre ud.

«Set dem nu rolig ned», sa Antonie, «saa skal jeg stelle paa Haaret Deres. Jeg er meget flink, og De skal bli liksaa fin som med den Fletten. De har jo slet ikke lidet naturligt Haar De. I Deres Sted vilde jeg slet ikke bruge forløren Flette.»

«Somme Kjærringer er slige», tænkte Arne og fjernede sig med en lun Latter.

— — — — —

Senere paa Kvælden efter en fornøielig Dag samledes hele Selskabet paa Rodeløkken for at indta The inden Hjemreisen til Byen.

Madam Holm og den vordende Musiker sad noget for sig selv i livlig Samsnak. Enken var ikke saa ilde, efter Hr. Eckharts Formening, og han havde hørt, hun skulde være rig. Han kunde nok ha Lyst til at slaa an med hende. Hendes Penge kunde jo ^[495] hjælpe til at fremelske det spirende eller «dalende» Musikgeni; han fik jo finde sig i, at ta «Gamla» paa Slæbetouget, i Haab om, at hun snart vilde himle. — Han fik benytte denne beleilige Stund til nøie at udspionere Forholdet med Hensyn til Formuen. Det var de, der vilde vide, at det var Sønnen, der havde Pengene, og forholdt det sig saa, da vilde han gi Enken F ... i Vold. Efter en Del Snak om løst og fast begyndte han saa paa en lur Maade:

«De har nok været Enke i mange Aar De, Fru Holm.»

«Ja men har jeg saa», svarte Marie blidt. Fruetitlen havde en yndig Klang i hendes Øren. Hun glemte rent Tabet af Løsfletten.

«Men det er ingenting. Frue, naar en bare er velhavende, saa blir Sorgen lettere.»

«Ja, det er saa sandt, som det er sagt.»

«Med Forlov, Frue, hvad var Deres Mand?»

Nu kneb det for Marie. Hun havde hørt om en dansk Dame, som ikke vilde fortælle, at hendes Mand var Skomager, det var da altfor simpelt. Saa havde hun svaret: Min Mand er Støvlefabrikant ... Men isch, det lød saa dumt, saa pære dansk ... Men noget maatte hun da si; Hr. Eckhart maatte være forundret over, at han ikke fik Svar. ... Hun lod som fik hun en Hosterid, og eftæpaa sa hun:

«Min Mand ... han var Skomagermester.»

«Ja ja, de gamle Haandværksmestere, de var saamen bra nok. Der var jo Laug dengang. Kanske Deres Mand ogsaa hadde Butik?»

[496] «Ja, han drev med Udsalg i Karl Johan», svarte Marie med stor Suffisanse. Naar hun først skulde lyve, saa maatte hun gjøre det grundig. Jakob Holm sov saamen lige trygt i sin Grav for det. Han havde ikke havt for godt «Renome», den Tiden han levede, det var bra at snakke vel om ham, nu han var borte. Hun var bare ræd for, at Arne skulde høre noget, for han var saa underlig nærtagendes den Gutten; men han sad lykkeligvis saa langt borte.

Der var indtraadt et Øiebliks Pause. Eckhardt vidste ikke rigtig, hvordan han skulde faa Samtalen paa Glid. Men saa sa han:

«Kanske De drev Forretningen efter Deres Mands Død?»

«Nei da, nei. Holm var ingen formuende Mand. Det vi har, det har vi saamen arvet efter en ... ja, lad mig si, en Ungdomsbekjendt.»

«Jasaa, kanske en Kjæreste?» (i en fortrolig Tone).

«Nei da ... Det er nu egentlig han Arne, som fik Arven. Jeg har ingenting. Men Arne er saa snil, saa jeg mangler ikke noget.»

Det «ulmende» Musikgeni havde hørt nok – han vidste nu hvad han vilde vide. I en ligegyldig Tone slog han Samtalen hen paa noget andet. Og saa reiste han sig og sa i en kjølig, lidt skjødesløs Tone:

«Nu, Madam ... Frue, vilde jeg si, nu faar vi gaa tilbage til de andre.»

Han bød hende ikke mere Armen, men gik i [497] Forveien, blistrende paa en Melodi, uden at se sig om efter hende.

Mens Theen og Levningerne af Nistekurven blev indtat, værdigede han hende ikke et Ord, men kurtiserede paafaldende de andre Damer ... Den «charmante» Pudding blev ikke nævnet. Arne havde ogsaa klogelig vist, at rydde den tilside.

Madam Holm sad stille og studerede paa, hvoraf det kom sig, at Hr. Eckhardt var blit saa stiv og rar – han som havde været saa inderlig høflig og koselig. Hun kjendte ikke Verden, hun var for dum til at skjønne Grunden, saavel til den foregaaende «Koselighed», som til den nuværende Kulde.

Uden at forstaa Aarsagen hverken til det ene eller det andet, saa var Arne Holm glad over, at Musikeren nu var sluttet med, at holde hans gamle Mor for Nar. ...

En af Herrerne faldt paa, at deklamere det stemningsfulde Digt «Terje Viken», der var stærkt paa Mode i den Tid. Marie Holm var ikke meget poetisk. Men hun maatte rigtig ta' til sig de siste Ord af Digtet:

«Stort har jeg mistet, men stort jeg fik,
Bedst var det, kan hænde, det gik, som det gik,
Og saa faar du ha Tak da, Gud!»

Hun var ikke mere udsat for Hr. Eckhardts Opmærksomhed, Selskabet lod den gamle Kone helt i Ro ... Hun hørte Latter og Stemmer tæt ved; mens hun sad for sig selv og tænkte ... tænkte langt tilbage i Tiden, helt til de Dage, da hun [498] reiste Ture til Ladegaardsøn med han Jakob ... Meget laa imellem den Gang og nu, meget som helst burde været væk ... men hun maatte alligevel sande med det gamle Ordsprog, at naar Enden er god, saa er alting godt ...

Hun fik sig en liden Lur, slig, at Arne maatte vække hende, da de skulde med Dampskibet.

«Saa du har luret lidt, du, Mor, ja du er kanske trætt?»

«Ja, jeg lurede lidt, Gutten min ... og saa drømte jeg om ... Holm.»

Hun sa altid Holm om sin afdøde Mand, naar hun var ude blandt Folk og vilde være «*fin*».

Otteogtretiende Kapitel. Dronningen af Saba

«Livet er tegnet med Skygge,
Røg og Damp,
ilsomt det farer i Fremtidens
taagede Kamp!»

Det var Formiddag med lint Vaarveir.

Et bølgende Folkehav bevægede sig over Nytorvet. Det var hver Dags Historie op og op igjen. Opkjøbere og Torvkoner, Heste og Vogne, Landfolk og Byfolk, kjøbende og sælgende mellem de mest forskjelligartede Produkter. Over det hele bredte sig den klare smilende Vaarhimmel; nedentil var det «Kristianiasølen», der lige saa let som sin Frænde, «Kristianiataagen», gjør en grætten og gir hele Sceneriet, et vist uhyggeligt Præg, selv om der skulde ligge Glimt af Vaar og Forhaabning i Luften.

Hovedstadslivet er broget, det byder paa mange Afvekslinger; dette vil man især mærke, naar man færdes over Torvene. Idag var det to Konstabler, [500] som kom traskende op Youngsbakken med en fuld Kjærring imellem sig. Kjærringen bar sig ilde og gjorde al den Modstand hun orkede; men Konstablerne havde faat fast Tag i hende, for hun skulde nu i Fyllearresten, hvor hun forresten var en stadig Gjæst. En Skare af Tilskuere, hvoriblandt Gadegutten var stærkt representet, kom slængende bagefter. Der gjordes Front udenfor Politistationen. Lediggængerne synes at more sig kostelig, det var som skulde de se noget nyt, uagtet slige Scener er en af Gadelivets daglige Omvekslinger.

«Jamen er det 'Dronningen af Saba', ja,» raabte én ...

«Kan du danse Ballet nu da, Gamla, ha ha.»

I samme Øieblik kom ligesom ved et Tilfælde Frøken Cecilie Jansen gaaende bortover Møllergaden, hun stansede med de øvrige, for at iagtta Optoget, og fik høre ovennævnte Udtalelse.

«Dronningen af Saba», gjentog hun for sig selv. Det gav som et Sæt i hende, og uvilkaarlig trængte hun sig ind blandt Mængden. Hun vilde ta det elendige Kvindemenneske nærmere i Øiesyn. Fruentimmeret gjorde et modbydeligt Indtryk i sin lasede Dragt. Det gamle runkne Ansigt var rødt og ophovnet; men en øvet Fysiognomisk vilde maaske i disse dyriske Træk ha opdaget Spor af fordums Skjønhed. Frøken Jansen var vist ikke nogen stor Fysiognomist; men hun fór tilbage som stukket af en Orm, efter blot at ha set Kvindens ualmindelig store mørke Øine samt det sorte, noget graasprængte ^[501] Haar, der faldt stridt og uredt ned over den hvælvede Pande.

«Det maa være Franciska,» ... tænkte Frøken Jansen ved sig selv ...
«'Dronningen ¹⁴² af Saba', det var jo saa, hun kaldtes. Saa fandt jeg hende endelig ... hun ser jo redsom ud, men det er jo let tenkeligt, at hun kan være kommen saa dybt ned.» Disse og lignende Tanker fór som en Vind gennem den gamle Dames ophidsede Hjerne.

Nu blev Kjærringen ført ind i Stationen ...

«Pokker heller, hvor skal jeg hen?» skreg hun i, og strittede imod alt hvad hun kunde. «Til Helvede Karer, saa slip mig dog.» ...

«Ti nu bare stille, Gamla, du skal i dit gamle Logi.» Rungende Latter fra Gadegutterne, én nynnede halvhøit:

«Krammer pas paa.
Steika di naa,
Ellers vil Kjærringa me' Steika di' gaa.»

Det var vel kjendt, at den, gamle Kjærringen engang havde stjaalet et Par Ryper fra en Vildthandler.

En Konstabel trengte sig ind mellem Hoben for at holde Orden.

Cecilie Jansen pressedes langt tilbage og Kjærringen blev vek for hende. Men hun maatte komme til Vished og det straks.

Om den ulykkelige virkelig skulde være den, hun tænkte, hvad det syntes al Rimelighed for, saa vilde ^[502] hun ta sig af hende, selv om den arme skulde være aldrig saa dybt sunken. Slægtfølelsen havde altid været en af Cecilie Jansens stærke Sider, og det var det den Dag idag.

Hun blev staaende paa Hjørnet af Youngsbakken, indtil Folkehoben havde splittet sig ad, saa gik hun frem til Stationen og traf en Konstabel.

«Hvem var denne Kvinde, som blev bragt i Fyllearresten, ved De det?»

Med en Smule Kritik betragtede den stive Politimand denne pent antrukne, hæderlige Dame. Hvad havde vel hun med at granske efter dette? Efter en liden Betænkning svarte han:

«Ja, hun er vel kjendt af Politiet, hun har flere Gange været tyvsdømt, og Fyllearresten er hendes stadige Ophold nu.»

«Stakkar! ... Ved De om hun bor nogetsteds, eller om hun er rent hjemløs?»

«Nei, hun bor da etsteds.»

«Kan De skaffe mig hendes Adresse?»

«Ja da, den er nok ført til Protokols mange Gange den.»

Han sprang ind og kom snart tilbage med den Oplysning, at Adressen var: Rødfyldgaden Nr. – Den saakaldte Dronning af Saba bodde hos en vis Mor Smedrud, der havde Værelser til Udleie.

Frøken Jansen takkede og fjernede sig med den Beslutning straks at anstille nærmere Efterforskninger.

Hun la Veien ned til Rødfyldgaden og fandt snart frem til Nr. –.

[503] Det var en gammel lav Rønne med Butikleilighed og Indgang gjennem Porten.

Frøken Jansen kom ind i et stenlagt, smudsigt Gaardsrum med faldefærdige Hybler og Udbygninger til alle Kanter. Her saa alt andet end indbydende ud.

Nogle blegnæbbede Barn lekte i Gaarden, de holdt straks inde med Leken, da den «fine Damen» kom ind. Hun spurgte efter Mor Smedrud og blev vist op ad en faldefærdig Trappe, der førte til en aaben Gang, som var fortløbende i anden Etage. Fra en af de mange Døre kom der ud en ældre, tykfalden Kone i Skjørt og rød Nattrøie.

«Med Forlov, er De Mor Smedrud?»

«Jo, vil Frua snakke med mig?»

«Ja, jeg vilde nok det.»

Den tykke Værtinde maalte Frøken Jansen med Øinene, og med et: «Værsgo», aabnede hun en Dør, som hidtil hadde staat paa Gløt.

De gik begge ind i et stort lavt Rum. Det saa ud, som om Værelset tjente baade til Kjøken, Dagligstue og Sovekammer. Der var svært uryddigt, og Luften var alt andet en sund.

«Frua ser, jeg maa indskrænke mig», sa Mor Smedrud i en undskyldende Tone, «jeg har nu ikke andet jeg, end denne gamle Gaarden at leve af.»

Frøken Jansen overhørte rent dette, det vedkom jo ikke hende.

«Sig mig», spurgte hun, «bor her en Kone, som de kalder for 'Dronningen af Saba'?»

«Javist, hun bor i Kammerset lige ved Siden.»

[504] Frøken Jansen søgte saa meget som muligt at undgaa Mor Smedruds nysgjerrige Blikke, mens hun forskede videre.

«Har hun bod' her længe?»

«Et halvt Aarstid.»

«Og hun betaler Leien ordentlig?»

«Aa, det blir nu som det træffer det ... hun skal flytte om en Maaned.»

«Hvad driver hun med?»

«Det er lidt Opkjøb af forskjellig Slag ... Hun er Kludesamlerske, og saa kjøber og sælger hun Tomflasker.»

«Ved De noget om hende?»

«Ikke andet end at hun skal ha været et Pokkers Kvindfolk al sin Tid. ... Hun var nok en stor Skjønhed engang, og da var hun ved Balletten og saa mye som Sangerinde, sier de. Siden holdt hun til med de andre Piger i ... Vika, tror jeg det var. Men nu er hun gammel og udslidt, Stakkaren.»

Frøken Jansen aandede tungt, dette passede jo akkurat.

«Har hun ogsaa været i Udlandet?»

«Det ved jeg ikke – det er jo tænkeligt det. Slige Kvindfolk flakker jo om, hvor de kan.» (I en hviskende Tone): «Hun har været tyvsdømt, skal jeg si Frua. Første Gangen stjal hun noget paa Nytorvet, anden Gang var det Klær i en af Basarerne. Ja, det er rigtig fælt er det.»

«Ved De hendes rette Navn?» spurgte Frøken [505] Jansen afbrydende, hun maatte ta sig sammen, for at synes rolig.

«Hun kalder sig saa mye som Sigga Fransen.»

«Sigga ... det var da rart!»

«Hun heder vel ikke saa, det er vel bare noe, de har kaldt hende for.»

Frøken Jansen grundede ... Jansen og Fransen er jo ganske ligt, det er bare de første Bogstaver, som er forskjellige, og Sigga kunde godt være en Forkortelse af Franziska. Jo mere hun overtænkte dette, desto sikrere blev hun, at hun nu endelig havde fundet sin ulykkelige Søster. Men rigtig rart, at hun aldrig før havde stødt paa dette Kvindemenneske. ...

Cecilie Jansen reiste sig for at gaa, fulgt af Mor Smedruds nysgjerrige Blikke.

«Med Forlov», kom det i en lidt fortrolig Tone, «hvorfor vil nu Frua vide dette? ... Har De kanske kjendt Sigga?» Hun kunde jo umulig høre til Familien.

«Hun har tjent hos mine Forældre», var det afvisende, rolige Svar. Gjennem mange Aars Kampe og Erfaringer havde Frøken Jansen lært at bevare sin Fatning. Hun var ikke fuldt saa nærtagende, som for de mange Aar siden i «Helgesens Salon».

Hun gik hjemover i dybe Tanker. Hendes rolige Liv var for Øieblikket forstyrret og vilde kanske bestandig bli det for den ulykkelige Søsters Skyld.

At ta Søsteren i Huset vilde være en plat Umulighed, det indsaa hun godt; men der maatte vel gives en anden Raad for det første.

[506] Gjennem kjærlig og fornuftig Behandling kunde den arme kanske enda reddes.

Slig gik Frøken Jansen og grundede den halve Eftermiddag, og det blev hende tilsist en Umulighed at stanse hjemme. Hun slog itu to Par Porselenskopper og lod

Fløden koge i Ilden, og det var da noget som aldrig havde hendt hende. Kafejomfruen kunde ikke begribe hvorfor «Frøkna» som hun nu bestandig kaldtes, var blit saa nervøs.

«Ja, jeg er 'ordentlig' nervøs, kan du tro,» svarte Cecilia Jansen med Eftertryk.

Hun gik paa Politistationen, for at forhøre sig efter den forfyldte Kjærringen, og her fik hun vide, at Vedkommende var funden død i Arresten ...

Politilegen, der var blit tilkaldt, havde konstateret, at Dødsaarsagen var Hjerteslag, som en Følge af Drik ...

Frøken Jansen blev som lamslaet ved denne Efterretning, hun stod atterⁿ⁴³ foran en af Livets forunderlige Gaader. Men i en Henseende føltes det som var hun blit befriet for en forferdelig stor Byrde.

Vemodig stemt gik hun Dagen efter til Lighuset ... Hun maatte dog se den døde. Det var som en Lettelse, da hun nu ikke fandt Spor af Lighed med Franciska. Kanske hun likevel havde tat feil, eller ogsaa var der indtraadt en stor Forandring med Døden?

Med en vis Rædsel vendte hun sig bort fra ^[507] Liget og aandede først lettet, da hun kom udenfor i den friske Luft.

Hun stansede en Stund, blandt de mange nysgjerrige, der med en gyselig Vellyst læste Ordene: «Ligskue.»

Natten efter blev Frøken Jansen foruroliget af fæle Drømme. Syntes hun ikke tydelig, at Søsteren kom bort til Sengen og rørte ved hende med sin kolde Dødningehaand, mens det lød hult fra de blege Læber:

«Hvorfor opsøgte du mig ikke før? Nu, nu er det forsent.»

Frøkenen vaagnede med et vildt Skrig, dette var jo noget gruligt noget.

Tjenestepigen og Kafejomfruen kom begge styrtende ind – de trodde den gamle Dame havde faat et Anfald af Apoplexi,^{k27} og de maatte gi hende Isvand med Draaber.

Men Frøken Jansen lovede med sig selv, at Søsteren i det minste skulde komme hæderlig i Jorden, for nu var hun fast forvisset om, at dette virkelig havde været Franziska.

Hun tog sig af hele Begravelsen. Kisten blev helt oversaa'd med fine, smukke Blomster og en Del af hendes mange Venner beviste hende den Ære, at følge til Graven. Hun selv gik med, i sin fineste sorte Kjole og langt sort Flor over den lille Blondehat. Hun undgik dog at bekjendtgjøre, hvor nær den afdøde havde staat hende. Hun indskrænkede sig til at si, at det var et gammelt Tyende, der havde [508] tjent i hendes Forældres Hus. De fleste tænkte, at dette var noget «overordentligt». Det gamle fordrukne Kvindfolket maatte i sin Ungdom ha været et ganske «framifraa» Tyende, siden den gjerrige Frøken Jansen gjorde slig Stas af hende ... Men det var nogle ældre sladdersyge Kvinder, der havde hørt Ymt om, at Frøkenen havde en vildfarende Søster, som hun skulde ha' søgt efter i mangfoldige Herrens Aar ... Disse Sladdersøstre rystede betænkelig med Hoderne ... Men Gud! de vilde jo ingenting si ...

Til Præsten havde Frøken Jansen betroet alt, og han holdt en gribende Tale ved Graven, slig at den gamle Dame hulkede høit i sit Kniplingslømmetørklæde ... Der hørtes ikke en eneste saarende Hentydning; taltes bare om Livets tunge Kaar og Døden, som den siste Afslutning for os alle.

Det hele gik pent og stilt af ... men Frøken Jansen blev syg og pirrelig fra den Tid. Den uventede Hændelse havde ei alene gjort et Indhug i hendes Pengepung; men den havde ogsaa angrebet hendes Nervesystem.

Hun sad i grublende Tanker en Eftermiddag, da Klokken lød over Butikdøren og der kom ind to unge fjonge Damer. De forlangte «en Kaffe» og forsynte sig med nogle fine Syvøreskager.

«Vi sætter os her, du Ester,» sa' den ene og de tog Plads ved et ledigt Hjørnebord.

Der var flere inde i Kafeen; men Frøken Jansen kunde ikke se sig mæt paa den af de to unge Damer, der kaldtes for Ester. Disse sorte [509] dybe Øine, denne Flom af mørke Lokker, denne klare trillende Pigestemme, hvor havde hun set og hørt dette før? ... Pludselig gik det op for hende: «Franziska», og nu huskede hun, at hun engang før havde truffet denne samme unge Pige ...

Det svimlede for Frøken Jansen; hun tog sig for Panden og gik ud for at drikke et Glas Isvand med Naftadraaber.

Hvad var dog dette for Indfald ... Sov ikke Søsteren rolig paa gamle Akers Kirkegaard?

Men denne Lighed med den unge Dame var om end tilfældig, saa dog besynderlig.

Niogtrentiende Kapitel. Hvad kan der ikke hænde

Det er en skarp kold Vinterdag nogle Aar efter.

Fru Bratvold sidder alene i sin hyggelige Stue i den lille Leilighed paa Hægdehougen, hvor hun har boet i en Aarrække.

Kaffebordet er dækket, der er godt og varmt i Værelset, og den blanke Kobberkedel surrer henne paa Ovn; det hele gjør et lunt og et triveligt Indtryk.

«Maatte nu Ester snart komme, hun blir længe borte ...»

Fruen lar Strikketøiet falde og ser ud i den skumrende Dag. Solen er allerede gaat ned, og det fryser tæt med Is paa Vinduerne, tiltrods for Varmen i Værelset.

Fru Bratvold havde ikke forandret sig meget disse mange Aar. Hun blev paafaldende tidlig gammel; ^[511] men siden har hun holdt sig noget nær med det gamle.

Hun er iført en sort Kjole, det tunge Stof slutter sig blødt og folderigt om hendes trinde Skikkelse. Over det graa Haar har hun en fin sort Blondekappe med glitrende Stenkulspærler. Panden er furet; men der er i hendes paafaldende mørke Øine et Udtryk af Liv og Glæde, som ikke Tid eller Alder har kunnet slette ud. Hun har det roligt nu. Hun har forlængst sluttet med sin lille Industrihandel og lever af hvad den i sin Tid meget lønnende Forretning indbragte, samt af Resterne efter Ivar Bratvolds halvt ødelagte Formue.

Heldigvis døde han, inden alt var gaat tilspilde. Hans Enke og Datter har altid været fri Næringsсорger, selv om de end ikke i Ordets udstrakte Betydning kunde ha det komfortabelt.

Ester har faat en udmærket Opdragelse. Hun gir Informationer i Musik og tjener saavidt, at hun kan klæ sig selv og enda afse lidt til Husleien. De to Damer klæder sig altid med Smag og søger at iagttæ en vis Bon-ton. Fru Bratvold har bevaret Evnen til at holde Skinnet vedlige, paa samme Maade, som hun forstaar den Kunst,

at faa smaa Rester og gamle omsydede Kjoler til at se overmaade fjonge og nye ud. Det er jo under dette Skin eller Dække af forskjellige Sammenføininger: *Bon-ton*, *Godgjørenhed* og *Religiøsitet*, at hun i disse mange, mange Aar til Fuldkommenhed har vidst at skjule sin brødefulde Ungdom. De, der tilfældigvis skulde huske hende, [512] fra hin Tid, da hun bar sit frivole Navn, de ved, at hun helt er blit et andet Menneske, og de har været noble nok til ikke at ville blamere hende. De andre, mere uvedkommende har glemt hende under hendes nye Navn og forandrede Ydre.

Til sin Mands Slægtninge saa hun sjelden noget, en enkelt Gang kunde hun træffe Lene Smith, eller Fru Sagfører Werner paa Gaden; men de lod som kjente de hende ikke ... Fru Bratvold har saaledes al Grund til at virke tilfreds, og det skal siges til denne Kvindes Ære, ut hun ikke var falsk; men at hun virkelig havde slaat sig op til et agtet og hæderligt Medlem af Samfundet ...

Hun sad og tænkte paa dette og meget andet, mens hun ventede sin Datter hjem fra Skøitebanen.

Hun mindedes samtidig, med en vis Undren, en liden Episode fra Gaardsdagen. Lignende havde jo hændt hende før; men nu var det længesiden ...

Det hændte igaar, at hun paa en af sine Udfarter i Byen havde været inde i en Kafe for at ta et Glas Melk ... og saa havde Værtinden nidstirret paa hende, som skulde hun se et Væsen fra en anden Verden. Det maatte vist være en, der gjenkjendte hende fra Fortiden ... Kanske var det ...? Hun, fuldendte ikke Ordet, ikke engang i Tankerne. Hun vilde helst ingen se fra den Tid ... for Esters Skyld maatte Fortiden bli som en lukket Bog. Hun havde straks trukket sig tilbage til en Krog af den lille Kafe, uden at hun turde gjengjælde Værtindens nærgaaende Blikke ... Hun drak [513] Melken fort ud, betalte og gik, uden, at se op. Det kom hende noget for Øinene, liksom som en klam tung Taage. Da hun kom udenfor, saa hun nøiere efter paa Skiltet, om der skulde staa noget Personalnavn. Nei, det var bare Afholdskafeen «Glitne» ikke mere ...

Det ringede paa Entréklodden

Det er Ester ...

Nei ikke denne Gang.

Pigen kom ind og meldte, at en fremmed Herre ønskede at tale med Fruen.

«Har han opgit sit Navn?»

«Bygningssnedker Holm.»

Fruen saa op overrasket.

«Holm», gjentog hun grundende ... Holm. ... Bed ham komme ind.»

Det var en ung Mand med et godlidende Ydre. Han var fint og solid antrukken; men gjorde straks Indtryk af at tilhøre Mellemklassen. Fruen havde reist sig og betragtede ham skarpt gennem Lorgnetten.

«Mit Navn er Holm ... Bygningssnedker Arne Holm,» stammede den fremmede. – Han blev staaende nede ved Døren i en beskeden afventende Stilling ...

«Arne Holm ... dog vel aldrig en Bror til Gunda?» –

«Jo ... desværre, havde jeg nær sagt.»

Fruen bød ham en Stol.

«De har altsaa hørt?». ...

[514] «Ja jeg har hørt, at hun skal være ude paa Galeien igjen ... Er det sandt?»

«Det er nok altfor sandt,» svarte Fruen i en bedrøvet Tone.

«Jeg fik vide det af en Ven igaar. Hjemme har hun ikke været paa aldrig saa længe. Vi trodde det kom sig af, at hun fandt os altfor verdslige.»

Fru Bratvold smilede medlidende.

«Ja, det var en Tid, da Gunda var temmelig hoffærdig, og derfor gik det fort tilbage med hende. Hovmod staar altid for Fald.»

«Hvordan gik det ellers til?»

«At hun faldt tilbage?»

«Ja»

«Aa, det er saa let gjort, Hr. Holm. Hun gik sig træt af Livet i Gud ... Det var for liden Afveksling for hendes lette tøylesløse Natur ... Det skal forresten meget til for at kunne holde ud ... Har De ikke læst, at de fleste faldt fra i Fristelsens Stund? ...

Verden er underlig, den har en egen dragende Magt ...» Stemmen var blød og skjælv lidt, inden hun la til, næsten haardt og med Overbevisningens hele Styrke!
«Men, det gaar an, at holde ud, og der er dem, som gjør det.»

«Men hvordan gik det til med Gunda?» spurgte den unge Mand utaalmodig.

«Som med alle de andre. Hun kom ud i verdsligt Selskab og verdslige Fornøielse, og saa bar det nedad i fort Løb ... Hvo som staar, se til, at ^[515] han ikke falder,» Fru Bratvold talte atter blødt og med en dæmpet Klang i Tonen.

«Ved Fruen, hvor hun, er?»

«Nei, ikke nu – hun skal være blandt de, der stadig er paa Flytning.»

Det ringede atter ...

Denne Gang var det Ester, som kom, varm og munter efter Turen, nynnende paa en let Dansemelodi. Hun stansede overrasket, da hun fik se den fremmede. Men Arne havde straks reist sig for at gaa.

«Jeg vilde be Fruen, om De kunde gjøre noget for at søge Gunda op ... om hun kunde reddes?»

«Jeg har tænkt paa det samme og vil vist gjøre, hvad jeg kan. Jeg holdt meget af Gunda. Hun var en saa freidig Natur.»^{u44}

«Dette var Bygningssnedker Holm, en Bror til Gunda,» sa Fru Bratvold forklarende til Datteren, da hun atter kom ind i Stuen, efter at ha fulgt den unge Mand til Entredøren.

«Jasaa. – Ved du hvad Mama, jeg saa ham jo bare saa flygtig; men det var noget ved ham – – noget i Blikket tror jeg, som i første Øieblik mindede om Harald Thoresen.»

«Synes du det ... Jeg fandt ogsaa, at der var noget bekjendt ved den unge Holm; men jeg trodde nærmest, det var Gunda, han lignede.»

«Nei, hende ligner han da ikke en Smule, det ^[516] var Haralds Øine paa en Prik, og det var ogsaa et Træk ved Læberne, der lignede paafaldende.»

«At du kunde lægge Mærke til dette, slig i Øieblikket.»

«Aa gid, det saa jeg med det samme. Men det har jo ingen Betydning. Den finfine Familie Thoresen er jo ikke i Slægt med Arbeideren Holm. Den er naturligvis tilfældig, denne Lighed.»

«Den er tilfældig ... en af Livets Gaader, mit Barn.»

I Skumringstimen finder vi de to Damer foran Vinduet i lun Samtale.

«De har vist Selskab over hos vor Gjenbo ... jeg tror de danser. Se hvor de vifter foran Vinduet, og saa er det liksom Toner fra et Piano.»

«Ja, de danser du Mama. Det er hos den Familie, der nylig er flyttet ind i Gaarden.»

«Ja, de flyttede jo for en Uges Tid siden med saa meget Flyttegods, som om de kom ind fra Landet, eller en af Smaabyerne, og saa holder de alt Bal ikvæld. Det maa man si ...»

«Ved Du hvem det er?»

«Nei saamen; det har jeg ingen Idé om ...»

Damerne gik tidlig til Ro. De var begge trætte. Ester efter Skøiteløbet og Moren efter Ordningen med en Basar. ... Ester blev dog siddende oppe en Stund i sit eget nydelige Soveværelse, som hun fuldstændig havde ordnet efter egen Smag med [517] Blomster, Nips og Büster, foruden hendes store righoldige Bogsamling. Dette Værelse var hendes Helligdom, her kunde hun tænke frit, være alene og røge sine smaa Cigaretter ... Uh, naar hun engang blev gift vilde alt dette falde bort. For Harald vilde vel neppe være saa nobel, at la hende ha sit eget lille Værelse, *ganske alene helt for sig selv* ... Uh nei, det maa i Grunden være væmmeligt at bli gift ... og væmmeligt at gaa som forlovet Pige i en Aarrække; tænk helt fra Barn af ... Nu vilde heller ikke Harald gifte sig, forvinden han blev Sognepræst. Han fandt, at Kapellangagen blev vel mager for en Ægtemand. Hm ... For hendes Del kunde saamen Ægteskabet gerne opsættes til ... til evig Tid ... Hun følte det ikke varmere, og han vist ikke heller; men enda havde ingen af dem Mod til at bryde Forholdet for Folkesnakkets Skyld ... Opinionsen er en grusom Tyran, tænkte Ester Bratvold og forsøgte at blæse Røgskyer ud af Cigaretten, indtil hun sovnedede paa Sofaen med Lampen ved Siden.

Fru Bratvold kom ind og slukkede Lampen, men nænnede ikke^{k28} at forstyrre den sovende Pige. Hun kyssede hende ømt paa Panden, dækkede godt over med Uldtepper og listede sig liksaa sagte ud igjen som hun var kommen ...

Der hørtes Støi og Uro paa Gaden.

Folketraak, Skrig og Raab.

Ester vaagnede.

«Hvad er Klokken?»

[518] Hun vendte sig og saa paa Uhret.

«Klokken er nær 3, og her ligger jeg fuld paaklædt ... og saa fast, som jeg har sovet. Aa du min! ... Jeg har forresten sovet deilig, jeg er næsten helt udsovet ... men, hvad er det?» Hun la Hodet paa Skakke og lyttede.

En slig Uro paa Gaden ved denne Tid af Døgnet hørte til det usædvanlige saa høit oppe i Hægdehougsveien.

Noget maatte staa paa.

Hun sprang op og ilede ind i Stuen.

Jo, ganske rigtig. Det var Brand hos Gjenboen. Luen slog ud fra 3die Etage.

Ester skyndte sig ind til sin Mor.

«Du Mor, der er Brand tvers over Gaden ... Jeg tror det maa være hos vor flotte Gjenbo, der holdt Selskab igaar.»

«Det kan ikke du vide.»

«Vist kan jeg ikke, men det er da ialfald i 3die Etage.»

«Ja, det er jo fremmede Mennesker for os ... de faar vel snart slukket.»

«Du tar det saa let, Mama. Det ligner ikke dig.»

«Hvad skal jeg gjøre; jeg staar jo rent magtesløs ligeoverfor dette.»

Fru Bratvold havde ligget i Halvsøvne og lyttet til Uroen fra Gaden. Nu først var hun rigtig vaagnet; men hun følte sig tung og træt.

[519] I det samme kom Pigen springende ind, halv Paaklædt.

«Brand, Frue, Brand!»

«Ja, det hører jeg.»

«Vil ikke Fruen staa op?»

«Ikke i Øieblikket ... de faar vel snart slukket. Og hvad der end hænder, saa er jeg i Guds Haand.»

Hun foldede Hænderne og blev liggende stille.

«Mama, jeg tror jeg gaar over Gaden og ser ...» Fru Bratvold i Angst:

«Aa nei da, Barn! Hvad skal det til paa denne Tid?»

«Jeg har Lyst til at se, hvordan det gaar med Slukningen ... Der er mange Folk ... Det har ingen Fare ...»

Hun fór ud ... stak bare Lokkehodet ind ad Døren, et Øieblik. –

«Jeg kommer snart igjen, Mama.»

«Ja, bliv for alting ikke længe ... og vær forsigtig, Barn.»

Fru Bratvold havde reist sig paa Albuen. Nu var der kommen Liv i hende.

«Aa du da, Mama, bare tvers over Gaden», raabte Ester og skyndte sig ud.

«Nu kommer vist Brandvognen», sa Pigen, der kom ind fra Stuen.

Fru Bratvold overhørte dette, hun tænkte bare paa Ester ...

«Tog Ester Ydertøi paa?» spurgte hun i en [520] moderlig bekymret Tone.

«Ungdommen er saa uforsigtig.»

«Hun tog vist bare det tykke Plædet til Fruen.»

«Herregud! ... hvad vilde hun vel ud?»

«Hun kommer vist snart ind igjen», trøstede Pigen, «det er altfor koldt til at bli længe ude. Forresten behøver vi ikke være rædde. Det kommer vist ikke til os. Gaden og Haven ligger jo imellem.»

«Jeg er slet ikke ræd», svarte Fru Bratvold i en lidt sær Tone. «Derfor ved jeg ikke, hvad Ester vilde ud efter.»

Fru Bratvold pleiede aldrig være saa overdreven angst for Ester; men dette var jo en usædvanlig Tid at gaa ud paa, selv om det bare var tvers over Gaden. Det var en underlig beklemt Følelse, der havde grebet hende, tiltrods for at hun slet ikke vilde være angst. Hun stod op, og gik ud i Stuen.

Paa Gaden var en hel Menneskemasse stimlet sammen.

En høi, sortklædt Dame. sprang frem og tilbage og raabte hændervridende:

«Mit Barn, mit Barn; hvem vil redde mit Barn? ... Aa Werner, hvor er du? ... Werner, vi har glemt Dagny.»

Men oppe fra Vindusposten mellem Røg og Flammer, stak der af og til ud et lidet Barneansigt. Barnets Skrig hørtes nede paa Gaden.

I et Nu var Ester fremme.

«Jeg vil redde hende!»

[521] «De, det kan De ikke! ... nu kommer Brandvognen.»

«Herregud, at den ikke alt er her!»

«Den er nede i Gaden nu, den kommer.»

«Kom med Brandstigen! Hvor er Brandstigen?» raabte nogle, mens de løb om hverandre.

Ester hørte intet af alt dette. I et Øieblik var hun inde i Portrummet, hun stødte og trængte sig frem mellem Mængden, puffede dristig til alle, der kom hende i Veien; thi frem maatte hun. Som en Vind var hun oppe ad Trappen og styrtede ind i det brændende Hus. I første Etage havde hun mødt nogle, der søgte at redde en Del Indbo; om Barnet bekymrede de sig ikke ...

Mængden havde fulgt Ester til Døren. Der stod Mænd, Kvinder og Barn, skrigende, den ene i Munden paa den anden.

Røg og Flammer slog Ester imøde. Hun var nær ved at kvæles. Men frem maatte hun, frem vilde hun. Med Lommetørklædet for Munden, dybt aandende, styrtede

hun fremad. Barnets fortvilede Skrig og Udraab: «Mama, Mama!» viste hende Veien.

Hun kunde aldrig forklare, hvordan hun fandt frem og fik grebet den lille i sine Arme. – I samme Øieblik lød det nedenfra:

«Stigen, Stigen! Nu kommer Stigen!»

Det ramlede i Murværket udenfor. Ester hørte det som i Drømme. Hun hverken sansede eller turde [522] vente paa Stigen. Bare glemte det skrigende, urolige Barn vel ind under Plædet ...

«Nu kommer vi snart til Mama», sa hun beroligende og søgte Tilbagetoget gennem den tætte Røg.

Her og der hvislede Flammerne. Ester gispede efter Veiret, det ringede hende for Ørene som med tusinde Klokker. Hun hørte ikke, at Brandvognen var kommen, og at de af al Magt forsøgte at slukke, og redde hende og Barnet. Hun vidste ikke, at en Arbejder forgjæves ledte efter hende i det brændende Hus.

«Husk De har Kone og Børn,» raabte man til ham nedenfra.

Alles Blikke var rettet mod det brændende Hus. I Angstens største Spænding speidede man efter den kjække unge Dame, der havde vovet Livet for at redde det ulykkelige Barn. Moren fløi hændervridende ud og ind mellem Mængden og raabte idelig:

«Werner, Werner, hvor blir du af?»

Imidlertid søgte Ester efter den Udgang, hun ikke kunde finde. Hovedtrappen var spærret af Røg og Flammer. Det urolige Barn føltes som en tung Byrde, og Ester var nær ved at segne omkuld.

«Kjære Gud, hjælp mig for Mamas Skyld,» bad hun sagte.

Med Selvopholdelsens Drift søgte og fandt hun frem til Kjøkkenet, og kom sig nedad en trang Bagtrappe. Her var Røgen mindre tæt. Hun aandede lettere og var snart nede i Gaarden. Hun la det [523] grædende Barn i Morens Arme, mens et hundrede Leveraab fra hundrede Struber lønnede den kjække Daad.

I samme Nu, sank Ester besvimet om.

«Hvem er hun?» spurgte det reddede Barns Moder.

«Det er en Frøken Bratvold, hun bor lige over Gaden.»

«Frøken Bratvold ... sa De Bratvold ... hvem er hun?»

«Hun er Frøken Bratvold ... hendes Mor er Enkefrue.»

Vedkommende vendte sig ligegyldig bort.

En høi korpulent Herre kom hurtig og forpustet. «Er du her Nina? – — — Er det virkelig saa, at vi glemte Dagny?»

«Ja, Gud véd hvordan det kunde gaa til ... men her er hun ... hun har ingen Skade lidt ...»

Faderen tog den lille og løftede hende høit op paa Armen.

«Papa, mig er bange,» raabte den treaarige.

«Bring hende ned i Pensionatet til de andre, du Werner. Jeg vil høre efter, hvordan det er gaat den kjække Dame, der reddede vort Barn ... hun blev baaret besvimet bort.»

«Hvem er hun?»

«Frøken Bratvold, sies det.»

«Bratvold, ¹⁴⁵ er du gal, vel aldrig Ivars ...»

Mand og Hustru blev idet samme skubbet fra ^[524] hinanden af et Par Arbeidere, der dristig banede, sig Vei mellem den tætte Masse.

«Afveien Dere stænger for Brandfolkene» raabtes der, og Mængden spredtes noget.

*

Ester laa bleg paa Sengen i sit lille Kammer. Fru Bratvold badede hendes Tindinger med Vand. Hun var saa vidt kommen sig af Afmagten; men følte sig svag og daarlig.

«Gudskelov, jeg har dig igjen, Barnet mit. Og at du ikke er kommen tilskade! Det er bare et enkelt Brandsaar paa din høire Arm og Haand. Og saa er dine prægtige Lokker, eller en Del af dem afsvid ... Men Barn, det var en Stordaad.»

Nu fik Ester Maal for sig

«Akkurat som du vilde ha gjort det, Mama ... Men mine Lokker, de vokser vel ud igjen?»

«Det vil vi haabe.»

I dette Øieblik kom Pigen ind fulgt af en Dame.

«Undskyld, jeg kommer paa denne Tid, men jeg maatte straks takke. ...»

Hun taug og veg et Par Skridt tilbage. Fru Bratvold havde reist sig og var gaat hende imøde i sin zirlige, nydelige Morgendragt. Med Fru Bratvold fulgte altid en fin, yndig Parfume, som lignede Lillekonvaler.

«Er De den lille Piges Mor?» spurgte hun. Hun talte med sin Stemmes blødeste Klang, og det ^[525] stærke Skin fra Lampen faldt lige paa hendes Ansigt. Damerne var alene; thi Pigen havde straks trukket sig tilbage.

Den Fremmede talte.

«Ja, jeg er den lille Piges lykkelige Mor, takket være Deres Frøken Datter. ... Men De ... er De Fru Bratvold?» Stemmen lød bævende, næsten ængstelig. «De skulde vel ikke være Enke efter Sagfører Ivar Bratvold? ... Jeg synes, jeg skulde kjende Dem, skjøndt De er blit meget gammel.»

Fru Bratvold svarte rolig:

«Jo, jeg er den De tror, og jeg kjender ogsaa Dem. De er Fru Werner, født Smidt ... Men bor De her nu?»

«Vi flyttede hid for nogle Dage siden ... Igaar havde vi Selskab og var oppe til sent. Hvordan Ilden er opkommen, forstaar vi ikke ... Vi kom os ud allesammen, kun lille Dagny blev efterglemt ved en Piges Uagtsomhed. At hun blev reddet skylder jeg, næst Gud, Deres kjække Datter ... Men Herregud, at vi skulde mødes ... paa denne Maade?»

«Det er Guds Førelse, kjære Frue. Jeg vidste, det engang maatte ske», svarte Fru Bratvold med stille Alvor.

Hun syntes forunderlig stor i denne Stund. Fru Werner vidste godt, at Ivar Bratvolds Hustru var blet et andet og et bedre Menneske. Hun skammede sig over,

at hun ikke havde opsøgt sin Tante Heloise, men dette var hun dog for stolt til egentlig at ville si.

[526] Ester fór op.

«Mama, Mama, kjender du denne Dame?»

Fru Werner nærmede sig Sengen.

«Hvordan har De det, kjære Frøken?»

«Jeg har det godt ... jeg er ikke kommen til Skade ... det er bare min høire Haand og Arm som smerter; men Mama har dækket den med Vat – – og nu vil hun pensle Saarene med Ægolje.»

«De er en kjæk ung Dame.»

«Aa, andre vilde vist gjort det samme ... Men er De og Mama bekjendte?»

«Kjære Barn, vi er Slægtninge. Har Deres Mor aldrig talt om os?»

«Nei ...»

Fru Bratvold saa op med et bedende Blik. Ester maatte intet vide om Fortiden. Fru Werner forstod dette saa godt.

«Vi er Kusiner mit kjære Barn, og derfor vil vi sige 'du' til hinanden – Tak! fordi du satte dit Liv i Fare for min lille Dagnys Skyld.»

Hun bøiede sig ned og kyssede Ester paa Panden. Fru Werner saa bedre ud nu, end den Gang, hun var Pige. Der var kommen noget vist værdigt, matronagtigt over hendes hele Væsen, og de blaa Øine var milde og venlige.

«Hvordan kan vi være Kusiner?» spurgte Ester nysgjerrig. Hun glemte aldeles Brandsaarene. «Jeg er din Fars Søsterdatter. En Datter af Assessorinde Smith f. Bratvold ... Din gamle Tante lever enda. Hun bor hos os. Jeg er gift [527] med Literat Werner.» Svarene kom fort, uden Afbrydelse.

«Hvor er Lene?» spurgte Fru Bratvold.

«Lene er død.»

Det følte næsten som en Lettelse. Lene havde været den skarpeste af de tre Damer.

«Jeg er saa forundret,» sa Ester. «Mama, hvorfor har du aldrig talt til mig om Papas nærmeste Slægtninge.» Stemmen lød bebreidende. Det var ikke godt at komme fra.

«Vi bodde i Udlandet, mens din Papa levede og da jeg kom hjem til Norge som Enke ... saa ...» Stemmen var usikker.

«Saa bodde ikke vi her i Byen», tilføiede Fru Werner, let rødmende ... «og siden har vi desværre forsømt at søge hinanden op. Forsømmelsen er gjensidig. Men vi taler ikke mer om dette ... Nu har vi fundet hinanden og fra nu af hører vi sammen.»

Der var intet at indvende mod et saa slaaende Argument. Fru Werner vilde gaa. En Vogn ventede udenfor. Hun tog hjertelig Afsked med Ester og lovede snart at komme igjen. Fru Bratvold fulgte hende ud i Entreen.

«Det er Gud, som har nedbrudt Skillevæggen mellem os,» sa Fru Bratvold.

«De har selv gjort meget til dette, kjære «Heloise», vi ved om Dem, at De er et udmærket Menneske. Undskyld, at vi har forsømt, at aflægge Dem en Visit.»

[528] «Men Werner, ... Deres Mand, var det ham som som røbede min Fortid?»

«Gud, nei, det var Maler Gramstad. Werner var altid Deres Ven ... Lad nu alt det gamle være glemt. De har samlet Gløder paa Deres Fienders Hoder.»

«Det er min Datter, min Ester, som har samlet disse Gløder, kjære Frue.»

De to Damer skiltes med et varmt Haandtryk. Fru Bratvold gik ind glad og stolt som en Dronning og lagde lægende Olje over sin Datters Brandsaar. Disse Saar der havde baaret saa store Følger.

«Nu kan du se, Mama,» sa Ester, «En skal aldrig foragte smaa Ting. Var ikke jeg gaat ud for at se Branden, saa havde vi kanske aldrig truffet disse Papas nærmeste Slægtninge.»

«Jo, Barnet mit, jeg vidste nok, det engang maatte ske», svarede Fru Bratvold stille. «For Gud er retfærdig», tilføiede hun sagte for sig selv.

Men Ester laa og tænkte og drømte om sin ukjendte, sine Slægt, indtil hun glemte Smerten i Armen og næsten sovned.

«Mama, Fru Werner er en nydelig Dame. Og gamle Assessorinden da, hun er vel meget fin ... rart at jeg skal kalde hende Tante.»

«Det er saameget som er rart Barnet mit. Det utroligste kan hænde ... og overalt findes der en Styrer, der griber ind i de største som i de minste Begivenheder.»

«Kan saa være Mama, men dette er saa rent [529] unaturlig, hvorfor har vi ikke kjendt disse Mennesker før?»

Hun grundede forgjæves, mens hun lukkede Øinene, og de sorte Lokker faldt blødt tilbage paa den hvide Pude.

Ester fik aldrig Opløsning paa denne Livsgaade. Hendes Mors Fortid var og blev som et Stykke sammenrullet Pergament.

Firtiende Kapitel. Solkin og Skyer

Aar svinder hen.

Vi er helt opi Nytiden med al dens higende Trang, der ligger i Luften, og med det «Fremad», der er paa alles Læber, og som er blet Tidens Løsen.

Det er Julekvelden; det vil jo med andre Ord si: Glædens og Forventningens Kvæld, eller *Børnenes Aften*.

Hos Bygningsnedker Holm i Schweigaardsgade har der været huslige Forberedelser og Tilstelninger længe forud. Det er det sædvanlige gamle med Rengjøring, Vask, Bagning, Madlavning etc., som ved denne Tid af Aaret mere end ellers sysselsætter og optager Kvindernes Sind.

Læseren vil forstaa, at den unge kjække Arne Holm nu er en lykkelig Ægtemand. Han er gift med ^[531]Antonie Østmo, og har sin Mor i Huset. Han er bare glad over, at han kan berede sin Mor en sorgfri Alderdom, og Madam Holm har det saa godt, som hun kan ønske sig det. Det eneste, som tynger paa hendes Sind, er de to forvildede Børn Ragnvald og Gunda. Forresten er hun blet en værdig Bedstemor; thi der er alt kommen to Børn; det er den toaarige Sverre, der gir Bestemama nok at bestille, og saa lille Borghild Jakoba, som ligger i Vuggen.

«Ja, Arne er heldig han som har faat Raad til at gifte sig, mens han enda er ung og fyrig; naar en er blet gammel og sliten, saa er det jamen for sent», sier Madam Holm med et veltilfreds Smil, saa ser hun sig glad paa Barna, der er hendes Øiestene og det, som hun har at leve for i Verden.

«La dem bare ikke bli Bestemorsunger», sier Arne med en advarende Mine.

«Bestemorsunger, hva er det?»

«Det er bortskjemte Barn, det.»

Men det er Julekvelden, og den feires forskjelligt af de forskjellige.

Der holdes sen Julekveld hos Bygningsnedker Holm. Arne kommer sent hjem.

Det var ikke dengang som nu, at der sluttedes precis med Arbeidet, straks Helgen ringedes ind. At holde paa lidt lenger var nu det visse. Men saa havde man det saa meget hyggeligere, naar det led udover Kvelden.

[532] Arne Holm glædede sig hjertelig til at komme hjem. Han vidste, at Antonie havde stelt det bra baade med Mad og andet. Juletræ skulde de naturligvis ha, og Julegaverne var heller ikke blet bortglemt. Det var Leker til de «smaa» og et fint sort Kjoletøi til Bedstemama. Ja, de skulde ha en rigtig glad Jul; slig tænkte Arne, mens han belæsset med Pakker skyndte sig paa Hjemveien over Grønland. ....

Det er mange hjemløse paa Julekvælden. Dengang som nu var det nok af de, der fryser og sulter og er kommen saa dybt ud i Elendigheden, at de ikke har Tag over Hodet engang. Men saa var der ogsaa dengang som nu dem, der rakte en kjærlig hjælpende Haand ud til de arme.

Fru Bratvold kommer over Nybroen, belæsset med en Kurv og en Pose. Hun har været helt ude ved Sagene med Julegaver til nogle fattige, som hun kjender. Hun har ikke tat med Sporvognen. Hun foretrækker at gaa i den friske Vinterluft. Nu haster hun dog hjem og har tænkt at «spore» fra Torvet. De skal jo ogsaa holde Julekvæld hjemme. Ester venter vistnok med Længsel.

Stakkars Ester, hun er snart en ældre Pige, og endda gaar hun ugift og venter efter sin Kapellan. Fru Bratvold sukker uvilkaarlig, mens hun tænker paa dette. Hun nærmer sig Alleen ved den gamle Kirkegaard og gaar uvilkaarlig op mellem Træerne, istedetfor at følge Storgaden i ret Linje.

Hun gaar i dybe Tanker. ...

[533] Kirkeklokkerne ophørte at kime ... men de har efterladt liksom en egen bævende Klang i Luften – – – Nu er Julelysene tændt, og der er Høitid i de fleste Hjem ...

Hvad er det? – – – Paa en Bænk, i Skjul mellem Trærne, har nogle Vandrere taget Plads ... kanske er der mellem dem flere hjemløse, haabløse, nogen der ikke holder Jul?

Fru Bratvold gaar videre ... men stanser pludselig ved en Bænk, hvor der sidder en ensom Kvinde. Fra Gaslygten nede paa Gaden falder der et dunkelt Skjær indmod den ensomme, der sidder med sammenfoldede Hænder.

Fru Bratvold gaar nærmere, og tar Plads paa Blenken ved Siden af denne fremmede, dunkle Skikkelse, der flytter sig lidt længer bort. I det dæmrende Lys ser det ud til at være en forholdsvis yngre Kvinde, der vistnok er noksaa tarvelig klædt ... mere kan ikke Fru Bratvold se, for det første.

Hun bøier sig lidt nærmere og sier:

«De sidder her?»

«Ja, jeg sidder her» ... Stemmen lød trist og tung, ud i den kolde Luft. «Men, hvorfor sidder De her? – Det er jo Julaften.»

«For mig er det ingen Jul ... jeg har intetsteds at gaa hen.»

Fru Bratvold flyttede sig nærmere. Slemmen og hele denne Skikkelse forekom hende bekjendt. Hun tændte en bitte liden Haandlygte, som hun altid bar ^[534] hos sig, naar hun var ude paa sine Aftenvandringer. Ved Lygtens Skin iagttog hun Kvinden, og nu saa hun straks, hvem det var, uagtet Vedkommende ingenlunde havde forandret sig til sin Fordel.

«Gud, er det ikke Gunda Holm?»

«Jo, det er mig.»

«Aa, som jeg har søgt efter dig alle disse Aar. Hvor har du holdt dig skjult?»

«Jeg har nok været i Byen hele Tiden, jeg.»

«Kjender du mig igjen?»

«Jo, jeg kjender nok Frua. Jeg tænkte, at gaa undaf Dere; men saa orkede jeg ikke reise mig.»

Det lød trøstesløst – næsten som var hun likeglad med sig selv og hele Verden.

«Hvordan har du havt det al denne Tid?»

«Det har uværet op og ned, det. Frua ved nok, hvordan det kan gaa, naar én kommer ud paa Galeien.»

Fru Bratvold taug.

Ja, hun vidste det nok.

«Hvordan har du det nu?»

«Frua kan vist se, hvordan jeg har det. For Tiden er jeg kastet ud paa Gaden, uden Tilholdssted. Det er saa forskjelligt ... Sommetider har jeg havt det rigtig flot; men nu er det noget trangt. ... Jeg har havt det saa ondt paa det siste.»

Tonen havde et vist Anstrøg af Træthed.

«Ja vi snakker ikke mer' om dette, det er bare uhyggeligt.»

Fru Bravold tog den unge Pige nøiere i ^[535]Øiesyn, Klædedragten var slet ikke saa ilde. Hun havde ialfald pen Kaabe og en Hat, der engang havde været fjong, om den end nu var adskillig medtat af Regn og Væde. Hele Mennesket bar jo Mærker efter det Liv, hun havde ført. Men det fik ikke hjælpe. Hun fik være god nok.

Saa sa Fru Bratvold i en rolig og venlig Tone:

«Ja, ja, Gunda mi, alt skal være dig tilgivet; thi jeg slutter, du nu atter vil begynde Livet paa ny ... Gud vil hjælpe dig, og Menneskene vil hjælpe dig, – det er en Selvfølge. Nu kjører du og jeg lige ud til din Bror.»

«Til han Arne ... Aa gid, det vil jeg ikke.»

«Ikke noget Snak nu. Du har en saa snil Bror, og hos ham træffer du ogsaa din Mor, som har havt saa megen Sorg for din Skyld. Hos din Bror vil det bli Juleglæde, naar du kommer.

«Det spørgs nu det? ... Og saa er det saa leit saa.»

«Ja, det hjælper ikke, Gunda. Jeg har engang lovet din Bror, at jeg skal søge dig op.»

Hun tog Pigen ved Armen, og de gik et Stykke opover Storgaden. I det samme kom der en ledig Vogn kjørende i fuld Fart. Fru Bratvold vinkede med sit Lommetøklæde og raabte Vognmanden an. Snart sad hun og Gunda vel tilrette mellem Vognens Hynder, mens det gik strygende fort udover mod Schweigaardsgade. Gunda sad stille og sa ingenting. Kanske var det bedst, at det var gaat slig.

^[536] Hun var mange Gange saa træt, og hendes Beundrere var liksom kjed hende nu. Hun var jo ikke mange Aarene over de 20, men nogle ældes saa tidlig. Hun var jo bare Barnet, den Gang, da hun første Gang kom ud i Livet.

Det var noksaa flot hos Arne Holm. Stuen var fint ordnet med plydsbetrukne Nøddetræs Møbler. Der var Oliemalerier, Hængelampe, store Bladplanter og megen Nibs. Der var ogsaa Pianoforte; for Antonie, Arnes Kone, havde lært Musik. – Foruden dette Værelse og Køkkenet, var det to andre Rum; det var Bedstemamas Kammer og Papas og Mamas Soveværelse. Det sistnævnte brugtes ogsaa til Spise- og Dagligstue ... Den bedste Stuen benyttedes kun ved høitidelige Leiligheder, den udgjorde en Del af gamle Madam Holms Stolthed og Glæde i Livet. Arne bodde nu i sin egen Gaard, tænk at han alt var naa'd saa vidt, at han var blit Gaardeier, ja det gaar meget rart til i Verden.

Julekvælden var Familien Holm samlet i den gjilde Stuen. Juletræet var tændt, og de havde netop gaaet rundt om den store pyntede Gran. Bestemama med Borghild paa Armen, mens lille Sverre stavrede saa godt han kunde mellem Mama og Papa ... Men Børnene blev snart trætte. Borghild var sovnet i den lille Kurvvognen, der for Anledningen var trukken ind i Stuen, mens Sverre sad paa Bedstemamas Fang og morede sig med nogle Leker.

[537] Antonie var netop gaat ud i Køkkenet for at se til Aftensmaden, og Arne sad i Lænestolen og *nød* sin Aftenpibe. Han havde vist mange Gange med en egen Glædesfølelse sagt til sig selv, som det staar i Bjørnsons «Arne»: «Slig er det at naa frem.» Om nogle Aar vilde han bli Bygmester og Gaardeier i stor Maalestok, og da havde han nogenlunde sit paa det tørre. Saa var det Børnene, der vilde komme til at udgjøre Fremtidens Haab ...

Det ringede paa Entréklodden, Antonie aabnede.

Der hørtes et overrasket Udraab og derefter en fremmed Kvindestemme.

«Hvem mon det kan være?» sa Arne.

«Kanske Elise Østmo.»

«Nei, hende er det ikke» ...

«Mon det skulde være Cecilie Jansen?»

«Nei, hun kommer ikke i aften.»

I samme Øieblik gik Stuedøren op, og to Damer kom ind ifølge med Antonie. Husets Frue var lang i Ansigtet og gjorde liksom Vold paa sig selv for at se blid ud.

Men i næste Øieblik laa Gunda i Moderens Arme ...

Arne hilste Søsteren venlig.

«Og denne Dame er Fru Bratvold, du Mor.»

Madam Holm gjorde en dyb Bøining.

«Fruen skal ha saa mange Tak, for hvad De har gjort imod Gunda.»

«Vi faar ta i en Flaske Portvin, du Antonie,» hviskede Arne.

[538] Den taalmodige Husmor gik ud og kom snart ind igjen med en Kagevase, samt Vin og Glas. Forreften forholdt hun sig meget stille. Hun var slet ikke fornøiet over Gundas Komme; de kunde ha mere end nok med Svigermama; men det vilde kanske være kjærlighedsløst at si nogenting, og hun holdt saa meget af sin Mand, at hun ikke for hans Skyld vilde la sig Mærke med sin indre Misnøie ... Imidlertid havde Arne skænket i Glassene og de skulde netop til at tømme et Velkomstbæger for Søsteren, da det atter ringede ... Denne Gang lød det som en stærk Kimen, og Antoine sprang lidt uvillig ud for at aabne.

«Hvem er det nu igjen?»

Atter lød der Stemmer i Entreen og denne Gang var det en høi, lidt raa Mandsstemme, der syntes Arne temmelig bekjendt. Ogsaa Madam Holm lyttede i en betænkelig Stilling, mens hun af og til vuggede paa Barnevognen. De skulde ikke længe bli i Uvished. Døren sloges op paa vid Gab, og ind kom slængende en lurvet mandsperson, der saa temmelig anløben ud.

«Godkvæld.»

Ingen svarte.

Det var Ragnvald Holm, der aflagde dette Julaftensbesøg i sin Brors Hus. Han havde været hjemme i mange Aar nu og gik og drak og sjokkede, som forinden han reiste. Arne saa ikke meget til ham, det kunde hændt imellem, at han traf ham udenfor [539] Samlagene eller ved Basarhallens Skydepavilloner, hvor Lazaronerne holder til.

Der var ingen, der sa noget, da Ragnvald kom ind; men alle saa op, med forundrede, skrekslagne Miner. Antonie var sunken om i en Stol nede ved Døren.

«Godkveld, da Get!»

«Godkveld,» svarte Arne tonløst.

Ragnvald saa sig om i Stuen.

«Saa fint som her er, ja det er svært til Greier. Her er nok ikke noe for 'Hurrableien' her, hi, hi, hi!»

Dette Ord havde saa tidt været paa Ragnvalds Leber, at det var blit til et Slengord, og nu gik han blandt Kammeraterne under Opnavnet: «Hurrableien.»

Han fik Øie paa Gunda.

«Du ogsaa her Gunda ... Det er da fælt saa mye Skrab her er kommen ind i Bygmesterens fine Stue, hi hi hi, ... Du skulde vel ikke tilfældigvis ha en Akkevitter, du Arne?»

«Vil Du drikke et Glas Vin?» Arne var bleg og skjælv i Maalet. Aa, som han skammede sig for Fru Bratvold og for sin lille fine Hustru! Han angrede næsten paa, at han havde giftet sig og ført Antonie ind i en slig Familie ... Af den Grund havde han søgt, at holde Ragnvald borte fra Huset, og det var hidtil lykkedes ham.

Ragnvald drak Vinen ud, og skubbede lidt paa sin brede Skikkelse.

[540] «Det var jagu godt.» – Han saa sig om, de øvrige Glas stod urørte, der var ingen som havde drukket.

«Her er saa stilt; det er nok 'Hurrableien' som forstyrrer, hi, hi hi. Ja, ja, jeg er forresten like glad. Jeg skal snart gaa, jeg. Jeg har ikke noe her at gjøre. Neigu om jeg har ... Du er blit altfor kry du Arne ... du har nok glemt at du er Søn til Fylleslusken Jakob 'Holmen', du, liksaa vel som jeg.» ...

Han havde talt sig varm. Han drog Pusten tungt og dybt, inden han gik hen til Bordet og tømte et nyt Glas Vin.

«Det er jagu gode Sager Bygmesteren river i, hi hi hi ...»

«Hvorfor kommer du slig, da Ragnvald?» sa Madam Holm, «svart og fæl er du, saa det er en Gru. Synes du, det er at komme i din Brors Hus paa en hellig Julaften? Fy!»

Arne gjorde en bønfoldende Mine til Moren; men det var forsent.

«Ti stille du Mor,» raabte Ragnvald, «hvad har du med mig? Er jeg dig i Veien kanske? Du er nok ogsaa blit fin nu. – Du har jagu glemt den Tiden, da Far kom paa 'Manglen' og du gik nede i Elvegata og ikke eide Klær paa den usle Skrotten din.»

Han slog Næven i Bordet, saa Glas og Flasker klirrede. Lille Sverre havde stirret paa den fremmede Manden med store vandblaa Øine; men, nu ^[541] satte han i et vældigt Brøl og vækkede Borghild, slig at hun ogsaa begyndte at græde.

Madam Holm flygtede ind i Soveværelset med Barnevognen, mens Sverre gik efter og holdt hende i Skjørtet. Fru Bratvold og Gunda fulgte lige efter. Men Antonie blev igjen i Stuen, for i paakommende Tilfælde at komme sin Mand til Undsætning.

Fru Bratvold var kommen paa den Tanke, at kanske ikke Brorens Hus var det rette Sted for Gunda. ...

«Til Vaaren skal jeg skaffe dig en god Plads», sa hun i en venlig, halvt beroligende Tone, «det er hos min tilkommende Svigersøn Harald Thoresen: han er blet Sognepræst og skal giftes med Ester til Sommeren.»

«Ja, det vil kanske være bra ... vi kan jo tales ved Siden. ... Aa gid, jeg er saa kjed dette Spetaklet.»

«Ja, slige Familiescener er leie de.»

Madam Holm holdt paa med de skrigende Barn, hun sansede ingenting.

I Entreen tog Gunda Afsked med Fru Bratvold.

«Kan du ikke bli her, saa kom bare til mig.»

«Tak!» .....

I Stuen gik Ragnvald fremdeles Berserker gang. Under nogle dristige Hallingkast var han kommen i farlig Berørelse med Juletræet og havde knust en Del Nips paa Etageren. Antonie skjælv af Rædsel, og Arne tabte tilsidst Taalmodigheden.

^[542] «Nu skal det være slut», sa han i en bestemt Tone; «hvad er det egentlig, du vil?»

«Vil ... hi-hi ...»

«Ja, jeg spør, hvad du vil. Nu faar du være saa snil og gaa med det gode. Jeg har faat nok af dine Grovheder. Hvad kan vel jeg gjøre ved, at du er kommen ud i Nød og Elendighed.»

Det var mærkeligt, at efterhvert som Arne blev sintere og sintere, sakkede Ragnvald betydelig agterud.

«Vil du kaste Bror din ud? hi-hi- hi.»

«Jeg gjør det nødig; men jeg vil ikke ha mer Leven.»

Ragnvald gjorde sig bred; tiltrods for sin daarlige Levemaade, saa var han en Mand med, fysiske Kræfter.

«Vil du ikke ha mer Leven, jaaaa? Ja, saa faar du heller ikke kaste mig ud; for da vil det nok bli 'ordentligt' Leven. Jeg' gad vide, hvem af os to der vinder, hvis vi tar et Tag.»

«Jeg har ikke til Hensigt at prøve», svarte Arne koldt.

«Jeg ikke heller. Jeg maatte ikke ha Ben at gaa paa, hvis jeg skulde la mig kaste paa Dør af sliig en kry Fant, som du er blet.»

Han gik henimod Døren.

«Farvel.»

«Farvel», kom det koldt igjen fra Arnes Læber. Men Ragnvald var stanset op ved Døren med en betænksom Mine.

[543] «Du Arne ...»

«Ja. Hvad vil du?»

«Aa hør, Get – laan mig 5, nei det er det samme ... laan mig 10 Kroner til over Helgen, naar jeg faar noget at gjøre.»

«Saa du tror, du faar noget at gjøre?»

«Det faa jeg vel.»

«Jasaa, Ragnvald, saa det er for at be mig om Penge, du er kommen.»

«Laane, sa jeg.»

Arne gjorde et ærgerligt kast med Nakken.

«Det gaar vel ud paa et. Men Herregud, hvorfor sa du ikke dette med det samme? Nu har du fordærvet en stor Del af min Juleglæde og ruineret mig for over 20 Kroner ...», med et Sideblik til alle Glas- og Porselænskaarene og til den halvt ødelagte Julegran. Havde ikke Antonie været resolut nok til itide at slukke Lysene, saa var vist Træet staat i lys Lue. «Dette er jo for galt, og saa efterpaa at be mig om at faa laane 10 Kroner.»

«Ja, vil du ikke, saa er det jagu det samme.»

«Jeg har jo saa tidt hjulpet dig, derfor ved jeg ikke, hvorfor du kommer slig. Se her er 10 Kroner; men se nu at faa dig et Nattelogi, og drik ikke op altsammen.»

Ragnvald tog Pengene med gridsk Begærlighed.

«Jeg gaar bort i Det blaa Baands Natteherberge.»

«Bor du intetsteds nu?»

«Nei da, nei.»

[544] Arne drog et tungt Suk. Det var da Bror hans likevel.

«Jeg skal si dig noget jeg, Arne,» sagde Ragnvald. «Fremtiden tilhører mig og mine Lige. Det er vi, vi, som fryser og sulter, der skal opføre et nyt Samfund paa det gamles Ruiner. I det nye Samfund vil vi alle være lige, der vil det ikke mere lyde for os Fattigfolk som en gruelig Haan, naar Julen kommer med alle sine Glæder og Herligheder paa de Riges Bord.»

Han slog ud med Haanden og indtog en tragisk Stilling.

«Godaften, Frue, De faar jamen undskylde, at De har faat 'Hurrableien' til Svoger.»

Han bukkede dybt.

«Du er en egen Fyr, Ragnvald», sa Arne og fulgte ham ud Entredøren, hjertens glad over at bli kvit den besværlige Gjæst.

Da han kom ind igjen, kastede Antonie sig grædende om hans Hals.

«Stakkars dig, Arne», hulkede hun.

«Ja, du kan saa si; du kan tro, det er tungt at ha slige Sødskende. Men er du ikke sint?»

«Aa nei, det kunde aldrig falde mig ind, jeg er bare lei.»

«Ja, det har du god Grund til. ... Bare du ikke angrer ... at du har ... giftet dig med ... mig.»

«Aa Gud, Arne, det er væmmeligt af dig at snakke slig.»

Han kyssede hende hjertelig.

[545] Nu kom Madam Holm ind i Stuen, hun saa bleg og forstyrret ud. Barnevognen med de smaa samt Gunda var blet tilbage i Sideværelset.

Arne slængte sig ned i en Stol.

«Slig en Julaften, huf ... det var Juleglæden vi skulde faa ... Tab og Leiheder ... Saa skulde Gunda ogsaa komme.»

«Det var da bare bra, at hun kom», svarte Moren.

Gunda viste sig i Døraabningen.

«Jeg skal ikke længe være i Veien. Jeg kan gjerne gaa med det samme. Forresten saa har Fru Bratvold lovet mig Plads til Vaaren.»

Antonie ilede hen mod hende.

«Kjære dig, Gunda, du er da velkommen; Arne mente det ikke saa, men det blev for meget paa en Gang. Kom nu og hjælp mig med at rydde op, saa skal vi snart faa det i Orden igjen og noksaa koseligt.»

Arne tog sin Hat.

«Du vil da vel ikke gaa ud?»

«Bare en liden Tur for at komme i godt Humør. Jeg kommer snart igjen.» [146](#)

Enogfirtiende Kapitel. I Feststemning

Da Arne Holm kom tilbage var der dækket et zirligt Aftensbord. Det var Risgrød og stegte Ribber med Surkaal og Poteter. Med en vis Vellyst indaandede Gunda den lækre Stegeduften.

«Nu faar du læse Bordbønnen, du Arne,» sa Madam Holm.

«Det kan du gjøre, Mor.»

Madam Holm læste fort og med syngende Stemme:

«I Jesu Navn, gaar vi tilbords
Spis' og drikke paa dit Ord,
Dig til Ære os til Gavn,
Saa faar vi Mad i Jesu Navn.»

Der blev serveret Rødvin til stegen, Arne vilde ikke ha øl.

[547] Han slog til Lyd paa Glasset og hostede et Par Gange, inden han begyndte.

«Vor store Digter Ibsen har skrevet en Bog, der hedder Per Gynt. Den Bog har jeg rigtig tænkt paa i kvæld, for vi er allesammen Per Gynter, enten vi saa forstaar det eller ikke. I den Bogen staar ogsaa et Vers, der er overmaade træffende. Det lyder slig:

«Nu vil vi tilsammen snakke
Men bare om løst og fast
Og glemme det vrang og skakke
Og alt, som er saart og kvast.»

Det vil vi gjøre ikvæld, vi vil glemme alt som har været saart og leit og være glade med hverandre. Skaal Mor og du min Antoine, og saa du Gunda, det var snilt at du kom!»

Madam Holm fik Taarer i Øinene, det var akkurat, som hun skulde høre Jakob.

Hun kunde paa en Vis ha Ret. Holm havde været en flink og en begavet Arbejder, der kunde ha bragt det vidt, om han havde brugt sine Evner. Det var efter ham Gutterne havde arvet det «gode Hode.» Moren havde jo aldrig «stukket dybt,» undtagen i Madfadet.

«Har du ikke havt det bra ikveld?» spurgte Madam Holm, da Gunda og hun var kommen ind i Soveværelset.

«Jo, det har jeg vist ... Men hvordan har du det, Mor?»

[548] «Jeg har det da bare bra.»

«Ja jeg synes, de er saa svært krye, baade Arne og Antonie, især hun. Disse Østmos vil være saa fine, fordi Faren har faat lidt mer' end fra Haand og i Mund, det er nu bare almindelige Folk.»

Gunda talte i en haanlig bitter Tone. Det var med hende som med Ragnvald, de taalte ikke at andre havde det godt. Det var, som skulde det være andre Mennesker og ikke de selv, der var Skyld i deres spildte Liv. Madam Holm tænkte nok dette, men hun lod sig ikke mærke. Hun svarte bare:

«Jeg har det saa godt, som jeg behøver det og meget bedre. Baade Arne og Antonie er saa snille som de kan bli. Aldrig havde jeg tænkt at faa det sliq. Herregud, – Jakob, han skulde rigtig se op nu.»

Stilhed ...

«Du Gunda!»

«Ja, Mor!»

«Ta nu Salmebogen, saa skal vi synge en Julesalme.»

Marie Holm havde aldrig befattet sig meget med Kristendommen; men siden de blev Velstandsfolk, brugte hun at synge og læse ved høitidlige Anledninger. Det var liksom en liden Afregning, hun havde at afgjøre med Vorherre.

Ellers var det jo svært vakkert, da de to Kvinder istemte:

«I denne søde Juletid
bør man sig ret fornøie.»

Maries Stemme lød lidt rusten; men Gundas [549] var enda klar og fuldtonig. De var ikke kommen langt i Sangen, da Arne og Antonie traadte ind i Værelset. Arne stemte i med sin høie vakre Stemme:

«Om Skyen aldrig er saa sort.
den jo for Solen viger» osv. ...

Efterpaa bød han Moren og Søsteren et hjerteligt Godnat. De ønskede hinanden en rigtig glad Jul, og Familien gik til ro i den bedste Forstaaelse.

«Ved du hvad, Antonie,» sa Arne, da de atter var kommen alene i sit eget trivelige Soverum. «Jeg har rigtig tænkt paa noget ikvæld. Jeg tror, det vil være det bedste for os alle, om Mor og Gunda flytter for sig selv i Vinter. Jeg faar naturligvis gi dem noget vist til hver Maaned, at leve af.»

Antonie aandede lettet. Havde ikke hun netop tænkt paa det samme. Men hun vilde ikke vedstaa det for sin Mand.

«Bare gi dem tilstrekkelig med Penge,» sa hun ivrig. «Vi faar heller indskrænke os.»

«Det tror jeg ikke behøves, naar jeg har de Indtægter som nu ... Og jeg maa vel heller faa mere, med Tiden ... Du, Antonie, du skal fremfor alt ingenting mangle. Jeg faar heller ta lidt af Kapitalen om det kniber.»

«Aa, nei vel. Jeg skal være saa sparsom saa. Jeg tror vi lever billigere, naar vi er alene. Bedstemor er ikke saa lidet fordringsfuld. Hun vil nu ha fineste Meierismør og delikat Paalæg. Og hun tænker aldrig paa hvad nogenting koster. Hun tror [550] vist, vi er grundrige Folk. Det nytter ikke, jeg forestiller hende det modsatte.»

Arne sukkede. Hvordan vilde det vel gaa med Mor naar hun ganske kom paa egen Haand? Hun var akkurat som et Barn, og Penge kunde hun slet ikke styre. Men det fik nu ikke hjælpe. Arne havde engang foresat sig, at nu vilde han og Antonie bo for sig selv. De vilde faa det mere og mere uhyggeligt med Mor og Gunda i Huset. Værst vilde det bli for Antonie; hun vilde komme til at ligge rent under. Hun var altfor snil.

Hidtil havde det jo gaaet bra; for Antonie havde baaret over med alle «Svigmors» Nøkker; men Arne vidste altfor godt, at Hustruen led under et Tryk.

«Ja ja,» sa hun med sin blide Stemme og trykkede Arnes Haand til Godnat. «Du faar ordne det med Bedstemor paa en mindelig Maade, og lad mig fremfor alt bli udenfor.»

«Jeg skal nok greie det, skal du se,» svarte Arne i en selvtilfreds Tone.

Toogfirtiende Kapitel. I overhængende Livsfare

Atter fører vi Læseren til Mjøsens smilende Bred, til den vakre R... Præstegaard.

Det er en af de vakrest beliggende Præstegaarde i Landet, og én føler sig saa hjemlig under dens gjæstfrie Tag.

Vi har før antydet, at Beliggenheden og Udsigten er overmaade tiltrækkende. Dette Landskab er jo saa at sige Norges mest smilende Egn. Mod Nord taber Blikket sig i et dybt Perspektiv af vakre Dalfører. Mjøsen viser en Del af sit dybe Blaa indfattet af lyse Enge, og grønne Lier. I Baggrunden er det skogklædte Aase og Høiderygge, der hæver sig over hinanden i det blaanende Fjerne, ligesom skjærmende over de lune af Sommerduftfyldte Dale.

Det var omtrent ved Midtsommertide, at den ^[552] unge Sognepræst, Harald Thoresen, vilde hjemføre Ester Bratvold til dette jordiske Paradis.

Der havde været megen Travelhed i Præstegaarden ugevis iforveien. Bryllupshøitideligheden skulde afholdes i Præstegaarden; thi det var Præstens Ønske, at vies i den gamle Sognekirke af Nabopræsten.

Det var et Par Dage før St. Hans, en hed Eftermiddag. Kokkepigen holdt i Kjøkkenet paa med Opvask og Kaffekogning.

Gunda Holm, der havde været omtrent en 3 Maaneders Tid i Præstegaarden, stod smaanynnende i det tilstødende Pigeværelse. Hun drev paa med at legge sammen Rulletøi. Men indved Kjøkkenbenken sad en Fattigkjærring og fik sig Mad. Hun var vist ikke saa gammel; men hun var styg at se til. Ansigtet var gulbrunt, det sorte Haaret laa tjavset og uredt langt ned over den lave Pande, og de sorte Øinene skjød liksom Ild. Hun saa ud som en egte Taterske. Kokkepigen gjorde sig ikke nogen Tanke om dette.

Hun sa ingenting til Præsten. Hun gav bare Tiggersken nogle tiloversblevne Levninger fra Middagen.

«Her skal jo være Bryllup i Præstegaren?» spurgte Fattigkjærringen.

«Ja, har *du* hørt det?»

«Ja, det spørgs vel ude i Bygden, naar han Far skal forandre sig.» Hun talte med et underligt ^[553] Sleng, liksom en fremmed Aksent, og der laa Haan i Tonen ... «Er hun kommen, hun som Bruden skal bli?»

«Hun kommer Jonsokkvelden,» svarte Kokkepigen, i en ligegyldig Tone. Hun skjænkede i det samme Kaffe op i en stor Kop og satte paa et Bret sammen med Fløde og Sukker.

«Gunda» raabte hun, «du som er klædt faar stikke ind til Præsten med Kaffen. Jeg kan lidet gaa, slig jeg ser ud.» Hun satte Kaffebrødet fra sig paa et lidet Bord, tæt ved Døren, og tog saa Vandbøtten for at gaa ud efter en «Vasdraabe.» Døren til Bislaget slang hun aaben efter sig.

«Nu kommer jeg,» svarte Gunda rask inde fra Kammerset; men stansede et Øieblik for at legge sammen et nyt Plag.

Da hun kom ud, havde den fremmede Kjærringen reist sig og stod mellem Kjøkkendøren og Bordet. Da Gunda i det samme tog Kaffebrødet, for at gaa ind til Præsten, fulgte hun Pigens Bevægelse med et onskabsfuldt Glimt i de sorte Tigerøine. Gunda blev staaende en Stund og ordnede liksom noget paa Brettet, hun syntes ikke det var trygt at la dette fremmede Menneske bli alene i Kjøkkenet. Men nu kom Kokkepigen med en fylt Vasbøtte.

«Aa, kjære du, giv mig noget i Knyttet mit,» bad Fattigkjærringen, «jeg har en vandfør Mand og tre Unger i Stuen op under Lien.»

Kokkepigen gav hende et Stykke Flesk og lidt ^[554] Brød, mens Gunda forsvandt med Kaffebrødet i nærmeste Dør.

Kjærringen la Brødet og Flesket ned i Knyttet.

«Ja ja, har de ikke mer' at gi bort i Præstegaren, saa faar det være lige nøid; du faar hilse Præsten og si, at jeg kommer igjen siden.»

«Hvem skal jeg hilse fra?»

«Fra én, som han godt kjender, men som han kanske ikke vil huske mer – bare si' det du!»

Der laa en vis djævelsk Fryd i Kjærringens lumske Øine, da hun nærmede sig Døren og gik ud.

«Uf, hvor styg hun var,» sa Kokkepigen og kastede med en hurtig Bevægelse en ryggede Brand hen ad Gulvet efter Kjærringen, der havde ladet Døren staa paa Gløt. Som bekjendt, var jo i gamle Dage Sopelimen og Ildbranden Sikkerhedsmidler mod den Troldskab og Forbandelse, som onde Mennesker og særlig «onde Øine» kunde bringe med ind i et Hus. Enda saalangt som ned i vor Tid er der dem, op i vore Bygder, der tror paa dette, som paa et Evangelium. Siri Kokke havde hørt det af Mor og Bedstemor og med megen Troværdighed anvendte hun nu det ældgamle Middel.

Gunda var imidlertid kommen tilbage, og lo med en hjertelig Latter af Siris Overtro.

«Hm, du skulde bare set de onde Øine, som fulgte dig, da du gik ind med Kaffebrettet til Præsten.»

«Sligt er tilfældigt. Den gamle Kjærringen [555] havde nogle fæle svarte Øine; men det kunde hun nu ikke for, Stakkaren.»

«Det var en Taterkjærring var det, det saa jeg først nu.»

Præsten, kom ud i Køkkenet med Kaffekoppen i Haanden.

«Jeg har slaat bort Kaffen, du Siri, den var frygtelig ond, en Smag saa bidsk saa. Du faar gi mig en ny Kop – eller har du ingen bedre, vil jeg heller ha et Glas Melk. Hvad har du hat i Kaffen, Siri?»

Præsten talte i en ustanselig Fart, som altid, naar han blev ivrig. Han likte sig slet ikke, naar ikke alting i Huset var, som det skulde og burde. Siden Frøken Ingerid var flyttet med Faren til «Aldershvile», havde det været saa som saa. Men Siri spurgte høit og i Angst.

«Har Præsten drukket meget af Kaffen?»

«Langtfra, bare en Mundfuld, og den kunde jeg heller ikke faa, ned. Fy, jeg forstaar ikke. ...»

Men Siri vendte sig til Gunda.

«Nu kan du se, det er Kjærringens 'onde Øine', som har forgiftet Kaffen, var det ikke godt at jeg kastede Ildbranden efter hende.»

Præsten spurgte om Meningen med denne forblommede Tale, og fik omstændelig høre Beretningen om Fattigkjæringen. Han fik ogsaa vide, at hun havde ytret noget om, at hun vilde komme igjen, og at hun godt kjendte Præsten.

Thoresen stod en Stund tankefuld.

[556] «'Onde Øine' var det nu ikke Siri. Sligt er bare Overtro. Hvis det er nogenting, saa har Kjærringen passet sit Snit til at forgifte Kaffen med, en eller anden af de bitre Urter, som slige Mennesker altid har ved Haanden. Giv mig et stort Glas Melk, du Siri.»

«Er Præsten syg?»

De to Kvinder nærmede sig ham i stor Bekymring.

«Nei da, nei. Jeg nød Gudskelov intet af den hæslige Drik.»

«Men hvorfor mon Kjærringen gjorde dette?»

«Det er jo slet ikke vist, at hun har gjort det. Det kan være noget Søl som tilfældigvis er kommen i Kaffekoppen.»

«Det smager intet af den, som er paa Kjedlen.»

«Nei, det har vel været noget i Koppen. Men snak for alting intet om dette til noget Menneske, der blir bare Sludder og Væv efter sligt.»

Præsten gik ind; men de to Kvinder stod forundrede og nysgjerrige tilbage.

Siri var fast overbevist om, at det var Kjærringen, som havde gjort noget «ilt» med kaffen. Men hverken hun eller Gunda kunde udgrunde Aarsagen til en slig uhørt Ondskab ... Den snille Præsten, han havde da ingen Fiender han. ...

De vidste ikke, at Præsten i sin Barndom havde fulgt med Taterne, og det faldt dem saaledes ikke ind, at der kunde være én, der havde lidt at hævne. Men Præsten trodde fuldt og [557] fast, at det var Solida, hans Ungdomselskede, som havde været inde paa Kjøkkenet. At Pigerne sa, hun var gammel, havde ingen Betydning. Harald Thoresen vidste, at den ægte Taterpige udvikler sig tidlig. Hun er som oftest overmaade skøn, naar hun staar paa Grænsen mellem Barndom og Ungdom; men

alt i 30-aarsalderen ser hun ud som en gammel Heks. Dette er en Arv fra de orientalske Forfædre, og er ogsaa en Følge af det frie Livet i Skog og Mark ...

Det var mangeslags Tanker, som rørte sig i den unge Præstemands Sind: naar han tænkte paa sit Liv blandt Taterne. Dette havde i mange Retninger været vildt og stygt; men ved Siden heraf gjemte det mangt et friskt Minde fra Guttedagene. Var det ikke ogsaa dette Livet, der havde tæmmet hans Guttenatur slig, at han alt havde udraset ved 15-aarsalderen og tidlig var blit en moden Mand. Det havde tillige lagt Grunden til den dybe Interesse, som han nærrede for de lavere Klassers Kaar. Saavidt som hele Livet er en Skole saa trodde han, at hans Ophold blandt Taterne ei heller havde været uden Betydning. Men det var ikke frit for andet end, at han blev greben af en vis Rædsel, naar han tænkte paa, at Solida muligens befandt sig i hans Nærhed. Derved var imidlertid intet at gjøre, og han søgte, at slaa Tankerne væk. ...

Ud vilde han ikke gaa. Han vidste ikke rigtig selv hvorfor; men han kunde ikke bli Herre over sin egen Frygt.

[558] Han sad i den lyse Sommerkveld foran Vinduet i Kontoret og studerede Talmages Prædikener. Han havde i det siste Aar søgt at lægge sig efter Spurgeons og Talmages populære Fremstillingsmaade af Religionens Sandheder. Denne Bestræbelse havde gjort ham forstaaet og elsket af Menigheden, og han havde ogsaa den Tilfredsstillelse at nyde Esters Bifald. Mens han sad ved Vinduet med de viftende Syrentræer udenfor, var det som om en sort Skygge gled forbi, og han hørte en Raslen mellem Trærnes Grene ... Det var ogsaa ... som havde han set ind i et Par sorte lynende Øine ... Han lukkede øieblikkelig Bogen og gik ind i Dagligstuen. ...

Det havde kanske været Indbildning. I næste Øieblik lo han ad sin egen Uro og vilde ikke fortælle det til noget Menneske. Det vilde jo straks sættes i Forbindelse med «den forgiftede Kaffekop» og vilde komme udover Bygden. Man kunde let komme til at tro, at der var nogen, der stræbte den unge Præst efter Livet, og hvad vilde vel Ester si, naar hun kom og fik høre om sligt. ...

Det var sent udover Natten. Men Pigerne var enda oppe og stelte med lidt af hvert. Præstens Soveværelse stødte umiddelbart mod Kjøkkenet. Han laa længe som i en Halvdøs og hørte Klingren med Stentøi og en lav Hvisken, der trængte ind mellem de glisne Vægge. Tilsidst faldt han i Søvn og drømte om noget tungt. En svær

Byrde, der laa ham over Brystet. Han vilde røre [559] sig, skrige, raabe om Hjælp; men kunde det ikke ... Da Byrden løftes, følte han en forunderlig Varme og saa ind i et rødt Purpurhav, inden han sank hen i en Slags Sløvhedstilstand uden Drømme.

Som ved et Vink fra en høiere Styrelse, eller et Tilfælde, mindedes Gunda Holm, at hun havde glemt at sætte Vand ind i Præstens Værelse. Forsigtig, paa Taaspidserne listede hun sig ind med en fyldt Vandkaraffel i den ene og et tændt Lys i den anden Haand. Tiltrods for den lyse Sommernat, var det skummelt i den gamle Præstegaard, og man havde tændt Lys.

Da Gunda vilde sætte Karaffen fra sig paa Bordet foran Præstens Seng, fór hun tilbage og udstødte et svagt Skrig. ... Hun blev va'r Blodspor paa det hvide Sengeøi og la Mærke til, at Præstens høire Haand blødede voldsomt. Hun nærmede sig Sengen.

Var han død eller levende?

Jo, Gudskelov han aandede. Hun rørte ved den friske Arm og kaldte ham ved Navn.

Præsten vaagnede og fór forfærdet op, da han fik Øie paa Gunda, der stod bøiet over Sengen med et tændt Lys. Men i samme Øieblik sank han mat tilbage paa Pudren.

«Gud, hvad er det? Jeg drømte saa ondt.»

«De er saaret. ... Deres høire Arm bløder ... Aa Gud!

I samme Øieblik begyndte Blodet at strømme raskere fra et friskt Saar lige under Pulaaren. [560] Præsten skjalv saa han hakkede Tænder, tiltrods for at han gjerne vilde gi' sig ud for at være en stærk Mand ...

«Det er en Fiende, jeg har,» sa han ...

«Præsten?»

«Gaa straks og undersøg Huset, om nogen skulde være inde.»

Han tog sig sammen og svøbte Lagenet om den saarede Haandled. – –

Gunda kaldte paa Kokkepigen, og med Lyset i Haand gik de to Piger blege og skrækslagne gennem Huset. De saa intet, men undredes straks over, at Gangdøren

stod aaben. Saavidt Siri kunde huske, var Døren bleven stængt om Kvelden. Lyset slukkedes af Trækvinden, og de to Piger blev staaende redselslagne og gysende i Sommernattens dæmrende Lys. Idet samme hørtes en vild Latter ude fra Svalgangen. Den tonede gjennem det gamle Panelværk som en Aabenbarelse fra den anden Verden. De to Piger greb hinanden i Hænderne og flyede forfærdet ind igjen til Præsten. Her tændte de straks en stor Lampe.

«Stengte Dere Gangdøren?» spurgte Thoresen med mat Stemme.

«Jeg ... tror det.»

«Du Siri, du faar straks gaa op og vekke Agronomen og Gutten, saa kan Gunda bli hos mig saalenge.

Da Agronomen kom ned, forbandt han i Forening med Gunda saa godt de kunde, Præstens saarede ^[561] Haandled. Men Gaardsgutten kjørte i Trav bortefter Bygdeveien, for at hente Distriktslægen. – – – Da denne kom, forsikrede han, at der var ingen Fare ... Men Blodtabet var stærkt. En Aare lige under den store Pulaare var bleven overskaaren med et skarpt Instrument. Var det truffet lidt høiere oppe, saa havde det været livsfarligt. Han anbefalede Ro. Præsten maatte for det første holde Sengen ...

Siri gik ude i Kjøkkenet og kogte Kaffe til Doktoren, skjælvende og bleg i Ansigtet. Hun tænkte paa, hvordan vel dette kunde henge sammen. Det maatte bestemt være den stygge Taterkjærringen, der havde ondt i sinde mod Præsten. Hendes Mening i saa Henseende blev yderligere bekræftet, da Budeien neste Morgen kom ind fra Fjøsset og berettede, at den bedste Melkekoen var sturtet.

Præsten Thoresen *vidste nu*, at det var Solida, som var kommen for at ta Hevn for det brudte Kjærlighedsløfte ...

Stakkars Solida!

Hvor nødig han end vilde det, saa fandt han dog, ved nærmere Overveielse, at det var nødvendigt at melde Sagen for Lensmanden, han selv og hans Husstand, vilde jo ikke være tryk paa Livet efter dette. Lensmanden drog ud med mange Mænd for at undersøge Bygden. Men der fandtes ikke Spor hverken af Kjærringen eller noget Fantefølge. Det blev oplyst, at i den forløbne Uge havde der været flere Tater, saavel Mænd, som Kvinder, inde paa ^[562] Gaardene hist og her; men nu var de som sunkne i Jorden ...

I Præstegaarden var Stemningen alvorlig efter denne Hændelse.

«Det var et stygt Mærke, saa snart før Brylluppet,» mente Siri, «det tyder saa vist intet godt.» Men hun sa ikke noget om dette.

Det var en anden Kvinde, der gik i Præstegaardens Stuer, tørrede Støv og udrettede sin Gjerning. Det var Gunda Holm. Hun havde været et Middel i Forsynets Haand til at vække Præsten og faa hans Haand forbunden og hun var glad over dette.

Hun gik saa stille med det, Gunda Holm ...

Hun var ikke fuldt saa kry, som den Gang, da hun første Gang var blit revet ud af Syndelivet. Præsten syntes bedre om, at hun var ydmyg. Men skjøjnte ikke hvordan det stod sig med hendes religiøse Liv. Hun vidste det heller ikke selv. ...

Gunda var en af de fyrige Sjæle. Sidst havde det været Religionen, nu var det Præsten, som hun knyttede sig til, med hele sit varme Hjertes Tilbedelse.

Treogfirtiende Kapitel. Den dødsdømte

I en enslig Skogbygd, der er Anneks til R... Præstegjæld, foregik en forunderlig Scene. En Bonde, der var gaaet op i Skogen, for at mærke en Del Træer, blev uforvarende Vidne til denne. Det var paa en Skogslette, ved et mørkt Fjeldvand, at der havde samlet sig et stort Følge med Mænd og Kvinder, samt en Del smudsige unger der krøb om i Græsset. De var allesammen olivengule i Ansigterne og med sort Haar. Bonden mente det maatte være Taterne. De havde slaat Kreds om en Kvinde. En Mand, der syntes at have mere at si end de øvrige, stod fremmest i Kredsen og gjorde Tegn med en Stav, medens han mumlede nogle Ord i et fremmed Sprog. Derpaa traadte han nogle Skridt tilbage og talte saa høit, at Bonden godt kunde høre hvert Ord ...

[564] «Du er dømt til at dø. Siden Mand din kom ind i Distriktsfængslet der nord, gjør du ikke Følget Nytte for to danske Øre ... Du blev sendt ud for at skaffe en fed Steg fra Præstens stabur og noget Mynt fra Kontoret. Der skal jo være Bryllup? I Bryllupsgaren pleier der bestandig være nok at ta af. Men det gik den bagvendte Veien. Din egen Uret kunde du hævne. Dit Folk tænkte du ikke paa. Du er ingen *Romanisjæl*. En Tyvskvinde, det er du! ... Du har stjaalet vore Penge, det har du gjort.»

Han skreg i, saa det ljomedede mellem Aasene. Det var en liden undersat Mand, med et svært Ar over det ene Kind og med ravnsort Haar og Skjæg der næsten skjulte Ansigtet.

Der kom frem mellem Flokken en høi spræk Gut, som kunde kaldes vakker, hvis der ikke havde Været over ham noget smygende, lurende.

Han talte langsomt og med blidt Mæle:

«Det er bare 100-aarige Mænd og Kjærringer der Dør som Hunde. Solida er endnu ung, hun.»

«Hun er en Tyvskvinde! Hun har løiet og bedraget sit Folk ... Hun var ingen ægte *Romanisjæl*, helt fra den Tid, hun kom i Kast med den lyse Gutten. Hun skal dø,

sier jeg.»

Imidlertid stod Kvinden stille midt i Kredsen. Hun la bare Hænderne over Brystet og mumlede nogle Ord i Tatersproget.

Over den hele eiendommelige Scene bredte sig en mørk Tordenluft. Fjeldvandet med sine Liljer ^[565] ved Bredderne, laa forunderlig stilt og blankt mellem en Krans af lyse Bjørke. Indi Krattet skreg en Heire, og en Flok Vildgjæs kredsede opi Luften.

Der opstod mellem Følget en forfærdelig Forvirring. Der raabtes med hese Stemmer:

«Solida skal dø, hun har brudt vore Love.»

Andre skreg:

«Nei, nei,» mens Kvinder og Børn hylede ... Det var et sandt dæmonisk Krigsraab, som gav Gjenlyd mellem de mørke Fjelle.

Den Mand, der først havde talt, og som sandsynligvis var Høvding for Stammen, styrtede mod den spræke Ungguten. Det saa ud, som var det de to, der skulde udkjæmpe Sagen. Det blev et Slagsmaal paa Liv og Død.

De to Mænd for mod hinanden med hævede Fægtestave. En lang Stok med en Blyholk paa hver Ende, der lægger dræbende, knusende Magt i hvert Slag. Modstanderne svingede sine Stave som Hjul, og kastede dem med stor Færdighed fra høire Haand over i venstre, slig at Vekslingen knap nok mærkedes. Dette er et Kunstgreb, der gir Vedkommende Anledning til at fortsætte Fægtningen, selv om den ene Arm er saaret. Han vil ogsaa uformodet kunne gjøre Udfald fra den Kant, hvorfra det minst ventes.

Seiren var længe uvis. Kvinderne hylede og der raabtes fra forskellige Kanter:

«Blod ... Blod. Dødsdommen over Solida skal skrives i Blod.»

Imidlertid trak det mere og mere sammen til ^[566] et Uvær. En fjern Torden rullede og der saas enkelte Lynglimt ... Det var en Scene, saa en gjerne kunde tro sig henflyttet til Underverdenen.

Kredsen var ganske naturlig bleven opløst og alles Blikke var rettet mod de kjæmpende. Denne Situation vidste Solida ret godt at benytte. Som en Kat listede

hun sig bort mellem de nærmeste Træer, forbi den forfærdede Bonde, der med Spænding iagttog Udfaldet i Skjul bag nogle Bjørke.

Omsidder laa Høvdingen paa Jorden aldeles udmattet og badet i Blod, mens Blodet strømmede fra et mindre Saar, som Modstanderen havde faat i venstre Arm. Høvdingen havde tabt, og Solida var reddet. I samme Øieblik var Kampen endt, og som et Særkjende for disse Folks eiendommelige Kamplove gjorde Høvdingen Tegn, til, at *Hadet* ogsaa var slukt.

Man gik at søge Solida; men hun var og blev borte.

Enten var hun rømt eller havde hun taget sig selv afdage, og de bekymrede sig ikke mere om hende.

*

Til Gaarden Bunæss i R... Præstegjæld kom Dagen efter, frem paa Morgenfiden, et elendigt Kvindemenneske. Hun var gennemvaad af Regn, og de usle Klæ'r, hun bar, var forrevne. Hendes halvnøgne Fødder blødte af flere Saar ... Hun saa ^[567] ud som havde hun færdes mellem Krat og Torne, ad stenede Veie.

Hun stillede sig indenfor Døren i det store Kjøkken paa Bunæss; men talte intet, bare saa bedende hen for sig og skjælv over hele Legemet.

De Folk som var tilstede var enig i, at de aldrig havde set et ynkeligere Syn. De spurgte hvad hun hed og hvad der fattedes hende; men hun var ude af Stand til at gi nogen Forklaring. Det var som om Maalet var gaat fra hende.

Konen paa Bunnæss^{u47} var from og snil. Den elendige blev ikke kastet ud.

Hun blev bragt tilsengs efter først at være vasket og iført rent Linned. Efter dette, syntes hun at tõe lidt op. Hun sa ialfald, at hun nu havde det godt, og faldt i en dyb Slummer. Doktoren og Præsten blev straks budsendt. Den første erklærede, at et Blodkar i Hodet var sprunget. Sandsynligvis paa Grund af Overanstrengelse. Han trodde ikke, hun var ved sin fulde Bevisthed, og hun havde neppe lang Tid tilbage at leve.

Præsten Thoresen kom først Dagen efter og bad om at faa være alene med den syge. «Hvad hedder du?» spurgte han med alvorlig Stemme.

Hun mumlede blot nogle uforstaaelige Ord; men der foregik i hendes Ansigt et forunderligt Minespil. Blikket blev liksom klarere, og hun bevægede Læberne, uden

at kunne faa frem en eneste sammenhængende Sætning.

[568] Harald Thoresen bøiede sig nedover hende.

«Jeg tror jeg kjender dig,» sa han med skarp, høi Røst; «om du er den, jeg mener, saa har du villet gjøre mig meget ondt; men Herren afvendte Faren, og alt skal være dig tilgivet.»

Han sank ned paa sine Knæ foran Sengen, og bad en inderlig Bøn for den ulykkelige ...

Da han atter reiste sig, laa Kvinden med lukkede Øine ...

Næste Dag fik han høre, at hun var død. Rolig og sløv var hun sovnet ind til den evige Gjengjældelse.

Paa Bunæss og ude i Bygden kom man til mange forskjellige Gisninger, om hvem denne fremmede Kvinde havde været. Indtil Bonden oppe fra Skogbygden kom nedover en Dag og berettede om den rystende Scene, som han ufrivillig var kommen til at overvære. Nu slog man lettelig de to Begivenheder sammen. Kvinden, der var blet tat ind paa Bunæss, var altsaa ingen anden end hin arme dødsdømte, der var blit forstødt af sit Folk. Intet Under, at hun havde sat Livet paa Spil, for at undgaa sine grumme Avindsmænd.

Men mellem dette dukkede der op et dunkelt Rygte, at det muligens ogsaa kunde være den samme Kvinde, der kort forhen havde gjort Mordforsøg i Præstegaarden. Hvorfor? det kunde ingen ane, uden Præsten selv – og de enkelte, der havde hørt omtale hans Vandreliv blandt Taterne.

Fireogfirtiende Kapitel. Et uventet Møde

«Hvor her dog er deiligt; men Skade, at Græsset er altfor dugget.»

Det var Frøken Cecilie Jansen, der talte, mens hun med let løftet Kjole og en værdig Mine skred henad en liden Marksti, med Hasselkrat til den anden Side.

«Morgenduggen er frisk og herlig, Frøken», svarte hendes Ledsager, en ældre Herre. «Det er Morgenduggen, som alle poetiske Naturer beundrer; men kanske vil den skade Deres fine Kjole?» – Med et eget Sideblik til den forfængelige gamle Dame: «Men se dog, Frøken; er ikke Udsigten herfra glimrende? Jeg vilde gjøre meget udaf dette Punkt, ifald jeg var Maler eller Digter. Ja, i min Ungdom var jeg lidt af begge Dele; men den Tid er forlængst forbi. Naar man blir Pensionist og Enkemand, saa blir man altfor stor Materialist.»

[570] De to Vandrere var stanset ved en Bøining af Veien, hvor der var aabnet dem fri Udsigt over en Del af de smilende Landskaber ved Mjøsens Bredder.

For at forklare denne Situation, maa vi straks sætte Læseren ind i, at Frøken Jansen, ifølge sin Læges Raad, havde taget Sommerophold paa Landet, og at hun ved Skjæbnens Spil var bleven ført til Gaarden Skræppestad i R... Præstegjæld. Hendes Ledsager var Sorenskriver Flakstad fra Moss, der med sin gamle Søster logerede paa samme Gaard.

De tre Landliggere, der passer saa godt i Alder og Anskuelser, var straks blet intime og foretog Udfarter sammen omkring i Omegnen.

Idag var det Frøken Jansen og Sorenskriveren, der gik en længere Morgentur alene, da Frøken Flakstad led af nervøs Hovedpine og foretrak Sengens bløde Puder fremfor den smilende Blomstereng.

«Her gaar vi ind og faar os en Taar Melk, hvis Frøkenen vil slaa Følge», foreslog Sorenskriveren, da de atter var kommen paa Vandring og Tilfældet førte dem i Nærheden af en større Husklynge, der laa paa en Bakke i nogen Afstand fra Veien.

«Det er et triveligt Sted dette; men Bygningerne ser gamle og forfaldne ud. Dog skulde jeg tro, det er en af de gamle Storgaarde; her er noget saa ærværdigt ... Ja, jeg gaar gjerne med ind», bemærkede Frøken Jansen. «Det er besynderligt, vi har flere Gange gaat her forbi; men ved enda ikke hvad Gaarden heder.»

[571] «Det er der intet rart i, vi har jo bare været her et Par Ugers Tid.»

«Men vi har været noksaa meget ude.»

«Dog er vi enda lidet kjendte», svarte Sorenskriveren. «Vi er enda ikke naad saa vidt som til en Visit i Præstegaarden. ... Hvad heder Gaarden der, du Gutten min?» spurgte han en Gut, der gjætede nogle Kjør, som gik paa Hjemmebeite.

«Det er Lindbu», svarte Gutten.

«Lindbu ... Lindbu.» Frøken Jansen gjentog Navnet to Gange, mens hun ved Sorenskriverens Side gik op gennem Lindealleen.

«Prægtige Træer», sa Sorenskriveren med Kjendermine. «En ser paa Stammerne, at de teller mange Slægtled.»

«Lindbu», gjentog Frøken Jansen. Hun havde ingen daarlig Hukommelse. Nu huskede hun det, Ragnhild Lindbu, saa hed jo den Pige, der lærte Husholdning i Hotel Nordstjernen og til hvem Erling Brun havde gjort stormende Kur. Hm, det var nu den Gang det. Mærkeligt, at hun skulde faa høre Navnet «Lindbu» igjen. Hun huskede saa tydelig den Gang, hun sidst saa Ragnhild Lindbu, det var den Kvælden, de havde besøgt «Helgesens Salon». Det var Mange Slags Tanker, der strømmede ind paa den gamle Dame ved dette Minde. Uvilkaarlig huskede hun ogsaa sin ulykkelige Søster. Men hun tog sig sammen; det gik ikke an at gaa slig for sig selv. Hvad maatte vel Sorenskriveren tænke.

[572] De var næsten naad op til Gaarden, da hun bemærkede:

«Jeg har engang kjendt en Pige fra Lindbu.»

«Herfra?»

«Det ved jeg ikke ... her kan jo være Gaarde af samme Navn.»

«Ja, det er meget almindelig. En treffer ofte Linderud og Lindbo.»

«Den Pige, jeg mener, var i Kristiania og lærte Husholdning.»

«Jasaa», svarte Sorenskriveren uinteresseret. «Ved De om hun var fra Oplandene?» tilføiede han, som for at si noget.

«Ja, men jeg ved ikke, om hun var herfra Bygden.»

De gik over den lave Terskel og ind i Huset. I Forstugangen mødtes de af en eldre Kvinde. Det var Mor Lindbu. Hun var alene hjemme. Alle i Huset var ude og drev, med Slaataannen, som, brugeligt er paa Landet.

Frøken Jansen og Sorenskriveren hilste. De bad om at faa kjøbt en Skaal Melk; de var tørstige efter Morgenturen.

Mor Lindbu tog de Fremmede nøie i Øiesyn; hun saa straks, at det var Byfolk.

«Vi holder ikke Gjæstgiveri her», sa hun i den korte, skarpe Tone, der var hende egen; «men et Glas Melk kan De vel altid faa.»

Hun bød de fremmede ind i Storstuen og bad ^[573] dem ta Plads, hvorpaa hun atter forsvandt for at bringe det forlangte.

«Nei, vil man se, hvilket fint Møblement!» bemærkede Sorenskriveren.

«Her har vistnok engang været pent, nu ser her jo ud som om her ikke færdedes Mennesker», svarte Frøken Jansen.

«Uh!»

Hun saa sig omkring paa de støvede Møbler. Det saa ud som havde de ikke været flyttet eller afpuddet paa aldrig saa længe. Omkring paa Væggene hang der fuldt med Gangklær. Et Bord foran det ene af Vinduerne var besat med Melkefade, og i Vinduskarmen stod en blomstrende Balsamine i en ituslaet Thekande. Det var en underlig Blanding af Uorden og en vis gammeldags Bondestorhed. Hvad Sorenskriveren mest knyttede sig til, var det fine Piano, hvorpaa der laa tommetykt Støv. Det havde vist ikke været opslaaet paa Menneskealdere. Hvordan mon en Sang vilde lyde i dette øde Rum. Han syntes næsten, at han saa gammeldagse blege Skikkelser, der svævede omkring til en Dansetakt.

Han afbrødes i sin romantiske Tankegang af Frøken Jansen.

«Aah, jeg kvæles rent i denne mugne indestængte Luft. Det kjendes mest, som skulde her ha' ligget Lig. For Guds Skyld lad os aabne et Vindu.»

Med adskillig Anstrengelse fik Sorenskriveren slaaet op det ene af Vinduerne. I samme Øieblik ^[574] kom Husmoderen tilbage med to store, fyldte Melkeglas og et Fad med fine, hjemmebagte Kager. «Undskyld at vi har tilladt os at aabne Vinduet,» sa' Sorenskriveren i en lidt forlegen Tone. «Det var saa varmt.»

«Ja, kanhende det. Vi bruger sjelden denne Stue, saa her blir ikke luftet ud.» Hun bød Melken om. «Er De Byfolk?»

«Ja vi ligger paa Landet ... Vi bor paa Skræppestad for Sommersæsonen.»

«Saa, ja jeg har hørt de skal ha Sommergjæster hos Mor Skræppestad.» Det var den samme tørre Tone, næsten som om Røsten var brudt. Hun slængte sig ned i en Gyngestol, foran Bordet, mens Frøken Jansen og Sorenskriveren blev rolig siddende i Sofaen. De nød begge med en vis Velbehag den nysilede Melk med hjemmebagte Kager.

Frøken Jansen betragtede hele Tiden den stive tørre Kvindeskikkelse i Gyngestolen ... Noget i dette magre forgremmede Ansigt, forekom hende bekjendt. Hun kunde ikke afgjøre, om det var Øinene eller et Trek ved Leberne? Men denne Kvinde kunde da umulig være den Ragnhild Lindbu, hun engang havde kjendt. Hun havde hørt, at Ragnhild Lindbu var blit gift, og hun bodde da vel paa en anden Gaard. Som for at si noget bemærkede hun:

«Jeg har engang kjendt en Pige fra en Gaard, som hed Lindbu.»

«Jasaa,» Ragnhild Lindbus Øine antog et spendt forskende Udtryk.

^[575] «Ja, men det er saa mange Aar siden nu. Det er vel uvist om hun lever.»

«Var hun herfra Gaarden?» Stemmen var blit varmere og blødere.

«Det ved jeg ikke ... Jeg ved bare, at hun var en rig Gaardmandsjente fra Gaarden Lindbu i Nærheden af Hamar ... Forresten hed hun Ragnhild og var nede i Kristiania i Hotel Nordstjernen for at lære Husholdning.»

Mor Lindbu var blit mere og mere interesseret, mens Frøken Jansen talte; men med den Stivhed og Træghed, der er Bonden egen, svarte hun i en antagen ligegyldig Tone:

«Det var nok mig det.»

Frøken Jansen fór op.

«Nei, er det muligt, skulde De virkelig være Ragnhild Lindbu?»

«Ja, det er jeg vist ...» (I samme stive Tone:) «Saa er vi nok gamle Bekjendte.»

«Jasaa ... Ja jeg synes nok, at jeg har set Dem; men det er jo saa mange Aar siden.»

Næsten uden at hun vidste af det, var der kommen et livligt Glimt i Ragnhilds kolde blaa øine. Underlig, at hun skulde træffe nogen fra den Tid. Hun følte det som om Hjertet skulde sprænges. Med et sky Blik betragtede hun Frøken Jansen, uden at turde vove at spørge, hvem denne Dame var. Hun sad som med Livet i Hænderne; thi hun ventede ^[576] hvert Øieblik, at Erling Bruns Navn, skulde bli Nevnet.

«Javist er vi gamle Bekjendte ja,» gjentog Frøken Jansen.

«Jasaa ... hvem er da De? ...» Det lød forventningsfuldt, næsten som i Angst. Hun turde ikke tænke paa hvad hernæst vilde komme. Men hun søgte af al Magt at bevare sin Fatning og lægge Ansigtet i de sædvanlige stive Folder.

«Ja, men det er rimeligt, at de ikke husker mig. Jeg er Cecilie Jansen, som holdt Kafé i Akersgaden.»

Nu kom det ... Jo, Ragnhild Lindbu havde en god Hukommelse. Hun huskede alt fra den Tid. ... Hun drog Veiret tungt og trangt, inden hun svarte:

«Jansen ... Jansen, jo da ... De var ...» Hun kom ikke længer. Hun fik det med en tør hul Hoste.

«Jeg var en nær Bekjendt til Erling Brun ... De husker nok ham?»

«Ja, jeg husker ... jeg husker ... De var en Slægtning af ... Erling.»

Det var næsten som kunde hun ikke faa udtalt det sidste Ordet; hun gispede efter Veiret, og de blege Kinder bedækkedes med en let Rødme.

«Vi var ikke Slægtninge, men sammenbragte Barn,» svarte Frøken Jansen roligt. Hun mærkede godt, at Ragnhild Lindbu var bevæget; men det kom ^[577] hende ikke uventet. Hun vidste, at denne Kvinde havde leget Kjæreste med Erling Brun.

Under denne Samtale havde Sorenskriver Flakstad reist sig og var gaat hen til et af Vinduerne. Nu nærmede han sig de to Kvinder og bemærkede, henvendt til Frøken Jansen:

«Med Frøkenens Tilladelse, vil jeg se mig hjemover nu ... Jeg tænker nok De finder Veien alene.»

Med fin Takt havde Sorenskriveren udfundet, at Frøkenen vistnok helst vilde være alene med Bondekonen, der mærkelig nok var en gammel Bekjendt.

«Jeg kommer straks efter,» svarte Frøken Jansen med et venligt Nik.

«Vi skal følge paa Veien;» sa Ragnhild Lindbu. Hun reiste sig for at ledsage Sorenskriveren ud paa TUNET, som Brug og Skik er; men skyndte sig snart ind igjen i Stuen ...

Tænt om hun kunde faa høre lidt om Erling Brun, ... Det var som om en liden Gnist af Livshaab pludselig tændtes i denne tomme halvde Kvindesjæl.

«Er De fremdeles ugift?» spurgte Frøken Jansen, da Ragnhild kom tilbage og atter tog Plads i Gyngestolen.

«Nei da, men min Mand er død for flere Aar siden.»

«Er De børnløs?»

«Jeg har hatt ... syv Barn ... de seks var dødfødte.»

[578] «Stakkar ... men det syvende? ...»

Ragnhild sansede sig pludselig. Hun havde sagt for meget ... Hun sukkede og spurgte op igjen: «Det syvende ... sa jeg syv Barn?»

«De sa syv», svarte Frøken Jansen i en forundret Tone.

«Jasaa ... sa jeg syv ... det var seks ...»

Hun overfaldtes af den samme tørre Hoste, som engang før havde virket saa generende. Imidlertid fandt hun Tid nok til at iagttå Frøken Jansen temmelig skarpt. Denne Dame vidste jo intet om det inderlige i Forholdet mellem hende og Erling Brun ... Vidste bare, at Erling havde gjort «Kur», som Byfolkene kaldte det, kunde ikke vide noget om at Forholdet havde baaret Følger. Hun søgte at paata sig en ligegyldig Mine og tilbød sig at gaa ud og koge en Kop Kaffe.

Nei ... Frøken Jansen vilde ikke ha Kaffe nu ... Tog langt heller et Glas Melk ... Imidlertid sad den gamle Dame med en lur Mine. Hun var ikke saa lidet nysgjerrig, og dette Møde med Ragnhild Lindbu interesserede hende mere end i en

Henseende. Hun besluttede at gaa uhyre forsigtig tilverks. Ingen skulde si, at hun havde grebet ind i noget Forhold eller ageret «Kirsten Giftekniv.»

«Jasaa ... De er Enke og barnløs.» Hun saa sig om i Stuen med et megetsigende Blik. En rig, barnløs Enke, det kunde være noget det. Men ... samtidig iagttog hun den skindmagre tørre Kvindefigur. Svært saa Ragnhild havde tabt sig. ^[579] Erling Brun, vilde vel neppe kjendes ved hende, om han nu traf til at faa se hende igjen ...

Stilhed.

Frøken Jansen var den, der først brød den trykkende Pause.

«Har De aldrig hørt noget til Erling Brun?»

«Nei, da ... nei!» svarede Ragnhild med en let Skjælven i Maalet.

Frøken Jansen betragtede hende skarpt.

«Jeg husker saa godt siste Gang, vi saas. Det var den ulykkelige Søndag Eftermiddag, da Erling var Skyld i, at alt mit herlige Porselæn gik i Knas. Husker De det? ... De sa, at jeg ikke maatte kalde det nogen Ulykke – værre Ting kunde ske.»

Ragnhild Lindbu strøg langs Bordpladen med Pegefingeren. Hun var blit paafaldende bleg. Hvorfor oprippe disse gamle, halvt udviskede Minder. Vilde da denne Kvinde holde hende paa Pinebanken? Kunde hun ikke ligesaa godt si det med det samme, om hun vidste hvor Erling Brun var? ...

Men Frøken Jansen fortsatte, som om hun fandt en egen Nydelse ved at dvæle ved disse gamle Erindringer.

«Husker De, da vi gik udover St. Halvardsgade, De og ...»¹⁴⁸

Ragnhild holdt ikke ud mere.

«Jeg husker det; men hvorfor snakke om alt dette Tul ... For mig har det intet Værd.»

«Ikke det?»

Frøken Jansen betragtede hende opmærksomt ...

^[580] «Nei, slet ikke.» Det klang hult og tørt.

«Altsaa lever De ikke i Minderne?»

«Nei, ... jeg et Bondemenneske ... Jeg har havt andet at gjøre, jeg.»

Hun lo med en eiendommelig tvungen Latter.

Der maatte gjøres en Ende paa dette.

«Ved De noget om Erling Brun – hvor han er?» spurgte hun fort og hvast.

Spørgsmaalet kom altfor braat. Den gamle Dame var ikke forberedt paa Svaret. Dog fattede hun sig snart.

«Jeg ... ved ikke noget ...»

«Er han enda i Amerika?»

«Ja, hvor kan jeg vide det?»

«Kan ikke De, De maa da vide om han er i Kristiania lel?»

Ragnhild var pludselig bleven livlig, næsten som et andet Menneske, og hun havde faat Munden paa Glid. Besvarelsen af det fremsatte Spørgsmaal var jo en Hjertesag for hende.

«Jeg ved ingenting,» svarte Frøken Jansen; «jeg tænke mig til, om De havde hørt noget? De maa kunne forstaa, at jeg ikke vil fritte Dem ud, – og heller ikke ... *kan* ... jeg si *nogenting*. Det er jo ganske tilfældigt, at vi har truffet hinanden og er kommen ind paa dette.»

Dyb Dødsstilhed, der kun afbrodes ved Uhrets Tikken ...

Frøken Jansen blev med engang taus. Kanske ^[581] havde hun været for nærgaaende med sine Spørgsmaal. Bedst i Grunden, at holde sig udenfor sligt.

Men Ragnhild Lindbu sad der rolig og kold. Det tidligere livlige Ansigtsudtryk var afløst af et eiendommeligt stivt Drag. I Øiet var der kommen en fugtig Glans, og uvilkaarlig strøg hun den ene Haandbag op over Panden. Saa fik hun ikke høre noget om Erling denne Gang heller ... Erling og ... han – Sønnen ... de var for evig tabte, gjemte og borte ... Det følte for den arme Kvinde, som om alt Liv i hendes Hjerte stivnede til Is ...

Frøken Jansen fandt det overmaade trykkende.

Hun reiste sig for at gaa ...

«Jeg synes, det var hyggeligt at saa træffe Dem igjen ... Men De stakkar, De har jo lidt saa meget.»

Frøkenen vilde ikke saare, mente intet ondt. Men hun var bleven altfor snaksom og altfor nysgjerrig paa sine gamle Dage.

«Har jeg lidt meget?» spurgte Ragnhild i en forundret Tone.

«De talte noget om, at De har mistet syv Barn, det maa da være en forfærdelig stor Hjertesorg ...»

«Sa jeg syv Barn?» udbrød Ragnhild i en overrasket og heftig Tone.

«Det gjorde De vel?»

«Saa tog jeg feil ... jeg mente seks døde ^[582] fostre ... Men, De vil jo gaa ... Jeg skal la Gjøterguttene følge Dem til Skræppestad.»

Hun bad ikke Frøken Jansen komme igjen, ønskede slet ikke at se hende mere. Med en stram Mine gik hun ud i Svalen, raabte paa «Ola» og gav ham Ordre til at følge den fremmede Dame.

*

Udenfor i Svalgangen stansede Frøken Jansen og saa hen over det yndige Landskab, der laa smilende i Morgensolens Straaler.

«Her burde en altid være i godt Humør,» sa hun med et megetsigende Blik til Ragnhild Lindbu.

«De mener her er saa vakkert.»

«Ja, det mener jeg.»

«Hm ja, det kan vel være. Byfolk ser det bedre end vi, der er opdrat her. Forresten er her lidt i Veien her ogsaa.»

Ragnhild talte i en lettere Tone ... Det var godt, at den fremmede var slaat ind paa et andet Emne. Hun ventede med Spending paa Gutten, der var gaat ind i Kammerset for at stelle lidt paa sig, inden, han fulgte den fine Damen bortover til Skræppestad.

Frøken Jansen saa paa Ragnhild fra Siden af, og saa begyndte hun igjen:

«De husker Marie Holm?»

Ragnhild Lindbu tog sig for Panden.

«Marie Holm?»

[583] «Ja, De saa hende hos mig, den samme dag Eftermiddag, da Skabet faldt ned.»

«Aa, ja nu husker jeg den stille unge Pige, som var en Halvsøster til ... til ... Erling Brun ... Er det hun, De mener? Men hun hed vist ikke Holm?»

«Nei, hun kaldte sig Svensen dengang; men hun blev siden gift med Skomager Holm. Forresten var Ægteskabet ulykkeligt. Manden var saa svært henfalden til Drik. Men det kan nu bli det samme. Hvad jeg egentlig vilde si er, at Marie Holm har en Datter, som tjener i R... Præstegaard. Kjender De den unge Pige? Hun heder Gunda.»

«Nei ... jeg kommer aldrig til Præstegaarden,» klang det iskoldt fra Ragnhild Lindbus tynde Læber.

«Ikke det? De som hører til Sognet?»

«Hm. Det er først i de siste Aar, at de yderste Gaarde her er blit lagt til Veldre, som er Anneks til R... Præstegjæld. Forhen sognede vi til Furnæs.»

Hun gabede og vendte Hodet bort.

Men Frøken Jansen fortsatte:

«Jeg vil til Præstegaarden en Dag, for at besøge Gunda; men enda er jeg ikke rukket saa vidt ... Jeg har bare været i Kirken en Gang og hørt den unge Pastor Thoresen. Han taler godt og ... saa var der noget ved ham, der overraskede mig. Det er jo rent paafaldende, hvor han ligner Erling Brun.»

[584] Ragnhild Lindbu blegnede. Hun greb sig krampagtig om Rækværket til Svalgangen ...

Var denne Kvinde kommen for at pine hende. Skulde *hun* vide nogenting? Nei det var umuligt. ... Men hun havde ialfald opdaget denne mærkelige Lighed.

Ragnhild Lindbus stive Trek antog et eget haardt Udtryk. Denne Samtale maatte afbrydes og det i en Fart.

«Jeg har set unge Præsten en eneste Gang; men ikke opdagede jeg nogen Lighed med den Person, De omtaler. Det er bare noget De indbilder Dem. Han ... et fremmed Menneske. Ha, ha. Forresten er det mig aldeles ligegyldig.» Stemmen var rolig og kold som sedvanlig. Den tvungne Latter, der fulgte Ordene, lød haanlig, næsten gjekkende ud i den sommerlumre Luft.

Frøken Jansen stod stille og umistenksom, – bare sa:

«Kanske jeg tog feil. Men jeg synes nu, at Pastoren ligner Erling Brun. Om saa er, saa kan det ikke være noget saa vidunderligt. Det er saa mangt et vildfremmed Menneske, der ligner den anden.»

«Kan hende det ja,» svarte Bondekonen i en sløv Tone. Hun orkede ikke si mer.

I samme Øieblik kom Gutten, der skulde følge Frøken Jansen paa Vei. Han var i Søndagstrøie og med glat vandkjemmet Haar.

[585] «Du blir saa længe, Frøkenen venter,» sa Mor Lindbu i en streng Tone.

«Aa, med mig har det ingen Hast,» svarte Frøken Jansen.

Ragnhild overhørte dette.

«Nu faar du følge pent til Skræppestadjordet, du Hans. Det er bedst I gaar over Mo ... saa undgaar I Viksbakkerne.»

Hun vendte sig for at gaa ind i Huset. «Farvel og Tak for mig» sa Frøken Jansen i en venlig Tone ...

Femogfirtiende Kapitel. En Kræmmer

Det var leden paa Høstparten.

Kornet stod paa Staur.

Markerne var gulnede. Dagene korte og kjølige. Alle Landliggere var forlængst trukket ind til Byen.

Frøken Jansen havde holdt længe ud; men nu var ogsaa hun dragen tilbage til Hovedstaden. Hun havde ikke gjenset Ragnhild Lindbu, siden hin skjebnesvangre Dag, som vi fortalte om i det foregaaende Kapitel.

Ragnhilds uhøflige Væsen og hele Maade at være paa, havde virket frastødende paa den gamle Dame. Hun skjønte altfor godt, at hun ikke havde været velkommen paa Lindbu den Dagen. Vel vidste hun, at Bønderne ofte er lidt kolde og træge af sig; [587] men det kunde være Maade med alt. Ragnhild havde ikke været slig, den Gang, hun var i Byen som ung Pige.

Frøken Jansen bestemte sig for, ikke mere at gaa til Lindbu. Men da hun ikke alene var en velvillig Sjæl, der gjerne la sig opi andres Affærer, men en sand Menneskeven, kom hun til at tænke paa, at den kolde, stive Bondekone saa ud til at være meget ulykkelig. Det var som om hun skulde pines af en hemmelig Hjertesorg.

Frøkenen besluttede sig til, alligevel at gaa til Lindbu en Dag inden hun reiste, og optræde paa en hel anden Maade, mere fremmed, mere fintfølende; kanske havde hun været vel nærgaaende med sine Hentydninger til Erling Brun den første Gangen hun havde været der.

Frøken Jansen skjønte godt, at Ragnhild Lindbu ingenlunde var ligegyldig for Erling Brun, og hun nærede ei alene en vis Interesse i denne Sag, men tænkte ogsaa, at hun muligens kunde være til Nytte. Saa gik hun da til Lindbu i den bedste Hensigt; men da hun kom til Gaarden, Dagen inden sin Afrejse, blev det hende meldt, at Konen i Huset var syg og ikke kunde ta imod noget Menneske.

Det var en blank Septemberdag, lidt kold; men straalende vakker med de vekslende Farveskiftninger i Løvet og en umaalelig blaa, klar Himmel, der hvævede sig over den høstlige Natur. [u49](#).

[588] Henad den slagne Landevei, som førte ret forbi Lindbu og de andre Gaarde paa Ydderkanten af Sognet, gik en ældre Mand med Skræppe paa Ryggen og Knortestav i Haand. Det saa ud til at være en almindelig Handelskar.

Han gjorde Holt i Svingen af Veien, der førte op til Alleen udenfor Lindbu. Lidt tvilende og med en betænksom Mine saa han op mod Gaarden.

«Her skulde det jo være ... lad mig se Skræppestad ... Mo ... Braaten ... De sa mig den rette Veien, da jeg var indom paa Mo. Det maa være her. Her er Lindealleen. Herregud! ... Den har jeg ofte hørt nævne» ... Han saa dybsindig op mod de nøgne Stammer. «Det er Høst nu ... Høst i Naturen ... Ja, ja der kommer en Efteraarstid ogsaa for os Mennesker; men det kan bli skjønne Dage ogsaa da, liksom nu idag! ...» Med et lyst Smil saa han sig om i den vakre Natur, inden han fortsatte sin Vandring op til Gaarden.

Det var øde og stilt paa TUNET, ingen at se, uden en Gut, der huggede Ved.

Gutten lod Øksen falde og gløttede hen mod den fremmede, da denne kom gaaende langsomt hen mod Huset.

En stor Hund kom farende ud fra Kjøkkenet. Med en voldsom Gjøen vilde den sætte lige paa Fremmedkaren.

Gutten greb Hunden ved Halsbaandet.

«Hys da, Pasop! Vil du være rolig. – Den [589] gjør ikke noget», tilføiede han i en beroligende Tone henvendt til den fremmede Mand. «Den passer bare paa ... Vi holder saa meget af den, siden ... siden ...» Kanhænde havde han sagt for meget. Han brød skarpt af og jog Hunden ind i Huset.

«Siden hvad, Gutten min?» spurte Handelskaren nysgjerrig. Han var vel en Nyhedskræmmer, som andre af sine Lige ...

«Aa, jeg skulde vist ikke si det», svarte Gutten undselig, – «siden Mor holdt paa at drukne sig i Brønden ... det var Passop, som reddede hende dengang.»

Den fremmede fór med Haanden gennem det lange lyse Skjæg og bøiede sig dybere over Knortekjeppen.

«Mor?» gjentog han halv sagte.

«Ja, Konen her paa Gaarden,; vi kalder hende for Mor. Hun har været tungsindig, siden Husbond døde.»

«Jasaa! ...»

Den fremmede lod et lidet Pengestykke glide ned i Guttens Haand.

«Jeg er Kramkar», sa han i en indsmigrende Tone ... «Tror du ikke, at Mor Lindbu skulde ha Lyst til at se paa mine Sager. Jeg har meget som er baade pent og godt.»

«Det kan vel være det; men Mor køber aldrig noget.»

Den fremmede blev staaende uvis.

«Men jeg faar da Lov til at gaa indom og [590] lægge fra mig Skræppen for at hvile lidt? Jeg har gaat langt idag.»

«Jasaa ... Ja, jeg ved ikke. Du faar gaa ind og spørre Mor. Der sidder hun ved Vinduet.»

Handelskaren vendte sig og fik se et ældre Kvindeansigt med Skaut om Panden, der tittede nysgjerrig ud gennem et af Vinduerne. Han tog med et fast Greb om Knortekjeppen og skyndte sig ind paa Kjøkkenet. Her bad han en af Pigerne om at faa Konen i Huset i Tale.

Han maatte vente en Stund og tog Plads paa en Stol henne ved Døren, som Kokkepigen bød ham.

Endelig gik Stuedøren op og Mor Lindbu kom ud. Hun var iført en blaa Værkenskjole, der sluttede tæt og trangt om hendes magre, tørre Figur. Nedover Ansigtet, slig at Haaret aldeles skjultes, bar hun et blaarudet Skaut. Man saa intet andet end de hvasse, kolde, blaa Øine og de magre, indhulede Kinder.

Den fremmede fór sammen. «Er De ... Konen her paa Gaarden?»

«Ja, hvad vil De? Er det Mad eller Husly, De søger? Jeg ser, De er en Reisende. Kanske Turist, som De kalder det?»

Stemmen var hul og trang som ellers.

«Jeg har nogle sjeldne Sager at by frem», sa den fremmede. Han havde reist sig og slængte Skræppen af sig.

«De er altsaa Handelskar?»

«Ja, jeg er saa.»

[591] Ragnhild Lindbu saa ham fast ind i Øiet ... disse mørke Øine, der med engang syntes hende saa bekendte, stod i en skjærende Modsætning til Mandens mørke Ansigtifarve og blonde Haar og Skjæg.

«Hvad heder De?» spurte hun.

«Ellingsen.»

«Hm ... hvor er De saa fra?»

«Jeg er fra Vestlandet; men nu sist kommer jeg fra Kristiania.»

Ragnhild Lindbu blev staaende i en eftertænkksom Stilling. Det forekom hende at være en dannet Mand. Der var noget vist flot og fint i hans hele Optræden. Han holdt næsten paa at imponere den jevne, tarvelige Bondekone.

«Skulde De ikke ønske at købe noget af mine Sager?» spurte han.

Ragnhild Lindbu studsede. Hvor havde hun hørt denne Stemme før? Klangens var saa besynderlig kjendt ...

«Tak, jeg kjøber aldrig noget», svarte hun. «Jeg er en gammel, tarvelig Bondekone, der ikke bruger nogenting til Stas.»

«Men jeg har ogsaa nyttige Ting», svarte Kræmmeren paa den eiendommelige Maade, hvormed Folk i hans Stilling altid søger at nøde sine Varer ind paa Kunderne.

«Jeg skal vist ingenting ha», gjentog Mor Lindbu i en afværgende Tone. «Men De faar komme ind i Stuen. Kanske De har gaat langt og kan trænge at hvile?»

[592] Kramkaren drog Aanden dybt. Det lød næsten som et Lettelsens Suk.

«Ja, det er sikkert det, at jeg trenger at sidde en Stund. Jeg har gaat indpaa 2 Mil siden igaar.»

Mor Lindbu førte ham ind i Dagligstuen og bød ham tage Plads.

«Nu faar De sidde og hvile Dem lidt», sa hun og gik ud en Stund for at beordre Stuepigen til sætte Mad ind til den Reisende. De havde fra gammel Tid af været godgjørende og gjæstfrie Folk paa Lindbu, og Ragnhild vanslægtede ikke i dette Punkt.

Da Handelskaren var blit alene, kom der et uroligt Glimt op i de mørke Øine. Han knugede Haanden mod Brystet og hviskede for sig selv: «Endelig slap jeg da indenom Stuedøren. Det gik bedre end jeg havde ventet. Men nu kommer det tyngste Tag. Nu gjælder det at fare fint frem.»

Uvilkaarlig fór han med Haanden liksom ordnende op i det lyse Haaret og Skjegget. Saa gik han sagte hen til Vægspeilet og betragtede sit eget Billede. «Jeg ser slet ikke ilde ud», sa han med et veltilfreds Smil. «Hun aner ingenting, det er jeg sikker paa.»

Da Ragnhild Lindbu kom tilbage til sin Gjæst, sad han stille henne ved Bordet. Han var tilsyneladende optat med Beskuelsen af Værelsets grønmalte Vægge og de underlige Billeder og Forsiringer. Med stor Opmærksomhed læste han de Bibelsteder, der var malet hist og her.

[593] «Denne Stue er rigtig rar», sa han, «det vilde være noget for en Oldgransker. Jeg antar, at denne Maling er svært gammel?»

«Den er saa gammel som Lindbuætten», svarte Ragnhild i en rolig, interesseløs Tone. Hun var saa vant til denne Stuen. Hun syntes ikke, den var saa rar.

Hun gik til og fra for at hjælpe Pigen med at dække Bordet, og Handelskaren havde rigelig Anledning til at betragte hende.

Som hun gik omkring med sin stive Holdning og de iskolde Ansigtstræk, saa det ud, som om hun foretog sig alting mekanisk, uden at nære Interesse for nogenting.

«Skulde De ikke ville bese mine Sager?» spurte han indtrængende og med en vis Blødhed i Tonen.

Kanske, det var det bløde Tonefald eller noget ved den fremmede Mands Øiekast, der ikke undlod at gjøre sin Virkning.

Ragnhild skjalv i Maalet, da hun svarede:

«De faar først ta et Glas Melk og lidt Mad ... saa skal vi se.»

Hun forstod det ikke. Det var en besynderlig Klemmel: En egen, trykkende Fornemmelse for Brystet, der overkom hende i denne fremmede Mands Nærværelse. Det maatte vidst være sandt, hvad Doktoren sa, at hun var forfærdelig nervøs.

Hun bød frem Mad og Drikke. Som Værtinde nød hun selv intet; men tog rolig Plads i nogen Afstand fra Bordet.

[594] «Det er et prægtigt Høstveir», sa den fremmede pludselig, liksom for dog at si noget.

«Ja, det er ualmindelig fint.»

«Det ser ud til at være en vakker Eiendom dette.»

«Ja, Lindbu er en god gammel Gaard». Tonen var lidt mere interesseret. «Men den er ikke skjøttet, som den burde være. Det er ikke altid saa greit for en enslig Kvinde at stelle med en Gaard.»

«Er De Enke?»

«Ja, det har jeg været i flere Aar.»

Den fremmede spiste en Stund i Taushed.

«Jasaa ... saa De er Enke. Det er vel tungt, det». Han betragtede den Tiltalte skarpt fra Siden.

«Aa, jeg ved ikke, jeg», kom det i en træt, sløv Tone.

«De har kanske Barn?» Spørsmaalet kom fort og med en underlig Varme i Blikket.

«Nei ... jeg har aldrig havt Barn.»

«Ikke det?»

Han betragtede hende alvorlig.

«Nei, aldrig.» Svaret kom tungt, næsten bævende. Hun skjalv paa Haanden, da hun tog Melkemuggen for at gaa ud efter en ny Forsyning.

Den fremmede optog atter det forrige Emne.

«Ja, det ser ud til at være en deilig Gaard, De har. Og den har Deres Mand efterladt Dem?»

«Nei, det er min Fædrengaard.»

Hun svarede i en studs Tone, i det samme hun [595] gik ud. Hvad havde vel denne fremmede Manden, med at spørre om alt dette? En kunde gjerne tro, at der laa noget under. Hun var en Nar, der besvarede alle disse nærgaaende Spørsaal; men hun kunde liksom ikke for det. Denne Mand bandt hende med sine gennemborende Blikke og sin eiendommelige Stemmes Klang. Tul!

Hun slængte Melkemuggen fra sig paa Kjøkkenbænken. Alle slige Handelskarer og Kolportører er svært saa nysgjerrige og leie til at fritte og spørre naar de farer Grændene imellem.

Hun tog den fyldte Melkemugge og med stram, alvorlig Mine gik hun atter ind i Stuen.

Da hun kom ind, stod den fremmede borte ved Vinduet, trommende med Fingrene i Vindueskarmen og fløitede en gammel Visemelodi, som Ragnhild Lindbu havde kjendt og hørt for saa lang Tid siden, at hun næsten havde glemt den. Hun slængte Melkemuggen fra sig med rystende Haand. Farven kom og gik i hendes Kinder, og med tunge Trin vaklede hun ud af Værelset.

Den fremmede Mand blev staaende overrasket tilbage. Hans blege Kinder overgødes med dunkel Rødme og han holdt øieblikkelig op at fløite sin Yndlingsmelodi ...

Ha ha ... han lo veltilfreds og tømte den halve Melkemuggen næsten i et Drag og begyndte saa atter, ikke at fløite men at synge med en sagte Tone:

[596] «Tys, tys ... jeg er ei din Brud,
Bølgen er kold, den slukker Elskov ud.»

Ude paa Gaarden hørtes Rullen af Vognhjul og Trampen af Hestehove. En Stund efter slængtes Kjøkkendøren op og Præsten Thoresen kom ind. Han hilste venlig paa Kokkepigen, der stod foran Skorstensilden.

«Jeg har vær'et saa svært uheldig idag ... Den ene Skjæken paa Kariolen er gaat itu. Jeg kom indom her, for muligens at faa den udbedret.»

«Det kan vist Præsten faa ... eller De kan faa laant en Kariol. Jeg skal straks tale til Mor.»

Hun bød Præsten ind i Stuen og gik ud i Kammerset, hvor Ragnhild Lindbu sad stille og tankefuld med foldede hænder foran det eneste Vindu, der vendte ud mod Haven.

«Præsten er her.»

Ragnhild fór sammen og hendes blege Ansigt blev askegraat. «Præsten?»

«Ja ... Ungpræsten.»

«Jeg forstaar. Men hvad vil han her?»

«Kariolen hans er blit fordærvet, og han er kommen indom, for at faa den udbedret ... Han tør ikke vove at kjøre længer med den slig den er.»

«Er den saa rent daarlig da?»

«Den ene Skjæken er røget isund.»

«Naa slik ... ikke andet end det. Hans Gaardsgut, kan vel snart faa Skjæken repareret?»

[597] «Det kan han vist.»

«Ja, giv ham straks Order til at begynde. Præsten vil vel reise saa fort som mulig.»

«Aa, det ser ikke ud til, at han har Braahast.»

Ragnhild gjorde en afværgende Bevægelse med Haanden. Slig Prat brød hun sig ikke om. Hun talte i det hele taget lidet med sine Tjenere.

«Hvor er Præsten?» spurgte hun kort.

«Jeg bad ham ind i Stuen. Men ... skal han ikke ha sig ... lidt Mad?»

«Det skal jeg selv ordne,» kom det skarpe lidt utaalmodige Svar. «Gaa du bare ud og sørg for, at Hans saa fort som muligt reparerer Kariolen til Præsten»

Pigen forduftede straks, Ragnhild blev siddende alene og knugede Haanden heftigt mod Hjertet.

Huf ... hvorfor kunde ikke Præsten liksaa godt reist indom Mo eller Skræppestad?. ... Var det bare for at pine og plage hende, at han skulde komme hid ...

Hun sad en Stund i bitre mørke Tanker. Men saa tog hun sig lidt mere sammen. Præstens Lighed med Erling Brun var kanske bare rent tilfældig, og den pinlige Tanke, at han kunde være hendes og Erlings Søn, var kanhænde, naar alt kom til alt, bare pur Indbildning. ... Men ... Modernærket, hun engang havde opdaget paa Præstens venstre Skulder, dengang han var Gut og laa syg i Præstegaarden? ... Men ogsaa dette kunde være tilfældigt; der var [598]jo flere Barn end hendes, der hadde Modernærke. – Men det var saa besynderligt, akkurat paa venstre Skulderen. ...

Hun sukke. Kunde hun da aldrig komme over sin Ungdomsbrøde? ...

Nei, aldrig, aldrig!

Idag fik hun dog overvinde sig selv og gaa ind i Stuen, hvor Præsten var. Det gik ikke an andet. For den fremmede Mandens Skyld kunde hun ikke godt lyve sig syg.

Med en stor Beslutning reiste hun sig og gik bort til Vægspeilet. Hun glattede Haaret, badede Ansigtet i koldt Vand og tog et rent, hvidt Skout paa Hodet.

«I Jesu Navn da», sa hun og gik ind i Stuen, hvor Præsten sad i ivrig Samtale med den fremmede Handelskaren. Ragnhild Lindbu var meget bleg, men Ansigtet var koldt og roligt som ellers.

«Velkommen tegaars», sa hun til Præsten og rakte ham Haanden med et løst Tag.

Rask, uden at se op, trak hun saa den klamme, skjælvende Haand tilbage.

Præsten betragtede hende med et deltagende Blik.

«Hvordan staar til?»

«Tak, bare bra!»

«De er saa sjelden at se; det vilde glæde mig, om De besøgte Kirken og Præstegaarden imellem.»

«Jeg er aldrig ude.»

«Men De vilde ha godt af at komme lidt ud.»

«Nei, jeg ved bedst selv, hvad jeg har godt af.»

[599] Svaret var afvisende. «Men nu faar Præsten sidde og ta en Kop Kaffe.» Hun tvang sig til at tale i en venlig og rolig Tone. Ingen anede, hvor det gik ind paa hende.

Præsten takkede.

«Ja, hvis det ikke er Bryderi, saa tar jeg gjerne en Kop Kaffe. Jeg har kjørt langt idag ... Ja, De har vel hørt om det lille Uheld, der har truffet mig underveis?»

«Jeg har hørt det ... Gaardsgutten er ifærd med at rette paa Skaden. Men nu faar Præsten ta Plads saalænge.»

Hun talte fremdeles uden at turde se paa Præsten og var glad, da Samtalen endelig var endt. Hun havde hele Tiden følt sig som paa Pinebænken.

Hun gav sig til at ordne ved Bordet for at dække dette lidt finere. Imidlertid fortsatte Præsten sin afbrudte Samtale med Hr. Ellingsen. Præsten fandt, at det var en overmaade indsigtfuld og dannet Mand, der vistnok stod høit over sin Stand. Han havde færdes vidt omkring og var inde baade i det ene og det andet.

Den blankpudsede Kaffekjedel sattes paa Bordet og Mor Lindbo vartede sine Gjæster op paa det bedste. Derpaa tog hun Plads længst bort i Stuen ved Vinduet. Præsten vilde ikke nøde hende til at sidde tilbords, dertil kjendte han altfor godt Landsens Skik, at Værtinden anser det som en stor Uopdragenhed, at spise sammen med sine Gjæster.

Det var ikke begyndt at skimre den tidlige [600] Septembereftermiddag. Det var endda lyst i Stuen, og Mor Lindbu tog frem et Strikketøi og gav sig til at strikke ... Hun undgik længe at se paa sine Gjæster, hun havde det som paa Følelsen, naar Kaffekoppene var tomme eller naar de ellers manglede noget, hun gik da bort og vartede op i Taushed, mens hun holdt øinene sænkede mod Bordet. Men Hænderne rystede og hun havde en trang Klemsel for Brystet; thi hun følte godt, at den fremmede Manden hele Tiden saa paa hende. Dog holdt hun Modet oppe og gik rolig og taus tilbage til sit Sæde ved Vinduet. Hun mindedes en lignende Scene for mange Aar siden, da hun havde vartet op Overlærer Thoresen med Frue, den Gang Harald endnu var et Barn ... Uvilkaarlig sukkede hun ved dette Minde, ...

Som en Drømmende tog hun op Strikketøiet, der var faldt i Gulvet og gav sig atter til at arbeide.

Hun hørte de to Mænd tale sammen. Handelskaren talte om Forholdene i Kristiania før og nu. Han syntes at være godt inde i dette Emne. De talte om meget, kom ogsaa ind paa amerikanske Forhold ... den fremmede havde opholdt sig i Chicago i flere Aar.

Ragnhild Lindbu lod Strikketøiet synke og saa bort mod Bordet. Hendes Gjæster var færdige med at spise, kanske tænkte de paa at staa op fra Bordet og takke for Mad, eller de var saa optat med Samtalen, at de ikke sansede nogenting andet ... Uvilkaarlig tog hun de to Mænd nøiere i Øiesyn ... [601] Den fremmedes mørke Øine bandt hende med en umodstaaelig Magt, og Træket om Læben? Aa, hvor det mindede om den, hun ikke turde nævne. Denne Manden havde jo ogsaa været i Amerika ...

Forunderligt! I næste Øieblik maatte hun næsten smile. Han kaldte sig jo Ellingsen og saa havde han blondt Haar og Skjæg ... Gud! hvor meget et nervøst Menneske dog kan finde paa. Men saa var det Præsten ... Kan hænde han stod hende nærmere end noget andet Menneske i Verden; men om saa var, saa maatte han aldrig faa det at vide ...

Med en besynderlig magnetisk Kraft heftede hun Blikket fast ved de to Mænd. Hun saa nu, at den fremmede betragtede hende skarpt fra Siden af og, hun maatte se baade paa ham og paa Præsten ...

Og ... hvad saa hun? ... Var det ikke som om de to Mænd lignede hinanden paa en Prik, tiltrods for Aldersforskjellen; thi Handelskaren var en ældre Mand, og uagtet den ene var lys og den anden mørk ... Men Trækket ved Læberne, Øinene, Panden og Ansigtets Form var livagtig ens ... De lignede ogsaa i Figur og i Høide, ... det kunde hun godt se, uagtet de begge sad ... Gud! hvad var dog dette? Drømte hun eller var hun vaagen?

... Hun knugede Haanden heftig mod Brystet, det føltes som om Struben vilde sammensnøres og hele Stuen gik rundt; mens hun idelig søgte at holde Blikket fæstet mod ét og samme Punkt.

[602] Hun reiste sig for at gaa ud af Værelset, men søgte forgjeves Døren. Med ét sank hun sammen og faldt besvimet om paa Gulvet ...

De to Mænd reiste sig forfærdede. Samtalen blev med en Gang afbrudt.

«Er hun ... blit syg?»

«Det ser ud til det.»

«Hun er vel ikke død?»

Den fremmede stod over hende med blege stive Ansigtstræk.

Præsten bøiede sig ogsaa over den besvimedede Kvinde.

«Nei, det er bare en Afmagt ... hun pleier vist ha det saa.»

Han havde baaret hende bort paa Sofaen og kaldte nu paa Pigen.

Denne kom ind med Vand i et stort Spand. ... Den syges Klær blev løst op, og om en Stund kom hun tilbage til Bevistheden. Skoutet var faldt af Hodet, og hun laa med det vaade Haaret strøget tilbage fra Tindingerne. De blaa kolde Øine, som hun netop havde slaat op, stirrede rædde og fortvilede ud i Rummet.

«Hvad var det?» sa hun og drog Pusten tungt ... Snart fik hun Øie paa Præsten og Handelskaren, der stod i nogen Afstand, og hun sansede sig straks.

«Gaa,» raabte hun heftig ... «gaa begge to, jeg vil være alene nu.»

[603] De to Mænd fik ikke et Ord eller et Suk for sig.

«I faar gaa over i Andre-Stuen», sa Pigen;

«I faar undskylde Mor, hun har det slig.»

De to Mænd gik ud i Kjøkkenet.

«Jeg faar reise nu,» sa Præsten, «det er paa høi Tid; jeg har rent glemt, at det snart er Kvæld, og kom saa dybt ind i Samtalen med ... Hr. Ellingsen ... Kariolen min er vel færdig?» fortsatte han, henvendt til Gaardsgutten, der sad indved Kjøkkenbænken.

«Ja, den er længe siden færdig, den lille Skaden var snar at udbedre. Jeg satte Hesten ind og gav den lidt Hø, jeg vilde ikke forstyrre Præsten.»

«Tak skal De ha, men nu faar De være saa god og spænde for.» ...

«Saa Præsten vil afsted straks?»

«Ja, det vil jeg helst. Her nytter det ikke at stanse længer. Jeg tror ikke Mor Lindbu vil tale med mig. I faar hente Doktoren.»

«Nei,» svarte Kokkepigen, «det gaar nok over.»

Gaardsgutten var gaat ud for at spænde for, og Pigen vilde følge de to Mænd over i Andre-Stuen.

«Nei, tak,» sa Præsten, «nu skal jeg jo afsted.»

«Og jeg sidder her saalænge», sa Handelskaren og saa sig med et vist Velbehag omkring i det store lyse Kjøkken. Udendvidere tog han Plads paa en ledig Stol ved Bænken.

[604] Kokkepigen slang imidlertid ud efter noget, og de to Mænd blev alene.

«Kjender De noget til Konen her paa Gaarden?» spurgte Handelskaren med et eget Blik paa Præsten. «Ikke synderlig. Jeg véd bare, at hun er lidt rar af sig.»

«Hvad heder hun?»

«Ragnhild ... Hun var gift paa Granliden, men efter Forældrenes Død løste de ud de øvrige Arvinger og flyttede hid. Forresten ved jeg ikke meget om hende. Jeg er saa nylig kommen hid til Sognet. Men jeg synes det ser ud som skulde hun knuges af en hemmelig Hjertesorg, stakkars Kone, jeg har meget ondt af hende. Stillingen skal heller ikke være god. Gaarden er i Vanmagt og meget forgjældet.»

Den fræmmede svarte ikke noget paa dette. Han gjentog bare:

Ragnhild ... Ragnhild ...! og saa stille hen for sig.

Præsten betragtede ham forundret, men sa ingenting. Var der noget rart ved det Navnet? Imidlertid kom Gaardsgutten ind og meldte at der var forspændt.

«Farvel og tak for Samværet», sa Præsten og rakte Haanden ud imod den fremmede.

«Hr. Pastoren skal ha Tak,» svarte Handelskaren, i en hjertelig Tone. Den unge Geistlige havde indgydt ham en mærkelig Sympathi.

«Det er sandt,» sa Præsten, «De er jo Handlende, [605] jeg skulde afkjøbt Dem et eller andet af Deres Varer.»

«Det er bare lidt Smaatteri jeg har. Det er intet som Præsten kan ha Brug for.» For første Gang, talte den fremmede i en forlegen, undvigende Tone.

Præsten studsede.

«Men er De ikke Handelskar?»

«Jeg skulde være det ...»

«Ja, ja, saa Farvel da igjen og Gudsfred!»

Præsten gik ud.

Handelskaren fulgte med ud i Svalen og blev staaende for at se efter Præstegaardskariolen, mens denne slængte bortefters Veien ... Det var en ejendommelig varm Følelse der havde betat ham, han vidste med sig selv, at det var længe siden, han havde truffet en saa gjennem koselig og behagelig ung Mand at tale med.

Med en let Tilnærmelse til et Suk gik han ind igjen i Kjøkkenet ...

Inde i Stuen laa Ragnhild Lindbu i tunge Tanker.

Hun tænkte langt tilbage i Tiden, hele hendes eget sorgtunge Liv stod for hende i dybe Træk ... og uvilkaarlig mindedes hun ogsaa sine Søstre ... Det stod saa levende for hende den Dagen, da Søster Gurid blev viet til Præsten Heidemann. Da var hun en liden Jentunge, «Atpaaslængen», som de kaldte hende, og hun havde sagt til Mor sin, med store forundrede Barneøine: «Store Søster graater [606] paa Bryllupsdagen sin.» ... Bryllup er jo for Barnesindet ensbetydende med Lykke.

Men saa blev hun selv voksen, og Skjæbnen blev hende ugunstig.

Det var i det hele taget en klein Lykke, som blev Lindbusøstrene tildel, men hun, hun havde været den ulykkeligste.

Søster Heidemann havde faat det bedst; for hun tog Livet fra den rette Side ... det er jo meget selv kan bære Skylden for ...

Hun sukede.

Det var sa rare Tanker, der strømmede ind paa hende ...

Maatte det bare bli godt tilsidst, naar Enden er god, saa er alting godt ...

I dette Øieblik stak Stuepigen Hodet ind ad Døren.

«Den fremmede Manden – – han Handelskaren, vil gjerne faa bli her Natten over.»

Der gik en underlig Trækning over Mor Lindbus blege Ansigt.

«Ja, han kan faa bli. Du faar stelle istand til ham i Kammerset.»

Pigen gik ud ...

Seksogfirtiende Kapitel. En bitter Strid

Præsten Thoresen kjørte til Præstegaarden langs den slagne Bygdevei.

Det begyndte at skumre og en enkelt Stjerne tittede frem paa den blaa høstlige Himmel.

Bag Aasen kom Maanen op og kastede sin milde Straaleglans over de afblegede Agre og Enge.

Hist og her i den dæmpede Belysning faldt der lange Skygger ud over Markerne. Enkelte Steder førte Veien gennem dystre Skove, og der var faa Folk at træffe.

Gaardene var heller ikke tætgrændte.

Der hvilte over hele Naturen et dystert og et tungsindt Præg. Det passede godt til Præstens Sindsstemning. Han var ikke længer glad og let til sinds, som da han nysad paa Lindbu i livlig samtale med den fremmede Handelskar.

[608] Han lod Tømmerne hænge løse og hensank i en dyb Grublen.

Nu er jeg straks hjemme, sa han til sig selv ... ja den som bare havde et Hjem ... et Hjem i Ordets sande Betydning ... Han sukkede. – Dengang jeg var Kapellan hos Pastor Heidemann, da havde jeg det godt. Frøken Ingerid er jo en Perle, en ren Modsætning til disse frivole Kvinder: Ester og hendes Mor ... Moren, det Skarn. Aa, hvor hun blændede mig. Men Gudskelov, nu er Sløret løftet, nu er jeg da fri hende. Hun skal aldrig mere komme i mit Hus, Ester kan stortute saalænge hun vil ... Ester ... hende blir jeg aldrig fri ... aldrig ... Hvilket Feilgreb, at jeg ikke hævede Forbindelsen mens det enda var Tid ... men desværre, dengang vidste jeg ikke, hvad jeg nu ved ... Mine brave, noble Forældre, de skulde vide ... Jeg kan ikke si det ligefrem, jeg magter det ikke ... men min Mor, den fine Fru Thoresen hun skal rigtignok faa et Vink, at hun bør afbryde al Omgang med ... min skarnagtige ... Svigermor ...

Slige var de Tanker der i et sandt Virvar fór ud og ind i Præstens Hode mens han befandt sig paa Hjemveien og tilslut dreiede op ved den Krydsvei, der førte til

Præstegaarden.

For at kunne forstaa hvordan en slig, Harmen, en slig Hær af bitre Tanker kunde indta den milde menneskevenlige Harald Thoresens Hjerte, maa vi sætte os ind i, at hans Ægteskab var høist ulykkeligt. Han havde kuns været gift lidt mere end et Aar, [609] men den sidste Del af dette Aaret, havde for ham og kanske ogsaa for hende været et sandt Helvede paa Jorden. I det ydre søgte de jo, at holde Skinnet oppe, men i det indre huslige Liv skortede det ikke paa bitre Ord og kolde kjærlighedsløse Handlinger. Især var det Ester, der led; thi hun var den, som det altid gik ud over. Og det var bleven meget værre bare paa et halvtaarstid. Hun huskede nok i Vaar, hvordan hun strævede med at sætte Kaalplanter i Haven; et Arbejde, som hun aldrig havde gjort for. Hun var jo nødt til at faa Agronomen til Hjælp og Retledning. Præsten var i Sognebud og hans Hustru glædede sig barnlig til at faa Haven færdig, til han skulde komme tilbage. Hun var i godt Humor den Dagen, og om hun end ikke elskede sin Mand, saa skal det dog siges til hendes Ros, at hun gjerne vilde gjøre ham tillags.

Da Præsten kom hjem sent udover Kvælden sprang hun ham glad imøde og raabte:

«Nu er Haven ganske færdig, du Harald, jeg har sat alle Kaalplanterne; kom ud, skal du se.»

Præsten gik med hende, uden at si et Ord. Der kom straks en Sky over Esters klare rene Pande. Stakkar! hun havde ventet sig en liden bifaldende Ydring, ... at hun havde været flink ... eller noget sligt. Men da de kom ud i Haven blev det endda værre.

«Disse Planter staar altfor tæt, de maa straks flyttes. Nu da det smaaregner kan det passe. Har du sat dem alene?»

[610] «Agronomen har hjulpet mig, og han maa vel forstaa det.»

«Det ser ud til, at han har tat feil denne Gang. I Schüblers Havebog staar det, at Kaalplanter skal sættes meget længer fra hinanden. Agronomen er envis, han vil ha alting paa sin Vis ... Og du, du forstaar jo ingenting.» De sidste Ord blev ytret i en halv medlidende, halv foragtelig Tone. Han stod med en myndig selvklog Mine, som vilde han indgyde Respekt, og uden videre rev han alle Planterne op og la dem forsigtig ved Siden, grov Hullerne igjen, hvor de havde staat og gjorde nye Huller.

Ester stod bare og saa og saa, mens Taarene vilde frem, og hun følte en sugende, saar Fornemmelse for Brystet.

Da hendes Mand var færdig, sa han: «Se saa, nu faar du gjøre Arbeidet om igjen.»

Uden videre gik han ind og lod Ester alene i Smaaregnet, for at sætte minst et Par Hundrede Kaalplanter. Hun tog straks fat paa Arbeidet, stille og bleg, medens et Par store Taarer trillede ned over de tynde hvide Fingre.

Om en Stund kom Gunda ud for at hjælpe til. Om det var Præsten, der havde sendt hende, fik ikke Ester vide.

Slige Scener var desværre almindelige i Præstegaarden, de kom snart til at høre til Dagens Orden. Ester blev bleg og mager og saa paafaldende forgræmnet og daarlig ud. Det taltes allerede om [611] ude i Bygden, at Præsten ikke skulde være snil mod sin Kone, og det vakte Forundring. Præsten, som var en Kristen og en saa brav og elskelig Mand, god mod fattige, hyggelig og omgjengelig under alle Forhold! Daddelen traf mest Fruen, hun var vistnok en verdslig og en forfengelig Kvinde, lidet huslig og lidet skikket som Præstefrue.

Ester gik der stille for sig selv i Præstegaardens lumre Stuer. Hun havde ingen at tale med, ingen at omgaaes ... Hendes eneste Glede var Bøgerne ... men de blev ogsaa for gamle ... hendes Mand gav hende aldrig en ny Bog. Han fandt i det hele, at hun leste altfor meget, – bedre vilde det være, om hun lærte sig til at stelle sit Hus, det var gjerne hans Valgsprog. Men under disse Forhold blegnede Esters deilige Ungdomsidealer hen og hun blev hjertesyg. Hun forstod ikke, hvordan hun skulde holde Livet ud og ønskede bare, at hun maatte faa dø.

Hun var kommen til Præstegaarden med de redeligste Hensigter, hun vilde gjerne bli huslig og snil, og kanske var det ogsaa lykkedes, om hendes Mand var kommen hende mere imøde. For det første af var jo ogsaa Forholdet langt bedre; men saa vilde Skjæbnen, at Præsten gjennom en tjenstvillig Ven skulde faa vide alt vedrørende Fru Bratvolds Fortid. Rygtet var kommen ud fra Maler Gramstad, der engang før havde gjort Fru Bratvold meget ondt. Men fra den Stund af forhærdede Præsten sit Hjerte mod den stakkars Ester; det var [612] som det hele skulde gaa ud over hende. Den menneskevenlige, velvillige Harald Thoresen, der saa mangan en Gang havde rakt Haanden ud mod de faldne Kvinder, var streng i sin Dom mod sine nærmeste.

Uh ... han kunde jo liksaa godt ha giftet sig med Solida eller med Gunda ... Tænke sig til. Datter av en slig én! Han skammede sig over sin Hustru og ringeagtede hende. Og Svigermoren taalte han ikke at se, begge disse Kvinder havde jo draget ham med sig ned i Smudset. For deres Skyld kunde han ikke hæve sit Hoved saa

høit som før. Det var ikke langt fra, at han i sin Uretfærdighed og Hensynsløshed ansaa Fru Bratvold for en Bedragerske, der tilligemed det paatagne Navn ogsaa vilde dække sit gamle Syndeliv med Kristendommens Maske.

Fru Bratvold mærkede altfor godt, at hun var ilde set af Svigersønnen. Hun søgte at trænge ind paa ham for at faa vide Gruuden til hans forandrede Optræden imod hende; men det lykkedes hende ikke. Saa trak hun sig tilbage og lod sig sjelden se i Præstegaarden. Hun kjendte godt til, at Ester var meget ulykkelig, men hun kunde jo ikke gjøre hverken fra eller til og vilde nødig blande sig ind mellem Ægtefolkene.

Slig stod det til i R... den Kvelden, da Præsten Thoresen kjørte ind paa Tunet efter den lille rast paa Lindbu. Han overlod Hest ^[613] og Kariol til Gaardsgutten og gik ind i den store Dagligstue.

Stuen var tom.

Ester var intetsteds at se. Men Lampen var tændt og Aftensbordet dækket.

Præsten gik ud i Kjøkkenet.

«Hvor er min Hustru?»

«Hun er kjørt ud en Tur.»

«Kjørt ud? ...»

«Ja, hun er reist til Haug, der skulde være Kvindemission i Eftermiddag.»

«Ja saa ...»

Præsten gik ind med et haanligt vantro smil om Læberne ... Hans Hustru paa Kvindemission, hvad vilde hun vel der? Noget andet maatte ligge til Grund.

I samme Øieblik lød der, Vognrammel ude paa Gaarden. Præsten gik til Vinduet og kom netop tidsnok for at faa se sin Hustru springe ud af Vognen ved Agronomens Haand. Præsten rynkede Panden og lo bittert, – tænkte jeg det ikke nok.

Straks efter kom Ester ind i Stuen. Hun havde lagt Reisetøiet af i Forstugangen og tog sig godt ud i sin fine, sorte Dragt. De ellers saa blege Kinder var dækket med en let Rødme efter Turen ude i den friske Luft. I de mørke Øine var der kommet et livligt Skjær. Hun følte sig vel tilmode efter den lille Udflugt. Det var saa sjelden hun var ude.

[614] Præsten sad allerede ved Aftensbordet og skjænkede i et Glas Melk.

«Godaften,» sa Ester.

Hendes Hilsen blev ikke besvaret.

«Skal vi ikke ha The i Aften?» spurgte Præsten.

Ester ringede efter Theen ... Da Pigen kort efter kom ind med Brættet, satte hun sig til Bordet og skjænkede i en stor Kop til sin Mand.

«Uh ... Theen er kold,» sa Præsten og skjød koppen langt bort, «sligt Søl skal jeg ikke ha noget af.»

Han skjænkede i et nyt Glas Melk.

«Den er ikke meget varm,» sa Ester sagtmødig, «men Gunda kan snart trakte en ny Kande.»

«Gunda ... det er bare Gunda du stoler paa ...» fór Præsten op. «Vi kan ikke vente mere af hende; men din Pligt var det at styre dit Hus.»

Ester svarede ikke, men Læben bævede da hun reiste sig for at ringe paa Gunda.

«Du kan spare dig for den Uleilighed,» sa Præsten, «jeg skal ikke ha mere The iaften. Jeg drikker Melk.»

Stille og bævende tog Ester atter Plads.

«Hvordan blir det med mine Skjorter, du skulde reparere?» spurgte Præsten efter en liden Pause. «De blir naturligvis aldrig færdige. Den Udgiften med at kjøbe Symaskine, kunde jeg gjerne ha sparet.»

Ester svarede sjelden sin Mand paa alle hans [615] bitre Udgydelser. Hans myndige Tone imponerede hende gjerne slig, at hun ikke fik Maal for sig; men iaften svarte hun i Harme:

«Skjorterne skal nok bli færdige. Jeg stræver hele Dagen, ... altfor meget ... Jeg har ogsaa noget *mere* at sy» ... Hun tilkastede ham et stjaalent Øiekast, inden hun fortsatte. «Det er ikke Skjorterne du venter paa; du taalte naturligvis ikke at jeg tog den lille Tur bortom Haug idag.»

«Jo saamen ... for mig maa du gjerne kjøre ud med Ivar Staff ... om det saa er hver Dag ... Det ligger dig vel i Blodet at ... at ville more dig med Herrerne.» Han talte i en haard bitter Tone.

Ester skjød Thekoppen langt tilbage paa Bordet. «Fy hvilken Skam, at tale slig, det havde jeg aldrig, aldrig ventet mig af dig, Harald! ... Jeg forstaar ikke engang hvad du mener, og jeg anser det under min Værdighed at spørge ... Jeg synes bare, det er stygt af dig som en Kristen og en Gudsords Forkynder, at ville behandle din Hustru paa en saadan Maade ... Det havde været bedre, at du aldrig havde giftet dig med mig.»

«Ja, det havde vist været langt bedre.» Svaret kom langsomt og med Eftertryk.

Saavidt var det altsaa kommet. De fandt begge, at deres Ægteskab var et Misgreb. Ester reiste sig straks fra Bordet og gik ind i Sovekammeret, hvor hun kastede sig næsgrus over Sengen i bitter Graad.

[616] Præsten blev siddende igjen ved Bordet med rynket Pande og i dybe Tanker, inden han gik ud paa Kontoret, hvor han havde ladet flytte ind en enkelt Seng ...

De følgende Dage mødtes Ægtefolkene kuns ved Maaltiderne og talte ikke mere sammen end høist nødvendig.

En Formiddag sidst i Ugen stod Ester udenfor sin Mands Kontordør med et Brev i Haanden. Hun bankede paa, sagte og frygtsomt.

«Kom,» lød det indenfor med høi, fast Stemme, og bævende traadte Ester ind i Værelset, hvor hendes Mand sad bøiet over Skrivebordet. Han saa op lidt forundret, da Ester kom ind. Det var yderst sjelden hun viste sig paa Kontoret.

«Hvad vil du?» spurgte han.

Uden at svare tog Ester Plads paa nærmeste Stol.

«Jeg har faat Brev fra Mor ...»

«Naa?»

Ester hostede let og la Brevet, hun holdt i Haanden, hen paa Skrivebordet.

«Ja, du kan selv læse Brevet ... Stakkars Mor, hun skriver, at hun saa gjerne vil komme hid en liden Tur.» Stemmen var bønlig ... «Du kan vide hun længes efter mig.»

«Det forstaar jeg saa godt ... men jeg kan ikke gjøre noget i den Sag ... Jeg har engang betydet dig, at jeg ikke vil se din Mor i Huset ... [617] og jeg ønsker heller ikke, at du reiser til Kristiania, uden jeg er med.»

Ester reiste sig i stærk Sindsbevægelse og gik tæt hen til sin Mand.

«Er det virkelig din Mening?» spurgte hun med tung, graadkvalt Røst.

«Jeg siger aldrig noget, som jeg ikke mener,» lød det iskolde Svar.

Præsten tog Pennen og vilde fortsætte sit afbrudte Skriveri; men Hustruen lod ham ikke saa let i Ro.

«Hvad ondt har Mor gjort dig?» spurgte hun med tilbageholdt Aandedræt.

«Hun har aldrig gjort mig noget ondt,» svarte Præsten i den roligste Tone af Verden.

«Men i Guds Navn, hvad er det saa?»

«Tys Ester, tag ikke Guds Navn forfængelig i en saa ubetydelig Sag.»

«Aa, du er ingen Guds Mand, du som kan behandle din Hustru slig. Men jeg finder mig ikke i det. Jeg vil vide, hvorfor Mor ikke maa komme hid. Stakkars Mor! ... Du holdt engang meget af hende ... Er det for min Skyld, at du nu hader hende slig.»

«Jeg hader intet Menneske.»

«Men hvorfor maa ikke Mor faa Lov at komme hid?» Hun talte med hæs Stemme og havde ondt for at holde Graaden.

«Tys Ester,» sa hendes Mand i en afgjørende Tone ... «det nytter ikke, du gir en Scene. Det [618] blir som jeg har sagt. Jeg lar mig ikke overtale eller bøie af Kvindetaarer. Naar jeg engang har sagt, at jeg ikke vil se din Mor i Huset, saa man du tro, jeg har mine Grunde ... men disse Grunde blir min Sag ... Du kan skrive til din Mor og si hende, hvad jeg nu har sagt, saa vil hun nok forstaa mig, hvis hun vil gjøre sig den Umage at tænke sig tilbage i Tiden.»

Ester fik ikke Tid til at svare; hendes Mand reiste sig, tog hendes Haand og ledede hende hen mod Kontordoren. Da de var komne saa langt, aabnede han Døren og stødte hende blidt ud ...

Ester styrtede ind i Dagligstuen, stængte sig ned paa Stolen foran Symaskinen og brast ud i en fortvilet Hulken.

Slik fandt Gunda sin Frue, da hun et Øieblik efter kom ind i Stuen for at dække Frokostbordet.

«Du behøver ikke dække Bordet,» sa Fruen med taarekvalt Stemme. «Du kan bringe Kaffen ind til Præsten paa Kontoret. Og jeg ... jeg skal intet ha»

«Aa jo da ... En Kop varm stærk Kaffe maa Fruen ha. Det har De bare godt af.»

Hun nærmede sig venlig sin Frue. Gunda holdt overmaade meget af Fru Bratvold, glemte aldrig hvad denne havde gjort for hende, og hendes Hengivenhed for Moren var nu gaat over paa Datteren. Det var ikke frit for andet, end at hun ofte syntes, at Præsten var uretfærdig mod sin unge ^[619] Hustru; thi hun skjøjte godt, hvordan Forholdet var mellem Ægtefolkene ...

Gunda stod høit i Præstegaarden. Hun var bleven en snil og en brav Pige. Hun var ganske reven ud af sit gamle Syndeliv, og det var ingen Fare for, at hun vilde falde tilbage. I Præstegaarden var hun ganske afsondret fra Hovedstadens Forlystelser og sine gamle Bekjendte. Kanske var det ogsaa noget andet, der holdt hende fangen i de Forhold, hvori hun nu var kommen ind.

Ester var svært alene, synes ikke at hun havde et eneste Menneske at betro sig til. Den eneste var Gunda, som hun imellem kunde tale lidt med. Gunda var en Pige, der eiede adskillig Livserfaring, og hun glemte heller aldrig den Standsforskjel, der var mellem hende og Fruen.

«Aa, du Gunda, du kan tro, jeg har det ondt,» hviskede Ester med lav, hikstende Stemme.

«Ja, jeg ser, at Fruen er saa bedrøvet.»

«Bedrøvet er ikke det rette Ord. Jeg er fortvilet ... Tænk du Gunda, nu vil min Mand nægte Mor at komme hid i Besøg.»

Det var kanske ikke ganske rigtig at si dette til Pigen; men hun følte det som vilde hun kvæles, hun maatte aabne sig for nogen, og Gunda var ingen Sladderhank.

Pigen veg et Skridt tilbage.

«Er det muligt?»

«Ja, Harald vil ikke se min Mor i Huset.»

[620] «Nei, hvor kan da Præsten være saa svært urimelig.»¹⁵⁰

«Ja, det ved jeg ikke.»

Gunda tænkte med sig selv, at Præsten rimeligvis ikke vilde, at Svigermoren skulde vide noget om det daarlige ægteskabelige Liv.

«Fruen maa ikke ta det saa tungt,» sa hun om en Stund. «De skal se, det vil nok bli bedre.»

Et lyst Blik paa Livet var liksom Gunda egent ... og det var ofte, at hendes lyse Syner smittede andre.

«Hvad mener du?» spurgte Fruen.

Gunda¹⁵¹ nikkede hemmeligsfuldt. Hun saa bort paa Symaskinen, hvor der laa henslængt noget Barnetøi, og derfra kastede hun et betydningsfuldt Blik bortover paa Fruen.

«Naar den *lille*¹⁵² kommer, saa vil det bli bedre,» sa hun i en trøstefuld Tone.

«Tror du det? ... Tonen lød halv tvilende, halv forundret ... «Ved du hvad Gunda, jeg har tidt ønsket med mig selv, at den *lille* aldrig, maatte se Dagens Lys.»

«Nei, det maa ikke Fruen gjøre. Det er skrækkelig syndigt at ønske sligt. De skal se, at Præsten blir meget snillere, og at alting blir ganske anderledes naar den *lille* kommer ... Da kan ogsaa Fruens Mor komme i Besøg. Præsten vil ikke si et Ord.»

[621] «Tror du det Gunda?»

«Ja, det tror jeg ganske sikkert.»

Det nærrede som med et stille dæmrende Livshaab i Esters forpinte Sjæl; men hun blev siddende taus og stille, magtede ikke at si nogeting.

«Fruen faar ta det med Ro,» fortsatte Gunda.

«Præsten stakkar er nu saa svært nervøs, han arbejder altfor stærkt. Hvis han var mindre træt og opslidt, saa vilde han ikke være saa urimelig som han mangel Gang er ... Men Fruen skal se det blir bedre siden,» hun blinkede listig med Øiet. «Og nu faar Fruen skrive til Deres Mor, at De ikke vil ha hende herop før den *lille* er kommen. De kan altid finde paa en eller anden Undskyldning. Sig for alting ikke, at Præsten har noget imod, at hun kommer, det vilde bare gjøre galt verre.»

Ester følte sig opmuntret ved denne Tale.

Haabet var begyndt at gry i hendes Hjerte.

«Du er en snil og en forstandig Pige, du Gunda,» sa hun i en venlig Tone, «havde jeg ikke dig, ved jeg ikke, hvordan det skulde gaa. Nu faar du ta ind en Formiddagskaffe til os begge. Jeg vil gjerne, du skal sidde herinde en Stund. Du kan jo hjælpe mig med Sømmen.»

«Fruen er altfor god,» svarte Gunda i en lidt undselig Tone ...

Hun gik ud for at ordne til Frokosten. Præsten ventede vistnok paa Kaffen, hun var blit altfor længe opholdt af Fruen.

[622] Imidlertid sad Ester alene en Stund og tænkte ... bare tænkte. Kanske Gunda havde Ret. Hun sukkede liksom lettet. Det var en underlig, hidtil ukjendt Følelse, der betog hende, mens hun pressede Haanden haardt mod Brystet.

Syvogfirtiende Kapitel. Hvordan vil det vel ende?

Kramkaren havde sovet paa Lindbu en Nat og skulde nu drage videre.

Han havde netop pakket Skræppen sin, efter at ha solgt et broderet Forklæde til Stuepigen. Paa Købet havde han skjænket den vakre Pige et fint Tørklæde, og nu gav han sig i Samsnak med hende, mens hun holdt paa med at dække Frokostbordet og skjænke Kaffen. Han var først kommen med en Del spøgende Hentydninger; men efterpaa slog han saa over i en alvorligere Tone.

«Hvordan staar det til med ... Mor Lindbu idag?»

«Aa, hun er vist bedre, det er ikke farligt. Hun pleier ha det slig.»

«Ja saa?»

[624] «Ja, hun fik det engang i Kirken, og engang her hjemme, blev hun rent daarlig ... Stakkar, hun sidder ikke godt i det.»

«Hvorledes det?» spurgte den fremmede ivrig. Der var kommen noget vist stirrende, brændende op i de mørke øine; men Pigen mærkede det ikke. Hun skjænkede i det samme en ny Kop Kaffe, og saa snakkede hun videre op og ned ad Væggen, som saa mange andre.

«Jeg skulde vel ikke snakke om det,» sa hun, «men det er da noget, som ikke er skjult, at Mor Lindbu snart maa gaa fra Gaard og Grund. Kan det slænge et Aarstid til, saa blir det vist ikke mer.»

Den fremmede spildte Fløde paa Dugen.

«Hvoraf kommer det?»

«Gaarden er forarmet og forgjældet. Det begyndte alt i Husbonds Tid.»

«Hm ... Har hun ingen Bestyrer?»

«Nei da, det er bare Gaardsgutten og saa Gamlepræsten paa 'Aldershvile'. Men han er saa sløv og gammel ... det er mest Frøkenen, der gir hende et Raad nu og da.»

«Hvor er 'Aldershvile'?»

«Tæt ved R... Præstegaard. ... det er langt did. Men vil De gaa den Veien, saa er det troligt, at Frøken Ingrid handler lidt.»

«Ja, kanske jeg kunde stikke indom,» svarte den fremmede i en ligegyldig Tone, «hvor gaar Veien.»

«Ret forbi R... Præstegaard op Staffsbakken. Lige paa Toppen af Bakken ligger 'Aldershvile'. ^[625] Stedet heder egentlig Staffsaasen. Det er let at finde.»

Stilhed ...

Den fremmede drak sin siste Kaffeslurk.

«Ja ja. Jenta mi, saa faar du ha tak da.»

«Dere skal vist ha tak.»

«Og nu skal du ikke si til Mor Lindbu, at jeg har spurgt noget om Gaardsdriften eller Forholdene her.»

«Nei da ... De har jo slet ikke spurgt. Det var jo mig, der fortalte det.»

«Javist, var det saa; men det lader jo lidt rart for en fremmed at gi sig i Prat om sligt.»

«Aa, nei da, det er ikke rart, det er noget som alle snakker om.»

Den fremmede fortsatte:

«Saa faar du hilse Mor og takke for mig.» Han tog en liden Pakke, som han havde lagt ved Siden af sig paa Bordet. «Du faar be Mor ikke forsmaa dette Tørklæde. Jeg ser hun bruger slige om Hodet.»

«Ja, det er nok Landsens Skik, det.»

Pigen tog Pakken i Haanden, mens hun fulgte Handelskaren ud i Svalen og bød ham Farvel.

«Svært saa koselig Kar,» sa hun til Mor Lindbu, da hun kom ind i Dagligstuen.
«Det var nok et Tørklæde, som han vilde be Mor ikke forsmaa.» Hun rakte Pakken frem til Konen, der enda laa i Sengen. Hun var ikke tidlig oppe Mor Lindbu.

[626] Lidt undrende og med skjælvende Haand tog Ragnhild Pakken og la den uaapnet hen paa Aaklædet.

«Gik han nu?»

«Ja nu gik han just over Tunet.»

Pigen saa ud af Vinduet.

«Nu slænger han nedefters Veien.»

Mor Lindbus stive Træk antog et eget spændt Udtryk.

«Han vilde nok til 'Aldershvile'.»

«Til 'Aldershvile'?» kom det i en undrende Tone fra Ragnhilds tørre, Læber.

«Ja, han spurgte ialfald efter Veien.» Pigen undgik naturligvis at nævne, at hun var den, der havde nævnet Gamlepræsten og «Aldershvile.» – Hun tog Kaffebrettet, der stod paa Bordet foran Mor Lindbus Seng, og skyndte sig ud ...

Da Ragnhild var blit alene, greb hun straks efter Pakken og mere forventningsfuld end hun egentlig pleiede at være, løste hun op den lille Seilgarnstraad, der var bunden omkring.

Mellem hendes rystende, nervøse Fingre vikledes der ud et blødt ægte Silketørklæde med en let cremegul Farve. Det var meget vakkert og netop skikket for en Bondekone til at bære om Hodet.

Mor Lindbu saa paa det saalænge til de stive, haarde Ansigtstrak næsten opløstes i et Smil. Dette var rart ... Der var aldrig nogen, der gav hende nogenting. Og hvad havde hun vel egentlig gjort for ... den ... fremmede Handelskar?

[627] Hun foldede Tørklædet forsigtig sammen og la det atter ind i Pakken. Saa lænnede hun Hodet tilbage paa Pudden og faldt i dybe Tanker, indtil hun greb sig i, at hun nynnede en gammel Vise:

«Tys, tys, jeg er ei din Brud,
Bølgen er kold, den slukker Elskov ud?

I næste Øieblik lo hun med en eiendommelig hul Latter.

«Galskab, hvad er det dog, jeg finder paa?»

Om en Stund stod hun op, og da hun var paaklædt, prøvede hun Tørklædet foran Speilet. Men hun fandt, at den cremgule Farve misklædte hende, da den tjente til mere at fremhæve hendes Bleghed og skarpe Træk. Med et lidet Suk løste hun Tørklædet af, la det omsorgsfuldt ind i et Stykke fint Papir og gjemte det i en Æske i Drakisteskuffen.

*

«Aldershvile», var en Plads under Gaarden Staff, som Præsten Heidemann havde købt og opdyrket bestemt til Enkesæde for Fru Gurid; men da saa hun var den første, der døde, blev det et Aldershjem for Præsten og hans Datter.

De hvide Husbygninger, der var bekvemt og hyggelig indredet, laa høit med vid Udsigt over Fladbygden og med Mjøsen i Forgrunden. De kunde ogsaa se Solen spille paa Præstegaardsvinduerne, langt borte i det fjerne.

[628] Det var nogle Dage efter at Kræmmeren var reist fra Lindbu.

Det var Søndag med Søndagsfred og Søndagsstilhed. Med Solskin, der fór ud og ind mellem de hvide Bjørkestammer og kastede et gyldent Skjær over de visne Blade.

I Haven paa «Aldershvile» laa der Dynger af gult Løv og indimellem var det nogle halvvisne, falmede Georginer og sildige Høstblomster, der stod igjen.

Inde i Soveværelset, der vendte ud mod Haven, sad Præsten i en bøiet Stilling foran Bordet og leste med høi Stemme af Grundtvigs Søndagsbog. Den skjælvende, brustne Røst lød næsten haard ud i den høstlige Natur. Men i Stuen ved Siden sad Frøken Ingrid ved Pianoet og spillede og sang i milde dempede Toner:

«Nødig sie'r vi Farvel,
Men Velkommen, O hvor gjerne.

Har vi rigtig kjær en Sjæl,
Er den nær, dog i det fjerne!

Idet samme kjørte en Hest ind paa Gaarden ...

Stilhed ...

Kanske var det fremmede, der kom, eller Stuepigen som kom kjørende hjem fra Furneskirken? Det siste var mest trolig. Ingrid gad ikke se efter. Hun slog an nogle dybe Akkorder og fortsatte:

[629] «Mødes Blik med Blik ei mer.
Er de kjære Smil bortfløine.
Blik og Smil, som ingen ser,
modes dog med Sjæleøine!

Der var kommen nogen ind i Stuen; men Ingrid fortsatte Sangen likevel ... Hele hendes Sjæl var med i denne Sang, og hun lod sig ikke gjerne afbryde. Hun vilde just begynde paa Slutningsverset, da nogen slog hende let over Skuldren.

Sangen forstummede ... Ingrid vendte sig om. Med den høire Haand enda hvilende paa Tangenterne og ... der bag hende stod Mor Lindbu i sort Kjole og med et cremgult Silketørklæde om Hodet. «Er det dig Moster ... Goddag og Velkommen skal du være.»

Ingrid havde reist sig og rakte Haanden frem.

Mor Lindbu tog den sagte og stilfærdigt. Der var over hende noget forunderlig mildt, som Ingrid aldrig havde før.

«Du Ingrid syng den Sangen om igjen, som du sang, da jeg kom ind. Den er saa vakker.»

«Ja, den er deilig.»

Ingrid begyndte paa det første Vers, mens Ragnhild tog Plads bag Pianoet. Den gamle Bondekone førte uvilkaarlig Haanden op mod Øinene og søgte at dæmpe et let Suk, da Ingrid kom til de Ord:

«Blik og Smil som ingen ser,
mødes dog med Sjæleøine.»

Nu kom ogsaa Slutningsverset dybt og inderligt:

[630] «Morgensol gjenlys i Kveld,
Ungdom lev i Alderdommen,
Aanden i hvert skjønt Farvel,
gjemmer dog et skjønt Velkommen.»

Der lød et dybt vakkert Efterspil, der gav Ekko i den store Stue og saa blev alt stilt ...

«Nu er det rigtig længe siden du var her, det var snilt du vilde komme,» sa Ingrid i en hjertelig Tone, og vendte sig helt om mod Mosteren. Denne var liksom lidt mindre haard og stiv end hun ellers pleiede.

«Er din Far frisk?» spurgte hun.

«Ja, han er bra efter Omstændighederne. Han sidder i Kammeret og læser.»

«Ja, det hører jeg.»

I det samme forstummede Læsningen og Præsten kom ind. Hans Oldingeskikkelse var bøiet og under den sorte Kalot kom de tynde hvide Haar tilsyne. Over Ansigtet var der et ualmindeligt mildt og fredsælt Udtryk.

«Goddag Ragnhild,» sa han venlig, «det var snilt, du vilde se til os.»

«Goddag og tak for sist,» svarte Ragnhild med en stiv Bøining. Præsten betragtede den magre høie Kvinde med de tørre skarpe Ansigtsdrag, hun mindede intet om hans vakre fine Hustru ...

Præsten og Ragnhild tog straks Plads i Sofaen, mens Ingrid gik ud i Kjøkkenet for at stille istand lidt Forfriskninger til Moster. Hun havde kjørt [631] langt og trængte noget at styrke sig paa ... Lidt Frugtvin og Kage vilde vist gjøre godt, og siden skulde det bli et vel dækket Eftasvælbord.

Som sædvanlig gik Ingrid op i sine huslige Pligter.

Præsten og Ragnhild sad længe alene sammen og snakkede om Veiret, Udsigterne for Høsten og lignende, mens de nippede til Frugtvinen, der var bragt ind af Stuepigen.

Ragnhild hostede tørt, der indtraadte en liden Pause og saa sa hun:

«Kreditorene er strænge mod mig nu ... Det er især Anders Haug, som er den værste.»

«Ja, han er jo den største Fordringshaver ... Kan du ikke afbetale lidt ... Renterne bør du ialfald kunne svare.»

«Jeg kan ikke, det blir daarligere Aar for Aar; jeg mener Gaarden kaster mindre og mindre af sig.» Tonen lød hul og tør ... og Ansigtet antog et mismodigt Udtryk.

«Er det for at spørge mig tilraads, du er kommen? sa Præsten. «Jeg er gammel, jeg kan intet gjøre. Du ved jeg har lidet Kontanter. Hvad jeg har kan jeg ikke røre fra Ingrid, hun maa ha noget at leve af, naar jeg er død.»

Ragnhild satte op en stram Mine.

«Jeg har aldrig tænkt at be Dem om noget,» sa hun næsten haardt. «Denne Gang har Lensmanden og Ole Tommestad hjulpet mig til at faa afbetalt Renterne.»

[632] Præsten drog et Lettelsens Suk

«Ja, det er jo bra, at du har faat klaret Renterne.»

«Men forstaar De ikke, at jeg kommer dybere og dybere i Gjæld paa den Maade,» svarte Ragnhild i en heftig Tone ... «Det hænger ikke sammen længer end til St. Hansterminen, saa meget har jeg Greie paa. Ja, ja, det faar gaa som det kan. Kreditorene faar jo ta Gaarden.»

«Det er rigtig sørgeligt,» sa Præsten. Han tænkte, at det fra først af var Mandens og Ragnhilds egen Skyld, at det var gaat slig. De havde faat Gaarden i gjældfri Stand; men begge to havde ødelagt den hver paa sin Vis ... Han vilde dog ikke si dette, og der indtraadte en lang trykkende Pause.

Ingrid kom imidlertid ind for at dække Bordet.

«For et fint Tørklæ', du har faat, Moster,» sa hun, for dog at si noget. Hun syntes, at Far og Moster sad der, saa svært trykket.

«Ja ... det er vist pent. Jeg ... *kjøbte* det nylig af en Handelskar.»

«Jasaa.»

«Javist gjorde jeg det.» – Med en eiendommelig spørgende Mine: «Var han ikke her?»

«Her? Nei.»

«Ikke det? Han gik Gaardene imellem med Kram og havde rigtig mange pene Ting.»

«Her har ikke været nogen paa aldrig saa længe,» sa' Præsten.

[633] «Jo,» svarte Ingrid, «det var ham, Opkjøberen, husker du ikke, i forrige Uge?»

«Ja, det er sandt. Det havde jeg glemmt.»

Tonen var ligegyldig.

«Hvem?» spurgte Ragnhild.

«Aa, én som reiser om i Bygden for at se sig ud en Gaard, der kunde passe til en stor Meieribedrift. Han havde ogsaa Spekulation paa Lindbu, lod det til. Har han ikke været hos dig?»

«Ne ... i ... Hvor var han fra?»

«Ja, det ved jeg ikke ... For Tiden opholder han sig vist i Kristiania. Ellers havde han reist meget i Udlandet og studeret Landbrug. Det var en dannet Mand og han havde vistnok mange Penge. Havde du nu siddet med Gaarden gjældfri, saa kunde du kanske faat solgt den paa fordelagtige Vilkaar.»

«Hvad hed den Manden?» spurgte Ragnhild.

Ja, jeg husker ikke Navnet ... Min Hukommelse staar mig ofte feil ... Hvad var det, du Ingrid?»

«Bertelsen.»

«Jasaa ...» svarte Ragnhild.

«Der var noget eiendommeligt ved ham,» sa Ingrid og satte et Par Kopper fra sig paa Bordet. «Han mindede saa mærkelig om Pastor Thoresen, skjøndt dette var en ældre Mand.»

«Ja, det sa du,» svarte Præsten. «Jeg mærkede det ikke; men jeg ser jo daarlig nu.»

«Aa, det synes jeg enhver maatte kunne se [634] det var noget i Øinene og ved Trækkene. Høide og Figur var ogsaa ligt.»

Ragnhild var blit bleg, der kom over hende som en Frostrid og hun krammede Lommetørklædet sammen i Haanden. Men det var ingen, der mærkede det. Præsten saa ud af Vinduet, og Ingrid havde vendt sig og gik hen mod Skjænken.

Ragnhild gjorde Vold paa sig og spurgte med fast Stemme:

«Havde han mørkt Haar?»

«Ja, det graasprængte Haaret havde vistnok oprindelig været mørkt ... Men hvorfor spør du om dette?»

«Aa, jeg véd ikke ... jeg kom til at tænke ... Pastoren har jo ogsaa mørkt Haar ... Rart at fremmede Mennesker kan ligne hinanden.» ... Hun viste ikke selv hvad hun sa ... Hun reiste sig for at gaa ud. Syntes ikke hun kunde holde det ud længer.

«Er det nogenting du vil Moster? Blir du daarlig?» spurgte Ingrid; hun syntes, at Mosteren var blit saa paafaldende bleg; men kanske var det bare det gule Tørklæde, der gjorde det.

«Nei, jeg er rigtig kjæk – idag,» svarte Ragnhild med sammenpressede Læber og tvungen Stemme. «Men jeg maa ud og røre mig lidt. Jeg kan aldrig sidde saa længe stille.»

Hun gik ud i Haven og slængte sig ned paa en Bænk.

«Han havde mørkt Haar ... altsaa ikke den [635] samme,» stammede hun ...
«forunderligt – høist forunderligt!» Hun knugede Haanden haardt mod Hjertet ...

Da Ragnhild kom ind var hun rolig og kold. Mens hun sad ved Eftasvelbordet talte hun om ligegyldige Ting. Hun roste Ingrids lækre Skinkesteg og fortalte Præsten nogle Bygdenyheder, som den gamle Mand ikke havde hørt. Slig gik Tiden, indtil Skumringen begyndte at falde stærkt paa, og hun tænkte paa at reise hjem. Hun havde Gutten med sig. Han, Nils, sad ude i Kjøkkenkammeret og ventede at «Mor» skulde gi Order til at spænde for.

*

Nede i Haven mellem det visnede Løv var det én som sneg sig langsomt omkring. Han gik helt frem til Stuevinduet og vovede at titte ind. Han saa Præsten og han

saa Frøken Ingrids Ansigt og hendes tynde graa Haar. Hun var blit gammel ... Mere vilde han ikke se, det var nok ...

Han gik nogle Skridt tilbage ... Havde det været lyst nok, vilde man set en udtæret udlevet Mand i daarlige Klær. Han var tilaars, Haaret var graanet ...

«Nei jeg *vil* ikke gaa ind ... jeg *kan* det ikke,» sa han til sig selv i en hæs, bitter Tone. «Det vil bare saare Far og Ingrid at se mig. Og det nytter ikke, jeg kommer saa aldrig op paa Overfladen af Livet likevel.»

[636] Han sjanglede nedefter Bakken. Kun engang, vendte han sig og saa *langt* op mod Huset.

Samme Aften sad der nede hos Landhandleren en gammel fordrunken Medisiner, og drak tæt med nogle Kakser.

Ingrid bøiede sig over Farens Leie og læste Salmen:

«Den lyse Dag forgangen er
og Natten den hænger os paa.»

Saa kyssede hun Faren paa den høie Pande, strøg de hvide Haar blidt tilside og gik stilt ind i Kammeret ved Siden.

Oldingen saa efter hende med et vemodigt Blik. «Stakkars Ingrid, det blev din Lod i Livet at stelle om en gammel Far ... Der fulgte ikke Lykke med Gurids Barn. Hvor mon Trygve er? Det faar jeg vel aldrig vide. Jeg sendte ham fra mig, da han kom hid, kanske burde jeg ikke gjort det.» Han sukkede tungt og foldede de visne gamle Hænder.

Ingrid delte Sorgen med sin Far over den forlorne Søn og Bror. Trygve, Præstens eneste Søn var praktiserende Læge, som Læseren vil erindre. Men han førte et udsvævende Liv og ødslede bort mange Penge. Hvad han tjente med sin Praksis strak ikke til. Han lod sig forlede til at *skrive falsk* og da var hans Løbebane brudt med det samme. Han kom i Straf og da han kom ud, blev han forstødt af Samfundet og af alle. – Selv hans Far jog ham bort med tunge haarde Ord, da han [637] vilde komme hjem. Søsteren var noget mildere stemt; men hun turde ikke ta imod ham for Farens Skyld. Saa blev han en af de forkomne, og levede i Kristiania

aldeles som en Lazaron. Han havde allerede været to Gange i Mangelsgaarden for Betleri.

Undertiden tog han lange Ture udover Landbygden for at betle eller agere Storkar, naar han havde Penge. I Hjembygden var det faa, der kjendte ham, gammel og nedbrudt, som han var. De enkelte, der vidste hvem han var, vilde ikke si det til Præsten og Frøken Ingrid, det vilde være altfor smerteligt.

Kun paa Afstand havde han set sin Far og Søster, ind turde han ikke komme mere. Men han var for det meste ligeglad, han havde forlænge siden brudt med alt og alle. Havde han nogle Øre i Lommen, var han munter og glad, sang skjæmtende Viser og morede Landsfolk med at fortælle Historier fra Hovedstaden.

«Engang ligger jeg død som en Hund paa Landeveien,» havde han sagt og saa sang han med forfyldt Røst:

«Engang skal vi alle dø,

Høet visner, Kjød er Hø,

Høet maa man høste.»

Ingrid tænkte ikke paa Broren denne Kvæld, hun anede jo ikke, at han havde været saa nær. [638] Hun tænkte bare paa Moster Ragnhild. Det var svært saa Moster var blit forandret. Og Ingrid regnede ud, at Forandringen var begyndt at foregaa den Sommer, da Overlærer Thoresens havde været Sommergjæster paa Lindbu, og da Harald var kommen bort som liden Gut. Før den Tid havde Moster været forladt og vakker. Hun var rigtig en Dundre af en Bondekone, der tog Livet mageligt og fór i Gjæstebud og Kaffeslabras Gaardene imellem. Men fra den Sommer af, var hun blit indesluttet og uomgjængelig. Hun begyndte synlig at tæres hen og ta af, indtil hun var blit den tørre, magre Skikkelse som nu. Af den fordums Skjønhed var der neppe Spor mere tilbage. Det saa ud som havde hun baaret paa en hemmelig Hjertesorg disse mange Aar. Ingrid havde vanskelig for at tro, at det netop var Næringsсорger, der havde virket sliг. Det maatte være noget meget større. Hun havde saa tidt tænkt at spørge; men kom sig ikke til ...

Otteogfirtiende Kapitel. En vanskelig Stilling

I en liden Stue, i en Bekvemmelighed i Thorvald Meyers Gade, sad Marie Holm foran Vinduet og strikkede. Af og til lod hun Arbeidet synke og saa sig om i Værelset med en misfornøiet Mine. Hun bodde nu for sig selv og havde til sin Underholdning 12 Kr. i Ugen, som Arne regelmæssig udbetalte hende.

Hun kunde saaledes havt det godt, hvis hun havde forstaat at stille sig. Men da hun tog det paa en bagvendt Maade fik hun aldrig Pengene til at strække og laa altid under for Næringsssorger, der følte trykkende nok. Hun stod bestandig i Butikgjæld og Leien for hendes lille Bekvemmelighed, der bestod af et Værelse og Kjøkken, blev Arne ofte nødt til at betale. Marie undsaa sig aldrig for at vise¹⁵³ [640] Værten direkte til Sønnen. Hun sa bestandig, at hun havde saa knapt at leve af. Og dog levede hun til en vis Grad flot. Hun havde jo aldrig havt nogen stadig Arbeidsløst, men tvertimod Hang til at more sig og ta Livet mageligt. I tidligere Dage havde hun været nødt til at slite, men da hun i de senere Aar var kommen i en bedre Stilling, vilde hun ha det godt.

Med Aarene var der udviklet sig hos hende en Jagen efter Selskabelighed og Fornøielser ... Hun var en afgjort ynder af Mad og Drikke og vilde urimelig gjerne gaa flot klædt og være paa Mode. Men da hun aldrig gad reparere sit Tøi, var hun ofte sjusket, uagtet Snittet var moderne og Stoffet fint. Hun modtog ofte Besøg og havde mange dumme Veninder. Det var ugifte Frøkener og ældre velnærede Fruer inden Mellemlassen, der gjerne kom til Fru Holm i Chokolade og smaa *Punschelag* om Kveldene, hvor Værtinden viste sig i særlig Grad elskværdig og hvor der selvfølgelig ogsaa var Herrer med. At Marie under disse Forhold ikke søgte stor Omgang med sin Søns Familie eller med gamle, Frøken Jansen er selvsagt; thi hun vilde nu ha det paa sin Vis. Hun var selvraadig og paastaalig. Hun taalte ikke at høre Bebreidelser vedrørende sin bagvendte Maade at ta Livet paa. Hun havde ingen Feil naturligtvis. – Hun havde slidt saameget ondt, havt saa mange sure Dage, da Barna var smaa, at hun nok nu kunde trænge at ta det roligt, mente hun. Det var bare Arne, der var kneben mod sin [641] Mor og ikke undte hende nogenting. Enda det var Literatens Penge, der egentlig burde tilfaldt hende,

som fra først af havde gjort ham til den Mand, han var bleven. Men det er som det gamle Ordsprog sier, at en Mor kan føde mange Barn; men Barna føder sjelden en Mor med Glæde.

Slig sutrede Marie ved sig selv, mens hun sad med Strikketøiet hængende i Haanden; thi hun gad ikke arbeide stort. Hun var kommen ualmindelig tidlig op den Dag. Ellers laa hun længe om Morgenen og lod sig varte op paa Sengen af en Maanedspige, der kom hver Dag; thi Marie gad naturligvis ikke selv staa op og koge Kaffe og rengjøre sine Værelser. Det vilde være alt formeget fordret af hende nu, da hun havde en saa velstaaende Søn. Hvorfor hun var staaet saa tidlig op den Dag, var av den gode Grund, at hun slet ikke fik nogen Morgenro; thi hun var i et forfærdeligt daarligt Humor. Det var ren en Jammer hun var i, og hun vidste hverken ud eller ind; thi om et Par Dage ventede hun at komme i et stort Geburtsdagslag, men havde ingen passende Kjole at gaa i. Hendes to bedste Kjoler stod i «Stampen» og hun vidste ingen Udvei til til at faa den igjen, da hun ikke eiede Penge. Der maatte findes paa Raad. Den ene af Kjolerne var forfalden i disse Dage. Men neimen om det var godt, at skaffe 10 Kr. til at løse den kostbare Silkekjolen ud med. Arne vilde hun nødig be og langt mindre Antonie; thi de var saa knepne at det var meningsløst. De synes vist, at hun kunde hjælpe sig med [642] Ingenting. Og nu havde desuden Arne betalt ud hendes Husleie og givet hende 10 Kroner i Forskud paa Maaneden. Neimen om hun turde nævne et Ord til ham. Men én Raad maatte der alligevel bli.

Som Madam Holm sad der og brød sin Hjerne for at finde en Udvei, ringede det paa Entréklokken. Hun lyttede ...

Hvem kommer nu? Jeg har ikke saa meget som en Flaske Vin eller en Kagebit i Huset.

Pigen, der ruslede i Kjøkkenet, aabnede Døren ... De lo og talte høit ude i Entreen.

Marie aandede lettet. – Saa det er bare ham – Gutten min.

I samme Øieblik blev der banket paa, og Ragnvald slang indom Stuedøren.

«Godmorgen Mor. Er du saa tidlig paa 'n.»

«Ja, idag har jeg været tidlig oppe,»

«Hør Mor, du har vel lidt Frokost? Jeg har ikke spist idag.» Marie satte frem Øl med Tilbehør: Sardiner, Delikatessesild, Skinke og et stort Stykke Ost, samt Smør

og Brød.

«Det skal bli Greier det,» sa Ragnvald med et Smil, «men har du ikke en Akkevitter?»

«Jo, det har jeg.»

Hun tog ud af Buffeten en Halvflaske og satte den paa Bordet.

Ragnvald havde sit stadige Tilhold hos Moren nu. Madam Holm havde altid næret en vis Svaghed ligeoverfor sin ældste Søn, og tiltrods for Arnes Raad havde hun ofte givet ham Penge til Fyld.

Ragnvald var den samme som før, han arbeidede og drak i riftevis, men den meste Tid gik han ledig.

Han kunde holde det ude i ugevis ad Gangen, og ingen vidste hvor han var; men naar han vilde, saa kunde han komme hjem til Moren. I Kjøkkenet stod der altid en Feltseng til hans Afbenyttelse. Han gik lige derind og la sig om Kvældene, naar han kom. I Stuen turde han aldrig vise sig, naar Madam Holm havde fremmede, hun havde engang betydet ham det, og til Gjengjæld holdt hun ham skadesløs med Penge, Mad og Drikke.

Nu havde hun ikke set ham paa en 14 Dages Tid, og det faldt hende ind, at han saa forfærdelig forfyldt og slusket ud. Støvlerne var isærdeleshed daarlige. Hun saa dog ikke dette og spurgte ham heller ikke, hvor han havde været; det nyttede jo ikke noget. Men hun drog et dybt Suk. Det gjorde hende ondt, at hendes ældste, hendes kjække Ragnvald ikke skulde være i en bedre Stilling. Arne sad godt i det, det var ikke andet end Bygmesteren, hvor én hørte, og derfor kunde han takke Literatens Penge. Marie tænkte ikke paa, at Arne altid havde ført et ordentligt og arbeidsomt Liv. Det kunde vel neppe nyttet Ragnvald noget, om han havde faat en Arv.

Ragnvald var nu som forhen en fuldblods Rabulist og Socialist. Han skyldte Samfundet og Arbeidsherrerne for sin daarlige Stilling. Han [644] hadede alle, der havde mere end ham selv. Han gav ofte Arne en grov Mund og skjældte ham ud, hvor han kunde, uagtet han havde Broren at takke for meget. Men han taalte ikke, at Arne var blit en anset Mand, der ei alene var en driftig Spekulant i Byggeforetagender, men som ogsaa indehavde adskillige Tillidshverv i flere Foreninger.

Jakob Holm havde været en fremsynt Mand. Han havde engang sagt «Hvis vi faar en Søn, da Marie, saa vil han naa længer end Far sin, det kan du være tryg for.» Denne Spaadom var gaat i Opfyldelse med Hensyn til Arne.

Marie havde glemte dette. I den senere Tid hang hun liksom mere ved Ragnvald. Hun syntes Synd paa ham, og fandt ofte at han led en Hunds Ret. Hun glemte let, at det var ham selv, der mest bar Skylden for dette.

«Du Mor,» sa Ragnvald, efter at ha forsynet sig med en diverse Akkevitter ... «Det smagte jamen godt ... Ved du Mor, nu kan jeg faa en god Plads.»

«Jasaa. Det var bra det. Gutten, min. Hvor er det?»

«Jeg kan faa reise som Kolportør^{k29} for Boghandler Eliassen.»

Der stod liksom Respekt af Ragnvalds Ord, og Marie saa op med glad Overraskelse.

«Men jeg skal si dig Mor, jeg kan ikke ta Pladsen slig som jeg nu er. Jeg ser altfor daarlig ud»

[645] Det gav et et Sæt i Marie.

Ragnvald tømte nok en Akkevitter og et Glas Øl.

«Skaal, du Mor!»

Marie nippede til Glasset.

«Aa, du kan da ta' en Akkevitter, du ... du pleier ikke være saa ræd det stærke, hi hi! ... hør du Mor, nu faar du jamen hjælpe mig til en Dress; jeg kan ikke begynde hos Eliassen i dette Antræk.» Han saa ned paa sine lasede, lurvete Klær.

«Saa du likere ud, den Dagen, du meldte dig til Posten?»

«Det er en anden Sag. Eliassen og jeg er gode Bekjendte. Han sa mig, at jeg maatte skaffe mig en ny Dress. Jeg saa altfor daarlig ud, mente han.»

«Men kunde ikke han hjælpe dig?» Marie var bleven bleg og hun følte sig trang for Brystet.

«Han? Er du gælen du,» raabte Ragnvald. «Det vil han naturligvis ikke ... Jeg skal ha Ugeløn som Kolportør, og det blir bra Fortjeneste det. – Det er et større Værk, som Eliassen gir ud. Jeg skal reise til Skien og Byerne der omkring. Kanske kunde

jeg bli en ordentlig Mand, naar jeg kom væk en Stund fra Kristianialivet; men som jeg ser ud nu, vil det ikke gaa, det skjønner du nok selv.»

«Naar skal du begynde?» spurgte Marie med lavt Mæle. Hele hendes Livsmod krøb under Frysepunktet. Hun kunde ikke skaffe Ragnvald nogen Dress; det var rent ugjærligt.

«Jeg skal begynde i disse Dagene,» svarte Ragnvald. [646] «Pengene til Dressen maa jeg ha imorgen. ... Du maa hjælpe mig Mor, hører du.» Han drog Veiret tungt og dybt ... «Nu eller aldrig kan jeg komme i en Stilling ... Det afhænger af dig.» Han saa fast og inderligt paa Moren.

«Jeg kan ikke, Ragnvald. Jeg eier ikke Penge. Det er saa vidt, jeg har til det nødvendige.»

Ragnvald satte op en truende Mine.

«Ja saa til H. ... med hele Pladsen da,» raabte han med.

«Kan du ikke spørge Arne?»

«Neigu om jeg gjør, ... Jeg mødte Arne her om Dagen og vilde flaa ham for 15 Kr.; men tror du jeg fik dem?»

Ragnvald glemte, hvor ofte han trængte paa Broren efter Penge, og hvordan denne tidt og jevnt havde kledt ham op, men til ingen Verdens Nytte. Næste Dag stod Klæderne i Stampen.

«Du faar spørge Arne, du Mor,» sa Ragnvald efter en liden Pause – og efter nok en Akkevitter.

«Jeg ved ikke – – om han har Penge nu?» svarte Marie undvigende.

«Aa Snak, *han* har da Penge.»

Marie vred sig paa Stolen, der hun sad.

«Hvor meget skal du ha?»

«Det ved du selv, 45 a 50 Kroner. Jeg faar ikke en Dress for mindre.»

Marie sad som paa Gløder. Gud vidste, hvor [647] gjerne hun vilde hjælpe Ragnvald. Kanske var det en Livssag for ham. Men hun syntes ikke, hun turde be Arne om saa mange Penge.

«Ja, ja,» raabte Ragnvald og sprang op, «naar du ikke vil, saa er det jagu det samme. Saa gaar jeg lige ned til Eliassen og sier ...»

«Nei, nei,» raabte Moren, «gjør ikke noget, som du angrer, Gutten min.»

«Det er nok dig, der kommer til at angre, at du ikke vil hjelpe Sønnen din, denne ene Gang ... bare denne ene Gangen, hører du. Pengene skal du faa igjen ... naar jeg begynder at reise.»

Marie sukkede.

«Naar skal du ha dem?»

«Senest imorgen Kvæld.»

«Ja, jeg skal se at skaffe dem,» svarte Marie; hun kunde ikke andet, hun fik slaa sig uvørren og be han Arne.

«Er det visst det?»

«Ja, naar jeg sier det saa ...»

«Tak skal du ha da Mor. Nu hviler jeg lidt her hos dig, og saa gaar jeg lige ned til Eliassen og sier, at, jeg tar Posten.»

«Ja, gjør det du Gutten min!»

Det var leden ud paa Eftermiddagen. Ragnvald var forlænge siden gaat, og Marie Holm var alene. Hun sad der sturen og lei og vidste ikke, hvordan hun skulde bære sig ad for at skaffe Ragnvald disse Penge. Saa nødig som hun vilde, saa fik hun be [648] Arne, der var jo ingen anden Raad. Hun vilde reise ud i Schweigaardsgade, hvor Arne enda bodde, imorgen ved Middagstider. Jo længer hun kunde opsætte det desto bedre, og det var jo tidsnok, naar Ragnvald fik Pengene imorgen Kvæld.

Som hun sad og tænkte paa, hvordan hun bedst skulde fremføre sit Forlangende for Sønnen, ringede det, og til hendes Overraskelse var det Arne, der kom ...

«Jeg var et Erind paa Grunerløkken og vilde titte ind til dig med det samme, du, Mor.»

«Tak ... det var snilt ... Værsgo.»

Hun bød ham ind i Stuen.

«Er du alene?»

Arne mærkede straks, at noget var i Veien. Han tænkte, at Moren muligens skulde ha fremmede og at han kom ubeleiligt.

«Ja vist er jeg alene»

De snakkede, sammen en Stund om ligegyldige Ting ... Men Samtalen vilde liksom ikke gaa. Marie følte sig underlig klemt og trykket. Det fik nu enten bære eller briste. Det var ingen anden Raad. Hun fik be Arne om disse Penge, liksaa godt idag som imorgen. Hun haabede, at han ikke vilde si nei. Det var jo ikke til nogen Forfængelighed, men for at hjælpe Ragnvald paa Fode. Saa begyndte hun med underligt sammenpresset Mæle:

«Du, Arne, det er noget jeg vil be dig om,»

«Naa?»

[649] «Det er han Ragnvald, som kan faa Plads ... men saa ... øh ... øh, ... saa ser han saa daarlig ud ...»

«Og saa skal jeg skaffe ham nye Klær?»

«Ja, hvis du vilde laane mig en 50 Kroner, saa skulde jeg købe en Dress. Pengene vil Ragnvald gjerne betale igjen siden.»

Arne lo lidt spydigt. Hans milde aabne Ansigt var blit paafaldende mørkt.

«Ja, det blir nok siden det,» svarte han saa. «Hvor kan du være saa dum og la dig indbilde sligt?¹⁵⁴ ... Nei, jeg gir nok ikke Ragnvald flere Dresser. Jeg har klædt ham op saa mange Gange; men hvad nytter det vel? Han er den samme Slusken bestandig.»

«Men naar skal han ha Plads, hører du,» sa Marie i en bønlig Tone.

«Hvor har han faat Plads henne?»

«Han skal være Kolportør hos Boghandler Eliassen.»¹⁵⁵

Arne lo.

«Det er bare Tøis og Sludder. Boghandler Eliassen vil vist ikke inklude sig med en slig én som Ragnvald. Nei, de Penge faar Dere ikke for at Ragnvald skal gaa i Byen og pante dem bort.»

«Men du maa forstaa, det er jo mig som skal kjøbe Dressen.»

«For at han skal stampe den samme Dag, som han har faat den. Hvis det forholder sig saa, at han har faat Plads, saa kan han jo selv kjøbe Klær ^[650] i Løbet af nogle Uger, saafremt han vil være flink og paapasselig. Det maatte jeg gjøre, den Gang jeg begyndte.»

«Men han kan ikke begynde, slig han ser ud.»

«Aa det er mange, som ikke ser stort likere ud. Du kan stille lidt paa tøiet hans og gi ham rent Undertøi.»

Arne reiste sig for at gaa.

«Aa, Arne, du faar ikke være saa haard; husk paa, det er Bror din.»

«Det har jeg husket mer' end én Gang, desværre. Jeg har slængt altfor mange Penge i han Ragnvald; det er stor Synd, at støtte Elendigheden paa den Maade. En Fyr som Ragnvald bør aldrig hjælpes med Penge.»

Marie var nær ved at briste i Grand.

«Stakkars min Gut ... han gaar ikke ned og tar Posten, slig han ser ud.»

«Jomen gjør han saa, ifald han kan faa Posten og ellers har Hug til at arbeide nu. Du behøver ikke være ræd. Vær ikke dum og lad Ragnvald faa indbildt dig noget ... Han har langt bedre af at gaa som han er og arbeide sig op. Deri er ingen Skam, ifald han mener det alvorligt.»

«Aa, som han ser ud ... Jeg vil saa gjerne Gutten min, skal se godt ud.»

«Jeg kan intet gjøre ved den Sag, hører du jo,» svarte Arne i en bestemt Tone. «Jeg skal ud med en stor Udbetaling i denne Uge. For dig og Ragnvald er det akkurat som om der ikke skulde ^[651] være Bund i det jeg har. Jeg strider og arbeider til hver

Dag, og du faar huske paa, at jeg har Hustru og *Børn*, der engang skal frem i Verden.»

Han tog sin Hat for at gaa. Ved Døren vendte han sig og sa: «Det er sandt, Antonie skal i Gebursdagsselskab til en Veninde i Morgen. Kanske ser du op til Barna?»

«Nei, det kan jeg ikke,» svarte Marie i en fornærmet Tone.

«Ja ja, du faar gjøre det, du vil.» ...

I Entreen blev Arne staaende en Stund, som om han betænkte sig. Saa kom han ind igjen og sa:

«Du kan be Ragnvald gaa ud til mig, saa jeg kan faa talt med ham om den Posten, han sier han kan faa.»

«Nei, han vil ikke gaa ud til dig.»

«Ja, ja. Penge faar Dere ikke.»

Da Madam Holm var blit alene, kastede hun sig næsgrus ned i Sofaen og storgraat, ikke som en gammel Kone, men som en bortskjæmt Jentunge, der ikke faar sin Vilje frem.

Hun havde tænkt, at hun ogsaa skulde faat Penge til at løse ud Silkekjolen for; men nu var det hele gaat i Vranglaas.

Niogfirtiende Kapitel. En fortvilet Beslutning

Det var næste Dags Eftermiddag. Madam Holm sporede fra Brogaden ud til Schweigaardsgade til Sønnen sin ... Hun havde faat det saa med en Gang, at hun vilde ud og se til de smaa nu de var alene ... Hun vidste, at Arne var ude i sine Forretninger og Mama var vist gaat i Gebursdagsselskabet.

Marie Holm saa langt mere frimodig ud end hun havde været Dagen forud; thi nu havde hun tat sin Beslutning. Ragnvald maatte og skulde ha Pengene ... og hun ... hun ... maatte ha Silkekjolen sin igjen ... Det var ikke mere end billigt, at Arne bidrog til dette, enten han saa vilde eller ikke ... Var det ikke egentlig hende, der skulde havt Pengene efter Literaten?

[653] Hvorfor Møller havde testamentert dem til Gutten hendes, var vel for at gi det et pent Udseende, og kanske ogsaa for at hjælpe den evnerige Gutten frem. Men var det ikke rimeligt, at hans Mor fik sin Del af det, som egentlig burde tilfaldt hende?

Slig resonerede Marie. Hun overtænkte ikke, at hun havde faat sin Del i rigeligt Mon, og at Arne havde slidt for dem alle fra Gutunge af.

Det faar gaa som det kan. Pengene skal jeg ha, – sa hun ved sig selv vist for tiende Gang og rettede med det samme ved en Kurv, som hun havde sat fra sig under Bænken. Den indeholdt to Flasker Portvin af fineste Sort, som hun havde været indenom hos Kjøbmand Østmo og borget for Sønnens Regning. De havde tilbudt i Butiken, at sende hende Vinen men Marie foretrak at ta den selv. Saa blev der ikke mere Snak om det. Og desuden, saa skulde der mere i Kurven i Aften, naar hun reiste hjem fra Schweigaardsgade.

Saa rullede Sporvognen videre ud mod Oslo ... Passagerer gik ud og ind, mens Marie sad saa optagen med sine lønlige Tanker, at hun knapt hørte eller saa noget. Der kom et eiendommeligt Glimt op i hendes mørke Øine. Hun saa halv

forvirret ud og glemte næsten at stige af, hvor hun skulde. Tankerne arbeidede idelig, og hun søgte at stive sig op til hvad hun nu agtede at gjøre. ...

Det maatte ske og hun gjorde sig i Grunden ingen ^[654] Samvittighed. Hun maatte rigtig tænke paa det gamle Ord at Hensigten helliger Midlet ...

«Aa, det er Bedstemama Holm, som kommer.»

«Bedstemama!. ... Bedstemama!» Børnene fløi om hende med glædestraalende Ansigter. Sverre viste frem sin nye Gyngest, Borghild rakte sin Dukke i Veiret, og vesle Sigrid, der laa i Barnevognen, brettete paa Læben og satte i at graate; men da Bedstemama tog hende op og gav sig til at leke for hende, forvandlede Graaten til Smil og lystig Pludren ...

Bedstemama var glad i Børnene og de var glad i hende. Hun glemte næsten sine tunge Tanker ... huskede ikke mere paa Ragnvald og den nye Dressen. Kom hun den engang imellem ihu, saa kom der med det samme en saar Følelse op i hendes Barm, og hun var nær ved at afstaa fra sit Forehavende ... Hun sad med vesle Sigrid paa Fanget, indtil denne sovne, da la hun hende bort i Barnevognen ... Hun saa ud af Vinduet med et Suk. Det led alt mod Kvelden ... Da tog hun sig sammen.

Hun maatte være stærk og gjøre, hvad hun engang havde foresat sig ...

«Kommer Holm hjem til Aftens?» spurgte hun i en saa rolig Tone som mulig. Hun vidste godt, at han ikke vilde komme.

«Nei» svarte Pigen, «han skulde møde Fruen hos Kjøbmand Beyer, de kommer nok ikke før sent paa Kvelden nogen af dem.»

^[655] «Jeg vil gjerne spise lidt til Aftens, før jeg gaar hjem», sa Madam Holm med en let Skjælven i Stemmen.

«Ja, det er rimeligt det. Vi skal dække paa til Bedstemor i Spisestuen.»

Madam Holm aandede lettet – dække paa i Spisestuen – det var netop hvad hun vilde. Pigen havde gjættet hendes Tanker ...

«Men», sa hun lidt usikkert, «er det ikke bedst at jeg venter til Barna er kommen i Seng, de er saa paahængelige de smaa, og jeg vil gjerne ha Ro, mens jeg spiser.» Hun saa ned for sig og drog Veiret tungt, som havde hun sagt noget rent galt. «Det

er rimeligt det,» svarte Pigen i en ligegyldig Tone. «De kan spise naar De vil. Barna faar sin Melk og Brød herinde.»

«Ja, ja, saa vær saa venlig og sæt ind lidt Brød og Smør ... De behøver ikke gjøre noget Stel.»

«Ønsker Fruen The?»

«Nei tak, jeg tar liksaa gjerne Melk» ...

Marie Holm sad ved et tarveligt dækket Bord i Spisestuen. Pigen havde ikke andet at sette frem end Smør og Brød og Ost; men det var mere end nok. Marie Holm kunde lidet spise ...

Hun var snart færdig og blev siddende en Stund ved Bordet i en lyttende Stilling. ... Hun hørte Pigen holde paa med Børnene inde i Kammeret. Der lød Støi og Barnelatter, af og til blandet med Sutren, ud til hende i Stuen.

[656] Hun hørte Pigen skringe i:

«Hys da Sverre, ikke saa'nt Leven, da Gut!» og slig holdt det paa.

Madam Holm reiste fra Bordet. Nu eller aldrig maatte det ske ... Det gjaldt at handle og ikke la Frygten faa Overhaand.

Med snigende Skridt listede hun sig ind i den bedste Stuen og bort til Chifonieren. Det bløde Gulvtæppe dæmpede Lyden af hendes Skridt. Døren til Spisestuen trak hun til efter sig; men lukkede ikke i Laas. Ganske rigtig, Chiffonieren var laaset. Det var som hun tænkte, Antoine havde taget Nøglerne med. –

Pytsan, det kan ikke være vanskelig at finde en Nøgle som passer. Det er vist ganske almindelige Laase ... Jeg tror ikke det er hverken Patent eller Sikkerhed ... Men det gjælder at være va'r ... Pytsan – skulde Pigen tilfældigvis komme ind, er det ikke verd at bli ræd ... jeg, et Husets Menneske ... gamle Bedstemama Holm. Hm, var det ligt sig det, at bli ræd? Nei da. Jeg sier bare, at jeg mangler en Ske ... eller Gaffel og har tilfældigvis fundet Chiffoniernøglen ... Hun tog op af Lommen et Nøgleknippe og prøvede forskjellige Nogler. Først Nøglen til Buffeten hjemme; men det gik ikke ... saa en ganske almindelig Kommodenøgle. ... og vips. ... Skuffen sprang op, og netop den Skuffe, hvor Sølvtoiet gjemtes ...

Marie stod som skræmt. Det susede hende for [657] Ørene, hun blev kvalm, og Pusten holdt næsten paa at gaa fra hende ... men naar hun først havde begyndt,

maatte hun ende. Den arme Kone vidste godt, at hun begik en Forbrydelse, havde det ikke været for Ragnvalds Skyld, vilde hun aldrig ha gjort det. ...

Kurven med Vinflaskerne, havde hun stillet i Krogen tæt ved, og nu tog hun forsigtigt og lydløst ud af Skuffen Etuiet med Ragoutskeen og Gaflerne af ægte Sølv. Saa fik hun fat i 12 Sølv-Spiseskeer, der laa indpakket i fint Silkepapir ... Hun vidste, at dette var Antonies Brudegave, og de brugtes overmaade sjelden. Kanske vilde de ikke bli savnet med det første. Ialfald vilde ikke hun bli mistænkt. Langtfra, var det likt sig det?. ... Den ulykkelige magtede ikke at holde Tankerne klare længer. Hun kunde ikke beregne, hvormeget Sølv et vilde beløbe sig til. Som i Vildelse rev hun til sig en Lommebog ... Hun aabnede den forsigtig og saa at den indeholdt mange Sedler. Her var jo kontante Penge ... Hvor stort Beløb kunde hun naturligvis ikke faa Tid til at eftertælle. Hurtig som Lynet stak hun Bogen i lommen. Sølvskeerne var allerede forsvundne i Kurven. ...

I samme, Øieblik som Madam Holm bedre vilde forse Kurven og flytte den længere bort i Krogen, hørte hun en Knirken lige bag sig ... hun havde hørt den samme Lyd engang før og trodde den kom udenfra ... Dengang var hun saa optat med sit Arbeide, saa, nervøs, saa opreven, at hun [658] ikke kunde sanse, ikke høre og ikke se ... Hun var som udenfor alt. Men nu faldt det hende ind, at hun kanske var beluret. En frygtelig Rædsel betog hende. Hun følte sig en Afmagt nær, da hun la Mærke til, at Døren ind til Spisestuen stod halv aaben. Det forekom hende, at hun havde trukket den bedre i efter sig.

Med bankende Hjerter og i den største Angst gik hun ind i Spisestuen ... nei der var ingen ...

Hun hørte Støi fra i Kammeret og en fremmed Stemme, der blandede sig med Børnenes. Altsaa var der kommen nogen ... med lydløse skridt gik Marie gjennem Entreen ind i Kammeret.

Frøken Ovidia Østmo var kommen, hun sad med Reisetøi og holdt paa at klæ af lille Borghild.

Hun hilste kjøligt paa Madam Holm. Det faldt ikke denne underligt; Østmos var saa forfærdelig stive paa det.

Bedstemama tog Farvel med de smaa og bad at hilse Papa og Mama. Saa tog hun med Sporvogn til Brogaden og fortsatte derfra med den, der gik til Grünerløkken. ... I Sporvognen tællede hun efter Pengesedlerne. Det var 40 Kr. ... Paa Sølvtoiet maatte hun mindst faa laant 25 Kr. kanske mere ... men det var ikke værd at laane

mer. Skeerne vilde hun løse, naar Tiden kom ... Og hvordan hun da skulde bære sig ad, fik hun nærmere overveie.

Det var jo rimeligt, at Arne fik Skeerne tilbage paa en eller anden Vis. De kunde jo bli [659] sendt ham fra en *ubenævnet*, tilligemed de 40 Kr., som Ragnvald naturligvis vilde tilbagebetale. Paa den Maade kunde det hele betragtes som et Laan ... Et Laan af hendes egen Søn, der var jo ingen nærmere til at hjælpe, naar det trængtes ...

Hun haabede bare, at ingen havde set det. Skulde Arne faa vide Sandheden, da vilde det bli et skrækkeligt Rabalder. – Huf, hun likte ikke, at den ækle Jentungen, den Ovidia Østmo var kommen – – – men hun kunde jo ingenting, ha set ...

Hun var naturligvis kommen Kjøkkentrappen op, der var jo ingen der havde ringet paa Entreklokken ... Og Pigen ... hun havde jo været inde hos Børnene hele Tiden ... Nei, det kunde ikke være muligt, at nogen havde luret ...

Da Vognen passerede Grønlands Kirke saa Marie paa Uhret. Det blev for sent at gaa til Pantelaaneren den Kveld ... Det var kjedelig! ... det havde været bedst, om det hele kunde blit greiet med en Gang ...

Marie Holm kunde ikke faa sove før langt paa Nat. I Feberhede snudde og vendte hun sig i Sengen ... Endelig faldt hun i en urolig Slummer, men drømte forferdelig tungt og vaagnede med et Skrig. Hun havde drømt om sin Mor og om Jakob, og det havde ikke hændt paa aldrig saa længe. Det maatte vist bety noget ... Hun kunde ikke rigtig klare Drømmens Indhold; men det var noget saa ondt, saa ondt ...

[660] «Sludder og Væv, er det da noget at bry sig om Drømme?» Hun stod op og drak stærk Kaffe med Kognak. Derpaa gik hun paa Laanekontoret og samme Formiddag fik Ragnvald 45 Kr. til en Dress ...

Med de øvrige Penge havde Marie løst sine sine Kjoler og nu aandede hun lettet. Det hele var løbet heldigt af, bedre end hun havde haabet.

*

Marie ventede at Ragnvald skulde vise sig i sin nye Dress og fortælle, at han havde faat Posten; men han kom ikke. En hel Uge gik, og hun følte sig urolig og lei. Hun kunde da aldrig tænke, at Ragnvald havde pantet bort Pengene og gik paa Fylla, som før. ... Hun søgte at neddyse de ængstende Tanker og slaa sig til Ro ... engang

vilde vel Ragnvald la høre fra sig ... Kanske havde han tat Posten med det samme og var reist til Skien, som det havde været Tale om; men rigtig rart, at han ikke havde været hjemme først. Hun syntes, det var stygt og svært utaknemmeligt, efter alt hun hun havde gjort; men det fik nu ikke hjelpe.

En Eftermiddag som hun sad og grundede over dette, ringede det paa Entreklokken.

Marie sprang hurtig ud for at aabne. Hun trodde halvt, at det kunde være Ragnvald, der kom. Hun følte sig lidt skuffet, da hun saa, at det var Arne, som stod udenfor.

«Er det du.»

[661] «Ja, det er nok det.»

Arne drog Pusten tungt og var meget bleg.

Hans Mor saa det straks og blev engstelig ... Kanske havde han hørt noget.

Med en mørk uheldsvanger Mine fulgte Arne med Moren ind i Stuen og slængte sig ned i en Stol.

«Hvad er det. Gutten min?» spurgte Madam Holm i en engstelig Tone.

«Hvad det er? ...» Arne taug pludselig og aandede dybt.

«Er nogen af Barna syge?» spurgte Moren i, en frygtsom Tone. Hun begyndte at ane noget.

«Nei, det havde ingenting været.»

«Men hvad er det da?» Marie var frygtelig, angst, hun syntes næsten, at hun ikke kunde høre sin egen Stemme.

«Du ved godt, hvad det er, du Mor,» raabte Arne med heftig Stemme. «Men vil du, jeg skal fortelle det, saa kan jeg gjerne det. Du har været hjemme hos mig, den Dagen vi var i Selskab hos Beyers og stjaalet mine Sølvskeer og 40 Kr. i Kontanter. Er det ikke skrækkeligt af en Mor ... Aa ... Mor du er en Forbryderske, er du!»

Arne talte med graadkvalt, skjælvende Stemme, og han var forfærdelig bleg.

Marie sank fortunlet om paa Sofaen og brast ud i en hikstende Graad.

«Mor, véd du, hvad du har gjort? Ved du, at du er hjemfalden til Lovens Straf? ... En Indbrudstyv ...» [662] Den ulykkelige Søn orkede ikke si mer.

«Det er ikke sandt Arne; jeg har ikke gjort det».

«Det nytter ikke, du nægter. Ovidia Østmo saa det ...»

«Hun – – saa hun det?». ... Det brast næsten for Marie. – – Hun var altsaa blit beluret ... Men, var det først kommen op nu? Det var jo alt over en Uge siden. Arne besvarede hendes Tanker.

«Ovidia kom tilfældigvis ind i Spisestuen og saa gjennem den halvt aabne Dør, hvad du havde fore inde i den bedste Stuen ... Du var saa optaget, at du mærkede intet. ... Ovidia blev rænt ud skrækslagen. – Hun har intet sagt før idag, da vi savnede Sølvtoiet og Kontanterne. Vi har ikke været i den Chiffonieskuffen før. ... Det undrede mig straks at jeg fandt Skuffen aaben ... Marie vred Hænderne i Fortvilelse. Hun vidste nu, at det ikke nyttede at nægte noget.

«Aa Gud, Arne,» raabte hun graadende, «du vil da vel ikke overgi din egen Mor til Politiet?»

Arne taug stille. Om en Stund begyndte han igjen.

«Naar jeg tænker paa alt, hvad jeg har lidt fra jeg var en Gutunge. ... Først et daarligt Hjem ... og saa ... saa fik du alle mine surt fortjente Penge. Jeg havde neppe igjen til de nødvendige Klær ... Og nu, da jeg er blit en Mand [663] og kunde ha det bra, nu er det du og mine Sødskende, som forbitrer mig Livet.»

«Du faar ikke ta det slig, Arne ... husk paa, at du vist ikke var blit den Mand du er blit, uden Literatens Penge, og de Penge skylder du mig ...»

«Det har jeg nu hørt saa mange Gange,» svarte Arne med en bitter Latter. «Jeg er likeglad med de Pengene. Gid jeg aldrig havde set dem. Om du mener, det er for din Skyld jeg har faat dem, saa har du derfor ikke Ret til at stjæle fra mig.»

«Kjære dig, Arne, døm mig ikke for strengt. Du er selv Skyld i, at Mor din, tog sig tilrette. Hvorfor kunde du ikke laant mig Penge til en Dress til Ragnvald. Det er jo ogsaa bare et Laan. Ragnvald vil vist betale Pengene igjen, nu han har faat Post, og Sølvskeerne kan han ogsaa løse.

Marie Holm talte med stor Selvfølelse og søgte at sætte op en vigtig Mine. Hun havde liksom samlet sig ... det var ikke værd at gi sig rent over. Arne betragtede

hende med et gjennemborende Blik, han lod hende tale ud, saa svarte han med koldblodig Ro.

«Ragnvald, ja han er den Rette. Det gik som jeg sa. Pengene har han fantet bort og gaar paa Fylla som før. Han hverken har faat eller faar nogen Plads.»

Marie fór sammen.

«Er du sikker paa det?»

[664] «Jeg traf ham igaar paa Nytorvet i de samme gamle Klær, ifølge med et Par Slusker.»

Marie sukkede tungt. Hun fik som et Sting i Hjertet. Det var enda det tungeste.

«Ja ja, Arne, du faar tilgi mig, du skjønner jeg gjorde det for at hjælpe Ragnvald.»

«Du har gjort ondt mod os begge to. Hvis Ragnvald ikke havde faat disse Penge, saa kanske havde han tat Posten, forudsat at den var ham buden. Kanske det hele var Tøis og Rør, bare for at faa Penge paa den Maade.»

Marie kunde ikke si noget. Hun var som rent tilintetgjort. Hun vovede ikke at se Sønnen i Øinene.

«Hvormeget fik du laant paa Skeerne?» spurgte han.

«20 Kroner.»

«Ja, du faar la mig faa Sedlen. Antonie vil ha Skeerne igjen. Hun har faat dem i Brudegave af sine Forældre. ... Saa var det 40 Kr. i Kontanter ... Lod du Ragnvald faa alle Pengene?»

«Jeg løste ud to af mine Kjoler, som stod i 'Stampen'. Ragnvald fik 45 Kroner ...» Marie holdt Øinene heftet mod Gulvet. Det gikk haardt ind paa hende, at gi denne Forklaring.

Arne rynkede Panden.

«Bruger du at stampe Klær'ne, dine?» raabte han ærgerlig. «Det er forfærdelig, hvor ødsel du er blit. Jeg forstaar ikke, hvortil du bruger alle de Penge, jeg gir dig ... Du holder jo paa at ruinere [665] mig. Du har jo ogsaa rekvireret Varer paa min Haand fra Østmos Butik. Forstaar du ikke, at en slig Opførsel er rent ud strafværdig?»

Marie vred sig paa Stolen, der hun sad.

«Aa Herregud Arne, jeg skal ikke gjøre det mer» ... Hun var bleven myg nu ... «Du faar ikke føre Mor din i Uleilighed,» bad hun med graadkvalt Røst.

«Det kan jeg naturligvis ikke, for min egen Æres Skyld, uagtet du redelig og ærlig har fortjent det ... Jeg tænker saa tidt paa Far. Han havde kanske været en anden Mand, om du havde været en bedre Kone ... Men ... det vil vi ikke snakke om.»

Marie stønnede tungt, Sønnens Dom traf hende haardt.

«Jeg skal prøve at bli mere sparsom,» sa hun stille, hun, var ingen haard Natur, der skulde ikke meget til at ydmyge hende, og hun vidste jo, at hun havde handlet galt.

«Ja, det nytter ikke hvad du lover, eller ikke lover. Jeg skal nok selv ta Skeen i en anden Haand. Jeg har været hos Værten, før jeg kom til dig for at opsi Bekvemmeligheden. Jeg faar logere dig ind i en Familie, der kan ta sig af dig. Du duer ikke til at være paa egen Haand. Det er denne Selskabelighed ... Veninderne og Kaffeslaberasene, der har ødelagt dig, som saa mangelen anden Kjærring. Men nu skal det være Slut ...»

Da Marie havde leveret Pantessedelen, tog Arne Hatten og vilde gaa.

[666] «Du Arne, er der nogen, som ved det?»

«Nei Gudskelov. Det er ikke kommen ud. Lykkeligvis var Ovidia kommen op idag for at hjælpe Antonie med noget Søm. Og da vi savnede Sølvtoiet, sa hun det straks. Vi havde enda ikke snakket noget til Pigen.»

Marie aandede lettet. Med nedslagne Øine rakte hun Haanden ud imod Sønnen; men han tog den ikke.

«Lad os ikke være sentimentale,» sa han. «Bare se til at bli mere sparsom og fornuftig paa dine gamle Dage; først da kan jeg tilgi dig alle dine Galskaber.»

«Hvad sier Antonie?»

«Stakkar, hun sier ingenting. Det er tungt for en saavidt fornem Dame at bli giftet ind i en slig Familie.»

Arne gik fort ud af Døren, uden at ville se tilbage paa Moren. Han taalte det ikke. Paa Veien hjemover tænkte han, at der nu var falden Ord mellem Mor og Søn, der helst burde været usagte.

Men Marie Holm sad igjen og græmmede sig over Ragnvald. De Penge, hun havde tilvendt sig paa en uretfærdig Maade for hans Skyld, var altsaa bare bleven til en Forbandelse ... Hun tænkte paa det gamle Ord: Hvad med Synden kommer, med Sorgen bortgaar ...

[667] Der faldt en Taare, der faldt flere, og uvilkaarlig gjorde Marie Holm hvad hun ikke havde gjort paa meget længe ... Opreven og fortvilet som hun var, foldede hun Hænderne til en stille Bøn ... Et *Suk* uden Ord, der kom lige fra et forpint Hjerte.

Femtiende Kapitel. En Forbryder

Paa Lilletorvet stod et voldsomt Slagsmaal. Der havde samlet sig en Mængde Tilskuerere ... Kutorvsgutter, Mænd og Kjærringer, Gutter og Jenter og smaa Barn.

Gjennem Hoben gik der som en Summen. Af og til kom der høie Raab og Lattersalver. Imellem hørtes Slagsbrødrenes Eder og raa Udbrud ...

Kampen var snart endt.

«Jagu vandt 'Hurableien',» sa en.

Ha ha ha ...

«'Urædden'¹⁵⁶ maatte da gi sig, saa stærk han er.»

«Men 'Hurableien' brugte Kniven.»

«Han er styg 'Hurableien', en faar passe sig for 'n.»

[669] Der var nogen som bar bort «Svein Urædd» – en bekjendt Lazaron – han havde faat et stygt Knivstik under venstre Lunge, og blev ført paa Hospitalet. Imidlertid var «Hurableien» forduftet blandt Mængden.

*

«Godkvæld, Mor!»

«Herregud er det dig, Ragnvald. Godkvæld, Gutten min!»

Hun var glad, han kom. ... Herregud, han tydde sig da altid hjem igjen. Hun var Mor, hun, hun vilde vist ta godt imod' Gutten sin.

Hun saa paa ham, da de kom ind i Stuen.

Han var ikke meget fuld. Fylla var mest gaat af ham under Slagsmaalet. Men han saa styg ud med de blodunderløbne Øine og en Bule i Panden. ... Madam Holm var

klog nok. Hun undgik at fritte Sønnen ud. Hun vidste jo, at Pengene var borte og Pladsen, den var forspildt. Men det vilde lidet nytte, at komme med Bebreidelse ...

«Giv mig en Øl, og en Akkevitter, du Mor ... jeg er saa tørst!»

«Du skal faa baade Mad og Drikke.»

«Mad vil jeg ikke ha, jeg er bare tørst.» Marie fandt det rimeligt, at Sønnen var i sligt daarligt Humor ... Han maatte jo være lei over at han var gaat imist den gode Pladsen, han kunde, faat. Hun stelte frem Mad og Drikke. Ragnvald tømte i Øl ... men spiste intet.

[670] Hele næste Dag holdt han sig hjemme. Han laa paa Sofaen og døsede eller læste i en Roman.

Marie stelte bra for Sønnen. Det var jo godt, at han laa hjemme, syntes hun; men Mor og Søn talte lidet sammen.

Det led mod Kvelden ...

Tunge Trin hørtes i Trappen. – – Efterpaa en voldsom Ringen.

Marie sprang ud for at aabne. Hun skvat tilbage og var lige ved at udstøde et Skrig, da hun mødte to Konstabler.

«Bor Madam Holm her?»

«Jo, det er mig.»

Marie rystede saa hun neppe kunde staa opret ... Saa havde Arne været nærgaaende nok til at angi sin egen Mor ... Aa, for en Skam! ...

Den ene af Konstablerne tog frem et Papir.

«Bogbindersvend Ragnvald Holm, med Opnavnet: 'Hurrableien', er det Deres Søn?» Marie blev noget beroliget ... Men hvad var det, de vilde Ragnvald? Sikkerlig intet godt.

«Jo, det er min Søn», svarte hun, «men ... han er ikke hjemme ...»

I samme Øieblik kom Ragnvald styrtende ud. Han hørte sit Navn nævne, men vidste ikke, hvem det var, der spurgte efter ham. Da han saa Konstablerne blev han noget blegere end før; men søgte at paata sig en rolig Holdning.

«Hvad er det Dere vil mig?» spurgte, han med en fræk Mine.

[671] «Den Mand De var i Slagsmaal med igaar er død paa Rigshospitalet. ... Knivstikket, De bibragte ham, var dødeligt. De maa bli med ...» Marie slog Hænderne sammen, der overkom hende en forfærdelig Skjælverid og hun følte Koldsveden paa Panden.

«Skal han paa Stationen?» spurgte hun med lavt Mæle.

«Han faar nok følge med os, Madam.»

«Ja, jeg skal følge med,» svarte Ragnvald, «de kan gjøre med mig, hvad de vil, gjerne kappe Hue af mig for alt det. Alting er bedre end som jeg har det nu.»

Det lød hjerteskerende saart i Morens Øren ...

«Aa Gud, Ragnvald, si ikke det ...»

«Kom nu,» sa den ene af Konstablerne utaalmodigt og, vilde trække ham med. Ragnvald fulgte villig.

Udenfor Døren vendte han sig og skrek ud:

«Det er din Skyld, du Mor. ... Du skulde ikke gi't mig alle de Pengene. Havde jeg ikke havt dem, saa havde jeg nu været i Skien og ...» han fik ikke sagt mer. Konstablerne trak ham afsted. Marie Holm smækkede Entredøren i og sprang ind i Stuen. I hikstende Graat kastede hun sig ned paa den samme Sofaen, hvor Ragnvald nylig havde ligget.

*

[672] Bogbindersvend Ragnvald Holm er indkaldt til Forhør.

Han staar der rolig og kold, som en Støtte. Der er over ham en vis Ligeledhed, kun er han meget blegere end ellers. De sædvanlige Spørsmål stilles.

«Hvad heder De?»

«Ragnvald Holm.»

«Hvor gammel er De?»

«32 Aar.»

«Hvad er Deres Stilling?»

«Jeg er Gesæl, Hr. Fuldmægtig. Jeg har reist hele 'Vera' rundt paa mit Haandtværk. Jagu har jeg det, ja ...»

Latter ... «Hys» ...

«Hold Dem til Sagen. Har De været straffet før?»

«Neigu, om jeg har ... Jo, i Fyllearresten har jeg været mange Gange, lel.»

«Hys, Hys. De er sigtet for under Slagsmaal at ha forvoldt Deres Modstanders Død. Er De villig til at forklare Dem?»

Med rolig Stemme holdt Ragnvald et greit og et vel gennemført Foredrag. Han forklarede, ut han havde gaat paa Fylla i en Uge og inde paa en bekjendt Restauration i Vaterland var han kommen i Klammeri med en Arbeider, der gik under Opnavnet: «Svein Urædd». Da de kom ud fra Restaurationen, røg de sammen paa Lilletorvet, og det var ^[673] længe uvist hvem der skulde gaa af med Seiren ... De brugte Næverne først; men saa fik Ragnvald Tag i Kniven og gav Modstanderen et Stik i Brystet, og nok et i Halsen lige ved Struben; men han mente ikke at dræbe Fyren ... Nei, det gjorde han ikke. Det var uforvarende, at han kom til at stikke for dybt. Det maatte vel regnes som Vaademord?⁵⁷ ... Han stansede et Par Minutter efter denne Forklaring, drog Veiret tungt og fortsatte med dyb Stemme:

«De faar gjøre med mig hvad de vil ... Jeg kommer vel i Straf for dette ... men jeg er for meget Friluftskar til at sidde længe *der*», han gjorde en Haandbevægelse mod den Kant hvor Fæstningen ligger – – «Jeg er Kristianiagut og har været ude paa Galeien, næsten fra Gutunge. Men med Forlov vil jeg tilføie, at jeg kunde havt det bedre, og kanske ikke været den Slusk, jeg er, hvis Samfundet tog sig sig mere af Arbeideren ... og hvis de øverste Lag i Samfundet ikke stadig pressede Underlagene ned ...»

«De er Socialist?»

«Jeg er blandt de som 'Vera' sætter paa Slaveriet, som en af vore Digtere sier.»

«Ja, dette ligger udenfor Sagen. De er sigtet for, at ha forvoldt et Menneskes Død under et Slagsmaal og De tilstaar altsaa, at Sigtelsen er overensstemmende med Sandheden?»

«Ja.»

«Deres Modstander er idag afgaaet ved Døden paa Rigshospitalet.»

[674] Ragnvald havde hørt dette før; men han blev ligbleg og der gik et Ryk igjennem ham, da det gjentoges.

Paa Vidnebænken sad en gammel Kone i bitter Graad. Hun tørrede Øinene hvert Øieblik og holdt det hvide Lommetørklæde sammenpresset mellem de skjælvende Fingre. Da hun blev forhørt, kunde hun neppe faa Maal for sig for Graad ...

Det var Sigtedes Mor ... Hun vakte Medfølelse hos alle ...

Da Sigtede førtes ud, saa hun langt efter ham, som skulde det være for siste Gang ...

«Du Mor, du kan komme til mig nu.» Det var Bygmester Arne Holm, der talte. Han mødte Madam Holm udenfor Distriktsfængslet med en Vogn.

Skjælvende, næsten som et Barn lod hun sig hjælpe op i Vognen. De siste Dage havde været for meget for hende.

«Reiser vi hjem til dig, nu?» spurgte hun sagte, henvendt til Sønnen.

«Ja, du skal bli hos mig nu. Det var bare dumt af mig, at jeg nogengang lod dig reise fra mig.»

«Men vil Antonie ha mig? Er hun ikke sint?»

«Nei, Mor. Antonie er en Engel. Hun vil være mod dig nu, som før. Vi nævner aldrig mere det som er hændt, hører du det.»

«Tak, Gutten min. Jeg kan ikke si mer.»

[675] «Du skal ikke si mer heller ... Du faar ta det roligt med Hensyn til Ragnvald. Han har jo været umulig i mange Aar. Det maatte engang gaa slig.»

«Tror du han vil bli straffet?» spurgte Marie angst, hun var nu Mor hun.

«Han faar vel nogle Nar.»

Bogbindersvend Ragnvald Holm sattes under Rettens Tiltale og dømtes til 4 Aars
Strafarbeide.

Inden Beretningen herom stod at læse i alle Landets Aviser, var Marie Holms Haar
bleven hvidt som Sne.

Enogfemtiende Kapitel. Et Gjensyn

Forholdet mellem Præsten Thoresen og Hustru var mildnet noget, siden en liden lyslokket Gut, saa Dagens Lys i Præstegaarden. Lille Dagfin var et Baand mellem Forældrene; – han dannede Lænken der aldrig kunde slides over. Dog var det endaa noksaa koldt mellem Mand og Hustru. Ester fandt det temmelig haardt, at Harald stod fast ved sin egen forudfattede Antipati mod Svigermoderen og fastholdt ikke at ville se hende i Huset. Hvad der var Aarsagen til denne Besynderlighed, søgte Ester forgjeves at udgrunde. Hendes Mand holdt hende i en mærkelig Uvidenhed med Hensyn til denne Sag.

Det var Sommer.

Syrinerne blomstrede. Bierne summede og Solen stegte hele Dagen i Præstegaardshaven.

Ester sad med et Sytøy. Hun hørte nogen gaa [677] op Grusgangen i Haven; men hun saa ikke ud med det samme.

Der kom nogen ind i den store Forstugang. Det var en stille knirkende Gang, som af en Dame. Nu begyndte Ester at lytte ...

Hvem kunde det være? Der kom saa sjelden nogen til Præstegaarden.

Det bankede paa Døren, sagte, liksom lidt frygtsomt.

«Kom?» svarte Ester undrende.

Døren gik op.

Et Skrig ... et Udraab og Ester laa i sin Mors Arme.

«Mama ... du her?»

«Ja, jeg maatte komme engang og se din lille Gut» ... I en sagte Tone: «Den Mand har rigtignok skrevet og sagt, at jeg ikke maatte komme ...»

Tung Stihed.

«Ester, ved du hvorfor han er saa vred paa mig?»

«Nei Mama, det har jeg ingen Idé om.» Ester saa forlegen ned mod Gulvet ... «Naar kom du?»

«Jeg kom igaar ... Jeg har leiet for Sommeren paa Staff ... Saa er jeg i Nærheden af dig og vi kan vel ses imellem?» ... Tonen lød spørgende og frygtsom.

«Det kan vi vist», Ester var baade glad og ængstelig tilmode. Det kom ganske an paa, hvad Præsten vilde synes om det. Hun lod sig dog ikke mærke, men sa i en rolig, let henkastet Tone:

[678] «Kom nu Mama, saa skal du faa se min lille Gut. Du kan tro, det er en deilig Unge.» Esters Øine lyste, da hun talte om Barnet; ellers fandt Moren, at hun var bleven baade bleg og mager, og hun saa træt ud. Det var ikke mere den livlige, kjække Ester som forhen.

De to Damer gik ind i Sideværelset. De stod en Stund tause, bøiede over Barnevognen, hvor lille Dagfinn hvilte i en blid Slummer. De smaa buttede Hænder laa ovenpaa det stukne Silketæppe ... Kinderne var rødmussede og tykke ... Læberne halvaabne, som til et Smil ...

Gjennem det aabne Vindu ud mod Haven trængte der ind en fin Duft af Syriner.

«Er han ikke deilig?» spurgte Ester.

«Jo, det er en vakker liden Gut. ... Han ligner sin Papa ...»

«Ja, jeg tror ogsaa, at han ligner Papa mest ... Skjønt det er de, der finder, at han ogsaa har Træk efter mig, især ved Læberne. Du skulde se hvilke vakre, mørke Øine, han har.»

«Ja, det har han efter dere begge. Er Papa glad i ham?»

«Ja, det er stor Stas kan du vide ... Og» – i en hviskende Tone – «Harald er blit liksom mildere og i bedre Humør siden Dagfin kom til.» Fru Bratvold forstod ... Forholdet mellem Ægtefolkene var blit noget bedre. Hun havde dog formegen Takt til nærmere at ville spørge om dette. Den Lille rørte paa sig ...

[679] «Tys ... lad os ikke vække ham», sa Fru Bratvold med Fingeren paa Læberne.

«Vil du ikke gjerne se ham vaagen, da Mama? Og danse med ham paa Armen?»

«Det kan jeg gjøre en anden Gang. Nu vil jeg helst snakke lidt med dig.»

«Ja, du har Ret Mama», svarte Ester greben af en ny Tankegang. Det var vistnok bedst, at benytte den Anledning, der tilbødes. Hun tog sin Mors Arm og med lydløse Fjed gik de atter ud i Stuen ...

Ester forlod sin Mor et Øieblik, for at gi Gunda Ordre til at passe lille Dagfinn og vifte bort Fluerne, der ofte vilde forstyrre Søvnem.

Da hun kom tilbage, sad Fru Bratvold henne ved det aabne Vindu.

«Er du fremdeles tilfreds med Gunda?»

«Ja, det er vist det. Hun er mig næsten umistelig. Jeg regner hende mere som Veninde, end som Tjenestepige.»

Der kom et lyst Smil over Fru Bratvolds fine gamle Ansigt. Hun saa næsten ungdomsfrisk ud i dette Øieblik. Det hun havde gjort imod Gunda, var altsaa tilslut bleven en Velsignelse.

«Men nu vil jeg snart komme til at miste hende. Hun skal giftes til Høsten», sa Ester efter en liden Pause.

«Ja, det hørte jeg igaar. Det er jo med ældste Sønnen paa Staff. Hun kommer jo godt til det?»

«Ja, Gudskelov, det gjør hun. Jeg under ^[680] Gunda, at faa det rigtig godt. Kjæresten Ivar Staff, er en prægtig Gut. Han har været Agronom i Præstegaarden nu i flere Aar, det er her de er blit kjendte.»

Pause.

«Er din Mand paa Kontoret?» spurgte Fru Bratvold og saa sig om i Stuen med et eget spændt Udtryk i de mørke Øine.

«Nei, han er ude i Sognebud», sa Ester med et Lettelsens Suk. «Vi vil ha Tiden for os selv i hele Dag, du og jeg Mama.»

«Herregud! Barnet mit; det er saa længe siden sidst.» Fru Bratvold strøg Ester over Haaret.

«Ja, altfor længe, du Mama. Men nu skal vi glemme alt det som er ondt og saart. Idag er det bare *du* og *jeg*, forstaar du ... Vi vil benytte Dagen og ha det rigtig koseligt. Om en Stund skal du faa se Lillegut vaagen og vugge ham paa Fanget, for du maa da faa Følelsen af, at du er blit en ærværdig Bedstemama, forinden du gaar fra mig.»

Ester var barnlig glad. Hun havde ikke været saa lykkelig paa lang, lang Tid.

*

Det er Søndagmorgen, omtrent en Uges Tid efter Fru Bratvolds Besøg i Præstegaarden.

Præsten og Fruen er paa Veien til Kapellet ude i Skogbygden. Præsten skal holde Gudstjeneste derude og Hustruen har faat Lov at følge.

Der holdtes blot Gudstjeneste to Gange om [681] Sommeren og en Gang ved Vintertide. Ved disse Leiligheder var det altid fuldt med Kirkefolk. Det var Brudevielser, Barnedaab og jordpaakastelser i Mængde.

Denne Sommermorgen var Veiret deilig. Fuglene sang ... Dugdraaberne glimrede paa Træer og Blomster, og Solstraalerne smøg sig stilt og lokkende ind mellem Bjørkeløvet.

Ester var glad. Hun likte godt at komme ud i Naturen. Det var ikke altid, Præsten vilde tillade hende at bli med ...

Hun havde enda ikke faat Anledning til at fortælle Harald noget om, at Moren var kommen til Bygden. Hun fik vente paa en gunstig Leilighed, syntes hun. Nu undredes hun bare paa, om hun vilde træffe sin Mor ved Kirken.

Fru Bratvold havde talt om, at hun vilde kjøre ud til Skogbygden med Staffsfolket. Det vilde jo være Moro at se sig lidt om ...

Det gamle Kapel var en uanselig rødmalet Træbygning, der havde staaet siden umindelige Tider. Det laa vakkert, lige i Skogbrynet omgitt af Naaleskog og frisk Fjeldluft. Lige nedenfor den lille Kirkegaard laa et Fjeldvand med hvide og gule Vandliljer. Paa Aasryggene og ude i Solbakkene smaa trivelige Bondehjem og længst bag alt dette, over de grønne Grantræer, blaanende Fjelde med Sæterstier og Veie ned mod Multemyrene, paa den anden Side.

Paa Kirkegaarden var der samlet en Mængde Folk, da Præsten kom. Det var gamle og unge ... Alvorlige Bønder i blaa Vadmelklær. Gamle Kjærringer [682] med hvidt Tørklæde om Panden og sort Skaut paa Hode, stod Side om Side med Børn og Børnebørn.

Fru Ester Thoresen saa sig om blandt Mængden og nikkede venligt til nogle Kjendinger; men hun saa intetsteds Mor sin. ...

De gamle brustne Klokker ringede sammen. Mængden strømmede ind i Kapellet.

Den lille Træbygning blev snart stappende fuld af Folk. Det følte kvalmt og varmt, skjønt Vinduerne stod oppe for at slippe ind et lidet Drag af den friske Fjeldluften, jevnside Fuglesang og Solstraaler.

Udenfor lød Toner fra en Lur midt mellem Kjørenes Routen og Bjeldeklang.

Oppe ... ved Alteret stod Pastor Thoresen og messede med høi monoton Røst, som vilde han med sin skarpe Stemme søge at overdøve al verdslig Lyd.

Men nede i Kirkestolen sad Ester og saa sig omkring efter sin Mor ...

Salmen var sunget.

Præsten stod paa Prædikestolen. Da ... hvad var det? ... En skarp Lyd ... Et Fald ... En Klirren. Voldsomme Skrig fra mangfoldige Struber ...

Det var Lysekronen, der var falden ned ...

Den havde hængt der i mange Herrens Aar, var oprindelig en Gave fra Fru Gurid Heidemann; men nu var Krogen løsnet og den ramlede ned ... De nærmest siddende, hvem den havde truffet i Faldet, var blit saaret.

[683] Der opstod en frygtelig Forvirring, – – en ren Panik.

Det var et gammelt Sagn, at Kapellet engang skulde ødelægges eller ramle ned ved en Ulykkeshændelse. De enkelte, der huskede dette, hviskede derom til de nærmest siddende. Det gik fra Mand til Mand med Lynets Hurtighed, og man trodde nu at Tiden var kommen. Nogle raabte, at Loftet faldt, andre at Kirken ramlede ... atter andre skreg til Gud om Hjælp i Nøden. Mange Kvinder var faldt i Besvimelse og Krampegraad. De fleste vilde ud og redde sig fra den indbildte Fare. De strømmede mod den eneste Udgangsdør og Trængselen blev ubeskrivelig ... Det lød som et hult Drøn gjennem den lille Træbygning og Rædslen øgedes.

Det var kun ganske faa, der blev siddende rolige i Kirkestolene, gudhengivne og hensunkne i Bøn. Blandt disse var Præstens Hustru. Hun saa op til sin Mand paa Prædikestolen og deres Blikke mødtes skrækslagne, men i stum Forstaaelse.

Præsten søgte med høi kraftig Røst at kalde til Ro og Orden. Da det ikke vilde lykkes istemte han Salmen:

«Idag er Naadens Tid.»

De enkelte, der var bleven siddende i Ro, sang med og Tonerne lød gribende og lokkende ud i den almindelige Forvirring.

En Dame kastede sig ud af Trængslen og ind i Kirkestolen til Ester ...

[684] «Mor er du her?» hviskede Ester med blege bævende Læber.

«Ja, jeg sad i neste Stol ... men du saa mig ikke.»

«Dette er fælt. Aa, Gud hjælpe os.»

«Tag det bare roligt, Barnet mit, og lad os sidde stille. Her er ingen anden Raad.»

De to Kvinder sad Haand i Haand, blege, skjælvende, med sammenpresset Aandedret.

Salmetonerne var forstummet ... Da Præsten mærkede, at det ikke vilde nytte at kalde til Orden, sprang han ud af Vinduet bag Predikestolen for at skaffe Hjælp udenfra. Han vilde faa Tag i en Øks og slaa Hul paa Væggen bag Alteret. Paa den Maade vilde han bane en ny Udgang for Folkestrømningen.

En fin pyntet gammel Dame rev sig ud af Trængslen og sank tilintetgjort om ved Siden af Ester og hendes Mor.

«Aa, Gud! at jeg skulde være saa ulykkelig at reise hid, jeg kommer aldrig fra det med Livet», stønnede hun tungt.

«De gjør bedst i at sidde her saalenge», hviskede Fru Bratvold beroligende og vilde ta den fremmede Dames Haand i sin ... Men ... trak øieblikkelig Haanden tilbage ... Noget i den fremmedes ligblege, skrækslagne Ansigt mindede om hendes *Mor*, og om enda ... *en anden*.

«Hvem er De?» spurgte hun høit og hvast.

[685] Damen fór sammen, truffen som ved et Lynnedslag.

«Jeg ... jeg er Cecilie Jansen ... fra ...» Ordene tabte sig i Larmen.

«Fra?» gjentog Fru Bratvold. «For Guds Skyld, saa svar dog.»

Ester var overrasket, hvad havde dog hendes Mor med denne fremmede? Men ingen af de to Damer la Mærke til Ester.

Folk strømmede fremdeles mod Udgangen, det summede og bruste og der lød Skrig og Raab ...

«Fra ... Newlunghavn», svarte Frøken Jansen, hun vidste ikke selv hvad hun sa ...

Det var saavidt Fru Bratvold kunde opfange Ordene; men hun havde dog hørt dem, og dette var nok ...

I samme Stund var Frøken Jansen forsvunden. Hun var reven ud i Trængslen igjen.

«Hvor blev hun af?»

«Ja, hvor blev hun vel af?» spurgte de to Damer hinanden ...

«Det var akkurat, som skulde jeg se min Mor», hviskede Fru Bratvold.

«Din Mor?» – spurgte Ester forundret.

«Ja ... min Mors Gjenferd. Og hun kaldte sig ... Cecilie Jansen ... Forunderligt.»

«Kjender du hende Mama?»

Ester fik intet direkte Svar.

«Engang saa jeg hende saa nær som nu, men [686] det er længe siden ... Dengang brød jeg mig ikke om at træffe hende ... Herregud!»

«Men i Himlens Navn, hvem er hun, Mama? Jeg synes ogsaa, at jeg har set hende» ... Der gik et Lys op for Ester «Nu ved jeg det. Det er den Dame fra Kristiania, der har ligget paa Landet et Par Somre Hun har engang været i Visit i Præstegaarden for at hilse paa Gunda ... og da saa hun saa skarpt paa mig, at jeg blev rent lei ...»

Det var Fru Bratvolds Tur til at bli overrasket.

«Kjender hun Gunda?»

«Ja ... de er vist noget i Slægt ...»

«I Slægt? ... nei det er de ikke».

«Jo, Mama det er vist saa; men hvorledes kjender du denne Dame?»

Taushed.

«Det var akkurat, som skulde jeg se min Mor», hviskede Fru Bratvold. ¹⁵⁸

«Din Mor?» spurgte Ester forundret.

«Ja ... min Mors Gjenfærd. ... Hun kaldte, sig ... Cecilie Jansen ... Forunderligt».

«Kjender du hende Mama?»

Ester fik intet direkte Svar ...

Det lød friste Oksehug og Hammerslag ind til dem i Kirken. Væggen bag Alteret gav efter. Luft og Lys trængte ind fra den Kant og der kom over de fleste en Følelse af Befrielse og Haab om Redning. ....

[687] Paa Kirkegaarden, laa de saarede og døende. Præsten ydede Trøst og Hjælp, hvor han kunde.

Sist gik han til sin Hustru. Hun sad alene paa Grønsværet nede ved Vandet.

«Nu Harald, nu ser du, det hjælper, at slaa Hul paa Væggen», sagde Ester med en underlig Betoning af Ordene.

Præsten studsede.

«Det bør kun ske i Nødsfald som her, aldrig i Flæng».

Ester saa paa sin Mand, idag maatte han vist være i en blød Sindsstemning. Idag, eller aldrig fik hun si det.

«Hvor blev Mor af ...» sa hun med skjælvende, usikker Stemme.

«Din Mor?»

«Ja, Mor».

«Er ¹⁵⁹ hun her?»

«Ja, det er hun ... Hun bor paa Staff, for Sommeren».

Præsten svarte ikke straks. Sistpaa spurgte han:

«Er hun kommen tilskade?»

«Nei, Gudskelov. Hun var nylig her. Men jeg forstaar jeg ikke, hvor hun er blit af».

Toogfemtiende Kapitel. En vidunderlig Opdagelse

Længst bag Kapellet i det yderste Hjørne, paa en gammel sunken Grav, sad to Damer i dybsindig Samtale.

«De faar undskylde mig», sa Fru Bratvold.

«Jeg var for paagaaende idag. Men en forunderlig Lighed med min Mor og ikke minst Deres Navn har gjort mig nervøs. Det er derfor jeg vil tale med Dem nu ... Det kan jo være flere med samme Navn; men det synes ikke tænkeligt ...»

Frøken Jansen vred sig der hun sad.

«Hvem er De?» afbrød hun skarpt og uden videre Høflighedshensyn.

«Jeg?»

«Ja De?»

«Nu heder jeg Heloise Bratvold efter min Mand ... men jeg har ogsaa haft andre Navne.»ⁿ⁶⁰

[689] Frøken Jansen aandede lettet ... Gudskelov! Heloise, det var jo et ganske ukjendt Navn. Men hvad havde vel denne fremmede Dame med hende? Hvorfor havde hun stoppet hende midt paa Bygdeveie og ført hende hid? Det maatte bety noget.

Frøken Jansen antog, at denne Dame, denne Fru Bratvold, maatte være i Slægt med Præsten Thoresens Hustru. Begge Damer mindede paafaldende om Frøken Jansens ulykkelige Søster, Franziska. Men det var jo umuligt at tro, at disse to fine Damer kunde ha staaet i nogetsomhelst Forhold til hendes elendige Søster, den saakaldte «Dronning af Saba», der forlængst hvilte i Fred paa gamle Akers Kirkegaard.

Frøken Jansen saa op, for dog at si noget, men mødte idetsamme et Blik fra Fruens paafaldende mørke Øine. Begge Damer fór sammen. Frøken Jansen taug. Det var

Fru Bratvold, der sa med blidt sagtfærdigt Mæle:

«Jeg har vist truffet Dem før, ... for mange Aar siden, hvis De er den, jeg aner. Dengang kaldte man mig for Frøken Hein.»

«Hein», Frøken Jansen gjentog Navnet, famlende og undrende. Men saa med engang gik der et Lys op for hende ... Det var jo «Hein» hun hed, den Sangerinden, der optraadte i Helgesens Salon, og som navnlig i Stemmens Klang mindede saa levende om Franziska. Frøken Jansen reiste sig i stor Bestyrtelse. Dette maatte ha en Ende. «Men ^[690] hvem er De da? saa sig det ... De kan ikke være 'Dronningen af Saba'. Hun er jo død?»

«Ja, hun skal være død ... nei, jeg har aldrig været 'Dronning af Saba'». ⁿ⁶¹

Frøken Jansen satte sig ned med et Suk. Hun var blit adskillig medtat under Hændelsen i Kapellet. Den fine Kjolen og Dolma'en var itu og Hatten havde faat Buler ... Fru Bratvold saa hende inderligt og fast ind i det gamle vakre Ansigtet.

«Herregud, De ligner saa min Mor.»

«Deres Mor?»

«Ja Mor ... gamle Madam Jansen i Nevlunghavn.»

Frøken Jansen fór op ...

«Hvem er De? Saa sig det i Guds Navn», raabte hun halv grædende, «De skulde vel ikke være ...?»

«Jo, jeg er Franziska Jansen, og du, ... hvis jeg ikke tar aldeles Feil, saa er du min Søster Cicilie ...»

De to Damer laa høit hulkende i hinandens Arme.

«Aa, Herregud, saa fandt jeg dig da ... Og for en Lykke, at jeg skulde finde dig slig! Men hvorfor har du skjult dig saalænge?»

«Af forskjellige Grunde. Forresten har du sjelden været i min Livsvei, det har kun været et Par Gange, som jeg ved med Vished ... For min Datters Skyld var det mig om at gjøre, ikke at rippe op Fortiden ... men nu er hun blit gift, og jeg er ganske alene.»

^[691] «Din Datter?» spurgte Frøken Jansen lidt undrende.

«Ja, hun er gift med Pastor Thoresen.»

Frøken Jansen tænkte paa, at hun flere Gange havde truffet Datteren og hvordan denne hver Gang havde mindet stærkt om Franziska ...

Hun sad undrende og i dybe Tanker. Altsaa havde hun tat frygtelig Feil ... Men hvordan kunde det vel hænge sammen med «Dronningen af Saba?» Høit sa hun:

«Men tør jeg nu virkelig tro dig?»

«Saavist som du heder Cicilie Jansen, saa sandt er vi begge født af en Mor.»

Frøken Jansen saa hende dybt bevæget ind i Ansigtet.

«Ja, du minder om den gamle Franziska ... det er især Øinene og Stemmen. Men sig mig, kaldtes du ikke engang for Dronningen av Saba?»

«Ikke egentlig det. Jeg blev bare forvekslet med en anden, som kaldtes for 'Dronningen af Saba'. Vi havde intet tilfælles uden de sorte Øine. Jeg var: 'Den skønne Helene', men efter at jeg var blet gift, kaldte Bratvold mig for 'Heloise'». [n62](#)

Frøken Jansen ærgrede sig i sit stille Sind over alle de Penge hun havde kastet ud til «Dronningen af Sabas» Begravelse. Dumt var det ... Rigtig dumt. Men godt, at ingen kjendte til Sammenhængen, ellers vilde de le hende ud. Fru Bratvold skulde heller aldrig faa vide det. ... det var bedst at begrave det i Taushed. Høit sa hun:

[692] «Ved Politiets Hjælp søgte jeg dig forgjeves, under Navn af 'Dronningen af Saba'». [n63](#)

«Hm ... jeg vilde ikke la mig finde af dig ... og derfor flygtede jeg til ... under et nyt Navn.»

Hun slog Øinene ned ved dette Minde, og de gamle Kinder overgødes med en fin Rødme.

«Vi mødtes engang i Bratvolds Logi i nedre Slotsgade ... Dengang var jeg blit 'Frøken Helene', Sagførerens Forlovede ...»

Frøken Jansen mindedes dette Møde. Alt, hvad der mindede om Franziska, havde preget sig dybt ind i hendes Erindring.

«Du kom ogsaa ind til mig i Kafeen ... for ja nu er det jo et Par Aar siden, minst.»

Fru Bratvold betenkte sig.

«Holder du Kafé?»

«Ja, det er mig, som har ... Afholdskafeen 'Glitne'. I har været inde hos mig, baade du og din Datter.»

«Det er muligt det ... Men dengang maa jeg ikke ha mærket, at du ligner Mor saa meget ... Kanske var det mere fremtrædende i Kirken, da du kom mig saa ganske nær. Jeg ser daarligt paa Afstand ... Hm ... mærkeligt, at vi skulde finde hinanden just idag og saa heroppe paa Landet.»

«Ja, kanske det ... Ellers, er jeg her i Bygden hver Sommer nu. Jeg bor paa Skræppestad ...»

«Du bor altsaa ikke hos din Datter?»

«Ikke nu» ... kom det lidt undvigende. «De [693] har ikke godt for at ta mod nogen i Præstegaarden ... Og hør nu Cicilie, med det samme vi taler om min Datter, saa vil jeg paalægge dig, intet at røbe for hende, vedrørende min Fortid ...»

«Det kan du vide, at jeg ikke vil.»

«Nei stakkars Barn, hun ved intet. Vi Søstre har fundet hinanden efter mange og lang Aars Adskillelse ... Andet sier vi ikke til noget Menneske. Du kalder mig 'Heloise', som alle andre.»

Frøken Jansen tænkte, at det vilde ta Tid, inden hun vænte sig til det fremmede Navnet.

Med Beundring iagttog hun Fru Bratvolds fine Ydre. Hun var blit en virkelig Dame, saa meget var vist.

Frøken Jansen forstod ikke, hvordan Franziska, der engang havde været saa dybt sunken, nu var kommen saa godt til det. Det var for hende en dunkel Livsgaade, hvortil hun savnede Nøglen.....

Om Aftenen, da de to gjenfundne Søstre sad paa Skræppestad, fortalte Franziska sin Livshistorie.

«Jeg forspildte min Ungdom, det er noget, du véd, Cicilie. Jeg havde ikke levet mange Aar sammen med min første Mand, Kaptein Brabandt, inden jeg forlod ham og stillede mig i Elskovsforbindelse med en ung tysk Sanger. Jeg dvæler nødig ved

disse Aar af mit Liv og skal berøre dem saa let og kort som muligt. Mit Ægteskab med Brabandt var ikke lykkeligt, det var barnløst, og jeg var ofte udsat ^[694] for Mishandling af min drikfældige og brutale Mand. Da jeg engang i Kjøbenhavn fik vide, at han var død, ansaa jeg det som en stor Lettelse. Jeg var altid bange for, at han skulde finde mig og tvinge mig til at vende tilbage.

Jeg flakkede halve Verden omkring med den tyske Sangeren. Vi var i Petersburg, i Berlin, Kjøbenhavn og Stockholm. Vi optraadte de fleste Steder som Gadesangere ... Aa, Søster, du vil kunne forstaa hvilket Liv jeg dengang førte ... Jeg var ung og vakker, og i min Letsindighed tragtede jeg ikke efter noget bedre» ... Hun sukkede tungt.

«Da jeg engang i Kjøbenhavn var blit uenig med den tyske Sangeren, forlod jeg ham og reiste til Norge sammen med endel danske Piger. Vi fik Ansættelse i Helgesens Sangerbule i Vaterland, hvor du tilfældigvis kom til at se mig.» Fru Bratvold sukkede og skjulte Ansigtet i sine Hænder ...

«Den samme Kvælden, da du havde været inde Sangerbulen, gik jeg bort med en Herre for ikke mere at vende tilbage ... Jeg vilde ikke, du skulde finde mig. Jeg var saa dybt nede i Synden den Gang, at jeg ikke vilde la mig frelse af nogen, uagtet jeg godt vidste, at det var en daarlig Vei, jeg vandrede paa ...

Siden gik jeg til Protstitutionen og florerede længe under Navn af 'Den skjøne Helene' ... Tilslut da jeg fik Øinene nogenlunde op for, hvilket Liv det i Grunden var dernede, og hvad Enden vilde bli, saa gik jeg fra det hele.

^[695] Jeg flygtede fra Vika i al Hemmelighed ... der var ingen, der vidste, hvor 'den skjøne Helene' var blit af. Jeg blev gift med Sagfører Ivar Bratvold ... en Mand af fin Familie og med stor Formue ...

Jeg var meget smuk dengang, og Bratvold undsaa sig ikke for at by den faldne Kvinde sit Navn. Siden levede vi i Udlandet indtil min Mands Død. Han var en formuende Mand; men bortødslede store Summer ... og vi blev ikke lykkelige som Ægtefolk ... Men jeg skylder min Mand meget alligevel. Ham var det jo, der rev mig ud af mit vilde Liv ... og han efterlod mig og min lille Datter saa meget, at vi kunde leve sorgfrit ... Da jeg efter min Mands Død vendte tilbage til Norge var 'den skjøne Helene' glemt. Ingen ventede at finde hende igjen som Fru Heloise Bratvold ...

Jeg havde vendt mit Sind til Gud ... og var blit gammel ... Jeg saa Livet fra en anden Kant. Det var forbi med min Ungdom og Skjønhed. Kærligheden til Gud og Menneskene fik Rum i mit Hjerte, og jeg stræbte efter at hjælpe de fattige og forlorne og om muligt opreise de faldne Kvinder ... Dette har været mit Livsmaal i mange, mange Aar ...» Hun taug ... Der faldt nogle Taarer ... Det havde aabenbart kostet hende meget at gi dette korte enkle Uddrag af sin lange og tunge Livshistorie ...

Frøken Jansen kunde ingenting svare ... Det gik rundt for den gamle Dame. Nu huskede hun [696] med engang, at Fru Bratvold var den samme Damen der havde tat sig af Gunda Holm, og som gjorde saa meget godt. Hun følte en dyb Respekt for denne Søster, der paa en slig Maade havde forsøgt at sone sine Ungdomssynder.

Hun slog Armene omkring Søsteren ...

«Aa, jeg er saa glad, næsten som et Barn ... Nu hører vi to sammen. Vi skilles ikke mere ... Du Søster ... du er den fine Dame, og du har gjort saa meget godt. Mit Stræv med Afholdskafeen er intet mod dette. Jeg har saamen aldrig gjort godt mod nogen ...»

Frøken Jansen følte sig ydmyg og liden.

«Men nu vil vi to arbeide sammen ... og hygge os sammen paa vore gamle Dage.»

Idet samme lød der en ungdommelig Røst lige tæt ved i den store, gamle Have:

«Her er Sommersol nok,
her er er Sædejord nok,
bare vi, bare vi havde Kjærlighed nok ...»

Tonerne førtes bort af Sommervinden; men de første Ordene var trængt ind i Stuen og var falden med sin hele Dybde ned i Fru Bratvolds Hjerte.

Treogfemtiende Kapitel. Endelig!

I Stuen paa Lindbu sad Ragnhild og saa udover Tuset og Markerne med trist sørgmodig Mine. Aa, hvor hun var træt og lei altsammen! ... Det havde hun været i mange Aar. Nu var det snart forbi med at sidde paa Lindbu. St. Hans Terminen var udløben. Hun kunde ikke greie sig længer. Nei, ikke paa nogen Vis. Hun vidste, at Gaarden vilde bli rekvireret til Auktion, kanske i denne Uge for alt det ... Hun ventede ikke andet.

Tvangsauktion! ... Tvangsauktion! Det var et Ord, der summede Ragnhild i ørene ved Nat og ved Dag. Aa! det var en stor Tort ... Hun saa ud over Jorderne, hvor hun havde sprunget og som en liden Jentunge ... Aa, hvor her var vakkert. Hun havde aldrig set det som nu. Aldrig!

[698] Nu skulde hun snart drives bort fra altsammen ... drives bort som en Fattigkrok ... Hun, den stolte Lindbudatteren, skulde kanske komme til at sidde som Pladskjærring under sin egen Gaard.

En af disse nybagte Kakser, der var kommen op af ingenting vilde rimeligvis bli Eier af Lindbu. Og hun ... hun, der havde Kongeblood i sine Aarer, hun skulde la sig nøie med at tigge lidt Mel i et Knytte og nogle faa Poteter af Kjærringen opi Gaarden ... Nei aldrig, aldrig skulde det komme saa vidt. Hun vidste Raad ...

Hun gik bort til Skabet og tog frem en liden Medicinflaske af blaadt Glas ... Hun saa paa den ... Den indeholdt *Blaasyre* og hun vidste, at bare nogle faa Draaber vilde være tilstrekkelige, til at fri hende ud fra den Sorg og Nød hvori hun var kommen.

Nede ved den store Aker gik en eldre Mand og kastede af og til stjaalne Øiekast op mod Lindbugaarden ... Han gik til Bekken og vaskede Ansigt og Hender i det svalende Dyb ... Saa svelgede han et Par Draaber af Vandet og aandede liksom friere.

«Det gjorde godt ... Men nu faar jeg vel gaa derop ... hvad i Alverden er det vel jeg venter efter? Er jeg først begyndt, saa faar jeg fuldende.»

Han undgik Aléen op mod Huset; men søgte istedet en liden Benvei, og kom frem bag Haven. Gjerdet var nede, og gennem Krat og overgrodde Havebed kom han ud paa Gaarden.

[699] Det saa ud som om her ikke færdedes Folk ...

Veirhanen var faldt ned fra Udhusmønet. Paa Tunet laa der slængt en hel Del ubrugelige og udbrugte Gaardsredskaber. Der grodde Ugræs helt op mod Stuetrappen.

Det var Søndag og Folkene holdt Middagshvil.

Ud fra Fjøset kom slængende en Budeie i hvide Skjorteærmer. Søvdrukken blev han staaende og gned Øinene.

«Er Konen paa Gaarden hjemme?» spurgte den fremmede Mand.

«Det er hun vist. Du træffer nogen i Kjøkkenet.»

Hun slang ind igjen i Fjøset.

Den fremmede Mand gik ind i Huset. Der var ikke et Menneske i Kjøkkenet. Men der brændte en stor Ild paa Skorstenen, og over Ilden hang en Kaffekjedel og en Vasgryde. Han bankede paa Kammersdøren, og da ingen svarte, aabnede han stilt.

En Jente fór halv op af Sengen. Hun glodde paa Manden med store forundrede Øine.

«Er Mor Lindbu hjemme?»

«Ja, hun er vist i Stuen ... Du faar gaa ind.»

«Nei ... Du faar si hende, at en fremmed Mand vil tale med hende.»

Jenten sprang fort ud af Sengen og sjokkede ind i Stuen paa Strømpelæsten.

«Der staar en fremmed Bykar ude i Kjøkkenet. Han ber om at faa snakke med Mor.»

[700] Mor Lindbu sad paa Sengkanten. Hun havde hverken set eller hørt, at der kom nogen.

«En Bykar? ...» spurgte hun forundret.

«Ja, han ser slig ud ... han er saa fin saa.»

«Jasaa ... og han vil snakke med mig?»

«Ja, saa sier han.»

Mor Lindbu tænkte sig om, det faldt hende ind, at det kanske kunde være Lensmandskaren.

«Ja, han kan ikke komme herind.» Hun saa sig om i det uryddige Værelse. «Du faar be ham ind i Andrestuen ...»

Pigen fulgte den fremmede ind i Bedste- eller Andre-Stuen, som det gjerne kaldes paa Landsbygden.

Det var en muggen, modbydelig Luft, der slog én imøde fra det øde store Rum.

«Uh ...» Den fremmede gik straks bort og slog op et af Vinduerne.

Da han var blet alene, saa han sig om paa de gammeldagse støvede Møbler ... Blikket streifede Malerierne, der var dækket med Spindelvæv og fæstede sig længst ved den store Seng med det tykke blaa Silkeomhæng med svære Fryndser og Kvaster. Han vidste ikke, at det var syet af Bedstemor Lindbus Brudekjole og regnedes for gammelt Arvegods. Men han saa straks, at det var fint, og det vilde ha været nydeligt, hvis det af og til var kommen i Berørelse med Kost eller Børste. Men som det nu var, laa det tykt med Støv i alle Folder og Hjørner ...

[701] «At ikke Ragnhild steller lidt og gjør det triveligt, her ser jo ud som uddøde Mennesker ...» Han tændte en Cigar og sadte sig borti Sofahjørnet, mens han ventede. Ind fra Haven lød der en Summen af Bier, der gjorde ham søvnig ... Døren gik op og Mor Lindbu kom ind. Den fremmede Mand reiste sig og gik hende imøde

«Goddag Ragnhild ... Du kjender vel ikke mig? ...»

Ragnhild vaklede. Hun maatte støtte sig mod Bordpladen. Som en Drømmende saa hun ind i Mandens mørke Øine ... Manden var gammel, Haaret var graasprængt ... men det laa lokket ned over Panden og ... der var en umiskendelig Lighed mellem denne Mand og Pastor Harald Thoresen. Ragnhild drog Veiret tungt ... Saa kom det endelig.

«Jo jeg kjender dig ... Du er ... Erling Brun. Herregud! at du kommer nu.»

Hun brød ud i en heftig Graad.

Erling Brun tog hende blit ved Haanden og førte hende bort til Sofaen ...

«Maa jeg ikke komme, Ragnhild? Er du sint paa mig?»

«Sint ... nei, men du ... skulle kommet for mange Aar siden ... jeg har været længe Enke ... Nu ... nu er det forsent.» Hun talte med brudt Stemme.

[702] «Forsent?» gjentog Erling

«Ja, det er det. Jeg er blit for gammel til alting. Og Lindbu er tabt. I denne Uge kanske, vil det bli Tvangsauktion her».

Erling Brun aabnede en stor Lommebog og tog ud en Bunke Papirer, som han la fra sig paa Bordet.

«Lindbu er din Eiendom nu ...» sa han med blød Stemme. «Jeg har indløst alle Gjældsfordringer ... Gaarden er nu gjældfri og kan fremdeles bli det.»

Det var umuligt at kunne se paa Ragnhild Lindbu, hvordan hun tog dette ... Hun beholdt sin stive holdning og de kolde Ansigtsdrag forblev ubevægelige ...

«Tak», sa hun bare og rakte Haanden frem ... den føltes kold og klam, da Erling tog den.

«Jeg vil naturligvis se at faa betalt dig igjen med Tiden», sa hun og slog Øinene ned. Hun taalte ikke se paa Erling. Han mindede altfor meget om Sønnen. For nu vidste hun det med Vished, at Pastor Thoresen var hendes og Erlings Søn. ...

«Om nogen Tilbagebetaling kan det naturligvis ikke bli Tale om mellem os ... ialfald ikke paa den Maade, som du mener det», svarte Erling Brun i en lidt skuffet Tone. Han følte sig skuffet og saaret. Det var svært saa Ragnhild var blit forandret ...

Kanske havde han tat sig Vand over Hodet? Det havde kanhænde været bedre, han aldrig mere var kommen i hendes Nærhed? Det faldt ham ind, at han vistnok havde bevaret sin Ungdomskjærlighed trofastere [703] end hun havde formaaet at gjøre det. Han vidste jo ikke, at det netop var Forsagelsen af denne stærke Ungdomstilbøielighed, der fra først af havde stivnet Ragnhild Lindbus Hjerter til en Isklump, der aldrig kunde tømme op.

«Naar kom du hjem fra Amerika?» spurgte hun.

«Ifjor Sommer ... jeg har ventet i Kristiania paa en Del Penge, som skulde bli sendt mig fra Chicago. Nu har jeg faat dem, og derfor er jeg her.»

Ragnhild hostede. «Øh ... øh.»

«Hvordan fik du vide om min daarlige Stilling?»

«Gamle Frøken Jansen fortalte det. Hun ligger jo her paa Landet om Sommeren, og hun kjender til hvordan du har det.»

«Ja, det er sandt ... Hun var her paa Lindbu en Gang ifjor, og hun talte ... om dig.»

«Jeg ved det. ...»

Erling flyttede sig nærmere hen til Ragnhild og tog hendes tørre, visne Haand.

«Vi er begge to gamle, du Ragnhild. Vi kan ikke føle det som da vi var unge ...»

«Nei, det er nok umuligt det.»

«Men vi kan enda faa det godt.»

Ragnhild svarte ikke direkte ...

«Sig mig du», spurgte hun, «var det du, som var her ifjor Høst og solgte Kram?»

Erling lo.

«Ja, det var nok mig det. Jeg maatte nøiere undersøge din Stilling ... Saa du kjendte mig?»

[704] «Ja, ... jeg trodde det var dig ... men du havde lyst Haar og Skjæg den Gang.»

«Det var falsk. Et amerikansk Kneb for at gjøre mig ukjendelig.»

Ragnhild sad en Stund taus, saa sa hun:

«Og du har aldrig været gift.»

«Nei, aldrig. Jeg har bare haft en Kjæreste og det er du ... Jeg holder endnu af dig, og jeg vil gjerne gjøre godt mod dig det, som jeg ikke kunde i min Ungdom.»

«Ja, havde det bare været, da vi var unge.» Ragnhild la Hodet ind mod hans Skulder og græd.

«Jeg haaber, det ikke er forsent endnu», sa Erling mildt.

Men Ragnhild græd ... kunde ikke andet end græde. Det lettede mærkelig. Hun følte sig ikke fuldt saa trang for Brystet. Kanske hun enda kunde bli ... en lykkelig Hustru? ... Nu var han kommen, han som hun havde længtet efter disse mange, mange Aar.

Men hvad hjalp det vel? Hun vilde altid bli en ulykkelig, brødefuld Mor ... Og sin stærke Moderfølelse kunde hun aldrig løsrive sig fra.

Sommetider, naar hun sad ene føltes det, som kunde hun trykke den store stærke Sønnen til Hjerte, for aldrig at gi slip paa ham mere ... Hun vilde si til ham: Jeg er din Mor ... men hidtil havde det været hende umuligt.

Der var indtraadt en tung Stilhed. Erling [705] var først den, der brød Tausheden, og han talte om det, som laa Ragnhild nærmest paa Hjertet.

«Har du aldrig hat Barn?» spurgte han. Der var noget forventningsfuldt og uroligt i Stemmen. «Nei ... ikke i mit Ægteskab ... men ... du og jeg, vi har en Søn.»

Hun saa ned, og de magre blege Kinder overgødes med en fin Rødme ...

«Ja, det er sandt, du lod dig mærke med noget sligt ... da vi skiltes som unge, i St. Halvardsgade i Kristiania ... Hvor er vort Barn nu?» Han talte i en bestemt Tone, som vilde han kalde hende til Regnskab.

Ragnhild hostede med den tørre, rustne Strubelyd, der var blit hende egen.

«Nu er han en voksen, stor Mand og dit udtrykte Billede.»

Hun talte med en hul, trang Stemme, som altid, naar hun ikke var i Godlaget. Men da det var sagt, følte hun sig lettet.

«Saa du ved, hvor han er?»

«Ja ... jeg tror det er ham. Jeg har kjendt ham paa dig ... og paa et Modermærke paa venstre Arm, som jeg tilfældigvis fik se, da han var en Gut.»

«Hvor er han? ... Er han her paa Gaarden?»

«Nei da ... kan du tænke dig sligt? Han har ingen Tanke om, at jeg er hans Mor ... Øh, øh.» Hun drog Pusten tungt og langt, inden hun fortsatte ...

«Det er Præsten Thoresen, jeg mener.»

[706] Erling Brun før op, og der kom et underlig spændt Udtryk i de mørke Øine.

«Kjære dig, Ragnhild, hvad er det du sier? Skulde virkelig Præsten Thoresen være vor Søn?»

«Ja, jeg tror idetmindste, at være vis i min Sag», svarte Ragnhild med trangt Mæle. Hun pressede Haanden mod Brystet. Det føltes næsten som vilde hun kvæles.

«Er det den Præsten, som kom paa Besøg her til Gaarden den Kvelden, jeg var her forklædt som Kræmmer?» spurgte Erling interesseret.

«Ja, det er ham, han er Præst her i Sognet.»

«Herregud! hvor rart det er ... Jeg maa si, det er længe siden jeg traf en Mand, der indgjød mig en saa stærk Sympathi.»

«Ja, det kan vel være det ... men jeg har lidet kunnet taale at se ham. Aa ja, du kan ikke forstaa det, for du har ikke en Mors Hjerte du. Det er anderledes med en Far ... Jeg véd, at Præsten er en dannet Mand. Han har faat en god Opdragelse, bedre end baade du og jeg kunde git ham den. Det er min eneste Trøst; for jeg begik en stor Uret mod ham, da han var liden.»

«Gjorde du?»

«Ja, det maa du da vel skjønne. Du er vel ikke saa dum, du ... Jeg fødte i Dølgemaal og satte Barnet ud paa Gaden i Kristiania.»

«Ja, det vidste jeg jo ikke noget om ... Men nu hører jeg, at du har gjort stor Synd mod Barnet og mod mig, som Far er.»

[707] Ragnhilds kolde Ansigtstræk antog sit gamle fortvilede Udtryk ... Det gryssede næsten i Erling naar han saa paa hende. Han vidste, at hun var hjemfalden til Straf efter Kriminalloven ... Hun var ikke stort bedre end en Barnemorderske. At Sønnen var blit den Mand han var, kunde ene tilskrives Tilfældet eller Guds store Barmhjertighed ...

«Du skal ikke bebreide mig noget», svarte Ragnhild med fast Stemme og saa Erling lige ind i Ansigtet. «Jeg har lidt nok. Aldrig siden har jeg kunnet skjænke Liv til noget Barn ... Jeg har havt seks dødfødte ... Er det ikke tungt?»

Nu fortalte hun ligefrem, hvordan hun havde havt det, helt siden hun kom hjem fra Kristiania ... Paa hvilken Maade hun havde opdaget denne mærkværdige Lighed mellem Harald Thoresen og sin Ungdomselsker, og hvordan hun lige med det samme fik den Anelse,^{u64} at han var hendes Gut; men at hun maatte bære det hos sig selv.

Hun talte om sin Angst og Sorg, da Gutten blev stjaalen af Taterne, og hvilken Uro hun følte i de mange Aar ... Men saa kom Gutten tilrette igjen, og hun fik ved et Tilfælde se Modernærket paa hans venstre Arm ... Saa fortalte hun videre, at det var denne Gutten, der var blit Præst i Sognet ... Hun flettede ind en liden Skildring om, hvor stærkt hun havde følt det, og hvordan hendes dybe Hjertesorg helt havde forandret hende, og gjort hende til den tørre magre Kvindeskikkese, som hun nu var ...

[708] Udenfor var det begyndt at regne ... og Tordenen rullede først fjernere, saa nærmere ... Der trængte et Lynglimt ind gennem Vinduet; men de to saa intet, hørte intet, de var altfor optagne.

Da Ragnhild havde endt sin Fortælling, sa Erling:

«Vi bør inderlig takke Gud, fordi Sønnen vor er kommen saa godt til det ... Men du Ragnhild, nu maa vi gifte os, om vi saa aldrig havde tænkt det, og det maa ske fort ... Vi reiser til Hamar en af de første dagene og lar os vie af Byfogden. Det gaar ikke an, at vi fremstiller os for Sønnen vor, uden som Ægtefolk.»

Ragnhild Lindbu fik det med en nervøs Rykning, og hun blev lidt blegere end før.

«Du vil altsaa si ham, hvem han er?

«Det vil jeg vel.»

«Men naar han nu ikke vil anerkjende os som Forældre.»

«Kanske vil han det ikke for Verden; men alligevel maa han vide, hvem han er. Han er jo nu eneste Arving til hele Lindbu og til min Formue. Du faar huske paa, at du er gammel nu ... vi kan ikke faa flere Barn.»

Ragnhild taug.

Om en Stund gik hun ind i Dagligstuen for at rydde op og dække Aftensbordet, og hun talte ikke mere med Erling om det, der laa hende nærmest paa Hjertet.

Undertiden skottede hun bort til ham og tænkte paa den Tid, da de begge to var unge.

[709] Erling var blit forandret. Han var blit en pen ældre, lidt stille Mand. Han var modnet i Livets Skole. Det var ikke mere den halvdannede, flotte Opvarter fra Hotel «Nordstjernen». Men paa Øinene og Haaret og et vist eget Udtryk ved Læberne vilde Ragnhild Lindbu ha kjendt ham igjen, hvor hun saa havde truffet ham.

Fireogfemtiende Kapitel. De rette Forældre

I et af Kristiania Hoteller træffer vi Erling Brun og Ragnhild Lindbu som Mand og Hustru.

Ragnhild var klædt i sort Silke og saa flot ud; men paa Hodet bar hun det uundgaaelige Skaut.

«Gjør som jeg sier, Ragnhild», ytrede hendes Mand, «gaa i Byen og kjøb dig en Hat, inden vi kjører ud til Lærer Thoresens, saa vil du se langt bedre ud. Kan du ikke finde Vei alene, saa vil jeg gjerne følge dig ud.»

Ragnhild betragtede sin Mand med et isnende koldt Blik. Det var formelig som om hendes Træk stivnede til. Hvor uskyldig end Erlings Ytring havde æret, saa havde den saaret hende lige ind i Sjælen. Hun følte det som om han vilde haane hende. Hun, den jævne Bondekone, skulde altsaa ikke være god nok, som hun var.

[711] «Bry dig aldrig med mig», svarte hun iltert, «jeg er vel god nok for denne Fru Thoresen ... Og du ... du vidste, jeg var Bondekone forinden vi blev gifte ... Men naar en gaar lige i Ilden maa én brænde sig, det er noget, du maatte vide, Erling.»

Han svarte ingenting paa dette, bare sa:

«Skal vi gaa?»

«Vist skal vi gaa ja, jeg har længe været færdig.»

Hun satte Lænkenaaalen bedre fast i det store Wienershawl, og liksom for at ærgre sin Mand trak hun Skautet længer ned over Ansigtet.

«Du brugte Hat, den Gang du var ung», vovede Erling at bemærke.

«Ja, den Gang jeg var her i Byen; men tror du, jeg fik Lov at bruge Hat paa Bygden? ... Nei, da ... Og nu er jeg Bondekone, og jeg vil nok bli det til min Død.»

Hun gik først udaf Døren. Erling kom sagtfærdig efter; han tænkte paa, at der havde været mange Rivninger dem imellem, bare denne korte Turen til Kristiania. De stemte lidet overens. De mange Aars Adskillelse og forskellige Forhold havde udviklet dem høist forskjellig. Han følte det tungt. Det var ikke blit som han tænkte; men for Sønnens Skyld var det alligevel godt, at de nu var gifte ...

I Taushed gik de op til Storthingsbygningen og tog en Vogn, for at kjøre ud i Parkveien, hvor Overlærer Thoresen bodde.

[712] Overlæreren og Frue sad og kosede sig i sin lille hyggelige Stue, da Pigen kom ind og meldte, at det var en gammel Bondekone og en yngre Herre, der bad om at faa tale med Hr. og Fru Thoresen. Overlæreren lod Avisen falde, og la Lorgnetten ned paa Bordet.

«Hvem mon det kan være, du Luise?»

«Ja, Gud ved? Kanske er det nogen, der bringer en Hilsen fra Gutten vor.»

Hun kaldte altid Præsten Thoresen for «Gutten vor», det var Kjælenavnet fra den Tid, da han var Barn.

Med en hurtig Bevægelse la hun Strikketøiet fra sig og gik ud i Entreen, hvor de fremmede ventede ... Hun gjenkjendte straks Konen paa Lindbu. Ikke alene fra saa langt tilbage, som til den Tid, hun bodde paa Lindbu, men ogsaa fra senere Besøg paa Landet.

Den stive, tørre Bondekone havde altid gjort et pinligt Indtryk paa Fru Thoresen. Men hun hilste høflig. Hun antog, at det gjaldt et Budskab fra hendes Søn, uagtet det undrede hende, da hun vel vidste, at Mor Lindbu aldrig kom til Præstegaarden.

De fremmede blev buden ind i Stuen.

«Er det Fru Lindbu, som er ude og reiser», sagde Overlæreren med et godlidende Smil; han var langt venligere og mere folkelig end Fruen.

Mor Lindbu nikkede stivt og presenterede sin Mand: Hr. Brun, en gammel Ungdomsven, der havde været mange Aar i Amerika ...

[713] Altsaa var hun gift? ... Det havde ikke Overlærerens hørt noget om.

Jo, hun var da det. Det vakte Forundring, men fremkaldte ingen Bemærkning. De besøgende blev indbudt til at ta Plads. Ragnhild Lindbu satte sig ned paa Kanten af

en Stol. Hendes Mod var sunken. Hjertet bankede og hun havde en Fornemmelse som vilde hun kvæles. Med et underlig sky Blik saa hun sig om i Værelset, der var overfyldt med Møbler ... I hendes Øine saa det ud som et Virvar, just som de skulde flytte. Borde og Stole stod jo midt paa Gulvet, og allesteds hvor det kunde anbringes med Smag, var det en sand Forvirring med Planter, Nibs, Blomsterborde, Hylder og Malerier. Uh, hun følte det næsten kvalmt. Det blev trangt, i det overfyldte Rum, hvor alting kom saa lige ind paa hende, og, hvor Luften var svanger med fine Dunster ... Her var hendes Barn blit opdraget ... her hørte han hjemme, i disse Kredse og ikke hos hende. Hun tænkte paa, hvordan hun vel skulde faa Talen bragt hen paa Harald og det Budskab, hun havde at overbringe ... Hvordan vilde vel Fru Thoresen ta det? Det vilde vel gaa hende nær, uagtet hun vidste, at hun ikke var Mor. ... Som i en Summen hørte hun al denne Prat omkring sig ... disse Stemmer.

Fru Thoresen sad der stiv og fornem, meget pyntet og meget aristokratisk. Der stod formelig som en fin Duft af hende ... og hende havde Gutten ^[714] til Ragnhild kaldt for Mor. ... og han vilde vel fremdeles kalde hende saa? ... Uvilkaarlig krummede Ragnhild den tørre, visne Haand. Gud! hvor hun hadede og afskyede denne Dame.

Hun følte ingen Taknemmelighed mod disse Folk, der havde gjort saa meget godt mod hendes Barn; det forekom hende tvertimod, næsten som havde de røvet Pladsen og Kærligheden fra hende ... Det var Misundelse, Had og Bitterhed, der fyldte Ragnhilds Hjerte og trængte alle milde Følelser tilbage. Der taltes om mange Ting, mens hun sad taus og træg. Erling Brun opførte sig, som havde han været i disse Omgivelser hele sit Liv ... Han havde altid været fri og utvungen, og i Amerika havde han lært at føre en Konversation og betragte alle som sine Lige. Han gjorde et godt Indtryk paa Overlærerens; men de, ventede forgjæves at faa høre noget fra Præstegaarden ... De spurgte ... og Svarene kom undvigende ... Samtalen begyndte at gaa i staa, og Overlæreren og Frue begyndte stærkt at undres paa, hvad disse Folk dog egentlig vilde, eller hvad dette Besøg havde at bety? ... Efter en liden Pause sa Overlæreren:

«Jeg sidder her og undres over, at Hr. Brun ... minder saa stærkt om ... vor Søn. Det er Øinene, Panden og især et Træk ved Læberne ... Finder ikke du ogsaa det, du Luise?»¹⁶⁵

Overlæreren havde hele Tiden været opmærksom paa denne mærkelige Lighed. Og nu udtalte han ^[715] sig derom liksom bare for at si noget. Tausheden kjendtes altfor trykkende ...

Fru Thoresen havde tat et lidet fint Haandarbeide. Hun saa op og svarte i en kold ligegyldig Tone:

«Ja, jeg tror du har Ret ... Jeg saa med det samme, at der var noget kjendt i Hr. Bruns Ansigt ... Slige tilfældige Ligheder træffer man tidt.»

Fru Thoresen talte i en let henkastet Tone. Hun anede vistnok *intet*. Eller er det saa, at de *Fine* forstaar at forestille sig slig? Ragnhild Lindbu vidste det ikke. Men saa meget vidste hun, at nu eller aldrig maatte det sies ... Hun saa Fru Thoresen hvast ind i Ansigtet og sa med fast Stemme:

«Denne Gang, Frue, er det ingen Tilfældighed.»

«Hvad mener De?» spurgte Fru Thoresen forandret, og lød pludselig Haandarbeidet synke. Overlæreren satte Lorgnetten paa og fixerede sine Gjæster temmelig skarpt. Hvad vilde vel disse Folk? ...

«Hvad jeg mener?» svarte Ragnhild. En Feberglød farvede hendes Kinder og hun skjælv i Maalet. «Hvad jeg mener? ... Jeg mener naturligvis, at der er intet rart i, at Far og Søn ligner hinanden.»

Det kom fort og uventet ... men nu var det sagt, og Ragnhild følte sig lettet.

Fru Thoresen var bleven bleg ... Og hendes Stemme bævede, da hun spurgte op igjen:

[716] «Far og Søn ... hvad vil dette sige? Hvad mener De dog?»

Ragnhild vilde tale; men hun blev afbrudt af Overlæreren, der spurgte i en rolig Tone og med kold Høflighed.

«Hvad er Deres Erinde, Hr. Brun? ... Er det kanske noget Bud De har til os.»

«Ja, det er nok et Bud», svarte Ragnhild; men hendes Mand afbrød hende.

«Først vil vi spørge Hr. Overlæreren og Frue om Pastor Harald Thoresen er Deres rette Søn, eller ikke?» ...

Fru Thoresen blev enda blegere end før, og fik det med at skjælve, som om hun frøs midt paa den varme Sommerdag. Hun saa paa sin Mand, mens hun svarede sagte og bævende:

«Han er et Barn vi har tat til os, da han var bitte liden. Men jeg forstaar ikke, hvorfor De spør om dette ...» Hun søgte forgjeves at anta en stiv, fornem Holdning, og saa fra Hr. Brun bort til hans Hustru.

«Det har vi allerede saa smaat antydet. Vi er antagelig Præstens Forældre, om ikke min Hustru tar aldeles Feil.» Erling Brun var folkevante, han talte i den roligste Tone af Verden.

Hans Hustru vred sig paa stolen, der hun sad, og Fru Thoresen saa ud som vilde hun faa Anfald ...

«De faar se at ta det rolig Frue», sa Erling Brun. «Vi forstaar nok, at denne Efterretning kan [717] falde tung. De har jo havt ham fra han var liden og været mod ham som Forældre ...»

«De faar forklare Dem nøiere», afbrød Overlæreren utaalmodig. Forresten tog han det tilsyneladende let ... Han havde ofte tænkt sig til, at noget lignende vilde indtræffe, enten før eller senere.

Og det var godt at saa lang Tid var hengaat ...

Nu var jo Harald blit en selvstændig Mand med Foden under eget Bord ... Han var jo fra dem alligevel. Det var underligt ... jo mere Overlæreren saa paa denne Mand, der sad ligeoverfor ham, desto fastere blev han forvisset om, at dette virkelig maatte være Haralds far. Ligheden var slaaende.

«Forklar Dem», gjentog han ... «Taalder du ikke at høre det, Luise, saa gaa ud i Soveværelset», sa han venlig, henvendt til sin Hustru ...

«Jo, ... jeg ... taaler det ...» Hun reiste sig bare og gik et Øieblik ud i Spisestuen. Da hun kom tilbage var hun mere fattet.

«Fortæl det du, Ragnhild», sa Erling Brun til sin Hustru.

Ragnhild hostede et Par Gange, inden hun begyndte med trangt Mæle:

«De har boet i Pilestrædet No. ...?»

«Ja ...»

«De bodde der den 20de Mai 18...»

«Ja.»

Ragnhild Lindbu aandede dybt, inden hun fortsatte:

«Som en ung Jente var jeg en Tid her i Byen, [718] ... Jeg var paa en Maade forlovet med han Erling Brun ... ja det var nu ikke nogen rigtig Forlovelse ... øh, øh. ... Det var ingen, der vidste om det. Men det var nu mellem os alligevel ... og saa gik det uheldigt ... Øh, øh ... Jeg fødte i Dølgmaal og satte Barnet mit ud ... Men det var ikke Erlings Skyld, at det gik, som det gik ... Han vilde giftet sig med mig ... men jeg vilde ikke ... jeg turde ikke for mine Forældre. Jeg var en rig Bondejente og han ...» Hun slog Øinene ned.

«Altsaa det gamle Bondearistokrati ...» sagde Overlæreren. Han vekslede et megetsigende Blik med Erling Brun. Men Ragnhild fortsatte:

«Jeg var den ulykkelige Mor, som satte mit Barn ud ved en af Entredørene i tredje Etage i No ... i Pilestrædet, tidlig om Morgenen den 20de Mai 18... Aa, jeg husker det som idag. Det gaar aldrig fra mig.» ... Taarerne vilde frem, hun magtede neppe at skjule sin dybe Bevægelse og hvor megen Kamp, det havde kostet hende at fortælle dette. Hun fik et af sine gamle Hosteanfald og stønnede tungt.

«Ønsker De et Glas Vand?» spurgte Overlæreren.

«Nei, ellers Tak. Ingenting.»

«Stakkars Kone; det er værst for hende», ytrede Fru Thoresen i en medlidende Tone. [n66](#)

«Ja, det vil bli værst for mig ... for Ansvar, Ansvar!»

«Det er nu saa mange Aar siden», faldt Overlæreren ind. «De har vel søgt at afbede og angre [719] Deres Synd. Gutten Deres har ikke lidt nogen Nød, han kom i gode Hænder. Saa for hans Skyld behøver De ikke sørge.»

«Nei, nei ... jeg sørger ikke for ham; men jeg har lidt saa meget, havt det saa ondt ... og nu ... nu?»

Tung Stilhed.

Overlæreren pudsede sin Lorgnet meget omhyggelig, saa sa han:

«Det forholder sig saa, at vi fandt en liden sped Gut udenfor Entredøren vor, om Morgenen den 20de Mai 18... Af den Grund har vi altid feiret Haralds Fødselsdag 20. Mai ... Naar er han ellers født?» ... Han saa Ragnhild skarpt ind i Øiet.

«Den 10de Mai ...» svarte hun.

«Hm ... saa var han akkurat 10 Dage, da han kom til os. Stakkars Unge. Vi gjorde altsaa Ret i, at la ham døbe.»

«Ja, han var udøbt.»

Stilhed.

Fru Thoresen reiste sig og gik lige hen til Ragnhild Lindbu, saa hende fast og bestemt ind i Øiet og sa:

«De bedrager os vel ikke?»

«Nei, Gud hjælpe mig, om jeg gjør.»

«Vi tør tro, at De var *den Kvinde*, der henla et Barn udenfor Entredøren i Pilestrædet den omtalte Morgen i Mai Maaned?»

«Ja, det tør De tro, ved min Sjæls Salighed.»

[720] «Nu; det er alt, hvad vi behøver at vide. Deres Forhold til Barnets Fader og andre Biomstændigheder vedkommer ikke os.»

«Nei nei ...»

Fru Thoresen betænkte sig.

«Kanske drog De et Slags Kjendsel paa Gutten, den Sommeren, vi skulde bo hos Dem paa Lindbu?»

«Det gjorde jeg ... Jeg kjendte ham straks Paa Faren.»

«Og derfor var det, at De tog Dem det saa, nær, dengang han saa pludselig blev borte?»

«Derfor var det.»

«Men hvorfor sier De os dette nu, efter de mange Aars Forløb?» spurgte Overlæreren, «hvad Gavn kan De vel ha deraf? ... De maa kunne forstaa, at Pastor Thoresen aldrig vil erkjende eder som Forældre. Han kan det ikke engang; ialfald ikke, for Verden.»

Ragnhild fór sammen. Men Erling Brun spurgte i en rolig Tone:

«Ved han ikke andet, end at I er Forældrene?»

«Nei», svarte Overlæreren, «han ved ikke andet. Vi har udgivet ham for vor Søn. Og det er kun enkelte af vore eldste Venner, der ved, hvordan det Hænger sammen. De fleste tror, at Pastor Thoresen er vor Søn ... vort eneste Barn. Og vi havde selv næsten glemt, at han ikke er det. Han har været en god Søn og gjort os megen Glæde. Deres Meddelelse berører os smerteligt. Og hvis jeg enda kunde forstaa Nyttens?» ...

[721] «Det maa De vel kunne, Hr. Overlærer. Jeg er kommet hjem fra Amerika som en rig Mand ... Jeg er nu gift med Ragnhild ... Lindbu har jeg løst ud. Der hviler ingen Gældsfordring paa Gaarden ... Den, og alt hvad vi eier, er ... Præstens Eiendom, naar vi engang er døde.»

Fru Thoresen saa op. Der var sund Logik i denne Tale. Harald vilde altsaa med Tiden bli en rig Mand ... Hendes Hjerte begyndte at banke lettere. Denne Brun maatte da vist være en bra Mand. Høit sa hun. ...

«Men hvordan vil De forholde Dem ligeoverfor Pastoren?»

«Vi vil si ham Sandheden. Saa faar han opta det som han vil. Han skal ialfald vide *hvem* han er.»

Fru Thoresen smilte.

«Tro De mig, Hr. Brun ... han vil bestandig hænge ved os, som ved sine rette Forældre ... og vi betragter ham som vor Søn, kan ikke andet ... vil ikke ...»

«Tys Luise, vi har jo bestandig vidst, at han ikke var vor egen.» Det var Overlæreren som talte i en rolig, sindig Tone ... «Vi maatte jo tænke os til, at de rette Forældre engang vilde komme frem.»

«Aa, nei, det tænkte jeg ikke», svarte Fru Thoresen, «en Mor, som sletter sit Barn ud, indfinder sig sjelden ... Denne Mor var heller ikke kommen, om ikke Faren havde villet det ...» Hun taug pludselig. [722] Et Blik paa Ragnhild Lindbu sa hende straks, at hun var gaat for vidt ... Ragnhilds Ansigt var askegraat; med foldede Hænder sad hun og stirrede ud i Luften.

«De kan faa Barn i Deres Ægteskab», sa Fru Thoresen i en mildere Tone.

«Nei da, nei ... forstaaar De ikke, at jeg er blit for gammel ... for gammel til alle Ting ... For gammel til at være ... Mor ... Aa ... aa ... Gud give jeg havde tat mit Barn

... og reist hjem til Far og Mor ... Skammen var blit en Overgang ... Aa ... aa, alting vilde været bedre, end som jeg har det nu.»

Hun brast ud i en saar, fortærende Graad. Erling nærmede sig ...

«Du faar besinde dig lidt, Ragnhild ... Det vil nok ordne sig, skal du se.»

Hun sled sig fra ham.

«Ja, for dig kanske ... Du har det godt med at ta Livet roligt. Det er saa med Mandfolkene ... Men jeg er nu Mor, jeg ... Uagtet den fine Dame har røvet mig min egen Gut, saa er jeg Mor ... Ja det er jeg.»

«Tys da, Ragnhild.»

«Røvet ham ... tænk røvet ham», svarte Fru Thoresen i en overlegen Tone. «Det har jeg da slet ikke gjort ... De kastede Deres Barn fra Dem, og maatte bare være glad, at det kom til bra Folk.»

«De faar undskylde min Hustru ... Hun véd ikke, hvad hun sier», sagde Erling Brun.

[723] «Det falder mig noget ind», begyndte Overlæreren, «har De Beviser for Deres Paastand? Er det intet uden Ligheden mellem Dem og Præsten?»

«Jo»,¹⁶⁷ svarte Ragnhild, «der var et Modermærke paa Barnets venstre Skulder ...»

Fru Thoresen saa paa sin Mand, begge vekslede et Forstaaelsens Blik.

«Jeg har set Mærket ... Det samme Mærke paa Harald Thoresens Skulder, da han kom tilbage fra Taterne som liden Gut, og laa syg i N... Præstegaard.»

«Kan De beskrive os dette Mærke?»

«Ja, det er en stor rød Plet.»

«Det passer. Harald har et saadant Mærke paa venstre Skulder.»

«Saa var det en liden Fingerring af Guld, som han bar i et Baand om Halsen ... hvori der var indgraveret Bogstaverne L. ...»

Overlæreren og Fruen vekslede nok et Forstaaelsens Blik ...

Fruen reiste sig og gik ud ... Om en Stund kom hun tilbage med en liden Pakke. Hun løste op Baandet og tog ud et gammelt, graat Dobbshawl af den Slags, der brugtes for en 30 Aar tilbage i Tiden.

Ragnhilds blege Ansigt blev enda blegere.

«Herre Jesus!» raabte hun og slog Hænderne sammen.

«De kjender altsaa Schawlet?»

«Jeg skulde kjendt det blandt Tusinde» ... Hun reiste sig og berørte det først forsigtig med Fingerspidserne ... [724] saa tog hun det op og bredte det helt ud ...

«Herregud, jeg kjøbte det, straks jeg var kommen ind til Byen. Det kostede 7 Spd. Slige Schawls var meget moderne og gruelig kostbare.» Erling Brun havde reist sig.

«Jeg husker ogsaa Schawlet», sagde han i en interesseret Tone.

«Ja det gjør du nok ... Aa Herregud, jeg tog det og svøbte det omkring Gutten min, dengang jeg satte ham ud ... jeg vilde, han skulde ligge varmt og godt.» Hun græd stille.

«Gutten var altsaa indsvøbt i dette Schawlet, da De fandt ham?» spurgte Erling Brun.

«Ja.»

«Nu, det er godt nok Bevis dette, Schawlet er Ragnhilds ... Men Frue, det er mærkeligt med hvilken Pietet De har bevaret dette gamle Plagget.»

«Jeg havde jo ingen Lyst til at benytte det, kan De vide. Sommetider tænkte jeg at gi det bort; men ... saa faldt det mig ind, at kanske Eierinden engang kunde komme ... jeg kan sige, jeg frygtede det ... Men ... Gudskelov, at Harald er blit voksen ... nu vil ingen kunne rive ham fra os.»

«Det er sandt Frue», svarte Erling Brun i en ærbødig Tone.

«De har størst Ret til ham ... og vi agter aldrig at gjøre Dem Retten stridig ... For Verden er han Deres ...»

«Tak», sa Overlæreren, han reiste sig uvilkaarlig og trykkede Bruns Haand.

«Tak», svarte Fru Thoresen med bevæget Stemme.

[725] «Men, det, er Arven; De maa kunne forstaa dette», svarte Brun. «Det vilde være ondt, om alt hvad vi eier, skulde gaa over til fremmede. Men, Frue ... saa var det Ringen? ...»

«Ringen!»

Fru Thoresen rakte Erling Brun en liden simpel glat Guldring.

Brun snudde og vendte den ... «Ja, det er den, her er Forbogstaverne til mit Navn: E.B. Det er din Forlovelsesring, du Ragnhild.»

I stærk Bevægelse gav han Ringen til sin Hustru ... Hun stak den ind paa en af sine magre Fingre; men den gled af, og hun gjemte den i Lommen.

«Ja nu er det ikke mer», sa Erling ... «Nu er vi færdig, du Ragnhild.»

«Gudskelov!»

Det havde været formeget for Fru Thoresen, hun havde trukket sig tilbage og laa paa Sofaen i Sideværelset i bitter Graad ... Aa, denne raabkede Bondekjærring, dette fæle Menneske, der altid havde indgyt hende Rædsel og Modbydelighed, hun skulde være *Mor* ... *Mor* til Harald!

«Nu vil vi bare be Overlæreren, om De vil skrive et Brev til Præsten og fortælle altsammen ... Dette Brevet vil vi da faa Lov til at overbringe ham, at han kan se, vi ikke farer med Fjas.»

«Stakkars Harald, hvordan vil han ta det?» ...

«Hvordan vil han ta det? ... hvordan vil han ta det?» sukgede Fruen i Sideværelset.

[726] «Han som er en Mand, maa vel kunne bære det» ...

«Jeg faar betænke mig paa, om jeg vil skrive et saa'nt Brev. Hvor bor De?»

«I Hotel du Boulevard.»

Der stod liksom Respekt af Ordene. Erling Brun optraadte i det hele som en rig, flot Herre; men Hustruen, hun var afskyelig ...

«Ja, Hr. Brun, jeg skal sende Dem Brevet imorgen.»

«Tak!»

Det er Sommerkvæld som for mange Aar siden.

Luften er kjølig efter den varme Dag, og Naturen omkring Kristiania er deilig.

I Byens Udkanter er der, blit bebygget og sket store Forandringer de sidste Aar; men ude i St. Halvardsgade er det noget nær ved det samme ...

Det er enda tildels de gamle smaa Træhuse, og det er den frie Udsigten mod Ekeberg og de frodige Græs marker med Lier og Kratskog nedenunder Berget ...

Ragnhild Lindbu gik opover Gaden og mønstrede hvert Hus med store forvirrede Øine ... Var det her ... her? ... Ja, her var det, her! ... Hun gik tvers over Gaden, hun standsede og stirrede opover mod Ekeberg. Hun agtede ikke Folk, som gik hende forbi ... De Forbigaaende snudde sig og saa undrende tilbage paa den gamle Bondekone. ...

Hvorfor mon hun stod der? – – – Var hun ikke ^[727]Veien kjendt? ... Eller ventede hun nogen? Der var ingen der spurgte ...

Solen var gaat ned ... Der laa dæmrende Stilhed i Luften ... Men over fra Ekeberg hørtes Summen af Stemmer, Latter og Skraal ... Der saas Folk hist og her ... det var Friluftsmenneskernes Tid.

Ved Veikanten og inde fra Haverne duftede Hæggen og Syringen. Bjørkeløvet var saa friskt og grønt Ragnhild Lindbu mindedes en lignende Kveld for mange Aar siden ... «Den Gang var jeg ung og vakker ... og elsket ... og nu, nu ... han elsker mig ikke ... kan ikke elske mig. Han giftede sig med mig bare af *Pligtfølelse* mod Sønnen vor. Det skal snart bli forbi ... forbi! ... Jeg trodde jeg skulde opnaa'd at bli en lykkelig Hustru; men nei, det gik i Baglaas. Og *Mor* ... Mor, det har jeg bare været *engang!* ... Hvor var det, jeg sad med ham paa Fanget ... Stedet og Træet finder jeg ikke ... men jeg har samme Udsigten ...»

Hun drog Veiret dybt og levede op igjen i Tankerne hin Kveld for de mange, mange Aar tilbage. ... Det var en underlig Længsel, der havde draget hende ud' til dette Sted. Hun syntes, hun kunde staat her, ... hun vidste ikke selv hvorlænge ... Hun blev med en Gang saa let tilsinds. Hun saa liksom Barnet i sine Arme ... Hun havde ham liksom her ... Hun følte sig liksom ung igjen ... Hun ^[728]smilte ... Hun brød sig ikke om hvad de Forbigaaende tænkte. Det var bare hun, og saa én til. ....

«Gud, Ragnhild, hvor har du været? Jeg har været saa engstelig.»

Erling Brun havde i mange Timer vandret op og ned i et af Værelserne i Hotel du Boulevard.

Ragnhild var med én Gang blit borte ... gaat ud, uden at si noget. Hvor var hun blit af? Hendes Mand vilde netop ud og søge efter hende ... da hun kom ind i Værelset med en rolig Mine.

«Hvor jeg har været? ... det blir det samme ... Jeg trængte at være alene, og saa gik jeg en Tur ... jeg maatte ta Afsked ...»

«Afsked, med hvad?»

«Med Fortiden ... og med hele Livet.» Hun talte med fast og rolig Stemme.

«Tal ikke noget Tul, Ragnhild. Jeg er bare glad du er kommen igjen; men du maa aldrig mere skræmme mig slig.»

Han gik ned for at forlange Aftensmad ...

Femogfemtiende Kapitel. Løsningen

Erling og Hustru sad i Præsten Thoresens Kontor. ...

De havde forlangt at faa tale med Præsten angaaende en høist vigtig Sag. ...

Ragnhild Lindbus magre Kinder brændte i Feberrødme, og der var kommen over hende et spændt, forventningsfuldt Udtryk. Hendes Mand saa lidt kry ud, som han sad der tyk og bred med en svær Guldkjæde, der hang nedefter Vesten, og en Lorgnets som han pudsede meget omhyggelig. Præsten studerede paa, hvor han vel havde truffet denne Mand før, men han kunde ikke udgrunde det. ...

At nogen kunde gaa hen og binde sig til Ragnhild Lindbu var for Præsten en Gaade. Han nærede en stærk Antipati mod den kolde, haarde Bondekone, der aldrig befattede sig med Religionen eller gjorde [730] noget godt i Sognet, saa ofte havde skræmt ham ved sine eiendommelige Sygdomsanfald. ... I dag saa hun rigtignok lidt likere ud, som hun sad der i sort Silkekjole og med et fint, hvidt Skout. Erling Brun var den, der førte Ordet. Han talte langsomt og korrekt, som af en Bog. Tonen var høflig, næsten ærbødig.

«Det er et særegent og et meget kildent Anliggende, der har ført os til Præstens» ...

Han reiste sig og tog frem et sammenfoldet Brev ... «Hvis Præsten vil læse dette, saa vil De med engang faa Sandheden at vide og spare os for at aflegge en pinlig Forklaring.»

Præsten tog Brevet, – hvad kunde det vel være? Det lød jo rent høitideligt!

Idetsamme han fæstede Øinene paa Udenpaaskriften:

«Hr. Pastor Harald Thoresen», blev han stiv af Forundring. Hvad var dog dette? Det var jo hans Fars Haandskrift. Hvad havde vel disse Mennesker med Overlærer Thoresen? Han udfoldede Brevet, der var uforseglet. Der indtraadte en dyb, forventningsfuld Stilhed, mens han læste:

«Kjære Harald!

Det er en overmaade tung og nødtvungen Tilstaaelse, vi er nødt til at aflægge. ... Du ved ikke, hvor saart jeg og min Hustru føler det, naar vi nu af Omstændighederne tvinges til at si dig: Du er ikke vor Søn.»

[731] Præsten var nær ved at udstøde et Skrig; men han fattede sig itide. Haanden, der holdt Brevet, skjalv, og han drog Veiret dybt, mens han læste videre:

«Vi vil fortælle dig alt.

Det var den 20de Mai 18... om Morgenen Klokken henved 6, at Tjenestepigen aabnede Entrédøren i Gaarden Nr. ... i Pilestrædet, hvor vi dengang bodde. Hvem formaar vel at beskrive Pigens Skræk og Forundring, da hun fandt et skrigende Spædbarn indhyllt i et graat Uldschawl, liggende lige ved Dørkarmen. Pigen bragte Barnet lige ind i Sovekammeret til mig og min Hustru og fortalte os, hvordan hun var blit opmærksom paa en saar Barnegraad, mens hun feiede i Entréen. Hun forstod ikke, hvorfra Lyden kom – den lød saa ganske nær ... Hun aabnede Døren og fandt saa den Lille, som hun bragte os paa Sengen ...»

Præsten rynkede Panden og der faldt et Par store Sveddraaber ned fra Issen. ... Tænke sig sligt! ... Men han var en Mand; han læste Brevet rolig til ende, mens de virkelige Forældre sad pint af Angst og Forventning. ... Især følte Ragnhild Lindbu det dybt ... Aa, hun holdt det ikke ud ... Det var som om hendes Bryst vilde sammensnøres, – og hun holdt Øinene hele Tiden stivt heftet mod Gulvet.

«Vi forstod strax, hvordan det hang sammen», skrev Overlærer Thoresen videre.

[732] «Det var en ulykkelig Mor, som af en eller anden Aarsag saa sig nødt til at sætte ud sit Barn.» En Ravnemor var det, tænkte Præsten, – og der overkom ham en kold Gysen. ... Uh! ...

Men han læste videre:

«Vort Ægteskab var barnløst, og vi bestemte os til at adoptere den Lille.

Du var en vakker liden Gut, frisk og sprællende livlig. Du kunde ikke være mere end vel en Uges Tid eller saa, og vi antog, at Du var udøbt. I Daaben kaldte vi dig Harald og blev enige om, at du aldrig skulde faa vide andet, end at du var vor egen Søn.

Du bar intet Mærke uden en Ring i et Baand om Halsen. Det var en almindelig Fingerring af Guld, hvori der var indgraveret Bogstaverne E. B. Og saa var det et stort Modernmærke paa den venstre Skulder.

Dette Brev sier dig altsaa, min kjære Harald, at du ikke er vor Søn. Du ved, at vi i enhver Henseende har været som dine rette Forældre, og derfor vil du kunne forstaa, hvilken dyb Smerte en slig Tilstaaelse koster os.

Der gjordes aldrig nogen Fordring paa dig som liden Gut. Men nu efter de mange Aars Forløb kommer dine rette Forældre.

Ragnhild Lindbu, den samme Bondekone, som vi bodde hos, da du blev bortført af Taterne, har aflagt Tilstaaelse om, at hun var den Kvinde, der henla et Guttebarn udenfor Entreprøen i Nr. ... [733] i Pilestrædet, 3dje Etage, om Morgen mellem Kl. 4 og 6, den 2ode Mai 18...

Da hun første Gang saa dig paa Lindbu sammen med os, kjendte hun dig strax paa Grund af en mærkelig Lighed med din Far. Hun viste os et Billede af denne Mand fra hans Guttedage, og hvor nødig vi end vil tilstaa det, saa kunde vi ikke undgaa at se den mærkelige Lighed ...

Fru Ragnhild Brun har ogsaa omtalt til os Modernmærket paa din venstre Skulder. Hun gred saart, da min Hustru viste hende det gamle graa Uldschawlet, hvori du var indtullet, og som vi har gjemt ...

Der er saaledes ingen Tvil om, at Overbringeren af dette Brev, Rentenist Erling Brun og Ragnhild Brun, f. Lindbu, er dine rette Forældre.

Det er selvfølgelig pligtskyldigst, efter Opfordring af dine legitime Forældre, at jeg nedskriver dette ...

At Forholdet os imellem blir som før, ialfald ligeoverfor Verden, anser vi som selvsagt. Min Hustru og jeg vil hele Livet ud elske dig som en kjær Søn, og hele den fortvilede Historie vil naturligvis forbli en Hemmelighed os imellem. Vi længes meget efter at høre fra dig og forbliver dine hengivne Pleieforeldre:

Magnus Thoresen, Overlærer.

Louise Thoresen, f. Hilmer.

Præsten Thoresen havde lest Brevet tilende i stigende Bevægelse.

[734] Hvad var dog dette for' en Opdagelse ... et Slag over alle Grænser?

Men for ham kunde der ikke bli Tale om nogen Forandring. Han vilde altid betragte Thoresens som *sine* Forældre og bære deres Navn til sin Dødsdag.

Han følte en voldsom Uvilje imod den Kvinde, der havde skjænket ham Livet. Det blev til et dybt indgrod Had. Da han var liden, havde hun kastet ham fra sig og vilde ikke vide noget af ham, og nu, da det ikke trængtes, nu kom hun som en ond Aand og vilde rive ham ud fra alt det gode, han før havde eiet, ved at si: Jeg er din Mor! Men aldrig i Evighed vilde han anerkjende hende som Mor.

«Ja, nu har jeg læst Brevet», sa han i en skarp Tone. «Det lyder rigtignok urimelig ... men det maa jo naturligvis være Tilfælde, at min unaturlige Mor satte mig ud paa Gaden i Kristiania i min spæde Barndom ...» Han tilkastede Ragnhild Lindbu et gjennemborende knusende Blik og slog Armene overkors ... Ragnhild sænkede Øinene dybere ned, og hendes Ansigt antog et smerteligt Udtryk ...

Nedad den magre Kind randt en Taare ...

«Hvad i Alverden vil I mig?» raabte Præsten efter en trykkende Stilhed. «I maa kunne forstaa, at for Verden vil jeg aldrig kunne anerkjende Eder som Forældre.»

Præsten talte fort og hvast.

«Om I vil udbasunere i Sognet, at jeg er Eders Søn, saa vil I kunne forstaa, at I skader ^[735] og undergraver mit Rygte og min hele Stilling her i Menigheden. Det vil bli et forskrækkeligt Sladder, og jeg vil se mig nødsaget til at reise udaf Bygden. Hvad Gavn vil vel I ha af dette?»

«Vi agter ikke at gaa saa vidt», svarte Erling Brun; han havde reist sig og stillede sig lige foran Præsten. «De maa skjønne, at vi ikke vil gjøre noget sligt. Hvortil skulde vel det tjene? Ingen uvedkommende behøver vide noget om Forholdet mellem os. Men Præsten maa kunne forstaa, at Opdagelsen er af Vigtighed for Dem og Deres Børn. De er jo vor eneste Arving. Ragnhild er gammel nu. Hun vil aldrig faa flere Børn. Det er mest af den Grunds jeg vilde Præsten skulde faa vide Sandheden.»

Erling Brun talte i en stilfærdig og rolig Tone. Præsten fik et godt Indtryk af denne Mand. Kanske havde han været for braasint ...

«Undskyld», sa han med mildere Stemme; «kan hænde tog jeg det for heftigt. Men jeg maa vinde Tid til at samle mine Tanker. De maa være saa venlig og la mig være alene nu.»

«Vi forstaar det saa godt, og vi vil gaa straks», svarte Erling Brun.

Med snigende Fjed gik Ragnhild Lindbu tæt ind til Skrivebordet, hvor Præsten sad. Hun foldede de magre Hænder og bad med indtrængende Stemme:

«Sig Mor! ... Aa, lad mig faa høre dette Navnet ... bare denne ene Gangen.

«Det kan jeg ikke», svarte Præsten, og vendte sig bort. «Du har aldrig været Mor for mig ... [736] Herregud! en Kvinde, der føder i Dølgemaal og sletter Barnet sit ud, hun er ingen Mor, hun ... Du gav Afkald paa Morsnavnet, dengang du slængte mig bort som et Spædbarn.»

Ragnhild Brun kastede sig ned paa nærmeste Stol i bitter Graad. Præsten følte sig forlegen; han skulde ikke sagt det. Nu fik hun vel et af sine Anfald igjen. Hendes Mand saa Præsten stivt ind i Øinene:

«Du faar ikke være altfor streng, Sønnen min. ... Tilgiver, saa skal Eder tilgives ...»

«En Kvinde, som sætter ud Barnet sit ... jo hun er Mor hun», sa Ragnhild Lindbu med graadkvalt Stemme, ... «det er Skammen ... Loven og meget andet, som driver hende ... men hun *elsker* Barnet sit, det gjør hun ... ja det gjør hun» ... hun saa paa sin Søn med et inderligt Blik ... «En Barnemorderske ... ogsaa *hun* elsker ...»

Præstens Ansigt mildnedes; han reiste sig og tog Ragnhilds Haand.

«Gudsfred!» sa han med dæmpet Røst. «Saavist som Gud tilgiver din store Synd, saa har ogsaa jeg tilgivet dig!»

«Men du vil ikke si Mor?»

Ragnhild strakte ud de magre Hænder. Præsten veg et Skridt tilbage.

«Man har kun én Mor ... jeg ved ikke af nogen anden end *hende*, der har været Mor for mig, fra jeg laa i Vuggen.»

[737] Ragnhild vendte sig mod Døren og gik. ...

Folkene, der stod ude paa Præstegaardstunet, undredes over, hvorfor den nygifte Kone græd saa saart, da hun kom ud fra Præstens Kontor. Hodet var dybt bøiet og Haanden skjaly, da hendes Mand hjalp hende ind i Vognen.

«Du faar ikke ta det saa tungt», hviskede Erling Brun. «Det er ikke at undres over, om han følte sig ubehagelig overrasket ... Jeg maa si dig, jeg er stolt af Sønnen vor.

Han er jo en værdig og en anseet Mand. Du skal se, det vil bli godt altsammen, naar en Tid gaar hen.»

«For dig kanske ... For mig vil det aldrig bli godt.»

*

Præsten Thoresen blev alene i Kontoret ... Han sad bøiet med sunket Hode, i dybe Tanker ...

Hvad var dog dette?

Han knyttede Haanden som i Raseri. Det stormede i hans Indre.

Han laaste sig inde i Kontoret, og gav Ordre til, at han vilde være uforstyrret. Han forsømte Middagen, og Ester undredes storlig over, hvad det dog kunde være, der optog ham saaledes ...

Hun lyttede udenfor Kontordøren i stille Angst. Hun hørte sin Mands faste, regelmæssige Skridt op og ned ad Gulvet ...

Hvad kunde vel staa paa? Sikkerlig intet godt ...

Henimod Aften havde Stormen lagt sig i Harald Thoresens Hjerte. Med Ro kunde han overtænke ^[738] Stillingen. Men dette var ikke alt. I Løbet af Dagen var han kommen til Klarhed over, at han med al sin indbildte Selvgodhed, langtfra var den han skulde være ... Gud havde ydmyget ham, og det var godt ... kanske det allerbedste ...

Med Hensyn til *hende*, der kaldte sig hans Mor, saa havde han kanske været for haard ... Der kom noget op i ham, der lignede en Angersfølelse.

Han, som Mand, kunde vist ikke sætte sig ind i denne Kvindes Stilling ... Og hun var dog hans Mor.

Paa sin Vandring op og ned ad Gulvet stansede han foran Skrivebordet, hvor Bibelen laa opslaat, og han læste Ordene hos Profeten Esaias 57, 16.

«Thi ikke til evig Tid gaar jeg i Rette, og ikke for bestandig er jeg vred; thi Aanden maatte da vansmægte for mit Aasyn, og Sjæle som jeg dog har skabt.» ...

Præsten var ydmyget. Med engang mindedes han Esters Ord om at slaa Hul paa Væggen ...

Den Væg han havde opført mellem sig og Hustruen og Svigermoren var nu nedreven med et eneste kraftigt Oksehug. Var vel han bedre end disse to Kvinder, han, et Hittebarn, Søn til en brødefuld Mor?

Væggen var nede, og der trængte ind et Drag af Luft og Lys ...

Saa tænkte han med Vemod paa sin første skyldfrie Barndom, og hvordan han havde hængt ved de [739] to gamle, som han havde antaget for sine virkelige Forældre ... Vist var det, at han vilde elske dem som en Søn hele Livet igjennem.

Hvordan han skulde ta det ligeoverfor sine Forældre, det havde han enda ikke fuldt ud Rede paa. Han tænkte, det blev bedst, saasnart Anledning gaves, at søge sig ud af Bygden til en fjern Egn, hvor ingen kjendte ham ...

Da han kom ud af Kontoret sent paa Kvelden, havde han foreløbig udkjæmpet sin Strid. Han var meget, meget bleg; men der var et mildt Udtryk i hans Ansigt ...

Til Ester vilde han ikke si noget den Kvelden; han orkede ikke mere med en Gang.

Seksogfemtiende Kapitel. Forbandelsen

Det var dæmrende Sommernat.

Der laa Skygge over Naturen.

Fuglesangen var forstummet. Det var stilt.

En kjølig Nattevind viftede mellem Bjørketrærnes Grene.

En let Taage steg op fra Elvemundingen og leirede sig over de grønne Marker.

Ragnhild Brun stod lydløst op af Sengen og kastede om sig et stort Schawl ... Erling sov fast og tungt; han mærkede ikke, at hun var staat op. Hun gik bort til Vinduet og saa ud i Natten ...

Saa tænkte hun paa Manden, som snorksov borti Sengen.

Han tog Livet let. Han havde Livsmod og Arbeidskræfter ... han var endnu ung imod hende. Hun var gammel og træt og duede ikke mer til nogen Verdens Ting. Det var Savnet og Sorgen, [741] som havde kuet hende ned og gjort hende til den trætte, udlevede Kvinde, hun var bleven.

Hun havde fundet Sønnen igjen ... hun havde sagt til ham: «Jeg er din Mor;» men hvad havde han givet hende igjen? ... Intet uden Ringeagt! Han vilde ikke nævne hende ved Morsnavnet engang. Og hvad havde hun faat for sit Ægteskab med Erling Brun? Bare Bagsnak og Sladder over den halve Bygd.

Elskede hun sin Mand? ... Hun vidste det ikke selv. ...

Det var Sønnen, alle hendes Tanker havde fæstet sig ved nu i mange Aar ... Hun trodde hun havde Erling Brun kjær ... men de stemte lidet. Det var ikke som den Tid, de var unge, og det blev lidet at leve paa.

Som en Drømmende stirrede hun ud over det dæmrende Landskab ... Hun hørte Bækkens Rislen langt borte, og en underlig klagende, skjærende Lyd som af en Fugl ... Pludselig stod hele hendes Liv foran hende, fra hun var en liden Jentunge af

... Hun huskede, hvordan hun tullede sig omkring i den grønne Engen nede ved Bækken. Hun hørte sin egen friske Barnelatter. Hun hørte fjerne Røster, der forlængst var forstummet. Hun saa kjendte Skikkelser dukke op, for atter at forsvinde. Hun saa sig selv som ung Jente dernede i Kristiania ... Hun mindedes denne Kjærlighedsleken med Erling Brun og Følgerne ...

Saa tænkte hun paa sit ulykkelige Ægteskab, og [742] hvordan hun aldrig havde levet en glad Dag, helt siden den Stund, da hun havde sat sit Barn ud paa Gaden i Kristiania ... Hun tænkte paa, hvordan hun havde gaat med et evigt Nag, som hun forgieves havde søgt at bære og skjule for sig selv og andre. Aa, hvor hun havde lidt. Dertil kom disse ulidelige Penge- og Næringsssorger, dengang det begyndte at gaa tilbage med Gaarden og Formuen.

Hvad havde vel hendes Liv været? Intet uden Løgn og Bedrag fra først til sist. Aa, hun vilde ikke leve det om igjen, nei, ikke for nogen Pris. Det forekom hende saa rent ubetydeligt, akkurat som et Vindpust mellem Sivene nede i Bækkemundingen. Det var ikke stort andet.

Idetsamme skreg Hubroen i det store Lindetræ: Klæ-hvidt ... Klæ-hvidt. Mon det ikke var hendes Gravsang, den nu sang paa? ... Hun trodde det vist ...

Hun huskede det gamle Ættesagn om den første af Lindbudsøstrene, hende Gurid, der var bergtagen og aldrig kom ud af Berget, tiltrods for, at de vilde ringe hende ud med Kirkeklokker. Var det ikke noget gammelt overtroisk Tul? Noget, som hun bare havde leet af? Jovist ...

Men ... havde ikke ogsaa hun været bergtagen paa en Vis? Bergtagen af Sorg og Savn og onde Magter ... Nu var Ungdomsvennen kommen for at løse hende ud med sin Kjærlighed. Men det nyttede ikke; for hun var manet i Sten ... Hun [743] vilde komme til at dø som en enlig Kvinde og en brødefuld Mor ...

Hun var jo rigtignok blit gift ... gift med *ham* ... men det stod bestandig for hende, at hun var for gammel og altfor træt ... Nei, hun vilde gaa fra det altsammen. Erling Brun vilde faa det langt bedre, naar hun var borte, saa kunde han gifte sig igjen med en ung livsglad Jente. Hun, den gamle Kjærringen, vilde snart bli glemt. Havde ikke Erling sagt, at hun skulde pynte sig med Hat, gaa byklædt, stille det anderledes i Huset, og mere sligt ... Ja, nu kunde han snart faa én, der vilde stille det likere end hun. Med hende kunde de lufte ud Støvet af den gamle Stuen. Ha, ha! Hendes Latter klang hul og tvungen. Erling snudde sig i Søvn.

Han var ikke vaagnet ... Ragnhild saa bortimot Sengen. Nu fik hun skynde sig, inden han vaagnede og inden det gryede ad Dag. De var tidlig oppe paa Lindbu.

Med store bestemte Skridt gik hun over i Bedstestuen ...

Hun gik bortimod Skabet og tog ud den lille Flaske med Blaasyre ... Den tømte hun næsten. En slig Dosis maatte vel gjøre det ...

Hun havde slængt sig ned i den gamle oppolstrede Seng med de mange Dunpuder og med Bedstemor Lindbus Brudekjole til Omhæng ... Aa, her laa hun vel godt ... her vilde hun sove sin evige Søvn ...

Ha, hvad var det? – – Det var Far og [744] Mor, der gik hende forbi ... Og det var Søster Gurid og Aase, – med blege Valmukranse om Haaret ... Og ... det var de seks dødfødte Fostre ... nu havde de faat Liv ... Hun saa tydelig de smaa Barneansigter, de var friske og rødlette. Hun rakte Armene ud imod sine Børn; for nu var hun blit Mor. ... Men saa kom der en høi mandlig Skikkelse med Erling Bruns Træk ... Hun kjendte ham paa den strænge Dommermine. Det var Harald. Han raabte til hende med oprakt Pegefinger.

«En Mor, der føder i Dølgemaal og sætter ud Barnet sit, det er en Forbandelse.»
Hutemigtu! hun hørte ikke mere, saa ikke mere .....

Hun snudde sig mod Væggen for at lukke Øinene i Døden.

*

Ragnhild Lindbu havde tat sig selv afdage ved Gift ... De vidste det alle paa Gaarden; men hendes Mand paabød den strængeste Taushed ... Det kom ud over Bygden, at Konen paa Lindbu var død af Hjerteslag ... Kun den gamle Huslæge fik Sandheden fuldt ud at vide ... Og Præsten kunde blot ane, hvordan det hang sammen; men denne Anelse bar han for sig selv ...

Det var en lummer Sommerdag, da den siste af Lindbudsøstrene bares ud. ...

Ved Graven sang de over hende Salmen: «Hvo ved, hvor nær mig er min Ende.» Og Præsten talte [745] Stærke rørende Ord om Menneskets Lod her i Tiden, hvordan det oftest ser ganske anderledes ud end det er ... Og hvordan Dommens ene tilhører Gud, Dommen om hvordan det vil gaa i det skjulte hinsides ...

Hans Stemme skjælv, og det var ikke mere end saa, at han kunde bli Herre over sin Bevægelse ... Det satte Bygdefolket i Forundring. De vidste, at Præstegaardsfolket

havde haft meget lidet Samkvem med Lindbukonen.

Tæt ved Randen af Graven stod Erling Brun med sænket Hoved og foldede Hænder.

Slig skulde det altsaa ende ... Hvad havde han nu for alt sit Stræv i Verden? ...

Men han havde handlet Ret mod hende, som laa der, og mod Sønnen. Hvad kunde han vel mere gjøre?

«Underlig nok, nu dør den gamle Lindbuætten ud», var det én, som sagde. Erling kunde intet svare.

Han gik alene hjem til Lindbu for at ordne sine Affærer. Han undlod at holde noget større Gravøl. Men ved Randen af Hustruens nylig opkastede Grav satte han en simpel Træstøtte med Navn, Fødselsaar og Dødsdag, og nedenunder stod: «Kjærligheden skal skjule Syndernes Mangfoldighed. Den, som hviler her, elskede meget.»

Syvogfemtiende Kapitel. Det siste Opgjør

Erling Brun stod for anden Gang i Præstens Kontor. Denne gang bar han en snøret Randsel og udenfor holdt en Vogn med to tunge amerikanske Reisekufferter.

«Jasaa, saa De vil drage nu?» sa Præsten med alvorlig Stemme.

«Det blir vel det bedste for mig», svarte Erling og saa Sønnen alvorlig ind i Øiet. «Nu er jeg alene. En ensom gammel Mand vilde jeg bli her. I Amerika har jeg mine Opgaver at virke og leve for. Feltet er stort.»

Harald Thoresen saa op med et deltagende Blik. Noget ved denne Mand indgjød ham Agtelse og Tillid.

«Det var sørgeligt, det skulde gaa slig», sa han efter en liden Stilhed. «Hvad tror De. ... hun døde af?»

[747] «Doktoren erklærede det for Hjerteslag», svarte Erling Brun undvigende. «Det gaar ofte ganske anderledes, end vi tænker», sa han en Stund efter i en saar Tone. «Jeg trodde, jeg skulde leve min Ungdom op igjen med Ragnhild; men ... det gik ikke saa ... hun var blit svært forandret.» Han saa inderlig paa Sønnen ... «Det var ikke min Skyld, at det gik, som det gik. Jeg vilde giftet mig med Ragnhild, da vi begge var unge og glade. Men hun vilde ikke. Jeg var for simpel og for fattig dengang, og da jeg kom tilbake som en rig Mand og vilde gjøre vor Ungdomsbrøde god igjen. ... da var det forsent. ...»

«Forsent», svarede det store Stueuhr i regelmæssige Tik-tak.

Præsten Thoresens stive Træk smeltede hen i et mildt Smil. Han ansaa sin Far som en Hædersmand.

«Ja, nu maa jeg afsted», sa Erling Brun og la nogle Papirer fra sig paa Præstens Skrivebord.

«Toget gaar om nogle Øieblikke. ... Men her min Søn, her er Papirerne paa Lindbu. Gaarden er nu din. Det er din Mødrenearv, og saa er det en større Sum, jeg har sat

ind i Hamar Bank ...»

Han rakte Haanden ud mod Præsten.

«Tak, Far», svarte Sønnen i stor Bevægelse og tog Faderens Haand. «Gud være med dig, hvor du færdes ...»

Det var den første Tilnærmelse fra Sønnens Side ... De to Mænd saa hinanden ind i Øiet [748] fast og inderligt, og der faldt en Taare ned i Erling Bruns graanede Skjæg.

«Jeg eftertragter ikke Gods og Guld», sa Præsten Thoresen i en sagtfærdig Tone.

«Hvad skal jeg egentlig med Lindbu?»

«Du faar gjøre med Gaarden, hvad du vil. Den er din retmæssige Mødrenearv og kan tilfalde din Søn efter dig ... Brug din Eiendom vel og se til, at du kan sone den Forbandelse, der hviler over din Fars Slægt.»

«Over min Fars Slægt? ... Hvad vil det si?» spurte Præsten forundret.

«Jeg kan ikke si det nu ... Her er ingen Tid. Frøken Jansen vil fortælle det, om du spør hende.»

«Frøken Jansen? ...»

«Ja, den gamle Dame, der bor paa Skræppestad for Sommeren ... Hun er paa en Maade indblandet i Slægten. Men nu maa jeg gaa.»

Han sprang fort ud. Paa Gaarden mødte han Barnepigen med lille Dagfinn paa Armen. Han tog Barnet fra Pigen og trykkede den skrigende, rædde Gut til sit Bryst ... Men paa Trappen stod Præsten og hilste to Gange med Hatten.

*

Inde i Kontoret sad Præsten Thoresen og Hustru Haand i Haand. Præsten havde netop fortalt sin Hustru den underlige, gribende Sammenhæng med [749] sin fødsel og den Opdagelse, at Erling Brun og Ragnhild Lindbu var hans rette Forældre. ... Præsten slog Øiet ned for sin Hustrus rene, klare Blik.

Der var kommet over ham noget vingestækket, noget stilfærdigt, som Ester aldrig før havde mærket.

«Tag dig det ikke for nær, Harald», sa hun trøstende og mildt. «Dine Forældre er jo nu borte begge to, og Forholdet mellem dig og Overlærer Thoresens vil vel noget nær bli det samme ... Denne kjedelige Historie er der vel ingen Uvedkommende, som faar vide noget om?»

«Nei da ... det er ikke det, Ester min; men det gaar mig likevel nær, især dette med min Mor.»

Ester kunde saa godt forstaa det, – og hun vilde gjerne føle Deltagelse. Men hun var mærkelig let tilsinds; for hendes Mand havde ikke vist sig saa hyggelig og fortrolig imod hende paa aarevis.»

Er din Mor reist?» spurte han om en Stund. «Nei. ... hun blir en Maanedstid for det første.»

«Ja, du faar be hende komme til Præstegaarden i morgen. Jeg har lidt at tale med hende om.»

«Med Mama? Altsaa maa Mama komme til Præstegaarden nu?» spurte Hustruen ivrig.

«Ja, hun maa komme.»

«Tak, tak, Harald.»

— — — — —

Præsten Thoresen følte, at han havde en Uret at gjøre god igjen. Han havde ringeagtet sin Hustru ^[750] for Morens Skyld; men havde vel hans egen Mor været saa meget bedre? En Bondejente var hun, og hans Far – han var en slet og ret Arbeider ... Præsten Thoresens stolte Mod var bøiet for bestandig.

«Du Ester, fra nu af vil du og jeg holde mere sammen.»

Ester fór op i Glæde ...

«Ja, la os det, du Harald. Mine Ungdomsidealer er blegnet bort; men nu vil jeg faa nye, for jeg har Mand og Barn og – Mor.»

«Det har du ... og du vil endda faa noget større ... noget, hvormed du skal være mig behjælpelig ... ja, du og din Mor ...»

«Vi to?»

«Ja, I to. Det er noget, som særlig vil passe for din Mor. Det er noget almenmenneskeligt eller samfundsgavnligt, som jeg vil lægge i Vei med nu.»

«Du, Harald?»

«Ja, jeg og din Mor. ... Du sa engang at det var noget meget mere end alt det, vi havde gjort før. Du havde Ret den Gang. Men nu vil vi begynde et stort Værk.»

Ester lyttede i aandeløs Spænding.

«Du og Mor?» gjentog hun bare.

«Ja ... og min lille Hustru skal ogsaa faa være med.»

«Men hvad er det da?»

«Jeg skal si dig noget ... Nu er jeg Eier ^[751] af Lindbu, Gaarden er tilfalden mig som Mødrenearv.»

Ester klappede i sine smaa Hænder. «Aa, er det sandt. Tænke sig til, at den store, gjilde Gaarden er vor ... Men hvad skal vi gjøre med den? Du er jo Præst.»

«Ja, det er netop Spørgsmaalet», svarte Præsten og saa paa Hustruen med et prøvende Blik. «Men jeg skal si dig, jeg har alt hittet paa en Plan ... Jeg vil anlægge paa Gaarden et storartet Hjem for forsømte Barn, og din Mor skal være Bestyrerinde. Jeg er selv et stakkars Hittebarn, og det ligger mig nær at tænke paa de arme Smaa, der hverken har Hjem eller Forældre.»

«Dette er jo en deilig Tanke ... en storartet Plan!» svarte Ester jublende ... «Og Mor skal være Bestyrerinde? ... Men saa faar du la hende ta gamle Frøken Jansen med, for Frøken Jansen er Mors eneste Søster. De to gamle har fundet hinanden efter mange Aars Adskillelse, det fortalte Mor igaar.»

Præsten Thoresen fór sammen i synlig Bevægelse. ...

«Frøken Jansen en Søster til din Mor? ... Og hun bor paa Skræppestad nu? ...»

«Ja, kjender du den gamle Dame?» spurgte Ester forundret.

«Nei ... men Far nævnede hende. Hun skulde kjende til en Forbandelse, der hviler over min Fars Slægt.»

[752] «Hun? – – Jasaa ... det var da rart.»

«Ja, det er meget, som er rart ... hele Livet er en Gaade, du Ester.»

«Og du vil spørre Frøken Jansen – Tante skulde jeg vel si, om hvad det kan være?»

«Ja, det vil jeg naturligvis ... Og hør nu Ester: Denne Pleieanstalt for forsømte Barn, som vi vil faa istand, denne Kjærlighedsgjærning, som jeg og din Mor vil ta op, den skal tjene til at sone og mildne den Forbandelse, der hviler over vor Slægt.»

«Aa, Harald, vær ikke bange, der er ingen Forbandelse i dit Liv», svarte Ester i en overbevisende Tone og slog ud med sin fine, hvide Haand. Om den nogensinde har været der, saa er den allerede borttat gennem Opdragelsen og ved de Forhold, hvori du er kommen ind. Der klæber heller ingen ond Arv ved vort Barn. Det gamle Ord, at 'Fædrenes Synder skal hemsøges paa Børnene', det vil stadig bli modarbeidet og mildnet af os, der er Forældre.»

Det silregnede med en eiendommelig monoton Lyd, og Taagen hang helt ned i Haven over Jasminer og Syriner. Landskabet frembød et trist Skue; men i Præstens og hans Hustrus Hjerter var det idel Sommer og Sol. De havde fundet hinanden igjen og feirede nu sit Bryllup for anden Gang.

Otteogfemtiende Kapitel. Lys!

Det er Sommeren 1896.

Det er folkesomt i Haven og paa TUNET udenfor Lindbu. Det er voksne Folk og en livlig Barneskare, der er samlet.

Der holdes Aarsfest for «Præsten Thoresens og Hustrus Barnehjem.»

Paa Lindbu er der sket flere Forandringer til det bedre.

Gaarden er vel opdyrket under en dygtig Agronom's Opsyn.

Huset er repareret og skinner mellem de gamle Lindetrær som en koselig, hvidmalet Bondegaard. Alt Støvet er feiet ud af de gamle Rum, Smudset og den øde Lugt er væk, Møblerne er pudsede og pene.

Der er blit Liv i de store Stuer. I «Bedstestuen» er det Skole, og den antikt malede Dagligstue ^[754] er indrettet til Spise- og Dagligværelse for Bestyrerinder og Børn ... I andet Stokværk er der indrettet Soveværelser, og i en ny Fløibygning har Skolens Bestyrerinder, de to gamle Damer Fru Bratvold og Frøken Jansen faat sine Værelser. Det er for de to en lun Rede paa deres gamle Dage. Det er nu over to Aar siden de to Søstre gjenfandt hinanden, og i de mange Maaneder og Dage er de bitre Fortidsminder blit dækket med et mildt Glemselens Slør. – Det er som om Søstrene har været sammen bestandig.

Tiltrods for at Frøken Jansen nu er opi de 70, saa er hun enda ualmindelig rask og livlig, og hun tar sig af Hjemmets Styr og Stel med Iver og Interesse.

I Anledning af Aarsfesten er der reist en flagsmykket Talerstol i Haven. Rundt denne, der hvor Ukrudtet og de gamle Trær har veget Pladsen for en aaben Legeplads, er der opstillet Bænke.

Den nye Præsten i Sognet er netop færdig med at oplæse en Skrivelse fra Pastor Thoresen, efter at han først har givet tilbedste en samlet Beretning om Skolens Virksomhed i det forløbne Aar, da Fru Bratvold med engang reiser sig fra en af de

nærmeste tæt besatte Bænke. Hun er nu en gammel Kone, men ser bedre ud end for flere Aar siden. Hun er blit fyldigere. Forholdene paa Lindbu og Samlivet med den snille, gamle Cicilie Jansen har gjort hende godt. Hun glatter lidt ved sin fine sorte Kjole, saa staar hun op paa Talerstolen og holder et [755] smukt og et hjerteligt Foredrag til de Voksne^{u68} og Børnene. Der er Taarer i manges Øine, inden hun kommer til Slutningen af Talen:

«Det var i Sommeren 93, at Lindbu paa rimelige Vilkaar tilfaldt min Svigersøn Pastor Thoresen, og da han ikke selv vilde bruge Gaarden, fik han den smukke Idé at gjøre den til et Hjem for forældreløse og forladte Børn. Det var den 17de Mai 1895, at Tanken kom til Udførelse ...

17de Mai er Hjemmets Stiftelsesdag. Det spaar godt, at Hjemmet blev stiftet paa Norges Frihedsdag ... Det er Frihed vi vil ... 'Lys, Frihed og Kjærlighed' skal præge vor Gjerning og være vort Valgsprog naar vi vil fostre disse smaa til selvhjulpne Mænd og Kvinder, som engang skal faa være med og værge og bygge dette Landet. Det er et gammelt Ættesagn, at en af de første af Lindbujenterne blev bergtagen, siden fulgte der aldrig Lykke med Slægten ... Men den gamle Forbandelse, om den nogensinde har været, er nu blit udluftet af Stuerne paa Lindbu. Her findes ingen Gjengangere fra en mørk Fortid.

Det var en sur, muggen Lugt, som kom mig imøde første Gang jeg besøgte Lindbu. Men da jeg kom hid, slog jeg alle Døre og Vinduer paa vid Væg, at Solskinnet og den friske Luften kunde trænge helt ind ...

Jeg tror det er skeet. Jeg tror det er godt at være paa Lindbu nu.

Idag toger tusinder af Barneskarer med Flag i Hænderne Landet rundt. Speede Barnerøster synger [756] nationale Sange ... De smaa er Norges Haab; de skal kjæmpe for Norges Frihed naar vi ikke er mere ... Et Leve for 17de Mai, for «Børnehjemmet paa Lindbu ... og for alle Børnene i By og Bygd ...»

Haandklap og rungende Hurraraab ...

Ud i den klare Luft tonedede Sangen: «Ja, vi elsker dette Landet».

Det var en gammel hvidhaaret Dame, der stod op og trykkede Fru Bratvolds Haand.

«Tak! ... jeg hører til Lindbuætten paa mødrene Side ... Jeg er glad over at den øde Luft er dunstet væk fra Moster Ragnhilds triste Stuer ... Nu er her ikke trist!» ...

Hun saa sig glad paa de smaa.

Fru Bratvold smilte.

«Jeg er saa fornøiet over at se Dem, Frøken Heidemann ... Er det ikke deiligt her idag?» Hun saa smilende ud over de mange hvide Skaut, der lyste mellem Bjørkeløvet ...

«Jeg er ogsaa glad, at jeg kom ... Her er saa mange Minder, og det er ensomt for mig derhjemme, siden Fars Død ... Herregud, hvor rart det er, det er en hel ny Tid nu.»

«Det er det; det nye vokser frodigt over de gamle Grushauge.»

Frøken Heidemann saa ud i det blaa. «Det er rart at se saa mange Barn paa Lindbu ... Her er blit Liv ... Det havde vist aldrig Moster tænkt [757] sig til ... hun hægtede sig bare fast ved det døde og umulige.» .....

Paa Tunet og inde i Stuerne blev der dækket Borde. Det var mange som hjalp til. I Kjøkkenet og overalt var det Kaffelugt, Samsnak, Feststemning, Travelhed og frisk Vaarduft ...

«Ja, det er vakkert du!» sa gamle Frøken Jansen, da hun paa en Runde inde fra Stuen traf sin Søster, Fru Bratvold, alene i Spiskammeret.

«Ja, det er deiligt du!» svarte Søsteren. «Det er bare ét som mangler, og det er Ester.»

«Det forstaar jeg saa godt; men hun har det jo saa bra paa den vakre Præstegaarden, hvor hun nu er. Efter det forefaldne tror jeg, at Harald gjorde Ret i, at søge sig bort fra Sognet.» ...

Der lød Summen af Stemmer, og et Barnekor begyndte en Sang ude i Haven.

*

Det er en Præstegaard i Bergens Stift.

Gaarden ligger i et vakkert Dalstrøg ved en Vig af en Fjord. I Baggrunden er det høie, tildels skovbevoksede Fjelde. Ovenover i det uendelige Fjerne høiner sig blaa Nutter og snedækte Tinder.

Omkring Præstegaarden er det en gammel, stor Frugthave og en Allé af Bjørketrær.

Inde i Præstegaardens Kammer, hvorfra der er en Dobbeldør ud til den store lave Dagligstue, sidder Ester Thoresen bøiet over en Barnevugge. Det er den mindste, som hun netop har lullet i Søvn ...

[758] Barnet er faldt i en sød Blund ... Ester breder Tæppet bedre over og gaar let og smaanynnende ind i den tilstsødende Stue. Der finder hun sin Mand i ivrig Samtale med en gammel graahaaret Herre.

Den gamle Herre sidder ved Vinduet og skotter af og til ud til lille Dagfinn, som leger med en Jentunge, der er sat til at passe paa ham.

«Nu kommer de», siger Pastor Thoresen og stanser et Øieblik paa sin Vandring op og ned ad Gulvet, for at se ud af nærmeste Vindu. Ved Svingen af Veien i Bakkehældet sees en Vogn, der kører langsomt ned mod Præstegaarden.

«Hvem er det?» spørger Ester forventningsfuld og med store, stirrende, længselsfulde Øine.

«Hvem kommer?» gjentar den gamle Mand ved Vinduet ... Han og Pastor Thoresen ser paa hinanden, der er en umiskjendelig Lighed mellem de to, tiltrods for Aldersforskjellen.

Pastoren smiler.

«Det er i Grunden en lang Historie», siger han, «den er altfor lang til at fortælle ... men den er morsom, rigtig morsom.»

«Hvad er det?» spør Ester lidt nervøst, og nærmer sig sin Mand ... «Hvem er det, som kommer? Sig det hurtigt, de kjørende kommer jo nærmere for hvert Minut.»

Pastor Thoresen smiler og sætter op en hemmelighedsfuld Mine ...

[759] «Dette er ikke noget for dig Barnet mit. Det er bare en Overraskelse for Bedstepapa.»

«Naa da?» sier den gamle Mand.

«Naa», gjentar Ester.

«Ja, Dere ved begge to, at her skal bygges ny Præstegaard. Her skal begyndes straks over St. Hans.»

«Ja vist ...»

«Nu har jeg fundet paa at forskrive en Bygmester fra Kristiania, en framifraa Kar. Han skal gjøre Tegning til Bygningen.»

«Ikke andet?»

Den lille Præstefrue saa skuffet ud.

«Men naar I nu hører, at Bygmesteren ikke er nogen anden end den flinke, foretagsomme Arne Holm, der har været med og bygd det nye Kristiania, og at hans Mor ogsaa er med, hvad sier I saa?»

Den gamle Mand, i hvem Læserne nok vil ha gjenkjendt Erling Brun, saa paa Sønnen med et inderligt Blik.

«Nei, er det sandt du ... er det min Søster, Marie Holm, som kommer?»

«Ja, Bedstepapa.»

Der kom noget fugtigt op i den gamle Mands Øine.

«Du har gjort mig meget godt ... megen, megen Hygge har jeg havt baade af dig og Ester, siden jeg for anden Gang kom over fra Amerika ... men dette er det allerbedste ...»

Han reiste sig og vilde ta Sønnens Haand.

[760] «Nei ... Far ... nu kommer de!»

Vognen var straks oppe i Alléen.

«Og Marie er med?»

«Ja.»

Ester vilde springe ud i Kjøkkenet; men hendes Mand nærmede sig. Hurtig slog han Armen omkring hendes Liv.

«Nu faar du ta godt imod mine og Bedstepapas Slægtninge ... for dette er ikke alt ser du. ... I næste Uge kommer din Mor ... og gamle Cicilie Jansen, hvis hun vil, saa samles vi alle her i denne enslige, stille Præstegaard, hvor ingen kjenner os eller de gamle Forhold. Og saa vil vi føle os som én Familie.»

«For vi er jo ... én Familie», sa den gamle Mand ved Vinduet ...

«Vi vil tale om gamle Dage», sa Præsten.

«Og gjøre godt, hvad de gamle forbrød», svarte Erling Brun.

Vognen svingede ind paa Gaarden. Der kom atter noget fugtig op i Erling Bruns gamle Øine, og han hviskede halvhøit:

«Jeg sa bestandig til Ragnhild, at det vilde bli godt ... Stakkars Ragnhild! Hun skulde været med nu.»

Men Ester græd og lo med en Gang.

«Aa, Harald, du er en stor, stor Skøier; men dette skulde du fortalt mig før ...»

Niogfemtiende Kapitel. Slutning

«Alting har sin Historie; du har din og jeg har min», var det engang en gammel Stormand i Aandens Rige, der skrev, og den gamle Gubbe havde Ret.

Om det ikke er andet end det lille Barn i Vuggen, der lever et kort Liv hernede, saa har det dog havt sin Historie. Og den vesle Blaaklokke, der vokser ved Bakkehædet, har ogsaa sin Historie fælles med de øvrige. Den fremavledes, voksede, udvikledes og døde. Kanske var den tilmed saa lykkelig, at kunne visne og dø under Fuglesang, Solskin og duftende Bjørkeløv, uberørt af alle Storme. Men Udviklingen og Døden har den fælles med hele Skabningen, og alt skabt har det tilfælles, ikke at være frembragt uden Plan, eller at have levet forgjæves. Selv om det skulde være den mørkeste, den usleste, den mest ubetydelige Livstilværelse, saa har [762] den dog faat sin Plads i Udviklingen saavist som denne danner et Led inden Menneskehedens store Kjæde.

Vi har nu fulgt Historien om to Slægter, der havde det tilfælles med alle andre Slægter, at hvert Individ levede, led, og stred. I begge disse Slægter var det et gammelt Ord, som gjordes gjældende – det bydende, strenge, med evig Myndighed, om Fædrenes Synder, der skal hjem søges paa Børnene.

Marie Holm gav sig hen i Letsindighed til en fordrukken Mand, og, Følgerne udeblev ikke. Hendes ældste Søn faldt som et sørgeligt Offer for sin Mors Letsind og for den Last, der var en Arv efter Faren. Men kanske var det ogsaa den gamle Synd, den djævelske Utroskab, som Bertrand Brun begik mod sin Hustru, der tyngede paa Slægten og borttog al Lykke og Velsignelse.

Ligedan er det med Lindbuætten.

Den Brøde, som Forfædrene havde gjort sig skyldig i, hvad det nu end kunde være, fremstiller frasagnet i Form af et Sagn om en Kvinde, der blev bergtagen, og som aldrig kom ud af Bjerget.

Man aner, at det er noget tungt, der skjuler sig under den eventyrlige Digting – noget, der hænger nøie sammen med den Spaadom, at der skulde blive tynd Lykke

i Ægteskab inden Lindbuætten. Dette viste sig at holde Stik gennem lange Tider, saalænge som Lindbudsøstrene og Sønnerne giftedes inden sin egen Slægt og i samme trange Bygdelag uden at søge [763] efter at tilføre Slægten friske Spirer. Forbandelsen ophørte, da den siste af Lindbudsøstrene var død, og da der var kommen ind i Ætten en frisk Kulturstrømning gennem Harald Thoresen og Ester Bratvold. Disse to unge bar vel paa sin Del af Slægtens Arv; men gennem Opdragelse og lysere Forhold havde de sonet for Slægtens Brøde.

Men det er ogsaa en bitter Spot til Samfundet, at nogle er Stedbørn og altid vil bli det, tiltrods for, at der er Evner og Muligheder som hos Jakob Holm og Ragnvald. Det er de ulykkelige, der er paa Kant med Samfundet, og som aldrig magter at arbeide sig op over Sumpen. Alles Haand er løftet mod disse enkelte, og de staa stedse slagfærdige med løftede Hænder mod den hele Samfundsbygning. Disse naa'r aldrig frem. De tilbringer en stor Del af sit Liv inden vore Fængsler og Strafanstalter. Kommer de ud, saa slipper de snart ind igjen; thi de er kommen enda mere paa Kant med Samfundet.

Men langt forbi disse, i alle Kultursteder, gaar der et lysende Tog af frie, selvhjulpne, arbejdende Mænd og Kvinder. De løfter Fanen høit, fordi de vil noget og magter noget. De raaber idelig sit «Fremad» over den gamle Tids Ruiner, og haster forbi al Egoisme og Raahed inden det gamle udlevede Samfund.

Blandt disse Tusinder af Kulturkvinder og fremadstræbende Mænd vil vi regne Bygmester Arne Holm og Fru Bratvold. De staa seirende ved [764] Maalet, og kan si med vor store Digter: «Slig er det at naa frem!»

Hvad er det de vil?

De vil Menneskehedens Forbedring og Løftelse. De vil Arbeidet for det almene, sig selv og Samfundet til Velsignelse.

Etterord

Kjærlighedens Forvildelser, med undertittel «Arbejderroman», utkom (trolig) heftevis kapittel for kapittel i 1894 og ble innbundet som ferdig bok i 1895.ⁿ⁶⁹ På denne tiden var Karen Sundt en middelaldrende, ugift og uformuende kvinne. Hun flyttet fra Larvik til Kristiania i 1892 etter at faren døde, for å «arbeide i folkevennen Ole Vig og min farbror Ejlert Sundts spor» (Sundt 1918). Med erfaring fra journalistisk arbeid, som oversetter og skribent, søkte hun seg mot mer av det samme i hovedstaden: Hun skrev bl.a. en føljetong i det nystartede tidsskriftet *Ungdomstidende*, «[...] med flid og utholdenhet gav jeg mig til at studere Kristianialivet blant underklassens mest forkomne» (Sundt 1918). Fortellingen ble populær, men hun tjente for lite og måtte «ut paa et videre felt» og fikk kontakt med Aksel Olsen og hans kolportasjeforlag.

Kjærlighedens Forvildelser er Sundts debut hos Olsens Boghandel. Den gjorde «stor lykke og jeg fik lyst og frimodighet til at fortsætte paa den valgte bane.» (Sundt 1918).

Handlingen er lagt til forskjellige områder i Kristiania, hovedsakelig i arbeiderstrøkene, samt et storgårds- og prestegårdsmiljø med gården Lindbu i «Oplandene» som omdreiningspunkt. Vi følger en gruppe mennesker fra 1860-årene og frem til ca 1890, altså nesten opp til Sundts egen samtid. Sundts fortellerstil har et enkelt, muntlig preg og fortellerstemmen fører leseren både hit og dit. Konfliktene handler om enkeltindividets lykke opp mot familiens krav og samfunnets normer. Som tittelen antyder, er det ikke lett å ta gode valg: Hva er et godt valg av livsledsager? Gradvis presenteres vi for et forgrenet fiksjonsunivers med skjulte koblinger mellom samfunnsklasser, familier og mennesker i by og bygd.

Vi møter først Marie Svensen, som er hemmelig forlovet med skomaker Jakob Holm, «en Kristianiagutt av verste sort» og beryktet for å drikke, rangle og bråke. Moren til Marie livnærer seg med å vaske og stryke tøy. Hun er syk og dør helt i begynnelsen av fortellingen. Marie får nå arbeid hos Jomfru Jansen, som har en slags delikatessebutikk/avholdskafé rett i nærheten. Jansen forbyr Marie å treffe kjæresten, men Marie vil ha sin Jakob koste hva det koste vil. Hun flytter ut og de

gifter seg, men det går stadig dårligere. Marie og Jakob får tre barn, de får ulike skjebner som blir framstilt i boken. Hjem søker foreldrenes synder barna?

Sosialisten og håndverkeren Jakob vanker på kafeer og sangerbuler, der også malere og fordrukne embedsmannssønner holder til. I dette miljøet treffer vi Cand. jur. Iver Bratvold. Han arver en del penger, gifter seg med en prostituert Vikapike, som viser seg å være søsteren til Jomfru Jansen. Når Bratvold dør i en duell, blir Fru Bratvold og datteren utstøtt av Bratvold-familien.

Fru Bratvolds livskall blir nå å hjelpe «falne» piker til et liv med kristne verdier. Marie og Jakobs datter, Gerda, får plass hos henne en tid. Fru Bratvolds egen datter, Ester, er forlovet med teolog Harald Thoresen, som viser seg å være «uekte» sønn av Ragnhild Lindbu, som i sin tid fikk barn med Jomfru Jansens og Maries felles halvbror, Erling Holm. Da barnet var nyfødt la den ulykkelige moren det på en trapp i Kristiania, der ekteparet Thoresen tilfeldigvis bodde. Etter flere år oppstår nok et slumpetreff: Thoresen-familien tilbringer en sommer nettopp på gården til Ragnhild Lindbu.

En dramatisk og usannsynlig vending inntreffer da Harald Thoresen blir røvet av tatere; trolig et vanlig skrekkscenario for den gjengse norske leser anno 1895. «Taterfølget» fremstilles i stor grad som farlige, eksotiske «andre», noe som dessverre ikke er så overraskende, men likevel tankevekkende for en leser anno 2020-tallet.

Det er realisme i stoffvalget, hevder Kari Haave; selv om fortellingens intriger virker overdrevne og kunstige for en moderne leser. Sundt har nerve i miljøskildringene i Kristianias arbeiderstrøk og gode kunnskaper om verdier og normer i den norske bondekulturen. Men forviklingene og melodramatikken går ut over realismegraden. Haave understreker at de «fantastiske» elementene er trekk som kjennetegner kolportasjegenren og «dens litt fantastiske preg». Teksten bærer også preg av ferdige positurer («stillhed» eller «dyb stillhed») som signaliserer sterke følelser, uten å gå i dybden (Haave 1977).

Kjærlighedens Forvildelser handler om ulike typer ulykkelig kjærlighet knyttet til generasjonenes styring av allianseekteskap, klasse motsetninger både i by og bygd, men mest vekt på politisk klassekamp i byene. Den forfyllede Jakob snøvler noen politiske og samfunnsmessige fraser, men er et menneskelig vrak – en slave av sin avhengighet. Sundt viser alkoholproblemer i arbeiderklassen, og tydeliggjør verdien av en sunn åndelig tilnærming til livet.

Ragnhild Lindbu, som først fikk barn utenfor ekteskapet, satte det bort til fremmede og innordnet seg foreldrenes gammeldagse ætte-normer, blir aldri lykkelig. Hun er kanskje den som dømmes hardest i fortellingen. Men også Marie, den materialistiske og lite «åndsvakte» arbeideren som ikke evner å utsette behov eller forstå konsekvensene av egne handlinger, levnes lite ære. Men hun har tross alt ikke satt bort sitt barn, hun «er mor», og morskjærligheten virker å oppvurderes som en positiv urkraft av Karen Sundt.

Det er viktige samfunnskritiske temaer som er vevet inn, men de slutføres i en kunstig harmonisering. Boken bærer preg av sjangerens begrensninger og krav om en viss type underholdning. Alt må – som i eventyret – ende godt. Trådene i fortellingen nøstes opp, selv om det ikke er lett å henge med i svingene og man må svelge en hel del usannsynligheter. Personkarakteristikken forblir endimensjonal.

Pussig nok utspilles «finalen» på et sted ingen i fortellingen har tilknytning til fra før: Det er i Bergensområdet familien skal få «en ny start». Thoresen har fått nytt prestekall, tar til fornuft og innser at han ikke er noe bedre enn andre. Dermed klarer han å tilgi sin svigermor for hennes skammelige fortid. Dette endrer også hans dømmende holdning til hennes datter, altså hans kone, moren til hans eget barn.

Klasse- og kjønnskonfliktene som skisseres underveis skyves tilbake under teppet ved hjelp av merkelige og eventyrlige tilfeldigheter, som Sundt bruker for å få ledet sitt persongalleri til en heller tvilsom harmonisk slutt.

Litteratur

Haave, Kari 1977. [*Foraktet av de store, men elsket av de små. Karen Sundt og forfatterskapet hennes*](#). Oslo: Gyldendal.

Sundt, Karen 1918. «Litt om mit liv og mit virke». I: [*Nye fortællinger*](#), s. 110–128. Kristiania: Olsens Boghandel.

Noter

- [n1.](#) *Forfatternote:* Et i sin Tid bekjendt Forlystelsessted ved Drammensveien.
- [n2.](#) Verden.»] *rettet fra:* Verden. (*trykkfeil*)
- [n3.](#) Kapitlene er feilnummerert i originalen («Fjerde Kapitel» kommer to ganger).
- [n4.](#) ulykkelige!«] *rettet fra:* ulykkelige! (*trykkfeil*)
- [n5.](#) *Forfatternote:* I 60-Aarene var det før afholdskafeernes Opblomstren.
- [n6.](#) 'Privaten'«] *rettet fra:* 'Privaten» (*trykkfeil*)
- [n7.](#) 'Knegt'«] *rettet fra:* 'Knegt» (*trykkfeil*)
- [n8.](#) Aa] *rettet fra:* «Aa (*trykkfeil*)
- [n9.](#) Kapitlene er feilnummerert i originalen («Niende Kapitel» kommer to ganger).
- [n10.](#) Nat'«] *rettet fra:* Nat» (*trykkfeil*)
- [n11.](#) Øine.] *rettet fra:* Øine (*trykkfeil*)
- [n12.](#) væk'«] *rettet fra:* væk» (*trykkfeil*)
- [n13.](#) Barn.] *rettet fra:* Barn (*trykkfeil*)
- [n14.](#) «Du] *rettet fra:* Du (*trykkfeil*)
- [n15.](#) «'Letvindt'] *rettet fra:* «Letvindt' (*trykkfeil*)
- [n16.](#) det] *rettet fra:* det, (*trykkfeil*)
- [n17.](#) Kapitlene er feilnummerert i originalen («Seksogtyvende Kapitel» kommer to ganger).
- [n18.](#) «Ja] *rettet fra:* Ja (*trykkfeil*)
- [n19.](#) Kaféforretningen] *rettet fra:* Kaféforretningen (*trykkfeil*)
- [n20.](#) «det] *rettet fra:* det (*trykkfeil*)
- [n21.](#) «jeg] *rettet fra:* jeg (*trykkfeil*)
- [n22.](#) Støtte.»] *rettet fra:* Støtte. (*trykkfeil*)
- [n23.](#) «han] *rettet fra:* han (*trykkfeil*)
- [n24.](#) Og] *rettet fra:* Og» (*trykkfeil*)
- [n25.](#) Gjennem] *rettet fra:* «Gjennem (*trykkfeil*)
- [n26.](#) «Leve] *rettet fra:* Leve (*trykkfeil*)
- [n27.](#) «Var] *rettet fra:* Var (*trykkfeil*)
- [n28.](#) Ester,«] *rettet fra:* Ester, (*trykkfeil*)
- [n29.](#) «Det] *rettet fra:* Det (*trykkfeil*)
- [n30.](#) Marie ... «jeg] *rettet fra:* Marie ...» jeg (*trykkfeil*)
- [n31.](#) jasan ...«] *rettet fra:* jasan ... (*trykkfeil*)

- [n32](#). bare:] *rettet fra*: bare. (*trykkfeil*)
- [n33](#). saa, «havde] *rettet fra*: saa,» havde (*trykkfeil*)
- [n34](#). du?»] *rettet fra*: du? (*trykkfeil*)
- [n35](#). her?»] *rettet fra*: her? (*trykkfeil*)
- [n36](#). «Aa] *rettet fra*: Aa (*trykkfeil*)
- [n37](#). Hvile'»] *rettet fra*: Hvile» (*trykkfeil*)
- [n38](#). Tjener'»] *rettet fra*: Tjener» (*trykkfeil*)
- [n39](#). Hænder] *rettet fra*: Hænder» (*trykkfeil*)
- [n40](#). Plumpudding.»] *rettet fra*: Plumpudding » (*trykkfeil*)
- [n41](#). 'Knækkenbeiner'»] *rettet fra*: 'Knækkenbeiner» (*trykkfeil*)
- [n42](#). «'Dronningen] *rettet fra*: «Dronningen (*trykkfeil*)
- [n43](#). atter] *rettet fra*: attter (*trykkfeil*)
- [n44](#). Natur.»] *rettet fra*: Natur. (*trykkfeil*)
- [n45](#). Bratvold,] *rettet fra*: Bratvold (*trykkfeil*)
- [n46](#). igjen.»] *rettet fra*: igjen. (*trykkfeil*)
- [n47](#). Bunnæss] *rettet fra*: Bunnæss, (*trykkfeil*)
- [n48](#). og ...»] *rettet fra*: og ... (*trykkfeil*)
- [n49](#). Natur.] *rettet fra*: Natur (*trykkfeil*)
- [n50](#). urimelig.»] *rettet fra*: urimelig. (*trykkfeil*)
- [n51](#). Gunda] *rettet fra*: «Gunda (*trykkfeil*)
- [n52](#). lille] *rettet fra*: lile (*trykkfeil*)
- [n53](#). vise] *rettet fra*: vis (*trykkfeil*)
- [n54](#). sligt?] *rettet fra*: sligt?» (*trykkfeil*)
- [n55](#). Eliassen.»] *rettet fra*: Eliassen. (*trykkfeil*)
- [n56](#). «'Urædden'] *rettet fra*: «Urædden' (*trykkfeil*)
- [n57](#). Vaademord?] *rettet fra*: Vaademord?» (*trykkfeil*)
- [n58](#). Bratvold] *rettet fra*: Bratvold» (*trykkfeil*)
- [n59](#). Er] *rettet fra*: Er, (*trykkfeil*)
- [n60](#). Navne.»] *rettet fra*: Navne. (*trykkfeil*)
- [n61](#). Saba'»] *rettet fra*: Saba» (*trykkfeil*)
- [n62](#). 'Heloise'»] *rettet fra*: 'Heloise» (*trykkfeil*)
- [n63](#). Saba'»] *rettet fra*: Saba» (*trykkfeil*)
- [n64](#). Anelse] *rettet fra*: Anelselse (*trykkfeil*)
- [n65](#). Luise?»] *rettet fra*: Luise? (*trykkfeil*)
- [n66](#). Tone.] *rettet fra*: Tone.» (*trykkfeil*)
- [n67](#). «Jo»] *rettet fra*: «Jo (*trykkfeil*)
- [n68](#). Voksne] *rettet fra*: Vokne (*trykkfeil*)

[n69](#). Kari Haave skriver 1896 som utgivelsesår på denne boken, men det må være en annen utgave eller en trykkfeil (Haave 1977).

[k1](#). tren] kom

[k2](#). gjorde en Overhaling] holdt på å falle

[k3](#). flanagtigt] sorgløst

[k4](#). Aarveien] avlingen

[k5](#). Væft] garn

[k6](#). Om Omgang med Mennesker] *Over Omgang med Mennesker* av Adolph Knigge (1752–1796), utgitt i dansk oversettelse av Peder Ditlev Faber (1768–1847) i 1793

[k7](#). Duenna] anstandsdame

[k8](#). kjøvende] kvelende

[k9](#). oppebie] avvente

[k10](#). trine] tre, skride

[k11](#). rotkede] ristet; gynget

[k12](#). Geseller] *gesell*: opprinnelig utlært svenn knyttet til laugs og håndverksvesen, her: løsgjenger; landstryker

[k13](#). Rasmussalen] møtesal for Arbeiderbevegelsen på Grønland i Kristiania

[k14](#). Pæglflaske] 1 pægl = 0,244 l, gammel dansk måleenhet

[k15](#). førladen] tykkfallen

[k16](#). turet] festet

[k17](#). Kjørrel] kar, fat, bøtter

[k18](#). ene to] alene

[k19](#). sutinere] greie seg økonomisk

[k20](#). i Mist] uklart

[k21](#). Roskab] hjørneskap

[k22](#). Forværkskaabe] kåpe med pelsfor

[k23](#). Buster] buster

[k24](#). Skrubrekker] streikebryter

[k25](#). Bolagene] butikker som solgte brennevin

[k26](#). fremmede] besøk

[k27](#). Apoplexi] hjerneslag

[k28](#). nænnede ikke] hadde ikke samvittighet

[k29](#). Kolportør] omreisende selger

Karen Sundts *Kjærlighedens Forvildelser* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no